

OBRANA

PRAVDY KŘEŠŤANSKÉ VE VEŘEJNÉM ŽIVOTĚ.

ROČNÍK XVII.

MAJITEL A VYDAVATEL:

VÁCLAV KOTRBA.

REDAKTOR:

P. PETR KOPAL.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR:

P. JOSEF ŠIMON.

— V PRAZE. —

TISKEM A NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA

1901.

OBSAH.

	Str.		Str.
Na prahu XX. věku. Napsal Petr Kopal	1	Nový Husův list. Vydává J. S—a.	225, 243
Význam a důležitost starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství. Podává Dr. Jos. Tumpach 3, 25, 59, 78, 99, 117, 133, 150, 163, 179, 195, 210	41	260, 277, 296, 308, 322, 339, 357	
O sociálním úkolu XX. století. Reč dra J. Lukáše	7	Je tuberkulosa vyléčitelnou? Napsal K.	241
Alexandr VI. Přeložil Václav Oliva	11	Nedostatek programovosti před volbami. J. Šimon	257
Malicherní jsme. J. Šimon	21	Coelibát kněží. Píše Hanuš Heřmanský 258, 275	262
Pravda o Číně. Petr Kopal	22, 39	Papež knížetem. JUDr. Jan Sojka	264
O významu XIX. století. Reč ThDr. mong. Fr. Kordače	29, 43, 62, 83	Črty z katolického Mexika. Pfel.—mitis—	264
An. Christ. MDCCCC. Pridie Kalendas Januarias A Jesu Christo ineuntis saeculi auspicia	37	281	
Julius Zeyer. V. M.	38	Bilance katolických sjezdů srpnových. Jos. Šimon	273
Sebevražda Pettenkofera	57	O katolickém tisku. Reč Msgra dra Kordače	279
Křesťanská domácnost. Napsal J. Šimon	64	Proti dělení diecézí dle národnosti. Napsal K.	289
86, 107, 121, 136, 155, 169, 186, 203	203	Odkud se šíí anarchie. J. Šimon	291
Poetické krásy písem svatých. Píše Petr Kopal	226	Radikální fariseismus. Fr. Vaněček	292
Sociální eudaimonismus. Podává Jan Nep. Jos. Holý 68, 119, 153, 168, 185, 216, 248, 298	298	O rozháranosti mezi protestanty	293
Kněžstvo a zákonodárství. JUDr. Jan Sojka	77	Spojení či rozklad? J. Šimon	305
102	102	Pevná víra	306
Anglický ritualismus. Napsal Václav Oliva	87	Pěstujme motivy náboženské. Napsal Dr. Ign Steinochr	310, 328, 346
123	123	Körbrova politika. J. Šimon	321
Missie Čínské v XVII. století. František Teplý 97, 166, 217, 232, 283, 299, 312, 325, 348, 363, 377, 391	325	Důležitost veřejných a hromadných poutí církevních vzhledem na dobu přítomnou. Napsal P. R. F. Soukup	330, 343, 360
Velikonoce roku 1901. J. Šimon	113	K reformě theologického studia. Píše Jos. Šimon	337, 355, 371, 388
Pryč od Říma = Pryč od Rakouska! Jos. Šimon	129	Výchova Indiánů. Arnošt Rezler	342
Mezinárodní sjezd proti alkoholismu. Napsal K.	131	Vyrovna-li se katolíci protestantismu ve vzdělanosti? Napsal K.	353, 369
Církev — království. JUDr. Jan Sojka	145	Osobní přesvědčení třeba respektovati. Podává P. Rob. Fr. Soukup	375, 394
Cisář přijede opět do Prahy. Napsal K.	161	Doslov	385
»Ke komu půjdeme?« Podává Václav Oliva 171, 183, 202, 214, 228, 246	171	Přehled světových událostí na sklonku roku. Napsal K.	386
Stavovská organizace. J. Šimon	177	Feuilleton: Kulturní črty. Píše Petr Kopal 14, 31, 46, 70, 89, 108, 124, 172, 222, 234, 250, 267, 378, 395	386
Talmud svědectví dává o Spasiteli. Přeložil B. S.	181, 199	» Za Štúlcem a Lenzem. Napsal K.	314
Volné myšlenky k budoucí synodě	193	Politická a sociální část 15, 32, 47, 71, 93, 110, 126, 142, 157, 173, 188, 205, 223, 236, 252, 268, 285, 301, 315, 331, 349, 365, 380, 396	396
O významu slavnosti cyrillo-methodějských. J. Šimon	209	Literární a umělecká část 17, 34, 52, 74, 91, 140, 251, 333	396
O důležitosti obilních skladišť. Přednesl Jan Mačí	220, 230	Různé zprávy 18, 36, 55, 75, 95, 111, 127, 143, 159, 176, 189, 206, 224, 237, 254, 269, 287, 303, 318, 334, 350, 366, 382, 397	397

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Na prahu XX. věku.

Napsal PETR KOPAL.

Devatenáctý věk započal ve znamení revoluce a dvacátý věk započíná skoro s všeobecným úpadkem, jak hmotným, tak i mravním. Při všem a to ohromném jmění v rukou jednotlivců nalézají se davy lidu ve hmotném úpadku, jenž plodí nespokojenost, z této pak rodí se vzdor, útoky na obecný řád — revoluce. Takový je kolotoč věků.

Z veliké hmotné bídy francouzského lidu povstala všeobecná nespokojenost, které dovedli encyklopedisti pod vedením Voltaira chytře využítovati, nejdříve proti církvi, pak i proti trůnu. Skoro patnácte roků trvalo to, nežli se revoluce vybouřila a guillotiny lidské krve se nasýtily.

Revoluce náboženská ve svých konečných výsledcích vedla ku 30leté válce, jež poplenila velmi střední Evropu a 150 let později přišla revoluce politická, jež poplenila Evropu — od Lisabonu až k Moskvě a od Hamburku až k Neapoli.

Stejně příčiny, stejné účinky. Každou revoluci předchází delší hniloba mravních sil, jež v zápětí mají všeobecné požitkářství, z něhož se rodí chudoba darů.

A nevidí-li, anebo nechť-li viděti vládnoucí strany všeobecnou hnilobu a nechávají-li se samy strhnouti do víru, pak následuje rozklad říše, často i národů. Pravda tato je krvavým písmem zapsána v dějinách starých národů, počínaje od Assyřů, Židů, Peršanů, Řeků a Římanů a všech pozdějších národů, kteříž na jevišti světovém vystupovali. A pravdu tuto ze všech věků přenášíme i do věku dvacátého. Není to veselý pohled na Evropu na prahu věku nového.

Vůdčím národem na sklonku věku XVIII. a až přes polovinu XIX. byla Francie.

La grande nation diktovala světu válku a mír. Dnes nalézá se ta říše v úpadku přímo žalostném. Na pohled doposud slyne bohatstvím, avšak znatelé vnitřních poměrů předvídají úpadek. Pod nesmírnou tíhou státních dluhů nejširší vrstvy národa hynou, k čemuž přistupuje bahno skoro bezedné korupce ve vládnoucích kruzích.

Pohled skoro ještě horší poskytuje sjednocená Itálie v každém ohledu. O málo utěšenější poměry panují ve Španělsku. O stavu říše naší netřeba se blíže zmiňovati. Jeť svrchovaně kritický a každý upřímný přítel Rakouska chvěje se před konečným východiskem z něho. Veliké sjednocené Německo přirozenou přitazlivostí velikého tělesa působí na těleso menší a slabší, z něhož větší anebo menší části snaží se urvati. Chce-li tomu, anebo nechce-li panující rod hohenzollernský, padá zde méně na váhu. Co se cestou přirozenou samo vyvinuje, a takofka samo

do klína padá, tomu bude chtít každý německý císař, ať se jmenuje jak chce. Německo je dnes na cestě ku zabírání všeho, co mu na cestě pod ruku přijde — ať si to je kdes v Kamerunu, v Turecku anebo v Číně. Béře a anektuje to napofád. Kdož by tu chtěl uvěřiti tvrzení, že by nechtělo přibrati si kus, a nejraději třeba i celé Rakousko — v daném okamžiku? V Německu je dnes všeobecné hnoutí po roztržení Rakouska. Německý císař tváří se sice, jakoby nic neviděl a nic neslyšel, jeho zrak i sluch, zdá se, že je pohřben daleko za moře, kdež jeho voje touží po návratu do vlasti, avšak potají pilně sleduje vše, co se u nás děje.

Na pohled zdá se, jakoby Německo nalézalo se v plné, zdravé síle. Podle mnohých řečí císaře nebylo by na světě říše mocnější a bujarejší nad Německo, avšak právě na sklonku věku XIX. vycházejí na jevo věci, o nichž lze tvrditi, že i tam je ledacos shnilého, jež zasahuje až do nejvyšších kruhův. Bezmezné mamónářství a korupce zahnízdily se v metropoli německé stejně asi jako všude jinde. Ctižádostivý císař příliš málo tají své panovačské choutky na úkor foederativních států. Nejen ve vojště, ale i v politické správě Prusko sleduje cíle centralistické, jež dělají zlou krev ve státech spojeneckých. A konečně ctižádost císaře vehnala Německo k tažení veskrz neúspěšnému do Číny. Co z toho tažení kouká? Nesmírná blamáž velmocí. Vychytralý Li-Hung-Čang vítězí svými nekonečnými průtahy. Co mu na tom sejde, postřelilí li Němci v Číně několik tisíc lidí, jichž Čína má nazbyt; má nazbyt země, do níž může utíkat císařovna. Čína vítězí věčnými průtahy. Podmínky míru stále se stanoví a když má dojiti k jich provedení, řekne chytrák Číňan: nejde to, načež začne vyjednávání znova. Je to slovem tahání za nos. Německo by se rádo smlouvalo, ba odešlo by i s prázdnýma rukama, jen kdyby té ohromné ostudy nebylo. Na čest drží německý císař nesmírně, a dle všeho, zdá se býti jisté, že se bez veliké blamáže neobejde. Rusko svým vystoupením ze spolku vyvedlo Německu přímo geniálně chytrý kousek. Ono teď z Mandžurska dívá se tam dolů k Pekingu, jak se tam Němci za boxery pachtí a jak tam odtud staré, pouze archäologicky cenné hvězdářské nástroje odvázejí, aby přece nějakou kofistí doma pochlubiti se mohli. Dílo Jesuitů — pekingská hvězdárna bude příště kráslii berlínské museum, ale pochybujeme, že císař na památku vítězného tažení do Číny některou ulici v Berlíně pojmenuje: ulicí Pekingskou. Něco více nežli trochu starozitností a trochu čínského porculánu na Číňanech nevytluče.

Rozkošné je též jednání s Čínou o válečnou náhradu. Němci by rádi dostali peníze, tu však Li Hung-Čang říká: ano, dostanete peníze, ale my je prozatím zůstaneme dlužni. Ovšem tentokráte nemají Němci co činiti s bohatou Francií.

— Dejte nám rukojemství, — odpovídají Němci.

— Kde jaké rukojemství? Ručte za nás sami, snad zde bohatý strýc John Bull? — dí na to Li-Hung-Čang.

To je při tom nejlepší, že věřitelé — tedy Německo a Anglie — musí si za dlužníka ručiti samy.

Čína je dnes tak zubožena, že při nejlepší vůli nelze z ní několik milionů taělů vytlouti.

A tak tam v Číně dva »biedermanni« Anglie a Německo vyjednávají o konečný mír a oba drbají se za ušima: tenhle kšeft byl nám č... dlužen.

A ke všemu ještě ta nekonečná opletačka s Boery — věru, kdyby věc ta nebyla tolik vážná, byla by svrchovaně směšná.

Výpravou čínskou prestýž Německa utrpí velice a následky té blamáže budou teprve objevovati se později. Anglie i Německo stanuly u jakéhos mrtvého bodu, od něhož nemohou se hnouti. Veliká blamáž brání Anglii uzavřiti s Boery mír a tatáž blamáž brání Německu odejti z Číny jen tak. Kdyby byli předvídali, jak to dopadne v Číně a v jižní Africe!

Severní státy americké ještě v čas vyklouzly z té blamáže a upravují se dnes veskrz po americkánsku. Posledně vyhodily naproti Anglii veliký trumf prohlášením, že projektovaný průplav panamský bude veskrz náležití Američanům a že rozhodně nebude internacionálním, jak tomu Angličané chtěli. První to ná-

sledek války s Boery. Bratr Jonathan bezohledně vyhazuje bratra Bulla z Ameriky — podle starého pořekadla, že v obchodě přestává všechno bratrství.

Povšechná sociální situace na sklonku věku XIX. utvářela se v Evropě uspokojivě, alespoň anarchismus zde nepokročil. Nejširší vrstvy lidu se od něho odvracejí. I v ohledě náboženském lze znamenati stav příznivější, Naprostý ateismus a anarchismus jdou ruku v ruce. V lidu zakotvuje se přesvědčení, že ateismus vede k anarchismu, a proto, kdo by dnes chvástl se naprostým ateismem, stával by se společensky nemožným. Půda stává se náboženským citům příznivější. Kéž by jen zákonodárci měli odvahu dokročiti na tu korrupci, jež, jak jsme svrchu pověděli, velmi povážlivě rozplazuje se ve sférách finančních.

Nemálo potěšitelným úkazem věku nového je, že na stoličce sv. Petra zasedá papež, jenž osvědčil se pravým světlem s nebe. Před sto lety byl nástupce Petra zajatcem tyрана z revoluce vyšlého; dnes na stoličce jeho zasedá papež, jenž těší se účtě vždy větší po všem světě, a tím samým vydobývá u národů náboženství platnosti též vždy větší. A proto též vítáme nový rok a věk s obnovenou důvěrou v Boha.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

II.

Jak staré křesťanské památky a pomníky označují cesty, jimiž se bralo evangelium.

Slavný de Rossi napsal v prvním svazku svého velikého díla: »Nápisy křesťanské města Říma« tato významná slova: »Ubi historia tacet, lapides loquuntur et monumenta — kde mlčí dějiny, mluví kameny a pomníky.«¹⁾ Slova tato mají plnou oprávněnost i o křesťanských missiích prvních věkův. Důchovalec se nás o předmětu tom jenom nečetné, a to ještě neúplné zprávy literární, tak že v té příčině pomníky starokřesťanské bývají buď pramenem jediným, nebo aspoň pramen potvrzují tam, kde se nám o téže věci dostalo i svědectví psaného. Soudímeť zajisté plným právem, že tam, kde nalézají se křesťanské hřbitovy a křesťanské nápisy, existovaly v té době, z nichž památky ty se datují, též křesťanské obce; a mizí-li po čase na místech takových jakoby rázem buď na vždy, nebo na čas všeliké památky druhu toho, soudíme, že obec ta buď zcela zaš a, nebo aspoň na delší či kratší dobu nějakou zvláštní pohromou byla zasažena, která víru křesťanskou tam utlumovala.

K vůli jasnosti pak předesíláme tuto některé věci, zajisté i jinak již známé.

Náboženství Kristovo vešlo ve známost velice záhy, a velice rychle rozšířila se o něm zvěst i do krajů vzdálenějších. A kdo byli prvními šířiteli jeho za hranicemi Palaestiny (v Palaestíně ovšem hlásal je sám zakladatel jeho a autor, Kristus Ježíš)? Odpovídáme: Těmi, kdož první zvěst o něm šířili po krajích mimopalaestinských, byli největší a nezapřísáhlejší jeho nepřátelé — totiž židé! Byliť, jak i v předešlé stati bylo již naznačeno,²⁾ židé po říši římské roztroušeni všude, kde obchod činil jim vyhlídku na zisk, zejména pak ve větších provinciálních a pobřežních městech. Nejen v hlavním městě říše, v Římě, nýbrž i v hlavních městech Egypta, Afriky prokonsulární, Řecka, Macedonie, Malé Asie atd. měli svá sídla a tvořili často v tomto uzavřeném území dosti značné menšiny.³⁾ Byli to židé žijící v diaspoře —

¹⁾ De Rossi, *Inscriptiones christianae Urbis Romae etc.*; Tom. I. p. 163.

²⁾ Viz výše str. 346.

³⁾ Srv.: Zschokke, *Historia sacra Antiqui Testamenti*; Vindobonae 1888, edit. III., p. 368. sqq.; Josephus Flavius, *Bellum jud.*, VII. 3, 3. praví: »Multum quidem Judaicae

»v rozptýlení« — »in dispersione«. Proto také čteme ve Skutcích apoštolských, že, kamkoli sv. Pavel na svých missijních cestách do větších krajských a provinciálních měst zavítal, ať do Efesu, Soluně, Athén, Korintu atd., všude se setkal se židy.⁴⁾ A všichni tito židé, po světě římském rozptýlení byli v neustálém styku se svou vlastí, s Palaestinou, nejen odvádějce daň na chrám Jerusalemský,⁵⁾ nýbrž i zákonem vázání jsouce k návštěvě chrámu toho o určitých výročních slavnostech.⁶⁾ I nelze si tudíž ani mysliti, že by za ta tři léta, co Kristus Ježíš působil a učil a kdy sám, dbaje zákona, dostavoval se s ostatními příslušníky národa židovského k předepsaným slavnostem do Jerusalema, že by za ta tři léta nebyli židé do všech končin říše římské, kde bydlili, roznesli pověst o tomto velikém proroku a učiteli. Vždyť sami tito příchozí židé mohli ho viděti a slyšeti v Jerusalemě samém, aneb aspoň jistě povídali o něm slyšeli od svých souvěrcův, a co viděli a slyšeli, to zajisté i doma po svém návratu vyprávěli. Tak věru byli svědky i smrti jeho o svátých velikonočních, na něž ne tisíce, ale statisíce židů přicházelo,⁷⁾ a byli přítomni v Jerusalemě i o letnicích, kdy Duch sv. na apoštoly sestoupil, neboť Skutkové apoštolští výslovně vyprávějí, že apoštoly slyšeli »židé, muži nábožní z veškerého národa, který pod nebem jest.«⁸⁾ Byliť tam židé bydlící mezi Parthy, Médy, v Mesopotamii, Kappadocii, Pontu, Asii, Frygii, Pamfílii, Egyptě, Lybii, Cyreně, v Římě, Kretě, mezi Araby atd.,⁹⁾ a tak zajisté na všechna tato místa hned brzy po té zvěsti a zprávě o novém učení jistě se dostala. A že nezůstala pouze mezi židy, nýbrž že šířila se i mezi lidem ostatním, lze též s určitostí tvrditi. Neboť svědky těch událostí byli i národové nežidovští, i úřadové římsští, i vojínové římsští.

Ale ne pouhá zvěst a vypravování o novém učení proniklo záhy do různých konců světové říše římské, nýbrž učení to našlo tam záhy i své vyznavače. Dějiny zajisté učí, že Palaestina záhy byla poseta obcemi křesťanskými.¹⁰⁾ A pak to šlo dále. Z pohanů prvním příslušníkem církve Kristovy stal se setník Kornelius, ležící posádkou v Caesareji, jež pokřtil sám sv. Petr, a s Korneliem přijal víru a křest celý jeho dům.¹¹⁾ A pak apoštolé rozdělili si pro své missionářské působení všechny známé kraje, a kam sami nepřišli nebo přijíti nemohli, tam šli nadšení jich pomocníci a učenci. Sv. Petr hlásal slovo Boží hlavně v Malé Asii, Pontu, Galatii, pak v Korintě a naposledy v Římě. Sv. Pavel přišel do Malé Asie, Macedonie, Řecka, Španělska a Italie, hlavně do Říma. Filippp působil ve Frygii, Bartoloměj ve Štátné Arabii, Matouš v Ethiopii, Tomáš v zemi Parthů a v Indii, Tadeáš v Syrii, Šimon v Egyptě, Cyreně, Lybidii, Ondřej v jižním Rusku a v Achaji, Matěj v Nubii a Habeši. Z průvodců a učeníkův apoštolských šířil víru Kristovu Barnabáš na Cypru, Marek v Alexandrii, Lukáš v Řecku atd.¹²⁾ A tu, jak to hlavně z popisu cest sv. Pavla zcela je zřejmo, počínali si tím způsobem, že zpravidla nejprve v metropolích, t. j. hlavních městech římských provincií, učení hlásali, tak že pak obec v tomto městě povstala byla jaksi církví mateřskou pro celý venkov. Odtud zajisté i pozdější název biskupů v místech takových ustanovených — totiž název metropolitů.¹³⁾ Jakýmsi přitažli-

gentis per totum terrarum orbem indigenis erat interspersum.« Viz též C. Fouardů v spis: »Svatý Pavel a jeho apoštolské cesty« v překladě J. E. Hulakovského. (Praha 1895).

⁴⁾ Skutk. apošt. XIII. 14.; XIV. 1., 18.; XVI. 13.; XVII. 1. nn.; XVIII. 1. nn.; XIX. 33.; XX. 2. nn. etc.

⁵⁾ Zschokke, l. c., p. 370.

⁶⁾ Zschokke, l. c.

⁷⁾ Dle zpráv Josefa Flavia (Bell. jud. VI. 9., 3.) bylo o Velikonocích v Jerusalemě až na 3 milliony židů.

⁸⁾ Skutk. apošt. II. 5.

⁹⁾ Tamtéž II. 9—11.

¹⁰⁾ Kryštůfek, Všeobecný církevní dějepis; díl I. (Praha 1883) str. 60.

¹¹⁾ Kryštůfek, l. c., p. 61. nn.; Skutk. apošt. X. 1. nn.

¹²⁾ Eusebius, Desatero knih historie církevní (přel. Jan Kocín z Kocinetu, znovu vydal Jan Ev. Krbec), Praha 1855, kn. III. 1. (str. 93. n.); Kryštůfek, l. c., p. 64. nn.; 87. nn. O apoštolátu sv. Ondřeje v Evropě viz článek V. Plotěného, v Časop. katol. duchov. z r. 1897, str. 193. nn.

¹³⁾ Srv.: Permaneder v Herderově Kirchenlexik. (II. vyd.), sv. IV. col. 866. sqq. verbo »Erzbischof«.

vým bodem v každém takovém městě byly pak pro křesťanské missionáře kolonie židovské. Chtěli, aby rodáci jejich první okusili dobrodiní Kristovy nauky. A přecházel též židé sami do svých synagog je zvali. Ovšem, byvše záhy od zarytých židů odtud vyvrženi, hlásali pak apoštolé a jich učenci víru Kristovu všem, soukromě i veřejně, v domech i na náměstích, ba i ve vězeních.

A nyní již vizme, jak tyto missionářské cesty z prvních století označovány jsou i pomníky křesťanskými v krajích jednotlivých.

Povšimněme si nejprve Itálie. Prameny literární vyprávějí nám o různých kvetoucích osadách této země, a to z dob nejprvnějších; zejména arci týkají se Říma. A co dí archaeologie k tomu? Potvrzuje údaje ty. Vždyť věru některé z podzemních katakomb pocházejí na jisto z dob apoštolských.¹⁴⁾ Je to zejména katakomba Ostrianská, v níž sv. Petr za svého prvního pobytu v Římě, za císaře Klaudia, učil a křtil, odkudž i název katakomby té »Fons Petri — pramen Petrův«, nebo »Ad Nymphas, ubi Petrus baptizabat« — »u Nymf, kde Petr křtil.«¹⁵⁾ Jsouť v katakombě té oddíly, jichž epitafy, ornamentika, styl nápisů, jména starých rodů, jako Flaviů, Klaudiů, Aureliů, Ulpiů atd., dokazují, že povstaly tyto části rozsáhlé katakomby Ostrianské již v I. století. Totéž platí o kryptě Lucinině při silnici Appiově,¹⁶⁾ jakož i o katakombě Priscillině při nové silnici Salarské,¹⁷⁾ jež nalézá se na majetku Pudentově, Římana to a senatora, od sv. apoštolův obráceného,¹⁸⁾ jehož dcera Pudentiana zde v tak zv. Řecké kapli je pochována.¹⁹⁾ Na totéž stáří I. stol. činí též nárok coemeterium sv. Domitilly při silnici Ardeatské, neboť nápisy v něm nalezené dosvědčují, že byla v souvislosti se slavnou rodinou Flaviů z I. století;²⁰⁾ dále uvéstí jest též coemeterium sv. Praetextata při silnici Appiově²¹⁾ a sv. Alessandra na silnici Nomentánské,²²⁾ jež obě pocházejí z počátku století II., do kteréhožto století a dob mu nejbližších spadají i jiné katakomby římské. I nenásleduje-liž z toho, že, existovaly-li již v této prastaré době v Římě rozsáhlé hřbitovy křesťanské, musila tam býti křesťanská obec velice četná?

A ještě něco nám dosvědčují katakomby tyto, totiž to, že hned z počátku našlo křesťanství v Římě své vyznavače nejen mezi třídou chudší, nýbrž i mezi nejvznešenějšími rodinami patricijskými. Již Písmo sv. vypráví nám o setníku (centurio) Korneliovi, že přijal křest i s celým domem svým;²³⁾ též v Pafu na Cypru prokonsul Sergius Paulus přijal učení Kristovo²⁴⁾, a dle zpráv sv. Pavla již za Nerona dostalo se křesťanství až do samého císařského paláce.²⁵⁾ Ale to jsou zprávy jen sporé; knihy sv. o jiných vyznavačích Kristových se nezmiňují, snad proto, aby osoby trůnu blízké a tam známé nebyly vydány v šanc pronásledování. Za to však oznamují nám dnes jména jejich nápisy v katakombách. Uvedeme aspoň příklady:

U Tacita²⁶⁾ čteme, že r. 58. obviněna byla Pomponia Graecina, choť slavného vítěze v Britanii, Aula Plautia, že prý přeje *cizí pověře* (superstitio externa). Učenci již dávno připouštěli, že as byla křesťankou, ale důkaz toho podaly teprve objevy posledních desetiletí v katakombě sv. Kallista. Nalezl tam zesnulý de Rossi v té části katakomby, jež má název »Krypta Lucinina«, a pochází, jak právě bylo ře-

¹⁴⁾ Kraus, Roma Sotterranea (Freib. i. B. 1879) p. 68. sqq.

¹⁵⁾ Tamtéž, str. 72. nn.

¹⁶⁾ Bilczewski-Tumpach, Archaeologie, str. 122.

¹⁷⁾ Kraus, Realencyklopedie der christlichen Alterthümer (Freiburg i. B. 1886), I. Bd. s. 113; Týž, Roma Sotterr., p. 71. nn.

¹⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 127. n.

¹⁹⁾ Kraus, Roma sott., p. 72.

²⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 165. nn.; Kraus, Roma sott., p. 76. nn.

²¹⁾ Kraus, Roma sott., p. 89. nn.

²²⁾ Tamtéž, str. 94. n.

²³⁾ Skutk. apošt. X. 1. nn.

²⁴⁾ Tamtéž XIII. 12.

²⁵⁾ Sv. Pavel v listě k Filipen. IV. 22.: »Pozdravují vás všichni svatí, zvláště pak, kteříž jsou z domu císařova.«

²⁶⁾ Tacitus, Annal. I. XIII. c. 32.

čeno, z dob apoštolských, mezi jinými i křesťanské náhrobky dvou Pomponiů Bassů a třetí náhrobek s nápisem: Πομπωνιος Γρηκεινος.²⁷⁾ Je to tedy rodinná hrobka Pomponiů, v níž pochováni jsou i Bassové, neboť Graekainové a Bassové byli dvě haluze téhož štěpu Pomponiů, k nimž patřili ještě Caeciliové od té doby, co Quintus Caecilius adoptoval přítele Ciceronova Pomponia Attika.²⁸⁾ A Pomponia Graecina sama? Toť táž osoba, jako Lucina, po níž krypta dostala své jméno, neboť Lucina toť jméno, jehož se Pomponii Graecině dostalo při křtu sv., kde se stala pravou Lucinou t. j. Osvětlenou, byvši ozářena světlem pravé víry,²⁹⁾ toť táž osoba, jež zove se v martyrologiu římském »učenicí apoštolů«,³⁰⁾ táž osoba, jež pobřbila mučeničky Processa a Martiniana, Pavla apoštola a jiné oběti persekuce Neronovy.³¹⁾

Nedaleko této rodinné hrobky Pomponiů nalézala se rodinná hrobka jiné senátorské rodiny — Caecilů, s Pomponii spříbuzněné. Odpočívá jich tam mnoho z rodiny té i z příbuzných rodin Aemiliů, Korneliů, Attiků, Caecilianů, a delší či kratší nápisy označují jejich jména; i členové z pozdější císařské rodiny Antoninů tu odpočívají. A tam v katakombě sv. Kallista, vedle t. zv. hrobky papežské, odpočinutí našel i ten nejkrásnější květ na kmeni vznešeného rodu Caecilů, sv. panna a mučenička Caecilie, pochována byvši v kapli, jež podnes má její jméno, odkudž však papež Paschalis po šesti stoletích tělo její přenesl do chrámu, jenž v Zátibeví v Římě v jejím bývalém sídle byl zbudován.³²⁾

Vedle Caecilů velice záhy pokřesťanila se i slavná patricijská rodina Pudentů, u níž sv. Petr hned po svém příchodu do Říma našel přátelský útulek. Zdá se totiž, že setník Kornelius, kterého byl sv. Petr v Caesareji pokřtil, byl z téhož rodu Korneliů Aemiliů Pudentů, tak že ovšem přišel do rodiny té sv. Petr již jako známý a přítel domu.³³⁾ Několik osob z rodiny té známo je jménem: Sedivá matrona Priscilla, syn její senátor Pudens a jeho děti Pudentiana, Timotheus a Novatus.³⁴⁾ Rodinná hrobka jejich byla v katakombě, zvané po matroně Priscille katakombou Priscillinou, vedle nové silnice Salarské. Mnohé náhrobky byly tam od Ostrogothův a Longobardův zničeny. Přece však některé se zachovaly. A ceť ráz jich, styl fresek, architektura krypt a chodeb v katakombě té nese na sobě ráz dob apoštolských. Ba i to jest významno, že právě v té nejstarší části katakomby této nalézáme šestkráté jméno Petrovo, kdežto ve všech jiných katakombách vyskytuje se jen několikráté, z čehož jde, že rodina Pudentová jméno to dávala si ze zvláštní úcty k velikému učiteli a hosti svému.³⁵⁾

Přicházíme ke konsulovi Aciliovu Glabronovi z r. 91. Juvenal³⁶⁾ totiž vypravuje, že r. 91. po Kr. stala se v císařské ville v Albanu neobyčejná věc: musil na rozkaz Domitianův zápasiti v amfiteatru při hrách, a to s velkým medvědem, Acilius Glabrio, konsul, který medvěda přemohl; byl však poslán do vyhnanství, kdež r. 95. zemřel. Proč se stala tato neslýchaná věc, aby konsul musil zápasiti s divokou zvěř? Dio Cassius³⁷⁾ praví, že byl odsouzen pro ten zločin, že pohrdl bohy otcovskými, stal se atheus — bezbožcem a že přijal obyčeje židovské. Jaký to byl asi zločin konsulovi Glabronovi za vinu kladený? Odpovídáme: Bylo to křesťanství! Neboť křesťanům právě vytýkali pohané, že jsou athei — bezbohými. Tak již sv. Justin ve své první Apologii stěžuje si: »Nazváno nás také bezbohými«³⁸⁾,

²⁷⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 121. n.

²⁸⁾ Tamtéž, str. 122.

²⁹⁾ Lucina pochází od substantiva lux. Neofyté byli zváni v církvi staré illuminati.

³⁰⁾ »Natalis Lucinae, discipulae Apostolorum.«

³¹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 122.

³²⁾ Tamtéž, str. 122 nn.

³³⁾ De Rossi (Bullett 1888—1889, str. 125) popírá, že by byl mezi senátorem Pudentem a prostým setníkem Korneliem panoval nějaký svazek.

³⁴⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 127.

³⁵⁾ Tamtéž, str. 128. n.

³⁶⁾ Juvenal., Satyr. IV. v. 94. nn.

³⁷⁾ Dio Cassius, Hist. Rom. p. 119.

³⁸⁾ Sv. Justin, I. Obrana kap. 6.; srv. též II. Obranu k. 3. (českého překladu Sušilova z r. 1874 [»Spisy sv. Otcův apoštolských a Justina mučenička] str. 255. a 298).

a ještě Licinius vytýká Konstantinovi císaři, že přijal učení bezbožecké.³⁹⁾ Než, jak přišli pohané k tomu, že zvali vyznavatele pravého Boha bezbohými? Zcela prostě proto, že nectili křesťané žádného z božstev státních, že jim nepřinášeli obětí, že nesúčastňovali se slavností jim na počest pořádaných, ba že se jich varovali a chránili, a že na úřadě římském nebyl zapsán Bůh jejich v katalogu bohů státních a úředně přijatých. Býti bezbohým bylo tudíž Římanům totéž jako necítiti žádného z bohů státních. — A »přijetí mravů či obyčejů židovských — aberratio in mores Judaeorum« neznamená »státi se židem«. Ti nebyli Římanům athei — bezbožci, neboť náboženství jejich bylo státně dovoleno, tedy zapsáno v katalogu úředním. Ale již výše Obrana 1900, str. 346 nn. bylo ukázáno k tomu, a též dokázáno, že křesťané až do Trajana nebyli pokládáni za obce náboženské samostatné, za samostatnou konfessi, za samostatné náboženství, nýbrž jen za zvláštní sektu mosaismu, za úlomek synagogy, a že se o nich hlásalo, že žijí *more Judaeorum*, t. j. po způsobu či mravem, obyčejem židovským, ač též Domitian, jenž tuto výtku křesťanům činil,⁴⁰⁾ sám přišel ku přesvědčení, že židy skutečně nejsou, neboť nařídil, aby židé poplatek, který platili dříve na chrám Jerusalemský, odváděli nyní na chrám Joviše Kapitolského, viděl, že mnozí, kteří žijí »na způsob židů«, zdráhají se poplatek ten odváděti;⁴¹⁾ — byli to totiž křesťané, kteří nechtěli platiti daň na vydržování pohanského chrámu, pokládajice to za schvalování pohanského kultu a náboženství. Byl tedy i konsul Glabrio křesťanem, a za to císařem potrestán. Co pak takto z pouhého usuzování plyne, dokazují staré památky. Objevil de Rossi v zimě r. 1887—1888 v nejstarší části hřbitova sv. Priscilly též hrobku Aciliů Glabriónů, druhdy nádherně vyzdobenou, neboť oblouky výklenků a vnější jich fačady byly pokryty mosaikou a stěny byly vyloženy bílým mramorem. Mosaika i mramor ovšem za doby, kdy v katakombách bylo rabováno, pobrány, a též náhrobky rozbity. Ale trosky přece zůstaly. A tu neunavný kníže archaeologů de Rossi neustal, až nápisy rozluštil a trosky v jedno spojil, tak že již v dubnu r. 1888 mohl na vědeckém sjezdě v Paříži ohlásiti světu, že objevil křesťanskou hrobku senátorské rodiny Glabriónů, jež říši římské dávala konsuly.⁴²⁾ (Pokračování.)

O sociálním úkolu XX. století.

(Řeč dra J. LUKÁŠE, pronesená na slavnostní schůzi sp. »Praha« dne 30. prosince 1900 v Měst. Besedě Pražské.)

Každé století mělo jakýsi cíl, jímž se bralo, mělo jakousi povahu. Století některé hověla ideám náboženským, jiná ideám humanismu, století XIX nazváno dokonce osvíceným, svobodomyšlným, liberálním. I století nastávající bráti se bude asi určitým hlavním směrem, plniti bude určité úkoly, pro něž i též zvláštní povahy své nabude. A jaké budou tyto hlavní úkoly, pro které by století příští zvláštní povahy nabylo: to úkolem naším, jež blíže naznačiti se pokusíme.

Povaha století XX. a tudíž i úkoly povahu tuto blíže determinující nebudou rázu zcela nového, od některých úkolů století nynějšího tak nápadně se lišící, nýbrž budou někdy prostým pokračováním, rozšířením a doplněním toho davu, s nímž nás z části seznámilo století odumírající; naváže tudíž století XX. na století XIX, ba pokračovati bude dokonce i v tom, k čemu dalo počátek století XVIII. Mohutností svého zjevu zastíní však úkoly tyto do jisté míry úkoly ostatní a tím století novému zvláštní povahy dodá.

Ve většině států kulturních zrušeno bylo ve století minulém nevolnictví, ve století pak našem roboty, a uznána rovnost všech státních občanů před

³⁹⁾ Eusebius, Vita Constant. 15.

⁴⁰⁾ Výtku tu činil Domitian Klementovi a Domitille; srv. Dio Cassius, Histor. LXVII. 14

⁴¹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 10. nota 2., p. 12.

⁴²⁾ Tamtéž, str. 141. nn.

zákonem i vzájemná rovnost všech příslušníků společnosti lidské vůbec. Uznána nejen svoboda osobní, nýbrž uznána i svoboda dovoleného jednání jednotlivcova, čímž každému dána možnost, jednání své dle své vůle zaříditi a býti tak osudu svého strůjcem. Provedení liberální zásady národohospodářské mělo sice v zápětí ohromný rozkvět průmyslu a poskytnutí možnosti, že kapitál, jenž až dosud jako hřivna zakopán užitku nenesl, mohl býti uložen na úrok staprocentní, mělo však též v zápětí, že se uvolnil i kapitál duševní, jenž ve způsobě výsledků věd přírodních a technických dovedl využitkovati bohatých darů a sil přírodních a dal dospěti výrobě průmyslové, obchodu, komunikacím na ten bod, o němž ani nejduchaplnější myslitelé ve století minulém nenesli a na který my s pýchou hleděti můžeme. Než tento rozkvět neoblažil stejně všecky osoby, které si o něj zásluh zjednaly, ba rozkvět tento měl v zápětí pro určitou třídu obyvatelstva týž stav, jaký byl před ním, můžeme říci přivodil opět stav nevolnictví a roboty ve způsobě ovšem poněkud jině.

Velký rozvoj průmyslu sluší přičísti na vrub výroby tovární, která však měla tyto účinky. Předně počaly vyráběti továrny nejen předměty, které maloživnostník vyráběti nemohl a k jichž výrobě nutně bylo třeba sdružení většího kapitálu i většího počtu dělníků, jako na př. předmětů velikých, nákladných (strojů, lokomotiv, vagonů, lodí atd.), nýbrž i předměty denní potřeby, předměty, jež až dosud zhotovoval řemeslník ve své dílně buď sám nebo nejvýše pomocí několika tovaryšů zjednáva je tak sobě i své rodině výživu; na druhé straně stávaly se předměty v továrně vyrobené následkem zdokonalení výroby, usnadněním transportu a rozmnoženou soutěží lacinějšími, přes to však mzdy dělníků továrních byly vyššími, nežli u tovaryšů řemeslnických, jež nad jiné lákaly továrny blízké větším městům a průmyslovým střediskům, pomáhajíc ukájeti jich touhu po různých zábavách a radovánkách. Tovaryš okusivší jednou ovzduší města většího pozbyl chuti vrátiti se snad do města menšího, nekulil do své rodné víscky, aby zde se usadil a svým řemeslem chleba vezdejšího sobě vydělával, s řemeslem, v jehož zlaté dno dávno věřiti přestal. Okolnosti tyto měly v zápětí, že tovaryši, kteří vyučili se řemeslu v dílně mistrově, provozovali je dále pouze v dílnách, továrnách, nikoli však na účet vlastní, jako podnikatelé, nýbrž jako dělníci na účet továrníka, jenž práci jejich někdy ani za mák nerozuměl, jenž však maje po ruce s dostatek kapitálu, předměty, které jednotlivec někdy pouze jako oprávněný mistr zhotovovati mohl, sám svými dělníky beze všeho zhotovoval. Přistoupila-li pak k tomu ještě rozsáhlá dělba práce, která v každé továrně zavedena a která nutí dělníka třeba vyučeného hotoviti pouze určitou část předmětu nebo jen sestavovati z částí těchto předmětů celý, není divu, že stav tento odhal vyučeným dělníkům zúplna naději státi se samostatnými mistry, ba mnohému nedostávalo se ani vůle, státi se samostatným, poněvadž sobě jako tovární dělník více vydělával, nežli jako samostatný mistr. Přihodilo se ovšem, než málo kdy, že mnohý vyšinul se nad úroveň obyčejného dělníka a domohl se samostatné továrny.

Tak povstaly nynější armády továrních dělníků, jimž není a nebude dopřáno založiti jednu vlastní krb rodinný, ačkoli ve většině případů zůstanou glebae adstricti, k některé totiž továrně; jim není dopřáno upravití sobě samostatné živobytí, nezávislé na vůli jednotlivce a opřené o řadu stálých zákazníků, chovajících důvěru v důkladný výrobek mistra-řemeslníka. Toto postavení továrních dělníků, materielně někdy dosti obstojné, ohroženo bylo však dalším vlivem výroby tovární tím způsobem, že pro snadnost naučiti se práci tovární, pro její jednovárnost, hrnuli se do továren i dělníci nevyučení a dělnický dorost venkovský, čímž stoupla nutně nabídka práce dělnické a nestoupla-li pak současně i poptávka, klesla cena práce, tedy mzda, tudíž i blahobyt lidu továrního. To byl základ otázky dělnické, kterou stvořilo století devatenácté, to byly příčiny, proč dělníci záhy počali se organisovati ve svépomocná sdružení, aby pracovali ve svůj prospěch ke zlepšení svého postavení hmotného obmezením doby pracovní jako hlavní prostředek proti vzrůstajícímu počtu dělníků, zákazem práce ženské z téže příčiny i k udržení stavu dělnického a zvýšení stavu svého mravního; to bylo příčinou, že tovární podnikatelé počali pečovati o své dělnictvo, zřizujíc pro ně na

své útraty různá opatření na podporu a ochranu jich samých, jich dětí a rodin, to byl dále základ, že i veřejnost, stát, na otázku dělnickou hleděly okem bystřejším a buď z vlastního popudu nebo k popudu ze středu dělnictva samotného vydávala zákonná ustanovení o pojišťování dělníků na případ úrazu i nemoci, na případ stáří a invalidity, ve prospěch vdov a sirotek atd.

Příčiny stavu tohoto vyvolalo a počátek stavu toho stvořilo století XIX., působiti však v duchu tomtó dále, otázku dělnickou propracovati a rozšířiti na všechny národy kulturní a na všechny obory práce, toť jedním z nejhlavnějších úkolů století příštího. Zvítězila-li v příčině této ve století XIX. slova písma sv.: »milovati budeš bližního svého«, jest úkolem století příštího, aby zvítězila i slova: »jako sebe sama«. Že století budoucí s úkol ten skutečně bude, nasvědčuje již nynější stav otázky dělnické. Rozřešení otázky této napsali sobě na prapor socialisté, ovšem ve smyslu nauky tvůrců socialismu. Než plány jejich staly se nedostizitelnými a nauka s takou urputností a vytrvalostí hlásaná i hájená upadá, ne však v neprospěch otázky dělnické, otázky to sociální v užším slova smyslu, nýbrž ve prospěch celistvé otázky sociální v širším smyslu slova. Nauky tyto hověly totiž přes příliš potřebám pouze proletariátu továrního, pramálo prospívající potřebám stavů jiných neméně naléhavým pro dělníky vůbec, zejména pro dělníky stavu zemědělského, nýbrž i všech osob, které ochrany a podpory veškerenstva potřebují, tedy zejména městského stavu středního a stavu selského. Měřiti tudíž stejnou měrou všem dělníkům, zejména dělníkům zaměstnaným při hospodářství polním a lesním, lidem to zkaženou kulturou posud netknutým, v ohledu náboženském nezkaženým, rozšířiti pak ochranná a podpůrná opatření na všechny dělníky, jest úkolem století příštího.

Od století XX. očekáváme však ještě další úkoly, pokud se týkají otázky dělnické.

Nynější kulturní vývoj směřuje k tomu, stavu dělnickému poskytnouti důstojnější, materiálně lepší a především politicko-sociálně mocnější postavení nežli pösud. Ovšem není to možné, aniž by přestala výlučná moc, kterou bourgeoisie v dobách dřívějších vykonávala, a učinila místo společnému regimentu všech produktivních stavů, na kterémž regimentu třída dělnická participovati bude podle toho, jaký bude stupeň průmyslového vývoje, jaká síla její organizace, míra její názorů a jaká přízeň celkové konstelace strany její. Tento společný regiment třídy občanské a dělnické tím spíše uskutečniti se musí, ježto národohospodářská expanzivnost s kapitalistickou produkcí tolik související týká se životního zájmu oběma třídám společného.

Důsledkem všeobecného hospodářského a sociálního vývoje v dohledné době provede se úplné vřadění třídy dělnické do moderního života státního a společenského tak, jako se to stalo s nevolníky a robotníky ve století minulém a v počátku století nynějšího, třída ta obdrží na vládě a správě trvalý podíl, ovšem předpokládajíc, že vzdá se úplně revolucionářských utopií a postaví se na půdu stávajícího sociálního pořádku a platné politické ústavy, aby po té ve smyslu svých zájmů touže cestou jako strany ostatní působila: tím otevře se epocha sociální ústavnosti a zástupcové tříd dělnických obmezí panství kapitálu právě tak, jako provedením politické ústavnosti obmezena byla moc koruny a třídy feudální. Který směr v hnutí dělnickém cíle tohoto dosáhne, dnes rozhodovati nemůžeme, závisí to úplně na jeho programu.

Úkoly vylíčené týkají se pouze určitého dílu otázky sociální, totiž otázky dělnické čili otázky sociální v užším slova smyslu. Než snaha, pomoci a přispěti nejširší vrstvě obyvatelstva, stavu dělnickému, probudila záhy snahu po péči o třídu obyvatelstva vůbec, ať již náležejí ke stavu dělnickému čili nic, jen když péče této skutečně potřebují a samy nejsou s to, aby postavení své zlepšily. Péče tato neobmezila se však pouze na stránku hmotnou, nýbrž jevila se snaha p o v z n ě s t i m r a v n ě osoby, které následkem nedostatečného nebo zanedbaného vychování poklesly nebo klesnouti by mohly pod mravní úroveň člověka středního; konečně jevila se i snaha, osobám těmto pomoci, aby na svém zdraví nevzaly zkázu nebo

před větší zkáзой byly chráněny. Tím vzniklo řešení otázky sociální v širším slova smyslu.

V příčině této vyhrazeno jest veliké ještě působíště století dvacátému. Ač i v století našem, XIX., s péčí touto dosti zhusta se setkáváme, přece nemůžeme říci, že by péče tato prováděla se systematicky, orgány k tomu povolanými k prostředky schopnými. Nejvíce vykonala tu ovšem dobročinnost soukromá, než což jest to vůči potřebám tak velikým a stále stoupajícím? Co pak vykonaly naše obce, okresy, země, stále zůstává daleko za potřebami těmito.

Na století XX. tudíž jest, aby ze zárodků, které položilo století XIX., vy-
pěstovalo velkolepé dílo sociální, aby účastníci jeho ruku v ruce a všichni za jednoho a jeden za všechny k uskutečnění tohoto úkolu pracovali. Na století příštím jest, aby mládež nejen v rodině, ale i ve škole nabyla takových základů, které by ji opatřily nejen potřebnými vědomostmi a zkušenostmi pro pouf budoucí, nýbrž které by s dostatek zaručovaly i mravní její budoucnost. Na vrub nedostatků v této příčině spadá zajisté nyní velká část zločinné mládeže, která nemajíc s dostatek dobré výchovy upadá na scesť a předčasně tráví život ve vězení, ne snad aby se tam polepšila, nýbrž aby s dvojnásobnými zkušenostmi ničemnými páchala přestupky dále. Na století příštím bude, aby tam, kde rodina nebo škola nemohla nebo nebyla s to, aby úkolu tomuto dostála, přimělo veřejnost k tomu, aby nejen v zájmu jednotlivců, jichž se týče, nýbrž i v zájmu svém vlastním splnění úkolu toho převzala. Jak veliké pole působnosti bude v oboru tomto moc veřejná míti, stačí, poukážeme-li na větší zřizování opatroven, útulků, sirotčinců, ústavů vychovávacích, polepšověn, donucovacích pracoven, jakož i jiných ústavů podobných. Že přesvědčení o tom, že zřizování ústavů podobných jest nanejvýše nutno, přichází k platnosti, svědčí okolnost, že i vláda rakouská rozhodla se z přebytků kumulativních pokladen sirotčích poskytnouti určité částky zemím, aby jich použito bylo k výchově osob mladistvých, jimž výchovy pořádné vůbec se nedostalo, anebo jimž by špatnou výchovou hrozila zkáza mravní. Moc státní ve XX. století bude míti dále nemalou úlohu, ale i zásluhu, vetká-li do všech oborů zákonodárství příslušná ustanovení sociálně-politická, poněvadž ustanovení taková s veřejným i soukromým životem v úzkém jsou spojení; abychom v příčině této uvedli příklad, poukážeme na právo trestní, při jehož reformě udá se velmi zhusta sáhnouti k ustanovením sociálně politickým, ať již v příčině spáchání činů trestních, na př. osobami mladistvými, tak zejména co do výměry a způsobu trestu, způsobu jeho výkonu (podmínečné odsouzení, podmínečné propuštění a j. v.)

Na století XX. konečně bude, aby prostředky praeventivními i repressivními k úlevě bídy lidské přispívalo. To ovšem státi se nesmí tím způsobem, že by na př. zřizování různých sanatorií, na př. k léčení tuberkulosity, ponecháno bylo pouze rukám soukromým, nýbrž aby léčení toho mohli státi se účastnými právě ti, kdož z vlastních prostředků výlohy léčební zapraviti nemohou, léčení toho ale nejvíce potřebují. Sem patří zejména též mimo jiné opatření k potlačení alkoholismu, ve kterémto příčině má právě stát prostředky potřebné nejspíše po ruce.

Zdar otázky sociální, nejhlavnějšího tedy úkolu století příštího, jest však podmíněn zdarem otázky neméně důležité, zdarem otázky hospodářské. Čím lepší bude bilance otázky této, tím snáze a dříve bude lze přikročiti k řešení otázky prvnější. Že pak i této úloze století XX. dostojí, oprávněnou chovati můžeme důvěru. Neboť majíce na mysli onen veliký rozvoj hospodářský, jakého zazili jsme ve století XIX., můžeme z toho souditi na veliký vývoj hospodářského snažení i konání ve století příštím. Vše, co tu v oboru tomto jest, stanou se základem, na němž bude se moci stavěti dále; nabyté zkušenosti z let minulých, velkolepé výsledky věd přírodních a technických v oboru strojů, komunikací transportních i korespondenčních, poměry finanční, stále se zvyšující míra potřeb lidských jak co do kvantity tak i co do kvality atd. nedají usnouti duchu lidskému jenž ohromným rozmachem snažil se dosáti cílů stále vyšších a vyšších a každé pokolení následující hledí činy svými státi aspoň po boku pokolení předcházejícího, nefku-li nad ně několikrát vyniknouti.

Tou měrou ovšem, jakou pokračovala otázka hospodářská ve století XIX. ve srovnání s dobou dřívější, nemůže a nebude pokračovati otázka ta ve století příštím ve srovnání se stoletím nynějším. Než, kdyby míra poměru tohoto rozvoje hospodářského byla pouze polovinou, ba čtvrtinou poměru vzrůstu hospodářského ve století XIX., zbylo by tu dosti prostředků, jež by provedení otázky sociální umožnily tou měrou že by se století XX. právem mohlo nazvati stoletím všeobecné lásky k bližnímu.

Tak charakterisovalo by se století XX. všeobecnou individualistickou soutěží, řízenou otěžemi ideí sociálních, o jichž uskutečnění neunavně pracovala by svépomoc stavů produktivních, dobročinná činnost státu i obcí, dobrotivost členů tříd majetných, to vše přiváděno jsouc k platnosti mravními tradicemi společnosti lidské. Tím vyhovělo by se mocnému přání nižších tříd po hmotném i mravním povznesení se, tím byl by zajištěn skutečný žádoucí sociální mír. Když by pak ve století XX. zavládl i světový mír politický, když zmizely by války a zhoubné jejich následky — což, mimochodem řečeno, vyhrazeno snad ode vždy mírumilovným národům slovanským, již by k tomu základ položili a vzájemnou mezinárodní shodu i nadále sprostředkovali, — a ohromné sumy, jež nyní ozbrojený mír ročně pohltí, obráceny byly ve prospěch nuzných a trpících, zdaž neslušel by i tento úkol století dvacátému?

To vše v první řadě očekávám od století dvacátého! Než, kdo má vše to dokázati, prostředky pro to opatřiti a veškerá tato zařízení a opatření provésti? Kdož jiný, nežli jednotliví členové společnosti lidské století tohoto, v první řadě tudíž my sami, jimž dopřáno dočkati se konce století XIX. a státi právě na prahu století XX. Přičinme se tudíž vši silou, abychom v hospodářském směru byli silni, zároveň však hledme vyhověti, seč jsme, i úkolům ostatním. Vychovávejme sebe i své, příbuzné i cizí tak, jak tomu přikázání Boží i přikázání světská velí, pěstujme pravou lásku k bližnímu slovem i skutkem a cíle žádoucího jistě dosáhneme. Neustupme, nedejme se žádnou překážkou odstráti, bude-li každý z nás z křemene, bude celý národ z kvádru. Cíl náš není snadný, než ztracen byl by, kdybychom jej se zřetele pustili; buďme proto pamětlivi slov básníkůvých, že sláb jenom ten, kdo ztratil v sebe víru, a malým ten, kdo malý chová cíl.

Alexandr VI.

Z. »Geschichtlicher Führer« od Pavla Siebertze přeložil VÁCLAV OLIVA.

Nechceme oblažovati Alexandra VI. ve všem, co se o něm vypráví: jest to nemožno. Proto chceme jen na pravou míru uvésti fakta a oceniti u Alexandra VI. i to, co bylo při něm dobrého. Všem pak oněm, kdož se domnívají, že jsou povoláni, aby tohoto nešťastného papeže soudili, připomínáme slova v Krausových církevních dějinách (»Lehrbuch der Kirchengeschichte«, třetí vydání, str. 504):

»Jakkoliv v mnohém směru politování hodný jest pontifikát Alexandra VI., přece nesmějí se stinné stránky jeho příliš přeháněti, nemá se nikdy zapomínati, že byl Alexandr VI. v mnohém ohledu z tehdejších vládařů »jedním z lepších«.
Tedy k věci.

1. Odraziti výtky, jež proti mravnosti tohoto papeže směřují, jest nemožno. (Pastor: Geschichte der Päpste, III. svazek, str. 449—450 a svazek první, str. 631—636.) Jsouť proti němu důkazy, jichž zřetelnost v niveč obrací každý pokus o jeho obranu.

2. Dne 11. srpna 1492 byl Alexandr VI. po »ohromných, simonistických pletichách« za papeže zvolen. Rodrigo Borgia, jak nazýval se Alexandr VI. před svou volbou, byl jedním z nejbohatších a zároveň nejtalentovanějších kardinálů. Současník jeho, Guicciardini dí:

»V něm pojily se vzácná na světě chytrost a osražitost, zralá rozvaha, obdivuhodné umění přemluvití jiné, dovednost a zručnost v řízení nejtěžších úkolů.« (Reumont, Theol. Litt. Blatt V., 688.)

Tyto vlastnosti zaslepily volitele tak, že považovali jej za hodna, aby ozdoben byl vznešenou důstojností papežství. Tehdejší věk, právě v Itálii, pohlížel na mravní pokléšky s neuvěřitelnou shovívavostí. Znemravnělost vládců v Neapoli, Miláně a Florencii byla strašná. Že mnoho církevních knížat nežilo o nic lépe než knížata světská, »nad tím pohoršovali se Italové v době renaissanční velmi málo anebo zcela nic«, dokládá Pastor (III., 280) a píše pak o volbě Rodrigosově:

»Zdálo se, že spojuje všechny vlastnosti výtečného světského vladaře; jeho kromobyčejné schopnosti a vědomosti představily jej mnohým jako schopného muže, který stolici apoštolskou, jež stávala se vždy více střediskem všeliké politiky, za tehdejších těžkých dob, dovedně bude řídit. Ze se rozhodující kruhy tím spokojily, jest významným znamením pro smýšlení v oné době.« (Pastor. I. c. 279)

3. Ačkoliv někteří o nestoudnosti, s jakou Rodrigo Borgia nejvyšší důstojnost si zakoupil, rozhorleně mluvili (Pastor III., 281), přece byl nový papež namnoze i mimo Itálii s radostnými nadějemi uvítán (Pastor III., 281) a doufalo se v jeho stkvělý pontifikát.

4. Z počátku zdálo se, že se naděje tyto splní. V Římě pečoval Alexandr VI. hlavně o dobrou správu a přísnou spravedlnost. Ustanovil muže, kteří by dohlíželi na žaláře a čtyři komisaře, aby vyšetřovali stížnosti městské; každý úterek přijímal v audienci ty, kdož stížnosti si vedli. Finance zlepšil šetrností a při dvoře panovala veliká střídmost. Příbuzným nedovolil do Říma se přestěhovati; i byla naděje, že se uchrání nepotismu. (Pastor III., 286 n.)

Proto mohl i sám Hergenröther, jenž v celku o Alexandru VI. velmi přísně soudí, napsati ve svých dějinách (»Handbuch der Kirchengeschichte«, II. sv. str. 131):

»Zlepšil soudnictví, sám soudil lid, ustanovil visitatory nad žaláři, pečoval o pokoj i bezpečnost svých poddaných a podporoval obchod.«

5. »Než »nesmírná láska ku přátelstvu vznikla v něm velmi záhy,« píše Pastor (III., 287.) Myšlenka, aby dům Borgiův k trvalé moci povznesl, ovládla všechny jeho smysly a tužby.

»Neštěstím pro tohoto papeže bylo jeho příbuzenstvo, jež stalo se spolu i neštěstím církve.« (Möhler: Kirchengeschichte II., 523.)

Z nedovoleného poměru, jež papež již dříve udržoval se Římkou Vanozzou de Cataneis, vzešly čtyři dítky. I snažil se papež povznést je ku slávě a důstojnostem, což bylo jeho neštěstím. Vše možně pečoval o jich blaho a to bylo jeho chybou.

6. Alexander VI. nemůže býti osvobozen od viny, že svými činy veřejné mínění hluboce pokleslé doby až posud neslýchaným způsobem urazil (Pastor III., 375). Že by i se svou vlastní dcerou Lucrecií obcoval, jest nepravdou, již i všickni závažnější historikové uznávají.

7. Ačkoliv za vlády Alexandra VI. vždy světské tendence převládaly, tož přece nebyla zanedbávána činnost na poli církevním. Píšeť o tom Pastor (III., 476 nn.):

»Jako předchůdcově tak i Alexandr VI. mocně chránil řády, zasypával je zvláštními výsadami, snažil se všemožně, aby jich existence a působnost byla zabezpečena a podporována. (Str. 476.) Jako často ujímal se Alexandr VI. klášterů proti světským i duchovním utiskovatelům, tak vystupoval i ve mnohých případech jako ochránce církevní svobody vůbec.« (Str. 477.) — »Různými nařízeními podporoval Alexandr VI. úctu sv. Anny a blahoslavené Rodičky Boží.« (Str. 478.) — »Z ostatní církevní činnosti Alexandra VI. jest ještě uvéstí potvrzení bully Sixta IV. o neposkvrněném početí.« (Str. 479.)

V roce 1500 slavené jubileum (dle nařízení Pavla II. měl vždy dvacátý pátý rok býti »jubilejním«) bylo s velikou slávou od Alexandra VI. započato. Sám navštívil čtyři hlavní kostely, aby získal jubilejních odpustků. (Str. 479—483.)

»Byť i Alexandr VI. nikterak neprospěl reformě, přece horlivě pečoval o čistotu církevní nauky. Velevýznamným jest v tomto ohledu pro Německo dne

1. června 1501 vydaný censurní edikt« (484). — »V Itálii vystoupil přísně Alexandr VI. zejména proti kacířským snahám« (485).

»Jako většina papežů XV. století tak i Alexandr byl k židům velmi snáselivý; chránil je v Římě i v Avignoně« (486).

»Jako o čistotu víry tak pečoval Alexandr i o její rozšíření« (486). »Jest úchvatným zjevem seznati, jak svatá Stolice za Alexandra VI. podporovala šíření evangelia mezi pohany« (487). — Velikého významu bylo rozhodnutí Alexandra VI. mezi Španělskem a Portugalskem o zemích od Kolumba objevených (481—491.)

8. Alexandr VI. horlivě podporoval i umění.

»Za nepokojné a bouřlivé vlády zanechal přece na poli umění trvalé stopy své činnosti a jméno jeho zůstane navždy spojeno s přemnohými významnými památkami« píše Pastor (III. 492).

Za Alexandra VI. změnila se úplně Leonina, severní to polovina zatiberiadského Říma. Doba lesku počala tehdy pro tuto městskou čtvrť (492). Dále vystavěl novou silnici, dnešní »Borgo nuovo« (493). V andělském hradě provedl Alexandr veliké změny, aby jej proměnil v mocnou pevnost Porta Settimiana byla tehdy vystavěna; podržela svou původní podobu podnes. Mimo to bylo započato s mnohými jinými stavbami. Vatikánský palác Alexandr zrenovoval a umělými malbami od Pinturicchia vyzdobil. (Str. 496—500.)

9. »Alexandr VI. byl prý otráven.« Tato povídačka rozšiřuje se ještě dnes. Papež a jeho syn Cesare vypili prý, zaměnivše si omylem láhev, otrávené víno, jež namíchali pro jednoho bohatého kardinála!!! — Jest to nepravda! Vzdělání současníci Alexandrovi neuvádějí nijaké pověsti o nějaké otravě.

Proti otrávením vyslovují se výteční historikové a nejznamenitější znalci oné doby jako na př. Raynald, Voltaire, Marini, Novaes, Aschbach, Němec, Jorry a j. Reumont píše v církevní encyklopaedii od Wetzra a Weltheho (»Kirchenlexikon«): »Povídačka o otrávení patří do říše bájek.« (I. sv. 488.) — A proslavený Pastor, jenž, jak patrně, nepsal obranu Alexandra VI., uvádí v »Dějínách papežských« (»Geschichte der Päpste« III. sv. 472) resultát: »Otrava naprosto jest vyloučena, uváží-li se šesti či sedmidenní pauza uběhlého času mezi hostinou a objevením se příznaků nemoci, jakož i průběh periodických onemocnění na neštovice.«

10. O Alexandrovi VI. vyjadřuje se Reumont následovně: »Jedenáctiletá vláda tohoto papeže byla nešťastnou pro úplně světské, s báječnou upřímností na odiv vystavené tendence, pro nepotismus, jak až posud nikdy se neobjevil, pro nedostatek mravní uvědomělosti ve veřejném i privátním životě, jenž přivodil víru v nejhorší výmysly a papežství v nedůvěru, jakoby jeho autorita již byla zlomena. Vzhledem k těmto věcem mizejí lepší vlastnosti, jichž se Alexandru VI. nenedostávalo.« (Kirchenlexikon, sv. I., 488; Geschichte der Stadt Rom III., I., 247 n.)

11. Významným jest, co dále Pastor o tomto papeži píše:

»Počinání si Alexandra VI. v záležitostech čistě církevních nezavdalo příčiny ku oprávněné haně, protože ani největší protivníci jeho v tomto ohledu nemohli formulovati význačných speciálních obžalob. Čistota církevní nauky zůstala neporušenou. Zdálo se, jakoby Prozřetelnost naznačovala, že lidé mohou církvi škoditi, ne však ji zničiti.« (Geschichte der Päpste III., 474 n.)

A taktéž smýšlí Alzog, nebot ve svých dějínách (»Lehrbuch der Kirchengeschichte« 9. vydání, II. sv. str. 52) píše: »Jest zajisté nemalého významu, že při takovém zastávání pontifikátu zůstalo vědomí o velkých povinnostech u Alexandra vždy svěží a živé, a že ani jediné nemravné nařízení církevní vydáno nebylo.«

12. Že Alexandr VI. nebyl stvůrou, jak jej tendenční spisy vyličují, dokazují Pastor (III., 279); Reumont (Geschichte der Stadt Rom III., sv. I. 201); Gregorovius (Geschichte der Stadt Rom im Mittelalter. Sv. VII. 3., str. 303 a 308); Gregorovius, Lucrezia Borgia nach Urkunden, sv. I., str. 9, kdež správně se poznamenává: »Že nic není falešnějšího než obraz, jak bývá obyčejně tento Borgia líčen, jako by byl býval strašnou a »stvůrnou postavou.«

Týž názor zastává K. Lange v díle: Der Papstesel. Ein Beitrag zur Kultur und Kunstgeschichte des Reformationszeitalters«. Str. 33.

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

Píše Petr Kopal.

Sochorův obraz z Vídně tedy přestěhoval se do Hradce Králové, blízko až k místu, na němž udála se světoznámá katastrofa.

Ve Vídni měl obraz mnoho obdivovatelů z vysokých a nejvyšších kruhů, ale žádných — kupců. Tak mi bylo z kruhů uměleckých sděleno.

— Mnoho-li zaň chce? — táží se.

— 50.000 korun, — zněla odpověď.

Brožíkův obraz byl prodán za 50.000 *zlatých*.

A protože Sochorův obraz ve Vídni nenalezl kupce, putuje do Čech, do vlasti malíře. Mnoho obdivů, žádných kupců! Což je to tak mnoho? Kolik let na něm mistr pracoval? Kolik dělal cest na bojiště a kolik k těm kterým rodinám a účastníkům bitvy u Hradce Králové, aby dostal dobrou fotografii těch kterých osobností. Vysoká generalita, jakož i mnohé šlechtické rodiny měly by dosti mocných pohnutek, obraz ten koupiti a přece jej nekoupily. Nad tímto faktem mnohý našinec bezděčně se pozastaví. Je sice pravda, že v poslední době české umění ve Vídni nalézá dosti ohlasu i souhlasu. Páni tam českou hudbu rádi si vyposlechnou a též na krásný obraz českého umělce se podívají, — ale dále ani krok. Těch několik korun vstupného ještě oželí, ale mecenášův bychom ve Vídni hledali marně. Tedy Sochorův eminentně rakousko-patriotický obraz z Vídně stěhuje se do Hradce Králové. Nemůžeme příliš často faktum toto před oči si stavěti.

Představme si, kdyby byl mistr Sochor svým štětcem zvěčnil výpad prince Bedřicha od Králové Hradce na rakouskou armádu v okamžiku, kdy tato k útěku se obrací, zdalíž by obrazu jeho v Berlíně dostalo se osudu stejného? Zdaž by i tam generálové atd. chodili naň se pouze dívat a zdaž by nebyl pro berlínskou gallerii zakoupen? Dopustili by, aby nekoupen navrátil se zase do Čech?

Je naděje, že obraz ten bude od některé bohatší obce české zakoupen? V nynějším politickém rozechvění asi sotva. A tak se mi zdá, nepřejí si toho, — že obraz bude po vlastech českých nastupovati dráhu kočovnickou. Nenalézá-li umělec pevného postavení ve hlavním městě, musí se státi umělcem-kočovníkem. Musí choditi z města do města, a příležitostně — na požádání! — vystoupiti i v některé Lhotě.

Po Hradci Králové budou se hlásiti i města jiná, aby měla potěšení, »podívati se na něco hezkého«.

Neznám hmotné poměry mistra Sochora. Tolik ale dovoluji si mysliti, že žádný umělec nemůže býti lhotejným, nejde-li mu jeho dílo na odbyt.

Obraz rozměrů takových vyžaduje zvláštního místa, zvláštního ošetření. V mnohém ohledě podobá se dospělé dívce, kterou by papínek rád co nejdříve odbyl.

Papínek vidí před sebou ještě jinou dívčí drobotinu dospívati a proto mu ta dospělá již překáží. Zajisté že i v hlavě umělce rodí se již nové dítě, jež co nejdříve musí přijíti na svět, avšak nesmí dříve, než odbude to starší. Mrzutá to situace.

Zdá se mi, že při tom hraje hlavní úlohu moment psychologický. Porážená armáda, i kdyby sebe hrdinněji bojovala, vzbuzuje ve vlasteneckém pozorovateli vždy dojem trapný. Co se při bitvě u Králové Hradce dělo a proč bitva *byla*, ač nemusila býti, ztracena, je všeobecně známo. Hrdinský zápas našeho jízdeckva na konečném výsledku celé války nezměnil nic; že zachránil tisícům vojinů život, nepadá celkem na váhu. Kde který bohatý Francouz obětoval by 50.000 franků na obraz nějakého místrně vedeného útěku Francouzů? Obrazy takové vždy spíše kupuje vítěz, nežli poražený. Zde třeba si povšimnouti ještě toho fakta, že obrazy moderních malířů vůbec málo se kupují.

Ty nejlepší obrazy a proto i poměrně nejdražší zůstávají svým mistrům na skladě a konečně, aby nepřekázely novějším dílům, prodají se za babku. Že Brožík za svého Husa dostal 50.000 zl., k tomu mu jednak dopomohla účinná reklama a

jednak i politický moment. Hus do dneška ještě nalezne obdivovatele a kupce. Ideální motivy dnes se přežily. Moderní dekadentisti klesají vždy hloub. Někdejší idealismus v umění nenalzáá dnes porozumění.

Mistři ze středověku: Michael Angelo s celou řadou stoupců až do šestnáctého věku by dnes snad umírali hladem. V tom temném středověku však nalézali pro své madonny a pro motivy z biblických dějů hojného odbytu v klášteřích a v kostelích vůbec.

Klásterní kostely byly galleriemi největších umělců. Kostely byly vůbec nevděčnějšími zákazníky umělců. Klásterní refektáře, kapitolní síně, praelatury, residence biskupů a pod. byly zdobeny malbami nesmrtelných mistrů. Nadešla bouře reformační, v níž klásterní a zádušní jmění bylo namnoze zabráno, a výsledek byl, že malíři, žijící v době reformační, trpěli nouzí. Kostely a kláštery byly reformační lůzou vydrancovány a přemnohá umělecká díla způsobem barbarským zničena. Celá pak reformace měla na další vývoj umění neblahý vliv, jenž zasahoval i do zemí katolických, protože i zde kláštery a kostely byly ochuzeny. Kolik tu velikolepých basilik, započatých v době předreformační, zůstalo nedostavěno! Což kronikáři označují slovy: pro běhy válečné bylo od další stavby upuštěno. Doba josefinská působila na umění též neblaze. Co tu bylo uměleckých děl ze zrušených klášterů a kostelů za babku vyházeno! Aniz pak doba novější postavení umělců valně zlepšila. Jednomu a druhému podaří se, lepšího postavení se domoci, ale převalná většina tak zvaných akademických malířů strádá bídou a nouzí

Dokud kláštery a kostely bývaly bohatými, bývaly nejlepšími zákazníky umělců. Dříve malíři malovali madonny a světce, teď malují kupcům a kramářům reklamní plakáty. Největší umělci — Mucha — jsou ve službách obchodníků, kteří jim poroučejí, nešetřiti barev. Čím křiklavější, tím nápadnější a přitažlivější. Cikorie, kakao, čokoláda, kávové surrogáty, minerální vody zaměstnávají umělce, kteříž svá jména musí propůjčovati lečjakému individuu. Jaké to ponížení umělců!

A ještě hloub jsou ponižováni ilustrováním frivolních románů. Mnohý literární šmejd pouze tím jde na odbyt, je-li opatřen ilustracemi čelnějšího mistra, což se na plakátech výslovně podotkne. Zdaž tu umění nestává se dnes děvkou vyrabitelů cukrovinek, kávy pro děti a pod? Židovský majitel deštníků a jiného modního zboží zaměstnává dnes umělce. A konečně musili se mnozí akademičtí malíři vrhnouti na vyrábění pohlednic — a malování podobizen podle předložených fotografií. Výstava plakátů letos v Praze, na nichž stkvěla se jména prvních umělců, je výmluvným dokladem hlubokého úpadku výtvarného umění. Ve středověku umělci zasedali u stolů papežů a biskupů, teď musí se doprošovati vezdejšího chleba u kramářů.

✂ ✂ POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST. ✂ ✂

Volby v V. kurii dopadly u nás pro sociální demokracii neblaze. V Čechách ztratili soc. demokraté, kteří poslouchali vídeňského milionáře dra. Adlera a na říšské radě patřili k nejuživějším odpůrcům hr. Badeniho a hr. Taffa, oba své mandáty, jež dobyli národní čeští dělníci. Také v německých krajinách sociální demokracie prohrála. Zvítězili radikální němečtí kandidáti. Pohromu utrpěla německá křesťansko-sociální strana v alpských zemích. Mladočeši v 5. kurii v Čechách a na Moravě utrpěli značnou porážku. Kandidáti české strany křesťansko-sociální obdrželi osminu hlasů (na př. dr. Horský na Litomyšlsku).

Výsledek těchto voleb ukazuje, jak dopadnou asi volby ostatní, jež se konají budou dne 8., 10., 12. a 15. ledna. Mladočeši u nás prohrají asi volební boj proti agrárníkům, z nichž 5—8 může asi býti zvoleno. Všeobecně se musí odsouditi, že výkonný výbor národní strany svobodomyšlné nesvolal *„národní radu“*, jež mohla na kandidátech společných se dohodnouti. Jak patrnó, přijdou na říšskou radu poslanci radikálnější, oposičního směru. I jest otázka, bude-li parlament způsobilý ku práci. Vláda nic nečiní, aby dělnost stala se možnou, neboť ani v Dalmacii ani v Čechách, kde oposiční duch nejvíce vzrostl, nic nepodniká, čím

by rozčilenost myslí utišila. Poláci miní dělají svou polskou politiku (volné ruky), nechtějící přistoupiti ani k pravici ani k levici. Katolická lidová strana ústy dra. Ebenhocha vyhláší Čechům boj. V provolání velkostatkářů českých zamítá se obstrukce... Co tedy budou naši poslanci ve Vídni platni? Jak »Pester Lloyd« dovozuje, krise potrvá. A zatím budou hospodářské poměry naše stále horší, průmysl a obchod ještě více klesnou, vodní dráhy (spojení řek a pod.) nebudou podnikány. Spory jazykové povlekou se dále a — budou pohlcovati ohromné sumy palmární. Kdo zaplatí všechny ty útraty? Nejen obyvatelstvo, ale i někdo jiný. Proto by vláda rakouská měla nastoupiti jinou cestu, nežli tu, kterou jí předpisuje bursa berlínská a vídeňská a pak maďarské panstvo. Jest již věru nejvyšší čas, aby k reformě bylo přikročeno. Rakousko jest ovládáno otázkou národní. A jen na základě rovnoprávnosti a spravedlnosti je zabezpečena budoucnost těchto království a zemí na říšské radě zastoupených.

Jak se oznamuje **odstoupí ministertvo Koerbrovo** záhy po volbách. Ministerským předsedou má se státi buď hr. Bedřich Schoenborn, jak »N. L.« oznamují, nebo hr. Zierotin, jak se soudí na Moravě. Mimo to býv. předseda ministerský hr. Frant. Thun má se dostati za velvyslance do Říma.

Rozpočet na sněmu král. Českého byl přijat zcela klidně a **sněm** dne 22. prosince uzavřen. Tím přestala imunita poslanecká a všechny návrhy pozbyly platnosti, i musí býti podány znovu.

Chebská komora vyslovila se proti zřizování rolnických obilních skladů. Sedí v ní hlavně židé a těm jest přece prodej obilí pramenem značného příjmu.

Vláda vydala dle § 14. dne 27. prosince rozpočet na 6 měsíců, ve kterém jsou tyto hlavní **požadavky**: Dvůr 9,300.000 K, říšská rada 2,601.602 K, ministerská rada 2,748.222 K, společné vydání 253,049.914 K, minist. vnitra 60,618.670 K, minist. zemské obrany 55,765.274 K, min. osvěty 75,275.182 K, min. financí 258,657.876 K, min. obchodu 115,533.470 K, min. železnic 228,399.460 K, min. orby 43,524.264 K, min. spravedlnosti 66,024.165 K, pense 53,243.556 (!) K, subvence a dotace 15,484.250 K, státní

dluh 344,030.004 (!) K. Úhrada jest tato: Min. osvěty 13,964.068 K, min. financí 1.134,924.938 K, min. obch. 115,384.840 K, min. železnic 272,528.500 K, min. orby 34,765.483 K. Úhrnem se žádá 1.586,437.416 K. V rozpočtu nalézá se na nové železnice 61,472.400 K.

„K čemu je trojspolek?“

»La Patria« (v Římě) praví: Aby Italii bylo zabezpečeno postavení na moři středozemním, k tomu chorvatské listy dodávají: K vůli trojspolku musí habsburská říše své vlastní občany hmotně ničiti, jen když je Italům zabezpečen dovoz vína do Rakouska. K vůli Italii je dosud vlastina úřední řeči v Dalmacii, jako za dob panství benátského. A u nás na severu k vůli Německu ničí se naše pivovarnictví, cukrovarství, zemědělství, strojnictví atd. Z Německa se vypovídají naši příslušníci, z Německa jdou k nám evangeličtí pastoři, kteří káží »Pryč od Říma!«. znamenající: Blíže k Berlínu, jak ve vánočním pastýřském listě výmluvně hlásá litoměřický biskup dr. Em. Schoebel.

V národohospod. části dne 1. ledna píše dr. B. v N. H.: »Kdo ví, nebude-li se v novém století rozhodovati ve vlnobití evropských dějin o národ náš. Na převraty, které by mohly nová veliká nebezpečí přinéstí dílu, od buditelů stol. 19. počátém, musíme býti připraveni. Obava tato pudí nás k tomu, bychom snažili se k rozvoji probouzeti všechny síly národní. Naše národohospod. práce nemůže zůstatí jen vřelou, nadšenou, ale býti musí hlubokou a všestrannou. Beze zvučných hesel, ale s opravdovostí pojďme za svým cílem!«

Bursovni horečka. V posledních měsících minulého roku utrpěla Praha na burse ztráty, které se odhadují na mnoho milionů zlatých. Veliká řada osob známých z českého života politického, obecního a hospodářského prohrála sumy jdoucí až do statisíců. Nejednen stal se z majitele domů v kratičké době nájemníkem, jiný zas uchýlil se zničen z veřejného působiště. Dle Mattušova výroku v říjnové schůzi Českého klubu ztraceno bylo v posledním roce na burse vídeňské na 250 milionů korun. Jde až závrat z číslic, jakými na těchto ztrátách jsou účastnění čeští lidé. Hrají čeští statkáři, úředníci, obchodníci, soukromníci; bankovní agentury vídeňské a pražské zaplavují naše lidi svými nabídkami

písemnými, ústními, a kapitalista, statkář, obchodník, který neupíše akcii podniku, vynášejícího 8 až 10 procent, vrazí celou postrádatelnou hotovost do bursovní hry, ve které chce vydělati sto a více procent. I kupují se takto papíry v obnose, který mnohonásobně převyšuje celý hráčský vklad spekulantův, a když očekávání zklamalo, nestačí vklad ani k zaplacení diferencí ceny bursovní. Hraje-li se v národě, jehož řemesla uvnitř klesají, jehož velkopřmysl jest v zárodcích, jest to zjev osudný. Lb.

Žádoucí příklad prodeje uhlí. V Opavě městská rada bez dlouhých řečí a komisí usnesla se zříditi městský sklad uhlí, z něhož se bude uhlí prodávati městskému obyvatelstvu za nejnižší možnou cenu, vždy na měsíc platnou a veřejně ohlášenou; platiti se musí hotově a musí býti objednáno nejméně půl a nejvýše 8 metrických centů najednou a to i s dovozem do domu. Uhlí se dodává dle pořadu objednávek. Co se naproti tomu stalo v Praze, jest známo. Lb.

* * *

Válka v Africe nabývá zase hrozivějšího rázu. Angličané mají 210.000 mužů proti 25.000 Búrů. Na 60.000 angl. vojáků jest nemocno. Lord Roberts při svém příchodu do Londýna nebyl s jásotem vítán. Bude-li v Kapské osadě po-

vstání pokračovati, pocestuje nejspíš Roberts zase nazpět. Odpůrců hříšně začaté války této v Londýně stále přibývá. Ale moc bursy je veliká — a bursa vojny té (dodávek a pod.) potřebuje.

Čínská válka ocitla se snad u konce. Li-Hung-Čang ohlásil, že je nemocen, a tak velmoci musí čekati, až se uzdraví. Snad to nebude dříve, nežli až připraví se k odvetě. Zatím diplomaté evropští a vojsko Walderseeovo si mohou oddychnouti.

J Sv. Lev XIII. proti vládě Waldeck - Rousseauové ve Francii vystoupil za příčinou podaného od zednářů návrhu na konfiskaci majetku řeholního. Papež ukazuje na to, že musila stolice apoštolská světit zastupování katolíků na východě některé jiné velmoci, jež by církve tak nepronásledovala.

Dreyfussova aféra hrozí přece zase oživením. Židé mají v republice žně.

Henri Rochefort vybízí všechny časopisy ve světě k zahájení společné akce proti anglické ukrutnosti, páchané v Indii i v Africe.

Balkánské státy slovanské jednají znova o utvoření koalice. Král černohorský Mikuláš, král srbský Alexander a kníže bulharský Koburg hodlají se řídití politikou — petrohradskou. Že tím naše diplomacie rakousko-uherská není potěšena, je samozřejmo.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Hudební kronika zaznamenává několik zajímavých koncertů: 2. ledna, koncert žurnalistů, v němž vystoupila ruská pěvkyně pí Jel. Děkanova a Jan Kubelík, 3. ledna koncert »České Filharmonie« řízený Osk. Nedbalem, v němž provedena symfonie E-mol od Brahmse, 6. ledna bude koncert populární, v němž proveden bude nový klavírní kvartett H. Trnečka, cenou českého spolku komorního poctěný. 8. ledna bude koncert Fr. Ondříčka. — A. Rimskij Korsakov, jeden z nejproslulejších skladatelů ruské školy, jehož opera »Májová noc« a skladby orchestrální i u nás jsou známy, slavil 31. prosince třicetipětileté jubileum své skladatelské činnosti. — Dne 1. ledna slavil kritik a hudební skladatel Emanuel Chvála

padesátileté narozeniny. Dostalo se mu se všech stran upřímných blahopřání. »Umělecká Beseda« pořádala dne 5. t. m. banket pro hudební kruhy na jeho počest, hudební odbor »Uměl. Besedy«, pak bude pořádati koncertní večer z jeho skladeb. — Dne 11. t. m. provedena bude v Národním divadle J. Massenetova opera »Werther«. — Vrchlického komedie »v uchu Dionysiově« dodělala se jen čestného úspěchu. Byla to jeho 25. práce dramatická. — Dramatickou legendu Jaroslava Vrchlického, »Svatý Vojtěch«, skládá Dr. Ant. Dvořák. Má býti provedena poprvé při stoletém jubileu spolku hudebních umělců r. 1903 — V polovici měsíce ledna konati se bude na Rusi několik koncertů výhradně českých,

k nimž přičiněním pí Gorlenko-Dolínové pozváni jsou p. Osk. Nedbal, České kvartetto, členové Nár. divadla: R. Maturová a p. B. Pták, pak prof. konservatoře J. Jiránek, který zahraje skladby mladších našich skladatelů. — Knih-tiskárna Cyrilio-Methodějská V. Kotrba dovršila právě třicátý rok svého trvání. Jasný přehled její činnosti podává nový obšírný katalog illustrovaný, který vydala.

Na Štědrý den (24. prosince) zemřel v Pinczowce sláviata, básník a dramatický spisovatel polský, upřímný přítel Čechů, gymnasiální profesor Bronisław Grabowski. Narodil se r. 1841 v Kaliczu. Studoval v Piótrkově, v Petrohradě a

Varšavě, kde si oblíbil studium jazyků slovanských. Stal se professorem ve Varšavě a r. 1872 v Częstochowě. Napsal mnoho básní, novel, povídek, mnohá dramata. Hlavně však šířil známosti o ostatních slovanských větvích mezi Poláky, zvláště o nás. Dobře o něm napsal »Ruch katol.«: Jeho smrt dotkla se všech Čechů, pro něž byl Br. Grabowski tím, čím pro nás Edv. Jelínek.« Grabowski přispíval skorem do všech polských časopisů, překládal díla česká, napsal životopisy Fr. Palackého, V. Štulce, Karoliny Světlé a j. Jeho zásluhou oceněna literatura česká v důležitých literárních publikacích polských. Úmrtím jeho ztratili jsme upřímného a horlivého přítele svého v Polsku.

R. i. P.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Štěpán Radič v »Č. O.« dne 30. prosince v článku, **Apologie lidu**, praví: »Moderní kultura je kultura individuální. V inteligenci nejsou jen velké rozdíly ve vzdělání (vědomostech), ale i v životních zásadách, a tyto rozdíly jsou zpravidla tak značné, že mezi lidmi bydlícími v jednom pokoji jest propast hlubší než oceán a širší než pevnina. Proto se moderní společnost stále více dělí a v kroužky rozpadává, skupiny a směry tvoří, jimž jest společné jen záští k stranám a směrům jiným. Inteligence stává se atomistickou a negativní. To vede k novému divošství, jemuž jest hlavním cílem roztrhati všechna trvalá pojítka mezi lidmi, zbořiti všechny společné základy života a štěstí. Štěstí pro inteligenci jest jen vidina, kdežto pro lid jest to dosažitelný cíl. Stejný cíl a aspoň částečná shoda vůdčích myšlenek, toť hlavní požadavek normálního společného života, toť hlavní charakteristika lidu a největší odchylka mezi ním a inteligencí. Úcta a láska k rodičům, věrnost a láska mezi manžely, upřímnost ke každému a hotovost pomoci aspoň nejbližším a nejvíce trpícím, nade všechno obětavost pro děti a zmužilost hájiti slabého, toť jsou city, na nichž se zakládá společný lidový život, z nichž vyplývá lidové štěstí. Právo každého na práci rukou svých a povinnost všech ostatních toto právo respektovati, potřeba zvláštních vědomostí pro zvláštní

úkoly, nutnost společné obrany a práce, přirozenost toho, by každý národ byl samostatný, a nevyhnutelnost, by i cizí národové spojili se proti společnému utlačiteli — toť jsou myšlenky lidu. Inteligenci je to vše příliš jednoduché. A zvláště jí nestačí lidová filosofie, vyplývající z náboženství, a lidová svéráznost. Inteligence není spokojena tím, že lid jen myslí, cítí a pracuje, nýbrž chce, aby lid vymýšlel, by se rozčiloval a mluvil. Lid žije i tehda, když »živoří«, poněvadž uznává duši a věří v Boha Inteligence však živoří i tehdy, když myslí, že dosáhla vysokého stupně blahobytu hmotného a pokroku rozumového, jelikož její víra je mrtvá, srdce její pusté a jen chvílemi zatouží po hlubším a vyšším životě zároveň.« —

Nejlepší **vánoční přílohy** měly listy židovsko-německé. Tak na př. »Bohemia« měla od židovských spisovatelů básně i prosaické úvahy o Jezulátku, o Panně Marii, o štědrém večeru a vánočním stromku.

Novoroční gratulace. Red. »Oest. Volkszeitung« dostala na dotazy své tyto projevy: Dr. Rezek: Jako ve Vídni zvítězilo české umění — tak zvítězí i česká politika. Jen s politickými talenty sem do Vídne, talenty se silným chtěním, potenci i umírněností! Dr. Piętak: Nechtě se zmírní protivy mezi národy rakouskými a sjednotí je nový rok ke spo-

lečné plodné práci pro blaho státu zbraňmi opravdového vzdělání a poctivého přesvědčení. Dr. Pacák: Necht' dojde k poctivému smíru mezi Němci a Čechy v českých vlastech Dr. Körber: Mír mezi rakouskými národy! Bar. Parish: Necht' vláda i národové přiblíží se k formuli, kterou zmírniti lze národní boj, jež uzná práva každého národa na jeho půdu a državu a jež nechce zatlačiti národnost druhou. Prade: Přeji národům rakouským — Bismarka rakouského, neboť veliké sporné otázky řeší se geniem, silou a mocí velikých mužů. Dr. Pergelt: Přeji rakouským národům k novému roku — rozum. Bar. Chlumecký: Vnitřní mír a poznání, že národní a státoprávní separatistické (!) snahy musí býti převáženy (!) potřebami celého státu. Dr. Fuchs: Přeji rakouským národům vzájemnou úctu k právům, rostoucí vědomí jejich nerozlučné spojitosti, sklánějící se před autoritou a rostoucí víru v nezbytnou existenci Rakouska. Hr. Schönborn: Necht' Rakousko najde také své Rakušany. Min. Szell: Monarchie pro zmatky v Rakousku — k vůli české (!) obstrukční politice — nemůže se ztroskotati...

R. K. v „Prager Tagblattu“ dne 4. ledna v článku „Prager Häuser und Menschen“ takto se vysmívá: „Po 30leté válce šlechta a klerus měli polovici země v rukou. Veškeré bohatství české feudální šlechty pochází z doby té. Je to méně, nežli lidé si myslí. Velmi mnozí jsou dlužni za své statky, domy a továrny z větší části právě oněm bankám, jejichž mladé paláce v Praze jejich šedé zdi stavitelsky potlačují. Jen málokterí z nich mohou zváni býti boháči a jejich bohatství jest — chudoba vedle bohatství dnešního feudálního kapitalismu. Banky, jež architektonicky Příkopům dnešním ráz dávají a jejichž nádherné paláce nad nízké domy šlechtických i měšťanských patriciů z minulých dob tak vysoko vyčnívají, oblížily svými hypotékami a půjčkami rozlehlá panství mnohých dříve tak bohatých hrabat a baronů a spravují majetek mnohých feudálů. Nejezdí již panské vozy do paláců, ale vozy nákladní, brány šlechticů nejsou hlídány pancířovými vojáky, ale pancířové pokladny hlídány dnes jsou a těžkých, dubových, zdobných dveří není na zámku panstva, ale — v předsíni bankovních fideletů. To je nový sloh — ve

starém stavitelství. — Židovské pýchы pěkně přibývá.

Uhlobaroni, kteří vyvolali pomocí agitátorů stávkou loňskou, berou za to, že náš lid mrzl zimou a musil platiti o 15—20 procent draže topivo, dividendu 40 až 44 zlatých za jednu akcii, ač brali loni jenom (!) 30 zl. Což není zde nikoho, jenž by rukou silnou...

Při **sčítání lidu** dne 31. prosince 1900 byli naši čeští krajané, v uzavřeném území zejména, přímo znásilňováni, aby napsali v archy obcovací řeč — německou. I v Praze mnoho služek a dělníků bylo od německých a židovských obchodníků i úředníků zapsáno s obcovací řečí německou, ačkoli neznají ani slůvka německého.

Naše **peněžní ústavy** staly se nyní výdělkářskými docela. Na mravní a národní poslání (dokazuje B. v „N. L.“) zapoměly docela. Měly se státi živým, výrobným střediskem české výroby, a to hlavně malé. Skytáním osobního úvěru co možno laciného a snadno dostupitelného měly se státi nezbytnou složkou našeho hospodářského pokroku. A výsledky? Dle dra. Krejčího hypotekárních zápůjček r. 1897 při českých společenstvech bylo 44·2 procent, na úvěr osobní jen 27·7 procent. Hodnota vlastních nemovitostí byla 4·2 procent ze summy všech aktiv. U záloženských spolků činila průměrná suma zápůjček hypotečních 40·9 procent, na úvěr osobní 39·4 procent všech aktiv. V číslicích jeví se tento poměr: U záložen bylo hypotekárních zápůjček dáno obnosem 73,114.377 zlatých, na osobní úvěr 45,804.619 zlatých. U spolků záloženských bylo na osobní úvěr 888 906 zl. Na první pohled zaráží značná výše zápůjček hypotekárních. Zápůjčky osobní, jež měly býti vlastním zdrojem obchodů úvěrních společenstev, ani z daleka nedosahují své výše. Patrně, že naše úvěrní společenstva svůj původní směr opustila a těžitko své přenesla do úvěru hypotekárního. To je na újmu výrobních odvětví. Chudý český košíkář, jenž nemá leč dvě ruce, velkou rodinu, ale naději na značnou objednávku — stěží najde ručitele za obnos půjčky dosti značné. Záložny musí řešiti tuto novou formu úvěrovou. Jejím základem bude objednávací list nebo dodavací smlouva. Úvěr nesmí trpěti zbytečnými formalitami.

Do úpadku řečnictví nařiká se všeobecně v naší veřejnosti. Zejména nyní o volbách nebyla pronesena ani jedna pozoruhodnější řeč. Nejlepší řeč pronesl — staročeský předák dr. Mattuš v Českém klubu a po něm dr. Bráf. Schůze nyní konané dokazují, že velmi zdivočil politický život nejen u nás, ale i u Němců.

Školským sestřám nebylo městskou radou pražskou povoleno spravovati útulny v Holešovicích.

O minulých vánocích konalo se více dobročinných **podělovacích slavností** (stromků), než jiná léta. Důkaz, buď že milosrdenství přece se probouzí, nebo že je čím dál, tím větší bída.

Mor kořaleční na venkově. Šíření se moru kořalečního v okresích venkovských dalo podnět českému odboru zemědělské rady k sebrání dat a pečlivému šetření smutných těch poměrů. Dle šetření tohoto nejhůře řadí alkoholismus na vysočině českomoravské, na Tábořsku, Pelhřimovsku a v horské krajině Sudet, zejména v okrese žamberském, semilském, jilemnickém a česko-dubském. Nejméně rozšířeno jest posud pití kořalky v poříčí Berounky, na Podbrdsku, pak v okolí Plzně (kromě Nepomucka) a na Podřipsku, jakož i v okresích: smíchovském, karlínském a brandýsském. V ostatních krajích všude pití kořalky jest značně rozšířeno. Největší procento alkoholiků jest mezi dělníky (zejména toulavými). Hlavně stavební, lihovarské a v závodech průmyslových zaměstnané dělnictvo silně oddáno jest pití kořalky. V některých krajinách zase velmi veliké procento rolníků a

chalupníků oddáno jest nemírnému požívání jedu tohoto. Na otázku, jak zabrániti šíření se tohoto moru kořalečního, nejjednodušší odpovědí jest: Zakázati prodej lihovin v uzavřených menších nádobách, zavésti přísné tresty na opilství a obmeziti počet koncesí výčepních dle počtu obyvatelstva. Jen tak dala by se snad odstraniti tato rakovina, jež čím dále, tím více zažírá se do nižších vrstev lidu.

Nálezy papyrusů v Egyptě. V slavnostní schůzi české akademie přednášel (dne 2. prosince) prof. dr. Novák o nových objevech papyrů v Egyptě, jež se staly v tomto století, na 60 80.000 listů starých památek většinou řeckých, ze kterých vysvítá, že v mnohém ohledu bude nutno názory nynější o Řecích i Římanech v ohledu právnickém, filosofickém, kulturním i theologickém doplniti a opravit. Nejcennější věc jest Aristotelův spis Athénská politická ústava, jež vyniká klassickým slohem a znamenitým obsahem. Dále objeveny spisy neznámých básníků, doplňky bible, evangelium sv. Petra atd. Většinu papyrů objevili rolníci egyptští, dále sběratelé starožitnosti z Anglie a z Německa. Arc. Rainer zakoupil asi 10.000 listů papyrových, jež se ve Vídni studují. Studium těchto velmi cenných památek staré vzdělanosti zabývá se hlavně prof. Michaels, jež loni na sjezdu v Drážďanech důkladně o papyrech pojednal. Některé papyry, pocházejí z doby Ptolemaeovců, jiné z doby římských císařů a zaujímají celkem dobu od 3. stol. před Kristem až po 7. stol. Kristu. (Přednáška prof. Nováka vyjde ve Sborníku české akademie.)

Knihy a spisy.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou.

Obrázková Revue, red. Dr. A. Podlaha. Č. 5. — **Zábavy večerní**, red. Em. Žák. — **Český Jinoch**, red. V. Müller. — **Svatá Země**, vyd. Václav Kotrba, seš. 5. a 6. — **Ludmila**, red. J. Pauly. — **Ehrenbergovy Sebrané spisy**. — **Ss. Eucharistia**, č. 12. — **Obzor**, red. V. Štastný, seš. 12. — **Przeklad powszechny**. — **Náš domov**, č. 24. — **Museum**, č. 1. — **Nový Život**, č. 1., red. K. Došťál-Lutinov. — **Method**, č. 11—12., red. J. Lehnera. — **Zlatá Praha**, seš. 5., 6., 7. — **Přítel domoviny**, sv. 2. (Běsové od Dostojevského). — **Zlato**, komedie od J. Šmahy. — **Dějiny umění nár. čes.** F. I. Lehner. seš. 2. — **Anděl Strážný**, č. 1. — **Věstník českých profesorů**, red. Fr. Bílý. — **Staroskotské ballady** od L. Quise. — **Bratrstvo** od A. Jiráka. — **Píseň míru** od J. Liera. — **Osvěta**, red. a vyd. V. Vlček. — **Zlato v ohni**, román od V. Vlčka. — **Život starého kantora** od J. Kosiny. — **Hlídká**, nákl. bened. knih. rajhradské.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pšrossova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Malicherni jsme.

Ríká se příslovečně již, že v malých městech kvetou nejpodafenejší klepy. Okolnost ta zavdala podnět k nejedné satíře a frašce, jako na př. jsou »Maloměstské tradice«.

Co o malém městě, to o malé společnosti i o malé politické straně platí. Klevety, pomluvy, popichování, ňevnivost, závist, pletichy — kdo by jich v našich spolcích, jednotách a družstvech byl nezažil?

Ne tak ostrou zbraní a bojem tváří v tvář, jako úskoky tajnými a zradou, my Slované nejeden jsme ztratili zápas i ovoce bitvy pracně vyhrané. Kdo by nepamatoval, jak dlouholetý vůdce všech stran seskupených v táboře tak zv. strany národní, dr. Fr. L. Rieger, pomluvou hlavně byl připraven o přízeň našeho lidu, a sice pověstným »osudným slovem« (o němčině), výrokem o »sbírání drobtů«, slovem o sklence »koňaku« a pod.

Mezi tím, co nepřátelé naši železnými chapadly nás spoutati zamýšlejí, mezi tím, co krok za krokem ubývá nám půdy rodné, kterou skupují cizí podnikatelé, mezi tím, co pruské přední strážě horečně u nás pracují, my se obíráme nepatrnými celkem záležitostmi. Tisíce závažných spolků našich všecku svou činnost soustřeďují k tomu, by pořádky zábavy, věnečky, plesy a maškarní bály.

Mezi tím, co agenti mocného Pruska loudí u nás duše (Los von Rom), chtějíce, jak litoměřický biskup dr. E. m. Schöebel v pastýřském listě vánočním hlásá — připravit si půdu v Čechách pro výbojnou všesvětovou politiku německou, my v novinách otiskujeme ledabylé vývody týchž německých novin, hlavně ovšem berlínských a vídeňských, hádáme se, máme-li stavěti lidové či jakési jiné divadlo a pořádky slavnostní jubilea s pitkami.

V tomto ohledu plýtváme silami i penězi, že to až v duši páli. Či není to k pláči, když v Praze na př. vzpomenou si 3—4 dámy z »lepšíh kruhů« a uspořádají »večírek« v jisté kuchařské škole, kde 80 osob zmaří za 2000 K šampaňského? . . .*)

Myslili jsme, že aspoň katolické jednoty a hnutí křesťansko-sociální nápravu budou nejen hlásati, ale i prováděti. Ale co vidíme? Život v nich je ztuhlý, nehybný. Třenice osobní otravují namnoze slibný život v nich. Proti směle postupujícímu hnutí křesťanských sociálů našich vyvstalo hnutí sociální »mladší«, jež si nechce říkati křesťansko-demokratické, ačkoli jím jest.

A výsledek? Na obou stranách neúspěch, jak ani jinak není možno.

Řekl jsem nejednou: U nás chce každý poroučeti a nikdo poslouchati. A zvláště ti chtějí býti v našem táboře vůdci, kteří by měli ještě dlouho hlavně poslušnosti, snášlivosti a — moudrosti mírněné a obětavě se učiti.

*) Stalo se skutečně 19. ledna t. r. v místnostech D. v Praze.

Byl jsem pro tato slova dán po chvalitebném již zvyku na pranýř. Ba dočleno užitím zcela soukromé rozmluvy, jež se nesla směrem spíše žertovným, toho, že jsem byl vyhlášen za odpadlíka od »křesťansko-sociální strany« a pod.

Jak mně, vede se u nás každému, kdo projeví poněkud jiné mínění. Několik jen příkladů: Je schůze X. jednoty. Mluví se o jistém muži, který projevuje značné nadání. Tu ozve se hlas: »Je to divný člověk, — on nám vrátil — náš časopis.«

A výborný ten člověk je — odbyt.

Anebo: Má se zlepšiti směr časopisu. Mine několik vážných porad. Kdosi navrhne plán, který bez projednání v příslušném výboru dá samochtě na veřejnost. Povstane polemika — (a způsob našich katolických polemik je už také známý) — ve které padají rány příliš hluboké, čímž připravena smutná kratochvíle škodolibým odpůrcům. V polemice té hrozí se i bojkotem proti časopisům odpůrcovým a podobně.

Anebo: Spolek v X. má schůzi, jež se odbude jako sto jiných. Ale u nás hned se musí napsati: »Vítězství neobyčejné. Nepřítel poražen na celé čáře. Teď už v X. nezbyl ani jeden radikál a pokrokář.

Stala se i tato příhoda: Spolek X. uspořádal schůzi, ve které řečněno a zpíváno, tedy vlastně akademii. V jistém časopise objevila se pak zpráva, že spolek N. měl slavnostní schůzi, při které přednášel pan X. Y. Za několik dní na to obdrží list ten dopis tohoto obsahu (do slova): »Vzhledem k bagatelisování takového podniku, jakým byla akademie sp. X., na kterou by se jiný spolek asi sotva zmohl, nemohu takový list podporovati, který neměl ani tolik místa ve svých řádkách, aby se o podniku tak důležitém jen stručně zmínil, a proto, vypořádav své povinnosti za předešlý rok, žádám, aby mi list X. více zaslán nebyl. S úctou XX., předseda.«

Ale mimo to konala se výborová schůze téhož spolku, ve které usnesen tento písemný protest: »Vzhledem k tomu, že nebyla to slavnostní schůze, ale slavnostní akademie, jak i na náročích oznámeno bylo..., nabyt správný výbor spolku X. ve schůzi přesvědčení, že od katol. časopisu se slušelo, aby činnost a název spolku zkomolovány nebyly; i usneseno žádati sl. redakci, by bylo podotknuto, že přednáška učiněna byla při slavnostní akademii...«

Cedíme komáry...

Ve velké době — lidé malí. Pomluva, klepy. Jízlivost a netečnost...

Což probůh nerozumíme těm četným příznakům doby?

Povázíme-li pak ještě i příhodu benefícia olšanského a příčiny i důsledky její, dále nerozganisovanost kléru, mentorování jedněch a nedůtklivost druhých, nedostatek autority, práci na vlastní pěst, nadsazování a přeceňování a hned zase snižování, musíme si doznati: Jak malicherni jsme a jak o mnohé nepotřebné se staráme.

A přece pravdou zůstane slovo: Jednoho jest potřebí.

Hledejme to unum necessarium!

J. Šimon.

Pravda o Číně.

PETR KOPAL.

I.

O Číně se dnes velmi mnoho píše, ale říše ta je nám Evropanům doposud jakýmsi *Se z a m e m*, do něhož dostati se je velmi těžko a dostatí se z něho ještě těžší, a teprv poznenáhla otevírá se nám její tajemství. O Číně ví se tolik, že její dějiny sahají daleko do starého věku. Co níže o říši té uvádíme, je vzato z francouzského spisu: »*Les Memoires historique de Se-Ma-Tsien*« od Chavannesa.

Nejslavnějším čínským císařem byl vysoce nadaný Wu-ti z dynastie Han. Panoval od r. 140—86 před Kristem. On založil literární minulost své říše, co do života politického a sociálního. Nazývá-li se císař Hoang-ti zakladatelem vojensky-politické jednoty říše, je Wu-ti tvůrcem její jednoty duševní a společenské, při čemž tentýž též vítěznými válkami na severu, západu a jihu objem Číny značně rozšířil, začož dostalo se mu přívlastku císaře bojovného. Avšak ještě větší slávy dostalo se mu povznesením hospodářského a duševního života.

— Století císaře Wu-ti — píše o něm Chavannes — stkví se v dějinách Číny nejen slavnými vojevůdci, ale i slavnými duchy, jichž císař uměl si vyhledati a kolem sebe seřaditi, k čemuž i mnoho přispělo jeho 54leté panování. Za něho byla provedena tuhá centralisace říše. Každá provincie byla tehdy autonomní, v níž jednotlivá knížata vládli skoro neodvisle.

Vliv této šlechty Wu-ti poznenáhla zlomil rozbitím majorátních panství. Ve svěřenském soustředění spatřoval Wu-ti stále ohrožování jednoty a moci říše. Zavedl tudíž parcelaci statků. Každý syn měl právo na podíl statku, čímž jednak zavedl se mladším synům, a jednak podlomil moc všemohoucí šlechty.

Od té doby v Číně ztrácela se rodová šlechta na rozsáhlých statcích, avšak Wu-ti byl tolik moudrý, že šlechtu rodovou nahradil šlechtou intelligence. K veřejným úřadům povolával muže duševně nejschopnější, ať si byli z rodu třeba chudého. Wu-ti zavedl za panovnický princip, že jedině vzdělanost oprávnjuje k úřadům. S tímto císařem započal směr čínských císařů, hledati ve spisech starého věku pravzor vši moudrosti, a směr ten trvá již po 2000 let a vytvořil nynější Čínu. Dobrá polovina čínské literatury pozůstává v komentářích a nových vydáních starých klasických spisů.

V tom pozůstával vládní program císaře Wu-ti. Toliko z učenců měla sestávati státní rada, čímž se vyvinulo to věčné zkoušení těch, kdož ku státním úřadům chtěli se dostat. Tak povstala ta pověstná hierarchie mandarinů. R. 130 před Kr. vydal rozkaz, aby všechny literární pozůstatky, pokud katastrofou pod Che-Houng-ti r. 213 nezaknily, byly sebrány.

Che-Houng-ti zemřel r. 210, po jehož smrti celých sedm roků trvalo povstání. Tentýž byl tyranem, jenž pro zájmy duševní neměl pochopení.

Hned na počátku panování Wu-ti povstala sbírka knihy dějin — Šu-King — a knihy písní — Ši-King — z trosek starých spisů. V těchto knihách je obsaženo mnoho spisů ze školy Konfuciovy a jiných filosofických systémů, v nichž později všecko studium starožitností pozůstávalo. Již roku 136 utvořil Wu-ti stupeň učenců pěti klasiků, jejichž povinností bylo badání a vykládání velikých památek starožitnosti. Vědění minulosti bylo posunuto v popředí duševního života, tedy literární minulost stala se zdrojem národní výchovy a vzdělanosti. R. 124 založil akademii velikého studia, v jejíž čele stáli doktoři velikého vědění, pěti klasiků. Mezi členy akademie mělo býti vždy zařaděno sto nejnadanějších mladíků z celé říše, jejichž oficiálním titulem bylo: žáci učenců velikého vědění.

A z této akademie byli vybírání mužové k nejvyšším důstojnostem. Velikou knihovnu nejvybranějších spisů měli k dispozici. Způsobem tímto byl zcentralisován i všecken duševní život. Nastala veliká epocha renaissance. Ideálem nové doby byla starověká minulost, jež stala se střediskem všeho snažení. Kterak ohromná je čínská literatura, lze poznati z toho, že Wu-ti položil základ ku katalogování všech spisů, jež trvalo až do čtvrtého nástupce. Katalog císaře Ai předložený čítal v sedmeru odděleních 13.000 svazků velikých i menších, o nichž pracovalo 600 učenců dle jména uvedených. Již v 5. století před Kristem byly známy 294 sbírky knihy proměn; 412 sbírek knihy dějin; 416 sbírek knihy písní. Sbírkou knihy dějin obsahovala 948 svazků; filosofie Laotse 993 svazky; sbírka obřadů 555 svazků a hudby 165 svazků.

Knihovní poklady Číňanů nejsou dostiženy od žádného asiatského národa.

Možná, že knihovní poklad Arabů je mnohostrannější a Indů samostatnější, ale co do počtu a rozsahu je čínský největší. Nejčetnější národ Asie je od pra-

dávna nejspavější a čtení nejmilovnější. V čínské řeči obsaženy jsou nejrozmanitější plody ducha a lze ji pro její tisíciletou výskolenost čítati k nejvyvinutějším řečem na světě, čímž se vysvětluje i veliká duševní pýcha Číňanů. Podle nich žádný národ na světě nemůže se s nimi co do vzdělanosti měřiti.

Z přebohaté čínské literatury vynikají dvě skupiny spisů: dějepis a filosofie. Na těchto dvou pilířích zakládá se všechna výchova a vzdělanost Číňanů. Dějiny a filosofie již po 2000 let jsou národními vědami Číňanů. Z nich vyšla i renaissance minulosti, čili humanismus národního vzdělání.

Úcta k minulosti byla od pradávna životní silou literární tvorby. Svou zálibou k dějinám rozeznává se čínský národ co nejostřeji od stejně starých indosasijských národů. Indie má stkvělou epickou literaturu, za to ale schází jí smysl pro dějepisné pojímání událostí. Čínská duše nemá zase skoro žádného smyslu pro epiku. Číňan je samá historie, u něho nevyvinul se básnický vylíčený hrdinský věk. Epopéi Číňan nezná. A přece svědčí kniha písní — Ši-king — o značném nadání básnickém lidu. Avšak básnická žila jejich vyschla v centralistické organisaci státní. V každém národě zrodili se pěvci, kteří činy hrdinských předků opěvovali, toliko Číňan zná jen kronikáře, jenž svědomitě zaznamenává všechny věci a nařízení císařů. Věda státu ovládá všechno duševní snažení a to již od 6. století př. Kr. Je nepochybné, že státní archivy bývaly již před Konfutssem, který je teprv r. 481 př. Kr. sbíral.

A těchto státních dokumentů v archivech, v palácích čínských vasallů je prý nesmírné množství. Každý kníže vydržoval si svého dvorního historiografa, jenž musil všechny zákony a všechna nařízení sepisovati a v archivech ukládati. Z toho vyvinula se jakási kasta písařů, kronikářů, archivářů a pod. Nařízení císařská musila se sepisovati in duplo. A tyto staré kroniky jsou svrchovaně prosaicky sepsány, za to ale jsou sepsány důkladné a věrně.

Paralelně s dějinami pokračoval vývoj literatury filosofické. A byt i z této mnoho věcí se ztratilo, z toho, co zbylo, jde na jevo, že čínská řeč i pro filosofii je svrchovaně vyvinuta, s tím ovšem rozdílem od filosofie Indů, že Číňan méně se zabývá záhadami spekulativními, jeho filosofie má všude zření ku stránce praktické, státnické. Nejnadanější mužové brali všechnu účast na veřejném životě. Mnozí z nich byli svědky úpadku císařské moci a jednoty říše následkem rozbrojů a vzpoury poddaných knížat. Oni úpadek ten vyjadřovali písněmi, jež jsou uloženy v Ši-Kingu, a které vesměs nesou ráz politický. Úpadek politický poháněl nejlepší muže k filosofickému badání, kterak zlu odpomoci.

A tu — píše Gabelentz — musíme se diviti, kterak mnohotvárné přemýšlení to bylo. Od 7. až ku 3. století před Kristem byla doba na filosofické přemýšlení neplodnější.

Tu setkáváme se s jakýmsi K u a n t - t s e (zemřel r. 645 př. Kr.), jenž vyniká jako státní a právní filosof. Pak K u a n - I - V u — jasná a klidná hlava, jenž po sobě pozůstavil 24 svazků. Největšími filosofy státnickými jsou Laotse a Konfutsse. První byl až do své staroby říšským archivářem na dvoře dynastie Tšeu, jenž patrný úpadek říše mohl dobře pozorovati.

Ve své starobě opustil svůj úřad a vydal se na cesty. Na cestě sepsal malou, ale velmi důkladnou knížku o r o z u m u a c t n o s t i (Lao te-King), v níž trest svého filosofického nazírání složil. Laotse proto těší se v Číně veliké vážnosti, ačkoliv po svém způsobu byl svobodomyšlný.

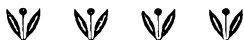
Leč nade všechny filosofy vyniká K o n f u t s e, jenž již v mládí stal se státním úředníkem, naplněn jsa mocným pudem učiniti něco velikého. Při své touze po nejvyšším vzdělání stal se jako 20letý jinoch učitelem a vydobýval si vážnosti nejslavnějších mužů, kteří k němu přicházeli na rada. Jeho účelem bylo obrození Číny, jak státu, tak i společnosti. Konfutsse stal se historikem, aby mohl státi se státníkem. V minulosti shledával ideály státního zařízení, kterými hodlal zuboženou říši obroditi. Jeho zásadou bylo: já netvořím nic nového, já беру z minulosti a podávám to budoucím pokolením. Účel jeho byl svrchovaně praktický: sociální a hospodářský rozvoj. Z minulosti podal obrazy vzorných a moudrých pracovníků,

kterí říši přivedli k rozkvětu. — Jsem hlasatelem starých a nikoliv tvůrcem nových ideálů. — V těchto slovech vyznívá jeho program. Konfuciova idea státní a mravní byla dále vzdělávána, ale mravně též kvetla škola Laotsova. A právě doba od 400—200 př. Kr. vytvořila celou řadu vynikajících filosofů. Řeč a sloh těchto filosofů jsou do dneška vzory řeči filosofické a stejně vynikající je i státnický a právní obsah jejich spisů.

Avšak vedle škol Konfuce a Laotse povstávaly školy jiné, v nichž přímo drze kázal se cynický egoismus a požitkářství. Kdežto oba hlásali jakýsi ideál všeobecné lásky k lidstvu, kterýž měl býti zosobněn v císaři, snažili se filosofové směru opačného hlásati vzpouru davů, demagogů druhu nejhoršího. Filosofové druhu tohoto byli Yang-tin a Mei-ti a stali se zakladateli čínského epiku-reismu a nauk sociálního radikalismu. Oba žili ve 4. věku př. Kr. I tyto měli své žáky. Mezi oběma směry povstal boj — na jedné straně stáli přívrženci Konfuce a Laotse a na druhé Yang-tin, jenž měl mnoho přívrženců mezi boháči. Mei-ti ale bojoval též proti přepychu knížat, jež lid nechávaj v největší bídě, zavrhuje všecken přepych v šatství, obydlích, v koncertní hudbě a pod. Krásná hudba — pravil — chudasa nenasytí, zkřehlého nezahřeje, trpícího neuzdraví, nýbrž odvrací lid od užitečné práce. I proti přepychu při pohřbech ozývá se. Mei-ti chtěl šlechtu rodovou nahraditi šlechtou vzdělanců, v čemž srovnával se i s Konfucem. A myšlenky této ujal se císař Wu-ti, naohře již uvedený, jenž na její základě Čínu zreformoval, utvořením učeného úřednictva.

Učenec a úředník podmiňovali se. Co čínské literatuře dodává převahu, jest moment národnostní. Literatura je základem postupu v důstojnostech. Kdo se nevyzná v nejstarší literatuře, nemůže státi se mandarinem. Pro mi ulost zapomněla Čína na přítomnost a na budoucnost.

Není sice správné, že by v Číně bylo jen jedné řeči, protože během tisíciletí i tam povstávaly dialektové odchylky, avšak i přes to úřední, čili staroklasická čínština zůstala řečí státní, řečí literátů a úředníků. Státní čínština je po celé Číně všeobecným dorozumivacím prostředkem. Spisovnictví dialektového v Číně není. I prostý Číňan může snadně ve staré literatuře zdomácněti. Její srozumitelnost pro každého Číňana zasahuje až do 550 let př. Kr. Rozdíl je tu pouze ve slohu, a nikoli v řeči. A proto též čínská řeč jeví se jako obrovský celek, jenž jako himalajský vrchol ze šedé dávnověkosti zasahuje do naší doby. (Dokončení.)

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

A ještě na jinou rodinu, a to na rodinu císařskou, upozorníme, totiž na rodinu Flaviů. Týž Dio Cassius, který ve svých Dějinách římských vypravuje o Glabrimonovi, vypravuje na témž místě toto ⁴³⁾: »V téže době usmrtil Domitian mezi mnoha jinými také konsula Flavia Klementa, ač byl jeho bratrancem a měl za choť příbuznou císařovu Flavii Domitillu. Oběma kladl za vinu, že pohrdli bohy otcovskými,« v řeckém znění stojí, že na ně uvaleno »ἐγκλημα ἀθεότητος« — obvinění z bezbožectví, zločin bezbožectví, tedy týž zločin, který příkládán i Glabrimonovi. A Suetonius mluví ještě o jiném zločinu Klementově, když píše, že byl Klement »člověkem největšího opovržení hodné netečnosti.« ⁴⁴⁾ Otcem Flavia Klementa byl Titus Flavius Sabinus, bratr císaře Tita Flavia Vespasiana; týž Sabinus byl za dob Neronových

⁴³⁾ Histor. Rom. p. 119.

⁴⁴⁾ Suetonius, Domit. lib. VIII. 15: »contemptissimae inertiae«.

praefektem města Říma. A co o něm píše dějepisec Tacitus? Ten⁴⁵⁾ ho charakterisuje jako »muže mírného, jemuž hnusilo se prolévání krve a vraždy . . . jehož ku konci života jedni pokládali za netečného, jiní za mírného a po krvi občanů nelačnického.« Tedy i zde výtka netečnosti — »inertia«, že byl »ἀχρηστος«. Co to znamená? Toť jeden z předomků dávaných křesťanům, jelikož křesťané nechtějíce se poskvřniti různými pohanskými obfady, které s úřady státními byly nutně spojeny, jakož i chtějíce se vyhnouti účastenství na vražedných hrách, jež v cirku jednak lidu dávati, jednak jim z povinnosti úřední přítomni býti musili, vzdalovali se po svém obrácení ku křesťanství života veřejného, za což stihala je výtky a přídomek netečnosti a nedbalosti prý o blaho říše a o záležitosti veřejné. Říkalif o takových: ty bys se měl zvatí ἀχρηστος — netečný, a ne χριστιανός.⁴⁶⁾ I následuje z toho, že i ten »netečný« konsul z r. 95. Flavius Klemens, byl křesťanem. A to dokazují zase i starokřesťanské památky. Neboť při silnici Ardeatské nalézá se podzemní hřbitov, který býval majetkem netefe Klementovy, Flavie Domitilly, dcery to jeho sestry Plautilly, kteroužto pannu Domitillu poslal Domitian nejprve do vyhnanství a pak ji za víru umučil. A na hřbitově tom nalezena též deska náhrobní, na níž velikými literami vyryta jsou slova »SEPVLCRVM FLAVIORVM — Hrobka Flaviů.«⁴⁷⁾ Byli tedy Flaviové křesťany. A nyní již připomeňme si, že Titus Flavius Klemens těšil se po nějakou dobu tak veliké přízni svého bratrance, císaře Domitiana, že týž po smrti svého děcka Flavia adoptoval Klementovy syny Domitiana a Vespasiana a určil je za své nástupce, avšak náhle změniv svoji přzeň zahubil křesťanské rodiče jejich, s nimiž i oba císařští princové, jakž tvrditi možno, křesťané, s jeviště dějin zmizeli — a poznáme, že již konec prvního století byl by snad hnedle uzřel na trůně panovníka křesťanského.⁴⁸⁾

Mohli bychom uvést ještě jiné příslušníky aristokracie římské, jako z rodu Klodiů, z něhož pocházela sv. Anežka,⁴⁹⁾ kterýžto rod podobně jako rodina Pudentova přijal křesť z rukou sv. Petra, z rodu Emiliů, Maximů, Juliů atd., ale to co posud řečeno, dostačí, abychom mohli pochopiti význam slov Tertullianových, když pravil prokonsulovi Skapulovi, jenž hrozil pronásledováním v Karthagině: »Cò si počneš s tolika tisíci . . . obého pohlaví, všelikého věku, všeliké důstojnosti? Co tomu řekneš, najdeš-li třeba mezi křesťany muže a matrony tvého stavu a různé osoby znamenité, ba i pokrevence tvých přátel?«⁵⁰⁾ Pochopíme, že již sv. Pavel mohl právem psáti v listě ke svým milým Fillippanům: »Pozdravují vás všichni svatí (t. j. bratří, křesťané), zvláště pak, kteříž jsou z domu císařova.«⁵¹⁾ Věříme zprávám psaným, které hlásají, že nebylo tajno císaře Severa, že ku křesťanství hlásí se senatoři a ženy z rodů senatorských,⁵²⁾ a nedivíme se tomu, že dle zpráv sv. Pavla i v Soluni a v Berei mnoho znamenitých mužů a žen křesťanství přijalo,⁵³⁾ když i brány paláce císařského ještě za živobytí apoštolů se mu otevířely.

Než jděme dále z Říma, a najdeme na pobřeží italském ještě mnohé jiné osady křesťanské z dob nejstarších. Jsou to, abychom aspoň některé uvedli, Puteoli. Skutky apoštolské nám vypravují,⁵⁴⁾ že sv. Pavel na cestě do Říma přijel do Puteol, našel tam bratří, t. j. křesťanskou obec, a že na jejich žádost pobyl tam sedm dní. Ale to nepovídají nám knihy svaté, že touž dobou mělo učení Kristovo své vyznavače i v blízkých Pompejích. Teprve vykopaniny tohoto města nám pověděly, že pod lávou Vesuvu našli hrob i křesťané, neboť na zdi

⁴⁵⁾ Tacitus, Histor. III. 65.

⁴⁶⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 138.

⁴⁷⁾ Tamtéž, str. 165.

⁴⁸⁾ Rodokmen Flaviů viz: Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 172. n.

⁴⁹⁾ Ibid. p. 169. n.

⁵⁰⁾ Tertull. ad Scap. 5.: »Et hic quid facies de tantis millibus . . . omnis sexus, omnis aetatis, omnis dignitatis offerentibus se tibi? Quid ipsa Carthago passura est decimanda a te . . . cum videris illic fortasse et tui ordinis viros et matronas et principales quasque personas et amicorum tuorum vel propinquos vel amicos?«

⁵¹⁾ K Filippen. IV. 22.

⁵²⁾ Tertull. ad Scapul. 4.

⁵³⁾ Skutk. apošt. XVII. 4., 11—12.

⁵⁴⁾ Skutk. apošt. XXVIII. 13. n.

starého domu Pompejského nalezeny vyryté hanlivé nápisy proti křesťanům.⁵⁵⁾ A odkud tam přišla víra Kristova? Odpověď možná je v ten smysl, že buď z blízkých Puteol nebo že i z Jerusalema přinesl ji některý z příslušníků tamější kve-
tující synagogy, když prodlévaje o velikonocích v Jerusalemě s věrou tou se se-
známil.

A též o Neapolské církvi a jejích počátcích literární prameny mlčí. Za to však mluví o tom katakomby a kameny. Máť město to sedm katakomb, a z těch nejstarší je katakomba sv. Januaria, která pochází z dob sv. Jana Apoštola.⁵⁶⁾

A tytéž prastaré katakomby vedou nás na stopu velice záhy založených obcí křesťanských v Syrakusách, v Girgenti a v Neru na Sicilii, dále ve Spole-
tu, Chiusi, Miláně, Vulci, Terni a jiných městech v Itálii.⁵⁷⁾

I vidno z toho všeho, že zapouštěla víra Kristova v Itálii kořeny své nejprve na pobřeží, a to v místech a městech na pobřeží západním, a odtud že postupovala do středu země, tak že do hor Apenninských dostala se teprve později, až ve století IV. a V. Stanice námořní a obchodní byly též prvními stanicemi křesťanství. Po jejich cestách ubíralo se křesťanství.

Pravdu toho potvrzují skutečnosti i v jiných zemích. Vizme poloostrov Balkánský a Řecko. Nebyly-liž i tam zprvu na pobřeží zakládány obce křesťanské? Zajisté! Důkazem toho jsou obce křesťanské, založené sv. Pavlem, jako v Korintě, v Soluni,⁵⁸⁾ v Athénách a jinde (— při čemž mimochodem připomínám, že i my Čechoslované jsme duchovními dětmi sv. Pavla, neboť ze Soluně, kde sv. Pavel evangelium šířil, pocházejí naši věrozvěstové sv. Cyrill a Metoděj —)? Nejsou-liž to osady pobřežní?

A co se ostrovů týče, nebyly-liž osady křesťanské založeny na př. na Cypru, Krétě? Ovšem!; to vypráví Písmo sv., ale totéž stvrzují i prastaré hřbitovy, tam objevené.⁵⁹⁾

Jdeme-li do Afriky, kde tam založeny byly nejstarší osady křesťanské? Při řece Nilu a při pobřeží mořském: v Alexandrii, jejíž katakomby poskytly nám mnohých vzácných památek,⁶⁰⁾ v Kyreně čili Barce,⁶¹⁾ dále v Hippo, Karthagině a jiných obcích. !A přeplujeme-li do Š p a ň s k a, setkáme se s tímž faktem: Buď pobřeží samo nebo místa při veletocích jsou prvními stanicemi učení Kristova i tam.⁶²⁾ Totéž pak shledáváme i v Gallii, oč největších zásluh získal si učení člen Akademie Le Blant. Přímořská města Marseille, Aubagne, Arles měly nejstarší křesťanské obce, a pak to šlo po Rhoně vzhůru, a to záhy, neboť v Lyoně a ve Vienně jsou osady křesťanské prastaré, což platí i o městech Autunu a Gayole.⁶³⁾

Ostatně však nejen lodí kupecké a vojenské rozvázely drahokam víry Kristovy, nýbrž i sami Martovi stoupenci, vojíní, roznášeli a šířili náboženství míru a lásky. Je to zejména Trevír a Kolín nad Rýnem v Německu, tato stará tábořiště římská, kdež nalezeny četné křesťanské kameny a nápisy pocházející ze IV. století,⁶⁴⁾ jest to též starokřesťanský nápis ze IV. století, nalezený v Pětikostelí, starém to Sopianae, v jižní Pannonii,⁶⁵⁾ které toho jsou důkazem.

Opravdu, mimoděk připadá tu na mysl událost, kterou čteme v knize Josue. Tam se totiž vypravuje, že když lid Israelský přešel přes Jordán do země zaslíbené, rozkázal Josue, aby dvanáct mužů, po jednom z každého pokolení, vyneslo z Jor-

⁵⁵⁾ Tyto posměšné nápisy má Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 11.

⁵⁶⁾ Vikt. Schultze, Die Katakomben von San Gennaro dei Poveri in Neapel; Jena 1877; Kraus, Realencyklopädie, I. 130. nn.

⁵⁷⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 56.; Kraus, Realencyklopädie, I. 130. nn.

⁵⁸⁾ Osadám těm psal též sv. Pavel listy.

⁵⁹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 56. n.

⁶⁰⁾ Kraus, l. c., I. 136.

⁶¹⁾ Ibid. p. 136.

⁶²⁾ Hübner, Inscriptiones Hispaniae christianae; Berolini 1871.

⁶³⁾ Le Blant, Inscriptions chrétiennes de la Gaule antérieures au VIII. siècle; Paris 1856 (tom I.), 1865 (tom. II.); Týž, Manuel d'épigraphie chrétienne; Paris 1869; Týž, Etude sur les sarcophages chrétiens antiques de la ville d'Arles; Paris 1878; Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 62. sqq.

⁶⁴⁾ Kraus, Realencyklopädie, I. 135. n.; Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 66.

⁶⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 66. n.; Kraus, l. c., I. p. 136.

dánu dvanáct kamenů a postavili je na místo, kde se Israelité táborem byli rozložili, aby kameny ty hlásaly i pozdním potomkům synů Israelských, že udy přešli otcové jejich do země zaslíbené.⁶⁶⁾ A zde také hlásají kameny hřbitovní a náhrobní nejpozdnějším věkům, kde že jsou ona místa, kudy přešli první synové Kristovi, kteří překročili Jordán vody křestní. Jsou pak mezi těmito pomníky v krajinách těch nalezenými pomníky, jež mají důležitost nesmírnou i pro svůj obsah dogmatický, jsouce tak nejen ukazovateli cest, po nichž evangelium se bralo, nýbrž i svědky věroučného obsahu učení prvních křesťanův. Je to v ohledu tom zvláště důležitý náhrobek Aberkiův, nalezený ve Frygii, jež sultán turecký poslal papeži Lvu XIII. darem k 50letému biskupskému jubileu, a náhrobek Pektoriův nalezený v Autunu, o nichž nám později bude mluvit. Tolik jenom podotýkáme zde o nich, že v letech, kdy byly nalezeny, totiž v letech čtyřicátých, kdy nalezen náhrobek Pektoriův, a v letech osmdesátých (stol. XIX.), kdy nalezen náhrobek Aberkiův, způsobily ve světě učenců veliký rozruch.

Nyní ještě toto: Ukázali jsme, že staré hřbitovní kameny jsou hlasateli trvání obcí křesťanských na dotyčných místech. Podobně zase nedostatek jich na místech oněch vydává svědectví o násilné nějaké příčině, jež obec tu stihla, buď ji zničivši nebo aspoň na čas potlačivši.

Vizme Řím sám. Tam z dob I., II., III. a IV. stol. až do r. 410 nalezeno na 600 nápisů křesťanských datovaných a několik tisíc nápisů, jichž datum není udáno na pomníku samém, nýbrž jež pomocí pravidel kritiky archaeologické určiti bylo nutno. A hle, hned zlet 411 a 412 máme sotvy dva nebo tři datované nápisy, a podobně i z let následujících. Co je toho příčinou? Historie dává nám odpověď, neboť vypravuje, že tou dobou Visigotové pod vůdcem Alarichem dobyli Říma⁶⁷⁾ a vydrancovali jej, tak že obyvatelé byli nuceni rozutéci se u velikém počtu po Africe, Egyptě i Asii, a ti, kteří zůstali, neměli arci času na výzdobu hrobů svých souvěrců. Inter arma silent Musae — v době války nedaří se umění žádnému. Je tedy náhlé přerušení náhrobních kamenů svědkem smutné doby přemoženého Říma v letech 410 a následujících.⁶⁸⁾ A tatáž je příčina mlčení hrobů od r. 589 až do r. 600, doba to vpádů Longobardských,⁶⁹⁾ v níž odumřel život, a v níž i hroby ztratily svou řeč, neboť z doby té není ani jednoho datovaného náhrobku.

Nejinak je tomu ve Španělsku. Náhrobky tam nalezené nesou na sobě výrazně ráz pronásledování pohanských, ale zároveň jsou i takové, jež vyprávějí o ukrutnostech Arianů a Gothů. Avšak od té doby, co Visigoti poraženi byli r. 711 u Xeresu de la Frontera a Arabové zmocnili se jižního Španělska, čímž udušen tam život křesťanský, pomníky mizejí, ale za to objevují se a množí se touž dobou, t. j. ve stol. VIII. a IX. v severních krajích Španělska, kam se byli křesťané utekli.⁷⁰⁾

Též v Trevíru tomu tak. Neboť, kdežto náhrobky křesťanské ze IV. a V. století tam nalezené svědčí o kvetoucí tam obci křesťanské, dokazuje úplný jich nedostatek z druhé polovice stol. V. a ze stol. VI., že Porýní zakoušelo as zlých časů. A vskutku dějiny sdělují, že ve druhé polovici stol. V. byl Trevír sužován stálými vpády Franků, až konečně r. 464 padl do rukou divokých Ripuárů, kteří tamější křesťany pobili. Nebylo tam křesťanů a proto nemáme ani kamenů náhrobních.⁷¹⁾

Co platí o Itálii, Španělsku a Porýní, má platnost i o jižní Gallii ve století VII. a VIII., kdež tou dobou různé zmatky a nehody zemi stihaly, a o severní Africe, kde ve stol. V. Vandalové barbarsky si vedli,⁷²⁾ a co ti nedokonalí, to

⁶⁶⁾ Kniha Josue, IV. 1. nn.

⁶⁷⁾ Hergenröther, Handbuch der Kirchengeschichte, I. Bd. (Freib. i. B. 1884, 3. Aufl.) p. 658.

⁶⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 68.

⁶⁹⁾ Hergenröther, l. c., I. 663. n.

⁷⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 67. n.; Kryštůfek, l. c., II. 1., str. 177. nn.

⁷¹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 67.

⁷²⁾ Kryštůfek, l. c., II. 1., str. 13. nn.

dokonalí v VII. století Saraceni, jichž vášnivost a zuřivost zničila tam poslední stopy druhdy tak kvetoucí církve Kristovy.⁷³⁾

Vidíme tedy, že starokřesťanské památky mají i po této stránce svou důležitost, totiž že ukazují nám, kterými cestami bralo se zprvu evangelium a kde nacházelo své stoupence; ukazují nám, že to byly jednak obchodní cesty, po nichž do měst přímořských a provinciálních se bralo, jednak římských orlové, kteří zdobili prapory legií a kohort, za nimiž špělo. Nacházelo pak od počátku stoupence své a vyznavače nejen mezi lidem, mezi třídou chudší a nevzdělanější, nýbrž i v domech nejvznešenějších, ba v samém paláci císařském, dokazujíc tak hned z počátku, že je vskutku náboženstvím »katolickým«, t. j. náboženstvím pro všechny třídy a stavy a pro všechny potřeby životní nejvhodnějším a nejprospěšnějším, a dávajíc tak nejlépe na jevo svůj božský původ.

O významu XIX. století.

Řeč, kterou pronesl při slavnostní akademii jub. spolku »Praha« dne 30. prosince 1900
ThDr. mong. FR. KORDAČ, rektor semináře v Litoměřicích.

Na rozhlednách se ohlížíme především po světových směrech, kde východ a západ, kde sever a jih; při rozhledu v dějinách tomu odpovídá názor světový, jaký kdo má o člověku, světu a Bohu a jejich vzájemném poměru. Toto stanovisko neostýchám se pojmenovati *katolickým*, poněvadž je stanovisko pravdy.

Veškeré dějiny lidstva se skládají ze dvou činitelů, a ty jsou: první a hlavní jest činnost příčiny první a universální veškerého tvorstva — Boha, (Moudr. 9, 1.); činitelem druhým, prvnímu podřízeným, je svobodná vůle lidská. — Tot stanovisko dualismu křesťanského, proti monismu pantheistickému a materialistickému.

Podle toho, jak se vůle lidská s vůlí Boží srovnává neb se jí protiví, má kulturní rozvoj světový průběh blaho- neb zlodějný. Zneužitím svobodné vůle hříchem prvopočátečním vzal svůj počátek dvojný mocný proud v dějinách lidstva, jichžto nepřátelské směry naznačil Bůh sám slovy: »Inimicitias ponam«. »Nepřátelství položím...« (Gen III. 15.) .. mezi Kristem a Antikristem.

V ý z n a m s t o l e t í XIX. zahrnují s tohoto stanoviska pravdy zjevené v tyto věty: 1. Odvěké protivy v dějinách lidstva spolu zápasící dospěly v XIX. století k nejkrajnějšímu vývoji, tak že násilím ženou ke krizi, buď radikálním obrozením společnosti součinností všech, kteří jsou dobré vůle, neb radikální katastrofou, dosud nevídanou, součinností všech od Krista odpadlých.

2. Tyto protivy pozůstávají hlavně v tom, že na jedné straně panuje a) proud křesťanský (Kristus) — na druhé proud nekřesťanský (Antikristus). — b) Z proudu křesťanského plyne směr kulturní státo tv o r n ý č l i s o c i á l n í — z proudu protikřesťanského plyne směr stá t o b o r n ý č l i a n t i s o c i á l n í; c) první je na výsost humaní (lidský) dle sv. Pavla »Aparuit humanitas . . Salvatoris nostri«, druhý je na výsost antihumaní, nelidský, ano i bestiální, zvířecký.

3. uprostřed proudů těch světových postavena jest od Krista samého »skála« Petrova, církve katolická, jako maják daleko zářící všem, kteří jsouce dobré vůle hledají spásu skrze Krista, Vykupitele světa.

I. Projdeme si světové panorama dějin XIX. století:

1. Hned na začátku spatřujeme vítězné voje francouzské revoluce s Napoleonem I. v čele pohybovati se rychlostí blesku od Kadixu až k Moskvě. Napoleon má v úmyslu raziti si mečem cestu přes pokořenou Rusi do východní Asie až do Číny; než tam měly evropské voje dorazit až na druhém konci století XIX., ne s Napoleonem, ale s Walderseem v čele.

Za Napoleonem po celé Evropě je jeho válečné tažení znamenáno převrácenými trůny. Zvláštní pozornost a účast v nás budí hrob trůnu sv. římsko-

⁷³⁾ Tamtéž, str. 167. n.

německé říše s náním 1804; o letošních Vánocích bylo tomu 11 set let, co Karel Veliký v Římě od papeže na císaře I. byl pomazán; německá knížata, obklopující úslužně Napoleona, stali se hrobaři císařství starého, kopali mu svou výbojností proti rodu Habsburskému hrob přes 300 let; A ustria tam stojí jako truchlící vdova — avšak brzo felix — nuptiis novis, šťastná zasnoubivši si národy věrné, slovanské i německé, dědičných zemí rakouských; Austria převzala v panovníckém rodu Habsburském katolický Apoštolát bývalé svaté říše římsko-německé; spojila tři kulturní kmény, slovanský, německý a maďarský v nedílný celek velkoříše rakouské, aby na jevišti světovém, na hranicích Východu evropského i asijského, apoštolický svůj úřad kulturní vykonávala; slíbila všem spravedlnost a ochranu historických jich práv; kéž by jen žárlivost cizí úkol apoštolický a uzavřený poměr národů nerušila. Borussia se po krátkém smutku usmívá a chystá se s rostoucí žárlivostí proti rakouskému císařství nastoupit dědictví německého, které mu bylo bez výsledku odhadováno již na sněmě Frankfurtském, ale odevzdáno teprve ke konci století XIX. (1871), ne pomazáním svatým křížem od Otce křesťanstva ve chrámn svato-Petrském v Římě — ale zbrocením krve na poli válečném ve Francii; tedy ne ve znamení míru vánočního, ale ve znamení krve a železa století XIX., jest to císařství německo-protestantské.

I to je významnou a charakteristickou událostí století XIX.

2. Uprostřed věku XIX. (1830—48) spatřujeme nové hnutí národů, revoluci z dola, uvnitř veškerých národů evropských; celá budova soustátí evropského se ve svých základech otřásá, zuří v nich válka občanská.

V druhé polovici století XIX., a to r. 1859 v horní Itálii, 1866 v Čechách, 1870 v střední Itálii a v Římě — spatřujeme hlavy korunované: Napoleona III., Viléma, krále Pruského, Victora Emanuele, krále Savojského, a po jejich boku zástupce moderní macchiavellistické diplomacie, mezi nimiž vyniká »nadčlověk« Bisinark. V zákulisí jeviště světového je viděti pochmurné postavy, které ony figury historické tahají jako na drátkách; je to Mazzini, Garibaldi a tutti quanti, representanti tajných společností, jichžto společným rodištěm je lože svobodných zednářů. Všichni jdou — »anektovat« starohistorické trůny a majetek cizí, nevyjímajice ani trůnu nejstaršího, nejlegitimnějšího, na který ani Attila sáhnouti se neopovážil, trůnu patrimonialia sv. Petra v Římě. — To je revoluce shora.

Od válek šlesvicko-holštýnských až k akci nejposlednější v Číně nese tato skupina událostí světových známku »made in Germany«, zosnováno v Německu (Berlíně). Proto navrhuje (v »Pest. Lloyd«) politik uherský, Hevesi, aby se celé století XIX. nazvalo německým; válka německo-francouzská (1870/1), její přípravy (1866) jakož i následky až podnes, se zdají mu dát za pravdu.

3. Ke konci století XIX. vystupuje z moře a roste jako z vody obrovský polyp, severní Amerika; okázala se sice teprve ve století XVIII., ale vzrostl již tak, že svými chapadly zasáhl a urval Španělsku celé souostrovi Kubanské na jihu a Filipinské ostrovy na východě, v milém sousedství Číny i Japonska a chystá se ku delší práci tolik výnosné v století budoucím. Proto nazval jmenovaný politik Hevesi století XX. napřed americkým.

Na opačném bodu, na Východě opásalo a objímá Rusko téměř celou polokouli, Rusko asijské dlouhou, železnou drahou sibiřskou.

Anglie — last not l' east — ubijí na dalekém jihu svobodu slabšího národa Boerského, protože účel nadvlády světové posvěcuje prostředky jakékoliv. — Toť jsou světem letem zachycené nejčelnější události století XIX., kdo má jen málo času na podívanou.

(Pokračování.)

✥ ✥ ✥ ✥ FEUILLETON. ✥ ✥ ✥ ✥

Kulturní črty.

K. Mezi badateli starožitností způsobila nemalou sensaci zpráva anglického listu »Times«, z Říma o znamenitém nálezu pod tisíciletým rumem na bývalém Forum romanum. Nález ten učinil commendatore Boni.

— Přišli jsme při kopání — zní zpráva ta — na veliký chrám, jenž se nám odkryl při odstraňování kostela S. Maria Liberatrix. Hned v pravo u vchodu nalézá se menší kaple, v níž našli jsme dobře zachované fresky z 8. století, kteréž věnovány byly 40 mučenníkům. Hlavní chrám sestává ze dvou velikých síní, jež byly zbudovány ve 2. století mezi Palatinským vrchem a massivní budovou z cihel, jež tvořila Augustův chrám. Tentýž byl částečně upraven ve chrám křesťanský a uvnitř vyzdoben malbami. — Jaký je to chrám? Na to odpovídal nápis: S. Maria Antiqua.

Starým byl zván již v 7. století, v němž o něm ponejprv činí se zmínka v knize papežů (Liber pontificalis), dle níž papež Jan VII. na začátku 8. století při budování papežské residence chrám ten povýšil na kapli papežskou, čili jak se dnes říká, kapli Sixtinskou. Avšak po století IX. jméno kaple té zmizelo. Na apsidě byl odkryt kolosální obraz Kristův, vedle něho obraz biskupa se čtverhranným nimbem okolo hlavy, což tehdy značilo osobu ještě žijící. Vedle stojí jeho jméno Pavla I. (757—767).

Na levé straně apsidy je obraz Krista ukřižovaného v neobyčejné dosud jasnosti. Panna Maria je vyobrazena v průvodu Petra a Pavla, pak Quirika a Julitty, světců jimž kaple byla věnována, jak to i malby na zdi stranou ukazují. Vedle je postava papeže Zachariáše (741—752) se čtyřrohým nimbem. Tam je též nápis v tehdejší latině: Theodotus primo cerius defensorum et dispensatore Sancte Dei Genitricis semperque birgo Mariae qui apelatur antiqua. Kromě toho jsou tam zobrazeny výjevy ze Starého Zákona. Všecky malby zde jsou dosti dobře zachovány. Je otázka, proč tento chrám byl opuštěn? Snad po prudkém zemětřesení, jež ho proměnilo v trosky.

Všecky zde nalezené věci staly se předmětem bedlivého badání. Úsudek znalců dnes vyznívá v ten rozum, že zde třeba hledati počátky středověké renaissance, jež dle dosavadních výzkumů sahá až do k a t a k o m b. Z hrobů prvních mučeničků vyšly první modely pro umění křesťanské. Prosté nákrasy na kamelech: holubic, orantů, Lazara, Jonáše, Noemovy archy, Krista, matky Páně a mnohých svatých mučeničků povzbuzovaly k následování. Papežové pak sami do Říma shromažďovali zbytky klasického umění, podporovali a bohatě odměňovali umělce — tak povstala křesťanská renaissance umění.

I jiný ještě důsledek z nálezů toho vychází: Úcta Marie Panny, jež sahá do křesťanské dávnověkosti. Od pradávna budovaly se k její počtě chrámy. V nejstarších památkách nazývá se často prostě: Vergo — Panna. Kterak tedy mohla jí reformace panenství ubíratí? —

A jelikož jsme se již na půdě starobyle-umělecké ocitli, chceme se ještě zmíniti o nejvelikolepější památce renaissance umění na Karlštejně. Znalci dnes srovnávají se v tom, že opravy na Karlštejně, byvše svěřeny † Mockrovi, nejsou účelné, neodpovídající svému původnímu rázu.

V. Smolík v »Národních Listech« píše:

»Po mnohaletém jednání konečně až v letech 1887 došlo ku stavebním opravám hradu a provedení úkolu toho svěřeno architektu J. Mockrovi.

Stavební restaurací touto uchráněn hrad sice od další zkázy, avšak se způsobem stavební opravy této souhlasiti naprosto nemůžeme. — Stavební oprava hradu, v pravém slova smyslu však namnoze přestavba, vykazuje bohužel více ráz a koncepci stavitele samého, tak že shledáváme nyní, místo opraveného hradu starého, vlastně nový M o c k r ů v Karlštejn. —

Památné freskové malby ze století XIV. ve schodišti velké věže hradu Karl-

štejna provedeny byly současně při zbudování hradu a dle úsudku některých badatelů pocházejí od malíře Wussera ze Štrasburku. —

Malby tyto nejví však nikterak ráz malíře německého, a patrnější zde jest vliv umění vlaského.

Malby na levé straně schodiště představují legendu sv. Václava, na pravé pak legendu sv. Ludmily, a řada obrazů ukončena jest klečícími figurami korunovaných hlav.

Legenda svatého Václava zobrazena jest následovně:

1. Kněz Kaich vyučuje sv. Václava. 2. Smrt Vratislavova a korunování sv. Václava. 3. Sv. Václav s dvěma anděly objevuje se na sněmě u Jindřicha Ptáčníka. 4. Sv. Václav vysvobozuje vězně z klád. 5. Sv. Václav ničí šibenice. 6. Sv. Václav kopá na poli — seje — a mlátí (tři pole). 7. Sv. Václav mele obilí — peče chleby — a nese tyto do chrámu (tři pole). 8. Sv. Václav upravuje vinice — při vnobraní — a lisuje víno (tři pole). 9. Sv. Václav nese chléb chudým. 10. Sv. Václav pohřbívá mrtvé — a modlí se za ně (2 pole). 11. Sv. Václav nese dříví chudým. 12. Bitva u Kouřimi. 13. Hostina u Boleslava. 14. Zavraždění sv. Václava. 15. Lid u mrtvoly sv. Václava. 16. Umývání krvavých skvrn na vratech chrámových. 17. Převezení mrtvoly sv. Václava do Prahy. 18. Zázrak u vězení. 19. Pohřeb svatého Václava.

Legenda svaté Ludmily zobrazena jest takto: 1. Obrácení Bořivoje na víru sv. Methodějem. 2. Křest Bořivoje. 3. Křest sv. Ludmily. 4. Bořivoj a Ludmila se svými dětmi. 5. Smrt Bořivoje. 6. Korunovace Spytihněva. 7. Sv. Ludmila u přijímání. 8. Zavraždění sv. Ludmily.

Bohužel, u nás shledáváme, že pod jménem restaurování se vlastně celé obrazy přemalují, neb i značné části obrazu »přikomponují«, takže povstane tu obraz nový, rázu starého naprosto neodpovídající.

Seznali jsme dokonce, že při restaurování freskových neb temperových maleb napouští se obraz mastnou látkou a tu nezbytně musí se sáhnouti též k mastnému olejitému materiálu při práci štětcem.

To jest sice velmi pohodlné, avšak tím změní a zničí se úplně původní ráz barvy a pelu, který zvláště pro malby freskové a temperové jest tak význačný.

Na příslušných místech mělo by se přihlížeti k tomu, aby takovému způsobu »restaurování« památek uměleckých přítrž byla učiněna tím, aby vždy práce podobné zadávány byly silám povoláním.

Nyní přijde k opravě maleb nástěnných a obrazů na dřevě v kapli Křížové na Karlštejně a tu jest žádoucí, aby i tyto historické výtvoř, umělecké veliké ceny, svědomité a odborné opravy došly.

» » POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST. » »

Volební výsledky. Vykonané již skoro vesměs volby do říšské rady ukazují, že volilo se dle národnostních motivů. Sociální demokráte ztratili v českých zemích mandáty, protože se prohlašovali za beznárodní, ve skutečnosti však stáli na straně německé.

Nejsjednocenější vyšli z voleb **Poláci**, kteří prohlašují, že budou pro dělnost parlamentu a proti každé obstrukci. V Krakově pravil hr. *Wodzicki*, že požadavky Čechů, pokud jsou oprávněny, mají býti splněny, ale snaha rozbiti parlament že musí býti zavržena. Ve Lvově pravil hr. *Szeptycki*, že Poláci mohou obnoviti spolek s Čechy, jestli upustí

naši poslanci od obstrukce. Dr. *Czajkowski* varoval před spolkem s levicí německou. Polští velkostatkáři přijali pak resoluci, ve které se prohlašují pro obnovení pravice a pro dělnost parlamentu.

Největší ztráty utrpěla **německá katolicko-lidová strana** a němečtí křesťanští sociálové. Ani baron *Dipauli* ani dr. *Ebenhoch* nebyli zvoleni ve svých okresích a snad nepřijdou vůbec do parlamentu. »*Neue Freie Presse*« oslavila tuto porážku banketem. Diktuje pak ministerstvu, buď aby se poděkovalo, anebo splnilo požadavky německého souručenství.

Největšího vítězství dobyli **němečtí radikálové** kteří získali 23 mandátů. Schönererův list »Unverfälschte deutsche Worte« žádá: »Skupina radikální bude v š e n ě m e c k á, totiž bude se snažiti o provedení takového spolkově-právního poměru německo-rakouských zemí (bývalých buntovních) s n ě m e c k o u ř í š í, jakým se zajistí (!) trvale německá národnost, dále bude potírati každou rakouskou vládu, jež opírá se tomuto cíli a nesúčastní se projevů loyality, pokud trvá tato vládní politika; dále německou národnost bude očisťovati od vlivu židovského a z ř e k n e se Ř í m a. (K tomuto radikálnímu sdružení přistoupiti smějí poslanci, kteří buď již vystoupili z církve katolické nebo vydají zvláštní revers na potírání římsko-katolického náboženství).

U nás v **Čechách** výsledek volební mnoho přinesl hořkostí do politického života. Agráři (6) čeští socialisté (4) prohlašují, že v parlamentě promluví důrazněji, nežli mladočeští poslanci, zejména že dají ostřejší prohlášení státoprávní a provedou bouřlivější obstrukci. Mladočechům notné levíty četli na schůzi Českého klubu dne 13. ledna dr. Baštýř a tajemník Kořán.

Obecně se soudí, že **říšská rada** nebude zase schopna práce, neboť na jedné straně budou státi sjednocení Němci, žádající uzákonění němčiny jako státní řeči a na druhé — Slované. Boj národnostní povede se prudčeji v novém parlamentě nežli dosud. Volbami nebyla vláda nynější posilněna, ale poražena.

Jak věci se mají, nemůže býti na říšské radě ani většina **německá**, neboť pod jeden klobouk konservativce, radikály, liberály, antisemity německé nebude možno dostati, ani s l o v a n s k á, protože Poláci a Jihoslované našemu státnímu právu nepřejí. Snad bude povoláno ministerstvo z e v š e c h s t a n, (mluví se, že dr. Engel staně se ministrem), jež by provádělo hospodářské požadavky. Jestli tato věc se neosvědčí, sáhne se prý k zavedení všeobecného práva volebního. — Že se M a d a ř i z našich pohrom náramně těší, může si každý domyslíti.

Stížnosti na **křiklavé bezpráví** při s č í t á n í l i d u, jež obce německé páchaly, jsou nekonečné. Denní listy uveřejňují dlouhé sloupce neuvěřitelného znásilňování českého obyvatelstva se strany

německých domácích pánů, továrníků, obecních starostů, městských úředníků a pod.

* * *

V **Prusku** oslavují 200leté trvání království pruského. Před 200 lety kurfiřt Bedřich III. braniborský dal se »k vůli svému pruskému vévodství zvoliti za krále«. Od oněch slavností v Královci z nepatrných počátků povzneslo se Prusko k velikosti a slávě a stalo se z něho přední historická moc, která na poli válečném provedla ohromné poslání. — Ke slavnosti dostavili se zástupci všech panovníků evropských. Císař Vilém II. promluvil při tom několik řečí, jimiž světovládu německou slavnostně prohlásoval. Zejména vynášel pozemní vojsko i námořnictvo. — Prusko mělo r. 1701 jenom 1½ mil. obyvatel, dnes má na 30 mil. Prusko hledělo pozřítí Hanoversko, Dánsko, Polsko, kus Rakouska i kus Francie. Održení Čech bylo překaženo bitvou u Kolína. Listy německé (v Berlíně i — u nás!) pravi: »Proti k a t o l. císařskému domu Habsburgův bylo zahájeno závodění dynastie protestantské, jež zvedla proti tuhému konservatismu dvora vídeňského bojovnou zásadu novotářství, pokroku a moderního života národního.« — Prusko drželo se politiky »krve a železa«, nikoho neosvobodilo, ale všechny potlačovalo a militarism zavedlo. Hohenzollernové mohou býti pyšní na své dílo. Emissaři pruští u nás pracují od r. 1866 soustavně, vytrvale a s překvapujícím úspěchem. M o m s e n o v a r a d a: »Bijte do českých lebek,« jest plněna způsobem nejbarbarštějším. A vlády vídeňské stojí proti tomuto národnímu a hospodářskému příboji pruskému němý a slepý. Trojspolek nese užitek jenom Prusku, jež podporuje u nás vnitřní krise, zmatky a boje politické a náboženské, aby tím spíše mohlo rozbrojů našich pro své účely vykořistiti.

Ve **Francii** vede se vyhlazující boj proti katolickým kongregacím, jež mají býti o majetek svůj spravedlivě nabytý připraveny. Z kongregací mají jmění nejvíce školní bratři (Les Frères des Ecoles chrétiennes) a sice 1820 hektarů v ceně 85,947.035 franků a milosrdné sestry (Les soeurs de S. Vincent a Paul), jež mají 1714 hekt. půdy v ceně 63,624.007 franků. Sestry chudých mají

statků v ceně 27 mil., Jesuité v ceně 48 mil. fr. Úhrnem obnáší dle vládních výpočtů jmění to 2000 mil. fr. (r. 1881 pouze 800 mil. fr.). Socialisté navrhuji: Z peněz těch zaplatil by stát polovičku svého nákladu válečného, mohl by snížit daně o 300 mil. fr. ročně, učitelům by zajistil plat 1800 fr. ročně —, založil by školy pro sirotky a pokladnu pro sestárlé dělníky. Když se rozsáhlá pole a závody průmyslové katolickým kongregacím poberou, uleví se menším obchodníkům a podnikatelům... Od 14. ledna mluveny byly prudké řeči v pařížské sněmovně proti papeži a Římu, proti mnichům a jeptiškám a proti kostelům vůbec. Socialisté volají, že zásady revoluce francouzské musí nejen stále platiti, ale býti ještě prohloubeny. Konkordát nemá prý platnosti, existence duchovních řeholí nesmí prý býti uznána, svoboda a zájem národní (!) vyžadují prý, aby všechno movité i nemovité jmění se neprodleně prohlásilo za jmění státní. — Waldeck-Rousseau prohlásil, že vláda nedovolí, aby se papež vměšoval (!) do vnitřních francouzských záležitostí; papežské listy netěší se prý beztoho valné pozornosti. Veškerá světská svrchova-

nost spočívá prý v ruce státu a duchovní autonomie musí býti jen se zachováním státní nadvlády dovolena. — Doufáme, že, budou-li zabráný statky duchovních katol. kongregací, dojde pak i na — židovské jednoty, zejména pověstnou »Alliance israelité«; konečně na syndikáty a trusty a pak na — Rothschildy. Či na tyto nedojde?

Angličanům v jižní Africe připravili Boerové nemilé překvapení tím, že činí útok na kapsko-anglickou osadu. Lord Roberts proto odmítá v Anglii všechny oslavy. Generál Kitchener s 200.000 angl. vojáků bude musit hlídati železnici z Kapského města do Pretorie vedoucí, aby nebyl od odvážných sedláků hollandských úplně sevřen. — Lord Rosebery měl ve Wolwerhamptonu řeč v obchodní komoře, v níž pravil, že dokud národové budou se řídit — rozumem, ke světové válce nedojde. Boj XX. století bude prý bojem pr ů m y s l o v ý m. Hlavními odpůrci Anglie budou Amerika a Německo, proti nimž dlužno zahájit politiku největšího průmyslového pokroku zlepšením method obchodního a technického vyučování, ochrannými cly a pod.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

O dekadenci v umění a v literatuře rozepisují se francouzské a německé listy zevrubně. Dekadentní poesie nazývá se chorobnou, poněvadž je to obraz degenerace, nervosnosti a převrácených náhledů. Vznik dekadence vidí se v předrážděnosti vyčerpaných nervů, v tvůrčí činnosti chorých duší, opuštěných, jež jako lodi bez kormidla dobrodružně se potácejí, z ideálů nejvyšších do bahna klesající. Dekadence je plna logických rozporů, libuje si ve zvráceném názoru na svět, je plna výstřední touhy a mučivých žádostí. Díla dekadentů jsou jako zrůdy uložené v anatomických museích.

Protože u nás po 30 letech přestává **právo autorské**, začalo několik nakladatelů najednou (!) vydávati spisy Erbenovy, jenž zemřel r. 1870.

Starožitnosti země České: O předhistorické době v Čechách pojednává prof. dr. J. L. Píč. Na základě svých četných cest a srovnáním mohyl, ve kterých uloženo mnoho památek, soudí

dr. Píč, že západní Čechy byly obydleny obyvatelstvem, jež mělo zvláštní ustálenou kulturu a jež souviselo s latinským obyvatelstvem, tlačícím se přes Alpy do Francie, do Němce i k nám.

Anglický spisovatel **W. T. Stead** praví v »Review of reviews«, že v XIX. století zasluhují jen tyto muži zmínky: Napoleon I., Lincoln, Darwiny, Marx, Faraday, Cobden, Gladstone a Bismarck. Jak patrně, nemá anglický kritik o slovanském obyvatelstvu ani ponětí.

Zda věřiti Lúrdům. Napsal farář L. Kolísek. (V Brně, nákl. pap. knihtisk. benediktnů rajhradských.) Spisovatel dokazuje, že Lúrdy jsou neobyčejným místem milosti Boží, v knize na 300 stran silně, jejíž obsah je: »Zázraky Lúrdské a věda. Zajímavá sázka. Zola a Lúrdy. Proč se Panna Maria zjevila ve Francii, proč v Lúrděch a proč v oné době. Lúrdy v našich vlastech.« — Vše psáno srozumitelně, psáno s láskou dle pramenů německých a francouzských.

Přítež. Veselohra o 3 jednáních, kterou napsala Viková-Kunětická a jež byla vyznamenána cenou, provedena byla 12. ledna v Nár. divadle. Drastické scény mnohé činí kus vlastně fraškou. Časopisy posoudily práci tuto celkem příliš příznivě, o mnoho zdrželivější bylo obecnstvo.

*

Dva úsudky o I. díle Apostatů, nadepsaném **Srdce matky,** od Petra Kopala, z nichž jeden vyšel od kněze a druhý od laika učence, z přesvědčení katolíka. Kněz v duchovní správě píše:

Vracím se ku znamenité práci,niku nejen v literatuře naší, ale i, pokud mně známo, v literatuře vůbec, k »Apostatům«. Dal jsem je přečísti i laiku, jednomu panu učiteli a pak jednomu nadanému jinochu, křesťanskému sociálu a tázal se na úsudek. Pan učitel: »Nikdy jsem s tak velikou zálibou nečetl spis, jako Apostaty. Velebný pane, je v nich pravda, svatá pravda. Takových spisů víc — poznají se kněží, ale intelligence pozná kněze, pozná jeho šlechtnou duši, výsledek bude pro náboženství rozhodně příznivý. Zmíněný jinoch: »Půjčíte mi, velebný pane, druhý díl Apostatů, až vyjdou? Mně se líbily velice, přečetl jsem je bez přestávky.« — Táže se ho: »Což, jaký dojem by učinily na lid? Mohou se mu dáti do rukou?« Odpověď: »Lepší třídě rozhodně ano, staré babičky by však pohoršily.« — A úsudek můj? Zde, prosím, je: Nedívím se, že Apostaty někde polehtaly, neboť dotýkají se právě těch nejoblavějších míst, řežou do vědů, až k látkám zkaženým, za to však mluví z duše mladšímu kleru, jemuž jsou věnovány. Kdyby Apostaty byly vyšly před Husem a Lutrem, po nich prška podobných spisů, nemusila »reformace« natropit tolik zla, tolik, že ho cítíme i dnes. Napadlo mne hned po přečtení slovo: Si nosmetipsos judicaremus, non judicaremur a Domino. Je to krátce autokritika nynějšího kněžstva. Pokud se týče otázky: mají se Apostaty dáti do rukou kněžím? odpovídám: ano, neboť nadchnou k životu v pravdě církevnímu, povzbudí lásku ke sv. čistotě, roznítí spokojenost na každé stanici, klepnou přes prsty mnohé »muže Boží«, zobrazí jim jako v zrcadle jejich život a přivedou ne ku zničení autority, nýbrž k utvrzení její. Ne slepá autorita, nýbrž rozumná, spojená s bratrskou láskou má, dle mého soudu, panovati v říši

Kristově! Z té příčiny by měly Apostaty kněžstvu doporučovány býti. Gratuluji upřímně k Apostatům a těším se na druhý svazek!

Posudek učeného laika katolíka zní:

Veledůstojný Pane!

Za laskavé Vaše přislání krásné knížky »Apostaty« Vaší Veledůstojnosti nejvřeleji děkuji. Vzpomínka ta mně velice potěšila a knížka pobavila. Jest to od Vás kus záslužné práce, když jste mladému duchovenstvu varovným příkladem dal výstrahu pro chvíli pokušení a zapomenutí se, že zavedení coelibatu jest výsledkem zkušeností nejvyšší kultury středního věku. Ostatně i za naší doby by většina vysoce vzdělaných lidí sobě i svému poslání mnohem více prospěla, kdyby povinnosti manželství na sebe nebrala a zůstala »svobodnou«, jak dobře náš jazyk stav panický od »otrocký« manželského rozlišuje. Při svém, díky Bohu, v každém ohledu šťastném manželství vím z vlastních zkušeností, mnoho-li nejlepší manželství starostí donáší, a proto dovedu si představit, co to jest za těžký úkol, žítí v manželství nesvorném a bídou, nedostatků a nemocemi pronásledovaném. Církev zcela správně povýšila manželství na »svátost«, neboť štěstí jeho závisí jedině na tom, aby se obě strany snažily býti »svatými«. Já při našem katolickém duchovenstvu »svobodu« nejvýše cením, neboť svobodný kněz náleží všem věřícím, ženatý však patří především rodině. Že pak si nemohou protestanté svěřením srdce svého zpovědi knězi ulehčiti, tomu především brání jejich ženatí pastoři, a já mám zásadu: »mulier taceat in ecclesia« za vztahující se k tomu, aby se kněží křesťanští neženili. Neboť v té církvi, kde jsou kněží ženatí, hraje žena prim, ať je to »popadija« nebo »pastorka«. Vaše knížka mne proto velice těší, že mnohého mladého kněze zdrží od nepatrných myšlenek a hloupých přání. V další Vaší vzácnou přátelskou přízeň se Vám poroučím v nejdokonalejší účtě oddaný Vám ctitel
Dr. V. Ř.

Divadlo. O provedení Massenetova »Werthera« na Národním divadle a o pohostinské hře znamenité pěvkyně sl. E. Destin-Kittlové vopře »Mignon« a »Carmen«, a o slavném úspěchu českých umělců v Petrohradě, přineseme úvahu prof. Müllera v čísle příštím.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Proti padělání a nevhodné účtě k relikviím promluvil P. Grisar Tov. Jež. výbornou řeč na V. sjezdu katolických učenců, kde kritisoval značnou nespolehlivost legend, lehkověrnost lidu i mnohých kněží, bludné náhledy o posvátnosti mnohých pověstí a p. Zvláště připomínal, že dlouho spekulacní lidé ukazovali pro v a z, kterým se oběsil Jidáš, nádoby ze svatby v Káně Galilejské, 30 stříbrných, za které byl Spasitel zrazen, ocas osla (!) na němž o Květnou neděli Kristus vjížděl do Jerusalema, sedla sv. tří králů, tabulku snápisem na kříži atd. Dále dovozoval, že je třeba řádné reformy v oboru nábožných legend i ostatků sv.

Spolek pro povznesení návštěvy cizinců v Praze vydal provolání, v němž ukazuje, že cizinci do Prahy nepřicházejí, což přičítá se přílišné drahotě, štvání německých časopisů, jež šíří o Praze hanebné klevety, a nepřítzni našich vlád, jež nás v cizině úplně umlčují, jak se na př. ve výstavě rakouského oddělení v Chicagu, v Paříži atd. stalo, kde se český nápis nikde nedovolil. — Myslíme, že Pražané sami svým chováním (assanace, opouštění starých obyčejů, rušení slavností a poutí atd.) cizince k nám tuze nelákají.

Nový pletací stroj. Tkalcovství od vynalezení mechanického stroje pletacího koncem minulého století doznalo úplného převratu. Za několik desítek leti zničeno řemeslo tisíce let staré. A nyní zase nový vynález v oboru tom. Dopusud obstarati mohl jeden dělník 2—4 mechanické stroje. Nyní americký občan Northrop vymyslíl přístroj, kterým jediný dělník 10, 16, 24, 32 i více co nejrychleji letících strojů bavlněných současně může obstarati. Vynález spočívá (dle přednášky prof. Frant. Reha) v tom, že obnovování nití pro příčné pletivo dítí se má zcela automaticky pomocí spojky, při čemž se zamezí i místa slabší při pletení. Pomocí Northropova vynálezu bude možno pokračovati v práci i v pause polední i večer bez všeho dohledu. Tkalcovna, jež pořídí si tyto přístroje, může i při trojnásobné mzdě dělníkům

lepší a levnější zboží zhotovovati za tytéž ceny jako obyčejné mechanické tkalcovny. V Americe je dnes 60.000 (dle jiných 90.000) strojů Northropových. V Evropě zařídila akciová společnost strojová v Mülhusech jednu továrnu, dále jedna továrna je ve Francii, pak v Itálii a Švýcarsku. Také v Uhrách se utvořila společnost pro továrnu dle Northropova systému, jež získala si povolení dodávati i k nám (!) do Rakouska.

Dračka peří vydělá na Klatovsku při 11hodinné pracovní době 6 krejcarů, tkadlec flanelu a barchetu za kus 50 m. — 70 kr. až 1 zl. Tkadlec na Lomnicku za 16 hodin — 40 kr. To je bezmezná vydírání nebožáků, kteří nemají ani na brambory, nejsou pojištěni, o něž nikdo nedbá! A za jejich výroby platí se pak 300krát víc! (Na př. damská košile, za níž dá podnikatel židovský dělnici 18—60 kr. prodává se za 3—5 zl.!) Není organizace výroby ani prodeje. Vše je v moci obchodníků. Tak na př. rukavice od nás jdou do ciziny, a odtud zpět, načež je dvakrát tak draho kupujeme. Náš lid je bídně placen, práce jeho je úmorná, vysilující. Košíkářství, kamenictví, sklářské věci, perletářství, zlatnictví, tkalcovství, oděvnictví atd. jde hrozně, bídně. A vládní kruhy? Čekají...

Ruský rozpočet vykazuje na rok 1901 příjmů řádných 1.750,096.006 rublů, mimořádných 1,500.000 a jiných důchodů 56,886.000 rublů, úhrnem: 1.788.482.000 rublů. Výdajů pak řádných 1.650,652.556 rublů a mimořádných 131,829.450 rublů, úhrnem 1.788,482.006 rublů. Deficit (krytý ovšem) je značný. Ruská vláda miní Mandžursko patrně úplně anektovati, máť tam na 220.000 mužů. Většina časopisů ruských soudí, že bude brzy veta po alianci ruskofrancouzské, neboť nynější vláda v Paříži naprosto nevyhovuje carským snahám.

Pod mořem k severní točně. Anschütz z Kaempfe přednášel dne 15. ledna ve Vídeňské zeměpisné společnosti o výpravě k severní točně, jež pod ledem v lodí zvlášt k tomu sestavené má se konati.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

AN. CHRIST. MDCCCC.

PRIDIE KALENDAS IANVARIAS

A IESV CHRISTO

INEVNTIS SAECULI AVSPICIA.

Ūlatrix bonarum nobilis artium
Decedit aetas: publica commoda,
Viresque naturae resectas,
Quisquis avet, memoret canendo.

Saeculi occidentis me vehementius
Admissa tangent; haec doleo et fremo,
Pro! quot, retrorsum conspicatus,
Dedecorum monumenta cerno.

Querarne caedes, sceptraque diruta,
An pervagantis monstra licentiae?
An dirum in arcem Vaticanam
Mille dolis initum duellum?

Quo cessit Urbis, principis urbium,
Nullo impeditum servitio decus?
Quam saecula, quam gentes avitae
Pontificum coluere sedem?

Vae segregatis Numine legibus!
Quae lex honesti, quae superest fides?
Nutant, semel submota ab aris,
Atque ruunt labefacta iura.

Auditis? effert impia conscius
Insanientis grex sapientiae;
Brutaeque naturae supremum
Nititur asseruisse numen.

Nostrae supernam gentis originem
Fastidit excors: dissociabilem,
Umbras inanes mente captans,
Stirpem hominum pecudumque miscet.

Heu quam probroso gurgite volvitur,
Vis impotentis caeca superbiae.
Servate, mortales, in omne
Iussa Dei metuenda tempus.

Qui *vita* solus, certaue *veritas*
Qui recta et una est ad Superos *via*.
Is reddere ad votum fluentes.
Terrigenis valet unus annos.

Nuper sacros ad cineres Petri
Turbas piorum saucia petentium
Is ipso duxit: non inane
Auspicium pietas renascens.

Iesv, futuri temporis arbiter,
Surgentis aevi cursibus annue:
Virtute divina rebelles
Coge sequi meliora gentes.

Tu pacis almae semina provehe;
Irae, tumultus, bellaque tristia
Tandem residant: improborum
In tenebrosa age regna fraudes.

Mons una reges, te duce, temperet,
Tuis ut instent legibus obsequi;
Sitque unum Ovile et Pastor unus,
Una Fides moderetur orbem.

Cursum peregi, lustraque bis novem,
Te dante, vixi, Tu cumulum adice;
Fac, quaeso, ne incassum precantis
Vota tui recidant Leonis.

LEO XIII.

Julius Zeyer.

Hned první měsíc nového století žádá těžkou daň na člověčenstvu. Nevyzpytatelná Prozřetelnost Boží volá před svůj soud přední zástupce všech odvětví umění: v Německu malíře Arnolda Boecklina, ve slunné Itálii skladatele Giuseppa Verdiho a u nás jednoho z nejstkvělejších zjevů básnických — Julia Zeyera.

Julius Zeyer byl romantik nejčistšího zrna. Pro něho temné přitmi středověkých staveb, romantické přfihody hrdin, opojná vůně exotických krajů měly větší půvab, než všechny boje soudobé a snahy a tužby a stesky vrstevníků.

Poetická duše Zeyerova nořila se ve sny své co nejdokonaleji; každý květ, každý stín, stará malba, omšený kámen oživen byl básnickým jeho geniem a mluvil k němu květnatým, sytým slovem právě poesie.

To bylo předností Zeyerovou.

Zeyer byl hlavně epikem. Široký proud epický, vypisující s rozvláchnou někdy podrobností nejen události samy, ale i místo děje dopodrobna, nejlépe mu svědčil, nikde neklada meze bohaté nevyčerpatelné fantasií básníkově; a tak kladl Zeyer drahokam k drahokamu, navlékal jeden stkvostnější obraz básnický na druhý, že brzy zářila před námi stkvostná šňůra pravých perel básnických, z nichž spředena jsou vzácná jeho díla.

Ale co hlavního, Zeyer celou svou povahou klonil se k mysticismu, a to k mysticismu křesťanskému. Byť snad nebyla jeho víra tak živá, jak toho třeba žádati — ač nechceme souditi básníka, jehož touha vedla ho do kláštera, jak sám se přiznal — přece ovládá díla jeho názor křesťanský, který křesťanskou kulturu nestaví v pozadí za cizí vybájenou kulturu starověkého nějakého Platonského pantheismu, nebo snad jiného bludu, jehož hlavně nejsou prosta díla Vrchlického. Byť byl snad Vrchlický všestrannější, poesie jeho snad skutečnému životu bližší, jest zase Zeyer ve své fantasií méně dotčen chybami tohoto světa, které se jeví v poesii Vrchlického.

Zkrátka celá poesie Zeyerova nese na svém štítě ráz poesie křesťanské aspoň v hlavních dílech svých, a tím jest nám bližší než antické nebo kosmopolitické náměty Vrchlického, a slovanské, ale mnohdy sociálně přibarvené, výtvořiny Čechovy.

Ocenění Zeyerovy činnosti nelze ovšem shrnouti v několik řádek nekrologu, co celé čtvrtstoletí pilné práce vytvořilo, nelze odbyti jedinou větou.

Charakteristické jest, že právě Zeyer všímal si katolického básnictví a přispíval do »Nového Života«.

Julius Zeyer narodil se 26. dubna 1841 ze zámožné patricijské rodiny pražské. Mnohý snad ze čtenářů pamatuje se na starou, stromovím obkličenu budovu v místech Mariánské ulice, toť byla Zeyerova pila — tam se básník narodil. Vystudovav reálku a vyučiv se tesařství, studoval znovu, hlavně řeči, z nichž mnohé dokonale ovládal. Tím otevřel se mu poklad starých dějů, které ve svých básních zpracoval.

Zeyer znal celou skorem Evropu, zvláště delší dobu zdržel se na Rusi.

Celkem pozdě vstoupil na kolbiště literární. Jako muž 32letý připojil se ku kruhu literátů kolem »Lumíra« seskupených. Napsal tehdy první povídku »Duhový pták« (1873). Z prací jeho básnických jmenujeme: velkolepý cyklus »Vyšehrad« (1880), pohnutlivou povídku veršem »Griselda« (1883), krásnou, klassicky v pravdě zveršovanou »Kroniku o sv. Brandanu« (1886), »Čechův příchod« (1886), pak vroucím citem oplývající verše »Z letopisů lásky« (1889—1892), čtyři řady, a naposledy báseň grandiosní »Epopoje Karolinská« (1896).

Zeyer napsal však celou řadu děl prosaických. I v románě a novelce miluje Zeyer fantastičnost, která někdy hraničí až s bizarrností. Ani díla tato nepostrádají bohatostí básnických obrazů, přímo kouzelných, vše provanuto ryzím, hlubokým citem, mnohdy i prudkou vášní. I v prose vyhledává básník s oblibou vzdálené světy cizích kultur, ať středověk s životem rytířským, ať fantastický, nám cizí východ, Čínu a Japan. A tu právě poutá onen stkvělý básnický kolorit, nádherné

pestré roucho přírodní, pravé tropické květy. Po prvé práci jeho přichází napínavý román: »Ondřej Černyšev« (1876), Novely (dva svazky 1879—1884), poetická »Báje Šošany«, román »O věrném přátelství Amise a Amila« (1880), »Dobrodružství Madrány« (1882), Fantastické povídky (1882), japonskou povídku »Gompači a Komurasaki« (1884), humoristické »Rokoko« (1887), soudobý román z našeho života »Jan Maria Plojhar« (1891). Od chorobně fantastických vznětů, dorýkajících se často okkultismu a spiritismu, vrací se básník vždy víc a více do jasných, čistých proudů křesťanské legendy, z nichž jmenovati sluší: »Sestra Paskalina« (1887), »Tři legendy o krucifixu« (1895) a v »Novém Životě« uveřejněnou práci »Zahrada Mariánská« (1897).

I v dramatech svých zůstává přece Zeyer věren své zamilované epice. Ač dovede velmi dobře vystavěti výjevy živě dramatické, situaci umí zadrhnouti v uzel účinný a vyvrcholiti ji ve scény plné života, přece se zvláští zálibou hledá tišiny klidného dialogu, v němž se to pestří pak bohatostí barev Zeyerovi vlastních. Prvotina jeho byla »Stará historie« (1882), načež následovala právě nyní Nár. divadlem připravovaná dram. báseň »Sulamit«, čerpaná z doby Šalomounovy (1885), »Legenda z Erinu« (1886), »Libušin hněv« (1887), pak biblická komedie »Z dob růžového jitra«. čínská »Bratři« a »Lásky div« (1894), konečně pak poetická sice, ale účinná pohádka »Radúz a Mahulena« (1898).

Zeyer nemiloval nervosního shonu velkoměstského. Nasytiv se cestování, odešel na venkov. Český jih, odlehlé Vodňany vábily ho. Tam ztrávil drahá léta plodného života svého, tvoře s básníky Mokrym a Heritesem známý Vodňanský literární triumvirát.

Od půl roku churavěl těžce vadou srdeční. Ani pobyt v klidném zátíší Lužanském neposkytl mu trvalé úlevy. Podlehl zákeřné chorobě 29. ledna t. r.

Zajímavé výroky Zeyerovy uvádíme ještě k objasnění celého jeho charakteru.

Lad. Ariettovi řekl Zeyer: »Myslím, že v Čechách nezůstanu. Mystický klid francouzských klášterů jest mé duši nejbližší. Snad jednou zmizím v některém z nich, jako malíř Tulka, o němž dnes u nás nikdo neví, kde se zdržuje a jehož bydliště (tak s plnou pravděpodobností se domnívám) odhalil jsem v jednom z italských klášterů.«

V Lužanech pak pravil, když mluvilo se o událostech poslední doby: »Jsem anarchistou«. A když považována slova jeho za žert a dotazováno se, jak chce udržeti pořádek ve společnosti lidské, pravil klidně: »Evangeliem nám stačí!«

Není pochyby, že české písemnictví ztratilo velikého básníka, znamenitého umělce a člověka. R. i. p.

V. M.

Pravda o Číně.

Píše PETR KOPAL.

(Dokončení.)

II.

Jak již předešle podotčeno. studium a napodobení starých vzorů jest cílem čínských učenců. Staří spisovatelé do dneška jsou vzory krásného slohu. Elegantní sloh Kuan-tse a Lietse (4. stol. př. Kr.) chváli se dnes ještě. Kde řeč jeví dokonalost u výrazu, pak se to mohlo státi jedině vývojem literárního života v nej-různějších oborech. Čínská literatura tvoří jednu velikou, obdivuhodnou encyklopedii.

Na čínské řeči spočívá zvláštní kouzlo. Při vši své křehkosti je nesmírně bohatá a ohebná — jako snad žádná jiná řeč na světě. Pohybuje se lehce, hravě v nevázané formě románu a hodí se stejně dobře k určitému výrazu dějepisce. Lze z ní vytvořiti lapidární sloh pro kronikáře, jakož i pestrobarevný sloh pro povídkáře. Co do jasnosti a určitosti nestojí ani za latinou a co do harmonie

a krásy ani za řečtinou. Je způsobilá k vyjadřování nejjemnějších odstínů myšlenky. Byť i organismus této řeči připadal nám cizím, zračí se právě v klassické dokonalosti bohatost jejich literárních výrobků.

Tim se též vysvětluje, proč pěstování této řeči náleží k nejpřednějším požadavkům vyššího vzdělání. Ve své ryzosti a barvitosti slouží velice k vyjadřování duševní tvorby. Byť i čínský lid jevil již jakousi starobu, nelze totéž tvrditi o jeho duševním tvoření. Při vši zdánlivé nehybnosti lze přece pozorovati pokrok stále vzrůstající v literárním životě a v neúnavném studiu starého věku.

Ten druh pokroku, pozůstávající v převratech a revolucích, — praví důkladný znalec Číny Gabelentz, — osvědčovali Číňané nejednou v dlouhém běhu svých dějin. Leč pokrok takový zvrhl se ve škodu, a proto se ho brzy zřekli. Huc praví, že Čína je nejrevolucionářštější zemí na světě. Čína měla své vlivuplné revolucionářské myslitele, kteří všechno dosavadní činili pohyblivým. Měla též slavné spisovatele a učitele, kolem nichž zástupy žáků se hromadily; měla i stát-níky, kteří dostupovali nejvyšší důstojnosti.

Dějiny čínské literatury vypravují o čínských naturalistech a sensitivistech, o pessimistech, epikurejcích, socialistech a mysticích; vypravují o mohutných bouřích duchů, jež přechodně vyvolávaly široce rozvětvené hnutí, jež ale opět se vyjasnilo a k novému pokroku vedlo. Ale jako v životě politickém, tak i v působení literárním Číňané povždy vraceli se ku svým starým ideálům v dávnověkosti. A lpí-li moderní Číňan s takovou tuhostí na institucích své veliké minulosti, vězí v jeho živém uvědomění, že na pokladech starého věku do dneška spočívá všechna vzdělanost a výchova, jež jest i žulovou ohradou jeho národního života a působení. Politický centralismus Číny spočívá na základě centralismu vzdělávacího a vychovatelského, jenž vyšel od Konfutse a byl proveden od velikých císařů z dynastie Hau.

Náleží — dí Legge — k nejvýznačnějším vlastnostem Číny, že vyučování již v dobách nejstarších vysoce bylo váženo, a to ještě před Konfutssem. A tak to i zůstalo. Konfutsse pravil: Národ špatně vyučovaný věsti do války je tolik, jako věsti jej do záhuby. Konfutsse při tom nemyslil zajisté na vojenský výcvik, nýbrž vyučování vůbec. Když Kuan-tse císaři Thangovi přednášel o umění panovati, pravil: »Nejsou-li pevnosti dokonalé, není-li dosti zbraní, v tom nepozůstává neštěstí říše, aniž nejsou-li země dosti rozsáhlé a není-li pokladů hojnost. Nemá-li však vrchnost spravedlnosti a nemá-li poddaný vzdělání, pak pozvedá se lid zbujný a zkáza není daleka.« Ještě významnější je následující nařízení: »Nechť se zařizují všude školy obecné, okresní, elementární a školy vysoké k vyučování lidu. 25 rodin nechť se spojí ke škole obecné a 5 obcí ke škole okresní.« Residence knížat měly své vysoké školy, jež se do provincií rozšiřovaly. Výsledek tohoto prastarého zařízení jeví se v Číně v širokém rozvětvení škol. — V málokterých zemích — dí Legge — je kantor tolik zdomácnělý jako v Číně. Což dotvrzuje i Huc, nejlepší popisovatel dnešní Číny: Čína je zemí, v níž počáteční vyučování je nejvíce rozšířeno. Není tam vesnice, ba ani většího pronajatého statku, v němž by nebylo učitele. Až na malé výjimky znají všichni Číňané čísti a psát. Řemeslníci, ano i sedláci zaznamenávají si své práce v malých sešitcích, vedou si korespondenci sami, své kalendáře a výnosy mandarinů, ano i záznamy literární.

Vyučuje se i na lodicích, jichž na tisíce po řekách pluje. Vždy lze na lodicích nalézti psací náčiní, tabulky, štětičky, kalendáře a letáky, z nichž chudí plavci písmo luštiti se snaží. Ale všude stojí Konfutsse jako pravzor učitele lidí. Všecko úřednictvo je obeznámeno s klassickou literaturou. Konfutsovy idee do dneška ovládají všechny úřady až k císaři nahoru.

Z tohoto oživení staré literatury, z této renaissance vyvinula se vědecká oligarchie, jež udržuje říši v nejtuzší centralisaci. Aristokracie ducha jest silou a svailem říše. Čína poskytuje velikolepého divadla. Je v té staré civilisaci něco tajuplného, jež do dneška ještě vzdoruje všemu přlivu a odlivu revolucí. Podaří-li se západní civilisaci výbojně do duševního života Číny postoupiti, může nový věk svému světovému poslání vyhověti. Toliko z křesťanské kultury může nová síla do Číny proudivi. A byla by to největší vymoženost, kdyby Čína křesťanské civi-

lisaci trvale zůstala otevřena... Spasitel světa osvědčí se i zde spasitelem nové nesmírné země, osvědčí se jako světlo k osvícení národů. — Kdo tuto zemi — dí Huc — 300 milionů lidí dobře zná, ví, jak bohaté zdroje v lidu i v zemi uloženy jsou. Ale schází zde pravý muž, muž velikého ducha. Kdyby tu povstal císař se železnou vůlí, ducha reformatorského, jenž by se odvážil odtrhovat se od starých tradic, aby lid do pokroků západu zasvětil, máme za to, že by dílo přetvoření říše pokračovalo kroky obrovskými a že by nadešla doba, v níž by Číňané, jež my považujeme za velmi směšné, trapný nepokoj vzbuzovali u těch, kteří si pádu všech starých asijských národů toužebně přejí.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

III.

Jak staré památky a pomníky křesťanské dávají nám nahlédnouti do života církve a do života věřících.

Již v první stati bylo naznačeno, jak smutný byl mravní i náboženský stav společnosti lidské v době, kdy Kristus na svět přišel a církev svou zakládal, a kdy jeho apoštolové a učenci jakož i těchto nástupci roznášeli a rozsévají símě učení toho po všech krajích a mezi všemi stavy.

Otázka: Jaký byl účel tohoto nového učení? Kristus sám naznačil jej častěji slovy i příklady. Vzpomeňme si na př. jen na parabolou o milosrdném Samaritánu;¹⁾ na Dobrého Pastýře, který hledá zbloudilou ovečku a našel ji, na ramenou ji přináší do ovčince;²⁾ na slova: Přišel jsem spasit, co bylo zahynulo; na přirovnání království nebeského ke kvasu, jenž vše proniká³⁾ atd., a poznáme, že účelem učení Kristova a tudíž i církve, jakožto strážkyně a hlasatelkyně učení toho, jest: obnova a záchrana společnosti lidské. Mělat býti církev lékařem, který by zahojil hrůzné vředy a rány, jež šířily životní sílu společnosti.

Za tím účelem bylo ovšem především třeba, aby církev sama k této své obzobující práci a činnosti řádně byla zorganizována. Dále pak bylo třeba, aby v první řadě počala svoji lékařskou činnost u samých, jižž se fíťcích základů nemocného tělesa společenského. K tomu však bylo zase nejprve potřebí, aby rodina byla opět vrácena svému vznešenému účelu, a tudíž aby základ rodiny, manželství, bylo obrozeno. Dále bylo třeba, aby millionové lidí, otroky zvaných, vráceni byli své důstojnosti lidské. Bylo též třeba, aby práce, která lidstvo živí, zbavena byla necti a opovržení, v jakém panovala. Bylo nutno, aby nemravnost, jež rdousila život soukromý i veřejný, byla nahrazena životem ctnostným, aby tak povstal z trosek společnosti lid nový, lid dokonalý, lid silný, lid svatý.

Ukol to obrovský, a církev jej vykonala, jakož dějiny hlásají. My pak povšimneme si toho potud, pokud nám o tom svědectví podávají staré památky křesťanské, jež nám takto dávají nahlédnouti do života a společenského působení církve i v život věřících.

Jak zorganizována byla církev ke své práci? Fundamentální články své organisace dostala církev hned od svého zakladatele, Krista. Ten již stanovil stěžejní sloupy celé té budovy. Jelikož totiž celá církev jest jenom jednou obrovskou rodinou, stanovil Kristus, aby v ní, v této rodině, byla jedna vrchní hlava, mocí a

¹⁾ Luk. X. 30. nn.

²⁾ Luk. XV. 4. nn.

³⁾ Mat. XIII. 33.

vážností či autoritou opatřená, kteroužto autoritou nejvyšší čili hlavou rodiny církevní měl býti po Kristu sv. Petr a jeho nástupcové, kteří právě pro tento vrchní otcovský úřad svůj zovou se papeži — totiž otcí millionové rodiny křesťanské. Jeho spolupracovníky a kollegiem, v jehož čele papež stojí, ustanovil Kristus ostatní apoštoly a jich nástupce, totiž biskupy, kteří opět mají své pomocníky ve starších — presbyterech — čili kněžích. Biskupové dělí se za vrchního dozoru papežova o správu a vedení církve, řídíce jednotlivé diecése, a jim ve správě diecési nápomocní jsou kněží v jednotlivých farách. Než vedle těchto stupňů vyvinuly se ještě jiné, jimž svěřena byla ta či ona část úřadu duchovního, jednak při bohoslužbě samé, jednak i mimo chrám. Jsou to jáhni a podjáhni, akolythé, exorcisté, lektori a ostiáři, ano dříve i ještě někteří jiní. Z těch pak zejména jáhni důležitý zastávali úřad, (mimo jiné) pečující o chudé, kdežto ostatní svěcenci zastávali různé služby chrámové.⁴⁾

A hle, všechny stupně tyto, nejen ty, jež Kristem samým stanoveny jsou, nýbrž i ty nižší, jež jsou původu církevního, nalézáme již v dobách nejstarších. Z rumů církevních vystupují zajisté staré náhrobní kameny jak biskupův a kněží, tak i duchovenstva stupňů nižších a nejnižších. V museu Lateránském a v museu Kircherově v Římě jest jich veliký počet.⁵⁾ Jsou to jaksi kamenné doklady ke slově papeže Kornelia z r. 252, obsaženým v listě psaném biskupu Antiošskému Fabiovi, když dí o haeretiku Novatianovi a vytýká mu, že nevěděl, jak v církvi římské jest jeden biskup, 46 kněží, 7 jáhnů, 7 podjáhnů, 42 akolythé, exorcistů pak, ostiářův a lektorů 52.⁶⁾

Co se týče farní organizace obce římské, o tom podává nám zprávy tak zv. Liber pontificalis, který obsahuje životopisy nejstarších papežů. Vypravuje pak, že již papež Evaristus (101 až asi 109) rozdělil farní kostely římské mezi své kněze.⁷⁾ Jeho nástupci v organizaci farní pokračovali. Vyprávějí prameny, že bylo záhy takových farních kostelů 25,⁸⁾ a brzy po té bylo jich již přes čtyřicet. Těmito nejstaršími kostely dle zkoumání archaeologických byly prvotně obyčejné domy, odkudž pochází i název jejich »Domus ecclesiae — dům shromáždění církve«, »Dům Páně«, »dóm«.⁹⁾ Některé z chrámů těch měly názvy po osobách, jimž dům ten původně patřil, jako titulus (t. j. chrám) Pudentianin, Praxedin, Lucinin, Eusebiův atd.¹⁰⁾ To byly kostely městské. Mimo to nad většími katakombami, jichž za pronásledování ke konci století III. bylo 26, byly též stavěny chrámy.¹¹⁾ Při každém farním kostele byl pak ustanoven jeden kněz jako vlastní farář, jemuž se bylo starati především o potřeby živých, a druhý kněz, při němž kostele jako jeho soudruh, pomocník, ustanovený, měl na starosti farní hřbitov a pochovával na něm zemřelé. Jeden z těch hřbitovů, totiž katakomba svatého Kallista, v níž nalézala se hrobka papežů III. stol., závisel přímo na papeži, který jej spravoval skrze svého arcijáhna. Později pak, když farní městské chrámy se množily, byly rozděleny některé větší katakomby mezi ně, tak že každá farní osada měla tam své zvláštní oddělení. To vše na základě výzkumů archaeologických de Rossim dokázáno,¹²⁾ tak že i celý schematismus sestavit se dá, z něhož je zřejmo, ke kterému farnímu kostelu která katakomba patřila.¹³⁾

Ještě jiné rozdělení obce křesťanské v Římě bylo zavedeno. Kolem r. 240 rozdělil totiž papež Fabian celý Řím na 7 okresů,¹⁴⁾ a v čelo každého takového okresu postavil jednoho jáhna, odkudž zvaly se též okresy ty diakonie. Úřadem těchto okresních jáhnů byla péče o chudé v okrese tom bydlící, pro něž od bo-

⁴⁾ Cfr. c. 1. D. XXV.; Phillips, Kirchenrecht; I. Band, Regensburg 1845, p. 323. sqq.

⁵⁾ Viz doklady k tomu u Bilczewského o-Tumpacha, l. c., p. 334. sqq.

⁶⁾ Viz list ten u Eusebia, Histor. eccl. VI. 43.

⁷⁾ Liber Pontificalis, ed. Duchesne, I. 127.: »Hic titulos in urbe Roma dividit presbiteris.«

⁸⁾ Ibid., p. 122.

⁹⁾ Srv.: Tumpach, Původ chrámu. (»Method« 1898, str. 8. nn.)

¹⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 73.

¹¹⁾ Ibid., p. 73.

¹²⁾ Rossi, Roma sotterr., I. 204. nn.; III. 514., 620.

¹³⁾ Viz: Armellini, Gli antichi cimiteri cristiani di Roma e d' Italia; Roma 1893, p. 83. n.

¹⁴⁾ Liber Pontificalis, p. 148.

hatších věřících dárky sbíratí a je mezi ně rozdělovati měli za úkol. Tedy hned z počátku vidíme, jak i chudinství v církvi se organisovalo, a jak toto praktické provádění účinné lásky k bližnímu církvi velice na srdci leželo, když k tomu účelu zvláštní kleriky ustanovovala, jim to (mimo jiné věci) za úřad, za svatou povinnost ukládajíc.

Než ještě jiný účel měly tyto diakonie. V nich totiž ustanoveni byli zároveň tak zvaní notáři, notarii, kterým ukládána povinnost, aby psali akta o smrti svatých mučenků, ¹⁵⁾ kteří v jich obvodu na smrt byli odsouzeni. Nechtělat církev, aby zahynula památka velikých těch synů jejich a dcer, již raději nejtrapnější smrt podstoupili, než by byli Krista zapřeli, a proto zvláštní úředníky za tím účelem ustanovila, aby přítomni jsouce soudím výsledkům a posledním okamžikům, věrně a svědomitě vše zaznamenávali. A mnohá akta taková dochovala se až věků našich, hlásajíce heroické ctnosti a heroickou smrt oněch našich praotců ve víře.

Nyní pak již vizme, jak tato zorganizovaná církev Kristova působila. Celé působení její není arci možno tuto vylíčiti, a proto uvedeme aspoň jen ukázky.

Všimněme si nejprve těch nejbídnějších mezi ubohými, totiž otroků. Otroctví bylo vždy skvrnou společnosti lidské; bylo důkazem, kam dojde člověk, ponechaný sám sobě a nemající poněti o pravé lidskosti, jež vyplývá z pramene vši dobroty a lásky, z Boha. Za dob, kdy křesťanství na svět přišlo, došlo to tak daleko, že toto největší zneuctění člověka stalo se institucí státní, institucí zákony chráněnou, institucí za nutnou pokládanou. Otroků těch byla pak v klassické říši římské — o jiných ani nemluvíme — většina veliká. Neměli ani práv lidských, ba ani jména člověka. Juvenal na př. píše o nich: »Hlupče, což pak jest otrok člověkem?« ¹⁶⁾ Dle něho a ostatních jemu podobných jím nebyl. Neměl dle nich ani duše, a proto Římané zvali ho věcí — res, Řekům pak byl σωμα — pouhé tělo. Účelem jeho života bylo: plniti vůli svého pána, a to vůli jakoukoli: rozkaz rozumný i nerozumný, mravný i nemravný, a neposlechl-li, hrozily mu tresty nejhorší, ba i smrt — neboť s touto svou »věcí« mohl si pán činiti, co chtěl, a nikdo mu v tom nesměl brániti. ¹⁷⁾ Pro práci byl jen otrok — nikdo jiný, a k té poháněli ho dohližitelé trýzněním nejrafinovanějším a na noc uzavřeli jej do stáje, jež byla jeho přfbytkem. »Bylo to zkrátka, — jak píše učený Francouz Veuillot ¹⁸⁾ — nářadí, jehož se užívalo neustále a bez milosrdenství, pokud se neopotřebovalo. A když se již otroku nedostávalo sil a život jeho ještě trval, tu dbáno rady moudrého Katona, jenž učil, že ubožák takový hladem má býti umořen.« A jeho děti? Děti otroků byly zase otroky; vždyť manželství jejich nebylo dle zákona ani žádným manželstvím právním, jaké uzavřali lidé svobodní; ¹⁹⁾ ba i v tom případě, když otec byl svobodníkem, ale matka byla otrokyní, byly děti otroky.

O významu XIX. století.

Řeč, kterou pronesl při slavnostní akademii jub. spolku »Praha« dne 30. prosince 1900
ThDr. mong. FR. KORDAČ, rektor semináře v Litoměřicích.

(Pokračování.)

II. A v š a k n á m n e s t a č í vypočísti toliko řadu událostí sekulárních, my chceme poznat jejich vnitřní souvislost dle zákona příčin a výsledků: tím chceme poznat význam století XIX., abychom si jej vzali na poučenou do nastávajícího století XX.

¹⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 72.

¹⁶⁾ Juvenal., Sat. VI. 221

¹⁷⁾ Srv § 22. Inst. II. 20.; l. 32. Dg. de R. J. l. 17.; l. 3 § 1. Dig. IV. 5.; l. 2. pr. § 2. Dig. IX. 2.; Döllinger, Heidenthum und Judenthum, Regensburg 1857, str. 705. nn.; Laurin, O manželství otroků po právu římském, německém a kanonickém (»Právník« z r. 1876, str. 469. nn.)

¹⁸⁾ Veuillot, Ježíš Kristus; cit. u Bilczewského-Tumpacha, l. c., str. 86.

¹⁹⁾ Laurin, l. c.; Heyrovsky, Instituce římského práva; Praha 1888, str. 325. n.

Když Napoleon po bitvách u Lipska 1813 a u Waterloo 1815 z jeviště světového odstoupil, byla práce meče prozatím dokonána a započala práce p érem diplomatů evropských na kongressu vídeňském r. 1815. — Nejvyšší representanti národů evropských vojenští i diplomatictí přiznávají se v tu dobu veřejně — bylo to v XIX. stol. naposledy — k zásadám křesťanským.

Uzavřena byla sv. aliance, ve které se mocnářové rakouský, ruský a pruský prohlašují za nástroje Prozřetelnosti Božské v řízení politiky vnitřní i zevnitřní dle zásad spravedlnosti a lásky křesťanské.

Na důkaz této pravdy z nejvyšších kruhů vojenských nemohu ve slavnostní schůzi jub. spolku kat. v královské Praze zamlčeti klassický dopis generalissima spojených armád velmocenských, knížete Karla ze Schwarzenberku. Napsal jej v předvečer třídenní bitvy u Lipska své milované manželce »Nani« — v romantickém zámku Vorlíku a zní následovně:

»Wenn ich zu meinem Fenster hinaussehe und die zahllosen Wachfeuer zähle, die sich vor mir ausbreiten; wenn ich bedenke, dass mir gegenüber der grösste Feldherr unserer Zeit, einer der grössten alter Zeiten, ein wahrer Schlachtenkaiser, steht, dann ist es mir, als wären meine Schultern zu schwach und müssten unterliegen unter der Riesenaufgabe, die auf ihnen lastet. — Blicke ich aber empor zu den Sternen, so denke ich, dass Der, welcher sie leitet, auch *meine* Bahn vorgezeichnet hat. Ist es sein Wille, dass die gerechte Sache siege, und dafür halte ich die unsrige, so wird seine Weisheit mich erleuchten und meine Kraft stärken. Ist es der Wille der Vorsehung, dass sie unterliege, so ist mein persönliches Misgeschick die geringste der traurigen Folgen. Im Falle des Gelingens wie in jenem des Mislingens, habe ich voraus meine Eigenliebe bek ämpft und nicht das Urtheil der Welt wird mich lohnen oder strafen.«

Weiss dokládá, že se kníže před rozhodující bitvou slibem Bohu daným zavázal, slávy vítězství se zřící, jen aby Bůh do jeho rámě vítězství složil. Kdyby byl Schwarzenberg slíbil obět veškerých svých statků, aby vítězství a slávy vydobyl, bylo by to lidské; že ale Bohu slíbil slávu vítězství obětovat, jen aby prospěch celku a národů si zasloužil — to je křesťanské. Historik Prokesch dodává: Když takový slib v takovém okamžiku mu byl možným, jest nám ještě něčeho víc třeba, abychom nahlédli v hloubi srdce Schwarzenberka? Ano, bylo to srdce zásad křesťanských, vážených z neskončené hloubi lásky a obětivosti Nejsv. Srdce Vykupitele světa J. Krista na kříži. A světa Spasiteli na sklonku věku XIX. budiž zde veřejně manifestována neskonalá čest a sláva od věků na věky.

Ale ještě něco mám — jako katolík a Čech na srdci: Krev tohoto šlechtice proudí v žilách jeho potomků, našich Schwarzenbergů; a jako u Lipska vedle Schwarzenberga vynikali nejen udatností, ale i duchem křesťanským mnozí jiní šlechticové čestí: tak, dejž Bůh, aby s krví předků takových přešlo i praktické křesťanství, které oni, jak se říká, měli v krvi. — V úzkém sociálním styku a v politickém spojení s lidem katol. království Českého má šlechta od Boha svěřenou tu sekulární úlohu, aby dvojnou mocí, jízto vládne člověk: silou hmoty, statků jim svěřených a silou intelligence, zasvěcenou a povznesenou duchem křesťanským, nezištné obětavosti tím více k ideálním cílům pravdy a práva v celém životě veřejném lid povznášel, čím více křesť idealismus v sobeckém realismu a utilitarismu na sklonku věku XIX. klesá.

Avšak na této výši víry a života křesť. stol. XIX. dlouho nezůstalo. Branná moc revoluce francouzské byla sice poražena, ale nikoliv revoluce sama. Jako výbuch sopky je toliko zevnitřním zjevem rozkvašených sil elementárních podzemních, taktéž byla i revoluce francouzská zevnitřním výbuchem bezbožeckého a nekřesťanského smýšlení svedeného, národohospodářsky zanedbaného a tudíž zchudlého lidu francouzského; duševní úpadek víry a mravů a hmotný bankrot lidu jsou pařeníštěm revoluce.

Nuže, takové názory protikřesťanské draly se za vítězným vojskem francouzským, ba rychlostí svou od Rýna až k Urálu je předbíhaly a nezastavila je ani zima ruská ani koalice evropská.

K nastínění a poznání významu stol. XIX. jest nám naznačiti logický a historický vývoj ideí moderních století toho.

Za generálního nájemce veškerého veřejného života se prohlásil a v monopol vše vzal — liberalismus (svobodomyšlnost); přijal celý ideální inventář francouzské revoluce nejprve ve formě racionalismu, nevyjímaje ani pekelnou zásadu Voltairovu proti církvi kat. namířenou »Ecrassez l'infame«, ba pěstova jí a dosad pěstuje se zvláštní zálibou, dokládaje »le clericalism c' est l'ennemi« (klerikalismus je nepřitelem lidu).

Byl to osudný omyl tak zvané restaurace po kongressu vídeňském, že vlády dokonavše jakž takž dílo politického ohraničování trůnů restaurovaných ve vnitřním řízení národů se řídily kancelářským rozumem zkorumpované byrokracie; tato potlačovala každé i sebe oprávněnější volné hnutí ducha jednotlivců i celých národů, ať náboženské vyprošťující se z otrockých pout josefínismu, ať politické, neb sociální a národní, vše jako »demagogické rejdy« stíhala a k časovému a naléhavým opravám, k obrození života duševního i národohospodářského se neschopnou prokázala. Jmenovitě církvev katolickou u násilím absolutismu na stupeň policejní instituce snížila a u lidu veškerému absolutismu tolik odvráceného, v neváznost uvedla, a tím se nejvydatnější síly »kvasu« společnost lidskou obrozujícího a »soli« před hnilobou chránící zbavila. (Viz Dr. Beidtel, Gesch. d. öst. Staatsverw. 2. Bd.)

Za to ale vliv tajných společností, loží svobodných zednářů, volně se vznášal a nezřídka samy hlavy korunované jako členové se staly náhončími revoluce.

Již z těchto slov patrnó — akladu na to zde zvláštní váhu: 1. že i my, katolíci chceme svobodu, ale my chceme *a)* svobodu a ne bezuzdnost; *b)* chceme svobodu všem; — liberalismus chce: *a)* svobodu *i* bezuzdnost *b)* a to jen sobě a ne jiným, nýbrž znásilňuje slabší. Kdo je slabším národohospodářsky, toho o statky časné olupuje a ožebračuje; kdo je slabším duševně, toho o statky věčné víry a mravů okrádá a znemravňuje.

Rostoucí proletariát je toho důkazem a ještě tyto dny se odkryl v Berlíně Sternbergův skandál, který je nevýslovnou hanbou liberalismu století XIX.

2. Dálekladu na to zvláštní váhu, že ani my, katolíci, nejsme proti prohlášení i uplatnění »práv lidu«, a to nejen stavu III. občanstva (bourgeois), nýbrž i stavu IV. (dělnictva); — ale my jsme zároveň přesvědčeni, že se to může stát jedině na základě uznání a uplatnění práva Božského, křesťanského; liberalismus tento základ desatera Božích příkázání a zjevení Kristova zneuznává a podvrací, a to ve vědě i v životě praktickém.

Vizme jen, kam touto cestou liberalismus ve stol. XIX. dospěl: V přírodě vše bez Boha Stvořitele vykládá; v životě sociálním vše bez Boha zákonodárce; ve světě hmoty je poslední všeho příčinou počet a pohyb atomů, mechanismus hmoty; ve světě společenském počet lidstva a hlas jednotlivců (»souverenní lid«), mechanismus parlamentární je jedinou a poslední příčinou veškerého práva, zákona a jeho závaznosti. Na místě věro- a mravouky křesťanské nastoupil Kant se svou autonomií rozumu a pantheismus jeho nohsledů Fichte-Schellinga a Hegela a ve Francii Cousin, Villemín, Michelet atd. dílo to dokonali.

Moderní stát stol. XIX. — je dle Hegela — jediným pramenem veškerého práva, stát je přítomným Bohem (der présente Gott in der Welt). —

I my katolíci náležitě oceňujeme pokrok věd přírodních ve stol. XIX.; ale my jsme přesvědčeni a máme nezvratné toho důkazy, že ten, kdo celý kosmos výhradně vykládá jen hmotou v pohybu dle počtu míry a váhy a Boha, α a ω , jako příčinu první, universální a poslední cíl tvorstva popírá — právě tak jednostranně a nelogicky si počíná, jako ten, kdo by distycha Illiady dle jich počtu a prosodického výměru počítal a měřil a ideální obsah pravdy, krásna a dobra v odměřených a veršovaných slovech skrytý, ale inteligenci přístupný popíral. Řekli bychom: Kde tvá grammatika zůstává — tam věda vyšší filosofie začíná. Taktéž i v přírodě: Kde exp. věda s mikroskopem a teleskopem přestává, tam racionální věda vyšší: filosofie, theologie začíná.

(Pokračování.)

✘ ✘ ✘ ✘ FEUILLETON. ✘ ✘ ✘ ✘

Kulturní črty.

K. Privil jsem kdysi, že soudní stůl je klinikou právníků, a dodám k tomu nejen těchto, ale i filosofů a všech, kdož záhadami lidského srdce se zabývají. V témdní předminulém byli ve Vídni před porotou odsouzeni manželé Ottovi, že své vlastní, před manželstvím zplodené dítě, když jim od jeho pěstounů v Čechách po pěti letech bylo navraceno, mučili, a když umučili, kuchyňským nožem rozřezali a v kamnech spálili.

Zanevřítí na vlastní krev jest jednou z mnohých záhad lidského srdce a tvoří to zvláštní druh zločinů, na něž zákonodárce všudež musil bráti zřetel: dítko-vraždu. Bůh do srdce matky vložil tolik něžné lásky k novorozeněti, že zdravý rozum lidský bezděčně se pozastavuje, kterak je možno, aby která matka nad svou krví tolik se zapomněla. Avšak srdce lidské, zvláště srdce ženy — jak bylo praveno, — má své nevyzpytatelné záhady.

Rímský svět zasl nad zločinem, jehož při obléhání Jerusalema dopustila se matka, jež svého miláčka upekla — z hladu. Jsou okamžiky v lidském životě, v němž všechny dobré vlastnosti člověka zvrhají se v pravý opak, tedy i láska v zášť. Láska a démonická zášť jsou extrémy, jež se zhusta dotýkají.

V metropoli říše naší stává se mučení a vraždění dítek jakýmsi sportem, jenž šíří se vždy více. Každé chvíle projednává se tam před porotou takový případ. I Praha poměrně nezůstává za Vídní daleko pozadu. Mnozí snaží se úkazy tyto vysvětlovati krutým bojem o existenci, čímž ale s dostatek se nevysvětlují, protože je na světě ještě mnoho matek, jež ani při největší bídě k něčemu takovému by se neodhodlaly. Mnohem spíše se to vysvětlí unikáním náboženského citu ze srdcí matek. Čím méně matka ve své těžké hodině na Boha pamatuje, tím méně hroznému pokušení odolává.

Hříšná láska sotva že v srdci lidském začne se jeviti, náboženské uvědomění ze srdce zapuzuje. Děje se to sice poznenáhla, ale děje se s jakousi železnou důsledností. A přidá-li se k tomu živý pocit hanby, opuštěnosti, nouze a bídy, odhodlá se nešťastná matka k nejhoršímu.

To však bývají případy dnes obyčejné. Něco jiného ukázalo se v případě manželů Ottových. Velmi zajímavá byla řeč státního zástupce dra z Kleebornu. Tentýž na základě podrobných studií v oboru tomto konstatoval jakýsi nový systém vraždění dítek. — Kráčíme-li — pravil — v dějinách člověčenstva nazpět až do šedé minulosti, nenalézáme v ní žádného národa, jenž by byl své zemřelé neuctíval. Od Egyptanů až do časů křesťanských, v nichž učení o nesmrtelnosti mysli lidské povznášelo, nalézáme všude tutéž svatou bázeň před smrtí a před mrtvolou. Aťsi již setkáme se s nádherným pohřbem boháče, anebo prostým chudáka, bezděčně obnažujeme své hlavy. Taková je úcta k zemřelému, že bychom spíše ublížili živému, nežli mrtvému. Kdo kdy viděl matku svými slzami tvářičky mrtvého dítěte skrápěti, kdo kdy její srdcelonně lkání slyšel, když jí jejího miláčka do hrobečka kladli, kdo kdy byl svědkem zápasu matky, když jí chtěli dítě od prsou urvati, ten vážnost mé otázky pochopí: co se tu hrozného stalo, že rodiče měli tolik odvahy, své vlastní dítě rozřezati a po kousku do plamenů házeti, zrovna jakoby si chtěli Thyestovu krmi připraviti?

Jako hned na počátku volal Bůh na prvního vraha: Kaine, kde jest tvůj bratr Abel? — tak i dnes hlas lidu volá k těmto rodičům: Kam jste dali své dítě? — Zde otec ubohého dítěte tvrdí, že otvor vředu (abscess), jenž skoro již byl vyléčen, působil prý na něho rozčilivě. — Ti nervósní muži, proč tvé ruce nechvěly se, když jsi své dítě rozřezával? Nechvělo se ti při tom srdce? Netlouklo ti, když jsi hlavu jeho do kamen strkal? Proč jsi tehdy nedostal nával padoucnice?

Jeho společnice vymlouvá se velmi prakticky: já nic nevíni. Není přece možno, aby matka nevěděla, kdy jí dítě zemřelo. Ona stále nic neví, ani kam se

jí mrtvé dítě podělo. — Na případech těchto naučili jsme se mnoho. Mezi zlotřilými rodiči vyvinul se nový systém vraždění dítek. — Dítě v nejtěplejším věku začne býti trýzněno. Nejlepší dítě stane se tu dráždivým. A tu se řekne: my jsme dítě jen trestali, protože mělo své nectnosti. Nejdříve je mučeno, aby mělo nectnosti, a pak se mučí, protože má nectnosti. Je to zloba přímo ďábelská: zlotřilí rodiče hledají příčinu ku vraždě, aby se mohli omluviti, že snad jen právo své ku trestání překročili.

Krkavčí matka vyžene dítě bosé ven a těší se, že jednoho dne pošlou jí od policie přepis s návštěvím, že dítě spadlo do Dunaje, anebo že bylo někde přežeto. Ona spekuluje na šťastnou náhodu, jež by ji dítěte zbavila, a nepřijde-li náhoda ta, nuže, tak se o tu náhodu postará sama. Dělá se to též jinak. Dítě je trápeno hladem, zimou a bitím tak dlouho, až z toho onemocní, ale při tom matka brání se, zavolati lékaře, který by pravý stav věci rozpoznal. Ku smrti dítěte schází ještě nějaká maličkost, třeba jen malinká náhoda. Dítě položí se do mrazivé vody — kdož může za náhodu, uchvátí-li je mrtvička? A sousedstvo věří, že to byla mrtvička, jež ale byla uměle vyvolána. Kdysi jsem byl od kteréhos porotce tázán, zdaž studená lázeň může býti příčinou mrtvičky u dítěte? Tehdy jsem na to neuměl odpověděti. Dnes ale bych řekl: zcela přirozeně, je-li dítě hladem a bitím zeslabeno.

Nejhroznější při tom je ukrutnost, spášená s úkladem a s největší opatrností. Má-li dítě poznenáhla býti zavražděno, uzavře se před pátravými zraky sousedek. Pak se rozhlásí o něm, jaké je to zkažené dítě: prohané, nečisté, zlodějské a pod. Je v tom chytrost přímo ďábelská. Dítě krade, protože má hlad, a za trest musí hladověti, protože krade. Dítě stává se nečistým ze slabosti, z trýznění, z pláče, a že je nečistým, proto je bito. Jaká to ďábelská logika! Tak se to dělo i v případě tomto. Dítě konečně trýznění podlehlo. Nyní nastala otázka: Kam s ním? Do Dunaje? — Nebezpečné. Voda mrtvolu nepodrží. Podél břehu je mnoho očí — jež nespí ani v noci. — Voda nezdála se jim dosti spolehlivou pro zatajení jejich zločinu. Oheň je o mnoho mlčelivější. Ohni tedy světili své tajemství, avšak i oheň je vyhradil. Ex ossibus exortus est ultor. Z popela vyšel mstítel, kterýmž na tomto místě jsem já. Ve jménu spravedlivé pomsty, ve jménu spravedlnosti před Bohem nechť Váš výrok padne na hlavy vinníků. (Hlučný souhlas posluchačů.) Porota vyřkla: vinen, načež soud odsoudil otce k smrti pro vazem a manželku jeho k 12letému žaláři.

✧ ✧ POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST. ✧ ✧

Nová **poslanecká sněmovna** sešla se 31. ledna ve Vídni. Z voleb (425) vyšlo: 53 Mladočechů (dříve 57), 2 čeští katolíci, 6 čes. agrárníků, 5 čes. národních dělníků, 20 konservat. velkostatkářů, 60 členů polského klubu (dříve 59), 4 čl. polské strany lidové, 5 členů Stojalovského strany (dříve 6), 11 konserv. Slovinců, 4 liberální Slovinci (dříve 18 bez rozdílu) 10 Rusínů (dříve 11), 5 Rumunů (dříve 6), 6 čl. katolického středu, 23 čl. katolicko-lidové strany, 3 čl. střední strany velkostatkářské, 5 konserv. Vlachů, 14 Vlachů liberálních (dříve 20), 30 čl. ústavověrných velkostatkářů (dříve 29), 36 čl. německo-liberální strany (dříve 46), 47 německo-lidové (dříve 39) 25 antisemitů, 22 něm. radikálů (dříve 9),

3 něm. agrárníci, 11 soc. demokratů (dříve 16) a 26 různých.

Ve Vídni na schůzi **něm. radikálů** prohlásil dne 21. ledna poslanec Wolf: »Spíše si dám pravou ruku useknouti, nežli abych se k tomu propůjčil, abych vzbudil konflikt se Schönererem. Já sám bych roztržku nezavinil a nikdy nezaviním.«

Maďarská zpupnost, která z našich zmatků co nejvíce kořistí, dostoupila již toho stupně, že se odvažuje i tohoto kousku: J. O. hrabě Jan Harrach byl vyzván maď. komitétem národním, aby své jméno — pomadařstil, což prý se stane zcela bezplatně a — ihned obratem podání. — Hrabě Harrach, jak se nám sděluje, oznámil, že jeho jméno nepřetržitě trvá

již na 800 let a k vůli maďarské nynější horečce, že si jméno nepromění.

Dr. Fr. L. Rieger dostal k 80letým narozeninám z Ruska album se 160 podobiznami učenců, literátů a hodnostů ruských. Adresa, která byla k albumu připojena (přivezena byla od pí Maturové, jež s velikým úspěchem vystoupila s p. Ptákem, prof. Jiránkem a českým kvartetem v Petrohradě) nesměla býti dodána!

C. k. zemský soud ve Vídni zrušil **konfiskaci** programu radikální skupiny Schönererovy, kde se žádá: Spolkové připojení k německé říši, boj proti každé vládě, jež by překážela k spojení všech Němců na všeneckém základě, bezohledný boj proti římské církvi (Los von Rom) a odmítnutí jakékoli účastenství Schöner. poslanců na projevech loyality! Soud praví: »Není nejmenší pochyby, že se takový politický útvar(!) dá mysliti a že by tím jednotný státní svazek císařský nemusil býti uveden v nebezpečí!« Dále: projev loyality jest nikoli nařízeným, ale dobrovolným projevem lásky a úcty.« V hesle »Pryč od Říma« nemůže býti shledáno opovržení vůči katol. církvi, neboť heslo to chce propůjčiti jen projev emancipačním snahám (!) politické strany od vlivu římské kurie, — — a je dovoleno dělati propagandu (!?) pro katolické jako pro každé jiné státně uznané náboženství...« Hebrejský Šalomoun či Samuel promluvil. Pěkné poměry!

Dne 27. ledna konal se sjezd něm. radikální skupiny v Podmoklech, kde přijat navržený Schönererem program do slova.

Před zahájením říšské rady vyjednával min. dr. **Koerber** s předáky různých stran. Za Čechy s dr. Koerbrem jednali: Dr. Pacák, dr. Fořt, dr. Kaizl a dr. Stránský.

Dne 30. ledna skončil ve Vídni baron dr. **Alois Pražák**, býv. český ministr a ministr spravedlnosti, jenž v soudnictví vykonal pro národ náš československý skutek cny trvalé. Ještě před týdnem napsal stkvělý článek (do »Mor. Ori.«) proti zavedení něm. státní řeči a pro zavedení změny v ústavě cislajtánské! Budiž mu pamět neskonala!

Trůnní řeč, kterou v pondělí dne 4. února slavnostně zahájeno bylo nové zasedání říšské rady.

Čtení pánové obou sněmoven rady říšské!

Na počátku nového období sněmovního shromáždil jsem Vás kolem sebe a srdečně Vás vítám. Vláda moje neprodleně předloží Vám nařízení, jež se za střídatých poměrů stala naléhavě nezbytnými, a jimž máte ústavně dáti své schválení, má-li jejich právní platnost býti trvale uznána. Jakmile se jen vrátí opětně do sněmovny vážné uklidnění, bude úkolem zákonodárství, ostřeji vytknouti dosavadní ustanovení ústavy o pravomoci celého ministerstva v případě mimořádné naléhavosti, aby zachována byla práva zákonodárství lidového v plném rozsahu, zároveň však, aby také byla pevněji vymezena zodpovědnost vlády. Pokládám to zrovna tak za žádoucí, jako se mi zdá býti nezbytným, aby správa vesměs samostatně a prosta všech politických vlivů jenom dle zájmů státu a obyvatelstva byla vládou vedena. Klidnější časy také umožní, aby jednacím řád poslanců sněmovny říšské rady po žádoucím uvolnění od politických obav a toliko ve smyslu šetření uznávané nezbytnosti urychlení jejich prací byl změněn, aniž by tím utrpěla újmu svoboda rokování nebo privilegia říšského zákonodárství.

Moje vláda předloží Vám brzy rozpočet na počínající rok správní, pro jehož první měsíce okolnosti vyžadovaly mimořádného opatření. Státní finance nacházejí se v potěšitelné rovnováze. Po léta musily býti hrazeny značné výdaje na neodkladné reformy a investice, pro něž zvláštní úhrada, vyhovující jejich povaze, nemohla býti schválena, z pokladních hotovostí a z příjmů běžného hospodářství. Následkem toho musí na přístě býti užíváno běžných prostředků s opatrností zcela zvláštní, která se musí věnovati v první řadě normálním potřebám všech odvětví správy. Budou Vám tedy, pokud splnění nových a mimořádných úkolů klade nároky na státní finance, předloženy vedle rozpočtu zvláštní předlohy. Vedle žádoucího odstranění nebo ulehčení jednotlivých dávek budete se v brzkou zabývati zvláště péčí o příjmy jednotlivých království a zemí, potřebujících mnohostranné posily. Opatření, jimiž se zakončuje veliké dílo úpravy valutové, budou zajisté Vámi schválena. Duch času a nezbytnost po-

vznésti schopnost naší soutěže na světových trzích, tak značně rozmnožených a rozšířených, staví do popředí hospodářské otázky.

Uplynutí většiny obchodních smluv se zahraničními státy a revise celního tarifu s tím souvisící ukládá vládě jeden z nejvážnějších úkolů, jemuž se bude se vši péčí věnovati. Zrovna tak zůstane její pozornost obrácena ke zdaru živností a domácího průmyslu. Budete se zabývati osnovou zákona ve příčině podpory průmyslu, podanou již v minulém zasedání, mimo to zákony, týkajícími se reformy akciového práva a připuštění společností s omezeným ručením.

Potěšitelný vzmach naší paroplavby v posledních letech posiluje mou naději, že rádi povolíte potřebné prostředky pro povznesení obchodního loďstva, jakož i na stavbu přístavů, zvláště v našem nejčelnějším přístavišti. Dále musí býti postarano o zajištění naší paroplavby na Dunaji.

Nezbytná ochrana práva živnostenských vynálezů, která již v patentním zákoně nalézá silnou oporu, má býti upevněna novými zákony o ochraně vzorků a zákonem proti nekalé soutěži. Zákonné předpisy ve příčině podomního obchodu budou včasné přehlednuty.

Další rozvoj zákonodárství o ochraně práce a pracovní doby bude Vás i tentokrát zaměstnávati. Podobně budete také rokovati o zákoně, v němž se vyhovuje zvláště přáním pomocných dělníků zaměstnaných v obchodech ve příčině jich služebních poměrů. Dále bude Vás zaměstnávati ještě osnova o povinném pojišťování soukromých zřizenců. Vláda moje bude se snažiti účinně podporovati zemědělstvo zřizováním lepších podmínek výroby, jakož i odbytu jich výrobků. Vláda bude se snažiti zhoubné účinky živelních pohrom zameziti rozsáhlými regulacemi bystřin a žádá značnější dotaci melioračního fondu na účely zemědělské. Povodně v některých královstvích a zemích často se opakující ukládají mé vládě povinnost se vším důrazem podporovati a urychlití úpravu řek. Výsledky rozsáhlé ankety dovolují, aby mohla býti připravována oprava bursovního obchodu terminového na obilních bursách, reforma, kteráž by byla s to při šetření legitimních zájmů

obchodu čeliti zneužívání bursovního obchodu a jeho výstřelkům. Předloha o organizaci zemědělských odborných společenstev bude opětně říšské radě předložena. Její schválením byl by konečně zjednan pevný základ vhodného zastoupení zemědělských zájmů, jenž by pak zemským zákonodárstvím jednotlivých zemí byl dále vybudován. Opětně budou navržena nezbytná doplnění státní sítě železniční a zvláště stavba druhého spojení s Terstem. Program, obsahující několik roků, týká se investic u státních drah nezbytných, na něž potřebné prostředky mají býti zjednány zvláštní finanční operací. Můžete očekávati dále návrhy na stavbu již schválených, avšak nepřízní poměrů nevystavěných drah nižšího řádu, jakož i o stavbě nových tratí, nutných v zájmu příslušných zemí. Také u velkých drah soukromých stávají se nutnými větší požadavky na investice; vyhovění těmto potřebám musí býti zajištěno, při čemž musí se vzíti zřetel na pozdější sestátnění těchto drah. Pokud u jednotlivých drah vzhledem na jejich finanční poměr, ke státu by bylo potřebí zákonných opatření, budou tato předmětem Vašeho jednání. Stejně jako uherskému parlamentu bude podána osnova zákona, spočívající na dohodě obou vlád, která týká se rozšíření železnic v Bosně a Hercegovině. Doporučuji tyto předlohy, při kterých jedná se o důležité zájmy, kterými se zaručuje také vytoužené železniční spojení přístavu splitského s vnitřem bosenským, zevrubně vaší úvaze. Vláda moje věnuje plnou pozornost příčinám a účinkům vystěhovaleckého ruchu do ciziny, který se jeví v poslední době větším počtem právě u lidu dělného. Zákonná úprava vystěhovalectva v souvislosti s účelnými institucemi, kterými se ulehčuje nabytí práce v tuzemsku i cizozemsku, má přispěti k uklizení dosavadních nesází. Zřízení dostatečného počtu levných, ethickým a zdravotním požadavkům vyhovujících bytů pro široké vrstvy pracovního lidu jest potřebou hluboce pocítovanou. Má vláda neopomine podati Vám návrhy, kterými vyhověti se má tomuto požadavku. Péče o mravní a fysický zdar generace nynější i budoucí ukládá státní správě povinnost, aby učinila potřebná opatření, by kořaleční mor byl obmezen

tam, kde se toto zlo jeví měrou povážlivou. Budete míti příležitost tuto prospěšnou akci uvést do náležitých kolejí.

Péče o vyučování náleží k nejkrásnějším úkolům státním. Moje vláda požádá Vás za vydatné prostředky na moderní vybudování vysokých škol ve smyslu nejnovějších vědeckých pokroků a připravuje také prospěšné reformy v jiných odvětvích, zejména pro školy živnostenské a obchodní neopomeneme povznést výsledky veškerého vyučování a zajistiti mravně náboženskou výchovu mládeže, na které naše školství spočívá. Také četným pilným potřebám z oboru správy církvevni bude hleděti vláda vyhověti postupem zákonodárství. Jsou hotovy osnovy zákonů ve příčině užívání přebytků kumulativních sirotčích pokladen ve příčině příslušnosti soudů živnostenských pro sporné záležitosti osob, zaměstnaných při železnicích a paroplavbě, ve příčině smírčích soudů obecních a ve příčině rozšíření zákona o závazném ručení na elektrických drahách. Osnova zákona ve příčině reformy tisku bude záhy vypracována a Vám podána. Bude Vám také schváliti státní smlouvy s německou říší ve příčině práv autorských. Šetření ve příčině velmocenského postavení v zájmu monarchie na venek ukládá mé vládě tutěž péči o brannou moc, jaká se věnuje v jiných státech zdokoualení branného systému. Doufám bezpečně, že také Vy uznáte neodbytné ty potřeby. Naše poměry ke všem zahraničním státům jsou neustále nepřátelštější a přispívají podstatně ke zvýšení všeobecných záruk míru.

V bolestném smutku vzpomínám zde úmrtí svého drahého spojence, Jeho Veličenstva krále italského, který padl v oběť zatratitelnému zločinu, jakož i úmrtí Jeho Veličenstva královny anglické, která, jsouc zářícím vzorem panovnických ctností, byla se mnou spojena city opravdového přátelství. Nezměněna je skutečnost, která vyznačuje též poměry ke státům s námi spojeným. Radostně vzpomínáme si na ony důkazy sympatií, které způsobem tak poňnutlivým došly projevu za mého pobytu u Jeho Veličenstva císaře Viléma také obyvatelstvem hlavního města německé říše.

Rozechvívající a hrozivé události v Číně donutily velmoci zakročiti k ochraně života a svobody svých zá-

stupců a příslušníků, k obraně kulturních zájmů proti sfanatisovaným zástupům. Naše postavení jako velmoci, jakož i naše zájmy, třeba nebyly obsáhlé, velely nám zúčastniti se náležitým způsobem této akce, ve které malý kontingent našeho statečného loďstva slavně vynikl. Snahy velmoci čelí k obnově spořádaných poměrů za zachování nedílnosti Číny. Na štěstí netřeba se báti, že tamější události budou působiti na evropský mír.

Ctění pánové! Ústava, kterou jsem své říši dal ze svobodné vůle, měla býti naší době vyhovující zárukou pro vývoj mých nároků. Bohaté je ovoce, které přinesla. Finance státní uvedeny do vzorného pořádku, úvěr státní je přiveden k veliké vážnosti. Občanské svobody spočívají na pevném podkladě. Obecná vzdělanost, díky organizaci školství a kromobyčejnému rozmnožení ústavů vyučovacích, dosáhla utěšené výše, která bohatou měrou přispívá zejména ke zdatnosti a inteligenci mé armády. Zemské sněmy v mezích své působnosti mohly vykonati leccos prospěšného; až dolů po obce vnikla požehnaná volba ústavních institucí. Tak mohu říci, že státní základní zákony jsou drahocenným majetkem Mých věrných národů. Na venek jsou, bez újmy samosprávy, která náleží jednotlivým královstvím a zemím, obrazem jednoty a moci státu. Tím větším bolem naplnilo Mne, že poslední zasedání zastupitelstva říšského skoro zůstala neplodná, třeba si uznávám, že ony záležitosti, které se týkají velmocenského postavení říše, uvedeny byly ke zdárnému konci všemi stranami. Avšak neméně důležité otázky, které se týkají rozkvětu a budoucnosti království a zemí na říšské radě zastoupených, zůstaly nevyřízeny, jakkoli vlastní potřeba stejně jako příklad jiných států měly býti mocným popudem k napjetí všech sil, aby bohaté vymoženosti naší doby byly postaveny také do služeb našeho blahobytu a našeho pokroku. Jest mým nejdůtklivějším přáním, abyste Vy, pánové, jsouce věrni tradicím říšské rady, věnovali se nezbytným a pilným pracím, užívajíce svých ústavních práv, ale také vyhověli svým povinnostem vůči veškerému obyvatelstvu. Můžete při tom s celou určitostí počítati na mou vládu, která stranám zajištění normální parlamentní činnosti uvede na paměť s veškerou vážností, jaké situace

vyžaduje. Další zastávka v zákonodárství byla by tím více politování hodnou, jelikož jednak již následkem některých zákonů, které nabyly platnosti za souhlasu říšské rady, dříve v souvislosti s neodkladnými sociálními reformami, jako jsou dovršení pojišťování dělnictva zavedením pojišťování starobního a invalidního, stále pilnější zřízení velkých vodních cest uvnitř říše a jiné neodbytné otázky poslední doby, musily býti přineseny velmi veliké oběti, aniž státní finance tím směly býti uvedeny v nepořádek, při čemž pilná práce vzhledem na břemena, která se jim ukládají, zůstává neplodnou. Poplatníci mohou žádati, aby jim zachována byla možnost nejen konati povinnost ke státu, nýbrž také pečovati o budoucnost vlastní a svých rodin. Všechny úmysly, které se týkají duševního a materiálního vývoje říše, zůstávají neplodnými následkem národnostních sporů. Zkušenosť ukázala, že pokusy, rozřešiti hlavní jich otázky vládou samou, nevedly k žádnému definitivnímu konci, že naopak se doporučuje zákonná jich úprava, která jediné dává výsledkům záruky trvanlivosti. Moje vláda spatřuje v rozřešení sporných otázek jazykových všeobecně uspokojivém stejnou měrou akt spravedlnosti jako státní raisony.

S důvěrou v ochotu, všemy stranami osvědčenou, vláda užije veškeré své iniciativy, aby přivodila čím dříve tím lépe žádoucí pořádek, říši největšího zla zbavující. Stejně však jako moje vláda věnuje pozornost této věci, jest navzájem také potřebno zachovati jednotnost jazyka v určitých sférách správy, staré osvědčené zařízení. Nikdy nedají se docíliti úspěchy ochromením zastupitelstva lidového. Zastavení parlamentní práce může jen zdržeti splnění také takových tužeb, které se srdce dotýkají nejvíce, nebo je vůbec ohroziti. Stejně velkou jest škoda, kterou podvázání ústavního života způsobuje uplatnění celkových zájmů království a země na říšské radě zastoupených. Bude-li se v době brzké jednati o pravidelnou formu hospodářských poměrů mezi oběma polovinami říše, pak jest vydatné spolupůsobení říšské rady nezbytnou podmínkou dohody, kteráž by všechny části uspokojovala. Zrak Můj jest obrácen stále ku blahu všech Mých národů a z jejich zdaru čerpám svou

spokojenost. Proto si přeji, aby se těšily svým majetkem, na právech ústavních a uznaly klidný organický vývoj jejich, jakož i národního života za lepší část. Zjednejte svobodnou a bratrskou snahou smír, jenž by vyhověl potřebám nynější doby, a hajte, jako činili vaši otcové, tohoto ctihodného státu, který všem svým národům poskytuje stejné ochrany. Předcházejte budoucím pokolením zářivým příkladem toho, kterak jednotlivá přání uvádějí se v soulad s blahem celku. Tak doufám a spoléhám, že vaše spokojenost bude vůdčí hvězdou všech vašich skutků. Pracujte, pánové, a uvidíte, že pracuje celý lid, a požehnání všemohoucího spočine na práci vás všech.

* * *

Královna anglická **Viktorie** zemřela dne 22. ledna v 83. roce v Osborně, panovavši 64 léta na slavném trůně londýnských světovládců. Noviny všeho světa přinesly nad i pod čarou úvahy z činného života neobyčejné ženy této, za níž obyvatelstvo samotné Anglie stouplu z 25 na 39 milionů, jež panovala v Evropě, v Asii, v Africe, v Australii a v Americe nad 375 miliony obyvatelů, jež měla větší říši, nežli bylo panství císařů římských a říše Karla V., v níž »slunce nezapadá«. Za ní vzmohl se obchod Anglie ze 125 mil. šterl. na 738 mil. (7380 mil. zl.), za ní řídili velicí mužové Angličany, na př.: Peel, Cobden, Russel, Bright, Disraeli a Gladstone, v její době žili slavní mužové: Ruskin, Carlyle, Tennyson, Browning, Eliot, Dickens, Thackeray, Hallain, Grote, Darwin, Spencer, Mill, Manning atd., mužové jména a pověsti světové. Korunována byla v 18. roce — r. 1837. Na to žila ve šťastném manželství s princem Albertem saskoburským, jenž zemřel r. 1861. Na to žila spíše v odloučenosti, přenechávajíc ministrům vládu obrovské říše. Za ní vedeny války s Afganistanem, a Čínou, války v Africe (Gordon), na ostrovech atd. Za ní dostali se i do sněmovny **židé**, kam neměli dříve přístupu, a nesmírně zbohatli na burse a v obchodě. Ba, (křtěný) žid Disraeli stal se předsedou ministerstva a vyznamenán titulem lord Beaconsfield. V Indii r. 1857 potlačeno povstání ukrutnými násilnostmi, při nichž miliony lidí zahynuly prachem a olovem a ještě více — hladem. Irsko potlačené stalo

se skvrnou a zející ranou za vlády královny Viktorie. Také válka s Búry, svévolně započatá, připravila Anglii o množství peněz i životů lidských a stala se svým nejistým koncem nepříjemnou smrtí královny Viktorie. Ke vzrůstu Anglie přispívala hlavně příznivá situace v Evropě, neboť Francie za Napoleona III. stále klesala a nyní za republiky klesá ještě více, Rusko pak hledělo si spíše Sibíře a sev. Číny, takže Angličané mohli v Indii, Persii, Arabii, Egyptě a jinde zcela po své chuti postupovati. Na válečné a obchodní loďstvo penězi nešetřeno, neboť vydáno heslo: Anglie musí sobě světovládu na moři zabezpečiti. Tato imperialistická politika ukázala však, že Anglie je kolos na hliněných nohou. Vnitřní hospodářské krize, strach před německým průmyslem a pod. ukazují chorobu ohromné říše.

Nový král anglický **Edvard VII.** (před tím princ Waleský), roz. 1841, nesúčastnil se posud valně politického života a udával tón hlavně v zábavách, v módách, na závodistích atd. (Noviny německé a francouzské praví, že je obrovské sumy dlužen v Němcích, v Anglii i v Americe — židovským bankéřům.) Ukáže se, zdali Anglie a Německo zůstanou v dobrém přátelství, či bude-li císař Vilém II. svou pangermánskou všesvětovou politiku provozovati nejen na úkor naší říše rakousko-uherské a Francie, ale i — Anglie.

Rusko vzrostlo za 100 let z 38 mil. duší na 137 mil. Nyní má 59 mil. čtverečných verst rozlohy. Parníků čítá se nyní přes 3000, železnic přes 51.432 verst, telegraf. drátů 408 000 verst. Průmyslová výroba ze 3 mil. rublů (r. 1800) stoupla na 3000 mil. rublů. Továren bylo 2000, nyní 39.000 s dělnictvem 2:1 mil. Před 100 lety vyvezeno za 13:3 mil. rublů, nyní za 380 mil. rublů. Rozpočet činil 65 7 mil. rublů, nyní 1788:4

mil. Daní platil obyvatel dříve 1 rubl 84 kop., nyní 15 rublů.

Mandžursko případně již nyní Rusku, neboť ruská vláda umí si nakloniti obyvatelstvo dobrodiním (potravou, potíráním lupičů atd.), kdežto vojsko německé, anglické a francouzské v pekingské končině obmezuje se na vypalování vsí a střílení čínských kuliů.

Veliký vůdce a vítěz balkánský v rusko-turecké vojně, gen. **Gurko**, zemřel 28. ledna v Petrohradě.

Jubileum **pruské korunovace** v Královci mělo ráz úplně vojenský. Císař Vilém II. opakoval slova svých předchůdců: »Svět nespočívá pevněji na ramenou Atlasu, než pruský stát na ramenou armády.« Amnestie udělena nebyla.

Německé úřady odmítly v **Poznani** dopravu psaní polsky adresovaných.

Princ **Alfons bavorský** musil vystoupiti z armádního svazku. Nežijíť Hohenzollernové v míru s členy ostatních německých rodin panovnických.

Boj proti **řeholím ve Francii** vede se fanaticky dále. Zednářsko-židovská většina sněmovní schválila návrh, aby řeč ministerského předsedy **Waldeck-Rousseaua**, kterou pronesl na obhájení vládní osnovy, kterou se má jmění katol. řeholí skonfiskovati, byla na všech veřejných místech po celé Francii i v provinciích a koloniích vyvěšena. Marně namáhají se řečníci z konservativního tábora, aby řehole před hrozící katastrofou zachránili.

Předseda poslanecké sněmovny francouzské **Deschanel**, ač je 45 let star, není dosud pokřtěn. Nyní na naléhání nevěsty své dcery bankéře a akademika Douceta, dá prý se pokřtiti, aby sňatek mohl i církevně býti konán. Zednářské listy však křičí, aby toho raději nechal.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Národní divadlo vypravilo lyrické drama hudební »**Werther**« od Julesa Masseneta, zpracované podle známého románu Goetheova, jehož hrdina mladý Werther, postava svým citlivůstkářstvím pověstná, stala se bohužel vzorem mnohým, kteří právě tak nešťastně

jako Werther skončili sebevraždou. Masseneta patří mezi nejlepší soudobé skladatele francouzské. Není to duch revoluční, mající a hledající svou vlastní cestu, spíše eklektik, který však ovládá rutinu skladatelskou dokonale a dovede se pro báseň svou nadchnouti tak, že

napiše mnohou věc znamenitou. Není pochyby, že jeho opery *Manon Lescaut* a *Werther* patří k nejlepším jeho pracím. *Werther* jest náladový obrázek plný poesie. Skladatel líčí ušlechtilými barvami orchestrálními deklamované slovo. *Werther* vyznamenává se hlavně svou jednotností a pak stálou gradací hudební, která v prvé scéně třetího jednání, kdy *Werther* o Vánocích naposledy navštěvuje *Lottu*, dosahuje svého vrcholu. — V opeře vyznamenali se manželé *Burianovi* svými významnými výkony v hlavních úlohách.

Veškeru pozornost obecenstva českého připoutaly k sobě pohostinské hry sl. *Em. Destinn-Kittlové*, člena královské dvorní opery berlínské. Zpívala hlavní úlohy *Carmen* a *Mignon*. Jest to svěží, jasný hlas, neobyčejně vyškolený, lehký, jistý a ohebný. Kdežto *Carmen* sl. *Kittlové* svým pojetím odlišovala se od obyčejné šablony a tím působila u našeho obecenstva nezvykle, romantická postava *Mignony* získala si všestranné pochvaly. Oba výkony byly výborné.

V koncertní síni bylo živo. LVII. populární koncert U. B. věnován byl domácím umělcům. Nové kvartetto klavírní *Han. Trnečka* vyniká uhlazenou formou a čipernou rytmikou. Obsah hudební je zajímavý. Poslední dva koncerty populární, které přece mají tak zvučnou tradici, končily finančním neúspěchem. To snad proto, že nebijí na veliký buben reklamy, který i v hudebním světě dělá z bílého černé a z černého bílé.

Samostatný koncert pí *Jel. M. Děkanové* byl zajímavý novinkami ruské literatury vokální. — Oba koncerty *Fr. Ondříčka*, z nichž první byl slabě navštíven — ukázaly, že krajan náš stojí na výši svého umění a že nemá mnoho soupeřů mezi umělci souvěkými. — Komorní spolek český počal dne 19. ledna nový rok správním koncertem, v němž mimo kvartetto *Dvořákovy* (op. 51) a *Beethovenova* (op. 127) provedeny byly nové zajímavé houslové skladby *Jos. Suka*. — Na Rusi prolomil se led, kterým doposud srdce našich slovanských bratří byla pokryta naproti všeliké hudbě české. Celá řada českých umělců, české kvartetto, pí. *Maturová*, *O. Nedbal* jako dirigent, prof. *J. Jiránek*, p. *Boh. Pták* slavili velkolepé triumfy v *Petrohradě* a *Moskvě*. A ptáme-li se po příčině. *Cherchez la femme!* Způ-

sobila to umělkyně u nás známá, pí. *Gorlenko Dolina*.

Poslední populární koncert U. B. měl dva znamenité hosty: Výborného klav. virtuosa *Al. šl. Zilottiho* a violoncellistu *A. Vierzbiloviče*, který upoutal zvláště velikým svým tónem. — Dnes 5. t. m. koná český spolek pro komorní hudbu svůj 50. koncert, v němž opět jako v prvé provedeno bude *Smetanovo kvartetto »Z mého života«*.

Nejnovější s velikou reklamou oznamovaná opera *P. Mascagniho »Masky«*, již skladatel sám sobě věnoval, propadla při premiéře na sedmi místech najednou. — Německé zdejší divadlo vypravilo cyklus oper *Ch. W. Glucka*. Výborný nápad. Kdy se dočkáme něčeho podobného na *Nár. divadle*, kde na repertoiru není ani *Bendl*, ani *Rozkošný*. Místo *Meyerbeerova »Proroka«*, této opery, která jistě každého hudebníka přivádí přímo v zoufalství, bylo praktičtější vypraviti nějakou operu zmíněných skladatelů, ať již *Vandu Dvořákovu*, nebo *Bendlovu Lejlu*, byla by to také práce záslužnější.

Dne 16. ledna zemřel ve *Fiesole* jeden z neznámějších umělců malířů *Arnold Boecklin*; kdo viděl díla jeho v *Berlíně*, jistě jich nezapomene, na př. jeho *Ostrova mrtvých*, *blažených* atd. Díla jeho, která na jedné straně vynikají vzácným realismem, mají vedle toho zase libovůli fantastické u tvorbě mnohdy až bizarní. Avšak vždy jsou jeho obrazy zajímavé a zvláštní, všednosti se vymykající. *Ar Boecklin* narodil se r. 1827 v *Basileji*, navštěvoval akademii v *Düsseldorfe*, v *Bruselu* a *Paříži*. Žil pak v *Římě*. Poslední dobou zdržoval se v *Curychu*. Příčinou smrti jeho byl prý nezdárný jeho syn.

Otázka postavení sousoší sv. *Ignáce* z *Loyoly* a sv. *Františka* na mostě *Karlově* přišla opět do proudu. Zajímavý je dopis sochaře *Boh. Schnircha*, v němž tlumočí rozhodně přání kruhů výtvarných, aby sochy byly postaveny co nejdříve na staré místo.

Dr. Ant. Podlaha a *Ed. Šittler* vydali krásné, umělecky dokonalé dílo »*Loretánský poklad v Praze*«, v němž vedle krátkého popisu a uměleckého ocenění jest třicet světlotiskových a jiných tabulí, předvádějících nejkrásnější stkvosty tohoto pokladu. Zajímavé dílo vyšlo s podporou české akademie věd. — Nakladatel *B. Kočí* počal

vydávati »Reflexe z katechismu«. Jest cyklus padesáti pérokresb, které znázorňují hlavní hřích, ctnosti, skutky tělesného a duchovního milosrdenství, hříchy cizí, proti Duchu sv., v podání Holárka. Mnohé z těchto reflexí jsou však pouhé karikatury, které svědčí bohužel, že malíř ani významu katechismu neporozuměl.

Právě dokončeno zajímavé dílo A. d. Srba Lev XIII. (nákladem Cyrillo-Metodějské knihtiskárny V. Kotrba). Dílo psané vroucí láskou a neobmezeným obdivem ku kmetu na prestolu Petrově. — Pozoruhodný byl článek Z. Nejedlého o jeho návštěvě — Tolstého ve Zvonu. Mnohý vybájený nimbus padá tu s jeho postavy. Podle této zprávy byl posudek Roureův o Tolstém vloni v »Obraně« uveřejněný správný.

»Ruch katolickí« přináší rozmarnou zprávičku o Sienkiewiczowi. Po svém jubileu, o němž psal kde který žurnál domácí i zahraniční, vyjádřil prý se: »Ale té Číny a Sienkiewiczze mám v novinách až po krk.«

Pokrokářské naše kruhy oslavovali literáta a filosofa Dr. A. Smetanu. Z celé oslavy však patrno, že jen proto, že ubohý byl knězem-odpadlíkem, nikoliv proto, že byl filosofem. Kdyby byl filosofem-knězem, ani by si ho nevšimli.

Na Národním divadle provedena Štolbova veselohra »Mořská panna«.

Giuseppe Verdi, nejslavnější vlašský skladatel operní, zemřel dne 27. ledna v Miláně v ctihodném stáří 88 let, zahrnut počtami všeho druhu. Byl jedním z těch šťastných smrtelníků, kteří slávy své nepřežili. Pocházel z chudé rodiny z Roncole u Busetta (nar. 10. října r. 1813). Pomocí stipendia, jež obdržel, a svých přátel oddal se hudbě. Při zkoušce na konservatoři Milánské byl odmrštěn. R. 1839 napsal prvou operu Oberto conte di San Bonifanzio. Propadla podobně jako druhá jeho práce operní. Teprve opera Nabucco založila jeho slávu. Z množství oper, které Verdi napsal, a z nichž mnohé dlouhého trvání neměly, dobyly mu slávy světové Ernani, Rigoletto, Trovatore, Traviata, Maškarní ples a pak nejposlednější jeho práce Aida, Othello a Fallstaff. Poslední operu skládal ve věku 80 let. Verdi zvítězil tím, že do vlašské opery, která Rossinim zpovrchněla a Bellinim přesládla, přivedl nové živly: vášeň a cit.

V první periodě byly to vášně nezkrocené, které přiváděly až na scesti, k přílišnostem a trivialnostem škodlivým. V periodě druhé objevuje se dramatický talent Verdiův co nejkvůli, byť byl ještě zakrýván fakturou staré vlašské opery. Aidou počínaje shledáváme Verdiho na cestách zásad hudebního dramatu. Nesmíme se domnívati, že Verdi stal se Wagnerianem; zůstává ustavičně Vlachem a Verdím, ale celá práce jeho je pečlivější, orchestr výraznější, hudební myšlenky jeho odpovídají situaci a textu, aniž se rozšiřují na úkor slova. Nejdokonaleji provedeny tyto zásady ve Fallstaffu.

Kult Verdiho byl i u nás značný, zvláště před třiceti lety. Že úplně k vytríbení vkusu obecnstva nesloužil, je patrno. Avšak přece nezasluhuje Verdi úplného odsouzení a díla jeho zůstanou zajisté dlouhou dobu ještě na každém jevišti, protože osvědčují geniální nadání skladatele. Verdi zbohatl z děl svých, ale pamatoval na chudé. Založil chudobinec pro hudebníky v Miláně, jemuž odkázal značnou část svého jmění.

K. Za rukopis čtyř evangelí 240.000 korun. Splendidní — píš »Times« — rukopis čtyř evangelí, jenž 60 let byl majetkem Eartů z Ashburnhamů, přešel nedávno v majetek pána, jenž není příslušníkem Anglie, a jenž nechce nyní býti jmenován. Za velice cenný rukopis ten bylo zaplaceno 10.000 liber šterlinků, je to nejvyšší cena, za jakou kdy jednodílň rukopis byl prodán. Jest co litovati, že nebyl zachován Anglii — dokládají »Times«. Kniha tato jest vzorem zlatnického a klenotnického umění. Dějiny její jsou jednoduché. Původně bývala majetkem Abbacie šlechtických kanovnic, založené r. 834 císařem Ludvíkem Nábožným v Landavě na jezeře Vinstaatském. Abatyše tohoto kláštera mivaly hodnot princezen říšských, a podání tvrdí, že kniha ta bývala nošena při průvodech v čele zároveň s mečem spravedlnosti. Majetkem Abbacie zůstala až do r. 1803, kdy kanovnice byly dány do pense s dovolením, poklady kláštera mezi sebe rozděliti. A tu kniha ta stala se podílem kanovnice Antoinetty, baronessy z Enzburgu, po jejíž smrti byla koupena od barona Josefa z Lapsbergů, který ji zase r. 1846 prodal Booneovi,

knihkupci v Londýně. Z rukou tohoto ale ihned přešla v majetek lorda Ashburnhama. R. 1880 byla kniha ta vystavena ve výstavě společnosti antikvářů a byla podrobně popsána ve »*Vetusta Monumenta*«. Popis vyšel r. 1885. Obě desky byly reprodukovány ve facsimile. Vazba je z tuhých desek, se starým vyšíváním na hedvábí uvnitř. Kování na povrchu je z tepaného zlata s ukřížovaným Kristem uprostřed, kolem něhož je 327 smaragdů, safírů, karbunklů, perel a jiných drahokamů. Na spodní desce je 35 drahokamů. Tento evangeliář jest dle úsudku Nesbitta čerpán z »*Vetusty*«. Kniha ta souvisí s nejstaršími dějinami Bavorska, sahajícími až do zavedení křesťanstva z Irska, jakož i s bavorskou dynastií. Obsahuje 220 listů z nejjemnějšího pergamenu, 12 palců vysokých a 10 širokých. Text je dle

překlady sv. Jeronýma s předmlouvou a listem Jeronýma papeži Damasovi. Písmo je původu německého a pochází z roku 950. Nápadné je, že písmo a úprava uvnitř neodpovídá nádheře desek, což Thomsova přivádí k domněnce, že rukopis tento byl vyměněn za rukopis starší a jemnější, jenž více odpovídal nádheře desek. K jakému účelu sloužily tyto knihy? Dr. J. H. Middleton ve svém zajímavém spise: »*Illuminated Manuscripts in Classical and Medieval Times*« tvrdí, že v první době středověku každý bohatší kostel měl takový stkvělé upravený text evangelií, čili evangeliáře, jenž byl umístěn na hlavním oltáři před započítím mše, z něhož pak se četlo evangelium. Bylo ho též užíváno k líbání — pax — při čemž byl podáván obřadníkům při oltáři.

❧ ❧ ❧ ❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧ ❧ ❧ ❧

Dr. **Fr. S. Bauer**, biskup v Brně, slavil 60. narozeniny dne 26. ledna. Dej, Bože, by uviděl dobrý pastýř křesťanského lidu na družné Moravě ovoce své neúmorné činnosti! Necht vzkvétá diecése jím vedená, necht šíří se mezi lidem pravá víra i obětavá láska a mravnost. Ad multos annos!

Israelita **Sim**, který sliboval četníku **Klenovci** v Polné, že jistá banka dá mu 50.000 K, jestli vypátrá pravého (!) vraha **Hrůzové**, byl senátem kraj. soudu v Kutné Hoře uznán nevinným a propuštěn.

V péči o zlepšení osudu ženy zaujímá Švédsko mezi národy evropskými přední místo. Žen jest ve Švédsku poměrně velice mnoho (1053 žen na 1000 mužů!), proto otázka existence žen byla zde velmi záhy aktuální. Od r. 1845 již ženy nabyly rovných práv s muži ve věcech dědičnosti a plnoletí. Vdova jest plnoletá, ať jest jakkoliv stará, nevdaná žena stává se plnoletou v 21. roce. Století XIX. velice rozšířilo pole činnosti ženské. Ženy nižších tříd nalezly hojně zaměstnání v továrnách a dílnách, ženy vyšších tříd nalezly výchovu pro samostatnou činnost. Již od r. 1870 byly ženy ve Švédsku připuštěny ke studiu universitnímu, od r. 1863 ke službě poštovní a telegrafní, od r. 1869 k želez-

niční. Banky a soukromé úřady čím dale ochotně otvírají se ženským silám. Od r. 1862 požívá žena nevdaná rovného volebního práva jako muž; výhoda tato jest vedle švédských žen poskytnuta již jen ženám anglickým a finským. Emancipace ženy švédské podporována jest dvěma velkými spolky »*Národní unie švédských žen*« a »*Liga Bedřišky Bremešové*«. Tento spolek jména známé spisovatelky románů existuje od r. 1884. Obral si za úkol povznést mravně i hmotně ženy, odkázané samy na sebe. Liga čítá dnes 1600 členů, vládne jměním 201.165 K, a vydává časopis, nazvaný »*Dagny*«. Pokud se fysického stavu žen tkne, jest velmi přízniv. Dle statistiky mají ženy švédské dlouhý věk a nízkou úmrtnost.

O sociální otázce pravil dne 2. února v Kutné Hoře dr. **Cyril Horáček**: Objevy nových dílů světa, zámořský obchod koloniální a nová naleziště bohatých kovů, rozvoj velkoměst, zdokonalení komunikačních prostředků, technické vynálezy v oboru výroby strojové daly základ k rozvoji průmyslové velkovýroby, zejména tovární. Pokračující dělba práce a zaměstnání, rozšíření trhu místního na trh světový, výroba do zásoby (pro odbyt), vývoj obchodu, úvěru a ústavů bankovních a burs jsou známkami vývoje hospodářství národního a svět-

tového. Soustavy filosofů anglických a francouzských přispěly k rozkladu společnosti středověké s její stavovskou strukturou. Třetí stav na základě zákonné rovnosti a svobody emancipován. Individualistické názory provedeny v hospodářském zákonodárství zejména tak zv. živnostenskou svobodou. Dělník na základě svobodné smlouvy pracovní vstupuje ve mzdový poměr k zaměstnavateli. Ale v tom patrna je převaha zaměstnavatele nad dělníkem a zdroj stinných jevů sociálních mezi prací a kapitálem. Liberální hospodáři vidí příčinu stinných jevů v nedokonalém ještě provedení všestranné svobody hospodářské a odmítají upravující vliv státu. Socialismus pak praví, že celý výsledek výrobní náležitosti práci, žádá zrušení soukromého vlastnictví k prostředkům výrobním a sespolednění jich. Mezi oběma stojí směr sociálně-reformní, jenž se snaží postupnými reformami sociálně politickými zejména v oboru ochranného zákonodárství, dělnického pojišťování a pod. soustavně postupovati na dráze smíření soc. protiv.

Klesáme. V prosinci roku 1900 bylo v úředním oznamovateli »Pražských Novin« 250 exekučních prodejů usedlostí a nemovitostí v odhadní ceně 4,305.248 korun prohlášeno. (V měsíci listopadu 329 v odhadní ceně 5,882.573 kor.) Z těchto 250 usedlostí bylo 6 mlýnů v úhrnné odhadní ceně 684.266 k, totiž 2.790 59, 236.280 —, 144.403 —, 14.678 —, 5902 — a 3944 — kor., pak dva deskové statky: Hrachovice (58.695 k) a Desky (30.790 k). Soudní útraty obnášely 103.477 korun čili 2¹/₁₀ 0/0 odhadní ceny. V téže době bylo 78 exekučních prodejů movitostí a svrchků pro pohledávky v obnosu 38.500 k prohlášeno a soudní útraty

obnášely 2221 k, čili bezmála 6⁰/₁₀ pohledávek. Od 1. ledna až do 31. prosince 1900 bylo ve zmíněném úředním listě v království Českém celkem 4012 exekučních prodejů usedlostí a nemovitostí v ceně odhadní 61,928.695 k prohlášeno a jen 943 v odhadní ceně 13,844.542 k zastaveno, takže 3069 usedlostí v odhadní ceně 48,084 153 k buď skutečně prodáno bylo nebještě prodáno bude. Zvláště pro mlýny byl rok 1900 *osudným*, neb exekučních prodejů mlýnů bylo 63 v odhadní ceně 4,852.770 kor. prohlášeno, což znamená valný úpadek druhdy kvetoucího českého mlynářství. Oproti roku předešlému zvýšil se počet prohlášených exekučních prodejů usedlostí o 653 v odhadní ceně 8,415.250 k, což na naše sociální poměry dosti smutný stín vrhá. Ze 4012 prohlášených exekučních prodejů usedlostí bylo 1503 v odhadní ceně do 1000 k, 1822 do 10.000 k, 374 do 20.000 k, 211 do 50.000 k a 102 přes 50.000 k. Jak vidno, nejvíce se exekvuji malé usedlosti. Kam to dospějeme ?

»Bohemie« dne 29. ledna v příloze uveřejnila »Notturmo« od Ferd. Schwind a, kde ličen je kněz, který večer před svou primicí píše milostný dopis Anysii, kde jí slibuje (!) věrnost a podepisuje se »mortuus«, načež vezme »dárek« od faráře, u něhož bydlí, láhev to vína a konečně se opije. Na to padne na zem a strhne s sebou vše se stolu: »bibli, breviř, svaté obrázky, verše, bired, hodiny a lampu«, — jež vše zapálí. Konec je, že shoří on a vyhoří fara, před níž byl nápís: »Willkommen zur Primiz« — Na tohle není, věru, jiného slova, nežli Greutrovo: »fuj«! Co ti židě si všechno nevymyslí! Ale je v tom systém. dle hesla: »Ecrassez l' infame«.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou.

Paměti starého vlastence od I. L. Turnovského, (nakl. Hynek), sešit 11.

Věstník katol. duchovenstva, red. ThC. Jan Pauly, č. 9.

Zprávy ze zátiší potštýnského, roč. 1900, sestavil Dr. J. Jarník.

Kytice z pověstí národních od K. J. Erbena, **Světová knihovna**, red. J. Kvapil.

Výklad nového katechismu, sepsal V. Davídek, nakl. V. Kotrba.

Náš Domov, seš. 3., red. Jos Vévoda.

Přítel Domoviny: Běsově od Dostojevského. Nakl. E. Beaufort v Praze.

Obrázková Revue, nakl. V. Kotrba, č. 8. a 9.

Úplný soubor neznámých dosud písní lidových, vydává Karel Weiss v Praze (12 čísel za 6 zl.).

Museum, časopis bohoslovců českomoravských, roč. 35, číslo 2., v Brně.

Uhelná otázka, napsal Rudolf Vrba. (Hlasy Svatováclavské.)

Osvěta, únor 1901. Redaktor V. Vlček.

Przegląd powszechny. Krakov.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos, Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pštrosova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Sebevražda Pettenkofera.

K. Muž, jenž hlavní město Bavorska učinil zdravějším a tím i bytelnějším, a jenž dal podnět k hygieně velikých měst, těchto pařeníš všech možných chorob, muž ten, jehož jméno celý svět vyslovoval s úctou, nedávno zemřel sebevraždou. Jeho správný život pojistil mu vysokého věku, jehož poměrně málo smrtelníků dosahuje, a když jako stařec, před nímž na setkání hlavy se obnažovaly, mohl se s hrdostí dívat na dílo svého ducha, svých mnohaletých studií, tu z davu živých, samochtě, odchází. Tvůrce praktické hygieny, jenž tisícům zabezpečil dlouhý život v mefitických městech, s výšin svého života rázem vrhá se do propasti smrti. Muž, jenž podstupoval boj proti neúprosné smrti, již na tisíce lidských existencí na jistou dobu vyrval, sám před smrtí dal se na útek, nevyčká dotknutí její chladné ruky, políbení anděla smrti. Za tento čin velebí ho celý učený svět a zajisté že bude nalézati hojného následovníků.

Sebevraždy vědců v poslední době množí se měrou až úžasnou. V Praze na př. mohli bychom již na celou řadu učenců poukázati, kteří dobrovolně z tohoto světa odešli, a to z příčin různých. Kolem učitelských stolů pobíhá dravec, dříve málo známý, jemuž dali latinské jméno *nervosa*, a jenž své oběti uchvacuje. Dříve dravce toho neznali a prostý lid se ho doposud báti nechce. Každodenní boj o existenci rozrušuje síly těla i duše mnohých, až v kritickém okamžiku zakončuje osudně. I Max Pettenkofer zachvácen byl dravcem tím, jenž na něho vtrhl ve chvíli, když se blížil k prahu smrti. Jakožto lékař mohl si s matematickou jistotou vypočítati všechny nepohody vysokého věku. Znal dobře význam starého pravidla: *Senectus ipsa morbus*. Viděl před sebou, jak mu bude ochromovati úd po údě, jak se mu bude usazovati v mozkovém ústrojí a odtud oslabovati mu všechny smysly, především zrak a sluch, jak mu bude přitahovati paměť a svíratí ústrojí intelektuelních sil v mozku, jak se bude stávatí starým dítětem, jak dále bude šourati nohama, podpírati se o hůl a rámě svého sluhy, a jak poznenáhla budou ochrnovati všechny životní orgány, jak bude přikován na vypoštěřovanou židli, jak bude bezvládný jako žvatlavé dítě: to všecko mu jako vědci, odborníku, tanulo na mysli, a tohoto obrazu stařec se zalekl, a protože byl starcem, sáhl k praobyčejnému nástroji sebevrahů — k revolveru!

Úděl stáří jest neodvratný, ovšem že u jednoho jeví se tíže, u druhého lehčeji. Mnohý stařec, a to obyčejně z vrstev nižších, má smrt lehkou, usne, jako dítě, ke spánku věčnému. Za to jiný musí dojíti k smrti jakýmsi mučeníctvím. V jeho organismu jako by se všecko bylo spiklo, poznenáhla všechny orgány vypovídají poslušnost, jako by to byla stávka. Ve všem pak přidávají se i úzkosti duše, malomyslnost, zoufalost, jež zhusta zachmuřuje rozum až k sebevraždě. Stařec vidí svou opuštěnost, pozoruje, že svým synům a dcerám je na obtíž, vyčítá jim z tvář, že by byli rádi, kdyby »dědek zaklepal bačkorami«, a do konce, mají-li k očekávání tučnější dědictví, často též se zachází se starými lidmi surově. — Ve známém Schillerově dramatu »Loupežníci« přemýšlí starší syn, čím by

starého otce nejdříve se světa sprovodil, a tu připadá mu nejhodnější: gram, gram, gram, opakuje si. — Pro slovo to řeč naše příhodného překladu nemá. Bolest z nevděku dětí působí na vetřchý mozek starce jako jed.

A přece nalézáme právě mezi prostým lidem pravé hrdiny ve snášení údělu stáří. I když do těla se zažirá rakovina, a když všechny údy takřka závodí v děláni bolesti, oni nezoufají přece, snášejí všechny bolesti s hrdinností světa. A tu jsme uvedli slovo, jež má do sebe veliké kouzlo, je to slovo přímo zázračné. Kdo chce s hrdinnou trpělivostí snášeti úděl stáří, i ten nejhorší, musí se státi světcem. Tajemství slova neznají vědci. My netroufáme si odsuzovati sebevraždu starochů, k tomu nemáme práva, a protože připouštíme takové pomatení rozumu v starobě, nelze je za vinu přičítati. Spolu však trváme na stanovisku křesťanském, jež sebevraždu bezvýminečně zapovídá.

Život náš je ustavičným bojem, jenž trvá po celý život. Boj poslední je nejrozhodnější. Pohřichu vědcové v nesmrtnost duše nevěří, a proto velmi zhusta podléhají pokušení k sebevraždě. Pokud víme, žádný liberální list sebevraždu Pettenkoferovu neodsoudil.

Veliký hygienik — tak píše Harden ve svém týdeníku »Zukunft« — dosáhl věku 83 roků, cítil úbytek duševních sil, viděl, že na zemi nemůže již ničeho užitečného vykonati, bál se, že by některého dne se mohl státi dítětem, anebo šílencem, a proto učinil všemu konec. Konec takový byl v posledních letech Bismarka nejmilejším přáním. (My však se pamatujeme, že četli jsme kdesi o něm, že, připoután k loži, často k Bohu vzdychal, a že doufal v milosrdenství Boží. Bismark atheistou nebyl. Pozn. red.) Staří — říkal prý — byli vznešenějšími lidmi. Cato mladší počel si dříve ve Phaedru, nežli si na život sáhl. Nebyl prý sice velikým politikem, ale velmi důstojným, jenž smrti dával přednost před smrtí Caesara. A Seneka, filosof a vychovatel monarchů, jež intrikáni z přízně mladého pána vytlačili, a jenž se od svého nemilostivého pána nechtěl dáti odsouditi, myslil si: dvojný provaz drží lépe, a přeřezal si žíly v zádušné parní koupeli. Jest litovati, že nám nechtějí dopřáti svobody žiti, či nežíti, a že již naprosto neužiteční máme na loži nemocných čekati, až duševně i tělesně odumřeme. Starého psa, jenž se již jen vleče, z milosrdenství zastřelíme . . . (Velmi něžné to přirovnání! Pozn. red.) Ale my . . . Nuže, Pettenkofer to udělal. Udělal to s klidem následníka staré Stoy. Učinil to s neomylnou (?) logikou přírodopisně vzdělaného ducha, nad nímž theologie a teleologie ničeho nezmohly. Naučil člověčenstvo čistotě, naučil jej vyčišťování ulic, nebál se cholerného bacillu, tohoto strašitele světa, nebál se ani smrti. V jeho světovém názoru byla až do posledního okamžiku jednota. Ponechal mikrobům, jakožto nevyhubitelným, světlo a vzduch, zanechal lidem právo, podle libosti životu učiniti konec. Snad že často si vzpomínal na Schopenhauerova slova: Pokud vidím, jsou to pouze vyznání monotheistická, jichž vyznavači sebevraždu považují za zločin. Dosahuje-li v těžkých, hrůzoplých snech úzkost nejvyššího stupně, pak sebevražda přivádí nás k procitnutí, jež noční nestvůry zaplašuje. Totéž děje se ve suech života, když nás nejvyšší stupeň úzkosti nutí, sen života si ukrátiti. Schopenhauer nalézá mezi vědci vždy více stoupců.

Pettenkofer byl ve vědeckém světě znám jakožto žrout cholerných bacillů. Ve schůzi lékařů v Hamburku dne 7. října 1892 spolkl několik milionů — jak bychom řekli — plnokrevných bacillů. Všichni bakteriologové žasli nad odvahou mnichovského profesora a ze všech koutů litaly telegramy s dotazy, jak se mu vede. Na výsledek bitvy u Lipska nebyli by snad bývali tolik žádostivi, jako na to, vyvázne-li Pettenkofer životem. A vyvázl po krátké prý indisposici. Později kterýsi vídeňský lékař tentýž pokus se stejným výsledkem provedl. Pettenkofer snažil se dokázati, že každá nákaza skládá se ze tří činitelů: $x + y + z$. — x = specifický bacillus; y = dispoice místní, a z = dispoice osobní. Pettenkofer byl nepřitelem bakteriologů.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Nebyla-liž tu nutna a potřebna náprava, a to náprava nejradikálnější? A křesťanství ji provedlo. Nejprve tím, že učilo tomu, čeho ucho pohanské jak živo neslychalo, totiž že otrok je člověk jako každý jiný, ba že, maje téhož Otce nebeského, jest bratrem všech, i toho nejhrdějšího patricia. A co hlásalo, to též plnilo, nazývajíce všechny příslušníky své bez rozdílu rodu a povolání »bratry« a »sestrami«, ba nejen je tak zovouc, nýbrž tak s nimi i jednajíc. Neboť v řadách jeho služebníků, jáhnů, kněží, biskupů, stanuli nejen členové rodů vzácných, nýbrž i otroci rodem, a na oltářích v úctě svatých orodovníkův a přímlovčích nalézali se vedle potomků rodin patricijských i otroci a otrokyně, kteří za Krista život dali, jako sv. Blandina, Bonifacia, Emerenciana, Euelpia a jiné mnohé osoby.²⁰⁾

Tot jedna věc, kterou církev učinila v záležitosti těchto bývalých vyvrhelů lidstva od samého svého počátku; a jaký div opravdu, že to působilo obrovský podiv mezi Římány, jelikož to bylo něco proti jejich právnímu i mravnímu přesvědčení! Než, církev šla dále, a hleděla nejen mravně stav otroka povznésti. nýbrž snažila se i hmotně postavení jeho zlepšiti. V oné první době, kdy sama pronásledována byla a krví svých dětí byla až zrůžovělou, nemohla arci působiti hned k tomu, aby nový zákony nelidské byly odstraněny. Na její slovo tehdy stát ještě pranic nedal. Nemohouc tudíž působiti u moci státní, působila u soukromníkův, u jednotlivcův, a to tím, že radila pánům, kteří víře Kristově byli získáni, a žádala od nich, aby nejkrásnější a Bohu nejlibější skutek a nejstkvělejší důkaz své lásky ke Kristu i k bližnímu dali na jevo tím, že otrokům svým darují svobodu. A to se také stávalo, tak že pak taková domácnost křesťanského pána byla pravou svěží a milou oasou uprostřed pouště pohanského světa.²¹⁾ A že to bohaté rodiny římské činily z opravdové lásky, viděti i z nápisů katakombních již z prvního století. Vždyť věru ve svých vlastních hrobkách je pochovávaly a nápisy pohrobní jim věnovaly, v nichž zovou je svým »potěšením«, svými »miláčky«, sluhy svými o ně »dobře zasloužilými« a podobně.²²⁾

Kromě toho napravila církev i poměr manželský mezi otroky, neboť manželství od otroků s otrokyněmi uzavřená prohlásila za manželství skutečná, pravá a svátostná, jako manželství jiná, a totéž prohlásila i o manželstvích mezi otroky a svobodníky uzavíraných.²³⁾ A když sama nabyla svobody, bylo jednou z předních úloh jejích působiti i na celé zákonodárství v tom směru, aby zákony otroků se týkající nejprve byly mírněny, a pak znenáhla stále víc a více odstraňovány, až vydobyla jim svobody naprosté, tak že se zde splnilo a ukázalo v pravdě, že svoboda jest vynálezem křesťanským, — že jde za Kristem, kam on přichází, právě tak jako mizí v národech spolu s odchodem jeho.

Přistupme ku práci, této podmínce života lidského, tomuto prostředku obživnému, tomuto úkolu a spolu pokání života. Zač byla pokládána práce hmotná u pohanův? Odpověď dávají největší klasikové, a ti zovou ji něčím špinavým, věcí opovržení hodnou, věcí, jež svobodného člověka je nedůstojnou a jež přísluší jenom otrokům. Místo všech at mluví jen Cicero, jenž dí²⁴⁾: »Opifices omnes in sordida arte versantur, nec enim quidquam ingenuum potest habere officina« — »všichni řemeslníci konají něco špinavého, a dílna nemůže v sobě chovati nic šlechtěného«; — tak mluví tento veliký Říman. I bylo třeba, pozdvihnouti

²⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 88.

²¹⁾ Ibid. p. 87.

²²⁾ Tamtéž, str. 86.

²³⁾ Laurin, l. c., str. 473. nn. Srv. Gratian init. C. XXIX. qu. 2.; c. 1. et 8. C. XXIX. qu. 2.

²⁴⁾ De off. I. 42.

tuto živitelku lidstva z opovrzení tohoto. A křesťanství tak učinilo. Stalo se totiž tou skutečností, že Kristus sám jařmo práce na se vzal, zrodil se v dílně chudého řemeslníka a nešťtí se vzít do rukou topor a dláto. A od té doby věru nikdo již z křesťanů nesmí práci pohrdati a nikomu není dovoleno jí se vyhýbati. Jestli to přikázání apoštolské, všem dané,²⁵⁾ »že, nechce-li kdo dělati, aby také nejedl«. A že se křesťané vzorem Kristovým a příkazem apoštolským opravdu řídili, dokazují opět pomníky hřbitovní. Psalaf církev veřejně, beze studu, ba s chloubou na pomníky svých zemělých tituly, označující povolání jejich a druh práce, nebo připojujíc ke jménům jejich odznaky jejich řemesla a povolání, jako kladivo, úhelnicí, nůž, váhu a pod. Ba nalézáme tam přímo i ta epitheta, jež pohany naplňovala odporem, totiž názvy: p r a c o v n í k ů, d ě l n í k ů: laborantes, operarii, laborones, laborarii, o nichž opět Cicero napsal: »Je-li pak něco h'ou-pějšho, než domnívati se, že dohromady něco dovedou ti, jimiž jakožto jednotlivci povrhujeme proto, že jsou dělníky.«²⁶⁾ (— Co asi byl by tento Cicero tomu řekl, kdyby byl spatřil dělníky ty pochovány vedle patriciů, ba v patricijských hrobkách?! —)

Ba církev, aby ještě více dala na jevo, jak zcela jinak, než pohané, na práci pohlží, jeden druh pracovníků přímo posvětila. Jsou to t. zv. fossores, κοπιάρται, křesťanství to hrobaři, kteří při světle lampičky, jakýchž mnoho se zachovalo, kopali ulice a síně katakomb a chystali lože svým zemělým bratřím. V coemeteriu sv. Petra a Marcellina nalézájí se dvě freska, jež nám zobrazují dva takové fossory při práci, jak skálu v podzemí při slabém svitu své lampičky vylamují, oděni jsouce v podkasanou tuniku a opatřeni železným rýčem.²⁷⁾ Ba, někteří z nich vyznali se i v architektuře, čehož nejlepším důkazem je struktura kaplí a chodeb katakomb. Zmínku o těchto fossorech podávají nám již památky literární, jako sv. Jeronym²⁸⁾ a Epifanius, ale teprve pomníky dávají nám lepší vědomost o jejich organizaci a postavení v církvi. Dovíáme pak se z nich, že každá farnost měla své vlastní kollegium fossorův o 8 až 10 členech, majících v čele svého náčelníka, a jich povinností že bylo, práce svrchu uvedené v katakombě, patřící příslušnému kostelu farnímu, konati.²⁹⁾

Než, povšimněme si nyní života rodinného, abychom viděli aspoň poněkud, co zde církev vykonala. Již zmínili jsme se o tom, jak byl život rodinný úplně rozvrácen.³⁰⁾ Chyběť mu základ — svátostné, na pravé účtě a lásce založené, nerozlučné manželství. V římské rodině byl muž neobmezeným pánem své ženy, maje moc nad životem i smrtí všech členů rodinných. Mohl svou ženu okamžitě usmrtiti, přistihl-li ji při nevěře manželské. Ba Egnatius Mecenius usmrtil svou ženu jen pro pití vína.³¹⁾ Žena tedy byla zbavena skoro všech práv. Pak tu byla hrozně rozšířená manie rozlučování sňatkův a propouštění žen z příčin nejmaličernějších. Tak Sulpicius zapudil svou manželku, poněvadž bez závoje šla přes ulici; Antistitius Vetus učinil tak proto, že jeho žena mluvila cosi veřejně s jedním za svobodu propuštěným otrokem. Sempronius pak zapudil choť svou, poněvadž šla bez jeho dovolení do divadla. Sám Cicero zapudil první manželku svou a vzal si druhou bohatší, ale i tuto zapudil, poněvadž prý nebyla při smrti dceřině dosti zarmoucena; ano i »přísný« Kato zapudil první manželku, jež se znovu provdala, ale po smrti druhého muže jejího zase jí za choť pojal.³²⁾ Ano došlo to konečně tak daleko, že Římané propouštěli ženy své, neudavše žádné příčiny, a také ženy samy odcházely od mužů, nefeknuvše proč.³³⁾ Dosáhla tudíž rozháranost života rodinného rozměrů nevidaných. A nyní pomysleme si, jak mohlo se za takových poměrů dařiti výchově dětí, péči o nemocné atd. Dá se

²⁵⁾ II. k Thessal. III. 10.

²⁶⁾ Tuscul. V. 36.; De offic. I. 42.

²⁷⁾ Viz freska ta u Bilczewského-Tumpacha, l. c., str. 95.

²⁸⁾ List 49. k Innocencovi.

²⁹⁾ Rossi, Roma sotterr., III. 533. n.

³⁰⁾ Viz »Obranu« z r. 1900 str. 345.

³¹⁾ Vrba, l. c., str. 168.

³²⁾ Tamtéž, str. 169.

³³⁾ Ibidem, p. 169.

zajisté mysliti, že dobře nikoliv. Neboť v rodině, kde manželé jeden před druhým nejsou si jisti, kdy jeden druhého opustí, považují se dítky za břemeno, za překážku volného žití, a tam též nikdo si jich řádně nevšímá, ponechávaje nanejvýš péči o ně jiným, anebo již napřed pečuje o to, aby tohoto břemene pro něho nebylo. A vskutku v Římě tomu bylo tak, neboť rodina o 3 dítkách byla tam vzácností, za to však tím více vzamáhalo se tam pohazování dítek, ve kteréžto příčině sám císař Augustus, týž císař, který vydal zákon, že mužové do 60, ženy pak do 50 let ženiti a vdávati se musí, dal pohoditi dítě své dcery. A děti pohozených ujímaly se z řemesla jistého druhu ženy, které pak ubožáky ty vychovávaly k nemravnému a nekalému životu.³⁴⁾

Vedle pohazování dítek rozmohlo se však měrou netušenou i utracování jich. I zdaž je tudíž divu, že když nebylo matron ctných, jakými druhdy, v lepších dobách, Římané se stkvěli, že nebylo také zdárných dcer a synů, za to však hojně prostopášnic a prostopášníkův? Líčení historiků Tacita a Suetonia, jakož i jiných spisovatelů, jako Ovidia, Juvenala atd., až zarážejí. A hle, ilustracemi k těmto líčením jsou v nejedné příčině malby pompejské, jež nám hlásají, jak smyslnost a péče o brách neopouštěly zhýralých pohanův ani v okamžiku smrti. »Co jsem snědl a vypil, to jest mé; co jsem tu nechal, to jsem ztratil« --- hlásá jeden nápis pohrobní.³⁵⁾ Na jiném náhrobku nemá zesnulý jiného přání a jiné prosby k pozůstalým, leč aby neznečistili mu jeho hrobu, což vyjadřuje slovy nejsprostšími.³⁶⁾ Na jiných nápisech pohrobních tropí si nebožtík posměch z lidí i z bohů, ba tyto poslední i proklíná za to, že vyrvali mu záhy předmět jeho lásky.³⁷⁾

I mělo věru křesťanství při obrodu rodiny práci obrovskou; a vykonalo ji. Nejprve povzneslo ženu z jejího ponížení nedůstojného, učinivši ji ne služkou, nýbrž družkou mužovou. Neníť větší chvály, jakou kdo matce a mateřství vzdává, jako právě křesťanství. Vždyť zajisté Marii Pannu právě pro mateřství její (a ovšem i panenství) klade za vzor a největšími zahrnuje ji poctami. A rodina Nazaretská je vzorem rodiny křesťanské. Potom utužilo křesťanství základ rodiny, t. j. manželství. Ze svazku přirozeného učinilo svazek svátostný, svazek trvalý a nerozlučitelný. Měloť manželské spojení muže se ženou zobrazovati spojení Krista s církví. Mělo a má to tedy býti spojení nejněžnější, nejdůvěrnější, nejužší, nerozlučné, posvátné. Proto také volá sv. Pavel: »Muži, milujte manželky své, jako Kristus církev.«³⁸⁾ Základem jeho má tudíž býti vzájemná láska a úcta. Kromě toho doporučela církev manželům pěstění ctností, jež jsou strážnými anděly spokojenosti rodinné a blaha domácího. Vedle lásky je to zajisté vzájemná oddanost a důvěra, jakož i vzájemná pomoc ve všech potřebách hmotných i duševních; jest to dále naprostá věrnost, již čest rodiny i domu chrání se jako největší poklad; jest to i něžná a při tom přece rozumně přísná péče o dítky, v nichž rodičové dále žijí a v nichž spatřují záruku svého štěstí a blaha. Arciť, že žítí takovýto život rodinný i manželský není možno bez ustálého osvěžování sil duševních. A proto nabádala církev manžely ku pravému zbožnému životu duševnímu a náboženskému, kdež by modlitbou a svátostmi se posilovali k plnění velikého úkolu svého. Proto také Terrulian velebí takové manželství, když dí ve svém spise »Ad uxorem«³⁹⁾: »Kde najdu sil, abych s dostatek vylíčil blaženost takového manželství, jež církev zjeďnává, obět mše sv. stvrzuje a žehnání k místu přivádí. . . Spolu se modlí, spolu pracují, spolu se postí, vzájemně se poučují, vzájemně se napomínají, vzájemně si odpouštějí. . . Spolu jsou v chrámě, spolu bývají u stolu Páně, spolu neštěstí snášejí, spolu pronásledování trpí, spolu blaha zakoušejí. . . atd.« Proto věru není ani divu, že manželé křesťanští žijíce tak, jak Kristus stanovil a církev hlásala, podiv

³⁴⁾ Ibid., p. 170. n.

³⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, str. 100.

³⁶⁾ »Rogo te, viator, noli mi nocere. Ne quis hic urinam faciat. Qui hic minxerit aut cacaverit, habeat deos superos et inferos iratos.« Ibid., p. 100.

³⁷⁾ Tamtéž, str. 100.

³⁸⁾ K Efes. V. 25.

³⁹⁾ Ad uxorem, lib. II. c. 9.

vzbuzovali u ostatních, tak že čistota rodiny a vzájemná láska členů rodiny byly znaky, po nichž mohla se rodina křesťanská poznati, a nejednou z úst Římana vyšla slova obdivu nad ženami křesťanskými, když vida ctnosti jejich, byl nucen zvolati: Jaké to mají křesťané paní!
(Pokračování.)

O významu XIX. století.

Řeč, kterou pronesl při slavnostní akademii jub. spolku »Praha« dne 30. prosince 1900
ThDr. mong. FR. KORDAČ, rektor semináře v Litoměřicích.

(Pokračování.)

Úžasným pokrokem věd přírodních byl pantheismus do pozadí zatlačen a materialismus se stal téměř výhradě světovým názorem liberalismu. Vogt, Büchner, Moleschott & Co. se stali apoštoly tohoto směru století XIX. — Materialismus se dral všemi cestami, jimiž vůbec idea k rozumu i srdci se dostává, do smýšlení nejširších vrstev lidu. Slovem živým i psaným, uměním idey znázorňujícím, divadlem veškeré tyto prostředky soustředícím, vše to tvoří široký a hluboký proud ideí moderních protikřesťanských, z něhož nesčíslné davy lidstva otravující jed čerpají.

V darwinismu, jmenovitě jak jej upravil »německý Darwin« Haeckel, se podávalo XIX. století domnělé odůvodnění těchto názorů. — Theorie o původu člověka z pouhé hmoty a naposled ze zvířete musí míti za následek logický morálku zvířat.

A skutečně Haeckel a celá řada učenců universitních XIX. století vykládá, že náboženství člověka je přirozená láska, a tato že se vyvíjí z pudu zvířecího (»aus den Instinkten der Thiere«) a znázorňuje svou mravovědu příklady ze života zvířat, mezi jinými i psů. Tot stanovisko nejen nekřesťanské, ale i nelidské — zvířecké.

A tento názor světový se má vzíti za podklad veškeré paedagogiky a vychování mládeže školní. — Upozorňuji s veškerým důrazem sl. shromáždění na to, aby pozorně sledovalo literaturu odbornou mladšího dorostu učitelstva druhé polovice století XIX., jeho odborné společenské orgány, na př. ve Vídni, v Liberci, v Praze, jeho generální schůze a resoluce, a doznáte mi, že se velká část moderního učitelstva bere »materialismem k sociální demokracii«.

Na základě pantheismu a materialismu vyrval liberalismus lidu Boha ze srdcí a majetek z rukou, ale vrozenou mu od Boha touhu býti šťastným — vyrvatí mu žádný nemůže. V duševním ovzduší protikřesťanském, v chudobě a bídě vzrostl během století XIX. stav čtvrtý a tvoří nejširší milionové vrstvy lidstva na celé zemi — stav dělnický, z větší již části sražený v jeden internacionální celek, so cialní demokracie a komunismu. Hlásí se milionovým hlasem stav tento IV. v XIX. století důrazněji než stav III. ve stol. XVIII. po svém dědictví u svého liberalismu, řka vůdčím hlasem jednoho ze svých orgánů »Vorwärts« v Berlíně: Boha a nebe jste nám vzali, rozdělte se tedy s námi o zemi a statky její; und gibst du nicht willig, so brauche ich Gewalt,« a nedáš-li po dobrém, dáš po zlém, sociální revolucí i anarchismem; a jelikož je stát »všecko«, náš presentní Bůh, žádáme od něho všecko nejen práci a chléb, ale i požitky smyslné: felices esse volumus, inf. esse velle non possumus.

Jest nám na tento genealogický poměr liberalismu a socialismu se vším důrazem upozorniti jako význam století XIX. Jestli od liberalismu ke komunismu právě tak daleko a právě tolik stupňů historického vývoje, jako v oboru myšlenkovém protikřesťanském od Voltaira ke Proudhonovi. — Budiž tato hist. událost stol. XIX. výstražnou pro století XX.

Povšimne si výstrahy té liberalismus? Bohužel zdá se, že stojí pod ortelem smrti: Quem Deus perdere vult — dementat. Koho Bůh chce zničiti, toho zaslepuje. Již r. 1830 napsal duchaplný historik Niebuhr: »Nepomůže-li nám zázračným

způsobem Bůh sám, jest se hroziti převratu, jemuž podlehl svět římský v polovici III. století.« — Od té doby uplynulo 70 let a mnoho se jen zhoršilo. Revoluce 1848 se stala chorobou chronickou všech států evropských i amerických. — Revolucí shora v letech 1859, 1866 a 1870 v Římě byly veškeré zásady legitimacy, hist. práva a platnosti úmluv. v první polovici stol. XIX. ještě platné, skutečně a morálně zničeny. — Naše Praha byla r. 1866 svědkem provolání pruského generála Rosenberga-Gruszczyńskiego, jímžto za zradu svého legitimního krále Františka Josefa I. se slibovalo zřízení samostatného království Českého »wie in Ungarn«; rakouští zajatci byli zařaděni do bataillonů pruských a s těmito do boje kommandováni proti svým občanům rakouským. — To znamená zřícení se veškerého práva mezinárodního dosavad platného — to je čirá revoluce shora. Augsburger Post-Ztg. 5/V. 1867 č. 125. — Právo hist. se nahrazuje novou zásadou »fait accompli« — a principem nationalismu.

Dle těchto zásad utvořila se »Italia unita«, a tvoří se na jihu Rakouska »Italia irredenta« a na severu »Germania irredenta« a mezi oběma leží pryč »Bohemia perduta« Bohemia ztracená.

Takto chce společnost lidská trvati bez svých nezbytných základů: bez Boha, Jemuž vypovídá boj, bez Jeho sv. Církve, bez práva a mravů, jediné opěna o hmotnou sílu peněz a bodáků.

Proti hrozičmu výbuchu sil elementárních smýšlení nekřesťanského — staví se elementární síla hmoty v milionových armádách světových. Ale tento militarismus století XIX. vyssává celé milliardy blahobytu poddaných na útraty vyšších účelů kulturních a svobodu ohrožuje.

Proto i ti, jímžto armádní sbory, peníze a inteligentní vojenští vůdcové jsou po ruce — začínají volati po síle pomocné třetí, vyšší, po náboženství. Když byl císař Vilém po vítězné válce německo-francouzské uprostřed své vítězné armády ve městě »intelligence par excellence«, v Berlíně, úkladným anarchistou napaden, zvolal: »Schafft mir mehr Religion in Land« t. j. zjednejte mi více náboženství v říši.

Od té doby byly již veškeré trůny evropské a anarchisty na tuto nezbytnou nutnost náboženství upozorněny.

Ale nejen shora, s trůnu, ale i zdola, z lidu se ke konci stol. XIX. mohutným hlasem ozývá upřímná touha: Zpět k Bohu, zpět ke Kristu; pryč s jeho synem komunismem a jeho vnukem anarchismem.

Jest to velevýznamný úkaz historický a význam druhé polovice století XIX.

A není to jen touha po jakémisi náboženství vůbec, nikoliv, jest to uvědomělý duchovní proud lidstva k náboženství historickému, jak bylo od Boha od počátku pokolení lidského v Starém Zákoně připravováno a od Krista v Novém Zákoně zdokonaleno a založeno — jest to Církev katolická. —

Je to tatáž Církev katolická, kterou ještě v první polovici našeho století v katolické rakouské říši byrokracie považovala za »policijní instituci« zavázanou poslušností modernímu státu ve všem, jest to tatáž Církev, na kterou každý nedouk a padouch kamenem urážky hodil, aby svou »liberálnost« osvědčil. Ano, časové, jak se měníte! Toť je ta divotvorná pomoc Boží, o níž mluví Niebuhr.

Ale, namítnete mi: vždyť zaznívá křik ze všech stran »Los von Rom«, pryč od Říma! Na to odpovídám: Sledujte mne jen z těchto nížin mravního bahna, a z toho křiku v krémách na světlou výšinu stanoviska světového. Na konci století XIX. máte tam jen 19 takových sekulárních kroků — a již stojíte na hoře Kalvarii pod křížem Spasitele světa. Odtud se rozhledněte nejprve zpět z a sebe v dějinách světových.

Sv. Jan Kř. vám jednou rukou ukazuje Krista — světa Spasitele — řka: »Ecce Agnus Dei« Ejhle, Beránek Boží — a druhou vám ukazuje od stromu kříže až ke stromu rozpoznání dobrého a zlého v ráji na dlouhou řadu proroků, sahajících až k Adamu, jichžto posledním jest sv. Jan sám.

Kristus Pán spojuje jako základní kámen svět starý i nový v jeden celek (»ex utraque unum«) říše Boží pravdy a milosti na zemi, jžto zakladatelem jest Tentýž, který světy hmotné stvořil a je řídí. »Jako mne poslal Otec, i já posílám vás,« praví Kristus Pán a ohlašuje světu jednotný plán říše Boží, sv. Církve na zemi.

Kořeny tohoto stromu sahají až do hloubi věků celého člověčenstva před Kristem; vzrůst a rozvětvení stromu toho se stalo během XIX století po Kristu; od Boha Otce pochází, skrze Boha Syna se rozšiřuje a působí a v Duchu sv. se dokonává — tento proud světla pravdy a milosti Boží.

Bohovářdou Spasitele světa Ježíše Krista přešlo poslání národa židovského s jeho 12 kmenů na 12 apoštolů národů pohanských. Střediskem Zákona Nového říše Kristovy se stal Řím, když středisko Zákona Starého, Jerusalema, s chrámem r. 70 za trest bohovářdy byl rozkotán a chrám Jovišův na Kapitolu v Římě jako středisko veškerého pohanstva v tutéž dobu plamenem v prach a popel obrácen.

Sledujme sv. Petra, jehož ustanovil Kristus Pán »skalou« t. j. nejpevnější a svrchovanou autoritou říše své, do Říma a doplníme obzor světový s výšin Jerusalemských na Kalvarii obzorem světovým, který se nám po XIX století se stanoviska křesťanského Říma otevírá.

(Dokončení.)

Křesťanská domácnost.*)

Napsal J. ŠIMON.

I.

Nauka křesťanského náboženství »jest jeden Bůh« jest theoreticky i prakticky velmi důležitá, protože veškerému našemu smýšlení a jednání dodává jednotu, středu je spojujícího, v životě poskytuje bezpečné důvěry, zbavujíc nás strachu z jiných, přemocných bytostí a představujíc veškero pokolení lidské jako jednu rodinu jednoho Boha, vede k pravé lásce k člověčenstvu a bližnímu a zamezuje vzájemné nenávisti rodin, stavův a národů. (Srovn. V. Guggenberger.)

K tomuto sdružení člověčenstva v jednu rodinu vybízí všecko lidstvo Spasitel náš, řka: Takto máte se modlití — »Otče náš, jenž jsi na nebesích.«

Boha, jenž nebe i zemi stvořil, jenž jest nekonečný, věčný a všemohoucí, jehož jest slunce oheň sálající, i luna, i miliony hvězd, jehož jest země se svými horami i doly, řekami i jezery, poli a nivami, jehož panství nikdo změřiti nemůže, máme jmenovati naším otcem. On, pán světla i tmy, nejsvětější a nejdokonalejší, přikazuje: Milujte se a dokonali buďte!

A abychom lépe porozuměli, jak se milovati máme, dal nám Bůh příklad svaté rodiny.

Papež Lev XIII. na třetí neděli po Zjevení Páně položil tento svátek sv. rodiny, což má hluboký sociální význam, neboť, jestli má nastati zlepšení společenských poměrů nynějších, musí napraven býti život rodinný, a to dle příkladu, který máme ve sv. rodině Nazaretské.

Roku 1894 bylo tomu 600 let, kdy zázračným způsobem přibýtek sv. rodiny (casa sancta) z Nazareta byl přenesen do Lorety. Stěny jsou stářím a kouřem zčernalé, některé trámy cedrové, k západu je malé okénko, v prostředku oltář a v zadu sv. krb (il santo camino). Ročně přichází do posvátného bytu na tři sta tisíc poutníků, kde se denně v létě i třicet mší sv. slouží. Na tomto místě lásce k Bohu i lidem učili se sv. František Xav., apoštol Indů, sv. Petr Kan., sv. Stanislav Kostka, sv. Alois, sv. František Sales., biskup, sv. Karel Boromejský atd. Zde Pius IX. vyhojen byl v mládí z padoucnice, kterou byl stížen.

Není na světě dojemnějšího místa. Slzy tlačí se v oči poutníkům, hledícím na krb, znak rodinného svazku. Zde dlela Panna Maria, již víra a láska od

*) Dle F. X. Wetzla, Marchala, Smilesa, Riebla, Vorovky, Endra a j.

pozdravení andělského až na Kalvarii neochvějně provázela, zde pracoval i odpovídal sv. Josef, vzor pracovitosti a trpělivosti, zde prospíval a rostl v moudrosti a milosti u Boha i u lidí Ježíš Kristus, Syn člověka.

V skrytém zátiší žili, Boží příkázání plníce, v míru a svornosti, jako by jedno srdce měli. Šťastná byla domácnost chudého tesaře: spolu konají cestu do Betléma, spolu jdou do ciziny egyptské, spolu se berou do Jerusalema, spolu pečují o božské dítě, jež jim bylo potěšením a světlem, vším.

Taková má býti domácnost křesťanská.

Veliký jest bez odporu význam školy, zejména za všeobecné, povinné návštěvy. Značný je význam spolků a jednot, jichž jest na tisíce zřízeno, nemalý jest i význam časopisectva, důležité jest i zastupitelstvo lidové a sněm

Ale větší důležitost dlužno přisouditi rodině, která jest kofenem i základem i jednot a spolků, i obcí a národů.

Pro každého jednotlivce rodina jest nesmírně důležitá, neboť časné i věčné štěstí nebo neštěstí pochází ze spořádané nebo rozervané domácnosti.

Podle toho, je-li spořádaná nebo rozháráhá domácnost, vyrůstá člověk v dobrý nebo planý strom.

V domácnosti rozvíjejí se síly a schopnosti každého jednotlivce. Domácnost má veliký vliv na zdraví, pokoj a mír, na vzdělání, čest a dobrou pověst každého člověka. Domácnost hájí slabého, pěstuje lásku ke všemu dobrému, budí cit vlastenecký, brání nudě, pěstuje všechny ctnosti, zejména zbožnost, trpělivost, přízeň a vlídnost, spóřivost, spravedlnost a čistotu, základ všeho jednání mravného. Domácnost má rozhodný vliv na charakter člověka.

Slovem: štěstí nebo neštěstí lidské pochází hlavně od toho, v jaké žijeme domácnosti. Jaké blaho člověk v rodině naléztí může, nejlépe ten ocení, kdo vyhoštěn jest z domácnosti, kdo osířel, kdo pro tu neb onu příčinu žije vzdálen krbu rodinného. Odkud pochází onen smutek, jenž se nás zmocňuje v cizině? Proč truchlí horal ve městě po svých horách? Protože tam jest jeho domácnost, třeba to byla chatrná chatrč.

Domácnost čili rodinný život jest (viz Nauč. Slov.) nejstarší, nejpůvodnější, přírodou samou založený a Bohem posvěcený spolek více osob k vespólnému životu. Na základě jejím vyvinuly se během věků způsobem více méně umělým společnosti lidské objemu rozšířenějšího, kteréž konečně dospěly až k ideji a skutečnému založení státu. Ale i ve společnosti státní zůstává přece rodina plodnou půdou, z níž státu vyplývá všechna síla a tím i jeho trvalost a zdar.

Rodinný život bývá nejjistějším měřítkem vyvinutosti a ceny státního řízení. Samostatnost, neporušenost, ano svatost života rodinného spolku zachovati, jest tudíž úkolem státní správy. A pokud poměry celé společnosti státní toho nevyhnutelně nevyžadují, nemá žádným zákonem státním v svaťny rodiny býti saháno.

Z poměru členů rodinných na základě mravnosti a vespólné podpory vznikl přirozený pořádek, jenž se nazývá rodinné právo, t. j. poměr, jaký panuje mezi manžely, rodiči a jejich dětmi i mezi hlavou rodiny a čeledí.

Rodinou jmenujeme nejen osoby spojené pokrevností (rodiče, děti, vnuky, pravnučky atd.), ale i příbuzenstvo, spolek to mladších rodin, jež patří pod jednu rodinnou hlavu, a pak tak zvané švakrovství.

(Pokračování.)

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

I.

Písma svatá mají stejný osud, jako tento Boží svět, v němž žijeme. Mysl lidská poznenáhla otupuje se každodenním pohledem na všechny krásy přírody. Rozeného Švýcara méně zajímají krásy hor, nežli Angličana, jenž váží si přes moře dalekou cestu, aby se jimi pobavil.

Svět i písmo sv. jsou písmem Božím. Do všehomíra vepsal prst Boží svou všemohoucnost a nejvyšší moudrost, a do písem svatých vepsal svou nevystihlou lásku a milosrdenství k člověčenstvu. Stejný duch vane z obou.

Písmo sv. byla během věků řemeslným vykládáním cechovních exegetů takofka zbavena své největší okrasy, jakou pravda Boží se přioděla, což mělo za následek, že mnozí s pohrdáním hleděli na ně. A přece, dle vyznání největších básníků, není na světě knihy, jež by se mohla honositi tolika poetickými krásami, jako kniha písem svatých. Bible jest knihou svrchovaně poetickou, protože obsahuje nejvyšší pravdy. Pravda a krása se tu úplně kryjí, na to pohřichu i při výkladech ve škole a v kostele bývá zhusta zapomínáno. Náš lid je poeticky velmi vnímavý a proto získá si kazatel a učitel náboženství nemalou zásluhu o pravdu Boží, upozorňuje-li raději na její krásy. Bůh jest nejen původem pravdy, ale i vši krásy, již nejhojněji do všehomíra rozlil. Poésie dýše z lesů, prýští se z bystriny, ozývá se ze zpěvu ptactva, vane z nočního klidu. Poésie je přívlastkem lidské duše. Toliko člověk dovede vyluzovati poetické city. Ukažme dítěti malou kytičku a ono rukama po ní se třese a z oček mu září radost. Némá tvář je ku vši kráse lhostejná. Duše lidská ve svém původním stavu byla ideálně harmonická a teprve hřichem byl v ní souzvuk všech sil rozladěn, avšak i přes to lze říci, že poesie zůstala údělem lidské duše a že jest vlastně ozvěnou nebeských harmonií, ve kteréž dissonance zde na zemi ospravedlněním vírou v Krista mají opět se proměnit.

Bůh sám sestoupil na tento svět, aby tu světodějnou dissonanci prvotního hřichu opět v prvopočáteční souzvuk uvedl. Restituce prvotního obrazu Božího v člověku ve vši jeho krásy a podobnosti k Bohu je světodějným účelem víry Kristovy. Nejvyšší pravda a svrchovaná krása jsou nerozdlílné sestry, jež lidský nerozum neměl by nikdy rozdělovati. Proto i všecken důraz měl by býti kladen na to, že ctnost jest něco krásného, a hřich něco naprosto ošklivého, hnusného. Kterak se prohřešují na náboženství ti, kteří je považují za jakési pouto, čili jho pro vznešené ideály poesie! Poésie vždy měla příznivý vliv na náboženství.

Tak bývalo již za času Řeků a Římanů, tak bylo i u Židů. Poésie bývala náboženstvím, protože poesie jest jakýmsi odleskem slávy Boží. Necht se nikdo neobává, že by tímto směšováním poesie s náboženstvím toto nějak utrpělo, jakoby náboženství stálo příliš vysoko, než aby mohlo poesii nějak býti profanováno: tomu odporují skutky zjevení Božího. Největší prorokové Starého Zákona byli největšími poëty, při čemž podotýkáme, že naše české slovo báseň žádnou měrou nevystihuje a nenahrazuje jméno řecké. Slovem poesie vyrozumívá se ve smyslu katolické církve jakýsi tajuplný orgán k pojímání a k důstojnému vyjadřování nejvyšších věcí.

Poesie ve smyslu biblickém není bájením věcí vymyšlených, nýbrž sdílením nejvyšších pravd; jest dle žalmisty Páně »organon«
nebeských harmonií, zaznívajících k nám dolů do slzavého údolí. V rozumu tomto lze mluvit o poesii náboženské, jež jest uměním čili darem Božím, nadpřirozené události zjevení Božího způsobem takovým vyjadřovati, aby buď v posluchačích, anebo ve čtenářích vzbuzovány byly spasitelné pocity a úmysly.

Takový jest výměr náboženské estetiky. Úkolem náboženské poesie není v ynalézání poetické látky, ona též nesmí upotřebovati známé poetické licence, na údajích zjevení Božího něco měnit anebo do nich něco jiného přiměšovati, tak aby původní ráz zjevení Božího byl setřen, jako se to dělo u všech národů, vyjma židovský. U nich původní zjevení Boží bájemi lidskými až k nepoznání bylo zmateno a zpitvořeno.

Bible jakožto kniha je nejpamátelnější knihou v literaturách všech národů, bible však není dílem lidským jako Vědy a Purany Indů, jako Avesta, anebo koran, jež bible svým obsahem, mravní plodností a vnitřní důstojností daleko převyšuje. Bible je — (vedle slov Baumgartnera: *Geschichte der Weltliteratur*) — majákem a střediskem, s něhož třeba pohlížeti na rozvoj literatur všech národů. Z toho však

nenásleduje, že by výhradným účelem písem sv. byl umělecký požitek; tento účel je o mnoho vyšší: zjevení Boží a mravní zdokonalení.

Nesmírná dokonalost Boží, vedení lidu a přede vším veliké skutky Boží v duši lidské a řízení osudů jak jednotlivců, tak i celých národů, takový jest jejich účel. Vždy jest Bůh předmětem rozjímání, jakož je středem všeho náboženského života a cílem všeho cítění srdce. A právě pro tento svůj vznešený účel obsahuje bible krásy přímo nevyrovnané, v nichž od žádné literatury toho světa dostižena nebyla a též nebude. Bible je mistrovským dílem poësie. Krásy bible lze jedině přirovnávati krásám všehomíra, protože obojí jsou dílem Božím. Poëtické krásy Starého Zákona vycházejí z toho, že Bůh sám vedl ruce jeho pisatelů. Při vši prostotě slov ovládá přece nejen náš rozum, ale i naši obrazotvornost, naše srdce, slovem všecky síly duše. Proto není divu, byl-li slavný Bedřich Stolberg všecek unesen krásami Starého Zákona, když ve své »Geschichte der Religion Jesu« napsal: Kdo má smysl pro nejsmělejší vzlet nejvznešenější poësie, ten mohutným duchem písem svatých stále je veden z výsosti do výsosti a od jitřenky k jitřence. Prosté naučení mravů pozvedá se ku vznětlivému obrazu, dětinná modlitba k nejvznešenějšímu hymnu, jednoduchý biblický děj nabývá brzy kouzla nejlibeznější idylly a brzy zase pružnost nejvelikolepější epopeje anebo zdrcující moc nejnapínavější tragédie.

Prostě a jednoduše, ale s podivuhodnou majestátností započínají svaté knihy: na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. První strana Mojžíšovy listiny — dť Jean Paul — má více váhy nežli všecky folianty přirodozpytců a filosofů. — Dodáme k tomu, nežli všecka Darwinova theorie. Praděje světa, šestidenní stvoření světa a prvních rodičů děje patriarchů, egyptského Josefa, Mojžíše, o vytažení dětátka v košíku, nalezení dcerou faraona dále a až k jeho loučení se s lidem na hoře Nebo: to všecko jest mohutnou epopejí, velikolepou svou jednotou, napínavostí, rozmanitostí a důstojností. Epická kresba tu v ničem si nezadá co do obraznosti, pravdivosti a přirozenosti před epikou Homéra. Má do sebe nejen více síly, ale náboženský ráz dodává jí živel, jehož nemá žádná světská báseň, a jehož ani žádná náboženská báseň pohanského světa nedostihla. Proto i vším právem, a to pouze se stanoviska estetického, Pentateuch lze nazvati dějepisnou knihou, jež v sobě chová nevyčerpatelný zdroj poësie.

Kniha Josue, soudců, čtvero knih královských nesou ráz hrdinného eposu. Kniha Ruth je líbeznou idyllou. A co se tkne knihy Tobiáše, — jak Baumgartner, vydavatel epochálního díla: *Literatury světa* podotýká, nenalezneme ani u Homéra, ani u Herodota, tolik krásného líčení takové krásy a zároveň mravného obsahu. Je to v pravém slova rozumu nejkrásnější rodinná a lidová kniha. Nejjemnější stránky rodinného života jsou s nevyrovnatelnou líbezností líčeny; nejdříve započíná s rámcem assyrské veleříše, na to podává náskres vznešené rodinné popolitosti, nad nímž otevírá se pohled do neviditelné říše nebeských duchů, kteří trůn Nejvyššího obletují s modlitbami, prosbami ku zpomožení ubohým pozemčanům.

Kniha Esther se stanoviska poëticky uměleckého čte se jako jemně skreslený obraz palácového románu z Orientu, a kniha Judity zase má do sebe romantický ráz staré amazonské zkazky. Při čemž ale musí se vždy na zřeteli míti historičnost a poučný obsah všech těchto knih, v nichž nejčistší náboženská nálada nejen celek, ale i každou jednotlivost podivuhodně povznáší.

Knihy historické mají do sebe též mnoho rázu poëtického, sem a tam i vznešené lyriky. Kterak dojemně je v nich líčeno loučení se Mojžíše se svým lidem:

Splyň, jako déšť, učení mé
a teč, jako rosa, výmluvnost má,
jako prška na trávu a jako krůpěje na bylinu.
Rozpomeň se na dny staré — —
otaž se otce svého — — starších svých a povědí tobě.
Nalezl provázek dědictví svého v zemi pusté,
na místě hrůzy a široké pouště:
vůkol vodil jej a učil: a ostříhal, jako zřítelnice oka svého,

jako orlice ponoukající mladých svých k lítání,
a lítající nad nimi roztáhl křídla svá,
a pojal jej a nesl na ramenou svých.
Ustanovil ho na vysoké zemi, aby jedl úrody polní,
aby ssál med ze skály a olej z kamene přetvrdého

Ztučněl milý a zpíčil se: ztlustnuv, ztučněv, rozšířiv se,
opustil Boha stvořitele svého.

(Pokračování.)

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.¹⁾

Učení přívrženců této theorie.

Soukromý eudaimonismus²⁾ béře sice také ohled na blaho všeobecné, ale jen pokud ku blahu jednotníkovu třeba jest. Vlastní blaho jest ohled, podle něhož vše mravné posuzuje. Společenský utilitarismus nebo sociální eudaimonismus naproti tomu pokládá všeobecné blaho za vlastní cíl a měřítko mravnosti a béře ohled na individuální blaho jen potud, pokud tvoří část všeobecného blaha a na něm závisí. Obě školy tedy se snaží ukázati nutnou spojitost blaha jednotníka a blaha všeobecného, různí se však od sebe určováním přímého účelu a měřítka mravného.

Prvním zástupcem této soustavy může se jmenovati Cumberland (1632 až 1718), který »blahovůli vůči všem rozumným bytostem« za nejvyšší měřítko mravného pokládá. »Žádný skutek nemůže se označiti za mravně dobrý, který dle své přirozenosti tak neb onak ku blahu lidí nepřispívá.« Nechce však — oproti pozdějším anglickým přívržencům —, aby se indukci tato užitečnost skutků vyšetřovala; spíše se má z povahy a postavení rozumných bytostí v přírodě uzavíratí všeobecná užitečnost skutků.

Pufendorf pokládá sice vůli Boží za poslední důvod rozdílu mezi mravně dobrým a zlým, ale míní, že Bůh všeobecný zákon pospolitosti vložil v lidskou přirozenost tak, že pro toto zařazení nyní všechny skutky dobré nebo zlé jsou dle toho, zdali s tímto zákonem souhlasí nebo ne. Pospolitostí třeba rozuměti náklonnost člověka ke spojení s jinými lidmi v blahovůli, klidu, lásce a vzájemné povinnosti.

Schafesbury (1671—1713) hleděl tuto soustavu důkladně z lidské přirozenosti odvoditi. V člověku jsou tři náklonnosti: pospolitě (sympathické), sobecké (idiopathické) a nepřirozené. První směřují ke společnému blahu, druhé k soukromému blahu jednajícího, třetí vystupují oproti oběma prvnějším a nazývají se proto nepřirozenými. Nepřirozené náklonnosti jsou vždy mravně zlé, pospolitě vždy dobré, sobecké naproti tomu dobré nebo zlé, dle toho, zdali pospolitým odpírají nebo ne. Aby člověk žil mravně, třeba tedy, aby nepřirozené náklonnosti potíral, sobecké s pospolitými v souhlas přiváděl. Tento soulad tvoří mravní ctnost. V jejím ustavení vede nás jakožto podmětná zásada poznání »mravní smysl«, jakýsi mravní pud; pohnutkou však jest výbornost ctnosti samy, nikoli její užitečnost. Než štěstí se dostavuje samo sebou, jako přirozený následek ctnosti. Velký díl životní radosti vzniká ze soucitu, z účasti na cizí radosti, a z vědomí, že jsme jiným dobrodiní prokázali.

Též přívrženci škotské školy, vedeni Reidem († 1796), sem spadají.

V našem století August Comte (1798—1857) hlásal první mravní zásadu všeobecného blaha lidí. »Vivre pour autrui« (žítí pro jiné), zní jeho nejvyšší zásada. (Proto název »altruismus« pro náhled těch, kteří všeobecné blaho za nejvyšší měřítko mravně dobrého a zlého pokládají.) Člověk se má službě lidstva,

¹⁾ Prameny: Cathrein, Ferretti, Tongiorgi, Balmes-Lorinser, Costa-Rossetti a j.

²⁾ Viz: »Obrana« 1900, str. 330. d.

všeobecné lásce lidské úplně obětovati a tak zjednati vítězství altruismu nad egoismem. Když mravouka na jednotlivých obětích svých pro lidstvo vyžaduje, stává se náboženstvím.

John Stuart Mill (1806—1873), na nějž působil Comte, získal pojednáním »On utilitarianism« zásadě všeobecného blaha v Anglii a Německu mnoho přívržencův. Výslovně dává důraz na to, že ne vlastní blaho jednjícího, nýbrž co možná největší blaho, co největšího počtu jest měřítkem mravného. Téhož náhledu jsou: Bain a Sidgwick.

Darwin a jeho nohsledové, zvláště Potters a Vogt vykládají mravnost z theorie sociální evoluce.

Spencer dří, že celý předmět ethiky jest užitečnost společnosti občanské. I Schopenhauer byl podobného smýšlení.

Fechner označuje maximum rozkoše za jediné, po čem toužiti dlužno.

Lotze podobně se vyjadřuje: »Jiným dobře činiti a souhrn rozkoše rozmnožovati, z nichž se svět raduje, jest jediným úkolem, v jehož vykonávání všechny mravní povinnosti se sbíhají.«

Bencke pokládá za nejvyšší mravní normu kvantum praktické reality, které skutky plodí.

Ihering pokládá za mravně dobré jen to, co, jak vzhledem k trvání, tak i vzhledem k všeobecnému blahu společnosti užitečným býti se jeví. Jestliže Ihering zároveň objektivní rozdíl mezi dobrým a zlým popírá a míní, že tento rozdíl ve věci vnášíme, odporuje tím sám sobě. Není-liž pak na př. podvod dle své přirozenosti všeobecnému blahu škodlivý?

Laas má sice mravní zásady za něco čistě pozitivního, lidskou společností nikoli bez mnohé libovůle utvořeného, avšak přece připouští, že nyní těmto zásadám objektivní, na naši libovůli nezávislou, absolutní cenu příkládáme. Tato absolutní cena vychází z objektivních dober, která jí vytvářejí a rozvinují. Objektivními dobry rozumí Laas také věci, které při objektivním posuzování t. j. při největším sprostění se okamžité a osobní zaraženosti a při největším rozšíření hledu na dobře pochopené zájmy veškerenstva většímu počtu cítících bytostí cennými býti se jeví. Za taková dobra pokládá na př. společenský pokoj, státní zařizení, kulturní pokrok.

Giżycki takto nejvyšší mravní pravidlo vyjadřuje: »Jednej tak, aby tvé chování ku blahu lidstva všeobecně říditi se dalo.«

Paulsen shrnuje své názory o mravně dobrém a zlém v tyto věty:

1. Skutky nazývají se dobrými, pokud dle své přirozenosti příznivé účinky pro blaho jednjícího a veškerenstva těch, ku kterým se tyto účinky vztahují, míti se snaží; dále pokud se mohou pokládati za znamení dobré vlastnosti, dobrého směru vůle nebo smýšlení.

2. Vlastnost nebo směr vůle nazývají se dobrými, pokud dle své přirozenosti snahu mají, podporovati blaho jednjícího a jeho okolí.

3. Člověk nazývá se dobrým, pokud se jeho vlastní život, co v jeho možnosti jest, ve smyslu lidského blaha utváří, a pokud zároveň na život okolí v témž smyslu příznivě působí. — Zlé neb špatné znamená všude opak.

Jestliže Paulsen zároveň život jednotlivého člověka za vlastní účel jeho pokládá, odporuje tím sám sobě. Měří-li se vnitřní cena člověka ne jím samým, nýbrž jeho užitečností k všeobecnému blahu, není již sám sobě vlastním účelem, má jen relativní, nikoli absolutní cenu.

(Pokračování.)

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. Všecky české a pokud víme i slovanské listy věnovaly předčasně zesnulému Juliu Zeyerovi vřelou upomínku, ovšem každý po svém způsobu a se svého stanoviska. A tu při čtení těch vzpomínek jedna věc přímo do očí bije. Až na listy katolické snad ani jeden z českých listů nepoznamenal, z jaké vlastně půdy a z jakého kořene vyrůstala jeho titanská poesie.

Více méně všechny listy doznávají, že Julius Zeyer byl plnokrevným romantikem. Z jakého ale kořene romantismus vyšel? Vyšel z toho, jak její jméno označuje, z kořene, z něhož největší výtvořové básníků románských vycházely. Podklad romantismu je rozhodně křesťanský, jenž do sebe pojímal: báje všech národů. Jako bývaly pohanské chrámy namnoze přeměňovány ve chrámy křesťanské, a jako později na místech pohanům posvátných bývaly stavěny křesťanské basiliky, tak i básníci křesťanští rádi připínali své básnictví ku předmětům báječným. Oni namnoze své křesťanské hrđiny nechávali doprovázeti bytostmi mythologickými: čaroději, vilami dobrými i zlými, což výtvořům jejich žádnou měrou na újmu nebylo. Nejinak si počínal i Julius Zeyer, jehož romantismus rozhodně stál na půdě křesťanské, což i celým svým životem osvědčoval. Jeť o něm známo, že ve Vodňanech pilně navštěvoval služby Boží, při nichž se modlil z modlitebních knížek a s ostatním lidem klekal a hlasitě se modlil. Pisateli tohoto bylo od jistého kněze sděleno, že křesťanský lid proto velice si ho vážil. Lid neznal jeho básnických děl, ale znal jeho přichylnost k náboženství, a dle toho hlavně i ho oceňoval.

Je dále známo, že rád s katolickým kněžstvem oboval. Kterýsi hodnostář připravoval pro básníka útulný letní byt ve své praebendě, v němž zvěčnělý hodlal delší dobu pobýti, což ale neuprosná smrt překazila. Tentýž navštívil ho též v bytě v Praze u jeho sestry, v době, kdy příznaky těžké choroby začaly se již zhoubně jeviti. A tu básník kněze toho při loučení požádal, aby mu udělal na čele křížek. To jsou fakta. Julius Zeyer pobyl též v Oberammergavě, kdež pojal plán, něco podobného a zajisté i dokonalejšího vytvořiti pro český lid, za kterýmžto účelem vyžádal si od téhož hodnostáře katolickou liturgiku, aby prý to bylo přesně katolické. Z těchto důležitých momentů jsme úplně v právu, nazýváme-li ho básníkem rozhodně křesťanským a reklamujeme-li ho pro náš svět křesťanský.

Tím trapněji musila každého upřímného křesťana dojati pohrobní řeč přítele jeho, v níž se co nejopatrněji slovům: Bůh a Kristus vyhýbal a šťastně i vyhnul. Celá ta řeč byla holou frází.

Tělesné pozůstatky byly uloženy na hřbitově katolickém. Básník věřil ve svého Vykupitele, jehož chrámy navštěvoval; měl v úmyslu k jeho počtě napsati největší křesťanskou tragedii, a tu by se bylo snad přece doporučovalo, nad jeho hrobem pozmíniti se několika slovy o domácím Pánu tam v nebeských příbytcích, v nichž vznešená jeho duše se ubytovala a poprositi Ho, aby ji milostivě do nich přijal. — Leč nestalo se tak. To však nesmí nám překazeti, na křesťanství zvěčnělého patřičný důraz klásti. Přátelé našeho listu zajisté zavděčí se jeho památce, sdělili-li s námi jiné ještě podrobnosti z jeho života, v nichž se jevilo jeho křesťanské smýšlení.

Řeč nad rakví velikého křesťanského básníka je smutným znamením, že již i naše vzdělané kruhy začínají se skoro až úzkostlivě vyhýbati slovu Bůh, Kristus a pod. Kdo by u nás chtěl v salonech státi se nemožným, nechť se jen odváží tvrditi, že doposud věří v peklo, anebo vůbec v poslední věci člověka, a uvidí, s jakým politováním bude se na něho pohlížeti.

Níže podáme ještě některé úryvky z úseiného českého listu o místě, kde básník neprávem prý odpočívá a kde by vlastně odpočívati měl, — pro kuriozitu. Čtenář bezděčně usměje se té hrozné fantasii známého spisovatele. Napsal totiž:

»Přátelé a ctitelé Juliovi — stálo porůznu v časopisech — uvítají zajisté s povděkem zprávu, že tělesná schránka básníkova bude uložena ku věčnému odpočinku ve Slavíně vyšehradském...«

»Ochraň mne před přáteli mími, Pane,« byl by zvolal Zeyer, kdyby byl mohl slyšeti navrhovatele této posmrtné pocty.

Kdyby život náš nebyl spjat, spoután a uškrcen tolika tradicemi, železnými zvyklostmi a neroztržitelnými pouty, jichž ani smrtí se sebe nestřásáme, proti nimž celý svět pozůstalých marně by bojoval, pak životu Zeyerovu byl by býval přiměřen zcela jiný způsob pohrobení. Jeho volný, nespoutaný, vysoko vzlétající a přírodu tolik milovavší duch byl by zvolil jiný stan své křehké schráně tělesné. Kdesi na vrcholu památného Řipu, kdesi na temeni tatranského velikána, blíže paprskům slunečným a v křišťálovém vzduchu, kde zní nevystihlá píseň věčného vání, kde dují a hřmí rozpoutané vichřice, kde obletují orlové a kam nedoniká šum a skřek hamizného všedního života mravenčího — tam, blízek nejvelkolepějším zjevům přírody byl by snil Julius Zeyer dumavý, hluboký svůj a v životě nedoštěný sen.

Avšak Zeyer nebyl tím pánem, aby mohl rozhodnouti, že mu má býti ustláno v tišině lesa, na jasné mýtině, plné vůně vytryskující pryskyřice, plné šumu lesních obrů a plné šepotání skřítků a lesanek, nebo kdesi na úbočí vrchu nad rozlehlým údolím, jež zima rok od roku halí v bílý svůj plášť, utkaný z myriád sněhových vloček, a jež Vesna rok od roku pokrývá novým a novým květnatým kobercem, jehož kořenité vůně, jako nejlibovonnější kadidlo byly by obestíraly mohylu, pod níž sklesl unavený poutník poeta.

Tak i Zeyerovi zbývala jen půda hřbitova, jako všem smrtelníkům jiným. Ano, ale pak půda, a nikoli zděná příhrada podzemní, kam nevniká paprsek slunečný a která dýše plísní a stuchlinou. Matka Země tam nestráví jeho tělo, kosti jeho nesesnoubí se s prachem a popelem, »z něhož jsme a v nějž se máme proměnití.«

K čemu tedy bylo nejen na Vyšehradě, ale vůbec na hřbitovech po celém křesťanském světě nastavěno tolik hrobek, které dýší plísní a stuchlinou, a do nichž od pradávna ukládají se největší bohatýrové ducha?

Mnozí spisovatelé jsou jako hysterické ženy, nevědí sami, co chtějí. Kdos jiný v témže listě napsal:

»S první zprávou o smrti Julia Zeyera a s první projevenou bolestí nad zhasnutím tohoto magického strážce čarodivných světů, jehož říše sousedila na jedné straně s královstvím Burne Jonesovým a na druhé hraničila s kouzelným územím Gustava Moreaua, hued s první bolestí vynořilo se na povrch heslo: Budiz mu postaven pomník!«

— Co všecko ještě z našeho křesťanského básníka neudělají!

✂ ✂ POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST. ✂ ✂

Trůnní řeč byla přijata od slovanských i německých stran nepřiznivě. Dlouhé to vládní pensum neuspokojilo zejména v oboru jazykovém, kde se žádá zachování němčiny v jistých sférách, a v oboru hospodářském, kde nejsou oceněny požadavky zemědělců, kterým se pod tlakem kapitalismu zle vede. Také chvála ústavy všeobecné autonomie zarazila.

„**Kölnische Volkszeitung**“ o radikální něm. straně napsal: Jsou Němci zvláštního druhu! Naši »všeněmci«

mají také své vady, ale jsou přece jenom slušnější a rozumější, nežli jejich rakouští soudruhové. S takovými židy nemůže žádná vídeňská vláda se spojit, aniž by se před cizinou nejstrašněji kompromitovala. Tím však odpadá i možnost zvláštní »německé« vlády v Rakousku! Když něm. radikální strana spálila všechny mosty za sebou, musí se souditi, že sestává ze samých šlených fanatiků, aneb že zúmyslně protíuje, aby Rakousko dohnala ke katastrofě. Pánové chovají se nešetně k místům nejvyšším

a šlapou v prach všecy tradice, by pfi-
pravili vřavu, ve které by se snad i ar-
máda německá přivolala. Tím, že
přestupují k protestantství, chtějí se roz-
hodujícím osobnostem v Německu za-
lichotiti. Mnoho protestantských
theologů jde jim ochotně na lep. Tím
se kloní však jazýček na váze ve pro-
spěch Čechů.

Na plesu **průmyslníkův** vídeň-
ských, na plesu města Vídně a na
plesu u hrab. Goluchowského mluvil
císař a král — česky s českými pře-
dáky. Výborný příklad — pro vládní
krubý!

Dne 8. února zvolen byl k nátlaku
dra Koerbra, předsedou **poslanecké
sněmovny**, hr. Vetter z Lilie
(344 hlasy), za místopředsedu poslanec
Prade (328 hlasy) a druhým místo-
předsedou dr. Žáček (209 hlasy).

Kazatel **Bräunlich**, velmi činný
agitator ve hnutí »Pryč od Říma« praví:
»Nám nejde jen o stavení protestant.
kostelů, ale hlavně o evangelisaci. Necht
spolek Gustava Adolfa svou činnost
zdvojnásobní! Kéž všichni přátelé hnutí
evangelického podporují evang. církvev
v Rakousku, aby se tu ve »velkém re-
formačním díle« mohlo přiměřeně po-
kračovat. K tomu »Köln. Volksz.« po-
dotýká: »V Prusku by jistě netrpěli,
aby krajiny protestantské byly katolic-
kými, cizozemskými agitátory a missio-
náři zaplavovány. Ale v Rakousku schází
již síla, aby se kladl odpor velezrádným
snahám, které otevřeně vystupují« —
Evangelické jednoty dávají 5000—20000
marků »obětí« pro evangelisaci naší země.

Rektor dr. **Stupecký** a rektor
Hrázský promluvili dne 10. února
obsažné řeči na Žižkově ve prospěch
zřízení vysokých škol na Moravě.

Dne 12. února podala vláda Koer-
brova říšské radě **státní rozpo-
čet**, který vykazuje úhrnnou potřebu
1.641,164.344 K a úhradu 1 641,997 585,
tak že je přebytek 834.241 K, ale jen
zdánlivý, neboť vláda vydati chce inve-
stiční rentu umořovací, čímž vzniká
vlastně deficit 23,680 836 K. Některé
položky jsou tyto: Na společné záleži-
tosti 266 mil. (o 13 mil. K více) na
ministerstvo vnitřních věcí 67 1/2 mil.,
na min. zemské obrany 60 mil., min.
vyučování 75 mil., min. financí 251 mil.,

min. obchodu 126 mil., min. železnic
264 1/2 mil. (!), min. orby pouze 43 1/2
mil., min. spravedlnosti 70 mil., pense
58 mil., státní dluh 345 mil. (!)

Při jednání sněmovním (12. února)
podali čeští poslanci ústy dra Kramáře
prohlášení, že renuncie J. cis. a král.
Výs. arc. Františka Ferdinanda (v při-
čině nástupnictví dítek z manželství
s hrab. Žofii Chotkovou) patří před sněm
král. Českého a nikoli na říšskou radu.
— Min. Boehm-Bawerk v dlouhé
řeči objasňoval rozpočet, při čemž pra-
vil, že »obchodní bilance je příznivá,
úvěr pevný, státní příjmy stoupají a
mzdy se — zvyšují.« —

Při **adresní debatě** prudce
mluvil proti něm. radikálům i vládě dr.
Stránský a ještě prudčeji dr. Kramář
Posl. Daszynski prohlásil se ve své
řeči za — republikána. Adresní pro-
hlášení české (sepsané od dra
Kaizla) bylo zamítnuto. Mocnáři nepodá
se letos žádná adresa, ale pouhý loy-
ální projev. Je vidno, jak parlament ví-
deňský klesá. — Naše politika česká
ostatně jde též se stupně k stupni, neboť
teď se vše točí — kol podávání neně-
meckých interpellací (!) na říšské radě.
To jsou ty »státoprávní různé kroky«...

* * *

V Uhrách se radují, že uherský
stát se stal živlem, který »zaručuje stabi-
litu (!) mezinrodního postavení říše.« —
Tak libuje si hr. Apponyi. — Ve M. Va-
sarahály byly krvavé volby, kde bylo za-
střeleno od četníků 16 osob, protože —
zvítězil kandidát neodvislých. Ve sně-
movně vznikla proto veliká bouře, která
byla Szellem jen s napjetím vši rhe-
toriky zažehnána. — Od 15. února jsou
v Pešti krvavé demonstrace nezaměstna-
ného lidu.

V Anglii veřejné mínění je stále
nespokojenější s nešťastným vedením války
v Jižní Africe. Generál Devett pronikl do
kapské kolonie anglické. Boerové boří
trať železniční a zajímají anglické zásoby.
— Lord Salisbury v horní sněmovně
souhlasil s trůnní řečí, v níž se praví,
že Anglie couvnouti nesmí.

V Rusku panují veliké stížnosti
na samosprávu. Obecní volby ve mě-
stech dějí se beze všeho účastenství vo-
ličů, tak i v Moskvě, Oděse, Kazani a
v Petrohradě, ač rozpočty městské činí

několik milionů rublů. Městské řády měly by se probudit — hlásají noviny. — V čínské končině ruská metoda dobývací slaví stálé triumfy, kdežto německá a anglická taktika násilná utrhuje porážku jednu za druhou.

V Itálii odstoupilo Saraccovo ministerstvo, protože povolilo stávkářům v Janově. Nový kabinet je takto sestaven: Zanardelli (předsednictví), Giolitti (vnitro), Prinetti (zahran. záležitosti), Gacco Ortu (soudnictví), Wollenburg (patrně žid — finance), Diborglio (státní poklad) Ponza di San Martino (vojenství), Morin (námořnictví), Ninuzio Nasi (školství), Giusso (veřejné práce), Picardi (orbu), Galimberti (pošta a telegrafie).

V Nizozemsku slavila dne 7. února královna Vilemína s vévodou Jindřichem Meklenburským sňatek, při čemž rozvinuta báječná nádhera.

Zvýšení cla z obilí **v Německu** stane se tedy skutkem, protože vláda to prohlašuje za — nejzdravější sobectví. —

Císař Vilém II. popudil na sebe všecko veřejné mínění německé tím, že dal lordu Robertsovi při své návštěvě v Londýně, nejvyšší řád německý. Listy píší: »To je císařova soukromá laskavost, ale Roberts zůstane i jako rytíř černého orla neslavným vůdcem zbankrotilé armády v nejhanebnější a nejnenáviděnější loupežné válce, jakou kdy Anglie vedla.« — »Rhein-Westfal-Zeitung« dokonce praví: »Jednání císařovo jest ranou pěstí ve tvář německého lidu.«

V pruské sněmovně rozvinula se debata židovská, protože židvské obecnostvo není spokojeno, že všichni kandidáti židovští nejsou hned jmenováni notáři a soudci. Minor. Schönstedt pravil, že tvoří židé jen 5 proc. obyvatelstva v Berlíně, ale že mají 37 procent notářů!

Dne 11. února zemřel ve Vídni bývalý král srbský, Milán, ve věku 47 let, jenž byl jmenován »zlým démonem Srbska«. Ač byl nadaný a mohl mnoho dobrého vykonnati, zavlekl zemi až ke propasti. Jeho válka s Turky r. 1876 skončila porážkou, podobně i s Bulhary r. 1885.

Sta obětí zničení dal v žaláři, atentát Knězevičův bude vždy mluviti o strašné jeho mstivosti. Žil lehkomyšlně a hýřivě v Paříži a Pešti a v různých lázních. Pochován byl v Kruse dolu (v Chorvatsku). Maďari truchlí pro něho, vědí proč. Srbsko může si oddechnouti.

Klesání Francie. Hospodářské poměry ve Francii se rok od roku horší. Bursá pocituje nejvíce úbytek peněžních prostředků. Průmyslové podniky nemohou vydržeti soutěž, protože dělnické síly jsou nepoměrně drahé, platy jsou jednou tak vysoké jako u nás. V Lyoně klesá hedbávnictví, v Calais tylová výroba, v Etiennu, Roubaix atd. soukenictví. Následky stávek jsou nedozírné, také vinařství klesá. Vývoz z Francie za rok 1900 klesl o 74·5 milionu franků, kdežto dovoz o 110 mil. fr. vzrostl! R. 1891 obnášel obchod francouzský a to dovoz i vývoz 8337·5 mil. franku a 10 let na to 8486·5 mil. fr., stoupl tedy za 10 let pouze o 150 milionů. Ale v Německu stoupl obchod o 2000 mil. a právě tak i v Anglii, ba v Rakousku samém o 800 mil. fr. stoupla číslice. — Spojené státy přivezly do Francie za 460 mil. zboží, kdežto vzaly jen 254 mil., Španěly 213 přivezly a vzaly jen 141, Rusko 203·5 mil a odebralo jen 49, Turecko 107·5 a odebralo jen 49·5, Rakousko-Uhersko 83·5 mil. a odebralo jen 17 mil. Výstava lonská byla reklamou — pro cizinu. Aby zednářská vláda odvrátila pozornost od smutných poměrů, skonfiškuje majetek katolických řeholí. Ale osvědčí se zajisté znova: Qui mange du pape, en meurt!

Ve Španělsku od 10. února jest prohlášeno v mnohých krajích stanné (náhlé) právo. K vůli sňatku neoblíbeného prince Karlose Bourbonského s infantkou asturskou lid se jítřil, pobízen od židovsko-liberálních agitátorů. Fanatickým div. kusem »Elektra« od Pereza Galdoze, kde líčen je Jesuita jako vyvrhel a výlupek vši ničemnosti, novinami atd., lid rozplameněn vrhal se na kláštery mnichů a jeptišek, domy zapaloval a kněze týral. Nešťastná země jest na kraji revoluce.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Nejnovější událostí divadelní jest spor orchestru s chefem opery p. Kovařovičem a z toho povstala stávka orchestru, sboru mužského a konečně technického personálu. Neschvalujeme žádných násilných opatření, neboť v tak mnohotvárném organismu jako jest divadlo, musí působiti zlobně, ale připomínáme, že jsou povinnosti a práva na obou stranách, ne tedy jen na straně orchestru a sboru, kterému se diktuje naprosté podrobení, ale také na straně divadelní správy.

Politování hodnou neprozřetelností byl spor, který podle našeho mínění mohl býti smírně vyrovnán uvnitř divadla bez assistance široké veřejnosti, dohnán až do krajnosti, takže nelze z něho viděti nějakého vyvážnutí. Myslíme, že to bylo úplně zbytečné a při klidné myslí a pak při potřebném zapomenutí na svou vlastní osobu z lásky k věci, bylo by se snadno docílilo dorozumění. To se nestalo, zodpovědnost padá na ty, kteří spor vyvolali a v čas se o urovnání sporu nepostarali.

Divadlo dnes hledá nový sbor a orchestr. Myslíme, že to jednáni sotva asi schválí veřejnost a instance dozorčí. Tak důležitá tělesa nelze proměnit tak snadno jako košili a kabát, a jest to práce úmorná dlouhých let, než se docílí té jednotnosti a disciplíny, jakými obě tělesa u nás slyňula. Dnes sehnati orchestr a hráti s ním ve čtrnácti dnech operu jest snad možno u nějakého výtěžkářského podniku, který se připravuje na stagionu, v níž provede určitý počet děl, ale nikoliv na Národním divadle, na jehož prvním místě má státi umění.

Proto doporučujeme všem účastněným, nejen těm stávkujícím, ale i těm stávku trpícím více křesťanské lásky, mírnosti a blahovolnosti a jsme jisti, že spor bude brzy urovnán.

Zatím sáhl orchestr a sbor k svépomoci a pořádal koncert v Rudolfině v neděli dne 17. t. m., v němž řídil orchestr p. kapelník L. Čelanský. Úspěch koncertu byl dokonalý. Týž den byla v Konviktě pořádána Ústřední jednotou ochotnických spolků protestní schůze

proti nynější správě divadla. Byla příliš bouřlivá a proto ne vždy úplně věcná. Omlouvá to rozčilení. Ale Nemesis tomu chtěla, že na témž místě odsuzování ti, kteří před nedávnem vedení dřívější správy přísně kritisovali. —

*

Kronika hudební nevykazuje novinek obzvláštních. Rozruch působila zpráva, že opera K. Weisse »Polský žid«, bude provedena ve zdejším německém divadle. — Orchrstr Nár. divadla ohlašuje novinku, totiž symfonické koncerty při stolech na Žofíně po způsobu berlínském a mnichovském. — Vystoupení tenoristy dvorní opery vídeňské p. Fran Bučara nepotkalo se s úspěchem žádoucím. Naše činohra, která nyní musí vyplniti celý repertoar, opakuje obehnané věci, a to ještě z doby poslední. Nic složitějšího nemůže také pro stávku technického personálu provésti. — Také na trhu literárním není zrovna hlučno; tyjeme vlastně ze starého tuku, pozoruhodných novinek není nadbytek.

*

Dne 15. února slavil své sedmdesáté narozeniny vrchní stavební rada, **Josef Hlávka**, president české akademie věd a umění. Známo jest jméno jeho jako horlivého podporovatele umění. Na dary národní, stipendia, ústavy rozdal na půl milionu. J. Hlávka narodil se r. 1831 v Přešticích. Dostalo se mu se všech stran upřímných blahopřání. V den narozenin svých prohlásil, že založí studentský konvikt. Kéž při tom ti, kteří ho povedou, nezapomenou na ducha křesťanského, bez něhož marna jest každá výchova!

*

Nekrolog náš musí zaznamenati úmrtí malíře našeho, **Alfreda Seiferta**, dne 4. února t. r. v Mnichově. Známý jsou jeho roztomilé dívčí hlavičky, vynikající něhou a obrazy z oper.

Taktéž třeba zaznamenati úmrtí žurnalisty a spisovatele, **J. L. Turnovského**. Nejznámější jest jeho spis »Život J. Kaj. Tyla«. V poslední době vydával »Paměti starého vlastence«, v nichž s pietou vzpomíná také mnohých kněží buditelů.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Papežská encyklika o křesťanské demokracii

tvoří brožuru o 20 stranách. Papež v ní připomíná obě předchozí encykliky, věnované sociální otázce, a to encykliky: »Quod Apostoli muneris« a »Rerum novarum«. Ve smyslu těchto encyklik věnovali katolíci veškeru svou činnost sociálnímu dílu, aby přispěli ku pomoci dělníkům. Papež vypočítává všechno, co ve směru tomto bylo vykonáno: Založení dělnického sekretariátu, zavedení zemědělských pokladen, dělnických spořitelních spolků různého druhu. Papež neshledává správným označení: »Křesťanský socialismus«. Jinak užívalo se u katolíků, kteří se zabývali sociální otázkou, označení: »Křesťanští demokrati«. Ale i proti tomu pojmenování vystupují mnozí, označující je za nesprávné. Neshody a protivy, vzniklé ve směru tomto, chce nyní papež odstraniti. Třeba činiti mezi socialismem a křesťanskou demokracií přesný rozdíl. První zabývá se jen hmotnými statky a vyhledává úplně rovnosti a společnosti majetku. Naproti tomu křesťanská demokracie dbá zásad božského zákona a domáhajíc se hmotného zlepšení osudu má na zřeteli duchovní blaho národů. Dále nesmí býti křesťanská demokracie zaměňována s demokracií politickou, neboť tato první může a musí trvati právě jako církev za nejrůznějších forem a systémů vládních. Křesťanská demokracie musí kromě toho míti v účtě právo zákonné občanské moci. Rozumí-li se toto vše v označení »křesťanská demokracie«, pak neobsahuje toto nic, co by někoho mohlo urážeti. Uvedené již neshody musí býti odstraněny a katolíkům jest pokračovati v péči o sociální otázky a ve snaze zlepšiti osud dělníků.

Papež povzbuzuje k horlivosti katolíky, kteří se chtějí věnovati této nejvyšší užitečné práci. — Encyklika chválí dále udělování almužny, kteréž socialisté neprávem označují za urážlivé pro chudinu. Naopak: udělování almužny přispívá k tomu, aby pouto sociální lásky k bližnímu ještě více bylo utuženo. Méně jest významno, zdaž tato činnost katolíků ve prospěch dělnictva nazývá se »katolicko-sociální« anebo »duchovně demokratickou«. Hlavní jest, aby katolíci jednali

v dobré, vzájemné shodě a aby zachovávali společnost snah a citů. Nesmí se tedy ani v časopisech, ani ve středu veřejných korporací pojednávat o zbytečných a neplodných věcech a otázkách, nýbrž třeba je dnati a nikoli debatovati. Konečně napomíná papež katolíky, aby se těmito zásadami řídili a je si vštípili. A tyto zásady budou míti za následek, že lid a dělnictvo vyhne se všemu, co má ráz buřičský, a revoluční, že dbáti budou práv jiných, budou míti v účtě své zaměstnavatele, zachovají si rozvahu a budou vykonávati své náboženství. Potom vzkvete všude sociální mír!

*

S nově vydaným **katechismem**, který byl též u nás zaveden ve III.—V. třídě obecné školy, pak na měšťanských školách a v I.—II. třídě škol gymnasijských a reálních, jest veliká potíž. Ukazuje se, že jest velice suchopárný a nezáživný (je to doslovný a někde i nesprávný překlad z německého originálu, který sestaven byl od arcib. Hallera), dále že jest v něm mnoho vynecháno, co do jiných katechismů dříve právem bylo pojato, že jsou otázky příliš dlouhé a takové, že se na ně může odpověděti pouhým »ano — ne«, což děti rády sice činí, ale není ve smyslu methodického přípustné, že v něm není příkladů v závorce nebo pod čarou, takže nastane nesmírná různost při výkladu atd. Proto bude nutno vydati opravený katechismus ten. Jak se dovídáme, sestavuje komise z českých katechetů složená, jež se pravidelně schází, doplňky a opravy, jež předloží co nevidět ke schválení konsistornímu. Přimlouvá se za to, aby pojato bylo do katechismu několik případných obrázků, jež nyní při tak ohromně pokročilé technice obrázkové pořídí se hravě a velmi levně, a sice zejména v prvém oddílu ke každému článku víry (Řím, papež a pod.), výjevy s udělením sv. svátostí spojené, příklady na desatero Božích a patero církevních příkázání, dále obrázky znázorňující sedm hlavních hříchů a pod., obrázky, jimiž se ctnosti objasňují, zobrazené prosby modlitby Páně atd. Takovéto obrázky utkví hluboko v mysli, výjevy v mládí pozorované jsou

nezapomenutelné. Mohou-li mítí moderní zeměpis, dějepisy, přírodopisy a jiné knihy samé obrázky, takže je více skoro maleb a názorných kreseb nežli textu, proč by neměly býti zobrazeny výjevy ze života náboženského. Ostatně k věci se ještě vrátíme. —š.

Ve schůzi rukavičkářského pomocnictva v Praze dne 13. ledna konané byly proneseny tyto stesky: Bídňé poměry a nízké ceny, jež platí se za rukavice, zavinil nadbytek vyučených sil v Praze, kde vyučeno bylo v poslední době přes 2000 pomocníků, z nichž v práci však nalézá se pouze 1500. Platit se v Praze od tuctu rukavic 55—70 kr. proti 1 zl. 80 kr. až 2 zl. v Německu! Příčinou toho je, že nedodrzuje se tarif a že pomocnictvo není zorganizováno v jeden celek. V Praze existuje celá řada maloživnostníků, kteří pracují pro továrny a větší firmy za velmi nízké ceny. Nízké tyto ceny umožnily obchodníkům zdejším snadnou konkurenci se zbožím německým, poněvadž dodávají tam rukavičky téměř bez zisku. Následkem této konkurence pomýšlí vláda německá na zvýšení cla z rukavic. Clo dosavadní obnášelo 100 marek, nyní obnášeti má 1000 marek. Uskutečnění tohoto zvýšení cla znamenalo by pro průmysl rukavičkářský v Rakousku ránu smrtelnou! Rázem připraveno bylo by přes 100.000 lidí o chléb! V Praze samé, kde existují celem 203 továrny, hladověti by musilo přes 1500

dělníků! Na odvrácení zla tohoto dosud patřičné kruhy ovšem nepomyslili. Roku 1897 ve Vídni vyrobeno celkem ve 147 závodech přes 320.000 tuctů rukavic v ceně 3,840.000 zl.! V Rudohoří pak, kde nejvíce v příčině té vyniká Kadaň, bylo vyrobeno r. 1897 celkem 117.000 tuctů rukavic v ceně 1.170.000 zl.! V Praze, jež jest prvním městem v Rakousku co do výroby rukavic, vyrobeny byly za posledních deset let celkem 2,262.193 tucty rukavic v úhrnné ceně 22,471.090 zl. Vyšších cen nebylo lze docílit a ceny surovin stále stoupaly. V posledních třiceti letech vyvezeno bylo z Rakouska celkem rukavic v úhrnné ceně 45,403.000 zl. Na Prahu připadá při tom celkem 70%! Poměr nabídky k poptávce není však v úplném souhlasu a vývoz šroubován jest uměle do výše dále. Při tom prodává se zboží do ciziny téměř bez zisku. Výroba na př. jen v Praze samotné stoupla desateronásobně! Kdyby se tudíž zvýšení cla v Německu uskutečnilo, znamenalo by to pro Prahu úplnou zkázu! Na odvrácení toho navrhuje dělnictvo rukavičkářské pevnou organizaci, obmezení počtu učňův a patřičné zakročení povoláňých orgánů.

Také jiné obory řemeslnické a živnostenské nařikají, na př. pekaři, truhláři, sladovníci, zlatníci, krejčí atd. Avšak na nárek je u nás každý — a nevíce ovšem vládní kruhy — zvyklý. Proto vše při starém a stále hůře!

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou :

- Anděl Strážný**, únor, red. Vilém Ambrož, č. 6. Obsahuje případné povídky a básničky (s obrázky) pro mládež.
- Časopis turistů**, č. 2. Red. dr. Jiří Guth.
- Starodávné selanky**. Knihovna našeho lidu od V. Pittnerové. Povídky dobrého rázu.
- Květy Marianské**, č. 2. Red. Dr. Pavel Vychodil v Brně.
- Škola Bož. Srdce Páně**, red. Petr Hlobil a dr. Vychodil.
- V. Kosmáka Sebrané spisy**, díl III. č. 24. V Brně, nákl. bened. rajhradských.
- Hlídky**, únor, č. 2. Bohatý obsah z oboru písemnictví a smés. V Brně red. Dr. P. Vychodil.
- Zpět ke Kristu Ježíši**, sedmero postních řečí, jež napsal a konal Frant. Herzog, kaplan v Plzni, nákl. bened. rajhradských v Brně. (Obsahuje: Zpověď, nejsv. sv. Oltářní, křest. muž a žena, křest. rodina, mše sv., příprava k smrti.)
- Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii** od F. Vigouroux, přel. dr. Ant. Podlaha, nákl. V. Kotrby.
- Časopis katol. duchovenstva**, red. Dr. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 2. obsahuje řadu církv. pojednání a kritiky literární.
- Nový Život**, č. 2., únor, red. K. Dostál-Lutinov, v Nov. Jičíně.
- Mezi tkalci**, povídky od J. V. Finberka. (**Ludmila**, č. 3., red. ThC. J. Pauly.) Nákladem V. Kotrby.
- Náš domov**, č. 3., red. J. Vejvoda v Olomouci.
- Vlast** č. 5., red. T. Škrdlé.
- Vychovatel**, red. dr. R. Horský.
- Věstník katol. duchovenstva**, č. 11., red. ThC. J. Pauly.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

UYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Kněžstvo a zákonodárství.

JUDr. JAN SOJKA.

Zákonodárství vyvíjelo se u všech národů v šedé dávnověkosti na principu obyčejovém; lid tvořil zákony, lid je měnil, doplňoval, opravoval a zrušoval. Lid byl strážcem prvních obyčejových zákonů, lid si jich vážil a stavěl vždy pod ochranu svého božstva. Výjimku máme u národa židovského, jemuž dal Bůh sám na Sinaji dekalog stran jeho života společenského, domácího a mravního; doplňky pak k tomuto desateru dávali vůdci lidu israelského, soudcové a později králové. I tyto předpisy stály vždy pod ochranou Boha a nejvyšší kněz oznamoval lidu, zda zákony se zachovávají nebo přestupují.

Vliv kněží židovských na zákonodárství nebyl nikdy tak velikým, jako u národů pohanských. Tam kněží zabývali se studiem zákonů obyčejových, a když postupem času vymizela znalost toho kterého zákona z paměti lidové, utíkal se ten, jenž právní pomoci potřeboval neb ochrany právní hledal, ku kněžím. Dějiny práva římského jsou toho nejlepším dokladem. Tam kněží strhli na sebe postupem času nejdůležitější obor pravovědy: vedle znalosti zákonů samých hlavně a především i znalost jednotlivých právních formulí, jich sepisování, takže, kdo chtěl nějakou při vésti, byl nucen se obrátiti k pontifikům, kteří mu sepsali formulář žaloby, kterou strana žalující a pak i žalovaná k soudu podávala. Pontifikové ustanovili dále určité dny žalobní, dies fasti, kdy totiž vůbec vystavovali formuláře, a kdy bylo dovoleno jimi zformulované žaloby donášeti soudci. Takových dnů bylo do roka velice málo, čímž volnost žalování byla velice obmezena. Strana byla rozhodnutím pontifiků tak vázána, že, když přinesla žalobu svou k soudu a nevykázala se, zdali je dies fasti nebo nefasti, soudcem vůbec přijata nebyla. Pontifikové uchopili se pravovědy a jejího pěstění a římské právo jest tak úzce po kolik století spojeno s tribunálem pontifiků, že se může považovati za speciální odbor činnosti kněží římských. Znenáhla byla pak jednotlivá odvětví a odbory jurisprudence výhradně v rukou pontifiků římských. Nejen právo trestní a civilní, nýbrž i, bychom dle dnešního pojmu mluvili, tak zvané řízení nesporné a soudní řád.

Pontifikové byli při zdělávání testamentů činni, když tyto ještě se sepisovaly in comitiis calatis (ve shromáždění lidu k tomu konci se sešlého), pontifikové se tážali božstva při nastolení krále, zda jest osoba jeho božím příjemnou a vítanou (inaugurium), jich se bylo tážáno před každým důležitým aktem státní moci (před válkou, neštěstím a p.), před pontifiky uzavírána manželství, smlouvy, pontifikové byli strážci mravnosti a spravedlnosti.

Podobně dalo se dříve u Řeků bez rozdílu národnosti. I dějiny práva německého vykazují podobnou pravomoc kněží německých na poli zákonodárném. Vše-liké druhy právních jednání odbyvaly se v hájích posvátných za asistence a vrchního dozoru pohanských kněží, právní jednání ta byla obětí posvěcována a pod ochranu božstva stavěna. Ovšem, než se u národů pohanských ustálila a vyvinula samo-

statná kasta kněží, byl v každé rodině hlava její zároveň knězem, jemuž přináležela nad rodinou a agnáty všeliká pravomoc, již se dostávalo posvátnosti v pravomoci kněžské.

Podobně tomu bylo u národů slovanských.

Když na zříceninách pohanské modloslužby povstávala církev katolická a její učení zapouštělo v zemích pohanských kořeny, vidíme, jak papežové s biskupy a kněžstvem obracejí zřetele svého zároveň k zákonodárství té které říše. Jelikož za prvních dob církve poddány byly všechny známé země panovníkům římským a římské právo jakožto nejmocnějšího státu a nejvíc jsouc vyvinuté bylo všude v říši imperatorů platným, začala církev právo to zušlechťovati ideami křesťanskými. Formu ponechala, měnila jen obsah a přikrou tvrdost pohanských předpisů právních.

Zásady dekalogu měly reformu pohanského práva provést i také ji provedly. Hlavní zřetel obracel se k právu rodinnému, manželskému a dědickému. Potestas patria římského a později německého práva byla změněna, otci se nedovolovalo syna (děti i manželku) prodávati, zabíjeti, svazek rodinný stal se poměrem ethickým, ideálním, postaven byv pod ochranu přikázání Božích. Nerozlučitelnost manželství, v římském právu tak de iure i de facto neuznávána, byla všem národům přiosťvena a jen z důvodů církevním právem uznaných připuštěna. Svoboda osobní všude prohlašována a otroctví zrušováno. Majetkové právo (vlastnictví) na nový základ postaveno a uznáváno. Pro chudinu zřizovány ústavy dobročinné a staráno se všemožně o ulevění trudného jejího postavení. Proto zavedeny ku dřívějším formám testamentů formy nové coram parochio et duobus testibus, zavedena možnost právní, by pořizující směl oproti starým ustanovením zanechat jistý díl majetku k dobročinnému účelu (ad piam causam, pro salute animae, ad bonum ecclesiae).

Ve školách bohosloveckých vyučováno obojímu právu, církevnímu i světskému, kněžstvo (zvláště vyšší) katolíky uznáváno kompetentními soudci in causis nejen spiritualibus, nýbrž během času i civilibus, podrobováno se jurisdikci církevní i v právu a řízení trestním. A co právnické školy světské upadaly a zanikaly, vyvíjela církev úspěšnou činnost na poli jurisprudence.

Církev to byla, která v právu mezinárodním již za prvních dob křesťanství zavedla instituci stálých vyslanectev, kterýžto ústav později všeobecným právem mezinárodním byl přijat a tvoří dnes samostatné odvětví tak zv. práva míru. Papežové vysílali na dvory cařihradské a později, když titul císařů římských přenesen byl na krále francké, ke dvorům franckým své stálé vyslance. Panovníci světsí, nemajíce právnický vzdělaných laiků, brali do rady korunní biskupy nebo kněze, kteřížto po dlouhá století zastávali nejvyšší říšské úřady, jako úřad kancléře. A vysílajíc k cizím mocnostem vyslance, zmocňovali k tomu zpravidla kněze. Nemůže se říci, že by toho nutnost se byla jevila proto, že úřední řeč tehdejší až do pozdních dob středověku byla výhradně latina; ve školách se vůbec tehdy vyučovalo latinsky a i laikové byli nuceni studující latinsky se učiti. Důvod toho byl zcela jiný: kněžstvo požívalo většího vzdělání, bylo ve styku obecném uhlazeným, taktním, bylo diplomaticky vyškoleným. Kněžstvo požívalo všude neobmezené důvěry a vážnosti a důvěru tu si dovedlo udržovati a vážnost zachovati. Richelieu, Berulle, Mazarin, Klésl, Dietrichstein a jiní byli státníky prvního řádu.

(Pokračování.)

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Co hlásají o tom všem starokřesťanské pomníky? Potvrzují slova spisovatelův oněch dob. Na náhrobcích křesťanských nejednou setkáváme se s nápisy, jež vyjadřují štěstí žen křesťanských, jakého zakusily v manželství se svými zesnulými muži, jimž pomníky stavěly. Volusia Martina postavila tento náhrodek manželu svému

nejdražšímu, dobře zasloužilému, od něhož nedostalo se mně žádné výtky,« hlásá jeden takový pomník, na němž stojí dále, že mu staví manželka Volusia náhrobek ten proto, aby se mu odvděčila »za lásku a oddanost k sobě.«⁴⁰⁾ Jinde zase manžel mluví s podobnou láskou o své choti: »Náhrobek tento postavil Alexander milené choti své, jež jako křesťanka vždy žila se mnou v pokoji.«⁴¹⁾ Tak zní nápis. A druhý dí, že manželé žili spolu »sine laesione animi — bez výčitek a trpkostí, semper concordes — vždy v nejlepší svornosti, sine ulla querella — bez příčiny k jakékoliv stíznosti.«⁴²⁾ Anebo muž praví o své zesnulé choti Albaně, »že mu ji Bůh dal z lásky své jako dar svatý.«⁴³⁾

A co se věrnosti manželské dotýče, hlásají i ji náhrobky a nápisy na nich, neboť přečetné z nich zní: »Ženě nejvěrnější; Družce čisté; Choti nejctnostnější; Ženě, jež věrnost zachovala manželovi neporušenou; Ženě, jež žila se mnou bez viny a v lásce nejkrasší«⁴⁴⁾ atd.

Vedle těchto ctností jsou to ještě obětivost přátelská, pohostinnost a milosrdí bohatého k chudému, pokora, odevzdanost do vůle Boží a jiné ctnosti křesťanů, jež nápisy v katakombách nám hlásají. Klid a mír září na podzemních stěnách těch; nenajdeš tu stesku nebo žaloby na pronásledovníky ani stopy nějakého proklínání, jež vyznívá z nápisů pohanských. Cítíš se v těchto temných chodbách jako v království Beránka, jehož obraz tu krokem vedle obrazu holubičky mru naplňuje duši pokojem, nadějí, odpuštěním, láskou. Sami také tu vzájemnou lásku, jež všechny je činila jednou rodinou, osvědčili nejlépe tím, že zvali se vespolek bratřími a sestrami. A co pokory zvláště se dotýče, již křesťané se vyznamenávali, viděti to zajisté z toho, že jako zmizelo s náhrobků křesťanských jméno »otrok«, že podobně zmizely s nich všeliké vzpomínky na důstojnosti a úřady světské, jež zemřelý za živa zastával, a že patriciové psali často na náhrobcích jenom jedno jméno, pomíjejíce úplně svých názvův a titulů rodových.

Kromě toho pak i sama povaha některých starokřesťanských jmen, v katakombách zachovaných, svědčí o pokorném smýšlení těch, jimž jména ta patřila. Pohané vypůjčovali si často jména svá od svých bohův a libovali si ve jmenech, jež vyjadřovala jakési vznešené idee nebo vlastnosti a pod. Zvalit se: Jupiter, Apollo, Bacchus, Diana, Mars, Martia, Mercurius, Minervinus, Felix (Šťastný), Macarius (Blažený), Magnus (Veliký), Elegans, Facundus (Výmluvný) a pod. Nebo zvali se též dle květin: Flora, Laurina, Rosa, Narcissus atd. Některá z těchto jmen nacházíme i u křesťanů, kteří právě z pohanství se vrátili; zachovávali je nejčastěji před světem za příčinou své bezpečnosti, majíce nejednou doma i v církvi jméno druhé, značící nějakou ctnost křesťanskou, jako: Pistis (Víra), Elpis (Naděje), Charitas (Láska), Pax nebo Irene (Mír), Pius (Zbožný), Theofilus (Bohumilý), Renatus (obrozený t. j. v Kristu), Christophorus (ten, který Krista nosí), Redemptus (Vykoupený) atd. Avšak vedle všech těchto názvův, ať od pohanů přejatých, ať na půdě křesťanské vyrostlých, shledáváme se na pomnicích náhrobních častokrátě ještě se jmény zcela zvláštního druhu, se jmény totiž, jež jsou vlastně nadávkou, jako Alogius (Hlupák), Insipientia (Nerozumná), Projectus (Povržený), Injuriousus (Zločinný), Exitiosus (Zhoubce), Stercorius (Smetí, hnůj), Asellus (Osel), Pecorius (Dobytek) a jiná ještě horší. Jest otázka: Z jakého pramene vzešla tato směšná a ohyzdná jména? Aby původ jich dal se určití, je třeba čísti paskvily, jež pohanští spisovatelé proti vyznavačům Kristovým za dob pronásledování psali a vydávali. Bylať křesťanům vytýkána hloupost, že vzdalují se všech rozkoší a her — a odtud názvy Alogius, Insipientia — Hlupák, Nerozuma; byli zváni bezbožci a nepřáteli bohův a císařův, a odtud pojmenování: Injuriousus, Calumniosus, Contumeliosus — tedy Zločinný, Tupitel, Povrhovač bohů; stihla-li říší nějaká pohroma, vše svalovalo se na křesťany — a odtud jména: Importunus, Exitiosus, Malitiosus — t. j. Zhoubce,

⁴⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 344.

⁴¹⁾ Ibid., p. 101.

⁴²⁾ De Rossi, Inscript. christ., sv. I. č. 194.

⁴³⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 344.

⁴⁴⁾ Tamtéž, str. 345.

Původ neštěstí, Zlomyslník; jiná však jména, jež jsme uvedli, diktovalo pohanům pohrdání křesťany. A věřící i taková jména snášeli a ryli je na své hroby, těšíce se z toho, že mohli pro Krista opovržení snášeti. Je to jaksi doklad ke slovům sv. Pavla, když dí: »Rouhají se nám, a my se modlíme, jako smetlí tohoto světa učinění jsme a jako povrhel u všech až posavad« . . .⁴⁵⁾ »ale my souženými se chlubíme.«⁴⁶⁾

I viděti z toho, jak i ta nejmenší drobnůstka nese na sobě stopy života prvních křesťanův a svědčí překrásně o klidu jejich ducha, o veselí a opravdovém štěstí vnitřním, jaké jenom hluboká víra a upřímná láska k Bohu a bližnímu dáti může.

Ostatně pak o této lásce vydává svědectví i něžná úcta, s jakou se chovali k nemocným a zemřelým. Co se týče péče o nemocné, dostačí poznamenati jenom tolik, že již nejstarší církve měla — ať to tak nazvu — zvláštní kongregaci milosrdných bratří a sester. Jsou to tak zv. parabolaní, jichž název odvozen je od řeckého slova παραβαλεσθαι τὴν ζωὴν — t. j. život v šanc vydávati. Byli to tedy ošetřovatelé nemocných, kteří v církvi tvořili zvláštní úřad, zvláštní stav.

A co se mrtvých týče? Je známo, že židé co nejúzkostlivěji vyhýbali se všelikému doteku s mrtvolou, jakožto prý věcí nečistou, a že dotekli-li se jí přece, stávali se nečistými a potřebovali očisty.⁴⁷⁾ U Řekův a Římanů znečišťoval již pohled na mrtvolu a znedůstojňoval úkon náboženský, takže týž musil býti přerušen a znovu započat.⁴⁸⁾ Zcela jinak bylo tomu však u křesťanův. Věřící od samého počátku neměli domněnek těch a onoho odporu k mrtvole, a opatrovali ji s podobnou pietou a nesli do hrobu mrtvolu svého zemřelého bratra nebo sestry s touž úctou, s jakou Josef z Arimathie a Nikodém mrtvolu Kristovu. Neboť co Bůh utrpením svým a svou smrtí očistil, nesměl nikdo považovati za nečisté. Proto také křesťané pečovali neustále o to, aby uchránili resp. očistili se z nečistoty jen jedině, t. j. hříchu. Nad ložem nemocného bděla jeho rodina a kněz, při čemž konány modlitby, jež obsahem svým upomínají zcela na dnešní modlitby za umírající. Když nemocný zemřel, zavřeli mu nejbližší příbuzní oči a ústa, umyli mrtvolu jeho a natřeli ji olejem, načež ji zavinuli v bílá plátna. Po vykonání této povinnosti rodinné převzala zemřelého církve a nesla ho veřejně — a to nejednou i uprostřed pronásledování — na ramenu svých fossorů za modliteb a za zpěvu žalů do hřbitovního podzemí. Na hřbitově sloužena buď v budově nad zemí, nebo na nejbližším hrobě mučeničkově v podzemní kapli mše sv.; přátelé modlili se při tom u mrtvoly, držíce v rukou hořící lampičky, neboť v kapli mohlo se jich směstnati jen málo. Po skončené oběti vykonal kněz nad mrtvolou předepsané modlitby, načež fossorové uložili mrtvolu do hrobu ve stěně chodby nebo kaple vytesaného, posypali ji slabou vrstvou vápna, aby výpary nekazily povětrí, a uzavřeli otvor několika cihlami nebo kamennou resp. mramorovou deskou. Na hrob a v okolí kreslil pak křesťanský umělec nejednou náboženské obrazy, a na kameni samém vyryl příbuzný, nebo sochař, nebo fossor vedle jména i poslední přání: In pace — V pokoji odpočívej — anebo jiné podobné pozdravy. A pak často přicházela církve ke hrobům těm, aby vzpomínala svých dětí, jež byly již odešly na lepší svět. Ani za hrobem neustávala láska její a láska příbuzných k zesnulým miláčkům.⁴⁹⁾

Tak tedy vidíme, jak památky starokřesťanské i v této příčině, co života a působení církve ve společnosti a v rodinách se dotýče, pěkně podávají nám zprávy a doklady. A máme-li vše to na mysli, pak věru není, proč bychom nevzdali největší úctu tomu evangeliu Kristovu, které z národů divokých učinilo národy vzdělané; které z rodin, propouštěním žen, mnohoženstvím a pohazováním dětí zbláznělých, učinilo rodiny blažené; které ze ženy, mužovy služky, učinilo

⁴⁵⁾ I. ke Korinth. IV. 13.

⁴⁶⁾ K Říman. V. 3.

⁴⁷⁾ Mlčoch, Starověda biblická, Praha 1888, str. 112.

⁴⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 106.

⁴⁹⁾ Tamtéž, str. 106. nn.

družku jeho; které z člověka otroctvím vášní a otroctvím služby spoutaného učinilo člověka duševně i tělesně svobodného a ostatním lidem před Bohem rovného! A pak se také nedivme, proč církve velí, aby vždy po přečtení evangelia při mši sv. zněla odpověď: *Laus Tibi Christe — Chvála Tobě Kriste!* Zasloužit jí zajisté měrou nejhojnější.
(Pokračování.)

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

(Pokračování.)

II.

Velebný je, též vítězoslavný zpěv Mojžíše a Aronovy sestry Marie:

Síla má i chvála má Hospodin:

Hospodin jako muž bojovník,

Vozy Faraonovy i vojsko jeho uvrhl do moře:

výborná knížata jeho ztopena jsou v moři.

Propasti přikryly je, sstoupily do hlubiny jako kámen.

Pustil jsi hněv svůj, jenž sežral je jako oheň strniště.

Stála tekutá voda, shromážděny jsou propasti uprostřed moře.

Řekl nepřítel: honiti budu a dohoním je

dělití budu kořisti, vytrhnu z pošvy meč

pobijet je ruka má.

(A nyní ta vznešená antithesa:)

Vál vítr tvůj a přikrylo je moře,

Potopeni jsou jako olovo v vodách prudkých.

Kdo podobný Tobě, Hospodine, mezi silnými?

Kdo podobný tobě, tak velebný, hrozný

a chvalitebný, činící hrozné věci.

Vztáh si ruku a pozřela je země.

Vzala i Maria, prorokyně, sestra Aronova

Buben v ruku svou a vyšly všechny ženy

za ní s bubny a houfy zpívajícími,

jimžto začínala, řkouc: Zpívejmež Hospodinu,

Nebo slavně zveleben jest, koně i jezdce uvrhl do moře.

Z této ukázky lze poznati, že i ženy byly jaksi organisovány ve pěvecký sbor, jejichž hlasy střídaly se s mužskými.

Kterak poetický byl národ židovský, dokud ještě byl lidem Hospodinovým. Nejhojnější dary ducha i země byly na něho rozlity. Po jeho rozptýlení mezi národy nadpřirozená síla poesie jakoby v něm navždy vyschla. Talmud se svými nesmysly je pouhou parodií někdejší národní poesie. Zbyla mu jen nepomíjející zášť proti Kristu a mamonářství.

A což bychom měli říci o knize žalmů, o nichž papež Urban VIII. praví, že církevní psalmodie je dcerou té hymnodie, jež ustavičně zaznívá před trůnem Božím a Beránka.

Knihu 150 žalmů lze přirovnati k nejvonnější kytici, z níž těžko by bylo vybrati jedno kvítko a říci o něm: toto je nejkrásnější a nejvonnější. Krásné jsou všechny jako květy, z nichž jeden má barvu růžově radostnou, druhý fialově kající, třetí černou smutku atd. V kytici té převládá srdci lahodící fialová barva kajivosti a vedle ní popelavá barva pokory, leč obě barvy propleteny jsou zelení naděje, růžovou radosti, bílou nevinnosti a karmínovou hrdinského mučnictví. Barvitost stále se střídá a vždy mile jímá a těší. Kdo by stíhán byl nervosou, necht' jen si s celým srdcem v knize žalmů počte, a zlý duch Saura bude z něho zaplašen.

O knize žalmů máme svědka nad jiné kompetentního, protože 3000 let starého. Je to město Babylon, jež teď takoruka z hrobu povstává, aby vydalo svědectví pravdě, jež o něm psána jest v písmech svatých:

Při řekách babylonských, tu jsme sedali a plakávali:
Když jsme se rozpomínali na Sion.
Na vrbí uprostřed něho zavěšovali jsme nástroje hudby své.
Nebo tam dotazovali se nás ti, jež zjimané vedli nás,
na slova písní: a ti říkali: Píseň zpívejte nám z písní sionských.
Kterak ale zpívati máme píseň Hospodinovu v zemi cizí?

Slova tato svědčí, že písně židů — tedy žalmy — dojímaly vzdělané Babyloňany, k jichž zábavě zpěchovali se židé písně své profanovati.

O žalmech napsal slavný apologeta Hettinger: Žalmy jsou mistrovskými kusy hlubokého a svatého líčení přírody, jsou zpěvy věčnými. Dokud na zemi srdce bude tlouci v touze po Bohu a bude z pozemské noci hřichu a pomijejcnosti prodírat se k věčnému světlu a životu; kdekoliv nejhlubší bol k Bohu bude lkáti, a vyslyšené lkání k díkům šeptati: dotud budou žalmy se zpívati. Schulte nazývá žaltář zpěvníkem a modlitbami starozákonní synagogy. Základním motivem — dí ženiální Baron Gastner — žalmů je láska Israelitů k zákonu Božimu, jímž každý žid cítil se připoután k Bohu, jako dítě ku svému otci, jako poddaný ku svému králi a vlasti. Všecka lidská vznešenost ztrácí se před majestátem jeho a příroda jest jen jako hříčkou jeho všemohoucnosti. — Není pocitu v lidském srdci — dí Oer — není nálady, jež by neměla v žalmech svého výrazu, jež by žalmy nebyla pojata a k Bohu vedena. Slova žalmů jsou věčně svěží, věčně nová, je v nich poésie nevadnoucí krásy. — Před tvář Hospodina trásla se země, moře dávalo se na útěk, Jordan obrátil se nazpět, hory poskakovaly jako skopci, skály proměňovaly se v moře, kameny ve zdroje. Kterak nepatrně a chatrně vyjímá se naproti žalmům poésie nesmírně oslavovaných básníků pohanských, což doznává i Hegel slovy: Pronikavější nežli u Řeků shledáváme vzlet, vzezření k nebesům, jásot a výkřik duše k Nejvyššímu ve mnohých žalmech starého zákona. (Viz Aesthetik III. 456.) Církví a papeži nepřející estetik Carriere je unesen krásou žalmů, když praví: Žalmy podávají nám ne tak výrony citů a vyznání jednotlivého básníka, jako spíše dějiny ducha a srdce celého kněžského národa během mnohých století. Jsou to vzory náboženské poésie, jež ve své klasické velikosti vždy budou před námi státi.

A vskutku mnohé žalmy jsou výrony citů všech israelského lidu. Tak modlí se lid za svého krále: (Žalm 19.)

Vyslyš tebe Hospodin v den soužení:
Chraň tě jméno Boha Jakobova.
Sešliž ti pomoc ze svatyně a ze Sionu ochraňuj tě.
Pomniž Bůh na všelikou oběť tvou,
A zápalná oběť budiž jemu tučná (příjemná),
Dejž tobě podle srdce tvého.
Veseliti se budeme v spasení tvém.

Na to odpovídá král David:

Naplaň Hospodin všecky prosby tvé.
Nyní jsem poznal, že spasena učinil Hospodin pomazaného svého.
Vyslyšit ho s nebe svatého svého.

Načež lid zase:

Titě ve vozích a jiní v koních, my pak jméno Hospodina svého vyzývati budeme.

Oni svázání jsou a padli: my pak vstali jsme a pozdviženi jsme.

Hospodine, spasena učin krále a vyslyš nás v den, v kterýž vyzývati budeme tebe.

Jaký to musil býti dojem, když mezi králem a lidem zpěvy tyto se střídaly. Dodati sluší, že — snad později — hlas krále zastupovali dvorní zpěváci.

V žalmech objevují se pravdy, jež starému světu byly neznámy, jež ani Stoa, ani římské řečníky nedostihly:

Milosrdenství a pravda potkaly se,
spravedlnost a pokoj políbily se.
Pravda ze země vzešla a spravedlnost s nebe vyhlédala.
Dá Hospodin požehnání a země vydá úrodu svou.

Anebo:

Milosrdenství Hospodinovo na věky zpívati budu.
Od národu do národu zvěstovati budu pravdu tvou.
Spravedlnost a soud jsou utvrzením stolice tvé.
Milosrdenství a pravda předcházejí tvář tvou.
Blahoslavený lid, kterýž umí plesati tobě.

Toho radostného plesání k bohům národové pohanští neznali.
Pochmurné pohanství vůbec pravdy této neznalo, jeho bohové sami byli přivázáni k neodvratnému osudu.

Kterak dětinně něžná je důvěra v Boha vyjádřená v žalmu 8.:

Hospodine, Pane náš, jak předivné jest jméno tvé!

Z úst nemluvíátek a požívajících prsy, dokonal jsi chválu tvou.

Patřím-li na nebesa tvá, dílo prstů tvých:

Na měsíc a hvězdy, kteréžs ty založil:

Což jest člověk, že jsi naň pamětliv? anebo syn člověka, že navštěvuješ jej?

Učinil's ho málo menším andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej.

A ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých.

Všecko jsi položil pod nohy jeho: ovce i voly všechny, nad to i zvěř, polní,

Ptactvo nebeské i ryby mořské, Hospodine, jak předivné jméno tvé.

Bylo by nošením dříví do lesa, kdybychom chtěli podávatí další ještě ukázky z knihy žalmů. Každý žalm sám o sobě je perlou poésie, jež řadí se k sobě jako v jeden drahocenný řetěz a je věru s podivením, že málokterý básník si těchto vyhledávají poetickou látku v pohanských bájích a nejkrásnější stkvosty poésie září jim takofka před očima. Mají oči a nevidí! A ještě více jest k podivení; že denní recitování žalmů stává se obtížným i těm, jimž to jejich povolání ukládá za povinnost. Necht je k tomu pobádá vědomí, že zpěvy ty denně se ozývají z úst a srdcí stasticů kněží a řeholníků a že, jak již svrchu uvedeno, zpěvy ty jsou jakousi ozvěnou zpěvu andělského před trůnem Nejvyššího. (Pokračování.)

O významu XIX. století.

Řeč, kterou pronesl při slavnostní akademii jub. spolku »Praha« dne 30. prosince 1900
ThDr. mong. FR. KORDAČ, rektor semináře v Litoměřicích.

(Dokončení.)

Sledujte nejprve cesty apoštolův k národům, vedoucí ze Říma do všech končin světa; i naši slovanští apoštolové Cyrill a Method, přišedše od východu, hledali a našli ochrany proti žárlivosti cizí, opory biskupských stolců mezi Slovany o prastolec na skále Petrově v Římě. Takto spojili naši věrozvěstcové obojí stanovisko světové: Jerusalem i Řím, zanechavše nám odkaz směřodatný.

Encyklika Lva XIII. »Supremum munus« o apoštolech slovanských, ss. Cyrillu a Methoději, bude zajisté památným dokumentem století XIX. o úkolech katolického Slovanstva na Východě.

Ku konci století XIX. vidíte s výšiny Vatikánské nepřehledné davy stasticů poutníků jubilejních, nová hnutí národů (»commotio gentium«), jako by se ze všech končin světa, ze všech národů, ujednali, aby vzdali dík a hold náměstku Kristovu a tím Kristu, světa Spasiteli, za dobrodiní XIXstoleté civilisace křesťanské.

S výšiny Vatikánské, kde první náměstek Kristův, sv. Petr byl ukřižován, poslyšte hlasy všech těch nesčíslných davů, jménem více než 250 mi-

lionů katolických věřících vyznávat: *Credo in unam — sanctam catholicam et apostolicam Ecclesiam.*

Unam, — kdy jindy se objevila tato jednota zřetelněji, než ve druhé polovici stol. XIX. za papežů Pia IX. a Lva XIII.? Kdy jindy byla souvislost biskupů s hlavou církve a kněžstva se svými biskupy dokonalejší, než ve stol. XIX.? Kdy jindy byla upevněna tato jednota více, než r. 1870, definicí o neomylném úřadě nejvyšší hlavy církve? Jako v Starém Zákoně hlas Boží zavzníval ve svatostánku Jerusalemském na Sioně a skrze velekněze lidu byl ohlašován: tím méně umkl v Novém Zákoně tentýž hlas Boží; neboť přispěním Ducha sv. jest nejvyšší učitel Církve ve věcech víry a mravouky křesťanské neomylným. Proti revoluci shora i zdola, proti radikálnímu popírání veškeré autority, ve století anarchismu zvěstuje se světu, autority potřebnému, nejvyšší stupeň autority u člověka vůbec nemožný — neomylnost ve věcech víry a mravů za přispění (assistance) Ducha sv.

V ideálním boji mezi Kristem a antikristem jest nám tuto událost zaznamenati, jako zvláštní pomoc Boží, o níž se zmiňuje Niebuhr.

Vidímeť s výšiny Vatikánské, na konci století XIX., dva nepřátelské tábory ve válečný šik k rozhodujícímu boji ve století XX. postavené: jeden tábor s hierarchií, jížto základ jest Kristus, a sahá svým vrcholem, náměstkem Kristovým, až k nebesům, přijímajíc přispění Ducha sv. v učení a vedení veškerých národů cestou věčné spásy. To je církev katolická.

Druhý tábor vykazuje též svou hierarchii, čítat přes 30 stupňův hodností svých bratří a má kořeny a základ svůj hluboko — v pekle, v onom »knížeti světa«, k němuž pravil Bůh: »Nepřátelství položím« (Gen. III. 15.) — mezi Kristem a antikristem. — Utkaly se tábory oba, církve Kristova i brány pekelné v XIX. století v boji otevřeném; více než kdy jindy se duchové rozlišují ve dva tábory: Zde Kristus — tam antikristus. — Se stanoviska světového v Římě slyšíme vyznání víry národů: *Credo in catholicam Ecclesiam, věřím v církev katolickou.*

Mezi tím, co politování hodný hlouček nevědoucích co činí (a kdyby jich bylo i 100.000, kteří »pryč od Říma« volají), píše konvertita Rosenthal seznam 6 svazků charakteristických obrazů konvertitů zpět do lůna církve katolické.

Vidíme papeže Pia IX. a Lva XIII. obnovovati hierarchii katolickou v Americe pro 12 milionů katolíků a v Anglii, kde za posledních 16 let přes 37.000 konvertitů k církvi katolické se přihlásilo, mezi nimi aristokracie nejen rodu, ale i ducha, z university Oxfordské 266, z Cambridgeské 128 doktorů, 355 anglických theologů, mezi nimiž jména kardinálů Wisemana a Newmana svým návratem do církve katolické celou Anglii pohnula.

S výšin Vatikánských »pozvedni jen oči svých a viz!« (Is. 60) uzříš »sálu pohanů« v počtu přes 20 (dvacet) milionů, kteří »z daleka«, ze všech konců světa zvěstováním evangelia katolických missionářů, přišli k Římu, k náměstku Kristovu, do církve katolické.

Z á v ě r.

Vše to, přehlízíme se stanoviska dvou světů: světa před Kristem i po Kristu, v Jerusalemě i v Římě. Obracejíce nyní zraků svých k národu našemu a jeho »caput regni« Praze, jest nám na konci století XIX. s potěšením a vlasteneckým nadšením dosvědčiti pokrok kulturní, nad nímž i naší političtí nepřátelé žasnou. Století XIX., jmenovitě druhá jeho polovice, jest periodou obrození národa českého. Mistrnou dokonalostí naznačil to nedávno J. J. kníže Jíří z Lobkovic při oslavě desíletého založení české Akademie císaře a krále Františka Josefa I. pro vědy, slovesnost a umění. — Budiž mu za to i od tohoto shromáždění katolického vzdána čest a upřímné díky. (Souhlas.)

Česká universita, výstava stoleté práce české, národopisná výstava a jiné manifestační instituce na obdiv postavily pokrok ve všech oborech síly, jížto vládne člověk, síly hmoty a síly intelligence.

a pokrok ten svědčí o bujaré síle národa českého a schopným jej prokázal pro kulturní úlohy světové.

Má-li, ale národ náš na jevišti světovém tuto úlohu skutečně vykonat, nesmí zapomínat na nezměnitelný zákon, kterým se trvanlivý a důkladný pokrok národů řídí; jest to zákon rovné proporce sil, to jest: čím více vzrůstá síla hmotná v ruce člověka inteligentního, tím více má v něm vzrůstati síla náboženství a z něho plynoucí vědomí zodpovědnosti před Bohem i před národem

Taková aliance síly hmoty a intelligence se slou vyší, náboženstvím, tvoří nepřemožitelný trojspolek na upevnění míru, stálého pokroku kultury křesťanské a blahobytu časného i blaženosti věčné; neboť tento trojspolek spojuje zemi, s nebem, národ s Bohem. A byť i národ náš poměrně byl na jevišti světovém malý — spojen s Bohem bude vítězným Davidem volajícím: Bůh je s námi kdo proti nám!

Znamenáme-li ale, že intelligence a skrze ni využitkování síly hmotné v národě sice přibývá, ale blahobytu a spokojenosti u bývá, nezbyvá nápravy jiné, než, aby národ šestimilionový pronikajícím a veškerý odpor zdrcujícím hlasem a volebním lístkem na zástupce své v parlamentě říšském i zemském zvolal: Zjednejte národu a vlasti naší víc náboženství, a to náboženství slavných předků našich, náboženství věrozvěstců Cyrilla a Methoděje, víru sv.-Václavskou, víru katolickou.

Nestávejme se malichernými ve věku XX., který bude vyžadovati muže celé, ideje velké. Nespouštějme s mysli stanovisko světové, Jerusalema a Říma, chceme-li býti národem na jevišti světovém váženým a platným.

Na rozhraní věků XIX. a XX. nabízí se i národu českému s líšáckou vychytralostí zchátralý již inventář liberalismu, zděděný (sine beneficio inventarii) před sto lety od panovnické revoluce; jinde jej již odhazují mezi odpadky nakažlivé a lidomorné — a zástupcové národa našeho by jej měli teprv nyní kupovati za velikou cenu nejdražších statků národních, za víru a mrav našich českých předkův, za blahobyt a svobodu národa?

Cizácký liberalismus, ke všemu svému jedu, společnost sžítajícím, oblekl si na nás české ovce kůží vlčí, a nejen kůží, ale i hltavost vlčí; — prohlašuje zásadu nationalismu na jihu i na severu říše rakouské, — ale když se, věrni císaři a králi, národové slovanští hlásí po jazyku mateřském ve škole a v úřadě — odpovídá se mu pádnými argumenty Mommsenovými: na lebky české, aneb kanony pruskými na všecken národ český.

Dle zásady: »divide et impera«, zanáší od národa roztržku náboženskou německého starokatolicismu, odděluje šlechtu od národa, namlouvaje mu, jak se to ústy jednoho z jejich vůdcův ještě dne 20. prosince 1890 stalo: »der grösste Feind Österreichs ist der Feudaladel« (největší nepřítel Rakouska jest — feudální šlechta).

Nazývají nás i národové cizí národem intelligentním. Intelligentním je, kdo intus legit t j. kdo proniká k jádru, k podstatě věci; nebudme tedy povrchní a odpovíme: XIX. století nám vštípilo svým významem zásadu: že je liberalismus hospodářský, politický a náboženský — největším i národa našeho škůdcem a proto že chceme i my zpět k náboženství, zpět ku Kristu, králi věkův i národův.

Ale podle přesvědčení toho také jednati — vyžaduje ovšem pevnost a samostatnosti charakteru, proti mohutným bezbožeckým proudům století XIX., vyžaduje boje.

Ale toho Bůh dá, že nebude, aby katolík Čech utíkal z boje, z boje tak čestného za statky největší, za víru a mrav křesťanský, za vlast a krále, za říši rakouskou a rod Habsburský.

Neboť odvěký proud německého protestantismu, říši a vlasti naší před 300 lety tak osudný, zákonem historické setrvačnosti s novým násilím naráží zvláště na severní hráz katolických zemí československých; osud katolicismu a osud Čechoslovanů v století XX. — Rakouska bude osudem!

Nuže: krouheh kříže vzhůru!

Vítězství nás nemine, byť bychom i my v boji padli — církev katolická a národ český, jí věrný, nepadne!

A bývalo-li starým Římanům heslem v boji: Dulce et decorum est pro patria mori, — buďž heslem naším ve chvíli rozhodné: Nejsladším a nejčestnějším jest, pro Boha, církev, vlast a krále skonati pod praporem kříže. (Veliký potlesk.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

Dějiny nám ukazují, jak stát klesal nebo vyrůstal s klesáním či zdarem života rodinného. Pokud římské matrony následovaly matku Gracchů, nalézajíce potěchu svou i pýchu ne ve zlatých a nádherných špercích, ale v mravném a ctnostném chování svých dítek, pokud denně, jak svědčí vykopaniny Pompejské, otec (patron) svolával rodinu svou i čeleď, aby u oltáře za ně božstvu obět přinášel, všechen národ jako orlice mocně se nad jiné vypínal.

Ale když rozmařilost zavládla v rodinách, když synové a dcery utíkali z domů rodičů, kteří výchovu svých dětí byli světili řeckým otrokům, když nevěrnost manželská ani netrestána a žena lásky k dětem pozbyla, klesal všechen obrovský římský dub, maje shnilé kořeny — rodinu, základ to všeho společenského i politického života.

A proč v Egyptě, v Řecku, v Persii, v Kartagině, a zejména v Palestině vzdělanost (civilisace a kultura) dosáhla stupně tak vysokého? Proč kvetly tam vědy i umění ušlechtilá? Protože v zemích těchto rodinný život byl značně vyvinut.

A proč v oblasti islamu, klimaticky výborně položené, není pokroku, ale vše tak děsně jednotvárné a mrtvé? Protože mnohoženství zničilo u Mohamedánů život rodinný.

Je-li otráven pramen, ze kterého lidé pijí, roznemohou se; i potok a řeka, kam voda z pramene vniká, otráveny budou.

Kdy měla katolická církev dny největší své slávy? Když v rodinách bylo porozuměno nauce Kristově. Spasitel posvětil rodinu tím, že 30 let ztrávil v příbytku rodiny nazaretské, že rodinám požehnal, odpuštění, mír a zdar přinášel, jak svědčí jeho přítomnost v příbytku Petrově (uzdravení apoštolovy tchýně), Zacharově, u Šimona farisea, Lazarově, Jairově a pod. I na kříži upevnil pásy rodinného žití závětí svou, aby miláček jeho přijal Matku jeho za vlastní (Jan 19, 26).

Z rodin zbožných a řádných vyšli oni misijníci, kněží, biskupové a papežové, svatí a světice, dělníci i králové; učenci a dobrodinci, Makrina s Nonna, Antusa, Blanka, Ludmila a Přibyslava atd., byly dobou květu království Božího na zemi.

Když pak frivolnost, rozmařilost a nevěra rodinný život rozežraly, zle se vedlo i církvi, jež zmítána byla rozkolnictvím a bludařstvím, revolucemi uvnitř i zevně.

Kdo církvi největší ránu zasaditi chtěl, rodinou otrávil. Vzpouří v rodině vedla ke vzpouří a převratům ve státě (Luther, francouzská revoluce).

Aby význam rodiny přišel k patřičné platnosti, musí býti starostí rodičů i dětí, kléru i učitelstva, mužů i žen, sněmoven i časopisů, poddaných i vladařů.

Jaká má býti křesťanská domácnost? Má býti upravena pořádně, má v ní vládnouti zbožný duch a rozkvétati ctnost.

»My house as my castle« — (dům můj jest můj hrad) — praví anglické přísloví, kde má život rodinný své zvláštní tradice, kde je dům útlukem sklíčených, hrází proti příboji nehod a neštěstí, kde rodiče, děti i čeleď stávají se účastnými nezapomenutelných, příjemně ztrávených chvil, kde se společně hovoří a čte, zpívá a hraje, kde panuje pořádek a lad. (Královna Viktorie, nedávno zesnulá, svolávala děti i vnuky, pletla pro ně šaty a hračky, dávala si od nich čísti, vyprávěti a pod.)

Proto touží Angličané, aby měli byt svůj pro sebe. Kdežto u nás (v Rakousku) na př. ve Vídni (v Praze je to zrovna tak) připadá na jeden dům průměrně 47 obyvatelů, připadá v Londýně na jeden dům pouze 7 (!) obyvatelů.

Míti vlastní pozemek, dům, zahradu nebo vinici — bývalo přáním všech hospodářů již v dávném věku, jak četné toho doklady máme v letopisech i básních (»terram bobus arare suis« — orati zemi vlastními voly), čemuž i slavný Lacordaire průchod dal slovy: Kéž bych měl kousek půdy a několik svých stromů!

Moderní činžáky, kde je vměstnáno v maličkých kobkách po kasárnicku tolik lidí, že by obyvatelé domu jediného mohli venku utvořiti celou vesnici, kde slyší soused každé hnutí a každé hlasitější slovo sousedovo, kde se vše otfásá, jede-li pod okny povoz, kde lidé sledují zvědavě příchod i východ vzájemný, kde vědí nejen, co kdo jí a pije, ale i jak to jí a pije atd., ubíjejí klidný život rodinný a přispívají velice ke proletarisování naší společnosti. Vždyť lidé v bytech moderních, jež často střídají, jsou takorča jako na ulici. Ale již Plato a Senek a pravili: Kdykoli jdu mezi lidmi (na forum, tržiště, ulici), vracím se domů méně dobrý a menší člověk je ze mne. To znamená, že člověk venku shledává u jiných zvyky chybné, jež ho urážejí, slyší slova daremná, vidí příklady mnohdy ničemné a pod.

Proto moralisté nedoporučují časté návštěvy ulice, hospod, bálů a divadel lidem zvláště mladým, ježto s duše pel se otfára, ctnosti ubývá, ze srdce přátelství a láska mizí, a lehkomyšlnost, zpronevěra, hřích a zločin se vkrádají.

Ve spořádané domácnosti křesťanské jest čisto jako v kleci. Na předním místě nalézá se kříž a kolem obrazy svatých, zejména našich milých patronů českých. Před těmito znaky sv. víry naši pokloní se i pokřičuje hospodář, když ráno k práci volá, tu se pomodlí matka, tu pokleknou děti i čeleď. Se zrakem k Ukřižovanému povzneseným žehná muž v poledne i večer pokrmy. Ke Kristu ukáže často i matka dítěti, když pláče zbytečně nebo poslechnouti se zpěčuje. Před krucifixem koná se v postě pobožnost sv. růžence některý den v týdnu, není-li denně možno. Tu modlí se matka za blaho dětí nepřítomných, tu prosí za trpělivost, když soužení doléhá, tu si slib lásky manželé obnovují, tu rodiče dítkám svým žehnají.

Dobře činí, kteří zachovali si z dob starších jakousi domácí kapličku, kde kolem sošky P. Marie nebo jiného svatého jest půvabná snůška památek z poutí, dárků od lidí zbožných, relikvií posvátných. Tím se činí z příbytku kousek svatyně, jež mile dojmá hosta a milostně účinkuje na obyvatele samé. (Pokrač.)

Anglický ritualismus.*)

Obraz anglikánské cfrkve našíh dnů. Dle »Revue des Revues« a jiných pramenů napsal VÁCLAV OLIVA.

IV.

Celou řadu pastýřských listů, jež »Times« označují za nejdůležitější v tomto století, napsal arcibiskup canterburský o dogmatech a ritech, jež uznává církev anglikánská. Zamítl římské dogma o transsubstantiaci, podržel však konsubstantiaci (že totiž Kristus jest v pravdě přítomen při sv. přijímání u kommunikantů, ne však pod způsobou chleba a vína). Vystoupil rozhodně proti doušni zpovědi a proti ritu, jež reformace odstranila (mši sv., mši zádušní, úctě svatých, kadidlu, svíčkám atd.)

Přikl jednotlivci právo učiti o otázkách sporných a biskupům udělil moc, aby zakázati mohli ritus, jež nesouhlasí se statuty a duchem církve státní.

Zároveň vyznává, že moc duchovních soudů jest velmi malá.

Tato prohlášení primasa platí pro celou Anglii. Mimo to arcibiskup yorkský, po příkladu svého přítele, po dvou měsících vydal podobné pastýřské listy.

Tím, jak se zdá, jest všemu konec.

*) Doplněk ke článku z minulého ročníku »Obrany«.

Jednotlivé výklady primasovy byly sice potírány (konsubstantiace, svoboda v učení), avšak v hlavním byla diskusse skončena; agitace rovněž musila skončiti. Principie stanoviti jest sice lehkó, ale hůře je prováděti. Neboť jest zcela něco jiného zapověděti užívání kadidla a něco jiného, uskutečniti, aby faráři kadidla i ve skutečnosti nepoužívali. Tu padá na váhu důležitý problém: o poslušnosti duchovenstva. A hle! boj nyní teprve vážně vzplanul a pastýřské listy arcibiskupské byly signálem k nové válce.

Ve většině kostelů pastýřské listy působily. Byly odstraněny obrazy svatých, potlačen římský ritus, z přijímání zase zavedena protestantsko-náboženská oslava večeře Páně místo mše sv. a mnoho jiného. Přemnozí duchovní ovšem činili tak za všeobecného protestu. Důkazem jest kázání faráře jednoho: Londýnský biskup zrevidoval náš bohoslužebný řád. Jest sice k tomu oprávněn, a já musím vás jen ku poslušnosti vybízeti, ač přichází mi to velmi těžkým. Nahraďte vnitřní vroucí modlitbou, co nám bylo vzato. Především musíme zanechatí kropení svěcenou vodou, tohoto krásného, prostého a evangelického obřadu. Zápovědí jeho zasazena byla našemu kultu těžká rána, než snad jest slušno, aby i naše církve měla podíl v pronásledování, jemuž na ten čas nikdo neujde, kdož miluje katolicismus a katolické zvyky.«

Jiní udělali ještě lépe, krátce neposlechli. »Chladně a klidně«, píše jeden anglikánský lokální list, »necháme bouří nadávek i výčitek nad sebou zůřiti. Podržíme jako dříve obřady při Nejsvětějším a za duše v očištnici.« Jiný duchovní vzhledem ku katol. ritualům prohlašuje, že svědomí mu káže, aby obřadů užíval, a že rád by viděl toho, kdo by mu v tom mohl brániti.

Jistá konference duchovních usnesla se na resoluci: »Kanonická poslušnost jest poslušnost kanonického práva a duchovních, vyžadují-li ji kanonické předpisy. Jest povinností každého duchovního, který jest v katolické církvi, odporovati všem nařízením, jež směřují proti jejím zvykům. Uctívání hostie, užívání kadidla jsou chvály hodná zařízení církve Kristovy a nesmíme od nich upustiti.«

O vánocích a novém roce zvětšil se neobyčejně počet poenitentů (zpovídajících se knězi), a některé náboženské listy se tím přímo honosily.

Tak ukázalo se, že rozkazy biskupů nic neplatí. Zlozvyky panují dále. Proč pak nežádali biskupové poslušnosti? Biskupové a církevní soudní dvory mohly faráře, jež přikázání církevní přestupuje, zbaviti úřadu. Proč tak neučinili? — Praví, že renitenti jsou znamenití a zbožní mužové. Co pak by to škodilo? »Mohou přestoupiti ku katol. církvi, věř-li v ni, ale nemají se dáti platiti od církve anglikánské proto, že ji do záhuby vedou.« Jen žádná zrada! »Jest povinností biskupů nad nimi bděti.« Tak zní nové námitky, jež denně se rozmáhají. Listy Harcourtovy vycházejí častěji a jsou psány hrozivějším tonem. »Neodstraní-li biskupové zpovědnici, pak zpovědnice odstraní je« — leden 1899.

Biskupové žádají o novou úpravu církevních zákonů. »To jest jen vytáčka, aby nabyli času«, hlásá Harcourt. »Parlament nechce více se zabývati náboženskými otázkami; jedině, o čem by uvažovati mohl, jest odtržení církve od státu a k tomu je potřeba mnoho času.« Rozličné plány o náboženské nové organizaci přetřásají se v časopisech. Arcibiskup canterburský obmyslí zaříditi z arcibiskupů tribunál jež by v poslední instanci rozhodoval sporné otázky (8. února). »Zbytečné výmluvy a průtahy« hlásá oposite s Harcourtem. Harcourt sám obmyslí zaříditi anketu o náboženských nepořádcích, jež v království panují. Tím však k hněvu popuzuje nejradikálnější stranu, jež i v tomto skutku znamená průtahy. Vyžaduje pak Harcourt nejpřísnější použití stávajících zákonů, volá laiky proti duchovenstvu do boje, hřmí proti umlňenosti kněžské a jasně hlásá, že existence církve vydána jest v šanc. Ohromné protiritualistické tábory se pořádají. Na jedním z nich (31. ledna) účastnilo se 10.000 osob, které jednohlasně se usnesly, aby královně byla podána petice s prosbou, aby odstranila mše a zpověď. Vláda (Balfour) počíná chápati důležitost situace. Lord Salisbury opouští rezervu a ujišťuje antiritualistickou deputaci svou úplnou sympatií.

Konečně jedná se o antiritualismus v parlamentě. V panské sněmovně pro-

hlašují (9. února) biskupové winchesterský a londýnský počínání si církevních autorit. Ospravedlňují se pro zdlouhavé jednání s nepodajným duchovenstvem.

Primas příslibuje, že všechny nepořádky odstraní.¹⁾ Téhož dne podává sněmovna dolní návrh o změně zákonů, jimiž duchovenstvo se řídí. Jménem vlády prohlašuje Mr. Balfour, že biskupové mají dostatečné prostředky, aby nepořádky odstranili, a slibuje práva jich zveličiti, bylo-li by třeba. (Dokončení)

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. Tentokrát musíme čtenáře seznámiti se slovem doposud neznámým a ke všemu ještě německým. Je to »überbrettl«. Slovo to zrodilo se na prknech, jež představují svět a sice na prknech moderní dekadence, čili secesse Jeho rodištěm je Berlín na náměstí Alexandrovském. Otcem je Wolzogen, který se o něm vyjádřil následovně: Máme Überziehry, Überbeiny, Übermenscheny, proč bychom si nemohli udělati k tomu überbrettly? Slovo je již tu a v krátkosti z Berlína přestěhovalo se do Vídně a odtud do Prahy do německého kasina na jeviště ochotnické.

Když se na jmenovaném divadle v Berlíně objevil nápis: Überbrettl, byl dům vyprodán. Jména nejzvučnější — umělců — naplňovala divadlo.

Überbrettl v Německu znamená novou literárně vědeckou epochu, začínající novým věkem. Někteří je nazývají literárním Variété. Co Wolzogen na jeviště uvádí, nese na sobě šaškovské rolničky a strakatinu. Hraje se, deklamuje, zpívá a též tančí. Vystupují krásné dámy s německou lyrikou při mnohém světle a mnohých barvách, plývá se vtipem, pichlavými poznámkami o politice, literatuře, pak se tančí a na konec vystupuje ubohý šašek, jenž zase jako z nešťastné lásky bere si život. Tedy veskrz strakatina na prknech — a to se nazývá überbrettl. Na jeviště této literární secesse hází se každý ohryzek, každá nestvůra. Hlavním obsahem überbrettlu jsou písně, poněkud prý cudnější, nežli na obyčejných tingtanglech. Vlastně původem svým pochází z Francie, kdež neslo název: »Cabaret artistique«, česky: hospůdka, čili putyka umělců. Je to nový důkaz úpadku divadel. Obecenstvo nenalézá již v řádných divadlech zalíbení, divadlo prý dnes již nevyplňuje svůj úkol, diváci odcházejí neuspokojeni. Řiditelové divadel své věci nerozumějí. Dramaturgie prý se již přežila. Umění umírá na přílišné množství literatury. V Paříži lidé z divadel utíkali do pověstné černé kočky, aby prý z té úmorné divadelní literatury okřáli. Zde nalézali vždy něco čerstvého, původního, poetického. Überbrettl tedy vyšel z Chat noir. Zde se zpívalo o starém žebráku, jenž býval velikým boháčem, dokud nepoznal se s pověstnou Margotou, která ho o všechny peníze připravila. — Co tomu říkáš, Margotko? — táže se zpěvák. — C'est parfait — odpovídá — chansons au claire de la lune. — Zcela dobře, zazpívejme si při měsíčku. — A co tato zpívá, připravuje za scénou Henri Rivière svá barevná skla, a v tom již na jevišti ukazují se stínové figurky. Na nebi kmitají se hvězdičky, zjeví se betlémská hvězda, otroci, mrzáci, ženy, děti, římské legiony pospíchají k Betlému. Kristus visí na Golgotě, blesky křijují se ve vzduchu a na konci všickni: pastýři, ženy, otroci, mrzáci klečí před jeslemi. a v tom zavzní francouzské Noël — narodil se Kristus Pán. — Francouzovi musí k zábavě sloužiti i věci svaté. Wolzogen na půdě německé vystřihává se frivolnosti. On každý nový kousek programu oznamuje přiměřenou humoristickou řečí.

¹⁾ Na základě prohlášení primasova přistoupili ritualisté, jichž počet stoupl na 33.559 členů s 4150 kleriky a 31 biskupy, dne 28. února k offensivě. Šest set vynikajících mužů ze všech oborů shromáždilo se téhož dne ráno v Londýně v kostele sv. Pavla. Biskup Argyllský celebroidal za assistence 8 kněží »mši« a 600 mužů přistoupilo ku přijímání. Po pobožnosti shromáždili se všickni v hotelu Cannon Street, kdež byla přijata a královně zaslána resoluce: Její milostivému Veličenství Victorii, z milosti Boží královně velkobritanské a islandské, císařovně indické, obhájkyni víry atd. Resoluce dýšící mužností a sebevědomím vyvolala respekt před ritualisty po celé Anglii. Biskupové tajně s resolucí souhlasí a ritualistům přejí.

Sám je též vynikajícím deklamátorem. Skládá písně, k nimž jiní dělají nápěvy a jiní je zase zpívají, on pak deklamuje a to prý mistrně. Při prvním überbrettlu večeru byla přednášena báseň Heinze Eversa, nadepsaná: *M r t v o l a v e v o d ě*. Na rybníku plove krásná mrtvola, okolo ní pobíhají kapři a hovoří o osudu utopeného muže. Jeden praví: — Nešťastná láska uvrhla ho do rybníka. — Nikoliv — praví druhý kapr: — byl opilý a do rybníka spadl. Třetí, hodně již starý kapr, jenž život zná a ví, že když kapr k něčemu dobrému přijde, že si má toho dopřátí a že není nic tolik hloupého, jako čas filosofováním marniti, ten neříká pranic a chutě se do mrtvoly pouští. Wolzogen uměl svým přednesem znázorniti, jakých požitků má kapr na mrtvole, je-li břichopáskem.

Jeviště überbrettlu představuje salon s nábytkem ve slohu secesse. V levo stojí piano, v pravo fauteuil, v němž sedí p. Wolzogen, nemá-li co deklamovati. Všickni na jevišti: fidele, zpěváci, pianista mají barevný frak s mosaznými knoflíky. Vystupuje zde též Češka, slečna *B o ž e n a B r a d s k á*, a zpívá podle Ivetty Gilbertové v kostýmu fantastickém píseň: *M a d a m e A d è l e*. Je to život francouzské cocotky, v němž vypravuje, že jejím prvním milovníkem byl básník, ale chudý, aby se nasýtla, měla druhého milovníka assessora, s nímž se měla mnohem lépe, inu ovšem mladost utíká, věrnost nic nevynáší — trulala — trulala. — Takového způsobu jsou ty písně. — A píseň svou zakončuje: — a já si z ničeho nedělám nic. — Vytyká se slečně Bradské, že němčinu špatně vyslovuje.

Po této vystoupil »pan major«, jenž musy učí exercírce. Jsou v tom náarážky na císaře. To číslo programu docílilo úspěchu nejvíce, — tedy politická satyra. Ale tu prý měl p. Wolzogen opletání s policií, od níž dostal prý pokyn, že vláda může býti směšnou, že ale na überbrettlu nesmí se směšnou dělat. Ano, kdyby prý chtěl směšnou dělat opposici, pak prý by to bylo něco jiného. Kusy divadelní jsou z überbrettlu vyloučeny. Diváci jsou vesměs v náladě tingtangské — jak pak by prý mohli vydržeti kus o třech jednáních. Diváci prý se neradi námáhají. — Potom následovala parodie jednoaktového drama: *Il Pranzo* (oběd) od Annunzia. Jeviště představuje jídelnu, v níž nejhlavnějším předmětem je okno, z něhož je viděti modré nebe. Posluchači jsou dožádáni, aby svou náladu zbarvili do modra. Mezi hrou modré nebe proměňuje se v červené a diváci musí též svou náladu přebarvit do červena. Osoby kusu: *D e g n a*, *R o s s e t t a*, *O l i o* a *M e l i s s a* vystoupí s tvářemi esteticky ušlechťenými. Rossetta představuje tetu, vyšlou z růží, a vůbec všechny osoby představují něco náramně jemného, ale při tom jsou přece tolik vstěže, že zasednou ke stolu. Ovšem zasednou si, ale nemají co jíst. Právě když Beppo, sluha, má přinést polévku, vytáhne Olío z kapsy knížku, v níž čte zprávu o bohaté hostině *T r i m a l c h i a* z *P e t r o n i a A r b i t e r a*. Všickni napjatě poslouchají, zapomínají na jídlo a na konec padají všichni hosté hlady pod stůl. Na to následoval dvojtanec: *V e s e l ý m a n ž e l*, sepsaný od Bierbauma, komponovaný od Oskara Straussa a tančený od p. Koppela a slečny Boženy Bradské — byl prý to vrchol überbrettlu. I pantomima je tu zastoupena. Pierrot doví se, že jeho Kolombina je mu nevěrna s harlekýnem. Vezme provaz a jde se oběsit. Ufíznou a přinesou ho zdánlivě mrtvého domů, ale tu Pierrot se zvedne a provazem, kterým se oběsil, zaškrtní harlekýna a položí na prkno, na němž sám ležel. Kolombina má z leknutí smrt, čímž ta celá pitomost überbrettlu končí.

Je to významný úkaz kultury německé v Berlíně. Divadlo, opera, operetta — věci tyto více netáhnou. Nejvzdělanější obecnstvo vyhledává si kaviár veskrz jiný, z putyky francouzské umělecké bohémy v *Chat noir* — ovšem s tím rozdílem, že Němec toto francouzské zboží zhulovává. Z Berlína überbrettel přestěhoval se do Vídně a odtud — jak nedávno *Tagblatt* referoval — do Prahy. Snad co nevidět tento überbrettel se — zčeští. Naposled se snad dožijeme toho, že svůj zlatý dům na nábřeží některému židu pronajmeme, protože zůstane prázdný.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Národní divadlo je doposud ve znamení stávky orchestru a sboru. Posledních čtrnáct dní musila pomáhati činohra, jejíž pořad však nebyl příliš pestrý. Novinka provedena toliko jedna totiž *Marka Pragy* »Ideální žena« komedie ve 3 jednáních, která předvádí ideál ženy záletné, jaká býti nemá. Není však o takovéto lákové vzory co státi, nemožou si podobné postavy, jako jest »ideální žena« Julie Campianová, získati přízně s jeviště, a jejich příklad spíše vždy láká než odstraňuje. —

Jako na odškodnou, že není opery, dávalo Národní divadlo tři koncerty o nichž bychom mnohem raději pomlčeli, neboť myslíme, že nežli podobné koncerty pořádati, bylo mnohem lépe spokojiti se s činohrou. Koncert v Národním divadle má býti ve všem dokonalý, al koncerty pořádané nebyly výše, než jak je pořádají některé jednoty a kluby.

Divadlo propustivši orchestr, najalo nový a slibuje »Figarovu svatbu« Mozartovu, ballety Dafnis a Chloë a Terpsichore, pak Werthera.

Doufáme, že celá záležitost, která v poslední době opět vyvřela v osobní polemiku, brzy klidně a ku spokojenosti se vyrovná.

Zatím dávají propuštěná tělesa četně navštěvované koncerty v nichž jako solista vyniká pianista R. Frimml. Z koncertů byl nejpozoruhodnější koncert vídeňského klav. virtuosa Alf. Grünfelda, při němž spoluúčinkovalo »České kvartetto«. Německé divadlo provedlo dne 3. t. m., operu Karla Weise »Polský žid« s ve ikým úspěchem.

Z literárního trhu oznamuje nakladatel J. R. Vilímek vydání Sebraných spisů Klecandových, jež počíná novelami »Tvrď hlavy«, a Unie vydání sebr. spisů Žofie Podlipské. Nakladatelství V. Kotrby vydalo »Tři církevní zpěvy Fr. Picky: »Justus ut palma, Ave Maria, O salutaris hostia«, pro střední i vyšší hlas, op. 31. (Cena 2 K.) V celé úpravě a provedení patrný jest znamenitý pokrok v tomto u nás doposud neznámém odvětví průmyslu rytí not. Táž firma připravuje k vydání skladby A. Doušy, Edv. Treglera, E. Ma-

cana a jiných našich skladatelů. Nakladem téže firmy vyšel zajímavý spis J. Š. Baara: »Nalezeno na cestě všedního života«. (Cena 1 K.) Řada studií a nálad velice poutavých. Firma Hejda a Tuček počala vydávati řadu ilustrovaných katechismů, počavši »Ilustrovaným zeměpisem všeobecným« Dra Kupky.

Dne 27. února slavil padesáté narozeniny **Frant. Herites**, poslední ze spisovatelešského triumvirátu Vodňanského. Tam se Herites také dne 27. února r. 1851 narodil. Vystudovav v Pisku oddal se lékárnictví, usadil se ve svém rodišti, kde se stal samostatným lékárníkem. Literární dráhu začal básněmi. Prvé práce novelistické vydal v »Lumíru« r. 1874. Velká většíně prosaických prací jeho jest čerpána z maloměstského života, jehož dobré i špatné stránky Herites bystře vystihuje a podle potřeby i tepá. Zvláště vynikají v tom jeho »Arabesky a kresby«, jakož i »Maloměstské humoresky«. Zajímavé jsou též jeho feuilletony »Psáno pod čáru« a »Z mého herbáře«. Jubileum toto o lavil literární odbor »Umělecké Besedy« večírkem dne 28. m. m. pořádaným, kde se jubilantovi dostalo se všech stran upřímných blahopřání.

Professor a konservator **Josef Braniš**, známý svými publikacemi o stavbách a slozích, který také přednášel na katolickém sjezdě tábořském, vyznamenán byl rytířským křížem řádu Františka Josefa.

Co soudí Francouz o Renanovi. V románě H. Lecomtea de Nouy: »Láska jest hříchem mým« čteme: »Tato kniha (t. j. Renanův »Život Ježíše«), zdá se mi, může býti považována za román, obsahující obdivuhodné popisy přírody, mimo jiné popis Jordánu. Avšak jest potřeba jiných důvodů na podvrácení náboženství. Ježíš je tu mnohdy Bohem přese všecko úsilí autorovo. Renan se podobá venkovanu, jenž chytil orla a jenž se domnívá, že jej může řídit dle své libosti. Avšak orel pozvedá se mnohdy k nebi, vzletaje jediným rozmachem perutí. Pak tísněn svým poutem, klesá opět těžce k zemi, po níž vleče svého vězňitele. Ostatně

napsal Flaubert o tomto díle svého přítele, »že jej málo nadchlo«. U nás pak se vydává dílo to pro široké vrstvy lidu. Jaká zaslepenost!

O ruských studentech napsal ruský romanopisec Petr Boborykin novellu: *Jednoho ročníku*, v níž líčí nejnovější snahy ruské studentské omladiny. Jeho líčení je jakousi momentní fotografií. Hnutí to, jež se hlavně ode dvou posledních let na Rusi jeví, liší se v mnohém od ruchu let předešlých, a to najmě tím, že studentstvu schází účelného vedení, duševně i morálně kvalifikovaného. Boborykin jeví tu jakousi ostýchavost, možná, že mu tane na mysli osud slavného Turgeněva, jenž svým románem »Otcové a synové« — píchl do vosího hnízda a jenž i v kruzích intelligentních stal se nemožným. Turgeněv, jak známo, ztrávil svůj život v Paříži. Novella B. činí dojem jakoby se bál povědět pravdu celou. Avšak i z toho, co si B. troufá říci, vysvitá, že to ve studentském světě na Rusi vyhlíží smutně, a věru smutná též z něho naděje kyne do budoucnosti největší říše na světě. B. ve své novelle podává čtyři typy ruského studentstva, jež vesměs vyznačují se vnitřním úpadkem a nezdravostí.

Jeden druh studentstva — v uniformách — hoví k a r b a n u, v í n u a ž e n s k ý m. Ve svých hovorech vede se často řeč, jaká podšívka by se hodila do kabátů na zimu. Jiný druh, jež představuje student P j a t o v, studuje pouze pro diplom, a proto nechce o vyšších snahách studentstva slyšeti. Třetí druh: Grigorov má hlavně na starosti veřejné přednášky, dobročinná představení a pod. Představitelem druhu čtvrtého je Saplatin, mravně sešlý mládek. Patří ke druhu studentských intelligentů revolučního směru, který pro různé rejdy byl někdy za Volhu poslán do vyhnanství, kdež zamiluje se do dívky Nadji S i n y t i n y, s níž se po prominutí trestu navrátí do Moskvy na universitu, aby společně studovali. Saplatin však ve své mravní zchátralosti nedovede milence imponovati. Ona ho opustí a věnuje se divadlu. Saplatin ve svém bolu po její ztrátě zanedbává studie a zakrvácí se. — Takový je osud kategorie čtvrté nejintelligentnější.

Podle líčení Boborykina ruské studentstvo postrádá pravých ideálů, jež

studentstvo starších ročníků vyznačovalo. I tato čtvrtá kategorie měla by své ideály, je však již mravně zlomena, nemá vytrvalosti, její snahy rozplývají se v dým. Lze ovšem předvídati, že i na Baborykina vrhnou se a ztrpčí mu život, ačkoliv, jak již řečeno, život studentský líčí jen napolo. — Významné je, že útočником na život ministra vyučování je — popův syn. V tom se jeví zchátralost ruské církve. Jako v Německu synové pastorů bývají hlavními hlasateli anarchistických zásad, a jejich dcery namnoze propadávají — svobodné lásce: tak i na Rusi. K.

Na poli uměleckém kosila smrt i v tomto období plným proudem. Z našich literátů zemřel dne 25. února poslední ze žijících starých buditelů národa **Dr. Jan Melichar** v Křižanově. Narodil se dne 15. listopadu 1810 ve Skutči, vystudoval gymnasium v Litomyšli, lékařství v Praze, působil ve Slaném, Chrudimi, Skutči a posléze do své smrti v Křižanově na Moravě. Byl velmi pilný na poli literárním a vydal mnoho spisů. jako na př. »K dějinám vzdělanosti« 2 díly, »Důležitost původních spisů« (r. 1894), »K dějinám našeho probuzení (3 díly), »O knihách pro lid« (1888) atd. — Zároveň zemřel také nejstarší ze sochařů českých, nebo lépe řečeno v Čechách zrozených. Byl to **Emanuel Max**, rytíř z Wachsteinu, narozený r. 1807 ve Sloupě. Vzdělal se v Praze, ve Vídni a v Římě. Usadil se po svém návratu v Praze, kde vytvořil pomník Radeckého, pak řadu sousoší na Karlově mostě, hlavně známou »Pietu« (r. 1856). Také sochy z českých dějin, jakož i sousoší sv. Cyrilla a Methoděje v chrámě Týnském jsou jeho dílem. — Z cizích umělců je to hlavně malíř polský **Wojciech Gerson**, Nestor výtvarníků polských, který zemřel 26. února. Narodil se r. 1831 ve Varšavě. Vzdělal se ve Varšavě, Petrohradě a Paříži. Vytvořil asi 400 obrazů většinou historických. Založil umělecký spolek: Towarzystwo sztuk pięknych. Psal též úvahy aesthetické. Od r. 1878 byl professorem akademie v Petrohradě. — Na Smíchově zemřel dne 25. m. m. **Adolf Jos. Bergmann**, ředitel kůru a skladatel český, známý hlavně mnohými svými sbory, sbírkami kostelních písní a j. v. Narodil se r. 1822 v Černochově.

✎ ✎ POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST. ✎ ✎

Přes čtyři neděle mele vídeňský parlament na plano. Schůze nejsou vyplněny ničím jiným nežli čtením interpellací a doporučováním pilných návrhů. Při tom nepřestávají poslanci čeští dorážeti na předsedu hr. Vettera pro odstranění českých interpellací ze stenografického protokolu. Ale hlavní slovo vedli němečtí radikálové, kteří zavedli agitaci »Los von Rom« do vídeňské sněmovny několika interpellacemi, kde se cituje zpovědní část mravouky sv. Alfonsa z Liguori, a kde se uvádí 66 případů pohoršlivého života ze řad duchovenstva. Dne 23. února v tajné schůzi byla taktika Wolfiánů zejména hrabětem Dzieduszyckim, bar. Morseyem, hrab. Serenyim, drem Hrubanem, drem Šusteršičem, drem Fořtem a drem Scheichrem co nejrozhodněji odsouzena a návrh na vyloučení interpellace (stran morálky sv. Alfonsa z Liguori) ze stenografického protokolu celou sněmovnou (až na Schoenererovce) při at

Velkou událostí politickou jest **debata adresní** v panské sněmovně, zejména řeč knížete Jiřího z Lobkowitz a bar. Rhomburga, zem. hejtmána tyrolského. Schůze tato konala se 2. března za neobyčejné účasti peerů. Po řeči prof. Lammasche, který doporučoval adresu, ve které se žádá nadprávi (!) němčiny a pod. ke schválení, promluvil hrabě Harrach, řka, že je povinností vlády, aby protivy hleděla směřovati, což by se státi mohlo vyučováním národů v jazycích, ústupky vzájemnými, spravedlností vůči každému a vlastenectvím, jež by čelilo proti nepřátelským tendencím. Po řeči kníž. Auersperga, jenž pravil, že poskytuje říše naše žalostné divadlo politické a doporučoval energické, ba i bezohledně tvrdé (!) prostředky proti »živlům rušivým«, promluvil Rhomburg o tom, jak ničivě působí všenněmecké hnutí na školách, jež skutky velezrádné plodí. Německo-radikální strana, jež již tolik hanby a béd snesla na naši obohu vlast, strana to založená pro zřejmé odpadlictví od víry a ztroskotání Rakouska, šíří své rejdy až do nižších tříd středních škol, tam buduje základ, aby naše mládež byla zpracována pro její ničivé ideje. Šířením nemravné literatury (»Scherer«) odvrací mladé lidi od zděděných mravních zásad. Professoři nemohou

čeliti škodlivým vlivům zvenčí zanášeným. Někde zhoubných agitací protináboženských a vlastizrádných nechtějí ani viděti (!) ani jim brániti, ba mnozí professoři přejí těmto tendencím, nosice demonstrativně odznaky všenněmecké a ukazujíce k náboženství naprostou lhostejnost, ba i zřejmě nepřátelství. Školy střední musí býti účelně od základu zreformovány, by z nich vycházeli Rakušané, charakterní mladí lidé, kteří otcovskému domu a vlasti své jsou ke cti. Buršácké spolky radikální jsou vychovatelnami pro odpadlické hnutí, v nich se jinoši vychovávají k surovostem a útokům proti lidem jinak smýšlejícím. Studenti vzpírají se autoritě profesorů, demonstrují z politických příčin a útočí na kolegy rakousky smýšlející. Úředníci státní mají býti jako sluhové státní ke všem národům blahovolní a spravedliví, aby v nich mělo obyvatelstvo pevnou oporu. Ale tak tomu u nás není: ve volebním hnutí nemůže se přece Rakušan smlouvatí s těmi, kteří prohlašují za cíl aby Rakousko se stalo v německé říši spolkovým státem třetího řádu — proti těm nutno bojovati na život a na smrt. Proti těm vláda musí z neutrality své vystoupiti a bezohledně hájiti rakouské stanovisko. Co tomu říci máme, když však úředníci hlasovali pro něm. radikály a sociální demokraty? Vláda má kráčetí pevně cestou rakouskou!

Po té pravil kníže Jiří z Lobkowitz: Zemské finance mají býti posílněny. státní správa musí mnoho doháněti, co zanedbala, neboť po mnoho let se nestalo v tomto směru nic, ba způsobeny zemím změnou berní soustavy citelné škody. Přírážka k dani z kořalky není žádnou pomocí. Vláda si nepočínala energicky v této otázce... V otázce jazykové nechci oleje přilévati do ohně. Nebylo by vhodno upravití věc jediným velikým jazykovým zákonem. Nevěřím, že by prohlášení o »skutečných poměrech«, ve kterých němčina má platiti, přispělo k upokojení myslí. Bolestně jsme pocítili, že v trůnní řeči nebyla učiněna zmínka o zásadě rovnoprávnosti. Vážný politik bude ovšem armádní řeč považovati za nedotknutelnou. Jest dále zcela přirozeno, že centrální úřady převážně užívají němčiny. Ale nemůžeme souhlasiti, aby ve všech oněch sfé-

rách, kde se této řeči nyní užívá, trvale zůstala ve výhradné platnosti. Naopak myslíme, že jest celá řada oborů, kde by v zájmu dobré justice a správy bylo účelnější přiznati jiným jazykům vstup i do vyšších sfér správy, ba do nejvyšší sféry soudnictví. Otázku jazykovou má vláda posuzovati jako prostředek k dorozumění a nikoli, pokud se jazyk hodí úřadu samému. Úřady mají se podřídití potřebám obyvatelstva a nehleděti na vlastní pohodlí. (Pochvala.) Mám za zhoubné, když se živí jazykový svár. Neodůvodněné odpírání čl. 19. zák. st. zák. roztrpčuje. Tu bych na vysoký i nejvyšší úřad státní vznesl žádost, aby zpytovaly své svědomí, zdali nikdy nic neodepřely bez důvodu! Lituji, že zastupitelstvo lidové je ochromeno. Nikdo více nelituje obstrukce, nežli já. Ale uznávám, že v jistých případech a za jistých podmínek může býti oprávněno, když o posice užije bezohledně svého práva, které jí dává jednacím řád. Byl bych si přál, aby dřívější vlády byly zaujímaly vždycky stanovisko: rázně proti obstrukci zakročiti. Ústřední parlament ve své nynější podobě jest nezhojitelně nemocen. Nějakou dobu snad bude živořiti, ale jaký bude konec, o tom nejsem v pochybnosti. Působnost ústřed. parlamentu musí býti však omezena na prospěch »zemských sněmů«.

Po řeči min. předsedy dr. šl. Körbera a po »státnické« řeči šl. Plenera, (kterého ani listy jako »Bohemie« nechválí za mdlé jeho vystoupení ve prospěch centralisace), promluvil za Poláky kníže Czartoryski: Vláda má v zemích, kde protivy národnostní jsou přiosřeny, zjednati modus vivendi. Napřed musí býti uspokojení dáno a pak teprve lze volati k práci. Vláda bez politického programu — není na delší dobu možná!

Po té byla adresa jednomyslně schválena.

Vida nezbyti, šl. Körber dal se zase do vyjednávání s **klubem českým**, zejména s poslanci drem. Kaizlem, drem. Pacákem a drem. Stránským. »Nár. Listy« ohlašují, že se nejedná pouze o umožnění předlohy vládní stran povolení kontingentu branců, ale o věc významu dalekosáhlého. Dle toho, že vídeňský zástupce »Nár. Listů« (3. března) vybízí české vo-

liče, aby svým »prokuristům« (t. j. poslancům) ve Vídni vyjednávajícím důvěřovali; jedná se o nějaké ústupky osobního rázu, nejspíše znova jmenovaným dra. Kaizla ministrem a posl. Kaftana předsedou ministerského odboru pro vodní stavby atd. Tedy sbírání drobečků, jenže menších, nežli za éry staročeské. Česká universita na Moravě aspoň nyní otevřena prý nebude.

Listy německoliberalní přinášejí zprávy o vyjednávání poslanců mladočeských s — **maďarskými politiky**, zejména se strany Košutovy a Polonyiovy za příčinou jednotného postupu.

Ve Vídni konal se 23. února **sjezd rakouských měst**, kterého se Praha nesúčastnila. Dr. Lueger protestoval, že by on zadal k nepřítomnosti Prahy příčinu.

Jubileum únorové ústavy z r. 1861 (26. února) bylo oslaveno ve vší Cislajtánii — truchlivě.

* * *

V oboru zahraničním dějí se přípravy k výpovědi celních smluv a k zahájení všeobecné celní války, Rusko již aspoň odpovědělo hr. Bülowu, že, provede-li Německo zamýšlené zvýšení cel obilních, uzavrou se ruské hranice průmyslovým výrobkům německým. Italie poukazuje k tomu, že, má-li býti obnoven trojspolek, také se musí zabezpečiti příznivé poměry obchodní s Německem, jinak že by trojspolek musil býti rozvázán. Naše říše stojí vůči vyjednávání tomuto se založenýma rukama. Obchodní komory naše sice již podaly své dobrozdání, ale to se uloží v ministerstvu. Napřed se musíme prý dohodnouti s Uhry o autonomním celním tarifu.

Zednářsko-židovské štvácnice v Itálii, ve Španělech, v Portugalsku, v Belgii, ve Francii i v Rakousko-Uhersku. Je v tom systém patrný: všude noviny, parlamentární zaprodanci, agitátoři a pod. kydají hanu na katolické kněžstvo, kláštery (zvláště na Jesuity). Ve Francii berou náboženským katolickým společenstvem čest i jmění, jinde čest. Dábelské dílo postupuje. A obranců církve sv. stále ubývá.

Válka v **Číně** i v **jižní Africe** vyžaduje nové děsné oběti. Čínští dva hodnostáři musili sami na sobě spáchati sebevraždu. V Africe leží již 77.000 mrtvol anglických. Nešťastná lakota anglických

baronů, nešťastné země, v nichž je hojnost zlata!

Rusko může mobilisovati 5,400.000 mužů, **Francie** 4,145.000; tedy dohromady 9,545.000. — **Německo** postaviti může do pole 4,340.000 mužů, **Rakousko** 2,340 000, **Italie** 1.900 000;

celkem tedy 8,580.000 mužů. — **Anglie** má s vojskem osadním 864.000 vojáků.

V anglickém parlamentě promluvil posl. **O'Donnel irsky**. Byl však umlčen a musil pokračovati anglicky. Ale Irové prohlásili, že budou irsky nyní častěji mluvit.

❧ ❧ ❧ ❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧ ❧ ❧ ❧

Prof. dr. Albín Bráf slavil dne 27. února 50. narozeniny. Dej, Bože, slovuťnému učiteli potěšení, by viděl nejen utěšeně vzešlé osení, jež horlivě vkládati nepřestává v srdce universitní mládeže, ale i úspěchy slov, svých a činů v milé vlasti naší! Necht' po stopě jeho jdou tisícové do práce na poli národohospodářském, aby upevněna a zvelebena byla naše vlast, neplodnými politickými hádkami velice churavící. Na mnohá léta!

Smetana, jenž před 50 lety zemřel jako atheista, oslavily dne 27. ledna zejména »Národní Listy«, »Čas«, »Česká Demokracie«, »Právo Lidu« atd. — Svoji k svému!

Více milosrdenství! voláme k divadelní správě nynější, která se s »Národními Listy« staví na stanovisko ryze kapitalisticko-buržoasní. A více trpělivosti, klidu a opatrnosti! voláme k členům býv. orchestru Nár. divadla a k mužskému sboru. Více objektivnosti! díme časopisům i těm, kteří obléhají dvěře abonentů s žádostí za podepsání různých petic.

Známa židovská herečka **Katharina Schrattová** uveřejnila ve všech něm. listech zprávu, jež začínala: »Zesnulá císařovna byla mojí příznivkyní a přítelkyní. Já jsem byla její těšitelkou« atd.

Überbrettli, o němž v »Kulturních črtech« je pojednáno, posuzuje Max **Harden** ve své »Zukunft« takto: Šlechta sestupuje se svých hradů. Ve Slezsku je nejdrbanější kupec knížetem a v Berlíně obléká se potomek někdejšího říšskobaronského rodu každého večera do světošedých spodků, do hnědého fraku s mosaznými knoflíky, naličuje si tváře a obočí a baví za vstupné plebejské davy po celé dvě hodiny všelijakými vtipy. A při tom v různých spolicích stále se skubrá, že prý demokracie na německém severu doposud se

neujala a nic neprosadila. Dříve na šaškovských prknech vystupovali králové různých černošských plemen, dobrodruzi, sběhlé od princů ženy, nyní však usadil se na tingltanglských prknech šlechtic beze skvrny a hany jakožto řiditel tingltanglu. Pan Arnošt **Wolzen**, potomek mladší linie říšskobaronského rodu, jenž před třicetiletou válkou jž v Tyrolsku a Dolnorakousku byl usazen, zařídil si v Berlíně na Alexandrovém náměstí divadelní strakatínu, k jejíž pokladně plebejské obecenstvo již po kolik týdnů se tlačí. Snad zde krásné ženské ukazují své nekryté vnady? Nikoliv. Největší atrakcí je zde řiditel sám. Lichotí to nemálo nejen malé, ale i veliké buržoasii, komím a assesorům, hokynářům a komerčním radům, kteří denně sál až do posledního kouta naplňují, jak pan říšský baron denně se námáhá, aby je pobavil. On zachází s publikem s veselou blahosklonností. Předstupuje před diváky s nejuctivěji nachýlenou hlavou, jakoby to byli samí suveréni, obsluhuje je cukrovanými vtipy a září radostí, zalíbí-li se hostům tím, co mu censura milostivě propustí. Tomuto novému podniku říká se Überbrettli čili literární tingltangl. Mohou-li prý světoznámí umělci malovati plakáty truhlářům, krejčům, šenkýřům atd., proč by prý básníci světového jména nemohli vystupovati v literárním variété — za peníze! Non olet. Stále se jen dívat na učené pudly, polonahé krásky, na akrobaty, excentrické muzikanty, prý se časem přejí a proto publikum se časem též rádo podívá na überbrettli. K.

Vzrůst obchodu. Dle zprávy národohospodářského spisovatele Schollera obnášely cesty obchodní směle provedené za dob císařství římského 14.000 kilometrů, což je celkem zcela nepatrné číslo. Hlavní zásluha Římanů

v obchodě spočívá v odstranění námořního lupičstva a ve stavění silnic. Římský obchod dle prof. Hubra obnášel asi 8 až 50 mil. marek, kdežto nyní jenom Anglie z Indie dováží zboží za 2000 mil. marek. Obchod vzrostl, když byly vodní dráhy zřízeny, neboť únosnost vzrostla ze 100 na 1000 tun, místo dřevěných lodí, jež stály 50.000 marek, začaly se budovati lodě za 6—12 mil. marek, jež levněji zboží dovážely, nežli po souši bylo možno. Neboť 100 kilogramů pšenice za 12 marek může se pouze 100 kilometrů dopravit po železnici, kdežto za stejnou cenu možno 100 kg. pšenice po vodě dopravit 25.000 kilometrů! Přes 70 procent všeho obchodu děje se vodní cestou. Doručení dopisu stálo r. 1831 z Londýna do Edinburku 4 marky 50 feniků, kdežto nyní stojí 10 feniků (6 krejcarů). Obchod světový, jenž se páchil r. 1700 na 500 mill. marek, páchil se r. 1899 na 76 000 mil. marek. Moderní dopravní prostředky proměnily život hospodářský i společenský. Ale ještě mnoho zbývá vykonati, zejména v ohledu sociálním, aby obrovský ten

rozkvět nesloužil k duhu jenom jedné vrstvě, ale všem třídám lidské společnosti.

Židé na vysokých středních školách v Rakousku. Dle statistických zpráv za r. 1898 bylo na rakouských universitách 2509 židů, t. j. 17 proc. všech posluchačů. Nejvíce poměrně židů bylo na universitě v Černovicích (39 proc.), na německé universitě v Praze (329 proc.), ve Vídni (254 proc.), ve Lvově (197 proc.) a v Krakově (171 proc.); na české pražské universitě bylo židů 2·5 proc., ve Štýrském Hradci 1·6 proc. a v Inšpruku 0·5 proc. — Na technikách studovalo židů 702 čili 173 proc. Ve Vídni jich bylo 26·8 proc., v Praze na německé technice 25·3 proc., v Brně 21 proc. — Na gymnasiích bylo židovských žáků 8301 čili 14 proc. Z toho připadá na Halič 2620, na Dolní Rakousy 1897, na Čechy 1747, na Moravu 881, na Bukovinu 805 žáků. Na reálkách bylo židů 3490 čili 13 proc.; z toho v Dolních Rakousích 1021, v Čechách 804, na Moravě 726, v Haliči 374 a v Bukovině 248.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Tomáše Kempenského:** Zlatá kniha o následování Krista, přeložil Josef Z. Veichodský. (Duch. knih. č. 4. Brno, nákl. bened. rajhrad.)
- Zpráva o Museu král. Českého** za rok 1900 (V roce tom přistoupilo 15 kněží, na což dr. Jan Palacký zvláště poukázal o valné schůzi masejní, dne 26. února.)
- Květy Mariánské,** březen, č. 3. Red. Dr. Pavel Vychodil, poř. Kr. Lux, v Rajhradě.
- Anděl Strážný,** březen, č. 7. (s obrázky). Red P. Vilém Ambrož.
- Škola Bož. Srdce Páně,** březen, red. dr. Petr Hlobil a dr. Vychodil. Nákl. benediktinů rajhradských.
- Náš domov,** č. 4.—5., red. J. Vejvoda v Olomouci. (S pohledy na Lurdy.)
- Alétheia,** seš. 2., únor 1901, red. dr. K. Vondruška. (Pozoruhodný je článek „Česká šlechta a konservatismus“.)
- Přítel domoviny:** Běsově, román od Dostojevského, přel. Wagner, sv. 4. a 5. Nákladem Ed. Beauforta v Praze.
- Věstník profesorů českých,** pořadá říd. Fr. Bílý, č. 8.
- Rozhledy po lidumilství,** red. Fr. Vlk, únor, č. 2.
- Osvěta,** č. 3., red. V. Vlček. (Obsahuje články od J. Toužimského, El. Krásnohorské, dra Bráfa, Fr. Kyselého, G. Preissové, V. Vlčka, Vl. Svobody, K. Knittla, R. Tyršové, kritiky od Pešky a Vykoukala, Zákrejse a Šimka atd.)
- Sociální demokrat,** obrázek z naší doby od Jana Ježka. (Hlasy katol. spolku tiskového č. 1.)
- Pan Wolodyjowski,** hist. román od Sienkiewicze, přel. Langner, svaz. 5. Levná illstrovaná knihovna. Nákl. Ed. Beauforta, v Praze.
- J. L. Turnovský:** Paměti starého vlastence, nákl. A. Hynka v Praze, seš. 12. a 13.
- Věstník katol. duchovenstva,** č. 12., red. ThC. J. Pauly.
- Obrázková Revue,** seš. 10. red. Dr. Ant. Podlaha, vyd. V. Kotrba, s příspěvky od Boh. Brodského, Zaleského, Leubnera, J. Moravského, Axamita, Š. Baara, A. Chlumeckého, S. Boušky, Janeše, J. M. Christena, Arnolda a s obrazy od Suchardové-Boudové, Murilla, Riedla, Režného atd.
- Svatá Země,** seš. 8., nákl. V. Kotrba.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Missie Čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Slavný Jesuita Schall ¹⁾ psal z Pekingu mnohé listy nejen svým představeným, ale i přátelům, kteří později ze zpráv těch sepsali dílo s názvem: *Historica narratio de initio et progressu missionis societatis Jesu apud Chinenses ac praesertim in regione Pequinensi ea literis R. J. Joannis Adami Schall, ex eadem societate, Supremi ac regii mathematicum tribunalis ibidem praesidis. Collecta Viennae Austriae anno 1665, typis Mathaei Cosmoverii, S. C. M. aulae typographi.*

Přišedše náhodou nedávno k jednomu exemplaru knihy v skutku zajímavé, některé ze 23. kapitol překladem ve známost uvedeme, doufajíce, že ct. čtenářstvo se sympathiemi uvítá líčením starých dějů, z nichž mnohý v té podivné zemi právě za našich dob se opětuje.

Předmluva (I. kap.)

Poslední ze prací, které sv. František Xaverský slavně byl podnikl, aby náboženství křesťanské i nejbzdálenějším národům východních zemí do srdcí vniklo, byla ta, že tu první přístup do veleříše Číny otevřel. Národ čínský, více svými zákony než velikou zdí a mořem pro sebe uzavřený, odmítá tvrdošíjně mravy a zvyky všech některých lidských pokolení. Každý cizinec, jenž nepřichází v záležitostech vyslanectví některého panovníka, opovážil-li se vkročit na »žlutou« zemi, bez okolků buď smrtí nebo doživotním žalářem byl ztrestán. Působí Číňanům velikou nevoli i srdečné rozhorlení myšlenka, že by oni cizím zvykům a vzdělání se přizpůsobovali měli; považují se ve své pýše za nejmoudřejší mezi smrtelníky. I sousední národové chovají o jich duševní vyspělosti vzácné přesvědčení, tím pýchu jejich zvyšující. Když František Xaverský v Japonsku zákon Boží kázati se hotovil, pravili mu tuzemci, aby tam do Čínské země šel a Číňanům takové věci mluvil: my jistě, slibovali, hned tvých slov následovati budeme, když oni, kteříž chytří a moudří jsou, napřed uvěří a nám příklad dají.

Proto také světec, aby obrácence a učeníky čínskými vzory posilnil a upevnil, obdržev zástupce, dal se z Indie na dalekou pouť, přemáhaje nevyhovitelná ne-

¹⁾ Jan Adam Schall (Schell) de Bell, narodil se v Kolíně r. 1591, stal se Jesuitou a zemřel v Pekingu, po 44letém pobytu v Číně, 15. srpna r. 1669. Císař Xun-Chy uložil mu opravu čínského kalendáře. Po výtečném ukončení úkolu poctěn titulem »mistra nebeských tajemství« a stal se představeným pekingských matematiků, krátce vysokým úředníkem dvorským, mandarinem. Čínskou řečí napsal mnoho vědeckých děl o astronomii, počtářství atd., kteráž ve 14 velikých svazcích odpočívají ve vatikánské knihovně. Císař Leopold, měl Schalla u veliké vážnosti, seznámiv se s ním ve Vídni, při jeho návštěvě Evropy r. 1664. Někteří tvrdí, že Jesuita Adam, jak ho obyčejně vrstevníci nazývají, před vypuknutím válek čínských do vlasti se vrátil a zde zemřel.

bezpečností jednak na moři, jednak na pevnině, až konečně přes Japan, řetězem strážil proniknuv, přistál ve přímořské provincii v městě Kantoně. Odtud chtěl jako mocný plamen sálati do nejzazších končin čínské země, paprsky své bohaté víry a obětovného srdce vůkol záře. Božská Prozřetelnost však úmysly jeho zhatila, povolavši ho do nebeské vlasti. A tak ten, jenž chtěl býti vůdcem apoštolské cesty na zemi, stal se jejím ochranným patronem na nebi, odkudž ji řídí a chrání.²⁾ Později pokusili se jiní Jesuité myšlenku sv. Františka uskutečniti; leč přemnohé překážky stavěli se jim v cestu. Nejznamenitější ovšem zůstávala zvláštnost řeči, které bylo se jim učiti, a množství písmen, v nichž skoro každé jinak se píše, označujíc zvláštní slovo. Dále tuhý odpor činily mnohé sekty pohanské, které vespolek tvrdě se hašteřily, války sváděly, jsouce jinak proti nečínské víře fanaticky jednotny. Co však konečně a docela naděje na šíření evangelia ničilo, bylo to, že tamní přečetné úřadnictvo, řekneme dle našeho způsobu vrchnosti, velmi zhusta se střídají. Tím stává se, že cizí náboženství ani u lidu ani u vznešenců jednotlivých provincií ani u představených obcí pravidelně zakořeniti se nemůže; neboť jakmile přišla jiná vrchnost, snahy podřízených uspůsobiti se musí vůli její, někdy i násilně, a úředník nový, způsobem mocných tohoto světa, chtěje svou hodnost upevniti a představenému se zalíbiti, kuje novoty nejpohodlnější tím, že zřízení a nařízení předchůdcovy odstraní, ano, což se nejčastěji stává, téhož zákazy svými rozkazy učiní.

Přece však vítězila nad tolikerymi závadami křesťanská odvaha i horlivost pro spásu duší. Mnozí údové společnosti Ježíšovy zjednali si přístup do říše proti zákonu na cizince, naučili se neúpornou přičinlivostí jazyku, prozíravou opatrností zvykajíce bouřlivým vlnám pohnutého života, až konečně dostali se k císařskému dvoru, kdež poměry přece vždy než jinde ve provinciích ustálenější byly.

Matouš Ricci byl první, jenž našel sídlo u dvora a sice, na radu i přímluvu těch, které naši víře vyučoval, nebo k ní přivedl. Mnozí mocní ze zvědavosti, jak se mu mezi urozenci podaří, milostivě se ku prosbám prvnějších naklonili. Ricci chtěl katechumeny před úskalím pohanství ochraňovati a věřící od ničemných bohoslužeb odvracet, ostatním ukázati pravou cestu. Donesl císaři hodiny evropské a jiné znamenité dary, čímž dobyl si jeho přízně.³⁾ Používaje zvláštních výhod císařského dekretu, žil při dvoře až do své smrti, způsobiv svým vlivem, že souvěrci jeho v celé říši obtěžování nebyli. Po něm následovali Jakub Pantoja a Sabbatinus de Ursis, oba kněží řádu Ježíšova. Tito, chtějíce prospěti křesťanství, oddali se při věrozvěstných podnikách, studiu matematiky, aby tak k sobě Číňany přivábili. Nám zdá se neuvěřitelným, jak vysoce lid tamnější váží si i užívá hlavně astronomie. Ničeho ať v soukromém ať ve veřejném životě neděje se bez pozorování pohybů nebeských těles. Nejvznešenější údové národu pěstují tu vědu právě tak, jako ti, kteří z nížka povzněsti se chtějí.

Kalendář čínský v těch dobách uchyloval se patrně od správného měření času. Někteří z domorodců byli určení k nápravě té chyby, která ve zmatek uvrhovala všechny vrstvy obecnstva. Práce se jim nedařila a tu příznivci vzpomenutých dvou Jesuitů přizvali tyto, aby pomáhali. Ale první kroky zmařila ctižádost i žárlivost protivníků, takže nastaly velké nepokoje, až i kněží utéci musili do připravených úkrytův. Skoro po deset let nuceni byli rozséváči víry Kristovy žíti v zátiší, když dodal si Pater Nicolaus, Ital z Lombardie, srdce, a zaslal císaři pamětní spis, žádaje, aby ku dvoru přijíti mohl, ukázat Číňanům neznámého umění, jak se ze železných pušek (prachem) střelí. Neobdržel sice žádné odpovědi, ale použil přece tohoto zámyslu k tomu, že druhým dopisem zaprosil císaře o dovolení pro své umění, věda, že tím zvědavost a i ochranu pro sebe i své vzbudí.

²⁾ Zemřel na ostrově Schang-cien-sang (Sancian) r. 1552. Pohřben jest v tamním městě Goa. Portugalský ministr Carvalo, řeč. Marquis Pombal za krále Josefa I. nařídil, aby klenoty, jimiž hrob světcův byl přestědře okrášlen, byly konfiskovány, ale královna Marie Františka r. 1777 je zase vrátila. Za svatého prohlášen František Xaverský, apoštol Indů, r. 1622.

³⁾ Narodil se v Maceratě 6. října r. 1552, zemřel v Pekinku r. 1610. Veliký učenec tento sestavil v čínském jazyku první světovou mapu, přeložil do čínštiny katechismus a sepsal dvě slovnatá díla: o paměti a o přátelství, kteráž pro vznešenost myšlenek a dokonalost slohu Číňany dosud obdivována jsou.

Tenkrátě ale rozzuřily se právě občanské nepokoje, které přinesly říši velikou zkázu. Ve státě po delší dobu pokojném za vzrůstajícího blahobytu utvořila se obnov i novot chtivá strana. Císař chtěje opovázlivost skrotiti, užil cizího biče na své poddané a povolal na pomoc sousední Tatary. R. 1645 jsou povstalci krušně na hlavu poraženi. Pomocná vojska, přirozeností svou odvážlivá i také vítězstvím zpyšnělá, počínala si v zemi jako doma. Aby některé osoby od panovníka odstranili, nařídili Tataři všem obyvatelům (vnitřního) města Pekingu, aby domy své hned vyklidili a do předměstí se uchýlili. Sami všecko zaujali. Kněží řádu Ježíšova měli rovněž ze svých domů býti vyhnáni, pole, kteréž za městskou zdí drželi, vzato. Ano i pohřební místo Matouše Rici, muže to, jenž v živé paměti a úctě u Číňanů dosud se těšil a tím jaksi pevným asylem křesťanství se stal, nemělo býti ušetřeno. Když největší nebezpečenství nad nimi se vznášelo, dovedně i tajně oznámili císaři, a tu on zvláštní listinou, jež byla na mnoha domech k přečtení přibita, otce duchovní ve svou ochranu vzal i nařídil, aby všechno jim ponecháno, co vzato, vráceno bylo, dokládaje, že cizince tyto, kteří o císaře i zem nemalé zásluhy mají, chce ku další své službě ponechati. Pole jim tedy připadlo zpět (později k němu přidáno ještě jednou tolik půdy s hospodářským stavením) a příbytek nejen že zcela ušetřen, nýbrž na rozkaz vrchnosti, ku které náležel, zahradou obohacen.

(Pokračování.)

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

IV.

Jak archaeologické památky křesťanské vydávají církvi svědectví o její lásce k uměním výtvarným.

Byly kdysi doby, kdy církvi katolické činěna neoprávněná výtka, že prý z počátku umění výtvarnému nepřála a ho neznala, nýbrž že prý umění to zrodilo se teprve s úctou svatých, totiž prý ve IV. století. Ano někteří, domnívajice se — arci neprávem — že původní křesťanství úcty svatých bylo prosto, odstranili svaté nejen z víry, nýbrž i ze svatyní a z pracoven malířských, řezbářských a sochařských. Dnes již ovšem názor takový patří k výjimkám i na straně církvi katolické nepřátelské, jelikož skutečnost poučila každého o pravém opaku, takže sám protestantský spisovatel Viktor Schultze volá: »Diviti se věru nutno, že ještě v posledních dobách našlo se několik protestantů, kteří opakují ve svých spisech starou písničku o odporu a nechuti prvních křesťanů ke krásným uměním.«¹⁾ O změnu tohoto smýšlení mají velikou zásluhu katakomby, a z badatelů v první řadě kníže archaeologů, slavný kommandeur Jan Křtitel de Rossi. Neboť badání tohoto muže-velikána dokázala, že velmi značná část starých pomníků a maleb v katakombách spadá původem svým právě do oné nejranější doby života církevního, v níž mnozí po celá století byli uvykli spatřovati jenom velikou prázdnotu a nedostatek všelikeho života uměleckého. Jemu po dlouhé a namáhavé práci se podařilo, naléztí přístup do nejzajímavějších podzemních galerií hřbitovních, v nichž podnes vystaveny jsou práce patriarchův umění křesťanského, on stanovil kriteria k určení doby, kdy malby ty povstaly, a dal nám do ruky klíč k rozluštění jich obsahu. Na základě těchto pravidel, jichž výtečnost uznali nejznamenitější znalci umění starokřesťanského, jako Lenormant, Nortcote, Brownlow, Welcker, Kugler, Garucci, položil pak některá freska katakomb sv. Domitilly a sv. Priscilly jakož i krypty Luciny do konce prvního a do samého počátku II. století.

¹⁾ Schultze, Der theologische Ertrag etc., str. 26.

Dále pak ukázal též, že umění století II. vyniká nad umění století III. a IV. nejen bohatostí obsahu a technickým provedením motivů, nýbrž i množstvím výtvorů, z čehož právem soudil, že krásná umění byla předmětem, jemuž v církvi ve líká věnovala se pozornost a veliký zájem

Povšimněme si tedy blíže tohoto starokřesťanského umění.

Nejprve ťažme se, cože asi bylo příčinou, proč církve hned od počátku věnovala krásným uměním svůj zájem.²⁾ Odpověď není těžká. Kdo zná poněkud hlouběji ducha křesťanství, ten již a priori bude tvrditi, že církev hned u kolébky své se musila obrátiti krásnými uměními. Jeť církev ctitelkou a pěstitelkou krásna, a proto jest mezi ní a uměním souvislost nutná, přirozená. Pro ni byla článkem víry pravda, že prvním umělcem jest Bůh, tento nedostizitelný stavitel a malř, jenž celý vesmřr tak nádherně uspořádal a vyzdobil. Ona učila, že tento nedostizitelný mistr zjevil lidstvu bezprostředně tajemství stavitelství, když — jak hlásají knihy Zákona Star.,³⁾ — podal Mojžišovi plán první svatyně, a že týž mistr nebeský tolikráte odhaluje tajemství umění, kolikrátkoli vlévá v duši vyvolenců svých ony výjimečné dary ducha, t. j. hluboké ponětí krásna a zároveň nutnost a sílu a potřebu následovati tvůrčí moc Boží prováděním arciděl štětce a dláta. Církev uznává tudíž tvůrčí talent za kladnou sílu v člověku. A jakmile to učinila, pak nemohla již ani na okamžik zacházeti s talentem tím po macešsku a nemohla mu nedati příležitosti ku práci, aby na venek projevovali se mohl. Neboť povinností její jest, aby všeliké nadání svých příslušníků nikoliv tlumila, nýbrž ke stálému a harmonickému rozvoji přiváděla.⁴⁾

Dále pak sama nutnost vedla církve od prvního okamžiku k tomu, aby se ujala umění krásných; neboť tato umění musila jí stavěti domy Boží, vytvořiti jí oltáře, kazatelny, posvátná náčiní, liturgická roucha a všechny jiné ozdoby chrámové.

A ještě jiný jest důvod, proč církve již v prvních letech své existence pečovala o umění krásná; má pak důvod ten svůj základ v duchu oněch dob. Svět starý byl zajisté tak velikou měrou zvyklý formám uměleckým, že i nejobyčejnější věci, jako nádoby kuchynské, závaží, divadelní známky, byly pracemi uměleckými; tím raději viděl pak umělecké řezby a freska na veřejných palácích, v salonech a hrobkách. Kdyby tedy Říman po přijetí křtu sv. byl musil náhle přerušiti veškeren styk se světem uměleckým, byl by to nesl těžce a byl by to pokládal za křivdu; a takové křivdy církve dopustiti se nemohla.⁵⁾ Neboť církve odstraňujíc z pohanstva i ze židovstva neohroženě vše, co bylo nepravdivé nebo co se mohlo státi nebezpečným, a svolujíc beze vši upjatosti k tomu, k čemu svědomí svoliti mohlo, způsobila, že křesťanství stanulo ve světě ihned v plné kráse, pravdě a lásce, dbajíc tak ochotně potřeb a slušných zvyků přirozenosti lidské.⁶⁾

Toť tedy vnitřní důvody, proč církve nemohla, ba nesměla a nikdy nechtěla stavěti se proti krásným uměním. A proto když umění klassické ještě jednou ožilo a dosáhlo i jistého stupně opětovného svého rozkvětu ke konci I. století za panování Flaviocův a za Trajana, a pak ve II. stol. za Hadriána a prvních Antoninů, vzrostl v Římě počet umělcův; a z těch mnozí, jdouce za příkladem mocných protektorů svých, přijali křesťanství a zasvětili vlohy své ozdobě křesťanských slíní: podzemních kaplí a galerií hřbitovních.⁷⁾

A nyní otázka: Jest umění křesťanské na umění klassickém nějak závislé? Odpovídáme slovy Francouze Raoula Rochetta: »Umění se neimprovisuje, t. j. nepovstává najednou.« A tak se neimprovisovalo ani umění křesťanské. Podobně, jako musili křesťané psáti své náhrobní nápisy abecedou již hotovou, a jako církve vyjadřovala učení své jazykem a terminologií již existující, podobně užívala i při uměních krásných vymožeností umění klassického, jež tu již existovaly.

²⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 177. n.

³⁾ II. kniha Mojžiš. XXV. 8. nn., XXVI. 1. nn.

⁴⁾ Srv.: Kraus, Roma Sotterr., p. 220.

⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 179.

⁶⁾ Srv.: Skrochowski, První oltáře křesťanské (Przegląd powszechny 1887, sv. XVI, str. 199).

⁷⁾ De Rossi, Roma Sotterr., I. 196. nn.

Ovšem, jest otázka, co umění křesťanské přejala z umění klassického.

Při každém díle uměleckém dlužno rozeznávat dvě věci: techniku a obsah. Technika, toť dokonalost kresby harmonie barev, rozčlívění hlavního předmětu a jeho akcesorií, zkrátka toť zevnější ústroj a povlak myšlenky, čili obsahu. Tuto techniku mělo klassické umění již hotovou, a to znamenitou; ovšem obsah nebyl vždy vhodný, jelikož přečasto býval čerpán ze skandálních kronik olympských bohů a bohyň nebo ze zkaženého denního života. I jest arci samozřejmo, že umělci křesťanští mohli přejati ze školy klassické jenom to, co neprotivilo se mravnosti a víře; přejali tedy z ní techniku řecko-rímskou, avšak zavrhli pohanský obsah, nahrazující jej duchem a ideami, čerpanými z evangelia.⁸⁾

A nyní vize, jaký je hlavní charakter umění starokřesťanského. Odpověď zní v ten rozum, že malby prvních čtyř století církve jsou skorem výlučně povahy symbolické.⁹⁾ To znamená, že církev vyjadřovala v katakombách ideje řádu nadpřirozeného figurami a znaky, jaké jí podávala zvířena, rostlinstvo a předměty denního života. Z obrazu takového zřejma je dvojí myšlenka: první rodí se v duši bezprostředně, jakmile oko na malbě spočine, a ta vyjadřuje buď nějakou událost historickou, nebo něco ze života vůkol nás, nebo i něco z vůkolní přírody. Avšak pozorovatel — divák — nesmí přestat na této první myšlence, nýbrž ta má ho přivoditi na myšlenku druhou, která od prvé sice je různá, ale přece je s ní v souvislosti buď přirozené nebo konvencionální. Tak na př. umělec, ryje kotvu na hrobě zemřelého křesťana, neryl ji za tím účelem, aby živým připomínala kotvu železnou, nýbrž aby byla symbolem — znakem — naděje křesťanské, kterou nebožtík za živa i při smrti v Boha skládal; podobně holubice s olivovou ratolestí v zobáčku byla obrazem — symbolem — duše křesťanské, ubírající se po vítězství nad nepřáteli do přibytků nebeských, kde ji očekává věčný mír; rybolov znamená hlásání evangelia atd.¹⁰⁾ Ostatně jistý druh symbolismu čili obrazné řeči najdeme nejen v malbách, nýbrž i v jazyce. Člověk musí se k němu uchýliti zvláště tehdy, chce-li názorně a výrazně pronést pravdy nadsmyslné a ideje řádu mravního. Sám Kristus užíval tohoto obrazného způsobu mluvy, aby pravdy ethické vyjádřil; mluvil na př. o zakopané hřivně, o veselí a svatebním šatě, o moudrých a pošetilých pannách, předváděje nám takto děje smyšlené, aby pak z nich vyvodil pravdy o království nebeském. A jeho příkladu následovali i jeho učenci a jeho církev. Ostatně však křesťany k této obrazné mluvě v malbách vedla i ta okolnost, že byli nuceni svých posvátností chrániti před potupami a úsměšky pohanův a židův a před jich zneuctěním, takže za dob pronásledování byli vedeni k tomu, aby k vyjádření svých tajemství a svých náboženských pravd a představ užívali jakéhosi hieroglyfického, pohanům nesrozumitelného, křesťanům však srozumitelného jazyka.¹¹⁾

Nuže, povšimněme si jednotlivých druhů těchto maleb.

První třída jich obsahuje t. zv. symboly ideografické. Rozumíme pak symboly ideografickými řadu uměleckých znaků čili symbolů, užitých a vynalezených za tím účelem, aby vyjadřovaly jisté idee, jisté představy, názory, jisté myšlenky křesťanské. Znaky tyto jsou jakousi posvátnou abecedou křesťanskou, v níž každý takový znak čili symbol nahrazuje místo slova, ba i celé myšlenky. Jsou to, abych tak řekl, hieroglyfy křesťanské, je to křesťanská řeč psaná ne slovy, nýbrž posvátnými značkami, tedy obrazy.

Počněme hieroglyfem kotvy. Tento symbol nalézáme na nejstarších náhrobních deskách a na pomnicích křesťanských, jakožto znak naděje. Časem mívá tato kotva podobu kříže, tak totiž, že přes peň kotvy taženo břevno příčné, čímž vyjádřena myšlenka, že kříž je základem naděje křesťanské. Ze ten je symbolický význam kotvy, vykládá i Písmo sv., neboť sv. Pavel výslovně praví, že »křesťan

⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 184. n.

⁹⁾ Kraus, Realencyklopaedie der christlichen Alterthümer, II. 287. v. »Lazarus«. T ý ž, Roma. Sotterr., p. 234.

¹⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 189.

¹¹⁾ Tamtéž, str. 193. nn.

má naději v zaslíbení Boží jakožto kotvu duše bezpečnou a pevnou; ¹²⁾ to vykládají i sv. Otcové, ¹³⁾ a to konečně hlásají náhrobky samy, jelikož na nich vedle znaku kotvy nalézají se i jména, jež naději značí, jako Spes, Elpis a pod. ¹⁴⁾

Tak stár jako symbol kotvy jest i symbol holubice, ¹⁵⁾ jež je symbolem Ducha sv., jakož i symbolem duše, Duchem sv. posvěcené, jež jsouc již prosta pout těla vzesla se do otčiny nebeské. Že tento význam holubička má, dokazuje náhrobek, na němž nalézají se dva holoubci, každý s ratolestí olivovou v zobáčku, jsouce obráceni k monogramu Kristovu; nad holubičkou, která je na levé straně, stojí nápis Venera; nad holubičkou po straně pravé stojí nápis Sabbatia, a nade jmény těmi čtou se slova: »Palumbus sine fele — Holoubek beze žluči.« A poněvadž ratolest olivová jest znamením a symbolem pokoje a monogram Kristův zastupuje jméno Kristovo, je celou touto komposicí vyjádřena tato myšlenka: »Venera i Sabbatie. (toť jména dvou zesnulých žen), holubičky beze žluči, duše vaše odpočívají již v pokoji Kristově.« V katakombě sv. Kallista je opět na jednom náhrobku toto sestavení znaků: Holoubek nese planoucí pochodeň, kdežto vedle něho nalézá se monogram Spasitelův. Toto složení symbolů znamená, že duše pod oním náhrobkem odpočívajícího křesťana byla již přijata do světla Kristova. Ostatně však nalézáme symbol holubičky ještě v jiném spojení. Často zvláště jest na hrobech zobrazení holoubků, jak zobají vinné hrozny; ti jsou symbolem duše křesťanské, která se sytí štěstím rajským. ¹⁶⁾ (Pokrač.)

Kněžstvo a zákonodárství.

JUDr. JAN SOJKA.

(Dokončení.)

Řevnivost, žehráni a žárlivost světských úředníků, zvláště těch, kteří by byli sami rádi zastávali nejvyšší úřady, pro vysoký plat, vedla znenáhla k odstranění osob duchovních z míst vynikajících. K tomu přišly nově zřízené vysoké školy italské a později jiné university, kde se přednášelo právo světské, co zatím církevní učelště po zřízené právnických fakult obmezila se na obor čistě církevní; bohoslovci studovali výhradně Gratiána, ostatní odvětví pravovědy zůstaly jim nepřístupnými. A co takto kněžstvo výlučně se zabývalo právem církevním, vidíme tu zvláštnost na světských fakultách od prvního jejich vzniku až do časů nynějších, že právníci se zabývají též právem církevním vedle práva světského.

Od té doby začíná mizeti vliv církve na záležitosti státní, začíná ochabovati vliv kněžstva na zákonodárství samo. Nemajíce pro vyšší úřady potřebné kvalifikace, ponechávají pole úplně laikům a duch laický začíná se obracet proti církvi a jejímu zřízení. Kněžstvu se berou zákonodárstvím světským jeho dávné výsady a immunity, podrobují se daním a jiným státním povinnostem, vlády si osobují právomoc ve věcech manželských a z kněžstva činí pouhé státní občany. Biskupům se odnímá trestní jurisdikce nad klérem a přenáší na soudní orgány světské, protože stát zná jen poddané a rovnost všech občanů před zákonem. Stát si osobuje právo sahati na církevní majetek, a tak zvanou sekularisací si ho vypůjčiti na věčné časy, osobuje si právo při ustanovování kněžstva na místa jednotlivá, vyhrazujíc si právo veta v jednotlivém případě. Stát přenáší na kněžstvo rozličné úkoly správy veřejné, by tyto úkoly případně dal vznésti na osoby světské. Vliv kněžstva se víc a více vymezuje a ohraničuje a to i na poli čistě církevním, ano na jiném, vlivu již dávno zbaveno. A co se kněžstvu neustále přidává práce, ponechává se v postavení překérním, trudném, činí se závislým na vlivu a moci, jak nahofe, tak dole od lidu.

¹²⁾ K Židům VI. 19.

¹³⁾ Klem. Alex., Paedag. III. 106.

¹⁴⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 198. n.

¹⁵⁾ Ibidem, p. 199.

¹⁶⁾ Vyobrazení ta viz v »Archaeologii křesťanské« str. 200, 201, 205, 211, 224.

A co se zbavuje kněžstvo svých dávnověkých a zaručených práv a immunity, jakožto anomálních a s moderním zákonodárstvím nesrovnatelných, propůjčují se immunity a výsady zákonem jinému stavu a tento stav vyjímá se z povšechné jurisdikce soudů státních, před nimiž je pro všechny rovnost všech občanů kodifikována.

Který je to stav? Vojenský. Pro vojína platí vojenské právo speciální, zvláštní předpisy či reglementy, on se soudí zvláštním soudem svým, a příslušnost státních soudů jest vyloučena. Kdežto kněz, jenž se dopustil nějakého deliktu, musí před tribunálem soudním zodpovídati se z toho, co se mu za vinu klade a podrobiti se trestu mu uloženému — a nejen to — musí čísti pak »soudní sňh«, která v mnohých »známých« listech o něm a jeho přečinu s gustem, se zálibou svého druhu do světa referuje a pak na celý stav kněžský své »liberální« aplikace činí, ztrácí se přečin vojáka obyčejného za branou soudu vojenského, veřejnost se tu vyloučí a nikdo nemá přístupu. Rovnost občanská by se neporušila před zákonem, kdyby i pro klerus platily nějaké výminky dle zásady: exceptio firmat regulam.

Má sice kněžstvo ve sborech zákonodárných své stálé zástupce (virilní hlasy biskupů), než okolnost ta nepadá na váhu. Vizme na př. uzákonění civilního manželství v Uhrách, kde episkopát četněji zastoupen, jak ve sněmu, tak v tabuli magnátů.

Kněžstvu nezbyvá nic jiného, než voliti jiné cesty a jiné prostředky, aby zachránilo náboženství v lidu, mravnost upevnilo, sobě lepší budoucnosti zajistilo, aby překazilo úmysly podvrtných živlů, jež chtějí bořiti oltáře a po nich trůny, aby zlámalo ostny zášti a otupilo ostří zbraní, jimiž se bojuje proti němu. Cesty a prostředky ty jsou: reorganisace politická a organisace hospodářská. Ta druhá má býti cestou, ta první prostředkem ku dosažení cíle vytknutého.

Vizme kněžstvo v Německu, pohledme do Moravy!

U nás v Čechách jeví se jakási stagnace činnosti. A právě nyní, kdo pochopuje politický a hospodářský stav lidu, nadešla vhodná doba k práci. Vládnoucí strana ustoupí v krátké době s jevišťe politického, zanikne a zmizí, aby její místo zaujaly strany jiné. Jaké? Které? Ty, jež využítokují právě situace.

Víme, že má kněžstvo české půdu ještě nepřipravenou, na níž bují hloží a bodláčí nedůvěry, nenávisti, odporu, do lidu zasetého. Než ptáme se: připraví lid knězi cestu k sobě sám? Nikdy! Nejde-li pryč hora k Mojžíšovi, jde Mojžíš k hoře sám.

Začneme s hospodářskou organisací lidu, zakládejme Raiffeissenovky, nedbejme potu a námahy, lid přijde k nám. Zakládejme všude čtenářské spolky, předpláceme dobré katolické časopisy a lid přijde k nám. Začneme s politickými jednotami energicky, poučujme lid, jenž se nedá při volbách mámiti frázemi, jenž nesedne na vějířku »klerikální reakce« a jiných klamadel, a lid setrvá při nás. Pak se domůže touto cestou nepřímou, těmito oklikami, kněžstvo vlivu na zákonodárství a prospěje lidu, vlasti i sobě.

Budme na stráži! Kdo nemá vlivu, ten ničeho nedosáhne, ten jest v oboru povolání svého hlasem volajícího na poušti, jest třtinou větrem politických přeměn se klátící. Mnohý z našeho stavu rád čte noviny a listy, jež sice nemají přímo tendenci protináboženskou, nepomyšlejí však, že nemají tendence náboženské, nevidí, že listy ty přinášejí často sensační zprávy, jež do stinného světla staví kněžský stav. Katolického listu nečtou snad z antipathie, snad ze zvyku. Organisujme se časné z rána, by nás nepřekvapila noc bolestného zklamání a bolestnější zkázy, dokud nenadejde ohavnost spustošení. Seřaďujme věrné katolíky v šiky mocné a zasáhneme účinně v děj událostí denních, bychom zachránili lidu statky nejdražší, víru a mravnost, s ní pak spásu a blaho, jak věčné tak i časné.

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

(Dokončení.)

III.

Přistupujeme ku knize Job, o níž napsal Kaulen: Žádná kniha starozákonného kanonu nemůže co do uměleckého založení a jednotného provedení velkolepé základní myšlenky, co do estetické krásy a dokonalosti až do jednotlivosti, býti na roveň postavena knize Job. (Viz Kirchenlexikon.) Je v té knize tolik básnické logiky, dramatiky, pružnosti a bohatosti obrazů, že jí vedle slov Baumgartnera v takové rapsodické síle leda jen Pindar a Sophokles a to jen zřídka dosahují. Baumgartner, jakožto spisovatel světové literatury nazývá knihu Jobovu dokonalým uměleckým dílem v nejlíbeznější obrazné řeči, úchvatnou lidskou vášní rozžhavené a pak oblažené vznešeným klidem Božím; nazývá ji divuhodnou disputací na pokraji arabské pouště o nejpalcivější otázce lidského srdce. — A Bedřich Schlegel napsal o ní takto: Jobův život jest vyobrazením, kteréž, třeba jen se stanoviska světského posuzováno, náleží k nejzvláštějším a nejvznešenějším, jež se nám ze starého věku zachovaly: je v nich ohnivý zdroj nebeského nadšení, z něhož největší básníci až do doby naší čerpali nejsmělejší vzlet. Carrière nazývá knihu tu nejkrásnějším uměleckým dílem hebrejského ducha. Čím je Danteova »Božská komedie« v době křesťanské, tím je kniha Job z doby předkřesťanské.

A nyní vynasnažme se dle možnosti slova ta z jejího obsahu dokládati.

Též slavný Macaulay napsal o obsahu knihy Jobovy, že více než před 3000 lety rozmlouvalo se ve stanech arabských pastýřů o největších záhadách života vezdejšího, jež filosofie sama ze sebe marně se snaží rozřešiti. Lidský duch do dneška přemítá o pravdě, proč Bůh tolik zla na svět dopouští. Kniha Job jest apologií řízení Božeho.

Když ode všech i od svých opuštěn, nejhorším neduhem stížen, ležel na smetišti, a když i manželka na něho se horšila, odpověděl s klidem hrdiny: »Jako jedna z bláznivých žen mluvila jsi: jestliže dobré věci brali jsme z ruky Boží, proč bychom zlých nepřijímali?« Starý pohanský věk hrdinou takovým vykázati se nemůže. Má mnoho hrdinů, kteří dávali potvory, vyčišťovali zem od dravců, vykonávali práce herkulické, ale hrdinství trpělivosti a neochvějně důvěry v Boha nepoznal. Tři přátelé jeho, Elifaz, Baldad a Sofar, mohou přirovnáni býti k reprezentantům moderní filosofie, jež v trápeních ve vezdejším životě nespátřují podivuhodné řízení Boží.

Těžko jest z těch vznešených perel poetických obrazů a myšlenek vybírat i některé a říci o nich: tyhle jsou ze všech nejkrásnější.

O moci Boží vyjadřuje se Job:

Kdo se protivil Bohu a měl pokoj?
Kterýžto přenáší hory a nevědí ti,
jež podvracuje v prchlivosti své:
kterýž pohybuje zemí a sloupové její třesou se:
kterýžto přikazuje slunci a nevychází:
a hvězdy zavírá jako pod pečeti oblaků:
kterýžto roztahuje nebesa a kráčí na vlnách mořských,
kterýžto činí věci veliké a nevystižitelné a divné, jimž není počtu.

Ve svých bolestech lká k Bohu:

Propust mne, abych oplakal maličko bolesti své:
prve než půjdu a nenavrátím se zase do země tmavé a přikryté mráкотou smrti:
do země bídy a temnosti, kdežto stín smrti
a žádný rád, ale věčná hrůza přebývá.

Krátkost a bídu života lidského popisuje obrazy úchvatnými:

Člověk, narozený z ženy, krátký živ je čas,
Kterýžto vychází jako květ a setfín bývá, a utíká jako stín.

Strom má naději, bude-li podřát, zase se zelená
a ratolesti jeho pučí se.
Sestará-li se v zemi kořen jeho a v prachu umře-li peň jeho,
k vůni vody opět zpupení se a pustí ratolesti,
jako když poprvé štípen byl.

Dnové moji pominuli, myšlení má rozptýlena jsou a trápí srdce mé.
Noc mi obrátí v den a zase po tmách naději ze světla.
Očekávám-li, hrob jest dům můj a ve tmách nechal jsem ložce své.
Shnilině řekl jsem: Otec můj jsi a matka má a sestra červům.
Do nejhlubšího hrobu všechny věci mé sstoupí.

Svou opuštěnost líčí pohnutlivě:

Přítáhli lotři (trápení) a učinili sobě stezku skrze mne,
a oblehli vůkol stánek můj.
Bratry mé vzdálil ode mne a známí jako cizí odstoupili ode mne.
Podruhové domu mého a služky za cizího mne mají,
jako cizozemec jsem před očima jejich.
Na služebníka svého volal jsem a neodpověděl mi, když prosil jsem ho.
Dýchání mého hrozí se manželka má,
kohož jsem nejvíce miloval, v ošklivosti mne má.

Slitujte se nade mnou, slitujte aspoň vy, přátelé moji, nebo ruka Páně dotkla se mne.

Slova ta církev vložila do úst dušičkám v očištcí a jsou vepsána na kříže
po celém katolickém světě.

A na konci trpítel při vši své opuštěnosti od tohoto světa těší se:

Vím, že vykupitel můj živ jest a že v poslední den z země vstanu a zase oblečen
budu v kůži svou a v těle uzírám Boha svého.

Disharmonii duše končí Job vznešeným akordem důvěry v Boha.

A nyní k tomu přirovnáme kvílení pověstných světobolistů, jejichž předákem
v Anglii byl Byron a v Německu Heinrich Heine. Větším, grandiosnějším je roz-
hodně Angličan, ale při něm pocítujeme po delším čtení, že jeho světobol je dě-
laný, vyhorovaný, a že konečně světobol ten člověku zdravého rozumu se zhnusí.
A ještě hůře vypadá to se světobolem H. Heina, jenž ze své matracové krypty
do světa plvá svým jedovatým vtípem. Sprosták — nevěrec — ve svých bo-
lestech nadává Bohu a lidem a Heine, jako velice nadaný vtípkář, vylévá na svět
své souchotinářské chrchle. Světobol takový musí v normálním člověku vzbuzovati
odpor. H. Heine zavinil si své utrpení sám a proto je tím odpornější, že svůj bol
vykřikuje do světa jako staříčká žena. Jakou naproti tomu vznešenou postavou
je Job ve svém nezaslouženém utrpení, jenž svou bolest před Bohem a svými
přátely lká, ale při tom neochvějně ve svého Vykupitele a ve z mrtvých vstání
doufá. Job nepovažuje se za nevinná, on uznává hříchy lidské křehkosti, ale ty
ho naplňují nadějí v milosrdenství Boží. Doufanlivost v milosrdenství jest obsahem
písem svatých, kterou všichni Duchem svatým nadšení spisovatelé obrazy přímo
nevyčerpateľnými okrašlují a opěvují.

Kterak velikolepě a spolu dojemně líčí Job nestejnost pozemských statků
bez ohledu na vnitřní cenu jejich majitelů:

Proč bezbožní živi jsou, pozdvižení a zmocnění bohatstvím ?

Símě jejich trvá před nimi, zástup příbuzných a vnuků před obličejem jejich.

Domové jejich bezpeční jsou a není metly boží nad nimi.

Hovado jejich otelilo se a nezmetalo —

vycházejí jako stáda maličcí jejich a dítky jejich poskakují hrajece.

Drží buben a harfu a veselí se k zvuku varhanů.

A ti říkají Bohu: odejdiž od nás! Kdo jest všemohoucí, abychom sloužili jemu!

A na to odpovídá Job:

Ale kolikrát také svíce bezbožných uhašena bývá a přichází na ně povodeň —
bývají jako plevy před větrem a jako pýř, kterouž víchř rozptyluje.

Tento umírá silný a zdravý, bohatý a šťastný:
střevo jeho plná jsou tuku a mozkem kosti jeho složeny jsou.
Jiný pak umírá v hořkosti duše beze zboží:
Avšak spolu spáti budou v prachu a červové je oba přikryjí.

To je ta nejkrásnější spravedlnost, říká do dneška prostý lid, že boháč i chudák stejně musí umřít.

Kdo delší dobu v písmech sv. si počte, přesvědčí se, že v nich jeden obraz stíhá druhý a jeden je krásnější než druhý — jak jsme pravili — jedna perla poetické krásy řadí se ke druhé, a když potom sáhne ku knize nějaké novodobé, má pocit, jakoby z nejkrásnější zahrady přišel na poušť. Všude vidí a cítí samý suchopar. Jmenovitě když při jednotlivých obrazech se pozastavuje a přemýšlí poněkud, bývá krásami jako opojen. Zdaž kdy který poeta něco krásnějšího vybásnil nad to, jak Job zobrazuje moudrost Boží ve spravování světa:

Člověk vztáhl ku křemeni ruku svou, z kořene podvrátil hory.

V skalách potoky vysekal, hlubokosti taky řek zpytoval
a skryté věci na světlo vyvedl:

Ale moudrost kde nalezena bývá?

Neví člověk ceny její, aniž nalezena bývá v zemi těch,
kteříž rozkošně živi jsou.

Propast praví: není ve mně a moře mluví: není u mne.

Nebude dáno zlato ryzí za ní (nelze jí kupovati),
aniž odváženo bude stříbro za směnu její.

Nebude přirovnána k skropeným barvám indickým,
ani ke kamenu sardonidu nejdražšímu.

Odkudž tedy moudrost přichází?

Skryta jest před očima všech živých, před ptactvem nebeským tajna jest.

Zahynutí a smrt řekly: slyšely jsme pověst o ní.

Toliko Bůh zná cestu k ní, on toliko ví o místu jejím.

Neboť on spatřuje končiny světa a vidí všechno pod nebem.

Kterýžto když učinil větrům váhu a vody zavěsil u míře:

když ukládal deštům právo a cestu bouřkám zvučným:

tehdaž viděl ji a zjevil a připravil a vystihl.

A nyní pozorujme závěrek téže kapitoly 28.:

A člověku řekl: Aj, bázeň Páně, tať jest tvá moudrost a odstoupiti od zlého, tvá moudrost.

(Člověče, chceš-li moudrým býti: boj se Boha a odstup od zlého!)

Zakončujíce pojednání o knize Job, dovolujeme si vysloviti přání, aby především v bohosloveckých seminářích kněžský dorost byl při jistých příležitostech upozorňován na poetické krásy právě této knihy. Při hermeneutice a exegezi písmo sv. se jaksí anatomisuje, při čemž obyčejně ani dost málo nebéře se zřetel na stránku poetickou. Co je anatomu do toho, leží-li na pitevním stole mrtvola ženy vynikající krásou, on hledí jen na mrtvolu vydanou jeho pilkám a nožům. Pohřbchu i při exegetickém pitvání jednotlivých knih písem sv. pramálo brává se zřetel na Ducha Božího, jenž ta mrtvá slova oživuje. Nechť každý kněz táže se zkušeností svých, jak ten který professor s knihou knih zacházel — zrovna asi jakoby to byla mrtvola na pitevním prkně. A proto není divu, odchází-li novosvětec ze semináře, aniž by věděl, jaké drahokamy pravé nebeské poěsie písma sv. obsahují. Zná sice literární obsah všech knih, zná jejich původ atd., ale nebyl upozorněn na to přestkvostné roucho, v němž Duch svatý svou pravdu uložil. Kněz teprve později při bedlivějším pročitání písem sv. poznává drahocenné pouzdro, do něhož Duch sv. své nejzářivější démanty vložil. A mnohý kněz pro mnohé práce nemívá ani kdy písmo sv. denně po několika kapitolách pročitati.

Kterak bychom mohli na laicích něco takového žádati. Budiž to žalováno Bohu, že náš lid dnes již skoro nadobro přestal čítati v písmech sv. V příčině

té český národ před 500 lety mnohem více vynikal znalostí písem sv. Dnes, baví již jen noviny a k nim připojená románová příloha, a leda zase jen ještě pikantní soudní síň. Pokročili jsme tu? Nikoliv. Jsme daleko za našimi předky, kteří písma sv. a postillu měli za svým rodinným stolem. Proto je i náboženská nevědomost dnes přímo úžasná.

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

Bohužel, v moderních domácnostech našich vidíme málo křesťanského. Byty zámožnějších jsou skladištěm různého nábytku, pravidelně u obchodníka koupeného, který nemá ani vzhledu, ani trvalosti, dále nářadí tvarů nejpodivnějších, dále zbytečných tretek a titěrností, jako na př. vyšivek, sošek a obrazů, mnohdy i hodně frivolních.

V bytech selských našel jsem vedle obrazu posvátného, některého z našich tak zv. národních »mučenků«, v bytech dělnických viděl jsem podobizny dělnických vůdců (i Marxe a Lassalla), v bytech měšťanských viděl jsem piano, přeplněné skříňně skleněnými věcmi, stůl nalévací (kredenc), pohovky a lenošky, koberce, knihovnu, vásy a suché kytice, zrcadla, obrazy krajin a válek, podobizny přátel atd. — ale křtíže jsem v mnohých ani nespátřil.

Naše paničky myslí, že také musí mítí zařízený »salon«, kde se přijímají návštěvy, kde si děti nesmějí ani sednout na potažené stolice, kde je v nábytku a zařízení (rokokovém, empirovém, renaissančním, gotickém nebo i secessním) uloženo malé jmění a to zcela neplodně, a že rodina musí se jinak těsnati v menším pokoji nebo v kuchyni, kde se ani dostatečně nevětrá, takže z toho vznikají záhubné choroby . . .

Domácnost naše má býti útulnou a zdravou, ptáci zpěvní mají obveselovati sluch, a květiny těšiti oko i sloužiti plícím. Na venkově bývalo zvykem zasaditi stromek při narození dítěte, čímž poskytnuta vděčná látka k poučení a šíření ovocnictví a štěpařství.

Důležito jest, aby v křesťanské domácnosti nalézala se knihovna a křesťanský časopis. Vliv tisku jest opravdu ohromný. Knihami a listem denním šíří se buď svědomitosť nebo revoluční snahy. Bible katolická nemá v žádné naší domácnosti scházeti. Dále má se nalezati v ní výklad sv. náboženství (pohříchů lidově psaných časových apologetik máme velmi málo). Kronika vlastenecká, (dějiny jsou učitelkou národů), zdravotnický spis a možno-li i životopis svatých.

Kde prostředky dovolují, má býti i kniha přírodopisná, zeměpisná a konečně zábavná. Ale v tomto ohledu je zase všecko u nás převráceno. Viděl jsem v rodinách i chudých lidí množství románů sešitových (i 30 sešitů po 30—40 halřích), různé báchorky, povídačky, brožurky politické a socialistické, spousty novin, ale po vážné knize ani památky.

A přeče odkud má plynouti moudré nazírání na svět, odkud trpělivosti, laskavosti a zbožnosti se má nabyti, jestli nemá člověk zdravého pramene, ze kterého může čerpati?

Dobře jest mítí také rodinný zápisník, kde se poznamenávají důležitější události rodinné, kde se zapisuje narození dítek, den, kdy vstupují do školy, kdy jdou poprvé k sv. zpovědi a sv. přijímání, kam se zapíše koupě a prodej vážnějších předmětů, kde se zmínka činí o různých událostech v obci a ve vlasti zběhlých.

* * *

Žena u divochů jest, jakoby soumarem, na východě náčiním, a nyní v civilisované Evropě rozmazleným děckem. (Marchal).

Křesťanství vrátilo ženě čest, pozdvihlo ženu, která u starých národů žila

v ponížení, byla prodávána, odstrčena. Nejen u barbarů musila žena půdu vzdělávat a o chléb se starati, nezajíc ničeho kromě svých pout a svého pána. Vždyť posud u mnohých budhistických kmenů (v Asii) žena za mužem musí do hrobu, za peněz (v Africe) je na prodej, žije v harému beze vzduchu a lásky (u mohamedánských kmenů).

Spasitel vyvoliv si matku milosti plnou a pozeňnanou mezi ženami, jsa jí poddán, dávaje se od ní poučovati a doporučiv ji skrze apoštola Jana všemu pohlaví mužskému k uctění — všechny pozdvihl panny i matky.

On mluvil i s ženou Samaritánkou, (žid. rabbi nesměli ženu pozdraviti veřejně, aniž s ní mluvíti), dlel častěji v příbytku Marty a Maří Magdaleny, šel uzdraviti tchýni Petrovu, připouštěl k sobě macky s dítkami, spěchal vzkřísit Jairovu dceru, vrátil ženě naimské syna, vyslyšel prosbu ženy kananejské, odpustil ženě hříšnici, kterou mu přivedli do chrámu, uzdravil ženu krvotokem trpící, vypravoval podobensství o pěti moudrých a pěti nemoudrých pannách, o ženě kvas činící a peníz hledající, chválil obět vdovinu, těšil plačící ženy na ulici Jerusalemské.

Zdali nedokazuje to jasně, že Kristus poníženě ženské pohlaví vyznamenati mnil? Apoštolové a jich nástupci porozuměvše pak Pánu, snažili se ženu postaviti na roveň s mužem, vykládajíce slova písma sv. o stvoření ženy ze žebra (z boku) v ten rozum, že má býti žena srdcem a muž hlavou.

Ze starší doby, pokud spanile křesťanství kvetlo, bylo ženě dáno i rozhodovati nad smrtí nebo životem odsouzence. (Srovň. Palackého dějiny: kdo u nás k smrti odsouzený u své ženy oddané nalezen a od ní objat byl, nemá býti vzat ani zabit; kdo by pak odsouzen byv, před královou českou nebo u hrobu sv. Václava se postavil — nemá býti vzat, ale mlti pokoj.)

Muž představuje sílu a rozum, odznakem jeho jest meč, žena pak citem vyniká, jest jemnější, oddává se spíše bolu i plesu. Muž musí přemýšleti, žena milovati. Kdežto u muže jest láska — episodou, u ženy vyplňuje celý život.

Proto bývají ženy zbožnější nežli muži. Bůh jest láska. A protože žena lásky trvalé u muže málo kdy nalézá, nutkána jest milovati bytost vyšší, nehybnoucí, nejlepší. Proto vidíme ženy dlouho klečeti u oltářů, líbati nohy Spasitelovy, stírá pěti horkými slzami prostěradlo, jímž mřížka presbytářová od lodi jest oddělena.

Zbožnost (dle sv. Tomáše) jest náklonnost rychle a ochotně věnovati se službě Boží. Zbožná žena křesťanská zná všechny svátky a slavnosti církevní, ví dobře, kdy je svatvečer, kdy půst a kdy čas ke sv. zpovědi, jak při mši sv. má se chovati (nenosí modlitby jen k vůli vazbě či na ukázkou po ulici). Kdo miluje, hledí zalíbiti se. Zbožná žena koná vše, by milosti Boží stala se účastnou. Pamatujíc na slova Kristova: »Dvěma pánům nelze sloužiti« a »vlažný jsi, z úst tě vyvrhnu« — jest horlivou v plnění zákona Božího.

Ale běda, jestli žena jedem pochybovačnosti nebo nevěry byla otrávena, jestli modliti se nedovede, jestli jí křtž nic neznamená, jestli Spasitel, svátosti, chrám jsou jí slovy prázdny. Bezbožná žena jest — vyvrhel, zní staré přísloví, je každé neřesti schopna, tvor nesnesitelný, pomocnice ďáblová. (Pokrač.)

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. — Modrá knihovna dra Václava Řezníčka je čtenářům našim co nejchvalněji známa. Dospělať právě ku svazečku 58. Poslední dva nesou název: Český duch ve století XIX., v nichž nad jiné pilný a klidný spisovatel a pozorovatel věcí českých podává obraz našeho kulturního života. Čtenáři mladší najdou ve spise tom mnoho zajímavého a poučného, avšak i starší najdou v něm ne jeden doplněk svých více méně zanikajících upomínek. Nám spis ten pročítajícím velmi milé bylo toto osvěžení paměti z mladých let a jsme přesvědčeni, že, uvedeme-li zde z něho několik upomínek z doby předběžnové, čtenářům budou zajisté po-

hnutkou ku pročtení celého velmi pilně a pečlivě sestaveného spisu. Velmi sympaticky čte se hned v předmluvě:

Knížka tato jest jenom příležitostným přehledem událostí a poměrů všeobecně známých, avšak přes to bude zajisté vítanou četbou každému, kdo se bude chtít podívat zpět, aby přibližně soudil o vhodných cestách dále ku předu.

Co jsme v ní chtěli pověděti, to nemáme za potřebné zde šíře vykládati, laskavý čtenář vycítí to sám a pochopí, že v každém směru a za všech okolností naším heslem musí býti především čínorodá, ruchu, života, snah, přičinění, prací, ctností, pravdy, vytrvalosti, důslednosti a horlivosti plná zásada »nám patří budoucnost!«

A toho-li hesla budeme se všichni ve všem vždy a všude mužně držeti, bude nám nastávající věk s pomocí Boží daleko více přátí, nežli nám, zaplať Pán Bůh za to, přálo století právě minulé. Vyšedše před sto lety do XIX. věku takřka se žebráčkou mošnou, dokázali jsme dost a proto za nových sto let dokážeme při dobré, pevné vůli poměrně mnohem více!

Ze stati: Praha za císaře Františka uvádíme:

Válečné doby, při nichž český národ platil po dvacet let nejtěžší daň z krve, neboť i ženatí jeho synové musili na bojiště, odkudž se více nevrátili, zastavil v zemích českých všecken pokrok a hospodářský rozvoj na celé čtvrt století. Mužný květ jednak ve dlouhých vojnách zahynul nebo byl zmrzačen, což mělo přirozený vliv na rozmnožování se obyvatelstva a na nedostatek zdatných pracovních sil. Avšak vedle toho s válečnými potřebami spojené berně vysály všechny hmotné prostředky českých zemí vůbec a král. hlavního města Prahy zvláště do té míry, že konečně bylo přikročeno i na spotřebování všech stříbrných a zlatých pokladů bez ohledu na jejich uměleckou cenu a účelné zbožné věnování.

Soukromníci i duchovenstvo musili vydati své zlaté a stříbrné šperky a kostelní nádoby na oltář boha války, kterýž to vše na vždy spolkl a pohltil.

Když pak přišel známý finanční patent z roku jedenáctého, tu k tisícům chudáků rozených přibyli tisícové žebráků a ubožáků patentem tím na mizinu příšlých.

Byly to pro pyšnou, druhdy zlatem zářící a stříbrem hlaholící královskou maticku Prahu časy přímo žalostné, o jejichž dosahu a rozsahu přesvědčil se sám císař František, když se svým ministrem Metternichem po ukončení francouzských válek Prahu navštívil. Při příležitosti té prohlížel si a navštívil také různé veřejné a humanní ústavy. A tu přišel do nemocnice Milosrdných bratří, již tehdy spravoval uvědomělý a horlivý Čech dr. Held, rodák z Třebechovic u Hradce Králové. Když císaře nemocnicí tou provázal, došli také na oddělení pro choromyslné, jež bylo přeplněno. Císař František byl tím nanejvyš překvapen a tázal se dra Helda, co je toho příčinou, že je v Praze tolik bláznů? Dr. Held neváhal císaři dle pravdy k jeho otázce odpověděti.

»Vaše Veličenstvo, toho příčinou jest finanční patent z roku jedenáctého,« řekl.

Císař vysvětlení to bez poznámky vyslechl a provázející ho ministr Metternich v odměnu za ně podržel v kapse pro dra Helda připravené vysoké vyznamenání a zůstal jeho upřímné pravdomluvnosti také pro příště pamětlivým, že na vysoce zasloužilého lékaře a lidumila toho nebylo se strany vlády nikdy více nějakým zasloužilým uznáním pamatováno.

O významu rukopisu Královédvorského píše Dr. Řezníček na str. 14.:

Za dob nejtěžšího absolutismu, kdy vídeňská politika všemi po ruce jí stojícími prostředky bojovala a čelila zejména proti probouzejícímu se hnutí pangermanskému, byly rukopisy ty vítány jako jeden z pomocníků, aby země české neopanovalo smýšlení velkoněmecké. A proto oproti každému slovu úzkostlivá tehdy censura dovolila je rozšiřovati bez nejmenšího omezení, což se opakovalo opětně v letech padesátých, kdy opětně došlo ku konfliktu mezi politikou vídeňskou a berlínskou. Tehdy básně nyní zavrhaných rukopisů zavedeny byly dokonce do školních knih pro českou inteligentní mládež! Pangermanští agenti ovšem že vystihli také jejich mocné kouzlo a proto zdviženo proti nim tažení, jež časem u nás vyjde z módy a dojde svého odsouzení, až nadcházející dvacáté století povolá konečně k řízení politiky vlády

vídeňské zase muže, který bude skutečně politikem domu habsburského. Dnešní z Vídně podporované stanovisko protirukopisné snad dříve, nežli se nadějeme, bude zavrženo jako jedna z politických chyb a hříchů vídeňských — —

Pokud kdo z Čechů proti rukopisům těm vystoupil, u nikoho neshledali jsme čistou lásku ku pravdě, ale při každém bylo viděti především jisté osobní zájmy a schválnosti.

Než rukopisy ty obrovské své poslání šťastně vykonaly, neboť význam jejich nebyl grammatickým, anobrž politickým a to nám zatím úplně postačuje, neboť doby příští se o další stanovisko k nim zajisté že příslušně postarají.

Objevení jejich znamená nehynoucí úspěch české věci, která napotom rostla jako lavina.

Mladých spisovatelů, horlivých vlastenců na všech stranách přibývalo a Praha stala se brzy matkou všech slovanských národů, jsouc všem příkladem a učitelkou.

Jungmannovi a Hankovi přibyli zdatní druhové v Kollárovi, Čelakovském, Palackém a Šafaříkovi, z nichž každý znamená pro české dějiny a rozvoj českého národa v devatenáctém století mohutný, silný sloup. (Dokončení.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Na **říšské radě** ve Vídni se pracuje. Čeští poslanci (mimo agrárníky a nár. socialisty) svolili vládě propustiti zákon o nováčcích (takže od 15. března již se koná odvod). volbu kvotové deputace a delegací, příkázání rozpočtu sněm. výboru, vyřízení vládní předlohy in v e s t i č n í s podmínkou, že bude příkázána část kořaleční přirážky zemským financím a že bude vyřízen pro Čechy důležitý zákon o průplavech. Dále žádá se zrušení erárních mýt, poplatková novella, sprostění zástavních listů daně rentové atd. Rozumí se, že obrat tento způsobil v Čechách značné pohnutí. Listy radikálního směru, pak »Čas«, »Samostatnost« a pod. volají: »Zrada! Mladočeši se zaprodali«. A »Nár. Listy« vybizely po několik dní poslance, aby přece s pravdou ven vyšli a to na »sjezdu důvěrníků«, jenž by se svolal v době nejkratší. Ale náhle ustaly k tomu raditi a praví, že národ musí moudrým zástupcům svým důvěřovati. Slíbeno (prý) nemají čeští poslanci nic vážného, zejména ne v oboru politickém a národním. Za takových poměrů mizí v lidu našem stále ona seriosnost, které je nezbytně třeba v politice. Nedůvěra a ochablost, rozmrzelost a naopak zase křiklounství stále více se rozhojňuje. A při tom parlament vídeňský dělným nebude, jak uherské listy naříkají, neboť pro vyrovnání a pod. není v něm většiny. Sněm král. Českého, jenž měl svolán býti po Velikonocích, nebude na jaře zasedati, leč až snad na podzim.

Sensaci vzbuzuje okolnost, že posl. **Březnovský** nemohl naléztí pro svou interpellaci o židovském řádění 20 hlasů mezi mladočeskými poslanci, takže musil obcházeti jiné poslance. Mladočeští poslanci dovedou podepsati nejostřejší dotazy proti ministrům, úředníkům a pod., ale jakmile předmětem dotazu veřejného je žid, tu hrdinství přestává. Oni dovedou mluvit i psati (zvláště jejich orgán, »Nár. Listy« v poslední době nápadně bijí do »klerikalismu« u nás) proti vládě, úřadům, sociálním demokratům, úřadům, ale bojí se zavadiť o židy.

V Čechách napočteno úhrnem 6.277.245 obyvatel, tedy za 10 let přírůstek 467 838 osob, to jest 8 05 procent. Nejvíce lidí přibýlo v okresích německých (Mostecko, Duchcovsko, Ústecko), kdežto v mnohých okresích českých obyvatelstva ubývá, na př. v Blatensku (1575 duší), v Čáslavsku (700 duší), v Milevsku (926), v Pelhřimovsku (1837), v Rokycansku (1381), v Sedlčansku (2500), v Strakonicku (257), Vltavotýnsku (239), Táborsku (209), v Sušicku (930 duší) a pod. V Žambersku je úbytek 3886 obyvatel, v Jičínsku 1341. To svědčí o tom, že hospodářský úpadek krajín jihočeských je pořád větší, lid selský a řemeslnický musí stěhovati se z vlasti. Nemůže býti ovšem jinak, když se politicky a hospodářsky vážně nepřemýšlí a nepracuje, když naopak spolků zábavných a místností, v nichž se hýří, vyděračných bank atd. přibývá.

* * *

V **oboru zahraničním** hluboký dojem činí sblížení Německa, Anglie a Amerických Spojených států, jež vystupují ve všech otázkách evropských i jiných solidárně. Tak na př. vliv jejich jeví se v Turecku, v Africe i v Číně patrněji. Na Rusi píší se sice ostré články proti anglickému pletichářství a německé hrabivosti, ale na nějakou akci proti anglosaskému sobectví nelze pomyslet. O čínské záležitosti prohlásil hr. **Bülow** na říšském sněmu: »Německo si nepřije překročení hranice německo-čínské smlouvy z r. 1898. Německé bitevní loďstvo zůstane ještě v Číně, pro »mravní dojem« na Číňany, poněvadž tito budou při vyjednávání povolnějšími. Musíme mít své místo na slunci, a pravím, že to místo musíme i uhájiti a nedati se do stínu zatlačiti.«

V **Rusku** jeví se mezi mládeží hnutí revoluční. Postřelený v atentátu, ministr vyučování **Bogolěpov** (27. února) zemřel 15. března.

Delší čas zdálo se, že **Boerové** miní vyjednávati s Anglií o podmínce míru nebo podrobení se, ale nyní zase začaly nové srážky gen. Dewetta s Kitchenem.

Italské listy prohlašují, že k obnovení trojspolku: Německa, Rakouska

a Italie nedojde a přimlouvají se, aby Italie přistoupila ke spolku Ruska a Francie, z něhož jí vyplyne (prý) větší užitek.

V **Pešti** vznikly nové nepokoje k vůli křížům, jež zavěsili v posluchárnách katoličtí studenti. Professoři, vidouce kříže, nezahájili přednášek, ba někteří (dr. Kovacs) snáli sami kříže se stěny.

V **Paříži** pokračuje sněmovna v rokování o spolkovém zákoně (proti katol. kongregacím). Vládou doporučené návrhy schvalují se obyčejně 300 proti 250 hlasům. Proti nemístnému způsobu kritování našich poměrů se strany časopisů francouzských, jež o Rakousku píší »povrchně, fantasticky, tendenčně a štvácký«, vystoupil úřední list »Wiener Abendpost«. Nedivme se, vždyť většina listů francouzských je v rukou židovských buršiánů, — jako u nás a jinde

Irští poslanci byli násilně z anglické sněmovny vyneseni, proto že nechtěli se podrobiti anglické vůli. Anglie chce zavést všeobecnou brannou povinnost, jak min. **Brodrick** 8. března prohlásil v angl. sněmovně.

Rána, kterou 8. března utrpěl v **Brémách**, císař **Vilém II.** na tváři od nepřítelného dělníka Weilanda, jež hodil po císaři kusem železa, jest již zahojena.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Při slavnosti k oslavě 50letého trvání reálných škol, kterou konal **spolek českých profesorů** ve školní kapli (v novinách bylo psáno v »aule«) v budově c. k. reálky v Ječné ulici dal dv. r. **Weber** z **Pravomilů** krásné vysvědčení arcib. **Chlumčanskému**, ježž možno považovati za zakladatele reálky v Čechách, an v testamentu odkázal značnou část peněz na založení reálky v **Rakovnici** se směrem hospodářským a v **Liberči** se směrem obchodním. Ryt. **Weber** hájil pak zavedení náboženství na reálkách, fka, že dobře jest, že se náboženství zase na vyš. reálkách vyučuje, ježto přispívá valnou měrou ku zušlechtění studujících.

Působení Školních bratří na celém světě. Dle statistiky vydané od Škol. bratří ve Francii měl ústav ten blahodárně působící r. 1719 274 bratří, r. 1792 již 1000 a r. 1899 — 15.060 bratří. Počet žáků obnášel r. 1719 — 9.885, r. 1792 — 36.000 a r. 1899

již 322.573. Nejvíce škol jest ve Francii, kde je silný distrikt (okrslek) **Pařížský** (56 domů) a ve vůkolí, v **Avignoně**, v **Bayonu**, v **Besançonu**, **Béziersu**, **Bordeaux**, **Caena**, **Cambrai**, **Chambéry**, **Clermontu**, **Lyoně**, **Monse**, **Marseillu**, **Moulinsu**, **Nantesu**, **Puy**, **Quimperu**, **Remeši**, **Rodezu**, **Saint-Omera**, **Toulouse** je celá řada škol. Cizí okresy jsou pro **Alžír** a **Tunis**, **Anglii** a **Irsko**, **Německo** a **Rakousko**, **Ameriku**, **Španělsko**, **Belgii**, **Afriku**, **Indii**, **Turecko**, **Italii** atd. V **Rakousku** jsou ústavy **Školních bratří** ve **Feldkirchu**, **Gorici**, **Presbaumu**, **Stettenu**, **Strebendorfu**, ve **Vídni** (4 domy), v **Bubenči** a v **Litoměřicích**, pak v **Pešti**, **Csorné** a **Urmény** (v **Uhrách**). **Český bratr školní** nemá posud žádný slavných slibů (jež se skládají až po 10 letech), takže ředitelem ústavu v **Bubenči** (u **Prahy**) jest posud cizinec. Doufáme, že nyní, když jeden školní bratr **Čech** slavné sliby učiní, stane se našinec ředitelem důležitého u nás ústavu školského.

Divné proudy v českém studentstvu.

Kdežto mládež německá, anglická, maďarská atd., nezapomíná ideálů národních, naše universitní mládež vyplňuje dotazník, zaslaný studentským komitétem z požidovštělé »Slavie«, kde se mluví o polluci a bordelech, kde se nepřímou štve proti katol. náboženství. Dotazník (dle »N. L.« 19. března) vyplnilo již 1100 studentů. Kromě této pitomé nestydatosti uveřejňují naši nadějní studenti v »N. L.« proti katolickým konviktům delší stať, kde se praví: »Jsou ústavy, kde z abiturientů 70% (?) odchází do ústavů theologických. Jsou to zdravé poměry? Takový člověk, jehož život podlomen, jenž sám nevěří a nenávidí vše, čemu formálně se kofí, může-li rozsévat jiného cos vůkol sebe, než zlobu a pohoršení? — Únavné latinské říkání mechanisuje člověka, připravujíc ho znenáhla na příští řemeslo a otupuje lásku k mateřštině. Zdravotní poměry jsou nejhorší. A pak to stále špehování a vyzvídání, dotěravě slídívý klerikální dozor plodí nervosu, krátkozrakost, různé bizarrní idiosynkrasie, melancholii a divnou, typickou rozkoš z vlastní nespokojenosti. Že maximální oklešťování četby a umělé zakrňování ducha a hloupá domýšlivost o vyvýšenosti kněze dodává ubožákům i cosi komického, netřeba připomínati. Klerikální polyp se šíří a roste do závratných rozměrů« — Po těchto útočích doporučuje se veřejnosti, aby podporovala — Husův fond. — Naším úkolem musí býti, aby konvikty katolické co nejvíce přibývaly a se zvelebovaly. To bude správná odpověď. Mimo to doporučujeme pilnou přípravu k slavnostem Cyrillo-methodějským letos v červnu a červenci, aby se idea našich apoštolů slovanských, u nás málo pěstovaná, ujala a vzmohla.

V Praze utvořilo se komitét, jež bude **opatřovati práci** nezaměstnaným »dělníkům«, a to pouze židovským! Náš lid nemá práce, tisíce lidí pilných zahálí, ale židovské organizaci to je lhostejno. Pro několik židovských nezaměstnanců musí se honem naléztí přiměřená místa v obchodech a v úřadech a to ovšem na úkor křesťanských dělníků i úředníků.

Proti **řádění židů a Schönererovců** promluveno dne 14. března

ve Vídni mnoho pravdy, zejména ústy Bielohlawka a dra Luegra, jenž řekl: »Drzost Wolfiánů nesmí se odbyti jenom voláním k pořádku, ale nutno zvolati: Pryč s vlastizrádcí! Vlastizrádným »klukům« musíme se postavití na odpor. K ministrům voláme: Mějte odvahu a buďte si vědomi konečné své úlohy, vládněte rakousky v Rakousku, zničte ty, kdo chtějí zničití vlastí!«

Krupp, zhotovovatel děl a vražedných nástrojů, přihlásil letos 21 mil. marek ročních příjmů. Loni pouze — 16 mil. marek.

Žen více jest (dle statistického zkoumání) nežli mužů ve městech a zvláště ve státech průmyslových, v pásmu mírném (v horkém a studeném pásmu jest více mužů nežli žen), v krajinách vlhkých (v suchých je naopak více mužů) a podobně. V Evropě jest skoro o 4 mil. žen více nežli mužů (mezi 334 miliony obyvatel) V Asii jest (prý) o 16 mil. mužů více nežli žen. V Americe je o jeden milion žen méně nežli mužů, v Africe o půl milionu. Dle toho je na zemi 649 mil. osob mužského a 638 mil. ženského pohlaví. V Portugalsku, Švédsku, Norvěžsku, Rus. Polsku a v Anglii připadá na 1000 mužů 1060 žen, v Německu 1039, v Uhrách, Francii a v Belgii je skoro stejně mužů jako žen. V Německu se pozoruje, že více umírá chlapců nežli děvčat. Také v době cholery umírá prý více mužů nežli žen. Mezi vystěhovanci nalézá se průměrně 558 mužů a jen 442 žen mezi 1000. Po válkách (dle Büchera) rodí se více chlapců nežli dívek.

V Prusku vynášejí **dráhy** státu 400 mil. marek, u nás se na dráhy 70 mil. korun musí dopláceti! U nás se postátnily trati nevýnosné, jež bursovní špekulanti postavili, kdežto dráhy výnosné se nalézají stále v rukou akcionářů, kteří vysokými tarify stěžují hospodářský rozkvět.

* * *

Spisy Sienkiewiczovy. Nakladatelství E. Beaufrta v Praze vydá všechny spisy H. Sienkiewicze v »Levné illustr. knihovně«. Za tím účelem převzalo I. díl trilogie »Ohněm a mečem« a od »Maticе Lidu« překlad »Rodiny Polanieckých«, pořizovaný MUDrem Panýrkem.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Velikonoce roku 1901.

Jako by již úplně vymizel obyčej, dávat si v posvátné dny, kdy slavíme hmotné obrození v přírodě jarem i obrození duševní Spasitelem, pomlázkové dárky. Nečiní tak ani jednotlivci, ani společnosti ani vlády... A přece malými pozornostmi se udržuje láska.

Vidíme, že ve chvatu svém lidstvo zapomíná na nejdůležitější své statky: pokoj a mír, království Boží.

Honba za moc a zlatem vykonává svůj ohromný tlak na všecku společnost jež odvrací se od Krista, jak nás denně zprávy ze všech dílů světa o tom poučují.

U nás řádili ve sněmovně Wolf, Eisenkolb, Stein a soudruzi německo-radikální, spílající kněžím a útočící na sv. Alfonse, řády duchovní a církev katolickou. Hnutí »Pryč od Říma« je tak silné, že přes 20.000 katolíků přestoupilo k luteránství během dvou let a že denně celé rodiny odpadají.

A vláda katolické říše, místo aby ušetřila pomlázku té církvi, která pro stát rakousko-uherský tolik obětí přinesla, která udržovala vždy v lidu porozumění pro spravedlnost, rovnoprávnost národní, která zakládáním škol všeho druhu, chorobinců, útulen atd. přispěla k povznesení lidu nesmírně mnoho, ponechává agentům pruských společností náboženských volné pole, ba vypovězené dva pastory zase tu ponechává...

Ale kde se církev špatně vede, mají se zle i — národové. To vidíme zase nyní, kdy sněmovna poslanecká odešla na prázdniny. S prázdnými rukama jdou zástupci lidu. Poslanci naši povolili vládě odvod rekrutů, svolili, že volby do delegací provedeny byly, a několik vládních předloh propustili. Za to dostali — pouhé sliby. A to pouze osobní sliby, jež dle dra. Pacáka po velikonočních možná zase budou — zrušeny!

Při tom národ náš hyne. Studentstvo, tento základ budoucí intelligence, obírá se právě vyplňováním ošklivých dotazníků, zaprahá se prof. Massarykovi do pošramocené káry a agituje proti »klerikálním« konviktům, internátům a pod.

A rolnictvo, řemeslnictvo, obchodnictvo a jiné výrobní vrstvy naše se slzou v oku hledí na to, jak cizí živel se zmocňuje jejich polí, dílen atd. Klesá obyvatelstvo české v okresích ryze českých, kdežto v německých okresích přibývá. Nemůžeme uživiti svých lidí — volá prof. Bráf tesklivě, nabádaje k obrozovací, svépomocné činnosti.

Ale jinde je ještě hůře, nežli u nás. V Itálii církev katolická pokoje nemá, ale vystavena jest krutému pronásledování byrokracie atheistické. Ve Španělsku a v Portugalsku stále zní zuřivější volání: Pryč s Jesuity! Rozbořte kláštery! Zabte kněze!

A ve Francii 79 hlasy prošla Waldeck-Rousseauova předloha o konfiskaci jmění kongregací katolických. Ale protože neprošel článek, že nemají býti pro-

dávány statky kongregací těch, společnosti školské a pod. nyní o překot majetek svůj prodávají a stěhují se jinam. Rozumí se, že statky ty levně koupí — Israel triumfující!

V Anglii, v Rusku i v Německu není také katolická církev svobodna, ale překází se jí a útočí se na ni ve všech oborech. Co jen zkusí katoličtí Irové, co mučenicví vytrpí katoličtí Poláci!

Divná je doba, plna nepřátelství k vyšším ideálům a cílům. Lid je stále více ukováván. Dějiny se opakují. Či není to znova jako za doby faraonů, za dob Xerxových, za doby římského senátu, jak bylo za časů tyranů v řeckých republikách a jak bylo za doby cesarů římských? Vojenské šiky a úřednictvo s několika bohatými jednotlivci poroučeli sklíčenému lidu v otroctví.

Církev katolická rozbila nevolnictví, zavést chtěla svobodu, mír, lásku a bratrství. Proto papežská stolice stavěla se proti vladařům. Proto je volala i do Kanosy!

Ale různými reformacemi slovo církve sv. v pochybnost uvedeno, její podniky rozbíjeny, její autorita zlehčena a namnoze vyvrácena. A ovládli noví cesarové, volající: L'état c'est moi, vedoucí statisíce nejlepších synů na jatky bitevních polí, volajících: suprema lex est regis voluntas!

Ohromné výlohy pohlcuje vojenská ozbrojená ruka, jež stále drží prst na spoušti. A pak byrokracie o bursu (kapitál) opřená diktuje svou vůli massám lidu hašteřícího se, zamlklého i povykujícího, hynoucího a přece se směřujícího. Vždyť vidíme, že několik jednotlivců odvážlivých rozhoduje osudy mnoha set milionů lidí světa starého i nového, vidíme, jak dodavatelé zbraní (Chamberlain, Salisbury), válku proti Boerům vypovídají a houževnatě udržují — proti vůli většiny anglického lidu. Vidíme, jak Dreyfusové a Zolové nad odpůrci svými vítězí ve Francii. Slyšíme slova: Bude třeba přivítati u střílen hradu mého rozkvašený berlínský lid. Slyšíme ozvuk tisíců zatčených na Rusi. Ať až do Číny nebo do blízké domácnosti své se podíváme, všude povážlivé známky násilí, choutek satrapských, nemilosrdenství, hněvu, nepřátelství, odboje, ukrutenství, barbarství. Pomíchány jsou — jak náfkal ve staré dohě Tacitus, — věci božské i lidské, zaslepen rozum mnohých.

A tu třeba ke kříži v slavný čas velikonoční volati o pomoc. Vždyť i Victor Hugo praví:

Sem, kteří pláčete, on Bůh a také kvílí,
sem, kteří trpíte, ó pojdte, on vše hojí,
sem, již se chvějete, on úsměvem vše zkojí,
sem, kdo spěcháte v dál, on v každé dlí tu chvíli.

(Psáno pod krucifix.)

Ptejme se lidstva i sebe: Quo vadis?

A prozkoumajve všecko, podržme pravdu a pojdme za Ním! J. Šimon.

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

(Pokračování.)

Nejkrásnějším a nejněžnějším kvítkem starožidovské poësie jest »Píseň Šalomounova«, zvaná též: »Písní Písní«. Vznešená píseň. Dle souhlasného učení největších vykladatelů písma a ovšem především dle učení církve je v ní pod obrazem panické a věrné lásky zasnoubenců líčena láska Vykupitele ku své nevěstě církvi. Uspokojivý výklad je též možný jen tehdy, vykládá-li se píseň ta obrazně. Podle Baumgartnera lyrický obsah její nespočívá v náladě pozemské lásky, nýbrž v nejčistší charitě. Goethe dokud ještě horoval ve svém Wertheru nazval ji »Sbírkou milostných písní«. Jemu odpovídá Baumgartner: »Toliko čistá božská láska může zdroj pravé poësie otevřítí. Jest nerozlučně spojena s křížem na němž nebeský ženich svůj život za svou nevěstu dal.« Jelikož obsah písně Ša-

lomounovy všeobecně je známý, můžeme od něho přejítí ku knize: Kazatel a ku příslovím Šalomounovým. V obou knihách ukazuje se příslovečná moudrost Šalomounova. A tu věru litovati jest, že až doposud nemáme podrobná vydání všech mravoučných knih písem sv. Kdož dnes z dospělých zná vznešený obsah těchto dvou nejkrásnějších knih? Školní mládeži měly by dávány býti darem, aby si v nich počtly nejen ona, ale i rodičové. Knížečky Přísloví, Kazatele a Moudrosti měly by býti ve statisících výtiscích rozšířeny mezi lid s přiměřeným výkladem. Učitelé náboženství, kazatelé a zpovědníci měli by své posluchače na ně upozorňovati. Nelze uvěřiti, že by pokynu toho nikdo neuposlechl. Co lidé teď načtou se hloupostí a často též věcí svrchovaně pohoršlivých, kterak by duše jejich pookřály čtením těchto knih. Kdo dnes u nás zná Celakovského »Mudrosloví národa«? Kterak by užitečný byl mládeži i dospělým výběr z českých přísloví. Věřu, že nejkrásnější klenoty literatury necháváme pokrývatí se prachem zapomenutí!

Přejdeme ku knihám prorockým. Na předním místě jmenovati sluší knihu proroka Isaiáše, vynikající nejen krásnou dikcí, ale i jemným slohem. Kaulen v Kirchenlexikonu praví: Kniha Isaiáše náleží k nejdokonalejším plodům nejen národa hebrejského, ale vůbec všech. — Ještě nadšeněji píše Schuster-Holzhammer: Cokoliv má příroda rozkošného a úrodného, to vše rozplývá se v knize té před očima, brzy v jasné zářivé obrazy, brzy ve hrůzně velebném veletoku. Kterak úchvatně líčí prorok hned na začátku své povolání prorocké. — Vane na nás zde — dí Baumgartner, — poésie úchvatná, nikoliv ale života obyčejného, nýbrž království Božího, jež Hospodin sám do srdce člověčenstva vštípil. — Slyšte nebesa — hřmí prorok do světa jako z oblaků nebeských — a ušima pozoruj země, nebo Hospodin mluví! — Běda národu hříšnému lidu obtíženému nepravostí!

Všecka hlava je neduživá a všecko srdce truchlíci.

Od zpodu nohy až do vrchu hlavy, není na něm zdraví:

vše rána, a zsinalost a oteklna — —

Slyšte slovo Hospodinovo — — hřímá do světa

hříšného — k čemu jest mi množství obětí vašich?

Syt jsem zápalných obětí skopců a tuku krmených hověd,

a krve telat a beranů a kozlů, nechci.

Zápal kadidla v ohavnosti mám —

slavnosti vašich nenávidí duše má: jsou mi břemenem.

Když vztahovati budete ruce vaše ke mně —

odvrátím oči své od vás, nebo ruce vaše jsou plny krve.

Odejměte zlost myšlení vašich od očí mých.

Přestaňte převráceně činiti —

hleďte spravedlností, veďte sirotky, zastaňte vdovy —

a budou-li hříchové vaši jako šarlat, jako sníh zbileni budou

a budou-li červení jako červenec, jako vlna bílí budou! —

Kéž by slov těch mnohem více bylo všimáno si na místech nejrozhodnějších. A čím dále čtenář čte v knize té, tím více je unášen hloubkou myšlenek a vzletem slov. Každá kapitola obsahuje nejednu perlu nejkrásnější poésie a při tom hluboké pravdy, že duch bezděčně se koří duchu, jenž ústy proroka mluví. Zdaž ve kterém národě vyskytl se básník, jenž by byl použil porovnání tolik okouzlujícího jako Isaiáš v předpovědění o království Krista:

Bydliti bude vlk s beránkem, a rys s kozlákem bude ležeti:

tele a lev a ovce spolu přebývati budou —

a bude se kochati dítě od prsu nad děrou slepejše,

a do jeskyně baziliškovy sáhne rukou, prstem, kterýž ostaven bude!

Zdaž dnes který panovník veliké říše uvažuje, co napsal prorok o Babylonu:

Nebudeť v něm bydleno až do pokolení —

aniž rozbije tam stanů Arab, aniž pastýři tam odpočívati budou.

Ale lítá zvěř tam odpočívati bude, a domové jejich draky naplnění budou:

a bydliti budou tam pštrosové a chlupáci tam skákati budou:

a ozývati se tam budou sovy v domích jeho a ochechule na hradích rozkoše.

Psáti o proroku Jeremiášovi a o jeho úchvatně poetickém pláči nad zkázou Jerusalema, považujeme za nemístné, protože každý křesťan je zná z našich kostelů.

Třetí hlavní prorok Ezechiel v básnickém vzietu nedostihuje sice Isaiáš, avšak i jeho obraznost je grandiosní. Jeho obrazy jsou pádné, plné síly a velikoleposti, což sv. Řehoř Nazianskému jaksi vyloudilo úsudek, že je nejvznešenější mezi proroky a sv. Jeronym nazval jej mořem božského slova a labyrintem tajemství Božích. Jeho líčení o vzkříšení Israele — dle úsudku Baumgarinera — je rukou titanskou nakresleno a jeho vidění o pádu Tyra je plno vynikajícího poetického kouzla.

O Tyre, tys řekl: Dokonalé krásy já jsem, v srdci moře položený.

Z jedloví Sanir vzdělali tě se všemi paženými mořskými;

cedry z Libanu vzali, aby udělali tobě žezlo.

Duby z Básan tesali k veslům tvým:

a lavičky veslařské udělali tobě ze slonových kostí indických

a korábové domky z ostrovů vlašských.

Kment pestrý z Egypta tkán jest tobě za plachtu,

aby pověšena byla na žezlo: modrý podstavec a šarlat

z ostrovů Elisa učinění jsou přikrytí tvé.

Perští a Lidičtí a Libyčtí byli ve vojště tvém:

muži bojovní štít a lebku zavěsili v tobě k ozdobe tvé.

Synové aradští s vojskem tvým byli na zdech tvých vůkol:

ano i Pigmejští, kteříž byli na zdech tvých,

touly své zavěšovali na zdech tvých vůkol:

oniť doplnili krásu tvou

Karthaginští kupci stříbrem, železem cínem i kovem naplnili trhy tvé.

Řecká země Thůbal a Mozoch otroky i nádoby měděné přivázeli lidu tvému

Synové Dedana, ostrovové mnozí byli kupectvím ruky tvé:

zuby slonové a dříví ebenové směňovali v koupi tvé.

Syrští kupci, kupci tvoji pro množství díl tvých,

drahý kámen a šarlat a kment a hedvábí a jaspis vykládali na trhu.

Judští i země israelská i oni kramáři tvoji v obilí předním,

balsám a med a olej a terpentýn vykládali na trzích tvých

Háron a Ebene a Eden, Saba, Assur a Chelmad prodavači tvoji.

Na vody mnohé přivedlí tě veslaři tvoji:

vítr polední zetřel tě v srdci moře.

Bohatství tvá a pokladové tvoji a mnohonásobné nádoby tvé,

plavci tvoji a loďní správcové, muži také bojovní

se vším množstvím tvým padnou do srdce moře v den pádu tvého:

Od zvuku křiků správců tvých zbouří se množství lodí.

Kvílíti budou nad tebou: které město jest jako Tyrus,

ježto oněmělo uprostřed moře?

V hlubinách vod jsou zboží tvá.

Podobenství proroka Ezechiela o vzkříšení národa israelského jsou známa každému vzdělanci:

Synu člověčí — řekl ke mně — coť se zdá, budou-li živý kosti tyto?

Prorokuj o kostech: kosti suché, slyšte slovo Hospodinovo.

A já vpustím v vás ducha a živý budete.

A dám na vás žíly a učiním, že zroste na vás maso,

a otáhnu vás koží a dám vám ducha a živý budete

a zvíte, že já jsem Hospodin.

Otevru hroby vaše a vyvedu vás z hrobů.

(Pokračování.)

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Z jiných symbolův ze živočišstva vzatých uvádíme ještě p á v a,¹⁷⁾ jehož maso pokládalo se za neporušitelné, a jenž byl proto křesťanům symbolem nesmrtnosti duše a zmrtvýchvstání; dále k o h o u t a,¹⁸⁾ který na pomnících křesťanských figuruje jen jako atribut sv. Petra. Na lampách pak je znamením bdělosti; z a j í c byl znakem pomílejivosti života, l e v symbolem síly, j e l e n obrazem duše, toužící a žízňící po pramenech blaženosti nebeské atd.¹⁹⁾

Co pak znaků z říše rostlin vzatých se dotýče, znamená r a t o l e s t olivová, jak již řečeno bylo, totéž, co vyjadřuje na hrobech tak často se vyskytující formule: Pax (Pokoj), Pax tecum (Pokoj s tebou), Pax tibi (Pokoj tobě), což dokazuje nejednou i sám tento nápis, který přímo nad ratolestí olivovou umístěn bývá. Naopak v ě n e c a r a t o l e s t p a l m o v á jsou znamením vítězství, jehož zemřelý dobyt nad smrtí a nepřáteli své duše; l i l i e je odznakem čistoty; s t r o m y pak vůbec symbolisují ráj a jeho blaženost, jako to vidíme ena pf. v kubikulu Pěti svatých, kde zobrazena postava ženská s rukama rozepjatýma uprostřed stromův, na jehož ratolístkách nalézají se holoubci, z nichž jeden zobá na révě hrozny; a vedle ženy té stojí nápis: D i o n y s i a i n p a c e — Dionysie odpočívá již v pokoji a blaženosti rajske!²⁰⁾

Ještě zmíníme se tuto o nejvýznačnějším znaku čili symbolu křesťanském, jímž jest r y b a.²¹⁾ Tento znak nalézáme přecasto na křesťanských náhrobcích, malbách, lampách, sarkofazích, pečetních prstenech, ba rybičku z kovu nebo plechu urobenou nosili křesťané i na krku jako medailonek. Někdy zase místo figury ryby nastupuje řecké slovo ἰχθυς — což je česky »ryba«; časem pak vedle obrazu ryby stojí i jméno: ἰχθυς — Jest otázka, kdo tímto symbolem, ať figurovým, ať abecedním se označoval a jaký jest symbolu toho původ. V tom souhlasí všichni archaeologové křesťanství, že ryba je symbolem Krista Ježíše, ale ne všichni stejně vykládají původ znaku toho, ač každý náhled a výklad má do sebe jistou oprávněnost. Jedni totiž jsou toho náhledu, že věřící vyzkoumavše, že počáteční písmena řeckých slov Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός Σωτήρ (což český znamená: Ježíš Kristus, Boží Syn, Spasitel) dají dohromady řecké slovo ἰχθυς — což značí tolik, jako r y b a, počali od té doby rybu pokládati za symbol Kristův. Spolu pak užívali slova toho a rybiček z různého materiálu zrobených jako hesla a jako znaku, dle něhož se v dobách pronásledování vzájemně poznávali. Tedy dle nich základem symbolu toho by byl akrostych, utvořený z počátečních písmen oněch slov Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός Σωτήρ. Jiní zase hledají původ obrazu toho v Písmě sv., zejména pak ve zprávě o křtu Pána Ježíše v Jordáně, kde Kristu dostává se v okamžiku, co stojí ve vodě, slavnostního osvědčení jeho božství, jelikož hlas byl slyšán s nebe, prohlašující Ježíše Krista za Syna Božího: Ἰησοῦς Χριστός Θεοῦ Υἱός, což s připojeným slovem Σωτήρ (Spasitel) tvoří počátečními slovy jméno ἰχθυς — ryba, tohoto tvora vodního κατ' ἕξασχην. Avšak nejlépe zamlouvá se náhled, dle něhož dlužno hledati původ tohoto symbolu v zákracích rozmnožení ryb (a chlebů) na poušti, jež pokládají již všichni nejstarší sv. Otcové a bohoslovci za nástin Krista v nejsv. Svátosti přítomného, z čehož povstal pak obyčej, stotožňovati Krista vůbec s rybou, obyčej, který pak vedl k nalezení akrostychu ἰχθυς.

Než, je otázka, jaké že máme pro to důvody, že první křesťané spatřovali skutečně ve znaku ryby symbol Spasitele světa.

¹⁷⁾ Tamtéž, str. 200.

¹⁸⁾ Ibid., p. 201.

¹⁹⁾ Ibid., p. 201.

²⁰⁾ Tamtéž str. 205.; zmíněný obraz na str. 206.

²¹⁾ Bilc z e w s k i - T u m p a c h, l. c., str. 206. nn.

To hlásají nejprve samy pomníky. Tak na př. v Modeně nalezen byl starý náhrobek, na němž vedle ryby čteme slova: *Ιχθυσ Σωτηρ* t. j. Ryba Spasitel. Na jedné rybce, jež sloužila za ozdobu krku, nalézá se zase nápis: *Σωσις!* — Spas mne, rybko! Podobný výklad podávají nám sv. Otcové. Tak na př. Origenes píše: »Kristus, zvaný obrazně ryba.«²²⁾ Sv. Jeroným dí: »Rybou nejdříve vylovenou, v jejíž ústech nalezena drachma pro ty, kdož daň vybírali, jest Kristus, jehož krví vykoupen byl první Adam i Petr, a s nimi všichni věřící.«²³⁾

Avšak ještě na něco dlužno upozorniti, totiž na to, že tento symbol ryby měl ještě druhý význam; ryba totiž byla jednak symbolem Krista, Spasitele světa, jednak však značila též věřící, kteří rodí se v Kristu Ježíši ve vodě křestné k životu milosti. Ze tomu tak, vysvítá ze slov Tertullianových, jenž píše: »My ryby rodíme se po způsobu naší Ryby, Ježíše Krista, z vody, a bez vody té žiti nemůžeme.«²⁴⁾ A sv. Ambrož volá: »Rybou jsi, člověče! Neboj se, rybičko dobrá, udice Petrovy; nezabijíš, nýbrž posvěcuje.«²⁵⁾ Ostatně pak tento symbol ryby ve významu »věřících« má základ svůj v samém evangeliu, neboť je známo, že Spasitel nazval apoštoly rybáři lidí,²⁶⁾ a že přirovnal církev k síti vpuštěné do moře a zahrnující různé druhy ryb²⁷⁾ — kterýmižto rybami jsou myšleni lidé, jež apoštolé chytali na udici slova Božího. Jinak pak důvod, proč týž symbol ryby označoval jak Krista, tak věřící, spatřuje se v onom blízkém pokrevství, v jaké vcházejí věřící se Synem Božím jednak přijetím evangelia, jednak — a to zvláště — požíváním těla této mystické ryby, t. j. Krista Ježíše, v nejsv. Svátosti Oltářní.

Tento znak ryby nalézá se na starých pomnicích křesťanských málo kdy samoten, nýbrž nejčastěji nachází se ve spojení s jinými figurami. Velice stará jest tu komposice ryby s kotvou,²⁸⁾ což pak znamená tolik jako: Naděje v Kristu, jakž tato slova též na pomnicích napsána bývají. Tak vidíme kombinaci tu na náhrobku Licinie Amiaty, kdež nejvýše nahoře vedle věnce nalézá se písmeno *M*, t. j. Martyr — Mučenic; pod tím jest napsáno řecky *Ιχθυσ ζωτων* t. j. Ryba živých, a pod nápisem tím jsou vyobrazeny dvě ryby, mezi nimiž je kotva, a teprve pod tím se nalézá nápis, označující, že náhrobek postaven byl zasloužilé Licinii Amiatě.²⁹⁾ Slova »Ryba živých« znamenají Spasitele. Dvě ryby pod nimi umístěné a ústy ke kotvě, uprostřed se nalézající, obrácené jsou symbolem Licinie Amiaty, která obdržela (nahore nakreslený) věnec odměny věčné, protože celou naději (kotva) kladla v Krista, počátek a pramen všelikého života duchovního.³⁰⁾

Jindy zase ryba ta zdvíhá na hřbetě loďku, již znázorněna církev. Tím tedy vyjádřena myšlenka, že Kristus — Ryba — je základem své církve. A ještě jiné různé kombinace možno nalézt, jichž význam velice snadno lze uhodnouti.³¹⁾

Všimněme si jiné třídy obrazů starokřesťanských. Jsou to o b r a z y a l l e g o r i c k é,³²⁾ které stanoví již vyšší stupeň v logickém rozvoji symbolografie křesťanské a jsou jaksi přechodem od symbolův ideografických, o nichž jsme právě mluvili, k velikým komposicím uměleckým. Za základ slouží těmto allegorickým obrazům evangelijní paraboly.

Známoť zajisté, že Kristus sám sebe přirovnává k vinnému kmeni a věřící k jeho ratolestem. U sv. Jana v kap. XV. v. 1—6. celé to podobenství se rozvádí. A staří umělci vytvořili ilustraci k těmto slovům Spasitelovým, malujíce a ryjíce často na náhrobcích vinné ratolesti. Známa je též parabola o pannách moudrých a bláznivých; a též ty lze nalézt několikrát na freskách z katakomb. Nejčastěji však je ilustrována parabola o dobrém Pastýři, jímž je sám Kristus,

²²⁾ Origenes in Matth.

²³⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 208.

²⁴⁾ Tertullian, De baptismo, c. 1.

²⁵⁾ Cit. u Bilczewského-Tumpacha, l. c., p. 209.

²⁶⁾ Mat. IV. 19.; Luk. V. 10.

²⁷⁾ Mat. XIII. 47.

²⁸⁾ Viz obrazy v »Archaeol. křestan.« na str. 210. a 224.

²⁹⁾ Viz nápis ten v »Archaeol. křest.« na str. 210.

³⁰⁾ Tamtéž, str. 210.

³¹⁾ Ibidem, p. 211.

³²⁾ Tamtéž, str. 212. nn.

který jednak křesťana hřešícího přináší na ramenu svých do církve, jednak přijímá ho do stádece blažených na nebesích. Typ jeho, nalézající se na freskách a náhrobcích, představuje mládence, oděného obyčejně krátkou tunikou, v bedrách přepásanou, přes níž má časem přehozený krátký plášť. Nohy má někdy bosé, ale častěji jsou obuty v sandály. Nejednou drží oběma rukama nohy ovečky, jež spočívá mu na ramenu; jinde zase drží všechny nohy oveččiny rukou levou a v pravé drží nádobu s mlékem, pšstalku a pastyiskou hůl. Mimo to obklopují ho časem s obou stran ovce. Zejména překrásně provedeny jsou malby ty na stropě v katakombě sv. Anežky.³³⁾ Byl to jeden z nejmilejších obrazů prvňích křesťanů, jelikož jim připomínal dobrodiní a hloubku milosrdenství Božího, jež tak dlouho hledá zbloudilého hřešícího, až ho nalezne a přivede do náruče Spasitelovy. (Pokrač.)

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

(Pokračování.)

Nesprávnost mravní zásady všeobecného blaha.

Rádi přívržencům jmenované mravní soustavy připouštíme, že plnění správné mravouky ke všeobecnému blahu nutně vede, že tedy mravouka nemůže být správnou, která se s blahem lidské společnosti sjednotiti nedá. Ale z toho nenásleduje, že podstata mravně dobrého ve společenské užitečnosti záleží.

1. Nejprve můžeme proti sociálnímu eudaimonismu užití argumenta ad hominem. Připouští, že touha po vlastním pozemském blahu sama sebou ještě mravním dobrem není. V tom má beze všel pochybnosti pravdu. Nikdo nebude člověka již proto mravně dobrým jmenovati, že řádně o své pozemské blaho se stará, že se snaží zjednati si bohatství, cti, zdraví a požitků všeho druhu.

Když však péče o pozemské blaho vlastního já jakožto taková ještě mravně dobrou není, proč má pak touha po pozemském blahu mnoha nebo všech mravně dobrou býti? Blaho veškerenstva není než souhrnem stejnoměrného blaha jednotlivcův. Ze samých nul nedá se však žádná veličina utvořiti. Jestliže individuální cit rozkoše, libosti sám o sobě mravně bezcenným jest, jest bezcenným i cit libosti mnoha nebo všech.

Skutečně žádný rozumný člověk nebude také státníka již proto mravně dobrým prohlašovati, že dobře výhody země své v očích má a všeobecné pozemské blaho poddaných podporovati se snaží. Neboť může nesvědomitě vůči jiným státům a zemím jednati, aby svým prospěl. Jestliže však se namítá, že měřítkem mravně dobrého není blaho jednoho státu nebo národa, nýbrž blaho veškerého lidstva, tož se tážeme: když ještě není mravně dobrým, o blaho jednoho státu nebo národa pečovati, proč má býti mravně dobrým, o blaho všech států a národů pečovati? Jest nám zde po smyslu sociálního eudaimonismu opět jen činiti se souhrnem stejnoměrných hodnot. Je-li jednotka bezcenná, proč ne i množství? Na každý způsob měli by zde odpůrci povinnost, ukázati nám, proč jest zde tak hluboko sahající rozdíl mezi blahem jednotlivce a blahem mnoha nebo všech.

Jen tehdy mohli by na jednotlivci žádati, aby si blaho celého pokolení lidského účelem postavil, kdyby pokolení lidské nebylo pouze množstvím bytostí stejného druhu, jako na příklad jest pokolení orlů, lvů atd., nýbrž kdyby bylo ve vyšším smyslu pravou a skutečně mravní jednotou, kdyby tvořilo spolu souvisící celek, který by měl tentýž společný cíl konečný. O takovém jednotném celku pokolení lidského mluvíti nemá sociální eudaimonismus práva. Se svého stanoviska nemůže dokázati, že má jednotlivce všechna ostatní lidská individua pokládati za příslušná spolu s ním k celku, jemuž se podrobiti má. Taká jednota předpokládá nad lidskými jednotlivci stojící

³³⁾ Viz obrazy ty v »Archaeol. křesť.« na str. 214. a 215.

intelligentní bytost, která všem k témuž cíli dle týchž zákonů směr dává. Skutečně však jsou přívrženci sociálního eudaimonismu ateisté, neznabozi, jímž pokolení lidské jest jen náhodou povstalé hemžení stejnorodých skupin atomů, které za nějaký čas beze stopy zaniká. Jen vyšší, pořádací ruka může stejnorodá lidská individua v jednotný celek pojati.

2. Dle tohoto učení byla by intelligentní bytost, pohlížíme-li na ni dle jejich vztahů k Bohu, mravouce podrobena tak, že, kdyby nebylo společnosti, kdyby byl člověk sám na světě, mohl by vzhledem k sobě a k Bohu dělati, co by chtěl, a nebylo by to proti mravním zákonům.

Nad to je mnoho našich zevnějších i vnitřních úkonů, které nemají vztahu ke společnosti, a čistě individuální úkony jsou, které všeobecného blaha ani nepodporují ani mu nepřekážejí. Jestliže máme za to, že mravnost vyplývá jen z její vztahů k tomuto blahu, zůstává veliký díl našich skutků mimo mravní pole, což, odporujíc rozumu a zdravému smyslu, bohatým zřídlem hluboké nemravnosti by bylo. Nikoli, společnosti není třeba, aby mravní idee existence a užití nabyly; intelligentní stvoření, které by samo na světě bylo, mělo by povinnosti k sobě a svému Stvořiteli; jakmile jest rozum a svobodná vůle, jest i mravní řád, který jim pravidlem jest.

Z toho jest viděti, jak sociální eudaimonismus mravní řád zkomoluje. Sami přívrženci jeho přiznati musí, že společenská užitečnost nutně popírání osobního Boha předpokládá. Kdo Boha za Stvořitele, Pána a konečný cíl všech věcí uznává, nutně i dozná, že první a největší přikázání jest, Boha nade vše milovati a Jemu příslušnou úctu vzdávati. Nutně dozná, že člověk má povinnosti k Bohu, nezávisle na ohledu ke všeobecnému blahu. Ovšem, věrné plnění všech povinností vůči Bohu jest též společnosti užitečné; avšak mravní dobrota těchto povinností nezávisí na jich společenské užitečnosti. Ostatně se naši protivníci na taký užitek asi odvolávati nemohou. Jak by modlitby, oběti a podobné úkony uctívání Boha mohly ještě míti užitek, když dle jejich náhledu na bludu a nevědomosti spočívají a společnosti užitečný čas ten práci odnímají?

Aby dokázal, že všeobecné blaho jest měřítkem mravnosti, odvolává se Bain na desatero Božích přikázání, z nichž šest k všeobecné pozemské blaženosti směřuje. Připouštíme mu, že nejen šest, nýbrž sedm z těchto přikázání upravuje chování lidí mezi sebou, tedy přímo všeobecné blaho účelem má. Ale proč mlčí o třech ostatních? Ostatně kdyby i všech deset přikázání k společenskému blahu se vztahovalo, ještě by nebylo dokázáno, že toto blaho jest vlastním měřítkem a důvodem mravního. Něco jiného jest tvrditi: tento skutek jest mravně dobrý a prospívá všeobecnému blahu; a: tento skutek jest mravně dobrý, *protože* prospívá všeobecnému blahu. Jen první tvrzení bylo by tím dokázáno.

3. Sociální eudaimonismus předpokládá těžký blud, že jest pokolení lidské samo sobě absolutním účelem. Či snad někdo, kdo Boha za konečný cíl všech věcí uznává, připustí, že nejvyšší dobro člověka a nejvyšší měřítko jeho jednání jest pozemské blaho lidstva? Vše se má bez ohledu na Boha pozemskému blahu lidské společnosti podříditi? Zajisté nikoliv.

Mill namítá, kdo v Boží dobrotu a moudrost věří, ten že i za to míti musí, že všechny jeho mravní předpisy v nejvyšší míře požadavkům všeobecného blaha vyhovují. To je správné. Ale kdo mravní zákony jakožto požadavek Boha na lidské vůli pojímá, opouští úplně půdu, na níž dnešní sociální eudaimonisté skutečně stojí. Pak však mu nastává ještě větší obtíž. Kdo může vážně tvrditi, že jest Bůh sice Stvořitelem a Pořadatelem všech věcí, nikoli však jejich posledním cílem? Bůh že chce pozemské blaho lidí bez podřizení pod Jeho vlastní oslavu jakožto poslední a nejvyšší účel světa? Kdo v Boha věří, musí i věřiti, že jest Bůh konečným cílem všech věcí, a že správný řád na člověku oslavu Boží pro ni samu vyžaduje.

(Pokrač.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

Křesťanská žena jest laskava a to k muži i dětem, k přátelům i služebným. V laskavosti spočívá zvláštní kouzlo; ona otevírá si vstup do duše, ona si nakloňuje pouhým pohledem mysl jinak nepodajnou.

Krůpěj pravé laskavosti má do sebe větší cenu nežli celé moře vědy veskerých tajemství, praví Francke.

A Kollár dí:

Láska jest všech velkých skutků zárod,
a kdo nemiluje, nemůže
ani znáti, co je vlast a národ.

Vznáš-li se velký duch před námi k výšinám, stáváme opodál, dívajíc se nesměle za ním; projevuje-li se silná duše slovy, jsou nám slova ta rozkazem, — bývámeť přemoženi nutností. Ale dobrému srdci netřeba, nežli projevit se jediným posuňkem, a člověku takovému jdeme vstříc, abychom jej objali — vykládá moudře Abbt.

Není směšnější bytosti nad ženu nadutou a pyšnou; býváť stížena nesčetnými vrtochy, jest mrzuta a jizliva; nevzbudí v nikom důvěry a pyká těžce za domyšlivost svou.

Žena křesťanská jest ústupná a ochotná, jeví sdílnou útrpnost, raduje se s radujícími a pláče s plačícími. (Sv. Pavel. Řím.) Laskavost tato ženě velí, aby nedávala přednost některým osobám, (zvláště bohatým nebo vznešeným), ale jednala vždy upřímně beze lsti a přetvářky, aby pro pohodlí nebo pouhou rozkoš bližního neobětovala štěstí a blaho své, aby se nevtírala a vyšších povinností nezanedbala.

Z dob gymnasijských studií v Ml. B. utkvěl mi v paměti vzor ženy opravdu laskavé, choti to posl. M., která uměla ve studentech několika otázkami vzbuditi chuť k učení, touhu po všem dobrém, trpělivost a pravou družnost. Měla několik dcer a synů a ti všichni tak se snášeli a si přáli, že každé loučení všichni oplakali.

Žena nelaskavá mění se jako povětrnost, stále se hněvá, služebně souží a »na hodinu« vyháňá, mnohdy pro maličkost, pro nepatrný poklesek se navždy rozhněvá, jest břemenem domácnosti. Bohužel neznají mnohé ženy kouzelné laskavosti, a odtud jejich utrpení. O nich možno říci: Z jejich malých chyb plyne velké jejich soužení.

Co rozdvouje obyčejné ženy? Malé jejich náruživosti. Často vidíme, že pospolu žijící ženy nemohou se snést, ačkoli jsou pobožné i pilné. Prou se totiž v maličkostech, mučí se jehlami, nedovedou se přemoci. O nich platí slovo Ludvíka XIV.: »Více práce mě stálo, dvě paničky v pokoji a míru udržeti, nežli celou Evropu.

O těchto ženách čteme v Písmě sv.: »Lépe jest bydliti s drakem, — nežli se ženou zlou . . . Lépe seděti v koutě v podstřeší.« (Sir. 26, 2.)

Proto se stalo u nás jméno »tichýně«, nebo »stará panna« — potupným, neboť ženy starší zapomínají na to, že mají přízeň si udržeti sebezapřením, láskou a obětavostí. Dlužno však vytknouti, že neprávem se starším, svobodným dívkám (měl by se jim dáti titul »paní«, jako plnoletým svobodným šlechticům) posmívají lidé (a ku podivu: ženy více, nežli muži!), neboť mnoho se jich neprovdalo nikoli pro chybu duševní nebo tělesnou, ale jedna nedůvěřovala jistým nápadníkům, druhá zůstala věrna své první lásce (její vyvolenec na př. umřel), jiná k vůli bratřím a sestrám, nebo k vůli rodičům, o něž chtěla pečovati, jiná konečně k vůli tomu, co se hledá při sňatku za naší prosaické doby nejčastěji: pro nedostatek kapitálu.

A znám velice mnoho »starých panen«, jež mají lepší srdce, lépe o děti jiných se starají, šlechetněji vdovám a sirotkům slouží, mnohem zbožnější a Bohu milejší jsou, nežli četné ženy vdané, které s psíky a kočkami se obírají, klepy po

celém domě roznášejí, celý den se durdí, hned trpí migrénou a hned zase do tance by se daly. —

Křesťanská žena jest pracovita a dobročinná. Jest jako Ruth, jako sv. Anna, Panna Maria, jako Marta, jako Tabitha, jako sv. Františka, sv. Monika, sv. Blanka, sv. Alžběta, sv. Hedvika, sv. Ludmila, sv. Anežka a onen veliký sbor dobrotivých a pilných žen, jež vynucují nám úctu i obdiv.

Především patří ženě obstarati práce domácí. Jsou to sice drobné věci na př. úklid, opatření světla a tepla, vaření jídla, prádlo a pod., ale ten jich plně ocení, komu se drobných těchto úsluh nedostává. Dobrá správa domácnosti měla by býti zvláště odměňována. Křesťanská žena vstává před svítáním a poslední chodí spat, stále spravuje a řídí malou svou říši, udržuje dívky v čistotě a pořádku. Když nakupuje, platí hned a nebéře na účet (na knížku), neboť dluhy u fezníka, pekaře, mlékaře a hokynáře rostou, jako lavina. Kupuje, co nutně potřebuje, nehledí na různé »occase« (do výkladů), kupuje jednoduché, ale dobré zboží, hospodaří dobře s tím, co si opatřila (i hrášek se země zdvihne!).

Zejména o děti své pečuje neunavně. Vědouc, že útlý tvor bez její lásky a obětavosti vyrůstí nemůže, dává mu nejen pokrm, ale i duši vzdělává, budí v něm ctnosti a smysl pro povinnost a tvoří tak povahu dítěte svého.

Matka moje nebožka — upracovala se takotka. Stále nalézala si práci doma i na poli, sotva oddechu si popřávala, takže jsem se nejednou ptal, zdali také spí. A zpívala si při práci dojemné popěvky na př. při pečení chleba, při předení atd., pořekadel měla na jazyku hojnost, nezanedbala v neděli kostela ani pouti ve dny památné, měla velkou sbírku písniček a obrazů, sdělovala nám na př. popelec, vedla záhy ráno na velký pátek ke studni, kde jsme se musili čerstvou vodou umýti a říkati třikráte: »Sluníčko boží z hory jde, Pán Ježíš těžký kříž nese, až se pod ním celý třese,« ukazovala nám ve dny slavnostní staré kroje a památky rodinné, učila dobročinnosti, — aspoň dobrou vodu dávatí pocestným a pod. —

Bohužel v nové době mnoho změnilo se postavení žen. Održena žena od rodinného krbu a postavena ke stroji, dána do továren a obchodů. Bystří se její rozum a vtip, a zanedbává srdce. Vidíme dívky i ženy zaměstnávati se umělým vyšíváním, čísti novelly a romány, zpívati a hráti, sporty provozovati, na vísity choditi, na tanec, modu, šperky a známosti (flirt) mysliti.

Emancipace ženská žádá: rozbití okovů nevědomosti, okovů právních a společenských. Žena chce ve všem býti rovna muži. Následkem toho rodinný život i sociální poměry se zhoršily. Liberalism a sociální demokracie zplodily úpadek víry i mravů. Ženy čtou a píší romány (ve Francii je 1200 romanopisek, 400 překladatelek, 300 veršovnic, 100 novinářek) a to nikoli ty nejnevinnější. Ženy pěstují náruživě hudbu, jež smyslnost povzbuzuje a oblékají se do výstředních šatů, stále se měnících, (jsouť otrokyněmi žurnálů). Kdežto účelem šatů jest: chrániti zdraví těla, zamezovati zlé žádosti a udržeti rozdíl pohlaví, — moderním modním krojem podporuje se marnivost (koketerie), dráždí se chůtice, muž se údy, vyhazuje se spousta peněz. Širachovo napomenutí: »Odvrát tvář od ženy nestrojené, nedbá se — a proto plní se slovo písma sv.: »Pro krásu ženskou mnozí zahynuli.«

Při tom, jak Marchal vykládá, děvečka stydí se za oděv přiměřený, ale chce býti jako její paní, panička chce vypadati jako baronka, baronka jako kněžna, a bursiánka, jako — královna...

Dobře praví o ženách polské přísloví:

Která čtá, zpívá, hude — div, zda dobrou ženou bude.

Mnozí muži o pohlaví ženském velice nepříznivě soudí, na př. Debay, Zola, Ibsen, Tolstoj, Mantegazza atd. Ale oni svými spisy ženu nenapravili, naopak, ještě více snížili. Oni »vládu tmy« neozářili světlem blahým, ale papskem posměchu házejí na ženu nervosně se chvějící. Žena pevný jilm neb dub hledá, kde by jako úponka mohla vinouti se vzhůru, a oni nalomenou třtinu dolamují.

A většina moderních těch »proroků« v literatuře a hlavně novinami rozněcuje požár náruživosti v prsou ženiných, podporují její návštěvu kaváren a klubů,

její tance a hřfchy, její fintění se a koketování, její studie a sporty, její mlsnost i pověry, její marnotratnost a povrchnost i její — prostituci!

Žena moderní není křesťanskou. Aby se jí stala, musí se vrátiti k příkladu, který ve sv. rodině dává blahoslavená Panna Maria. Musí se uměti zapřfti, křfž nésti, spravedlnost krá ovství božího hledati, tichou a pokornou býti. Tím se stane »andělem lásky« a povede zase svět. (Pokrač.)

Anglický ritualismus.

Obraz anglikánské církve našich dnů. Dle »Revue des Revues« a jiných pramenů
napsal VÁCLAV OLIVA.

(Dokončení.)

V.

Tak se věci vyvinuly do dneška. Napjetí v nepřátelských táborech trvá. Kensit, jenž před rokem byl důležitou osobou, jest úplně téměř zapomenut; bouře, již rozpoutal, shtla jeho hlas. Sakristiový spor duchovního a farníka proměnil se v boj, jenž ohrozil celou církev. Podnětem byla táž příčina, jako u všech náboženských oprav: vzpoura jednotlivcova jménem jeho individuální svobody a svědomí proti duchovenstvu, jakožto utlačovateli. — Jak boj skončí? Bude-li pomalu udušen jako jiných více či bude-li stále mohutněti a přivodí zásadní změny v církvi a vztazích její ku státu? Nemožno napřed výsledek určití. Jisté však resultátem bude, že církve státní utrpí pohromu, nebude-li se, což jest pravdě nepodobno, opatrně sama reformovati. Její odtržení od státu rozmnoží veliký počet sekt — a to těch největších. Než tomu tak brzo nebude. Zatím nastoupí dvojí ztráta v členech: Ti z duchovenstva a laiků, kdož chovají poctivou náklonnost ku katolické církvi, použijí této příležitosti a spojí se se Římem. Protestantská část, již vznešenost poesíí dýchajícího kultu a mysterium zpovědnice jest babylonskými hrůzami, připojí se ku nonkonformistům. Veliký počet Angličanů, kteří při své církvi trvají, protože je církvi státní a že patří k dobrému tonu, aby vzdělanec byl členem církve státní, zůstanou jejími členy jistojistě i dále; jsou to však ponejvíce indifferentní křesťané, kteří církve mnoho neobtěžují. Hromadný návrat ku katolicismu, jak se dříve tušilo, stane se sotva skutkem. V zásadě jest Anglie zemí protestantskou a indifferentisté stěží se stanou katolíky.

Získá ovšem římská církev jistojistě mnoho členů, ale nejúhlavnější její nepřátelé nonkonformisti získají také a snad více nežli Řím, protože sestávají z nižšího lidu. Zároveň povstane třída lidí, jež bude zkázou každé církve, třída indifferentistů, u nichž boj náboženský vyvolává veselost anebo ošklivost před každým náboženstvím.

Potud zpráva »Revue des Revues«. Poněvadž antiritualismus od té doby, kdy zpráva tato v »Revue des Revues« uveřejněna byla, pokročil, připojujeme události až do poslední doby.

VI.

Ritualistické hnutí v Anglii prožilo od května do listopadu 1899 pohnutlivou fasi. Arcibiskupové vytvořili nejvyšší tribunál, jenž by rozhodoval v poslední instanci o všech sporných bodech ritualu. V květnu byla tomuto tribunálu dána otázka: »Protiví-li se užívání svíček a kadidla zákonu? Biskupové dali odpověď 31. července. Nežli odpověď došla, nejednalo se v listech o ničem jiném než o kadidlu a svíčkách a zase o svíčkách a kadidlu. Přátelé světla a kadidla tvrdili, že obojího před reformací se užívalo, že reformace výslovně jich nezapověděla a proto že se jich užívati může. Nepřátelé světla hlásali: Reformace odstranila mši, realní přítomnost Kristovu, proto i svíčky a kadidlo a všechny obřady s tím spojené. Protestanté po 300 let ničeho z toho nezavedli. Jak měli arcibiskupové rozhodnouti? Na dvou stolicích špatně se sedává. »Osvětáři« hlásali, že arcibiskupové nejsou oprávněni rozhodovati, a tím

jasně ukazovali, že podrobí se jen tehdy, bude-li rozhodnutí jim příznivo. »Tmáři« poukazovali na principy protestantismu. »Tmáři« zvítězili. Dne 31. července prohlásili ustanovení soudcové arcibiskup canterburský a yorksý, že na základě rozhodnutí z r. 1661 užívání svíček a kadidla se zapovídá.

Ritualisti se nepodrobili; někteří sice něco málo změn v kostelích zavedli, ale celkem zůstalo vše při starém řádě. Dne 10. října shromáždil se v Londýně jako každoročně církevní kongres za předsednictví biskupa londýnského. Tu vystoupil lord Halifax a prohlásil: »Hlavní známkou anglikánské církve před hnutím oxfordským byl indifferentismus, světáctví, ignorance, nevšímavost a neuvědomělý protestantismus. Ti, kdož proti takovýmto zjevům bojovali, nalézali u církevních vládců jen odpor a útisky. A jak tomu bylo tehdy, tak jest tomu dnes. Kdybychom byli neprotivili se biskupům, pak by celé hnutí pohořelo. Kdo zůstal věren nauce církevní, episkopát či kněží? Budoucnost dá odpověď. Neuznáme žádného aktu parlamentního, jenž by reguloval ceremonielní zákon anglické církve. Ať církev spravuje se sama a všecko bude dobře; upřete-li jí toto právo, katastrofa jest nutna. Negace umírajícího protestantismu oškliví se lidem. Pronásledování, jež trpíme, budou požeňáním našim činům, dobudeme-li jimi svobody, již potřebujeme. — Rozdělení církve od státu — a pak církevní svoboda, toť cíl ritualistů!

Ve válce boerské spor ritualistů ustoupil do pozadí; myslí všech Angličanů dle v Africe. Inter arma silent musae.

Obživení ritualistických sporů přivedlo rozluštění otázky: může-li se uchovávat svátost večeře Páně pro nemocné. Arcibiskupové canterburský a yorksý ku předložené otázce odpověděli záporně. Dne 1. července 1899 bylo uchovávatí večeře Páně zakázáno. Přemnozí kněží neuposlechli a předložili arcibiskupům otázku »dovoluje-li anglikánská církev uchovávatí večeře Páně?« Dne 1. května 1900 dána odpověď. Primas mezi jiným dí: »Když všecko uvedené jsem pečlivě uvážil, jsem nucen podati rozhodnutí, že na ten čas církev anglikánská uchovávatí pod žádnou podmínkou nedovoluje, a že ti, kdož se domnívali opak toho, nemají práva, uchovávatí ji, pokud zákon nebude změněn. Jsou však úplně oprávněni, působiti na zákonitou vrchnost, aby žádoucí změna se stala.«

Lord Halifax a farář Athelstone Riley, vůdci ritualistů, po vydání rozhodnutí primasova, s nímž souhlasil i arcibiskup yorksý, prohlásili ve všech listech, že poslušnost má jisté meze, jež rozhodnutí arcibiskupské překročilo. Proto ritualisti budou uchovávatí večeři Páně jako dříve!

I navrženo všeobecně, aby svolala se konference všech stran, v níž by projednány byly hlavně tyto otázky: 1. v kterých principech souhlasíme, 2. kde začíná rozdíl, a 3. v čem vlastně spočívá tento rozdíl? Pro poplašné zprávy z Afriky posud k této konferenci nedošlo.

❖ ❖ ❖ ❖ FEUILLETON. ❖ ❖ ❖ ❖

Kulturní črty.

(Dokončení.)

K. Ze stati: Za Ferdinanda Dobrotivého uvádíme:

Lidu byla dne 7. září 1836 korunovačními okázalostmi připomenuta bývalá sláva starobylého království Českého a jeho matičky Prahy. Celá země pod dojmem tím okřála! Páni stavové a inteligence těšili se hlubokým významem, jádrem korunovace, široké pak masy lidu blažil její nádherný, velikolepý, zevnější lesk, kterýž mu dával tušiti, že se děje něco důležitého, velikolepého, slavného. Nejenom celá Praha, ale celé České království bylo vzhůru! Pouť královských manželů českými kraji ku Praze byla triumfální cestou a den korunovační dnem nezapomenutelným a pro devatenácté století skutečně dnem svého druhu jediným. Neposloužili nikomu ti, kdo bránili a radili, aby zůstal ve století jediným!

Jak vážně český lid korunovaci pojímá a pojímal, toho krvavý doklad podali pražští řezníci. Příslušníci řemesla toho mají od dob krále Jana za to, že před ním

uzavřenou bránu městskou rozsekali a do Prahy ho vpustili, tu výsadu, že mají právo slavnosti korunovační súčastniti se se svými širočinami na ramenou. Při korunovaci krále a císaře Ferdinanda ovšem že hned po ránu táhli na Hradčany v plné své parádě tohoto práva svého využití. Avšak huláni, téhož dne na královském hradě koňmo hlídkující, nebyli o tom v čas vyrozumění, že pražští řezníci náležejí mezi nejpřednější účastníky slavnosti korunovační a proto je nechťeli do nádvoří zámeckých vpustiti. Když huláni nechťeli se dáti o tom právu po dobrém přesvědčiti, řezníci se do hradu prosekali bez ohledu na to, že na obou stranách zůstali na bojišti mrtví a ranění.

Krvavá tato nešťastná episodka ve slavnostním ruchu korunovačního dne zanikla, z pochopitelných příčin se o ní raději nemluvilo a Praha tonula v jedné obrovské radovánce, o níž s nadšením vypráví děd vnukům.

O knížeti Metternichovi má dr. Rezníček úsudek nemálo odchylný od posudků v dějinách od liberálních Němců o Rakousku psaných.

Jako za císaře Františka — píše o něm — tak za času Ferdinanda Dobrotivého vládl nejenom v zemích pod jeho žezlem soustředěných, ale i v celé Evropě kníže Metternich.

Český názor na tohoto státníka se stanoviska českého poněkud odchyluje se od názorů ze stanoviska německého. Metternich byl posledním státníkem domu habsburského. Od doby té nikdo druhý z Vídně do záležitostí evropských zasahovati nedovedl. On z vídeňských politiků v devatenáctém století jediný dům habsburský nepoškodil, naopak, on mu nanejvýš platně prospíval a ve Vídni soustředil vládu a rozhodování ve všech politických událostech evropských. A proto byl tak nenáviděn od — Němců. Ač sám Němec, vystihl dobře a správně velkoněmecké, na útraty domu habsburského pracující snahy a jak bystře prozíral, to ukázali časové napotomní.

Názory o Metternichovi přešly do české literatury ze časopisů a knih německých. Němci o něm zrovna příznivě nepsali, což ovšem neznamená, že my Čechové musíme o něm souditi zrovna dle patrony německé. Po léta zkoumali jsme směry a činy jeho politiky a tu odvažujeme se tvrditi, na místě Metternichově mohl politik německý vznikající české literární a politické snahy ve pravém toho slova smyslu zašlápnouti. Proto se stanoviska českého ho neodsuzujeme jako nepřitele národa Českého. Nechceme ho snad velebiti jako jeho přítele, příčin k tomu nemáme, ale pohlízíme na jeho působení jako na rozumného politika a kancléře domu Habsburského.

Pán ten nikdy se oproti snahám českým nestavěl. Že by je snad s láskou podporoval, k tomu doklady za vlasy přitahovati nebudeme, avšak říci lze, že on je vězením nekrotil a do okovů nesázel, jako se dělo v letech sedmdesátých.

Kníže Metternich ještě před ukončením francouzských válek připustil na stolec pražského purkrabího českého kavalíra hraběte Kolovrata, kterýžto pán českého svého původu vždy pamětliv, svých zájmů ovšem při tom nezapomínaje, stal se v nejpřednější řadě zasloužilým o zřízení českého národního musea a povolán do ministerstva, nikdy české věci neublížoval. Po hraběti Kolovratovi stal se nejvyšším purkrabím v Čechách hrabě Karel Chotek, po němž má České království i Praha na památku zvelebení svých spojovacích prostředků. Kníže Metternich mlčky přihlížel k vlastenecké činnosti, již nejvyšší pan purkrabí v Praze rozvíjel a on to byl, kdo po smrti císaře Františka nástupci jeho Ferdinandovi uskutečnění korunovace za krále Českého jako státní nutnost a dynastický prospěch doporučil.

Metternich v minulém právě věku z vídeňských politiků nejsprávněji do budoucnosti nazíral, když moc, sílu a velmocenské postavení državy domu habsburského nehledal v sesílení Němců a v Němcích, odkudž pro dům ten jenom pokoření a nevědek přicházely.

Kdyby byli tehdy dělali české dějiny jiní lidé, nežli jak ve skutečnosti bylo, mohlo býti dnes v Evropě všechno jinakým. Než čeští páni stavové jednu čtvrtinu devatenáctého století zaspali, a v průběhu ostatních se ve své většině neprobudili.

Výňatky tyto zajisté k ocenění nejnovějšího spisu dra Rezníčka postačí.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Náhly obrat, který nastoupili **poslanci mladočeští** na říšské radě, vykládá se všeobecně, jako návrat k oportunní staročeské politice. Proto »Politik« (kde nyní po nových volbách skrze předsedu družstva Dra. Strobacha bude míti veliký vliv Dr. Kramář a Dr. Kaizl), i »Hlas Národa« s taktikou mladočeskou souhlasí. Za to »Národní Listy« nevědí pořád, zdali mají souhlasiti s náhledy dr. Pacáka či dr. Fořta. Tančí tedy proslulý svůj kankán mezi vejci a útočí při tom na — »Katolické Listy« jako vždy, když chtějí pozornost lidu českého od své kuchyně, v níž se mléko připálilo, odvrátiti. Radikální a národně-sociální listy neustávají obrat mladočeský vykládají jako zradu.

Na schůzi klubu národní strany slobodomyšlné dne 4. dubna v Praze konané obhajoval dr. Pacák delší řeč, proč většina českých poslanců odstoupila od **obstrukce** Pravidl: Většina voličů svými volbami osvědčila, že si nepřejí obstrukce programové, kterou čekali naši odpůrci, kteří doufali, že vláda pak uzákoní státní němčinu a rakousko-uherské vyrovnání na základě § 14. — Slibili jsme připustiti projednání daně lihové, předlohy investiční (z nichž 92 mil. drah připadá na království České) za různé hospodářské, kulturní a finanční přípovědi. Při tom jsme neopustili státoprávní stanovisko, ani jazykově věci, nýbrž odložili.

Na to dr. **Fořt** kritisoval ostře jednání mladočeské většiny a jménem 7 radikálních poslanců, kteří v klubu mladočeském zůstávají, pravil, že v Rakousku vždy jen tomu národu vyhoví, jehož se bojí, že měl obrat nynější býti, schválen celým národem, že se nemělo upustiti od autonomistické, státoprávní politiky a nastupovati drobečkovou, že vláda byla v úzkých a k persekuci našeho národa nesměla by sáhnouti, nýbrž nám by byla musila vyhověti a pak řekl: Chci, aby přestala v Čechách dělati se politika dvojaká (!), na veřejnosti totiž státoprávní a ve Vídni oportunistická, chci, aby se křivda na Staročesích spáchaná (!) opravila, by učiněn byl pokus ke společnému postupu všech českých intelligentů, chci, aby se pomohlo většině k vládě ve vídeňském

parlamentě; v nynějším obratu nespátřuji chvilkové odbočení, nýbrž počátek obratu trvalého — politika tato povede ještě k většímu fiasku, nesplní-li se tři mnou uvedené podmínky.

Nová děla mají býti u nás dle konstrukce Ehrhardtovy provedena nákladem 120 mil. korun. Celá armáda za 30 let stála 3600 mil. zl. Ohromná oběť ve prospěch — pochybného míru.

Předsedou kvtové deputace rakouské je žid-politik dr. **Beer**, kdežto předsedou uherské deputace kvtové jest žid dr. **Falk**. Srozuměli se, aby byl poměr 34:6 k 65:4 a deputace celá to musila pak přijati,

Dr. Körber slíbil **Němcům** (dle řeči posl. Kaisra a Derschatty) zříditi průmyslovou školu něm. v Chebu, postaviti budovu pro něm. techniku v Brně, a úřednická místa v něm. okresích Čech a Moravy obsazovati pouze německými úředníky.

»**Novosti**«, »**Temps**« a jiné velké listy rozepsaly se znova o budoucnosti Rakouska, při čemž vykládají, že Německo nemůže si přát pohltiti Čechy nebo velký kus Cislajtanie, protože by neztrávil tento katolický a slovanský živel.

Ústřední Matice založila za dobu svého trvání v 93 obcích 52 opatroven (v Čechách 31, na Moravě 17, ve Slezsku 4), 70 obecných škol, 7 středních škol a 1 vyšší školu obchodní. Letos vydržuje: 44 opatroven, 46 škol obecných a přispívá na 4 gymnasia a 1 školu obchodní. Dobře připomněl na valné hromadě 30. března dr. **Matuš**, že stát má vlastně všecky ty školy vydržovati.

* * *

V Německu panuje nervosní rozechvění. V Číně hr. Waldersee nemůže se pochlubiti žádným vítězstvím, kdežto v Rusku pší se ostré výpady proti Berlínu. Itálie pak snaží se vymknouti se z objetí trojspolkového a spojití se spíše s Francií a Ruskem. Něm. císař vůči předsedům poslanecké sněmovny pruské stěžoval si na úpadek monarchistického smýšlení a na demoralisaci mládeže a pak k vojsku prohlásil, že bude nusiti hájiti svého císaře před buřičskými Berlňany, jako r. 1848. —

Také v Poznaňsku a v Elsasku neudolali Němci živlu polského ani francouzského, ač vrhli tam sta milionů marek. Proto píší samy mnohé něm. listy, že Německo v Evropě utrpělo v poslední době hlubokou porážku mravní... To nevadí však našim Němcům, aby nekřičeli, že musí nastati splynutí Rakouska s Německem.

V Číně vliv ruský následkem zatkročení Anglie, Německa a Japonska utrpěl porážku citelnou: císař čínský zdráhá se totiž potvrditi rusko-čínskou smlouvu v příčině Mandžurska. Aby se ostatně nemohla císařská říše rozpínati, uspořádali nespokojení ruští studenti malou revoluci, jež byla násilím potlačena.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

»Rad. Listy« dne 13. března přinesly tuto zajímavou zprávu: »**Advokát dravý a žravý.** Již jednou měli jsme příležitost naň upozorniti. Zsvětělkoval podezřele mezi bludičkami, které kmitají nad společenským bahnem, aby stav, jemuž patří, očernil a vzbudil u lidu k němu nedůvěru. A co zatím jeho blíženec, z města průmyslu pivovarského, dral se jen o to lary, shraboval náš advokát dravý a žravý tisíce. Začal svou praxi na venkovském městě českém. Chudý, jako kůl v plotě, ale s neukojitelnou touhou po penězích. Pracoval tak nezištně, že ke stání musil jezdit s revolverem, když byl správcem likvidující záložny v obci sousední, čímž vydělal 20.000 zl. Přestěhoval se do Prahy, stal se dokonce poslancem a za podpory svých souvěrců — evangelíků — zveleboval svoji kancelář a rozšiřoval agendu. Zcela jako dříve dle vlastních svých slov: »Když mám ptáčka, nejdřív ho oškubám, vycucám a pak teprve zahodím.« Dostal pěkného opeřence: majitele mnoha realit, jehož důkladně připravuje o peří. Spravuje jmění jeho, a to tak, že současně zastupuje ptáčka i strany, které ptáčka žalují. Ba, žaluje ptáčka sám pro pohledávku své ženy, pro pohledávku svou, exekvuje, vtěluje do knih a seká tak všemožné zbytečné útraty. Tak daleko to došlo, že ubohá jeho oběť, které sám ještě v r. 1898 napočítal čistého jmění až na 150.000 zl., nyní stojí před katastrofou, jež připraví jí jen žebráckou hůl a mošnu. Za dvě léta »nezištně« jeho správy! Již jednou jsme našeho advokáta dravého a žravého řádně pocuchali, leč marně.

přeje. A jest v něm tolik přesných případů, že by s ním měly dost práce nejen advokátní komora, ale také trestní soud! Nuže, jsme na stráži.« — K tomu podotýkáme: Jaký by nastal poplach, kdyby se něčeho podobného dopustil nějaký klerikální člověk, nebo dokonce některý kněz. Zdali by se šetřilo jméno jeho? Neprošlo by naopak všemi novinami? A v tomto případě muž zistný se ani nejmenuje natož aby se věc dostala do listů jiných. »Synové světa« — chytřejší ovšem jsou nežli »synové světla«.

Millonáři v Čechách. V »Rozhledech« vypočítává dr. Joklík počet milionářů v království Českém. Dle jeho výpočtu jest v Praze 40 milionářů, v předměstích pražských 4, v městech českých 1 (v Plzni), kdežto v městech německých jest 26 milionářů (v Liberci a Karlových Varech po 7, v Ústí n. L. 5, v Teplicích 4, v Aši, Duchcově a Chebu po 1). V okresích českých jest 33 milionářů (Turnov 6, Karlín 3, Hořovice, Písek, Poděbrady, Rychnov, Rokycany a Třeboň po 2, Benešov, Ml. Boleslav, Čáslav, Chrudim, Nový Bydžov, Nové Město nad M., Rakovník, Roudnice, Domažlice, Slaný a Semily po 1). V okresích německých jest 48 milionářů.

Jakou jest rakousko-uherská armáda dle národnosti?

Vojenský list vídeňský k tomu odpovídá, v armádě jest 430.000 Slovanů, 227.000 Němců, 120.000 Maďarů, 48.000 Rumunů a 14.000 Vlachů. Ze Slovanů připadá na Čechy 174.000, na Poláky 76.000, na Rusíny 75.000, na Chorvaty a Srby 75.000 a na Slovincy 28.000, ale armádní řečí musí býti němčina!

V **Uhrách** starají se neobyčejnou měrou o zvelebení malých statků. Všude

jsou vysíláni řečníci zemědělství. Za rok bylo konáno ve 476 obcích 580 přednášek učitelů pro 49.941 posluchačů. Ve 1540 obcích bylo 3980 přednášek od řečníků dobrovolných pro 318.487 posluchačů. Uspořádáno 181 kursů se 16.471 účastníky. Zejména košíkářství, výroba houní a slaměného pletiva, košťat, zboží kartáčnického a pod., v chudých krajinách zaváděna. Vláda podporovala vzrůst drůbežnictví (.96 družstev) mlékáren (246) prodej vajec a peří (za 71 mil. korun roku 1900 prodáno zboží), ovocnictví, lesního hospodářství, vinařství, dobytkařství (zejména vepřového a koňského). Vláda zprostředkovala 39.000 dělníkům práci bezplatně, zkolonisovala 14.063 jiter půdy, kde nastavěla budov veřejných, školních, útulen, kostelů i budov hospodářských. Mnozí velkostatkáři nabízejí vládě půdu ke koupi k účelům kolonizačním, na př. Andrassy, czanadská kapitola atd. Mnozí darují půdu zdarma!

*

Cukerní obchod. Dle přehledu, který jednotlivé státy za rok 1900 vydaly, je obava, že Americké státy se vyprostí i v oboru cukerním od Evropy, načež bude nutno obmezití pěstování cukrovky. Dle stat. tabulky pěstovalo: *Rak.-Uhersko* cukrovky ve 213 cukrovarech na 339 tisících hektarů a zpracovalo 7407 tisíc tun řepy a vyrobilo 1080 tisíc tun cukru. Vyvezlo 707 tisíc tun a spotřebovalo 359.000 tun, takže na osobu připadá 7·8 kilogramů cukru. — *Německo*: 399 cukrovarů, mělo posázeno 441 tisíc hektarů, zpracovalo 12.886 tisíc tun řepy, vyrobilo 1950 tisíc tun, vyvezlo 981 tisíc tun a doma spotřebovalo 834 tisíc tun, takže na osobu připadá 15·4 (!) kilogramů cukru. *Francie* (339 cukrovarů) měla osázeno 277 tisíc hektarů, zpracovala 8442 tisíc

tun řepy, vyrobila 1140 tisíc tun cukru, vyvezla 535 tisíc tun, spotřebovala doma 470 tisíc tun, takže na jednoho obyvatele připadá 12·1 kilogramu cukru. — *Rusko* (267 továren) pěstovalo řepu na 549 tisících hektarů, zpracovalo 5435 tisíc tun řepy, vyrobilo 900 tisíc tun cukru, vyvezlo 188 tisíc tun a doma spotřebovalo 665 tisíc tun cukru, takže na osobu připadá 5·8 kilogramů cukru. — *Belgie* (122 cukrovarů) pěstovalo řepy na 69 tisících hektarech, zpracovalo řepy 2462 tisíc tun. vyrobila 340 tisíc tun cukru, vyvezla 240 tisíc tun a doma spotřebovala 55 tisíc tun, takže na osobu připadá 8·8 kilogr. cukru, *Nizozemsko* (31 cukrovarů) pěstovalo řepy na 46 tisících hektarech, zpracovalo 1225 tisíc tun řepy, vyrobilo 180 tisíc tun cukru, vyvezlo 167 tisíc tun a doma spotřebovalo 55 tisíc tun cukru, takže na osobu připadá 11 kilogr. cukru. — *Švédsko* (16 cukrovarů) pěstovalo řepy na 3200 hektarech, zpracovalo 865 tisíc tun řepy, vyrobilo 110 tisíc tun cukru; tam připadá na osobu 19 kilogr. cukru. — *Dánsko* (7 cukrovarů) pěstovalo řepy na 14 tisíc hektarů, zpracovalo 100 tisíc tun řepy, vyrobilo 54 tisíc tun cukru, vyvezlo 8 tisíc tun a doma spotřebovalo 57 tisíc tun cukru, takže připadá na osobu 22 kilogr. (!) cukru. — Jak vidno, je u nás i v tomto ohledu velmi zle. Lid slovanský se živí bramborem, luštěninou, chlebem (z bídné mouky), kořalkou, syrovátkou a pod., kdežto Němci (anglosaský živel) hlavně masem, mlékem, vejci, máslem, cukrem, pivem a jinými výživnými látkami, jež dávají lidem sílu a energii! Odtud lze vysvětliti ohromnou převahu germánského plemene nad slovanským za naší doby. Poučujme lid náš, aby se živil stravou vydatnou, a hlavně aby nechal pítí lihových nápojů, jež člověka zotročují, seslabují a hubí.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 5.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii od F. Vigouroux, přel. dr. Ant. Podlaha. nákl. V. Kotrby. Seš. 43.—44.

Methodický výklad nového katechismu, sepsal V. Davidek, nakl. V. Kotrba. Seš. 8. a 9.

Kříž, kniha nejkrásnější ze všech, od kněze Dom. Bongiovaniho, cena 4 hal., nákl. V. Kotrby.

Sociální demokrat, obrázek z naší doby od Jana Ježka. (Hlasy katol. spolku tiskového č. 1.)

Věstník katol. duchovenstva, č. 13., red. ThC. J. Pauly.

Svatá Země, seš. 8., nakl. V. Kotrba.

Vlast č. 6., red. T. Škrdle.

Vychovatel, red. dr. R. Horský. Č. 7. (přináší zejména čl. o reformě středních škol od prof. Horáčka).

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Pryč od Říma = Pryč od Rakouska!

Následník trůnu, arcikníže František Ferdinand d'Este přijímaje protektorát katolického školského spolku pravil předsednictvu (dle zpráv časopiseckých ze dne 17. dubna): »Se zalíbením pozoruji činnost katol. školského spolku, jež je zvláště záslužná v domě, kdy se rozšiřuje heslo: Pryč od Říma, kteréž heslo znamená zároveň: Pryč od Rakouska! A proti tomu heslu dlužno vystupovati s největším úsilím. Chci býti protektorem nejen dle jména, ale chci vydatně podporovati spolek v jeho záslužné a vlastenecké činnosti. Kdykoli by se naskytly nějaké potíže a vůbec ve všech otázkách činnosti spolkové se týkajících, jsem ochoten přispěti radou a pomocí. Co jsem řekl, můžete všeobecně rozšířiti a uveřejniti.«

Projev arciknížete překvapil všecku veřejnost. Katolická část obyvatelstva naší říše přijímá slova ta vděčně a radostně, kdežto liberálové, socialisté a hlavně židovská synagoga zuřivě řádí. »Vat.« praví na př.: První modrý blankyt po olověné šedých dnech, první zlatý zásvit sluneční po temné mlhavé době nemůže vzbuditi citů radostnějších, než učinil osvěžující, povznášející a nadšení vzbuzující čin nejjas. pana arciknížete Frant. Ferdinanda d'Este. Konečně přišel jas pravého, nezkaleného srdce a občerstvujícího denního světla.

Za to »Neue Fr. Presse« volá Wolfovu družinu do nové obstrukce. A proč? Slyšme její námitky: »Všecky důvody státní raisony a požadavky konstituční (!) soustavy vyžadují, aby vyvolenec pro tak vznešený trůn vstoupil na něj bez — předpojatosti a volný na všecky strany. Nešťastné bylo by počínání, aby dědic trůnu byl zapleten do pachtění se stran. Po nesčetných marných pokusech podařilo se nalézt cestu z divokého obstrukčního řádění k praktické a spořádané parlamentní činnosti. Vláda pilně vše uchystala, aby práce mohla započítí, a tu jí padne jako cihla (!) na hlavu zpráva o protektorátu následovníkově. Tu zrovna všeměmci jsou postiženi, kteří se nejlépeji rozčilují a jsou nejbezohlednější.«

Tím se liberální orgán německožidovských bursiánů stotožnil s velezrádnými snahami všeměmeckých poslanců, kteří dne 18. dubna na říšské radě skrze Beuerle, Kaisra a Derschattu podali dotaz, proč arcikníže přijal protektorát výbojného spolku klerikálního, jehož přední úlohou jest (prý) podvrátiti říšský zákon o školách obecných, událost ta vzbuzuje (prý) znepokojení ve všech kruzích, jež poznávají nebezpečnoství (!) klerikalismu pro stát a společnost. Po té posl. Herzog pravil: »Zde zasáhl následkem tajných vlivů černé kamarily (!) člen cís. domu zcela nekonstitučním způsobem do směru politických stran, onen člen, který má národy této říše učiniti šťastnými; arcikníže zaujal proti naší straně stanovisko ve formě, která nemůže býti dost ostře odsouzena. My všeměmci víme, čeho se v budoucnosti můžeme my a všichni svobodomyšlní živlové v Rakousku nadíti.«

Bohužel min.-předseda dr. Körber pravil, že sluší považovati odhodláním arciknížete za věc osobní a slova, jichž uží, za soukromá. Za slova ta konstituční vláda zodpovědna býti nemůže.

Není-li pak to kus Pilátovy moudrosti? Ale takové byly všechny vlády v Rakousku Uhersku, k dokázání čehož stačí slova mocnáře našeho, jenž kdysi pravil: »Mám sice nejvíce ministrů (ve Vídni a v Pešti) na světě, ale chci-li, aby se něco dobrého v čas udělalo, musím si to udělati — sám!«

Připomeňme si, jak min. vyuč. ryt. Hartel vystoupil proti vývodům bar. Rhombergra, zem. hejtmána Tyrolského, jenž si v panské sněmovně stěžoval na to, že učitelové agitují ve prospěch všenněmeckých a neznabožských kandidátů při volbách i jindy... Ryt. Hartel řekl, že v tom je mnoho přebraného — a mnoho pomluvy.

Konečně z úst nejpovolanějších prohlášena jasná pravda. Ano, »Pryč od Říma« jest tolik jako »Pryč od Rakouska!« Tak bylo v konservativních listech bezpočtukrát již prohlášeno, tak mluvili mluví řečníci katoličtí, tak napsal v pastýřském listě svém nejeiden biskup (na př. dr. Em. Schoebel o Vánocích), v tom smyslu kázal také v Praze v Emausích P. Albán, tak prohlásil též na schůzi katolicko-politické Jednoty pro král. České dne 14. dubna v Praze J. O. hrabě Karel Ervín Nostitz, řka: — Páší se dnes před očima veřejnosti neslychaně hanebné útoky na naši víru katolickou, na kněžstvo a nejsprostšími zbraněmi potírá se a v posměch se uvádějí nejdražší statky duševní, do bláta pomluvy se tahá svátost pokání. A to vše veřejně a pod pláštěm imunity poslanecké! Co nejrozhodněji dlužno odsouditi štvání těchto nesevdomitých lidí, vnášejících sváry církevní do našich národních a sociálních třeenicemi dosti již rozvážených národů! To by nám ještě ke všemu scházelo, abychom musili jako mezi pohany vésti boj o svobodu naší církve, ku které se dosud hlásí navzdor křiku »Los von Rom« — ohromná většina národů rakouských. Toto bohopusté řádění, ty oplzlé interpelace a pod. otevrou snad mnohým oči, kam bychom dospěli, kdyby tomu přivalu neřesti a špíny se nestavěly hráze. Katolický občan je mírumilovný, ale když někdo drzou rukou by se opovážil sáhnouti na jeho víru, zahoří spravedlivým hněvem a mečem sv. víry skolí odvážlivého útočníka. »Los von Rom« znamená »Los von Gott« a »Los von Oesterreich«, neboť poslanec jeden na říšské radě se přiznal otevřeně, že se jim stýská po pruské anexi! Proto jest to svatá povinnost každé rakouské vlády, aby s těmi lidmi tak zatočila, jak toho plnou měrou zasluhují. Konečný cíl jejich jest: Přivtělení německých zemí rakouských — k německé říši!

Zdali porozumí Německo tomuto projevu? Zdá se, že ano. »Vos. Zeitung« (a jiné listy) diví se aspoň, že mluví arcikníže právě nyní v době, kdy mešká ve Vídni korunní princ německý, potomek prvního evangelického rodu panovnického. Snad konečně nahlédne Berlín, že trpělivost rakouská má své meze, že nesmí podporovati ani zřejmě (ani tajně!) agitace evangel. pastorů v říši spřátelené. A pakli nenahlédne? Necht se vzmuží konečně všichni dobře smýšlející lidé k vešpolné práci za církev i vlast!

Necht zejména u nás pozná se nebezpečí, jež nám hrozí z dosavadního luteránského vpádu do Čech! Necht vzpamatují se zejména nejen agrární poslanci a národní socialisté, kteří Herzogův vlastizrádný dotaz podporovali, kteří ve svých orgánech náboženství katolické a církevní ústavy tupí, ale i mladočeští poslanci a orgán jejich »Národní Listy«, jež o otázce exercicií, katol. škol, spolků katolických a pod. projevují totéž záští ke všemu církevnímu, jako židovsko-luteránské časopisy!

Snad nyní také řady naše se rozmnoží, snad se pokleslý v poslední době život v našich katol. spolcích a jednotách zase vzpruží. Principiis obstatere necesse est! Nutno stavěti hráze proti vlnám zhoubným, jež by se mohly převaliti snadno i k nám.

A zádejme zejména reformu školství obecného i středního, ba i nejvyššího, neboť jaká škola — taková budoucnost!

J. Šimon.

Mezinárodní sjezd proti alkoholismu.

Alkohol konservuje mrtvoly ale ničí živé organismy.
Profesor Forel.

K. — Hned po velikonočních sjeli se ve Vídni nejslavnější vědci a též na slovo vzatí lidumilové obojího pohlaví, aby pokračovali ve svém boji proti záhubnému alkoholismu. Byl to jejich již osmý sjezd. Řádění moru alkoholového je po všem světě rozšířeno a šíří se vždy více i přes pokračující všeobecnou vzdělanost. V jistém ohledě zdá se, že požívání alkoholu stává se vždy rafinovanějším. Alkoholikem prostým nechce býti nikdo, za to ale hoví se v lepších třídách tím více alkoholismu zakuklenému, čili kvalifikovanému a to nejradyji v podobě léků. Nejrozšířenější je po světě alkoholismus ve způsobu vína a piva.

Na vídeňském sjezdě bylo přes tisíc účastníků ze všech evropských zemí. Litovati jest, že jich z Čech poměrně bylo nejméně a pokud víme, z katolického kněžstva nikdo, což částečně lze omluviti dobou hned po velikonoční, v níž má kněžstvo práce nejvíce.

Alkoholismus byl na sjezdě projednáván přede vším po stránce pathologické, pak po stránce sociální a konečně i profylaktické. Že prvější doznala projednání nejpodrobnějšího lze poznati z toho, že na sjezdě bylo velmi mnoho lékařských odborníků. Bylo by bývalo žádoucí, aby byla škodlivost alkoholismu mnohem více vytknuta po stránce národohospodářské. Bylo by snadno k dokázání, kterak alkoholismus děsně řádí na naší rodné půdě, leč k tomu by bylo bývalo zapotřebí, aby z Čech na sjezd dostavilo se více hospodářských odborníků.

Doufáme, že celé rokování bude vydáno tiskem podle stenografických zápisků, protože zprávy v denních listech byly neúplné. Naši nakladatelé nemálo by se tím zavděčili všem antialkoholistům u nás v Čechách, a to z příčiny následující: Mnozí lidé a to právě z lepších tříd za záhubný považují pouze alkoholismus sprostý, čili koňalkový, putykový: ve Vídni však bylo dokázáno, že mnohem záhubnější je alkoholismus zakuklený v podobě nemírného požívání vína a piva.

Účastníci sjezdu rozlišovali se ve dva veliké tábory: naprostých abstinentů, zahrnujících všeliké i mírné požívání alkoholu v jakékoliv smíšenině, a abstinentů podmíněných, kteří mírné požívání alkoholu v těch kterých smíšeninách buď doporučovali nebo dovolovali.

Buď, anebo! volali jedni, alkohol z požívání naprosto vyloučit není možno, tvrdili druzí.

Necítíme se povolányi zasahovati meritorně do řešení otázky této, dovolujeme si jen na některé body poukázati. Lékařští odborníci podnes nejsou svorní v tom, je-li alkohol ve praxi lékařské užitečný, nebo škodlivý. Ani na sjezdě vídeňském v ohledě tom nedocílilo se shody. Jsou doposud lékaři, kteří koňaku, malagy a jiných alkoholických smíšenin nemocným předpisují k rychlejšímu průběhu krve, k pohánění srdce a pod. a jsou odborníci, kteří stojí na tom, aby alkohol naprosto byl z latinské kuchyně vyhostěn. Věc ta doposud je sporná.

Avšak jiná je tu obtíž a to po stránce světové hospodářské, ba po stránce providenciální. Vinná réva je darem Božím. Je sice pravda, že podle bible první pěstitel vinného keře byl též první, jenž škodlivost alkoholu ve víně ukrytého na sobě zakusil a to nejen po stránce tělesné, ale i mravní posměchem Cháma a možná, že by dnes mnohý neúprosný, řekněme přímo fanatický antialkoholik řekl: kéž by byl patriarcha ten první révu na věky uvrhl do bahna po potopě zbylého! Což ale se nestalo. Nož pěstoval víno dále a zajisté, že ve svém vysokém věku častěji poradoval se požitkem vína. Vinná réva je rozšířena po celém mírném pásmu, částečně i v horkém pásmu na zemkouli. Již za času patriarchy Noe uvedlo se tolik vína, že nebylo lze požití je v podobě hroznů a že — budiž to dobře uváženo — bylo na delší dobu konservováno za pomoci líhu kvašením. Co by se stalo z krajín východních bez vína? Co by se stalo dnes z Italie, Řecka, Francie, Španělska bez vína? Vždyť i Vykupitel světa své tělo i krev svou podával ve způsobě vína. Snad se tu ozve některý fanatic naprosté abstinence a řekne jako onen pastor, když mu namítali, že i Pán Ježíš byl na svatbě, při níž proměnil

vodu ve víno: byl by lépe udělal, kdyby byl zůstal doma, a kdyby byl vodu nechal vodou! Nám se nechce věřit, že by bylo požívání vína naprosto škodlivé přes všechny důvody fanatických abstinentů. Kterak by smutně vypadal svět bez vína! Křesťanství osvědčilo svůj nesmírný kulturní vliv tím, že k nekrvavé oběti nového zákona z ustanovení Kristova užívá chleba a vína. Kamkoliv křesťanství vnikne, tam seje se pšenice a pěstuje se réva. Křesťanské řehole révu do všech končin světa roznášely a byl i mnohý řeholník — jak se na obrazech představuje — ve tvářích od vína se rděl, a mnohý pro nimium est mortuus est, tož nelze nikdy zneužívání za důvod uváděti proti naprostému zákazu vína. Ode dávna je osvědčeno, že víno v podobě léku posiluje člověka. Vždyť i apoštol národů svému učeníku víno doporučil. Fanatikové naprosté abstinence snažili se dokázati asekuračními číslicemi, že z pojištěných abstinentů méně jich umírá, nežli z mírných poživatelů vína a piva. My to připouštíme, ačkoliv ta která data doposud jsou příliš mladá.

Co by si svět medle počal s hrozny, kdyby neměly býti využity k vínu? Či měl by z tohoto daru Božího vyráběn býti pouze ocet? Z kulturních dějin národů víme, že národové s vínem takřka srostli a že bez vína nelze si ani život mysliti. Duch všech národů přirozeně bažil po něčem opojném, co by srdce jeho obveselilo. Je v tom něco všeobecně lidského.

A nyní přistupme k pivu, jež od pradávna je vyráběno. Co bychom si u nás počali s rozkošným květem chmelovým, co s tím velikým množstvím ječmene, jež je dnes obchodním zbožím? Máme za to, že platí i zde: Tollatur abusus maneat usus. Na světě lze zneužívatí jídla i pití. Má se snad vůbec nejísti z bázně, aby se lidé nepřejídali?

Škoda, že na stránku tuto při sjezdě vídeňském nebylo upozorněno.

Kdosi na sjezdě dokonce zvolal: lepší je k pití špatná voda, nežli dobré víno. Platí i zde: »Omne nimium vertitur in vitium.« Známá to vyhození koupele i s dítětem. My naprostou abstinenci neodsuzujeme, každý člověk má svobodnou vůli. Jako máme naprosté vegetariány, tak mohou býti i dokonalí abstinenti. V církvi katolické mají oba směry své nadšené stoupence. Máme řehole, jež po celý rok masitých pokrmů nepožívají a vína pouze v nemocích. Nejpřísnější katolický řád: Trappisti, nemocným víno dovoluje. Katolická církev mnohé naprosté abstinenty ctí jako svaté, je však daleka toho, aby nápojů líhových svým věřícím zapovídala. A máme za to, že její nařízení, o zdržlivosti a o újmě zdraví lidskému je nepřiměřenější. Lidský organismus je tolik dokonalý, čili elastický, že přizpůsobuje se každému ponebí a každému způsobu života, v čemž velmi výhodně od organismu zvířecího se liší. Toliko organismus lidský smí si dovolovati dva extrémy v životosprávě, největší újmu v jídle a pití a největší přebytek, a hojně zkušenosti dokazují, že újma mnohem více zdraví prospívá, nežli hojnost. Toliko své, po celý život trvajících střídmosti má Lev XIII. co děkovati svůj vysoký věk a přece ani Lev XIII. co do pití vína naprostým abstinentem není.

Máme za to, že při řečech na sjezdě konaných nebylo bráno patřičného zřetele na různé povolání lidské, jež i rozdílnou životosprávu podmiňují. Jsou i země, jež mají nedostatek zdravé vody k pití, jako Uhry, Itálie, Poznaňsko a mnoho gubernií v Rusku. Tam též alkoholismus poměrně vyvinul se nejvíce.

Jak my poměry v Čechách známe naprostou abstinenci v našem lidu provésti nelze. Musíme proto obmezovati se na něco dosažitelného. Nechť tedy jakožto prostředky profylaktické zakládají se, u nás spolky střídmosti a nechť i v nich zastoupeni jsou i naprosto abstinenti. Nejsou však všichni lidé stejně silní, stejně rozhodní. Naši temperenciáři musí počítati se slabostí lidskou. Již to musí považovati za veliký úspěch, pohnou-li koho, aby zřekl se naprosto kořalky. Vy-pije-li si denně sklenici, nebo dvě piva, budiž mu to dopřáno, a to tím spíše, protože naše piva jsou ze všech evropských poměrně nejlepší. Vláda by mohla v tom velice prospěti, kdyby snažila se putykářství v průmyslových krajích značně omezovati, kdyby netrpěla, aby hned vedle továren zřizovány byly kantiny, které jsou pravými raubírnami na krvavý výtěžek dělníka, kdyby značnými pokutami stíhala putykáře, z jehož nalévárny vychází opilý dělník, kdyby dluhy za kořalku prohlásila za nedobytné, stejně asi jako dluhy z hazardní hry. Spolky střídmosti

musily by býti zařizeny a vedeny prostě, bez mnohých stanov. Občas schůze, přifhodná přednáška, divadla, výlety, vůbec tak, aby neukládaly mnoho břemen, a aby svou příjemností více povzbuzovaly, nežli odstrašovaly.

Význam a důležitost

starokřesfanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Vedle těchto allegorických obrazův jsou v katakombách i obrazy historické. Základem jich jsou dějiny biblické.³⁴⁾ Tak zobrazen tam Noë v korábu, jak mu holubice přináší ratolest olivovou,³⁵⁾ zobrazení tam Adam a Eva, stojící pod stromem v ráji, na kterémžto stromě ovinut had, držící v ústech jablko,³⁶⁾ zobrazena tam oběť Kainova a Abelova, postava proroka Jonáše, a to v různých momentech, buď, jak byl vhozen do moře, nebo jak ryba ho polýká, nebo jak ho ryba vyvrhuje na pevninu, nebo jak odpočívá ve stínu břechtanu;³⁷⁾ zobrazeny tam čtyři řecky rajské, jež jsou symbolem čtyř evangelíí, manna, která je obrazem nejsv. Svátosti, Zuzanna, Isák, Mojžíš a pod.³⁸⁾

Než, nad ně mnohem důležitější a významnější jsou obrazy liturgické, jež jsou vlastně vrcholem skladeb uměleckých, jsouce grafickým znázorněním věro- učných článků víry katolické a ritův svátostních. Obrazů takových je v katakombách více. Avšak první místo mezi všemi náleží obrazu, jež r. 1894 v katakombě sv. Priscilly, a to v kapli, jež pro nápisy řecké, v ní objevené, nazývá se kaplí řeckou — Cappella graeca, — odkryl učenec Wilpert, z matky Češky a otce Poláka zrozený. Jest to totiž nejstarší obraz mše sv.³⁹⁾ Obraz ten nalézá se na nejhlavnějším místě kaple řecké; jeť umístěn ve výklenku nad oltářem proti vchodu do kaple, tedy na místě, jež každému padlo do očí, jakmile do kaple vkročil. Tam totiž za polookrouhlým stolem sedí šest osob: pět mužův a uprostřed nich žena. Mužové jsou bez vousů, žena pak má na hlavě závoj. U pravého, tedy čelného konce stolu sedí na nízkém křesle vážná, vousatá postava, oddělená od ostatních osob a vztahující před sebe obě ruce, jichž natažení nejzřejměji dokazuje, že láme chléb, který drží v rukou. Výraz tváře, která je profilem obrácena k divákovi, jakož i celé chování a držení se osoby té ukazuje, že muž ten věnoval veškeru pozornost úkonu, jež právě před se běfe. Před ním stojí kalich na stole, dále pak leží na jednom talíři dvě ryby a ještě dále na druhém talíři pět chlebův. Po obou stranách hodujících stojí za stolem koše naplněné chleby. Osoba, která sedí nejbliže tohoto vousatého muže, obrací se k němu s očima plnými nevýslovného zármutku a zbožného vzrušení. Druhý muž v té řadě dívá se na souseda, jenž se zase zahleděl na rybu ležící na talíři. Žena uprostřed sedící je pohroužena ve zbožné myšlenky; osoba vedle ní, tedy ta pátá, hledí na onoho vousatého muže, který sedí v čele stolu, a poslední — šestá — osoba hledí opět na rybu na stole. Celý tento obraz je až posud zachován ve svěžích barvách. Pochází pak z počátku II. století.⁴⁰⁾

Co zobrazuje tato hostina? Jak řečeno, zobrazuje hostinu eucharistickou čili mši sv., nebo, jak tomu první křesťané říkali, lámání chleba. Není onen muž

³⁴⁾ Tamtéž. str. 215. nn.

³⁵⁾ Obraz viz v »Archaeol. křesť.« str. 216.

³⁶⁾ Viz obraz ten na nástrojní malbě z katakomby sv. Anežky v »Archaeol. křesť.« str. 214.

³⁷⁾ I b i d. p. 214.

³⁸⁾ Obrazy ty i jiné viz u Krause, Realencyklopaedie; u Kuhna, Roma; Einsiedl, Benziger, 5. vydání z r. 1897; u Krause, Roma sotterranea.

³⁹⁾ Wilpert, Fractio panis, list XIII—XIV.

⁴⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 218. n.; Bilczewski, Eucharystia w świetle najdawniejszych pomników piśmiennych, ikonograficznych, epigraficznych; Kraków 1898, str. 135 nn.

v čele stolu sedící a chléb lámající nikdo jiný, než biskup sám, kdežto ostatní mužové a žena jsou zástupci obce křesťanské. Biskup ten pak posvěcuje chléb, který v rukou drží, aby jej podával přítomným věřícím. A že je to opravdu Kristus pod způsobou chleba přítomný, na to ukazuje symbol Kristův, přítomná ryba, Ichthys. Věru, obraz ten je tak stkvostný a nádherný, že staříček de Rossi, ne moc sklíčen, dal se do podzemí donésti, aby aspoň jednou viděl mši sv. křestanův druhého století a pak se na vždy rozžehnal se svými milenými katakombami, v nichž prožil celý život svůj, a uzřev fresko to, vyjádřil se o něm slovy: È la corona di tutte le scoperte delle catacombe — toť koruna všech objevů v katakombách!⁴¹⁾

Z této kaple vejďme do katakomby sv. Kallixta, a tam vstupme do pěti kaplí, jež pro své znázornění a obrazy sv. svátostí zovou se »kaplemi svátostí«,⁴²⁾ pocházející též ze století II.⁴³⁾ Tam uříme celý cyklus maleb, jež dohromady logicky souvisí, znázorňující některé články víry. Všechny popisovati nebudeme, ale povšimneme si aspoň jedné z nich, a to třeba kaple třetí, která je nejstarší. Tam na stěně, v níž jsou dveře, nalézáme po levé straně dveří na stěně postavu člověka, jenž máje hůl v ruce, bije jí do skály, z níž vyprýští voda. Jest to Mojžíš, jenž vyráží vodu ze skály. Avšak Mojžíš sám je předobrazem sv. Petra, který vyvádí vodu spásy ze skály, jež je Kristus, jak to výslovně vykládá svatý Pavel.⁴⁴⁾ Než, jděmež dále v kapli té a uvidíme na stěně vedlejší, tedy levé, tři fresky: první z nich představuje člověka lovícího udici ryby v řece; druhé zobrazuje muže, jenž v téže vodě hoča křtí, a třetí představuje muže šlakem poraženého, u rybníka Bethesdy uzdraveného, jenž na ramenou lože své odnáší! Otázka: Co značí tato tři fresky? Značí duchovní narozeniny křesťana — rybky — kterou evangelijní rybář chytil na udici slova Božího, aby pak ji, v pravdách víry vyučenou, pokřtil. A i fresko, znázorňující člověka šlakem poraženého, ale pak uzdraveného, značí jen účinky křtu, při němž člověk, duševně šlakem poražený, uzdraven bývá.⁴⁵⁾ — Vizme nyní stěny střední, naproti vchodu. I tam vidíme tři komposice: Na první je trojnožka a na ní chléb a ryba; po levé straně trojnožky stojí muž, držící ruku nad rybou vztaženou, kdežto po pravé straně stolu toho stojí ženská postava se závojem na hlavě a s rukama k modlitbě rozepjatýma. Jaký je význam obrazu tohoto? Neznázorňuje nic jiného, než zase hostinu eucharistickou, t. j. posvěcení chleba, jež koná onen muž tam stojící, kdežto postava se modlící znázorňuje církev věřících, kteří spolu s knězem hostiny u stolu Páně se účastňují. A opravdu, druhé fresko tuto hostinu již znázorňuje, neboť tam vidíme stůl, na němž leží ryby, značící svátostného Krista, a za stolem tím sedí více osob, kdežto před stolem stojí koše chleby naplněné. Na třetím fresku této střední stěny vidíme Abrahama s Isákem: oba mají ruce k modlitbě pozdvížený, kdežto vedle nich nalézá se beran a otep dříví. Není pak tento obraz leč předobrazem Krista nesoucího kříž na Golgothu, čili předobrazem krvavé oběti Nového Zákona.⁴⁶⁾

Nyní všimněme si stěny pravé. Ta v této kapli třetí valně je porouchána, ale přece jen dá se ze zbytků přesně určit, co tam bylo malováno: Bylo to vzkříšení Lazara z Bethanie, čímž se má označiti následek hodného přijímání, t. j. šťastné zmrtvýchvstání.⁴⁷⁾ I vidíme, blíže-li k těmto scénám přihlídneme, zobrazený zde celý liturgický cyklus, který má tento význam: Ze skály — Krista — vyvádí sv. Petr vodu křestní a s ní všeliké milosti, jež ze křtu sv. vyplývají; týž sv. Petr, rybář par excellence, křtí pak v prameni jím vyvedeném na udici evangelia chycenou rybu-křesťana. Křtem svatým stala se ryba ta členem mystického těla Je-

⁴¹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 223.

⁴²⁾ Wilpert, Die Malereien der Sacraments-Kapellen in der Katakomben des hl. Kallistus; Freiburg i. B., 1897.

⁴³⁾ Viz o tom: Bilczewski, Eucharystia, str. 155.

⁴⁴⁾ I. list ke Korinth. 10, 4.

⁴⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 225. a 228. nn.

⁴⁶⁾ Tamtéž str. 226. a 232. nn.

⁴⁷⁾ Tamže str. 240.

žíše Krista, t. j. církve sv., a tím obdržela právo, aby se mohla sytiti pravým tělem Ryby Spasitele, kterou kněz na trojnoží — stole — chystá za pokrm. Křesťan, požívaje Krista — Ichthyse — Rybu — nabývá potřebných sil, aby mohl přelouti mořem a vlnami tohoto světa a spolu aby měl záruku příštího zmrtvýchvstání, jehož předobrazem je to mrtvých vzkříšený Lazar.⁴⁸⁾ I vidíme tudíž, jak duchaplná a při tom velice významná je to kompozice, jelikož nám zobrazuje štětcem to, že křesťané již prvních věků věřili toréž, čemu nyní táž církev učí o nejsv. Svátosti i o křtu sv.

A podobné scény zobrazeny jsou i v ostatních 4 kaplích, ba podobné překrásné obrazy, znázorňující nám hody obětní, čili mši sv., nalézáme v katakombách ještě jinde.⁴⁹⁾

Než, všimněme si ještě toho, jaké obrazy svatých, Krista Ježíše a Madonny z dob těch se nás dochovaly.

A tu pravíme: Ikonografie Svatých a Světic Páně má na starých památkách několik repraesentantů: V kryptě Lucinině je to sv. Jan Křtitel, udělující křest Pánu Ježíši v Jordáně;⁵⁰⁾ na několika sarkofazích nalézáme obraz sv. Josefa, dále apoštoly⁵¹⁾ a čtyři evangelisty,⁵²⁾ mimo to sv. Anežku,⁵³⁾ sv. Vavřince, a též sv. Petra a Pavla. Jmenovitě co se podobizen knížat apoštolských dotýče, dochovaly se nás podoby jejich z II. století. Svatý Petr má vlas i vous krátký a kroucený, tvář kulatou, zdravé rysy galilejského rybáře, jímž býval. Tvář svatého Pavla jest podlouhlá a plná ušlechtilé vážnosti, čelo vysoké; orlí nos prozrazuje odvahu, živý temperament a sebevědomí. Lebka jeho jest všecka holá a vous delší než Petrův. Života plný a mocný výraz tváří obou apoštolův odpovídá dobře jejich povaze, jak nám ji podává Písmo sv. A celá tato podobizna tudě popsaná, jak nalézá se na starém medailoně z II. stol., cívovaném nyní v bibliotéce Vatikánské,⁵⁴⁾ souhlasí též s popisem, jaký nám o obou světcích zůstavil historik Niceforus.⁵⁵⁾ Ostatně však máme ještě jiné podobizny těchto velikánův, a to z dob starých.⁵⁶⁾

Co se týče podoby Kristovy, nemáme authentických podobizen ani Krista ani Jeho nejsv. Matky, a neměla jich ani starobylost křesťanská, čehož důkazem jsou slova sv. Augustina, který píše, že za jeho časů byl Spasitel zobrazován způsobem nejrozmanitějším.⁵⁷⁾ Avšak není pochyby, že již v dobách pronásledování existovaly obrazy Kristovy. Tak sv. Irenaeus píše, že měli Karpokratiané podoby Spasitelovy ze zlata a stříbra; a od Lampridia se dovidáme, že císař Alexander Severus měl ve své domácí kapli mezi jinými též obraz Kristův.⁵⁸⁾ Na nejstarších freskách hřbitovních vidíme Krista buď jako děcko na klíně své Matky, buď jako bezvousého jinocha, jak přijímá křest z ruky Jana Křtitele, nebo jak sedí uprostřed svých apoštolů, nebo jak předpovídá Petrovi pád, jak křísí Lazara a pod. Kromě toho máme Krista v katakombách ještě pod obrazem Dobrého Pastýře, ovečky a ryby. Poprsí Kristových máme několik, ale žádné z nich není starší V. století. Nejznámější poprsí Kristovo je z katakomby sv. Domitilly, jež sloužilo za model Leonardovi de Vinci, Rafaelovi a Caraccimu. Kristus má tvář poněkud podlouhlou, rysy vážné, ale lahodné, vous krátký a řídký, vlasy uprostřed hlavy rozdělené a v kadeřích na ramena splývající. Dále máme dvě poprsí Kristova v katakombě sv. Pontiana při silnici vedoucí do Porto, jedno v katakombě sva-

⁴⁸⁾ Ibid. p. 241.

⁴⁹⁾ Obrazy ty viz v uved. »Archaeologii křesť.« na str. 225., 234., 236., 237., 238.; též v Bilczewského Eucharistii, str. 156 nn., v Krausově Roma sotterr. 268. nn., 303. nn.

⁵⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, I. c., p. 243.

⁵¹⁾ Ibid. p. 244. nn.

⁵²⁾ Tamže str. 421.

⁵³⁾ Kraus, Realencyklopaedie, I. 27. n.

⁵⁴⁾ Kraus, Roma sotterr., tab. VI.

⁵⁵⁾ Niceph Callisti, Histor. eccl. II. 37.

⁵⁶⁾ Viz: Bilczewski-Tumpach, I. c., p. 262.

⁵⁷⁾ De Trinitate VIII. 4.: »Dominicae facies carnis innumerabilium cogitationum diversitate variatur et fingitur«.

⁵⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, I. c., str. 243.

tého Gaudiosa v Neapoli a mosaiku z V. století v basilice sv. Pavla v Římě.⁵⁹⁾ Krista ukřižovaného máme zobrazena teprve z dob pozdějších, ze VI. a VII. století; nejstarší obraz Krista na kříži je v katakombě sv. Valentina. Avšak obraz ten je velice poškozen, tak že pravou představu o něm nám podává Bosio, onen Kolumbus katakomb z XV. stol., který nám zachoval jeho popis. Spasitel tam oděn v tuniku sáhající až k chodidlům, tak že jenom ramena a nohy jsou obnaženy; kolem hlavy, na pravou stranu nakloněné, jest svatozář; nohy stojí vedle sebe na podstavci; stopy hřebů na dlaních jsou zřejmy. Po jedné straně kříže stála Panna Maria, po druhé sv. Jan, a na kříži byl nápis: Jesus, Rex Judaeorum — Ježíš, král židovský, kdežto nad křížem nalézalo se slunce a měsíc.⁶⁰⁾

Vzpomínáme-li na Krista, není možno, abychom nevzpomněli též matky jeho, Marie Panny. Otázka: Existují v katakombách a na starých památkách církevních vůbec obrazy naší milé Madonny? Odpověď zní: Jest jich mnoho, a mnohé jsou překrásné. Představují pak nám Pannu Marii v různých významných dobách jejího života, zejména Zvěstování, jako v katakombě sv. Priscilly, nebo klanění se tři králů, nebo s Ježíškem na klíně a podobně. Avšak nejkrásnější z nich všech jest obraz Madonin, nalézající se v katakombě svaté Priscilly. Panna Maria zobrazena tam se závojem na hlavě, oděna v tuniku o krátkých rukávech a v plášť, sedíc lehce v před nachýlena a držíc dětátko u prsu, jež však hlavičku přes rameno k pozorovateli obrací. Vedle této skupiny stojí muž s řídkým, sotvy poznatelným vousem pod bradou, oděný jen v pallium — plášť. V levé ruce drží svitek papíru, pravou pak ukazuje na ženu a hvězdu, která nad dětátkem a matkou se vznáší. Jest to prorok Isaiáš, který prorokoval příchod této hvězdy — Krista Ježíše. Tvář Marie Panny jest poněkud oválná, kolem úst jeví se lehounký úsměv, rysy má pravidelné a ušlechtilé; oko, vroubené pěkným obrvím, jest veliké a myslí plné. Jest to opravdu perla umění starokřesťanského. A překrásný obraz ten pochází z první polovice II. století, z dob prvých Antoninův. Škoda věru, že neznáme jména autora této první Madonny; vyslovovali bychom je s úctou jako jméno předchůdce slavného Rafaela a Frà Angelika.⁶¹⁾

To, myslím, dostačí, aby bylo zřejmo, jak církev od samých počátkův umění si zamilovala a je pěstila, kteréžto úloze své nestala se nevěrnou nikdy. Mají tedy i v té příčině staré pomníky a památky křesťanské velikou důležitost.

(Pokračování.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

III.

Křesťanský muž není žádný nadčlověk (srvn. Nietzsche: Uebermensch), ale tvor dle obrazu Božího stvořený, jehož úkolem jest, podmaniti si přírodu všemi prostředky svého těla i ducha, pracovati a věřiti, čest svou i svého národu hájiti, ctnostný život vésti, povinnosti svoje řádně konati.

Ohromná jest práce, kterou vykonala ruka mužská. Muži jsou nositeli kultury, tvořiteli obcí a států. Projděme jenom letopisy starých i novějších národů, vzpomeňme starých t. zv. divů na př. pyramid, kolosu roského, chrámu jerusalemského, labyrintu, akropole, římského amfiteatru a pod., poohlédněme se v orbě a obchodě, ve stavitelství a hudbě, v básnictví a malbě, v průmyslu a p., všude uzzíme pilnou a vynalézavou ruku mužskou.

Muž sestavoval pluh i hodiny, globus i sirku, metr i stroj parní, papír i písmo,

⁵⁹⁾ Viz obrazy ty v Krausově Realencyklopaedii II. 8. nn.; v téhož Roma sotterr. str. 299. n.

⁶⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., p. 245. n.

⁶¹⁾ Tamže str. 249. nn.

⁶²⁾ Viz obraz ten v Krausově Roma sotterr. tab. IV.; též v uved. »Archaeologii křesťanské« str. 255.

zákonník i prádelny, stavěl mosty a průplavy, tunely, lodí a železnice, překlenu propasti, zbudoval silnice v neschůdných končinách, spojoval břehy vzdálených moří, prozkoumal blankyt nebes, zachytil blesk a sluneční paprsky, zkrotil strašlivé živly, podmanil si svět.

Jestli se od ženy hlavně zbožnost, ctnost a láska žádá, žádá se od muže statečnost (virtus) a charakter, spravedlnost a neunavná činnost.

Laboremus! — heslo vydal pro vojsko své Septimius Severus. Pracujme — totéž heslo křesťanského rolníka i dělníka, řemeslníka, úředníka, kupce atd. Kdo jísti chce, má pracovati — zní staré pořekadlo. Proto v Egyptě lenochům říkali »pijavice«, a v Římě nesměl choditi na tržišti muž, nemající s sebou nástroje svého povolání.

Při tom ovšem nejen ten pracuje, kdo rukama se namáhá, ale i ten, kdo přemýšlí (plány dělá) nebo jiné učí, za živé i za mrtvé se modlí (kněz).

Práce šlechtí člověka. Křesťanství práci (druhdy zneuctěnou, otrokům zůsta-venou) posvětilo. Tesař (sv. Josef) a rybáři (apoštolové) stali se »pomocníky bo-žími«. Talent duševní i zdraví tělesné rozmáhá se prací. Stojatá voda zkazí se a je za čas plna hmyzu škaredého a plynův otravných. Pravda jest, co dří Le Play: Nejzbožnější lidé — byli i nejpilnější.

Křesťanský muž hledí dobré dílo vykonati, prosí o požehnání s hůry, počíná si opatrně a šetrí, ukládaje jistou část výtěžku pro budoucnost. »Sebeřte drobtý, ať nezhynou.«

V mnohých krajinách bývalo zvykem rozdělití výtěžek na tři díly: třetina se dala na výživu a zaopatření okamžité, třetina se dala do živnosti neb obchodu a třetina se uložila pro případ nouze.

Vlastnictví jest nutným požadavkem civilisace a pořádku. Bez vlastnictví neobstojí ani jednotlivec, ani rodina ani národ. Majetek chrání svobodu lidskou před despotií a krutovládou i před neřestmi (paupertas meretrix).

Kdo majetek získal, může udělovati dobrodiní, zakládati nemocnice, sirotčince, ústavy a nadace, pomáhati dělnictvu, jako činili: sv. František, sv. Jan Boží † 1550, zakladatel milosrdných bratří a jiní, a jako podnes činí na př. Harmel a mnozí továrníci a statkáři v pravdě křesťanští.*

Ale muž křesťanský nepřilne k penězům, nezbožňuje mamony, nehoní se za zlatem nebo akciemi jako šilenec. Tanec kolem zlatého telete odstraňuje jej. Ví, že zdaří-li se odvážlivá spekulace, bývá to vítězství Pyrrhovo.

Vzpomíná na Spasitelovo slovo: Běda boháčům! Vzpomíná na stesk Šalomouna krále, jenž volá: Haker-hevel (marnost nad marnost), když byl domy a vinice, zahrady, rybníky a lesy zřídil, když ovce a skoty, sluhy a děvky, víno, zlato a zpěvačky si opatřil (Kaz. 2.)

Salve lucrum — (zdráv buď, zisku!), jak psáno je v Pompeji, není heslem křesťanského muže. On ví, že obzorem, který se mu na tomto světě ukazuje, nekončí život. Pamatuje na: Mene, tekel, fares. Bojí se odciziti věc a nespravedlivě přivlastniti si majetek. Křesťanský muž ničeho se tak nestrachuje jako slova: »Ty si zloděj« — což znamená: klid se z kruhu lidí počestných, jdi do žaláře, padouchu!

Muž křesťanský nelichváří obilím, uhlím nebo jiným zbožím, nepere se na burse, tom bahnitém rybníku, kde užitečné rybky jsou hltány od divých žraloků, nespolehá na výhry losů a loterií, nečeká na veliké dědictví, nežese se do Kalifornie nebo Klondyke (pro zlato), netouží po tom, aby zván byl »obávaným králem« železnic, petroleje atd. On ví, že zlato boháči časem zavěsí se na hrdlo jako koule trestancům se věsí na nohy.

Z bohatství luxus (přepych) pochází, jenž svádí k uhájení hříšné smyslnosti. Nádhera jest rouchem Dejaneyry, jímž Herkules byl otráven. Přepych nové doby

*) Ver di, nedávno zemřelý, byl velmi šetrným k chudým, sirotkům a žebrákům. O se- dláky na svém panství v Bussetu staral se jak otec; dal pro ně zříditi školy, sirotčince, spo- řitelny a většinu svého jmění věnoval závětí k účelům dobročinným. Před branami města Milánu vystavěl velikolepý ústav pro zaopatření starých a chudých hudebníků, vyzdobil jej po krá- lovsku, tak že stavba stála přes 2 miliony lir (1 líra jest 90 hal.).

nená nic křesťanského v sobě. Proto křesťanský muž oblibuje si prostý šat, obydlí i stravu. Není však špinavcem lakomým.

Neprodává svého přesvědčení muž křesťanský, ale hájí svou čest. Chrání se řídit se heslem: kam vítr, tam pláště. Není lepšího názvu nad výraz: Člověk poctivý! To znamená: Tento člověk řídí se zákonem přirozeným i zjeveným, i tradicí, plní příkazy evangelia, chrání se nespravedlnosti v srdci i v činech, hledí se zdokonaliti, je pevný a upřímný, má vážnost k sobě a zasluhuje vážnosti u jiných.

Křesťanský muž hledá čest v plnění náboženství svého. Dbaje výroku Kristova: »Kdo uvěří, spasen bude« vine se jako ratolest kmene vinného kol pevné opory kříže, světlí den Páně, poslouchá hlasu církve sv., přijímá sv. svátosti, přemáhá zlé náklonnosti, nekoří se lidem ale Bohu, není pokrytcem, neohlíží se ani v pravo ani v levo, ale věrně koná povinnosti svoje, vida v sobě mistrovské dílo (co do těla i ducha), uznává se za chrám Ducha sv.

Při všem sebevědomí a cenění své mravní hodnosti jest křesťanský muž skromný a pokorný. Jemu tkví před očima dojemný příklad božského Mistra, jenž učeníkům svým nohy umýval. Nechce pyšnit se silou svého ramene anebo ducha, zavrhuje nebezpečné filosofické heslo: »kdo má moc, patří mu i právo« (Bismarck, Mommsen, Haeckel), nehledá vyznamenání snižováním jiných.

Hlasem »veřejného mínění« nemate se v přesvědčení pevném, věda, jak veřejné mínění se provádí, jak na př. noviny strannicky události i osoby líčí, jak často největší lichváři a vlníci za poctivce v elastickém mínění veřejném platí, jak touží po sensaci a bláznivostech, jak »polemiky« bývají plny utrhačných a jizlivých pomluv a pod. Pravdu hledá v zlaté střední cestě. Nestojí na svém neústupně, věda, že není neomylným. Nehádá se, neposmívá se jiným, odpustí přenáhlení, opraví blud svého soudruha laskavě, chválí, co je hodno pochvaly a pokárá, co je nespravedливо.

Vzpomíná na trest, jímž byl stížen zpupný Nabuchodonosor i mstivý Herodes i Caesar odvážný i Bajazet i Napoleon i Voltaire. Nechce, aby se mu podkuřovalo a nesedá (jako onen císař turecký ve chrámě sv. Žofie) na oltář.

Hledí se patřičně vzdělati, aby mohl býti v pravdě intelligentním (intus-legere: uvnitř čísti). Studuje, aby Tvůrce oslavil a se mu kořil. (»Málo vědy od Boha odvádí, ale mnoho vědění k Bohu přivádí.«).

Křesťanský muž cvičí se v ctnostech, jež tak krásně vylíčil sv. Tomáš A. q. († 1274). Ví, že ctnost zůstane, byť i svět ze ztroskotal:

Et si fractus dilabatur orbis,
virtus sola manet.

Ví, že ctnost není sen, a dobro že není prázdným jménem, jak cynikové a materialisti slabomyslným namluviti se snaží... Člověk může býti duchaplný, vtipný, silný a mohutný. Ale není-li při tom všem dobrý, je přece jen člověk chabý a také to vznešené, jehož se zdá dodělávati ve svém počínání, není leč stkvělý druh daremnosti, vykládá správně Stuart Blackie.

Vzpomeneme-li na Boha a své rodáky, na svou vlast, na její hrdiny, jejich oběti, utrpení a ctnosti, musíme zvolati: člověk jen plněním svých povinností získá si zásluhy a štěstí. Přesné konání daných úkolů plní svědomí radostí a mírem.

Oblažovati jiné — toť cíl práce křesťanské. Proto křesť. muž hledá především moudrost. Věda, že podobá se ptáčeti, jež jedním oknem vletí do místnosti různým nebezpečím naplněné, a druhým vyletěti musí, nebaví se titěrnostmi, nehýčká svého těla, nehýří na Vesuvu, v němž rachotí láva, ale hledí vůli svou zaříditi dle vůle vyšší, uznává ve věčné právo boží na tělo naše, na oči, i uši, i jazyk, i rozum náš.

Nestydí se pronést své Kredo (vyznání víry) v čas. Vždyť zná Krista, ctí jej a miluje. Nebojí se zpovědnice, ani růžence, ani procesí. Ví, že Kristus zplodil mudrce a světce, že jest vzorem ctnostného života, jsa vítězem nad životem i smrtí, pravdou, cestou a životem.

Takových mužů, jakými byli nedávno zemřelý šlechtný lékař Pasteur ve Francii, hudebník Verdi v Itálii, spisovatel Zeyer v Čechách, potřebujeme více.

Potřebujeme muže ctnostné, hrdinské, kteří by nelekali se hlasu děvečky (jako sv. Petr v domě Kaifášově), kteří by neprchali zbaběle od praporů svých, kteří by vytrvali v Thermopylách.

Potřebujeme muže vlastenecké, kteří by žili dle příkladu sv. Václava, sv. Vojtěcha, sv. Prokopa, sv. Cyrilla a Methoda, bl. Karla.

Muž, nemající moudrosti, jest slupka bez jádra. Rozpalujet se dechem Venušiným, Herodiada vyláká na něm hlavu i nejlepšího přítel. Oddávaje se smyslým choutkám, říká, že »dovede žiti«, »růže trhati«. Zatím ochromí se jeho síla, zhanoben a jako hrob obilný bude živořiti. O něm platiti bude slovo Salviana (v 5. stol.) o Římu: Umírá a směje se tomu! Zapadne do bahna neřesti jako neopatrný chodec na jistých místech běhu mořského, kde do sypkého písku spadne ubožák, výstřah nedbající.

Počestný muž chrání se svůdných sirén, chliphých a drzých nešťastnic, jež zmrzačují i usmrcují. Neklade k nohám těchto padělaných »bohyň« své srdce i rozum, peníze a čest, věda, že frejřka dovedně obstarává záměry pekla.

»Vino, ženy a zpěv« — není programem života křesťanského muže. Zvláště o pilství se chrání, tohoto démona záhubného. Není to obec křesťanská, kde je hospoda vedle kavárny nebo vinárničky »chantant« vedle výčepu. V takové osadě hyne mrav, mizí čest, hubí se zdraví, ničí se majetek, prodává se tělo i duše.

Viděl jsem před 12 lety v N. muže opilého, rolníka zámožného, otce rodiny. Padl na zem zablácenou a nebylo možno jej zburcovati. Ti, kteří s ním dříve popíjeli, posmívali se mu. A výčepník zavolav svého synka pravil: plivni na něho! — A chlapec na něj opravdu plivl. A výčepník velel: kopni ho! A chlapec výčepníka pošklebně se chechtajícího — kopal do hlavy i do prsou ubohého opilce...

Rolník ten je dnes nucným oračem. Dcery slouží. Manželka žalem zemřela.

Kéž by se u nás po příkladě Anglie, Ameriky, Francie, Švýcarska atd. důrazně vystoupilo proti otravnému kořalečnímu i pivnímu moru! Hleďme, jaké množství kořalky v Evropě se vyrobí: Na 2,348.000 hektolitrů! Z toho připadá průměrem nejvíce na 1 obyvatele v Dánsku, totiž 14·8 litru; hned po něm přichází Rakousko-Uhersko 9·9 litru. Dále připadá na 1 obyv. v Belgii ročně 9 litrů, ve Francii 8·5, v Německu 8·5, v Holandsku 8·44, ve Švédsku 7·2, ve Švýcarsku 6·12, v Rusku 4·6, v Anglii 4·5, ve Spojených státech 3·78, ve Španělsku 2·29, v Itálii 1·17 litrů.

Co je zničeno existencí! A jaká může býti budoucnost lidu kořalce náruživě oddaného?

Křesťanský muž i v jiných požitcích střídmost zachovává jako na př. v kouření. Bohužel prokouřilo se u nás v r. 1899 celých 102,638,418 zl. Kolik souchotinářů (hlavně školních dětí a výrostků) má státní monopol tento na svědomí!

Dojemný je pohled na hasiče, jenž nasazuje život svůj při požáru za osoby sobě zcela neznámé, na lodníky a kapitána jejich, kteří při bouři o bezpečnost cestujících pečující, sami dravým vlnám za pospas padnou, na vojína, jenž se vrhá v nejhustší seč, aby prapor ohrožený chránil.

Takovým rekem má býti muž křesťanský, jenž se řídí slovy Kristovými: Tak svět světlo vaše, aby lidé viděli skutky vaše dobré!

IV.

»Není dobře býti člověku samotnému. Učiňme mu pomocnici podobnou jemu.«

Ejhle, základ manželství.

Že z boku (ze žebra) žena muži vzata, nejen bible praví, ale i v pověstech skoro všech národů se zachovávalo, jako na př.: Pelops — Demetera (u Řeků), Leda »pleuronie« (ze žebra = pleuron), virgo (= de viro sumpta), kali (u Indů), Ivi (čti Eve, u divochů australských), Tonakasihua (= paní z našeho těla, Mexiko) z Ymira (praobr) žena vzata (Srov. Marchal).

»Opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své a budou dva v jednom těle« (I. Mojž. 2, 23.).

Ejhle, první slova lásky.

Požehnal pak jim Bůh a řekl: Rosztež a množte se . . .

Ejhle, první sňatek.

U národů starých během času spojení muže a ženy velmi různě pojímáno, jak nasvědčuje mnohoženství, snadné zapuzení žen, upálení ženy po smrti mužově (u Indů), mnohomužství, spojení mezi blízkými příbuznými a pod.

Spasitel posvětil sňatek muže a ženy. Kristus na kříži — toť Adam druhý. Církev z boku jeho vzešla — toť Eva. A jako Kristus miluje církev, tak milovati má muž choť svou, vykládá sv. Pavel, řka: Manželství jest veliká svátost.

Křesťanství žádá: nerozlučnost manželství, jednotu a jednoženství.

Snoubenci sňatek mezi sebou uzavírají, církev pak »obětí utvrzuje, posvěcením kněze zpečetuje, Otec nebeský potvrzuje« (Tertullian). (Pokrač.)

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Divadlo. Událostí uplynulých právě dnů jest nová zpěvohra mistra **Ant. Dvořáka: „Rusalka“**. Poetické libretto k ní napsal Jar. Kvapil, který užil sice motivů cizích, hlavně známé romantické povídky spisovatele barona de la Motte-Fouquéa »Undina«, ale velmi obratně smísl ji se živlem slovanským. Zvonivý rytmus poskytl mistru Dvořákovi příležitost, aby přímo bohatstvím melodickým plýtvál.

Nová práce Dvořákova vyniká předně jednotou stavby hudební, která, přimykajíc se co nejužěji k situaci, líčí tuto tóny úchvatnými, ale při tom plyne širokým proudem a stupňuje se k mohutným akcentům. Každé jednání, ba celá pohádka připadá nám jako velkolepá symfonická báseň, líčící smutný osud bledé Rusalky. Dvořák nalezl tóny neobyčejné krásy a dojmavé něhy. Již píseň Rusalčina o měsíčku upoutá posluchače a odtud jde to vždy dál a dále. Živel komický zastoupen jest zdařilými figurkami hajného a kuchtíka, v jejichž zpěvech Dvořák našel výraz v pravdě lidový. Všim právem možno Rusalku považovati za jednu z nejlepších dramatických prací mistra Dvořáka.

Provedení bylo velmi pečlivé. Výprava ladná a zajímavá. Hlavní úlohy provedli: pí. Maturová (Rusalka), p. Kliment (vodník), pí. Bradáčová (Ježibaba), p. Pták (princ).

Práci Dvořákově dostalo se zaslouženého ocenění také v cizině, kde hlavní žurnály přinesly velmi sympatické zprávy o Rusalce.

Ostatek tyje naše opera ze samých starých věcí. Ba nyní dostala se dokonce do znamení Offenbacha. Pomůžte-li jí tento lehkonožý a lascivní patron z řad Israěle, o tom valně pochybujeme. Za to mimo Smetanu spí česká operní produkce spán-

kem spravedlivých. Bendl, Rozkošný i Kovařovic, Fibich, Blodek atd. jakoby jich nebylo.

Podle všeho bude náležití letošní saisona mezi sedm hubených let.

V **koncertní síni** je živo. Brány její se skorem nezavrou, dvorana nevychladne. Z pozoruhodných produkcí byly oba koncerty konservatoře. V prvé proveden duchaplný klavírní koncert J. z Kaänů, v druhém dodělal se značného úspěchu nový nadějný žák prof. Ševčíka, Kocian, který již dnes, vedle bravurní techniky prozrazuje vřelý cit a smysl pro pochopení skladby. Jiný nadějný talent jest mladý klavírní virtuos R. Friml, vynikající nejen značnou technickou zrůčností, ale hlavně obdivuhodnou vytrvalostí a pamětí.

Spolek pro komorní hudbu provedl obtížný a dosti nevděčný kvartett smyčcový od ruského skladatele Tanějeva, jehož první věta jest sice mlhavá, ale svědčí jako ostatní o důkladné práci skladatele, který hromadí však efekt na efekt a tím často jedno zajímavé místo druhým zastíňuje.

Letošní stávka divadelní zmařila velikonoční oratorium. Měl býti proveden »Eliáš«. Za to slyšeli jsme výborného virtuosa Stavenhagena, žáka Lisztova. Největší zájem způsobil však koncert »berlínské filharmonie« řízený výtečným Nikischem. Berlínská filharmonie řadí se k nejlepším koncertním tělesům orchestrálními. Sestávají z výborných sil, nemá, co se souhry týče, souměrnosti jednotlivých skupin nástrojových, měkkosti a poddajnosti. sobě rovných. Nikisch pak jest moderním dirigentem par excellence. On dovede své myšlenky suggerovati svému orchestru, který je pak dokonale předvádí. Zvláště líbil se Dvořákův »Holoubek«, po němž přivítali filharmonikové přítomného skla-

datele na podiu slavnostní fanfárou a pak pátá symfonie P. J. Čajkovského z E-mol.

Konec saisony tvořiti budou dvě zajímavé produkce. Zeyerův koncert dne 26. ve prospěch pomníku zesnulého básníka, který říditi bude Osk. Nedbal a účinkovati bude mimo orkestr divadelní sl. Destinova, pí. Kvapilová, p H. Vihan, a pak jarní koncert Hlaholu, v němž uslyšíme novinku oratorium vlašského skladatele E. Bossiho »Píseň písní.«

Divadlo německé chystá veliký cyklus Verdiův, který zakončí velikolepým jeho Requiem.

Před svátky velikonočními dodělal se **Oskar Nedbal** znamenitého úspěchu v Paříži, kde řídil koncerty Colonnovy v divadle »Châtelet« a provedl česká naše díla, která doznala vřelého přijetí. Nedbal jest dnes nejhodlivějším průkopníkem našeho hudebního umění v cizině, ale bude to státi ještě mnoho práce a potu, nežli v cizině zvítězíme.

* * *

Výtvarné naše umění právě v tomto období dodělal se několika úspěchů. Jednota výtvarných umělců uspořádala zdařilou výstavu, právě otevřen pražský Salon krasoumné jednoty, o němž ještě se zmíníme, dále vystaven jest známý obraz Sochorův: »Srážka jízdy u Střezetici«, působící životným a pravdivým pojetím, bohatostí i rozmanitostí svou, jakož i výstava prací Jana Vochoče, které tvoří bohatou kořist z cesty jeho po Bulharsku a na svatou horu Athos. — Mezi uměleckými publikacemi třeba hlavně zmíniti se o reprodukci **V. Foerster**a: »**Cestou kříže**«, která vydána byla v pečlivé úpravě firmou V. Kotrby v Praze. Dílo Foerstrovo jest čtrnáct zastavení křížové cesty, která malována byla pro kostel Pelhřimovský. Foerster ve svém pojetí má mnoho společného s hluboce procitěnými pracemi Bílkovými. Voliv pro práci svou formu lunet, uchýlil se od tradičních zobrazení tím, že libuje si v podání úchvatného děje vykoupení našeho toliko jedinou osobou Kristovou, nebo aspoň co nejméně osobami. Tím postava Spasitele vystoupí do popředí, čehož ještě více dociluje efektem světelným. Co hlavně se nám při díle tomto zamlouvá, jest jakási lapidárnost u výrazu, jest originalnost, která se vyhýbá každé šabloně a zároveň hluboký, vroucí cit, který vane z každého obrazu, každého děje. Pečlivá reprodukce

provázena jest básnickou reflexí O. Vaňka. Lze toto umělecké dílo vřele doporučiti, protože pro neobyčejnou láci svou (5 K) jest všem vrstvám snadno přístupno.

Knihkupectví F. Topiče oznamuje reprodukci děl Manesových.

* * *

Literární naše produkce žila v poslední době ve znamení Zeyera. Kde který časopis a revue přinášely jeho nekrology a úvahy o něm. Zajímavou literární studii o něm vydal F. V. Krejčí.

Z knih nově vydaných upozorňujeme na zajímavou publikaci **F. J. Čečetky**: »**Od kolébky do hrobu**« řadu to lidopisných obrázků z Poděbradska. (Nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny V. Kotrba v Praze. Cena 3 K.) Jest to zajímavý příspěvek k našemu národopisu a cenné obohacení literatury folkloristické. Když dnes, kdy již skoro všechna rázovitost a osobitost některých krajů je setřena, nalézáme ještě tolik poutavého materiálu lidopisného, co jsme asi ztratili již neodvolatelně? Čečetka píše živě a zajímavě. Není to suché vypočítávání fakt a popis osob nebo míst. Spisovatel nás takřka vede do prostřed lidu, kde nám ho pak z bezprostřední blízkosti předvádí. Ve dvaceti kapitolách sledujeme celý život lidský od okamžiku, kdy se v rodině očekává příchod nového dědice, až do smutné události, kdy hrana oznamuje, že nesou hospodáře ku hrobu. Sledujem: život dětský, rozpuk prvé lásky, svatební veselí, pozorujeme jak se náš lid léčí, co jí, co si vypravuje, seznáváme jeho tužby jeho pověry, jeho zvyky. Slovem jest to zajímavá kniha, která každého pobaví a poučí. Doporučujeme tuto knihu.

Firma Beaufortová vydává sebrané spisy **Henryka Sienkiewicze**. O jeho cestopisy, jak již u nás bývá, povstal tuhý spor mezi dvěma nakladateli, který se neobešel bez nechutných sáhodlouhých zaslán, kde si obě strany pověděly velmi pěkné věci. Inu česká specialita! A proč? O cestopis, který má cenu feuilletonistického líčení, které se daleko nevyrovná síle historických děl Sienkiewiczových.

Unie počala vydávati monumentální **staročeský slovník Gebauerův**.

* * *

Z ostatních událostí uměleckých třeba zaznamenati v pravdě královský dar dvou

millionů K, které J. V. císař a král František Josef byl určil na zřízení **galerie moderního umění v Praze**. Uvádíme jen krátké faktum, protože budeme mít ještě příležitost o tom se zmíniti.

Dr. Antonín Dvořák a **Jaroslav Vrchlický** jmenování doživotními členy panské sněmovny.

Tato radostná zpráva zakalena byla smutnou zvěstí došlou z Paříže, že tam

dne 15. t. m. zemřel nejpřednější náš malíř **V. šl. Brožík**, po delší chorobě. Dne 18. byl z chrámu sv. Filipa pochován na hřbitov Montmartreský. Obširněji se zmíníme o životě a dílech jeho příště.

Mladý, nadaný malíř **F. Lebeda**, žák zesnulého J. Mařáka skončil sebevraždou. Učinil tak v rozrušení nervovém. Jeho krajinky vzbudily zaslouženou pozornost a pochvalu.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Mladočeští poslanci podporují ministerstvo Koerbrovo důsledně po velikonočních prázdninách. Dne 5. dubna promluvil o změně taktice jejich dr. Fořt ve smyslu radikálním, žádaje, aby se nedělala dvojaká politika (na veřejnosti státoprávní a ve Vídni oportunistická), aby se odstranila křivda na Staročesích spáchaná, a aby se v parlamentě výbuch obstrukce něm. znemožnil a většině se dopomohlo k vládě. Taktiku posl. klubu hájil dr. Pacák, jenž pravil, že budou dělati poslanci ve Vídni to, co se ukáže nutným. »Reichswehr« o těchto projevech napsala, že »Češi prohráli druhou válku proti Rakousku...«

Kníže **Max Egon Fürstenberg** redaktor »Neue Freie Presse«, kde ukládá časem své politické názory, 8. dubna pravil: Snahy Němců v Čechách směřují k tomu, aby se vytvořilo přísné ohraničení jazykové. Ale úplné administrativní rozloučení je nevhodné v zájmu něm. menšin. Hnutí »Pryč od Říma« je zákazonosné a zatracení hodné. Každý věřící katolík může si jen přát, aby hnutí tomu učiněna byla přítrž. Nehledě k náboženskému významu skrývá též politické nebezpečí, jež se nesmí podceňovati.

Proti brožurce hr. **R. Czernina** stran upravení jazykové otázky v Čechách vyšla brožurka Jind. Hradce (dr. hr. Černína?): »Národnostní a jazykový spor v Rakousku«, ve které se žádá uznání rovnocennosti pro národ český, neporušenost a nezadatelnost sátního práva českého. se dokazuje a žádá se oprava centralismu a byrokracie a pod. Spisek končí slovy: »Národní sporné otázky lze jen v jednotlivých zemích řešiti, nikoli v ústředním parlamentě. A proto vraťme se k — federalismu!« Právě slovo šlechtické.

Dne 18. dubna ve schůzi **klubu svobodomyšlného** v Praze varoval dr. Kraťák před — katastrofální (radikální) politikou. Bude se tedy dělati politika — etapová.

Na schůzi **katolicko-politické Jednoty** pro král. České v Praze dne 14. dubna stěžoval si hr. K. E. Nostitz na řádění radikálních živlů proti církvi a na slabou obranu upřímných katolíků proti nim a vybízěl Staročechy k vyjednávání s katol. stranou v příčině nové akce politické. »Nár. L.« udeřily proti tomuto vybídnutí na buben a »Hl. Nár.« ihned popřel možnost vyjednávání takového...

* * *

Mnohé listy v **Německu** vyslovují rozhořčení a lítost nad tím, že Poláky v Poznani nepodařilo se ještě poprušiti. Naopak, co se v Poznani děje, prohlašuje se za hlubokou mravní porážku německé kulturní práce. »Alld. Bl.« praví, že 100.000 dělníků poznaňských jde ročně do průmyslových německých krajín na práci a každý z nich uloží průměrně 100 marků, což činí 10 mil. ročně, jimiž Poláci pracují pro svou národnost. Haktivismus musí tedy doznati svou malomocnost.

Zavraždění něm. setníka **Bartsche** v Pekingy a založení ohně v paláci císařském, kde bydlil hr. Waldersée, jenž se s těží z plamenů zachránil, svědčí, jak podivně se vyvinují poměry v Číně.

Něm. korunní princ Bedřich Vilém **ve Vídni** dlel mezi 14.—16. dubnem. »N. Fr. Pr.« žádá, aby se Habsburgové a Hohenzollernové spojili »proti« všemu neněmeckému světu!!

Ve Francii došlo při slavnosti gymnastů (sokolů) v Nizze k demon-

stracím ve prospěch — liberalismu státního.

V Toulonu konaly se slavnosti námořního loďstva francouzského a italského. Při tom proneseno a napsáno mnoho řečí a slov se strany diplomatů a — žurnalistů, kteří pravili, že se Itálie spřátelí nyní s Francií, že trojspolek německo-rakousko-italský přestane trati a že nastává doba trojspolku rusko-francouzsko-italského. Ale ukázalo se, že mimo vévodu Janovského, presidenta Loubeta a několik admirálů o nadšení pro spojenství Itálie s Francií lid se nestará. Většina listů a politiků vyslovila se proti roztržení trojspolku, protože by to znamenalo — casus belli proti Itálii. Minister Delcassé jede právě do Petrohradu, urovnat četné neshody mezi Francií a Ruskem.

V Rusku jmenován ministrem vyučování generál Van nov ský (naroz. r. 1822) na dvě léta, a to s neobmezenou mocí. Poměry mezi studenty se trochu uklidnily.

Choť hr. **Tolstého** poslala metropolitu Antoniju list, ve kterém posměšně mluví o vyobcování hr. Lva Tolstého z ruské církve a praví, že církev se má modlití a žehnatí všechny, odpouštětí a milovati; církev jest jí »pojem abstraktní«, pastýři lidu zdají se jí »duchovními katy«, kteří nosí briliantové mitry, ale nemají (prý) hlubokého pochopení pravdy. — Metropolita odpověděl důstojným způsobem, poráží je konfusní list obou hrabčích reformátorů.

Smlouva **Ruska s Čínou** stran Mandžurska nebyla následkem zákrtočení Anglie a Japonska podepsána.

V Srbsku zavedena 17. dubna nová ústava a senát 51 členů čítající, z nichž 30 má býti doživotních, od krále jmenovaných a 18 volených od obyvatelstva dle krajů.

Úhrnný rozpočet vojenský **v Itálii** obnáší ročně 239 mil. lir a 36 mil. lir na pense. Všechna vydání činí ročně 1.665,362.842 lir, z nichž 685 mil (!) připadá na úroky a umořování dluhů.

✕ ✕ ✕ ✕ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✕ ✕ ✕ ✕

V papežském konsistoriu dne 15. dubna měl sv. Otec Lev XIII. alokuci, ve které nařikal na šíření se útoků na církev po celém světě. Po té jmenování noví kardinálové, mezi nimiž též ndp. Leo baron Skřibenský, jemuz dne 18. dubna papežský komoří Salimei odevzdal v Praze kardinálské zuccheto. Dne 22. dubna obdrží v Pešti kardinál arcibiskup nový baret. Bůh zachovej ve zdraví a síle našeho arcipastýře nyní, kdy se na všech stranách při pozdívá.

Pryč od Říma. Ve Frýdlandě odpadl od katol. církve starosta Aigner protože český kněz žádal na poště dvojazyčné blankety. V Raspenavě a Hanersdorfě, modlí se noví pastoři ještě v hospodě, ale brzy postaví se kostel. Ve Štyrském Hrapci v Liberci atd. protestovaly městské rady proti kázání exercií. — »Nár. Listy« dne 20. dubna praví: Nadešla i u nás doba, kdy nevystačíme zastaralou formulkou, že jsme otázku náboženskou vyřídili. Ani severní prušáctví, ani jlhozápadní bavoráctví ve věcech náboženských nemůže čes. člověku

dostačiti. Postavení našeho nižšího duhovenstva stalo se málo záviděníhodným. Tedy také u nás má se zahájití náboženský zápas!

Na sjezdu **slovanských novinářů** v Dubrovniku (8.—9. dubna) proneseno mnoho ostrých stížností do nespravedlivé a urážlivé tendence tiskové kanceláře (K—B), jež slouží Němcům a — židům!

Dělníci z dolů **v Marsilii**, kteří několik neděl stávkovali, prohráli svou věc docela. Dne 10. dubna nuceni byli nastoupiti zase do práce.

Dle návrhu posl. Anýže obnášeti má **náklad na zvýšení** platů učitelských ročně 23,555 624 K. Učitelové neustanou, až se tento návrh provede. Tak se usnesli o velikonočních letošních poradách. A úhrada tohoto obnosu odkud? Je prý dosti peněz! Na katechety nevzpomněl při tom nikdo!

V románu V. Vlčkově „**Zlato v ohni**“ výborně líčen je proud luteránství německého do zemí našich. Spis tento naši mládeži zejména co nejvřeleji doporučujeme.

Přípravy k oslavám Husovým. »Rad. Listy« ze dne 17. dubna praví: Na všech stranách dějí se pilné přípravy, by letošní oslava Husova dne byla co nejdůstojnější, ne snad je zevním efektem, plápoem četných ohňů, nýbrž vnitřně, ve formě nesčetných pročitelných přednášek a statistů (!) dobrých spisků a brožur má býti porozseto símě učení vznešeného mučovníka Kostnického v srdcích lidu českého a vstřípen mu v duši nedoceněný význam jeho pro náš národ a celé lidstvo. Každé zapadlé městečko české i zapomenutá víska chystá se k posvěcení památky upálení nesmrtelného mistra . . .« A co my katolíci učiníme? Nutno konati přípravy jednak k oslavě sv. věrozvěstů Cyrilla a Methoda a jednak připraviti se na odražení bezčetných útoků!

Zolův román „**Práce**“ vychází překladem dr. J. Gutha v češtině současně s francouzským originálem v Paříži a je to druhý »Germinal«, jak nakladatelství Vilémkovo oznamuje. Román ten je na indexu knih zapovězených, ale právě proto se u nás rozšiřuje!

O francouzských kongregacích napsal do »R. L.« v č. 22. P. Durreste: Zákonem proti kongregacím jest vážně dotčeno právo shromažďování, spolčování domovské a vlastnické, jest to porušení principu »deklarace práv

člověka.« Svoboda jest vzata Francouzům. Kongregace prokazují Francii nesmírné služby, opatřující 110.000 nemocných, chudých a slabých i starců, 60.000 sirotků, 12.000 kleslých dívek a 68.000 schudlých, slepých, hluchoněmých atd., více nežli 1,600.000 dítek obojího pohlaví. Toto obyvatelstvo padlo by na obtíž státu a obci, jež by na to nestačily, kdyby kongregace byly zrušeny. Ve státních školách odnaučují (!) profesoři milovati zemi, dávajíce dětem i úkoly ke cti Dreyfusově! Lidé mnozí u nás říkají: Nejsem věřící, ani nábožný, ale svěťím své dítě raději jesuitům, nežli do státní školy. Chce-li ministerstvo zavřít kláštery, chce, aby všichni mladí Francouzi přimkli se k naukám kosmopolitismu a beznárodovců. Kongregace prokazují nám důležité služby v cizině, šíříce na východě francouzský vliv a řeč. Jejich zkáza byla by národní pohromou. Lid náš má zakořeněnou přichylnost k tradicionálnímu náboženství katolickému. Kdyby Francie přešla ku protestantismu, stala by se čtvrtou protestantskou mocností světa. Nyní však je první mocností katolickou a pod tímto jménem stkví se po celém světě. Máme tedy národní zájem, abychom zůstali katolíky. Celá agitace ministerská zdá se však jen komedií, aby zaměstnávala myslící lid a odvrátila pozornost zejména od zahraniční politiky.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Kardinál Eduard Maning** a jeho devatero závad pokroku katol. církve v Anglii, napsal Fr. Vaněček. — Doporučujeme kléru i našim spolkům
- Časopis čes. turistů**, č. 4. Red. dr. J. Guth.
- Náš Domov**, seš. 7., red. Jos. Vejvoda v Olomouci.
- Levná ilustr. knihovna:** Pan Volodyjowski, napsal Sienkiewicz, přel. Langner, nákl. Beaufortovým, svaz. 5 6 7., roč. II.
- Skola Bož. Srdce Páně**, duben, red. dr. Petr Hlobil a dr. Vychodil. Nákl. benediktinů rajhradských.
- Navedení jinocha k pravé moudrosti** od Klaudia Arviseneta, přel. z lat. M. Vojáček, v Brně, nákl. kniht. Bened. rajhrad.
- Z potulného života.** Povídky. Napsal Čeněk Kramoliš. Brno. Nákl. Bened. knihtisk.: Knihovna naš. lidu č. 4.
- Květy Mariánské.** čís. 4., red. dr. Vychodil a P. Lux v Rajhradě.
- Osvěta**, č. 3., a 4. red. V. Vlček. (Obsahuje články od J. Toužimského, El. Krásnohorské, dra Bráfa, Fr. Kyselého, G. Preissové, V. Vlčka, Vl. Svobody, K. Knittla, R. Tyršové, kritiky od Pešky a Vykoukala, Zákrejse a Šimka atd.)
- Anděl Strážný**, duben č. 9. Red. P. Vilém Ambrož. Nákl. Bened. knih. v Brně.
- Paměti starého vlastence** od I. L. Turnovského, (nákl. Hynek), sešit 12.
- Pouští**, seš. 12., povídka od K. Maye, přel. O. Flögl, nákl. Benediktinů.
- Časopis katol. duchovenstva**, red. Dr. Krásil, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 3. obsahuje řadu církv. pojednání a kritiky literární.
- Od nastoupení Bađena do odstoupení Thuna**, napsal Ad. Srb, nákl. F. Šimáčka, seš. 11—12.
- Dr. Augustin Smetana**, kněz odpadlík, líčí dr. V. Kyjovský (dr. Horský) 12 h.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Církev — království.

JUDr. JAN SOJKA.

Theorie o nejvyšší státní moci a její suverenitě byla v různých dobách přetřásána, determinována a všelijak stylisována. V nejstarších dobách došla theorie ta výrazu ve světě: že národ sám jest státní mocí, jejím nositelem, jejím repraesentantem. Za národ se považovali oni příslušníci jistého území, pokud byli svobodnými. Propuštěnci i u Římanů neměli žádného práva počítati se k občanům svobodným, ano, i ona část lidu římského, která od dávných dob byla osobně svobodnou, byla z práv státoobčanských vyloučena, nemajíc účasti na veřejných záležitostech a jmenujíc se k označení svého nižšího postavení právního plebs.

Plebs stala se v pozdějších stoletích poznenáhla od ústavy Servia Tullia schopnou účasti politických práv, jako populus.

I za dob královských byl suverénem pouze národa král toliko plnomocníkem toho národa.

Během času, kdy věci římského státu dospívaly k absolutní monarchii, přešla veškerá práva suverenní na císaře. Vůle císařův byla rozhodující a váha lidu klesala víc a více. Suverenita národa přešla na imperátory. Od té doby kólísala theorie u jednotlivých národů dle vzoru římského, až vlivem filosofů francouzských ustálila se po krvavé revoluci na větě, že suverénem jest stát. A jak se definoval pojem státu? Soujem lidí organicky spojených a jisté territorium obývajících s jednou nejvyšší centrální mocí a sloučených k dosažení životních účelů lidských.

K pojmu suverenity družila se pak jistá práva, jež i nynější mezinárodní právo za právně platná přijalo a která vrcholí v tak zvaných právech výsostných čili státní výsosti. Jsou to zvláště práva ke cti, k obcování a k repraesentaci na venek proti druhým suverénním státům. Státy jsou pak s důstojností královskou a takové bez ní.

Zůstaňme při zmíněné definici. Možno nazývati i církev ve smyslu tom státem? Jest církev soujemem (společností) lidí organicky spojených? Definice katechismu katolického nazývá církev shromážděním všech pravověřících křesťanů. Shromáždění se tu úplně kryje s pojmem »soujem«. Místo »stát« může se říci říše, a církev jest ve smyslu definice té říší, společností, shromážděním všech pravověřících křesťanů.

Jest tato společnost (shromáždění) organisovaná? Jsou katolíci organicky mezi sebou spojeni? O tom není žádné pochyby. Jsou spojeni jednou vírou, vyznávající jedno a téže učení a užívající jedněch a týchže svátostí. Jsou spojeni dále jednou mocí, a to nejvyšší centrální mocí, římským papežem a dalšími jemu podřízenými stupni hierarchického organismu (biskupové, kněží), patřícího k církvi učící.

Jest církev společností lidí obývajících jisté teritorium? I k této otázce jest nám kladně odpověděti. Církev jest zakladatelem svým určena pro celý svět (církev všeobecná), a protože pojem celého světa nevyklučuje určité, geograficky vymezené teritorium, nýbrž sám v sobě již stanoví hranice přesné a jisté, jest církev společností určitého území (světového).

Má církev jednu nejvyšší centrální moc? Svrchu jsme již podotkli o římském papeži jakožto nejvyšší ústřední moci církevní, která dána byla církvi Kristem v Petrovi a která se soustřeďuje v jeho nástupcích.

O moci této ústřední nikdo nepochyboval a nikdo neodvázal se jí v přítomnosti ani v budoucnosti v pochybnost bráti. I ti, kteří ku společnosti církevní nenáležejí, vidí v římském papeži nejvyšší centrální moc, kterou respektují aspoň, pokud se vlády týče, a kterouž moc katolíci nazývají nejvyšší viditelnou hlavou.

Jest konečně církev společností lidí sloučených k dosažení životních účelů? Ani v tomto ohledu nenapadne nikomu o tom pochybovati. Životní účel církve jest nadpřirozený: spása věčná. K dosažení účelu toho založil Kristus církev svou, k dosažení jeho pracuje církev dále a slučuje své údy v jednu společnost, by tím jistěji na dráze té k dosažení spásy věčné kráčet mohli. Každý, kdo přijal sv. křest, stává se údem této viditelné společnosti, údem této říše, vstupuje do církve, by napomáhal činností svou k dosažení vlastní spásy i druhého.

Ačkoliv účel církve jest nadpřirozený, přece nezanedbává ona účelů jiných. účele přirozeného, blaha časného. Nauka církve tak jest sestavena, že kdo jí upřímně »vyznává«, to jest jí zná a dle ní se zachovává, žije a jí se řídí, tomu jest zaslíbeno i samým Bohem blaho časné. (Srovnávej 4. Boží přikázání, mnohé výroky Písma sv. St. i N. Zákona).

Církev jest tedy společností organisovanou, jest říší, říší ovšem duchovní, jest v tom smyslu státem, státem duchovním, jelikož založena jest Bohem Synem, jenž její neviditelnou hlavou jest, protože moc její na duši se vztahuje, o jejíž věčnou spásu (blaho) pečuje, protože prostředky její pomocné k dosažení blaha věčného (jako účelu) jsou viditelná znamení milosti neviditelné (duchovní), totiž sv. svátosti, a účel sám jest duchovní, nadpřirozený. Říše církevní není z tohoto světa dle slov Spasitelových, ač pro tento svět jest určena, ona jest původu božského a údy její nejsou toliko lidi zde na světě (církev bojující), nýbrž i svatí v nebi (vítězná) a duše v očistci (trpící církve), což u každé jiné říše (státu) neplatí, an tam smrtí fysickou každý svazek státoobčanský se přetrhuje. V tom smyslu jest církev »královstvím nejsoucím z tohoto světa, královstvím duchovním.«

Církev jest soujem údů (společnost, shromáždění křesťanů) a tedy jako říše neb stát má dále i vnitřní organisaci, jako jiné státy; má svou ústavu vlastní. Sem patří: ústavní zákony o hlavě církve, zákony o patriarchálech, primátech, biskupstvích, zákony o sněmích církevních všeobecných a partikulárních, o soudcích a p. Církev má své zákonodárství vlastní a to jak civilní (dle našeho pojmu), tak trestní, vydávajíc zákony pro obor veřejný i vnitřní.

Jakou má hodnost říše církevní? Církev má hodnost královskou. Kristus ji sám tak nazýval a hodnost tuto jí udělil. Ještě před smrtí svou potvrdil Pilátovi, že jest králem, že jeho říše jest královstvím, královstvím, které není z tohoto světa; královstvím nazval církev i v modlitbě, již učil apoštoly své a již jmenujeme Otčenášem. Pro obor práva mezinárodního požívá církev titulu císařského, hodnost, caesarskou, a to první přede všemi jinými říšemi, jak Konstantin Veliký ediktem jí udělil, když sídlo své přeložil do Cařihradu, nechtěje tam bydleti (v Římě), kde sídlo vlády Boží, kde trůní náměstek Kristův.*)

Jakožto království má církev svůj titul: jedna, svatá, katolická a apoštolská církev, má dále svůj znak, kterýž jest kříž, symbol našeho vykoupení, má právo znak tento upevňovati na místech posvátných i veřejných, má právo jím označovati korouhve a prapory své. Církev má právo užívati ve veřejném životě insignií, které uzhala za vhodné a přiměřené (obrazy svatých, nápisy, tituly, značky a znamení a pod.)

*) C. 14. D. 96.

Církev má právo pořádati slavnosti, průvody, ustanovovati svátky, má právo vysílati hlasatele víry (činnost misijnářská), vysílati vyslance k druhým (světským) státům a splnomocněnce těchto přijímatí neb zamítati, má právo rozhodovati o mezinárodních otázkách, týkajících se míru a války, aspoň pokud se týče křesťanských států, které činí jakousi ideální část universálního teritoria církevního, má právo dávatí předpisy pro celý svět křesťanský pokud se týče víry a mravů (decreta urbis et orbis), zavazovati ve svědomí každého k zachování těchto předpisů a p.

Je-li tedy církev dle pojmu dnešního mezinárodního práva říší (státem, společností), pak musí nezbytně v oboru mezinárodního práva míti přířknuta tak zv. práva výsoštná, o nichž jsme se dříve zmínili.

K právům těm patří: 1. právo ke cti. Církev má dle výroku jejího zakladatele právo ke cti od svých úřdů; každý katolický křesťan má církev ctíti, jí poslouchati (slyšeti). Čest ta jí přináleží i od jiných států v právu mezinárodním. Porušení cti té má v zápětí náhradu cti (reparaci cti).

2. Právo k obcování, o němž jsme se poněkud již zmínili. Nemá býti tato velmoc duchovní vylučována z projednávání mezinárodních záležitostí, kde se jedná o blaho národů,* o nejdražší statky jejich, mír a pokoj, protože souvisejí tyto i se stránkou náboženskou, která tím buď trpí a se poškozuje nebo naopak zase podporuje.

3. Právo k r e p r a e s e n t a c i. Zastoupení církve děje se zvláštním druhem osobností, jež se jmenují vyslancové a jež se dělí na tři třídy: 1) nuntiové, 2) internutiové a 3. delegáti apoštolští. První u dvorů křesťanských velmocí, druzí u menších dvorů katolických neb i nekatolických velmocí, poslední ku zvláštnímu poslání ustanovení.

Ze zmíněného vysvitá, že církev má všechny známky, jichž mezinárodní právo vyžaduje ku pojmu »stát«. Může býti a jest tedy církev subjektem mezinárodních práv, a to tím více, an jí nikdo neupírá práva nabývati práv a vcházeti v závazky právní.

Jako každý stát, tak i církev není schopna sama o sobě jednati a potřebuje jistého orgánu, jenž by církev právoplatně zastupoval na venek a jí řídil uvnitř. Orgánem tím jest nejvyšší centrální moc, římský papež, hlava církve, jenž jest zároveň údem církve, a to učícím.

Papež nabývá církevních práv, jménem církve vchází v závazky, odesílá vyslance, udržuje mezinárodní styky se státy a jich nejvyššími orgány ústředními (panovníky, presidenty republik), papež jest nejvyšším soudcem a panovníkem království (církve) Božího zde na světě. Vše, co vychází od církve, nese pečeť a jméno papežovo, tak jako papež jest nejvyšší hlavou instance appellační. O právech papežových jindy.

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

(Pokračování.)

Přistupujeme ku proroku Danielovi. U něho sice neshledáváme se s toutéž krásnou stylisací při líčení, za to ale předmět jeho líčení je grandiosní. Jeho vidění svou ohromností ducha čtoucího takofka zdrcují a zároveň svou něhou až k slzám jímají. Kterak něžně líčí zármutek Daria pro Daniela, jež intriky dvorních pochlebníků uvrhly do jámy lvové. Darius dobře prohlédal zlobu jeho nepřátel, a přece při vši moci orientálního despoty byl vázán svým ustanovením, na něm lstivě vyloučeným. Znaje dobře jejich krvežíznivost, horší ještě, nežli těch šelem v jámě, učinil opatření — zapečetěním jámy — naproti jejich úkladům.

*) Jak se stalo na konferenci míru v Haagu.

— I odešel král do domu svého a spal nevečeřev, nad to i spaní odstoupilo od něho. A již na úsvitě vstav — starost o Daniela nedala mu na loži prodlévati — s chvátáním šel k jámě lvové. Kterak názorně je to vylíčeno! A — přiblíživ se k jámě, hlasem žalostným volal na Daniele: Danieli, služebníče Boha živého, Bůh tvůj, kterémuž ty sloužíš vždycky, mohl-liž tě vysvoboditi od lvů? — Da ius tu jevil důvěru v pravého Boha, který jediný je s to jej vysvoboditi. — S jakým tu napjetím blížil se k jámě, z níž k jeho radostnému úžasu ozval se hlas Daniela: Králi, na věky buď živ! První slova Daniela z jámy byl pozdrav králi. Bůh mi poslal anděla svého a zavěla ústa lvů, nebo — (pozorujme to odůvodnění!) před ním spravedlnost nalezena jest při mně, nýbrž ani před tebou, králi, hřfchu jsem neučinil.

A výsledek této zázračné záchrany?

Veřejné vyznání víry v Boha Danielova. Napsal král všechněm lidem, pokolením a jazykům: Pokoj buď vám rozmnožen! Ode mne ustanoveno, aby na všem panství a království mém všickni trásli a báli se před Bohem Danielovým. Neb on jest Bůh živý a věčný na věky! — Tehdy Duch svatý mluvil ústy Daria krále. Království Boha toho nebude rozptýleno, ani panování jeho až na věky! — Jaký to mohutný charakter! Despota sice, ale kterak upřímný a vděčný! Miloval tolik něžně svého přítele, že pro něho nevečeřel a nespál. Známost pravého Boha rozšířena byla do všech krajů veliké říše. Bůh se zjevoval v jistých dobách i pohanům. Od libijských pouští přes Rudé moře a horu Sinaj k Jerichu a dále až za Tigris a Eufrat až k horám indickým zaznívalo jeho jméno. Daniel byl apoštolem pravého Boha ve světové říši Daria.

Slavný Fenelon napsal o knize proroka Daniela: Čtěte to místo (kap. 5.), v němž králi Balthasarovi oznamuje soud Boží a ukažte mi v některých velikolepých dílech starého věku, jež by se jemu na roveň postaviti mohly. Nevěřící básník světobolu Byron a vedle něho nemravný sice, ale poeticky velmi nadaný Heine sami cítili, že hostina Balthasara krále je velikým dílem právě a ryzí poésie. Oba se pokusili něco podobného vytvořiti, aniž by jen z daleka byli biblického originálu dostihli. Jejich básničky — píše Baumgartner sarkasticky a trefně — hodí se k textu Danielovu jako hračka ze slonové kosti k obrovským okřídleným kolossům před paláci v Ninive a Babyloně. Musíme se do paláců babylonských despotů vnysliti, abychom úchvatnou majestátnost Danielovy profecie pochopili. O chvalozpěvu mládenců v peci ohnivé platí slova Baumgartnera, Oera a jiných, že náležejí ku nejvznešenějším hymnům, jaké Duch svatý kdy do lidského srdce a na lidský jazyk vložil. — Nuže, pokusme se podle kapitoly 5. veliký ten obraz vylíčiti:

Balthasar král učinil hody veliké tisíci předním svým:
a jedenkaždý pil podle věku svého.

(Staří jedli a pili méně a mladí více, dle věku svého! K jakým ohavnostem svádí démon obžerství!)

I rozkázal král již jsa opilý, aby přinesli nádoby zlaté a stříbrné, kteréž byl odnesl Nabuchodonosor otec jeho z chrámu jeruzalemského, aby pili z nich král a přední jeho a ženy jeho i ženiny.

(Ze starého Říma je známá zhovadilost, jaká při hostinách římských císařů panovávala.)

— Tedy přineseno jest nádobí zlaté i stříbrné:
a pili z nich král a přední jeho a ženiny jeho.

Pili víno a chválili bohy své zlaté a stříbrné, měděné, železné a dřevěné.

(Bylo to rouhání největší Bohu israelskému, z jehož bohoslužebných nádob jako na potupu se pilo.)

V touž hodinu ukázali se prstové, jako ruky člověka písícího naproti svícnu na svrchu paláce královského:
a král hleděl na články ruky písící.

(Nyní pozorujme dojem tohoto dramaticky úchvatného výjevu:)

Tehdy tvář králova změnila se a myšlení jeho zkormucovalo ho:
a opojené ledví jeho oslabovalo se a kolena jeho vespolek se srážela.
I vzkřikl král silně — —

(Zdaž není graficky vidět ty ztrnulé postavy opilců s drkotajícími zuby, srážejícími se koleny a se zsinálými tvářemi.)

Vzkřikl tedy král silně, aby přivedli mudrce Chaldejské a hadače.

Kdožkoli přečte písmo toto a výklad jeho mi oznámí,
šarlatem odín bude a zlatý řetěz míti bude na hrdle,
a třetím bude v království mém.

A když všickni mudrci nemohli písma ani čísti, ani výkladu oznámiti králi, král Balthasar velmi se zkormoutil a obličej jeho se změnil. Co nyní? Ve 2. kapitole knihy Danielovy byli vykladači pro neumělost svou odsouzeni k smrti, od níž je Daniel osvobodil. Avšak tentokráte na jevišti vystupuje osobnost jiná — královna matka — která králi ukázala cestu k Danielovi.

Jest muž jeden — pravila — v království tvém, kterýž ducha bohů svatých má v sobě: nebo i král Nabuchodonosor, otec tvůj, ustanovil jej knížetem mudrců, otec, pravím, tvůj, ó, králi! — Král rady té uposlechl a když, kázav si Daniela předvolati, jal se mu slibovati vyznamenání a dary, Daniel na to odpověděl: Darové tvoji tobě buďte a dary domu tvému jinému dej: avšak písmo čísti budu tobě králi. — Na to Daniel před zpitým asiatským despotou rozvinul velikolepý obraz rodinných dějin. — Bůh nejvyšší, ó králi, dal Nabuchodonosorovi království a velikou slávu i čest. Bez bázně vylíčil asiatského despotu: všickni lidé tráslí se a báli před ním: kterékoli chtěl, zabíjel a které chtěl, povyšoval a které chtěl, ponižoval. Když pak se pozdvihlo srdce jeho a duch jeho zatvrdil se k pýše, ssazen jest s stolice království svého a ze spolku synů lidských vyvržen byl a srdce jeho s zvřaty položeno jest a s divokými osly bylo bydlení jeho: seno také jako vůl jdal a rosou nebeskou tělo jeho smáčino bylo, dokudž nepoznal že panuje Nejvyšší nad královstvím lidským. — Po těchto slovech jal se Daniel králi vyčítati jeho zločin. Proti Panovník u nebeskému pozdvihl jsi se (ty pouhý panovníku pozemský) a nádoby domu jeho přinesena jsou před tebe — a ty i přední tvoji, ženy a ženiny pili jstě víno z nich: bohy také stříbrné a zlaté a měděné a dřevěné i kamenné, kteříž nevidí, aniž slyší, chválil jsi: Boha pak, kterýž má dýchání tvé v ruce své i všechny cesty tvé, neoslavoval jsi, protož — — —

A zakončení tohoto dějství uvádí se slovy lakonicky úsečnými:

A v touž noc zabit jest Balthasar, král chaldejský. A Darius médský nastoupil na království.

Zdaž z kterýchkoliv dějin jiných říší a psaných od nejslavnějších spisovatelů světských, mohl by podán býti výjev podobající se dramatickým vylíčením, byt jen z daleka, výjevu tomuto? A mohli bychom se ještě tázati, zdaž později některý z křesťanských panovníků, za jejichž vlády byly nádoby z domu Panovníka nebeského odvezeny, děj tento četl a zdaž se nezachvěl? K čemu všemu bylo nádob těch použito? Zdaž se tu i některý Bohem pomazaný Daniel pozvedl a poukázal na osud krále Balthasara?

Z proroků menších zde v řadě první jest uvéstí proroka Joëla, jež mnozí malým Isaiášem nazývají, a jehož slova často se v církvi ozývají. Jaké to mohutné obrazy staví se před oči při líčení hladu od kobyлек:

Vypravujte o tom synům svým: ostatek pohousence snědla kobylika,
ostatek po kobylice snědl brouk a ostatek po brouku snědla rez.
Procitítež, kteří pijete víno v sladkosti,
nebo národ (hejna kobyлек) vstoupil na zemi, silný a nesčíslný:
zubové jeho jako zubové lva: a třenovní zubové jako lvíčete.
Obrátil vinici mou v poušť a fíkoví mé obloupl:
obloupil a zavrhl: bílé učiněny jsou ratolesti jeho.
Zmizela suchá i mokrá oběť z domu Hospodinova.

Popleněna je krajina, kvílila země, nebo pohubena je pšenice, zahanbeno je víno, zemdlel olej. Zahanbeni jsou oráči, strom jablek granátových a palma i jablůň i všecko stromoví seschlo, zmařena jest radost synů lidských.

Zasvěťte púšť, svolujte shromáždění, shromážděte starce,

všecky obyvatele země do domu Boha vašeho :

a volejte k Hospodinu.

Děsný let kobylek líčí prorok takto :

Den temnosti a mráкотy, den oblaku a bouře:

jako jitro rozprostřené po horách — (přikrývají mračna kobylek celý kraj).

Před tváří jeho oheň zžírající a po něm žhoucí plamen:

jako zahrada rozkoše země před ním

a po něm pustina pouště. Jako tvářnost koňů tvářnost jejich

a jako jezdci tak poběhnou.

Jako hřmot vozů po vrších hor skákati budou,

a jako zvuk plamene ohně, zžírajícího strniště,

jako lid silný připravený k bitvě.

Od tváří jeho trápiti se budou lidé:

všecky tváře zsinají v hrnec.

Jako silni poběhnou, jako muži bojovní vstoupí na zeď:

ano i skrze okna padati budou a neurazí se,

do města vejdou, po zdi běhati budou, na domy vylezou

a skrze okna vejdou jako zloděj. Od tváří jeho

třásti se bude země, pohnou se nebesa:

slunce i měsíc se zatmí a hvězdy ztratí lesk svůj.

Cestovatelé, kteří na své oči viděli hrozný tah kobylek, ujišťují, že prorok velmi názorně postihl hluk od letu kobylek, zrovna jakoby nepřítel táhl skrze zemi.

(Pokračování.)

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

V.

Jak starokřesťanské památky potvrzují katolickou věrouku.

Jak z minulých statí bylo vidno, podaly nám starokřesťanské památky a pomníky mnohou vzácnou a zajímavou odpověď na různé otázky o právním postavení křesťanů, o misiích, o životě křesťanů vnitřním a soukromém, o umění a pod. I tážeme se: Nelze se od těch starých pohřebišť křesťanských a jich pomníkův nadíti kromě oněch zpráv historických ničeho více? Je známo zajisté, že nálezy, jež udály se v našem století na historických územích národů předkřesťanských, daly nám též nahlédnouti do náboženského přesvědčení národů těch. Tak na př. nálezy egyptskými, chaldejskými, etruskými objasněna velice víra národů, kteří země ony kdysi obývali, a podány nám tak zajímavé zprávy, že theologie národů těch jest nám nyní mnohem známější, nežli druhdy, jelikož známy jsou nám z nich nyní věci, o nichž současné památky literární buď úplně mlčí, anebo jen neúplné a zběžné poznámky podávají.

Nalézali se tudíž takové bohatství tradic náboženských v pohřebišťích pohanských, bylo by věru s velikým podivem, kdyby pohřebišť křesťanská nepodávala nám prázdných zpráv o víře těch, kdož je budovali a navštěvovali. Vždyť matka-církev sestupovala do nich denně v osobě svých kněží, aby tam k věčnému uložila své zemřelé děti a zapěla jim žalmy a hymny liturgické, jako ukolébavku

k dlouhému a klidnému spánku! A pozůstalí přátelé přicházeli často do podzemí se srdcem touhou přeplněným a s modlitbou na rtech za své milé, kteří již dopluji na lodi církve bojující ku břehu věčnosti. A tu by snad tyto soukromé i veřejné modlitby, jichž obsahem nemohlo býti nic jiného, leč touha a naděje záhrobní, byly zmizely pro nás s poslední ozvěnou na vždy? Tu by snad žádný z oněch článků víry, za něž nejeden z těch podzemních obyvatelů krev svou byl prolil, nebyl se tam vryl na stěně nějakým slovem nebo nějakým symbolem? Částečnou odpověď na tyto otázky daly nám již malby katakomb, o nichž jsme se výše byli zmínili. Praviliť jsme a viděli jsme, že v nejstarších výtvorech umění církevního jest ukryta a zavinuta nejedna myšlenka náboženská a nejeden článek věroučný. Než tytéž pomníky a nápisy katakomb podávají nám v tomto směru zpráv ještě více, poskytujíce tak bohoslůvi a věrouce křesťanské svědectví velice vzácného a závažného, jelikož ukazují a dokazují, že táž víra živila křesťany století prvých, jež nyní církvi je hlášána.¹⁾

A svědectví ta jsou závažna. Proč? Poněvadž máme originály těchto výpočtů, a nikoli pouhé kopie, do nichž by se snad opisováním a prepisováním byla mohla během tolika století vlouditi nějaká chyba. Dále pak tyto originály mají tím větší význam, že obsah jejich není pouze přesvědčením jednotlivce, nýbrž že je přesvědčením celé církve. Neboť nápisy ty a pomníky nalézají se na místech, kamž celá církev, představení i věřící, denně sestupovala a denně nápisy ty viděla, četla a je schválila. Neboť bděla-li církev odsamého počátku nad čistotou a ryzostí učení Kristova, vymytující z něho vše, co tam různí bludaři byli zasedli jako koukol mezi pšenici, podrobovala-li ihned z počátku dohledu a censuře všechny spisy o náboženství jednajících, není ani možno nemíti za to, že rovněž tak pečlivě bděla nad ryzostí a čistotou myšlenek, jež umělci její ryli, kreslili a psali na hrobech a pomnících křesťanských.

Ovšem nesmí se v té příčině od pomníků hřbitovních žádati, aby nám snad podaly celý katechismus věrouky křesťanské; toho žádati, bylo by žádati příliš. Nikdo zajisté nejde na hřbitov, aby se tam z kamenů naučil katechismu celému! Na jednu věc však máme právo, totiž, aby pomníky ty vydávaly nám svědectví o záhrobní naději křesťanů. Na to právo máme. Uvidíme však, že podají nám více, než nač máme nárok.²⁾

Křesťanství jest, jak známo, kultem jednoho Boha ve třech osobách. Proto také křesťané zvali se »ctiteli jednoho Boha — cultores Dei«, a název ten dávali si jako největší chloubu i na své hroby, vyznávající tak víru v Boha, a to víru v Boha jediného.

»Mesurius věřil v Boha«, čteme na hrobě z dob Diokletianových.³⁾ Nebo jinde: »Cassus Vitaliovi, který žil 58 let, 9 měsíců, 10 dní; otci zasloužilému náhrobek ten postavili synové. Ať odpočívá v pokoji, jenž věřil v jednoho Boha.«⁴⁾ Jiné nápisy počínají opět slovy: »Ve jménu Boha«. Tak na př. jeden zní: »Ve jménu Boha! Gorgonie, odpočívej v pokoji spolu s rodiči.«⁵⁾ Jinde zase vyjadřuje se přesvědčení, že zesnulý živ jest v Bohu. Tak na př.: »Zde odpočívá vdova Felicissima. Budeš žíti v Bohu«. Nebo: »Ursino, budeš žíti v Bohu«. Nebo: »Faustino drahá, žij v Bohu«. Nebo: »Památce Tuliově. Žij vždy v Bohu, duše drahá« atd.⁶⁾

Avšak i víra v Krista Ježíše tam vyjádřena. Tak na př. čteme na jednom náhrobku: »Regino, žij v Pánu Ježíši«; nebo »Asellus žije v Kristu Pánu«; nebo »Viktorina odpočívá v pokoji a v Kristu«; nebo: »Tělo Liviovo přijala země... Duše odevzdána Kristu.«⁷⁾ Nebo jinde: »Augurine, odpočívej v Pánu a v Ježíši

¹⁾ Bilczewski-Tumpach, *Achaeologie* str. 266. n.

²⁾ Tamtéž str. 284. n.

³⁾ Rossi, *Roma sotterr.*, t. III., str. 60. n.

⁴⁾ Armellini, *Le catacombe romane*; Roma 1880, str. 170.

⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 287.

⁶⁾ Tamtéž, str. 287. n.

⁷⁾ *Ibid.* p. 289.

Kristu.«⁸⁾ Nebo: »Pokoř Páně a Kristův budiř s Faustinem Attikem.«⁹⁾ A ještě tyto nápisy: »Prima se svou dcerou odpočívají v Bohu, Pánu Kristu.«¹⁰⁾ Nebo: »Bonosa synu Bonosovi, odpočívajícímu v Pánu našem, Bohu Kristu.« Nebo: »Pochován byl ve jménu Krista Ježíše Kakkabonianus desátého dne před kalendami srpnovými, jenž žil jeden rok, dva měsíce, dvacet a jeden den. Holoubku beze žluči, odpočivej v pokoji.«¹¹⁾ Nebo: »Hermaniscus žije v Bohu Pánu Ježíši« — nebo: »Aequitiovi — v Ježíši Kristu Bohu — neofytovi zasloužilému.« Nebo: »Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel. Dobrému a nevinnému synu Pařtorovi... postavili náhrobek tento Vitalius a Marcellina, rodiče.«¹²⁾

To zajisté dostačí, abychom nabyli přesvědčení, že první křesťané věřili v božství Krista Ježíše, a že znali a ctili nejen první, nýbrž i druhou božskou osobu. Avšak pomníky ty vydávají též svědectví o víře starých křesťanů v božství Ducha sv. Tak u sv. Kallista je nápis, znějící v překladě takto: »Drahému Cyriakovi, synu nejmilejšímu. Žij v Duchu sv.«¹³⁾ Jinde čteme nápis: »Protus odpočívá v Duchu sv., Bohu.«¹⁴⁾ A ještě jinde nalézá se invocace Ducha sv. »Adjuvet Spiritus Sanctus — Pomoziž ti Duch sv.«¹⁵⁾

Než, uvedeme ještě nápisy, které vyznávají víru v celou nejsv. Trojici. Tak v katakombě sv. Domitilly nalezen tento nápis: »Jucundianus věřil v Ježíše Krista, žije v Otci, i Synu i v Duchu sv.«¹⁶⁾ Nebo máme starý nápis, který zní: »Julianovi, odpočívajícímu v Bohu, v Pánu a v Duchu sv.«¹⁷⁾ A jiný, delší nápis zní: »Zde odpočívá spánkem pokoje Agelperga, služebnice Kristova, jež žila asi 18 let. Věřím v Boha Otce, věřím v Boha Syna, věřím v Ducha Sv., věřím též, že poslední den vstanu z mrtvých.«¹⁸⁾

Vizme jiný článek věroučný, a to článek týkající se stvoření a vykoupění. Již ve II. a III. století učili různí haeretikové, že hmota — materia — buď již sama sebou je zlá, nebo jest výtvořem principu zlého. Proti tomuto učení protestovala církev nejen ve spisech a v kázáních, nýbrž i v umění a jeho výtvořech, na nichž jasně zobrazovala božský původ pokolení lidského. Nejlépe vidíme to na sarkofagu, nalezeném v Římě v basilice sv. Pavla za hradbami při kopání základů; nyní nalézá se sarkofag ten v museu Lateránském. Pochází z počátku IV. století a de Rossi nazývá jej pro bohatý obsah bohoslovný »nejkrásnější eposejí křesťanské věrouky.«¹⁹⁾

Sarkofag ten²⁰⁾ má na přední straně dvě pořadí nad sebou, či dvě patra, z nichž hořejší rozděleno jest na dvě části mušlí či medailonem, jež obsahuje poprsí zemřelých manželů; dolejší pak střední obraz představuje Daniele mezi dvěma lvy.

První scéna po levé straně medailonu představuje nejsvětější Trojici v podobě tří mužů stejného věku, tvořících Evu z kosti spícího na zemi Adama. Jest otázka, která z těch tří postav představuje osobu božskou? De Rossi, a po něm Kraus²¹⁾ a mnoho jiných soudí, že osoba sedící na trůně, draperií pokrytém a jakoby hlavně zaujatá tvořením, jest Bůh Otec, jelikož jemu zvláště přísluší seděti na trůně a jemu též připisují sv. Otcové stvoření, tak jako Bohu Synu přísluší vykoupění a Duchu sv. posvěcení. Pohyb ruky postavy té prý dokazuje, že mluví,

⁸⁾ Rossi, l. c., t. II. str. 303.

⁹⁾ De Rossi, l. c., str. 303.

¹⁰⁾ Bullett. di archeol. crist. z r. 1881, str. 65.

¹¹⁾ Viz: Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 291.

¹²⁾ Tamtéž str. 292. n.

¹³⁾ De Rossi, Roma sotterr., sv. II. str. 304.

¹⁴⁾ Rossi, Tripl. ommag., str. 117.

¹⁵⁾ Le Blant, Inscript., t. II. p. 372.

¹⁶⁾ Bulletino di archeol. crist. z r. 1881, str. 66.

¹⁷⁾ Bullettino z r. 1876, str. 92.

¹⁸⁾ Viz: Migne, Theologiae cursus completus, t. V. p. 325. Viz též doklady tuto uvedené v citov. »Archaeologii křest.«, str. 286—295.

¹⁹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 295.

²⁰⁾ Vyobrazení viz v uvedené »Archaeol. křest.«, str. 296.; též u Krause, Roma sotterr., tab. VII.

²¹⁾ Kraus, Roma sotterr., str. 354. n.

pronášejíc bezpochyby ona slova: »Učiníme člověka k obrazu a podobenství svému.²²⁾

Druhou božskou osobou jest dle týchž archaeologů postava, jež klade ruku Evě na hlavu a vykonává vůli Otcovu, doplňujíc tak bezprostředně akt stvoření, dle slov sv. Jana Ev. (I. 3.): »Všecky věci skrze Ně (Slovo-Krista) učiněny jsou, a bez Něho nic není učiněno (z toho), co učiněno jest.« Následovně třetí postava, stojící za trůnem, je Duch sv., jenž milostí svou povznášá první rodiče do stavu nadpřirozeného.

Jinak věc tu pojímá Garrucci.²³⁾ Opíraje se totiž o učení sv. Otců, kteří v ůli stvořitelskou připisují Bohu Otcí, v y k o n á n í Synovi a z d o k o n a l e n í či p o s v ě c e n í Duchu sv., má za to, že umělec musil nejbliže člověka postaviti Ducha sv., jako toho, jenž přichází jaksi poslední a poslední ruku k dílu přikládá, jelikož dílo již hotové posvěcuje; dále že zobrazuje toho, jenž dílo vykonává, t. j. Syna, a teprve za nimi toho jenž chce, aby dílo bylo vykonáno, Boha Otce. Tohoto, Boha Otce, musil prý tudíž umělec představit jaksi bezčinným, kdežto toho, který vykonává vůli, a toho, který posvěcuje, představil jako činností zaujaté. A proto osoba stojící za trůnem jest prý Bůh Otec, osoba sedící jest Syn, a ta, jež klade ruku na hlavu Evinu, jest Duch sv.²⁴⁾

Toť dvojný výklad, a obojí má zajisté důvody pro sebe. Ovšem to na věci nemění praničeho, jelikož v tom shodují se všichni bez rozdílu, že jest tu znázorněno stvoření člověka nejsv. Trojicí.

Než povšimněme si druhé skupiny, na hořejší straně našeho sarkofagu. Jest to ilustrace třetí kapitoly Genese o s v e d e n í p r v n í c h r o d i č ů k e h ě ě c h u. Had, držící v ústech zapovězené ovoce, značí, že prvotní hřích právě byl spáchán. První rodiče, zahalivše svojí nahotu listem, poslouchají výrok Boží, jež oznamuje neposlušným Syn Boží, zaslíbený v té chvíli Messias, neboť jeho představuje známá již z fresek katabombní postava mládence, stojícího mezi Adamem a Evou. Týž podává Adamovi klasy obilné, jež upomínají na jeden z trestů hřechu prvotního, t. j. na těžkou práci vzděláváním země; Evě pak podává beránka, jakožto symbol domácího zaměstnání jejího. Ostatně však oba tyto dary mají ještě jiný, hlubší význam: Klasy totiž jsou symbolem mše sv. a nejsv. Svátosti hostie jež z mouky se chystá, beránek pak jest předobrazem onoho Beránka, jenž má utrpením a smrtí svou — dle zaslíbení v ráji daného — potřít hlavu hadovu.²⁵⁾

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

(Pokračování.)

4. Povyšuje-li sociální eudaimonismus lidstvo k vlastnímu svému účelu, snižuje naproti tomu jednotlivého člověka k pouhému prostředku veškerenstva, jehož celá cena se určuje dle jeho užitečnosti pro společnost. I přívrženci sociálního eudaimonismu musí mravní zdokonalování za povinnost člověka uznati. Jestliže mravní dobrota v užitečnosti pro společnost záleží, je tedy nejvyšší mravní úlohou člověka, aby se vždy užitečnějším prostředkem pro společnost stával. Prostředku nevyhledáváme pro něho samého, nýbrž jen pro účel, k jehož dosažení přispívá. Z toho následuje dále, že, kdo k všeobecnému blahu již nepřispívá nebo mu překáží, že jest pro společnost bezcenným a že právem se může zahubiti. Z tohoto názoru vycházel Plato, když požadoval usmrcení nemocných dětí a lékařům doporučoval, aby nemocným umírání příliš neprodlužovali, kdyžtě pro společnost neúčinnými se stali. Sebevrah mohl by říci: »Pro společnost nehodí se úd, který

²²⁾ Genes. I. 26.

²³⁾ Viz: Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 297.

²⁴⁾ S Garruccim souhlasí Franzelin, De Deo trino, Romae 1869, str. 213. n.

²⁵⁾ Kraus, Roma sotterr., str. 355.; Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 297. n.

tolik trpí, jako já; prospějí jí proto, když jí tento trudný pohled uspořím,« a vzal by si život. Jiný by mohl říci: »Pro společnost nehodí se lidé bezectní; třeba, bych čest svou krví svého nepřítele očistil nebo zemřel,« a šel by v souboj. Marnotratník by řekl: »Pokrok průmyslu a obchodu prospívá společnosti; podporuji tento pokrok svým životem; osud dětí, jichž budoucnost zničím, nemá tolik váhy, jako blaho společnosti« a pokračoval by dále ve svém životě. Přivřenec zásady užitečnosti nemůže proti tomu nic namítati.

»Ale že zájem jednotlivce veškerenstvu podrobiti se musí, o tom se nebude moci pochybovati,« praví Gižycki. Popíráme se vši rozhodností, že člověk v všechny své zájmy společnosti podříditi musí, a že jest proto jen pouhým prostředkem pro společnost. Nejvyšší úlohou člověka na světě jest, plniti vůli Boží a starati se o svou věčnou spásu, a nikdy nesmí své mravní, věčné zájmy blahu jiných lidí podříditi, jinými slovy, pro žádnou pozemskou výhodu nesmí člověk něco mravně zavržení hodného, hříšného činiti.

Jestliže se z křesťanské strany na člověku žádá zapírání sama sebe, oběti, posmívají se tomu naši protivníci. Naproti tomu žádají na člověku nejen zapírání, nýbrž úplné zničení sama sebe na oltáři lidstva. Tak pravdivo jest, že oběť v té neb oné postavě v každé mravouce místo naléztí musí. Požadavek úplného zničení sama sebe ve prospěch jiných, kteří nás jen počtem převyšují, jest ostatně nejen nesmyslný, nýbrž i nepřirozený a nemožný.

Jisto jest, že posledním účelem všech jest Bůh, lidé že jsou sobě přirozeností rovni, a že všichni stejně bezprostředně pro Boha jsou stvořeni. konečně že všechny ostatní věci ku prospěchu všech lidí připraveny jsou. Zřejmý odpor jest dále, že jest každý člověk i cílem všech, a že ho všichni jako prostředku užívati mohou.

5. Zásada všeobecného blaha činí také nutně mravní cenu člověka z velké části nejen na něm a jeho vnitřním smýšlení, nýbrž na zevnějších, náhodných okolnostech závislou.

Mysleme si dva státníky, A a B, kteří touž horlivostí pro veřejné blaho se vyznamenávají, avšak ostatně velice rozdílni jsou. Státník A jest bohatšího nadání, prozřavějšího rozumu, vyššího vzdělání; bohatství a šlechtictví podporují jeho podniky pro všeobecné blaho. B naproti tomu při stejně dobrém smýšlení nadáním, vážností u lidí stojí daleko za A; též nepříznivé zevnější okolnosti vystupují proti němu tak, že se jen skrovných výsledků dodělává.

Chce-li přivřenec zásady všeobecného blaha svým zásadám věrným zůstatí, nutně přikvne co do mravní ceny palmu státníkovi A, ačkoli B totéž dobré smýšlení má. Nutně tedy také přiznati musí, že mravní cena člověka z velké části závisí na přirozených přednostech a zevnějších okolnostech, které na vůli nezávisly jsou. Neboť mravní cena záleží v užitečnosti pro obecné blaho, ta pak jest v jednom případě větší než ve druhém.

Či snad se řekne, že mravní cena člověka závisí nejdříve na vnitřním smýšlení, nikoli na zevnějším jednání? To jest sice správné. Ale utilitarista nemá ze své zásady práva, cenu člověka jen dle vnitřního smýšlení posuzovati. Dle našeho mínění znamená to proto vzdáti se sociálně-eudaimonického stanoviska, když Paulsen jen přirozenou tendenci skutků a smýšlení, nikoli však jejich skutečné následky za podklad mravního posouzení klásti chce. Pravý utilitarista může na nejvýše žádati, aby užitečné následky také z pravého smýšlení vycházely; avšak smýšlení jest pro společnost jen potud užitečno, pokud se na venek užitečnými následky ukazuje. Nikdo nebude užitečným nazývati strom, který sice dle své přirozenosti dobré ovoce by nésti mohl, avšak skutečně, byť i z náhodných důvodů, ovoce nepřináší. Právě tak skutečná užitečnost skutku nebo smýšlení pro pozemské blaho rovná se nule, když dobrých účinků nepřináší. Skutek za jiných okolností mohl býti užitečný, avšak nebyl jím.

Může se však přece správně tvrditi, že dobré smýšlení všeobecně a samo o sobě jest pro společnost důležité a prospěšné? Ovšem, ale jen proto, že obyčejně dobré smýšlení dobré účinky přivádí, a pokud to činí. Nepřináší-li smýšlení

nebo skutek skutečně dobrých účinků pro společnost, neprospívá jejímu blahu, jest jí tedy neužitečné.

Ostatně chce-li se přívrženec sociálního eudaimonismu k dobrému smýšlení odvolávati, smí jen jedno smýšlení mravně dobrým nazývati, totiž vůli, prospívati všeobecnému blahu, a jen jednu pohnutku za mravně dobrou uznávati, totiž prospívati obecnému blahu. Neboť mravně dobrým jest mu jen to, co jest pro společnost užitečné. Vůle pak jest jen tehdy dobrá, když k dobru směřuje. Jakmile tedy někdo obecně užitečný skutek vykoná z jiné pohnutky než z pohnutky všeobecného blaha na př. z lásky k Bohu, pro krásu ctnosti, z ohledu na vlastní prospěch, jsou to mravně lhostejné pohnutky, a proto jsou i skutky, z nich vzniklé, mravně lhostejné. Jest proto zcela nedůsledno, když Gižycki za mravně dobré prohlašuje jen skutky, které všeobecnému blahu prospívají, a pak zároveň požaduje, aby člověk měl při těchto skutcích za nejvyšší účel a pohnutku kliduše před očima. Jak může něco nejvyšším účelem mravního jednání učiniti, co pro společnost žádného významu nemá, nebo na nejvýše zájem podřízený, a co proto dle vlastního doznání sotva k mravně dobrému připočteno býti smí?

6. Norma všeobecného blaha jest příliš neurčitá, o níž nesčíslná mínění mohou býti i mezi vzdělanějšími i nejvzdělanějšími; co budou dělati ostatní? jak každodenní jednání zařídí? jak budou věděti, co jest dobré, co zlé? jak tedy budou děti vychovávat, aby se naučily jediné všeobecnému blahu prospívati? — ačkoli totiž konečný cíl nemusí nutně býti pohnutkou jednotlivých skutků, přece jednotlivé skutky nesmějí odporovati konečnému cíli, proto musí býti tento účel určitě určen.

V čem záleží všeobecné blaho? Jest to vývoj intelligence či hmotné blaho či obě najednou? Ať vezmeme cokoli, zůstává mravnost kolísavou. Je-li intelligence účelem, může se hmotné blaho zanedbávati, i není nemravné, mu škoditi nebo je zničiti. Jestliže jest hmotné blaho účelem, záležela by dokonalost národů v nejvyšší míře požitků. Je-li obě zároveň účelem, nevíme, v jakém poměru se mohou kombinovati, zdali jedno druhému v jistých případech obětovati se má, v čí prospěch při rozporu třeba se rozhodnouti. Nic by nebylo pevné; mravnost by kolísala dle vášní a rozmarů lidí, co by jedni mravným nazývali, jiní by měli za nemravné; co by tito za ctnost vyhlášovali, to by oni jakožto neřest zavrhli. (Pokrač.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

Manželstvím podporuje se mravnost, posiluje se člověk k plnění povinností životních, utvrzuje se v dobrém. Rodina — toť malé království, malý svět: otec má chrániti a milovati svěšené sobě hlavy, žena obsluhuje a vzdělává je, spolu trpí, spolu se těší, na sebe spoléhají, spolu se honosí, spolu blaha docházejí.

Odtud plyne veliká důležitost manželství. Proto církev raději snášeti chtěla odpadnutí celých národů i říší, nežli aby manželský svazek rozpoutati a ztroskotati dovolila. Ona volala: Non licet (není dovoleno), když Bardas s vdovou syna svého žil, — a odtud vznikla roztržka církve východní (řecké). Církev (Řehoř VII.) bránila králi Jindřichu, aby choť svou zahnal a s jinými ženami žil —, a papež Řehoř VII. raději proto zahynul ve vyhnanství.

Když francouzský král Filip I. Bertu, choť svou zákonitou, zahnal a ženu hraběte Fulka si vzal, zvolala církev: Non licet (není dovoleno), a rozmářilého krále Filipa II., jenž zahnal choť Ingelburgu a žil s krásnou Anežkou z Meranu, papež Innocenc III. po 13 let upomínal na nedovolenost činu takového interdiktum, až se král polepšil.

Když král Lotar II., zahnav choť svou Theotbergu, žil s Walondou, Mikuláš I. vykřikl: Non licet! A když Ludvík Bavorský zasnoubil syna Ludvíka

Braniborského s Marketou Maultasch (Hubatou), ženou ještě žijícího krále Jana českého, Jan XXII. prohlásil: Non licet!

Král anglický Jindřich VIII. žádal papeže Pavla III., aby zrušil sňatek jeho s Kateřinou aragonskou a aby směl mít za choť Annu Boleynovu, a když papež vyřkl: Non licet — odpadl Jindřich VIII. od římské církve a založil anglickánskou.

A když Napoleon I. žádal, aby papež manželství bratra jeho s protestantkou platně uzavřené zrušil, prohlášeno z Říma: Non licet!

Církev ustavičně tedy hájila svatost manželského svazku proti zvlí, bludařstvím, násilnostem gnostiků a manichejských, montanistů i státní omnipotenci moderních vlád, jež se zavedením sňatku občanského usnadňují rozvod . . .

Církev žádá, aby dospělý muž a žena po zralé úvaze vstoupili ve sňatek, který jen smrtí jednoho z manželů může býti rozvázán. Prudenter agas — jednej opatrně! radí oběma. Žena dobrá (Sirach 36, 24.) zjedná muži blahobyť, je mu podporou ve všem, zdvojnásobí léta jeho života, obveselí muže, vlévá sladkost a sílu, zdobí dům . . . Žena však zlá a nešlechtná zármutkem naplní duši, takže muž vzdychá a se Sirachem (25, 26.) a Přísł. (20.) volá: »Lépe bydleti na poušti, nežli se ženou zlou, která je bičem a štírem.«

V manželství nemá se vcházeti pouze z touhy po bohatství, neboť přísloví praví: »Chceš li se zničiti, vezmi si ženu bohatou,« — ani pro vznešený rod; ani pro krásu, jež sice lásku vyvolává, ale život naplňuje nebezpečnostvím i nástrahami, a lehko buvši ztracena, zármutek i ošklivost zploditi může, nýbrž volně a svobodně (bez nucení se strany rodičů) a spravedlivě, to jest má se uzavřítí mezi osobami stejného asi věku a vzdělání, národnosti a náboženství, stejných tužeb a názorů, stejného hmotného nebo duševního kapitálu.

Či není to nespravedlnost, když mladá choť záhy po sňatku musí »satební svůj závoj zaměnití za roucho ošetrovatelky nemocných« (Marchal), když místo zdravého a ctnostného muže nalezne žena pouhé trosky a zříceniny člověka, jež má srdce zrezivělé, mysl uvadlou, krev porušenou, jež dlouhým mlčováním poskvrnil duši svou? Proto nechtě pamatuj na slova Lacordaira: Příteli, pomni, že jsi synem matky cudné a sestry ctnostné, nezničuj se, neplýtvej tělem, zachovej sílu svou, abys byl milován od té, jež v tichosti kdesi čeká, až povolána jsouc, bude ti slibovati věrnost a lásku až do hrobu!

Hleděti nutno na ctnost při sňatku. Tak již učinil Eliezer, vyvolil Isákoví pro napojení velbloudů, Ludvík Durynský, (jež o Alžbětě uherské pravil: Vy chcete, bych ji nazpět poslal? Vidíte horu tamto? Kdyby byla celá zlatá, nedám ji za Alžbětu, kterou miluji pro její ctnosti), jak učinila Monika, sv. Gorgonia, Klottilda (o ní pravil manžel její Chlodvík, král franc.: já svou silou nepřátela a ona ctností svou mne přemohla), sv. Františka římská, (jejíž manželství za celých 40 let ani nejmenší nevůli nebylo zakaleno), sv. Itha (jež prchlivost muže svého, hr. Jindřicha z Toggenbergu ukrotila), sv. Nona, Artemisia atd.

Ale jaká bývá za naší doby příprava ke stavu manželskému? Nevstupuje se lehkomyšlně v manželství? Dbá-li se, by muž i žena vynikali pracovitostí a pokorou, zbožností a šetrností, čistotou a dobrými mravy?

Vidíme, jak mladí lidé záhy známosti zapřádají, na dostaveníčka tajně pospíchají, flirt a donjuanství provozují, jak nebezpečí, v němž se lehce zahyne, milují.

Zejména ženskému pohlaví tolik se lichotí, a tak se klamati hledí, že není divu, když na sta dívek a žen, jako mušky na ohni se spálí. Výchova dívcí jest do 14 roků skoro táž jako chlapců. Ale pak: Ve městech obyčejně chodí »do šití« kde slyší množství klepů a řečí pobláznujících. Učí se hře na pianě, ve které ovšem nedospějí k dokonalosti. Učí se tanci (»a valčík zní jim pak v uších celý den«); učí se i franciňe nebo i angličiňe, ačkoliv nebude řečí těch nikdy potřebovati; učí se zpěvu, (a která novicka ještě škály zpívající nemívá touhu i domnění, že bude slavnější, nežli Adelina Patti nebo Barbi neb jiná slavná primadonna!); čtou romány a novelly, jimiž se mysl jejich rozpaluje, a bludnými názory o životě plní, a hlavně — pěstují módu, to jest, strojí se, aby jedna druhou zastínila, žurnály parádní zkoumají co nejdůkladněji, o šatech výhradně skoro jen

debatují, u výkladních všech skříní nápadných se zastavují, sport a šperky si oblibují.

A emancipované slečinky, bytosti unavené a blaseované, jak je vidíme ve výkladech fotografických, na promenádách a v koncertech, na plesích, na bazarech a v lázeňských městech — to že jsou budoucí manželky různé a střídmé, ty že budou záhy vstávat, moudře a obratně pracovat?

A Bohu buď žalováno, že na venkově našem výchova dívčí jest na vlas takofka stejná jako ve městech, neboť přčetní sedláci nechtějí míti »nevzdělané« dcerky, a proto je dávají do měst.

Pak se divme, že je tolik sebevražd z nešťastné lásky« a že je tolik ohavného kuplířství, že slyšíme slova: »Ať je starý, vezmi si ho, neboť má peníze«, »já si vezmu třeba žida nebo pohana«, »míti domácího přítel, to je věc dovolená« a pod.

Pro muže jsou dlouhé studie, dusná dílna, život tovární, služba vojenská a zdlouhavý postup v úřadě, dále množství místností zábavných, život spolkový a pod. také neblahou přípravou k řádnému sňatku.

A pak se mluví slova lživá i u oltářů a místo požeňání nastane často v domácnosti — proklínání. Nedivme se. Vždyť »ve sňatek vstupují vlastně pole s polem, akcie s akcií, titul se zlatem« (Marchal). Pod dojmem náruživé hudby nebo stkvělého plesu, nebo procházky večerní v šatech dají si slovo dvě osoby, jež pak mají jen dva šťastné dny, a to den sňatku a — pohřbu! (Pokrač.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Protectorát arciknížete Františka Ferdinanda nad katolickým školským spolkem způsobil u nás i za hranicemi značné hnutí. Berlínské listy praví, že »klerikální vláda« (!) v Rakousku není vnitřní otázkou naší, ale dotýká se způsobilosti Rakouska k alianci. Znovoutvoření Německa s katolickým vedením jest šílenstvím; na zachování německví v Rakousku spočívá síla a pohotovost rakouské armády. Politika Schoenerera a Wolfa doznala (prý) ospravedlnění: proti vládnoucímu »počestujícímu klerikalismu« pomůže jen nejodhodlanější, nejbezohlednější obrana. Každé smlouvání znamená prohru. Přirozené zájmy odkazují Rakousko na — připojení (!) k německé říši. (Tag. Rundschau.) — Dne 24. dubna mluvil proti arciknížecímu projevu posl. Pernstorfer na říšské radě říka, že se stal — politickým agitátorem. Při tom bušil do katolických zemí, pravil, že správa papežského státu byla nejzkaženější a končil: »Klerikalismus jest nenáviděným pro svou panovačnost i proto, že duševní i hmotný rozvoj potlačuje.« Katolické věci ujal se vřele baron Morsey, jenž řekl: »Lomoz by nebyl, kdyby se jednalo o protectorát nad loží zednářskou. Jedná se o dlouhou připravovaný boj proti katolicismu.

Dne 23. dubna podali **Všeněmci** na říšské radě návrh na uzákonění němečiny, jako řeči armádní a státní i parlamentní, na vyloučení Haliče a Bukoviny ze svazku zemí na říšské radě zastoupených, o přivtělení Dalmacie k zemím koruny uherské atd.

Přirážka zemská v Čechách bude znova o 2 procenta letos zvýšena, tedy stoupne z 55 na 57 procent. Deficit činí 8,533.638 korun.

O chování se **mnohých důstojníků** v rak. armádě promluvili dne 26. dubna na říšské radě poslanci Kľofáč, dr. Herold, Hofica a Holanský, jenž četl zejména několik dopisů, v nichž vojáci psali domů: »Pláči bolestí, desátník bije přes hlavu, s čela se řine krev.« Min. hr. Welsersheimb odpověděl, že kázeň musí býti udržována, ale proti násilným prostředkům vyslovil se též.

Vláda předložila 26. dubna zákon o **stavbách vodních cest** a sice o zřízení průplavu z Dunaje k Odře, z Dunaje k Vltavě u Čes. Budějovic, průplavu Dunajskooderskému spojenému s Labem a spojení tohoto průplavu s Dněstrem. O návrzích vládních rokuje se ve výborech. Němci moravští žádají, aby se zřídil nejprve průplav Dunajskooderský, aby Vídeň měla levné uhlí a aby

se posloužilo maďarskému obilí a mouce. Proti průplavům naši zemědělci částečně se staví. Veřejnost naše právem žádá, aby se napřed u nás provedla regulace řek a potoků a meliorace půdy. Bar. Parish-Senfenberg v rozmluvě se zpravodajem »Pol.« nazval vládní předlohu dílem — ukvapeným, ježto výhody slibované nejsou v nijakém poměru k ohromným břemenům, jež se uvalí na obyvatelstvo. V této chvíli raduje se z předlohy několik inženýrů a — bursa.

Proti snahám **české feudální šlechty** staví se nejen liberální (židovský) tisk u nás, ale i v Uhrách. »Pesti Napló« na př. praví, že Andrassy dovedl trojspolkem v pravý čas položití hráz slovanskému feudalismu i slovanskému klerikalismu v Rakousku. Nebezpečnoství z vystupování katol. šlechty plyne prý nejen Uhrám — ale i dvoru.

Na Kladensku zvolen v V. kurii za posl. na říšskou radu JUC. **Václav Choc** proti Dru. Englovi. Zjevno, že agrárníci a nár. socialisté přes všechny své chyby v lidu našem půdy ještě nabývají. Jest veřejným tajemstvím, že s agrárníky sympatisuje kníže Dr. Bedř. Schwarzenberg. Pochybujeme, že to bude na prospěch šlechty konservativní a křesťansko-sociálnímu hnutí u nás. Od radikálů našich dočkáme se spíše větších překvapení v ohledu církevním.

Liberální Němci a lib. Slované (zejména Češi, a Slovinci s Tavčarem v čele, vedeni drem. Kramářem) pustili se do posl. Šusterčiče dne 1. května na říšské radě, takže nadávky posl. Steina obstály bez projevu nelibosti.

* * *

Sensační řeč pronesl v **Bonnu** německý císař Vilém II. při imatrikulaci svého syna na universitě a pak při slavnostním komersu či tření salamandra v buršáckém spolku »Borussia«, kde oděv barvami studentskými líčil krásu Rýna, kde každý hrad mluví o minulosti germánské a pravil: »Německá říše poklesla, protože nebyla zbudována na přesně národním základě. Universální myšlenka staré říše římské něm. národa nepřipustila rozvoj v německo-národním smyslu. Podstata národa jest uzavřenost jeho na venek, osobitost jeho lidu a jeho plemenná zvláštnost. Náčelníci menších knížectví přišli ve

spor s císařem a říší, jež sloužila univerzalismu. Vilém Veliký vykonal ve spolku se svými sluhy (!) sjednocení. Nádherně rozkvetlá říše stojí před vámi, radost a vděčná rozkoš vás naplňuj a pevné, mužné předsevzetí rozplameňuj, že jako Germánové na Germanii germánsky chcete pracovati, je povznášeti, siliti, vésti. Budoucnost užije vašich sil, ne aby je promrhala ve světovém blouznění nebo ve službách strannických, ale aby pěstovala sílu národní myšlenky a naše ideály. Spasitel vstěp ve vás mravní vážnost. Pak budete říkati: My Němci nebojíme se mimo Boha nikoho na světě. Němcko nade vše! — Tato německo-nacionální slova jsou znamením, co můžeme z Berlína očekávati.

V Anglii veřejné mínění žasne nad tím, že válka s boerskými republikami stála posud 3,600.000.000 K a že není viděti konce války. Vláda si vypůjčila již 4krát tolik na válku, co stála válka krímská.

Proti clu z vývozu uhlí v Anglii ozvalo se na přechetných schůzích anglické dělnictvo a průmyslnictvo.

V liberálních kruzích anglických obírají se plánem na potření Německa spolkem rusko-anglicko-francouzským. »Fostnightly Review« praví: Program všenněmecký jest ohrožením světa slovanského z toho plyne, že ruská a anglická politika musí jíti těsně vedle sebe. Německo hodlá se státi pánem celé střední Evropy až k Adrii, ba chce ovládnouti politicky a hospodářsky Balkán a Malou Asii.

Od 22—30. dubna vyjednával **francouzský min.** zahraničních záležitostí, Delcassé v Petrohradě s ministry ruskými a carem Mikulášem. Jednáno zajisté bylo o mandžurské a makedonské otázky, o možnosti války rusko-japonské, o trojspolku a společném postupu Ruska s Francií a pod. Německo kritizuje návštěvu tu způsobem rozčileným. Jako nejbližší následek výletu D. do Petrohradu bude realizace ruské půjčky ve Francii.

Momsen meškal několik dní v Paříži jako delegát akademie berlínské. Někteří franc. učenci a časopisy způsobili mu o v a c e, což jistě nesvědčí o vytrvalosti a důslednosti povahy.

22.000 dělníků v dolech zaměstnaných hlasovalo dne 28. dubna pro započítí všeob. stávky, kdežto 14 000 dělníků proti Ministrům Millerandovi a Baudi-

novi, kteří měli dosud na starosti boj proti kongregacím, nastane nová práce: krotiti pohněvané dělnické soudruhy.

V **Alžírsku** vypukly nepokoje, při nichž zabito mnoho osob. Mohamedáni vedení marabutem hadžim Ben Alssou a jinými vůdci nechťejí strpěti franc. nadvládu.

Spojené strany radikální a pokroková v **Srbsku** vydaly prohlášení 29. dubna, ve kterém se ukazuje na potřebu organických zákonů novou ústavou podmíněných na spojení všech balkánských národů a zejména žádá se udržení přátelského styku s ruským národem.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Exercicie ve středních školách letos konané způsobily na mnohých místech pohnutí. Na některých ústavech odbylo se duchovní cvičení sice bez intermezza, ale někde došlo ke sporu mezi prof. náboženství a ostatními professoři, někde (jak byly tři případy uvedeny i ve veřejných listech) studenti svatokrádežně sv. hostii odnesli si v šátku nebo v knížce z kostela domů, jinde (na jisté reálce v předměstí pražském) nedostavil se student ke sv. zpovědi z důvodů, že »tomu nevěří« a pod. Je to symptomatický zjev pro náboženské poměry v naší intelligenci.

Jak se psátí nemá. »Rozvoj«, revue pro veřejný život vědu, literaturu a umění, který od »Času«, »Samostatnosti«, venkovských listů atd. je označován jako časopis »mladšího českého kněžstva«, přináší v č. 12. dne 20. dubna úvodní báseň, podepsanou šif. Amis, ve které se praví: Kde jsou muži? — — I šel jsem slídit do paláců — ach, místo mužnosti ukázali mi své řady a podvazky, své kordy a své pochopy a svoje děla. Chvátal jsem mezi pastýře lidu a volal jsem: kde jsou muži?! Chacha, přišly báby, mající mužství své na bradě a mezi nohama, a huby veliké, velikánské Světlem röntgenovým hledal jsem mužství v nitru, v mozku rozvahu, v srdci odvahu, našel jsem v mozku strach i v srdci strach, v srdci zaječím. Poblil jsem se a šel jsem do hor«. — Hned na to je článek nadepsaný: »Je-li »Rozvoj« listem je do va tím?« odpověď je na dlaní. Bylo by záhodno, aby se poměr »Rozvoje« k »mladšímu kněžstvu« a ke konsistoři náležitě objasnil.

Antisemitské dopisnice.

V Německu vychází spousta antisemitských brožurek a spisků, jež u nás nesmí se šířiti. Také antisemitské dopisnice kolují za hranicemi bez závady. U nás konečně máme dopisnic antisem. několik, na nichž

je buď nějaký výjev z židovského blahoplného života znázorněn nebo citáty ze židovských spisků uvedeny. Následkem dotazů posl. Březnovského na říšské radě dne 5. března 1901 smí se nyní jako dopisnice rozesílati tato antisem. dopisnice, jež nadepsána jest: Antisemitské desatero: 1. Neostýchej se vyslovovati a psátí slovo žid, kde toho třeba. 2. Zachovávej věrně, přísně a důsledně heslo: »Svůj k svému«. 3. Nedej zahynouti českým a křesťanským obchodníkům a živnostníkům. 4. Cti a miluj vsady a vždy jen vlastní svou krev. 5. Nedopusť, aby židovskou konkurencí zabíjen byl český a křesťanský průmysl. 6. Zamezuj znečišťování české krve krví židovskou. 7. Neokrádej o výdělek křesťanské a české obchodníky tím, budeš-li kupovat u židů. 8. Moř a nič švindle a vyssávání židovské. 9. Nepomáhej k rozkvětu židovskému. 10. Nespoj se nikdy se svým židovským nepřítelem. — Bohužel, u nás se mluví pořád jen a jen slova, ale ke skutkům se nepřikročí. Jinak na Moravě. Tam v Olomouci, v Prostějově a jiných větších obcích židé musili opustiti své německo-nacionální přátele, s nimiž jako u nás se děje, stále se pářili, neboť křesťanské obyvatelstvo moravské začalo důsledně prováděti heslo: »Svoji k svému!«

„Fünf Jahre meines Lebens.“ Pověstný Alfred Dreyfuss vydal u dra Johna Edelheima v Berlíně (!) obšírný spis, kde líčí posledních pět let svého života ve Francii a na Dáblově ostrově, kde žil v deportaci. Rozumí se, že spis, který líčí »bezesné noci«, nesčetná utrpení při vyšetřování, degradaci a denník (zdá se, že psán byl denník ten teprve ve Francii a nikoli na místě samém) atd. jde u internacionální společnosti židovské silně na odbyt. Myslí se, že proces Dreyfussův bude za čas zase obnoven, aby — až nebude více svědků očitých, (jeden za

druhým umírá nebo se světa násilně je připraven) a socialisté ještě větší váhy v Loubetově republice se domohou, — byl Dreyfuss docela rehabilitován to jest zase do armády — (rozumí se jako generál) uveden.

Hilsnerův proces. Nejvyšší kašační soud ve Vídni dne 24. dubna zmatečně stížnost Leopolda Hilsnera proti rozsudku porotního soudu v Písku dne 14. listopadu 1900 zamítl a to všemi dvanácti hlasy. Zůstává tedy Hilsner odsouzeným k smrti provazem.

»**Česká společnost pro spalování mrtvol**«, řízená městským fysikem Drem. Záhořem, usiluje, aby co nejdříve postavena byla pec na spalování mrtvol. Příjem společnosti obnášel 1895 korun . . . Nemá městský fysik pražský a městský inženýr pan Čížek jiných starostí?

Německé listy mají stálou rubriku »Oesterreich-Klosterreich«. — Zatím by měly spíše míti nápisy Oesterreich-Judenreich.

Nejvíce analfabetů zjištěno v Rumunsku, a to ze 6 milionů lidí 4 mil. neumějí ani čísti ani psát.

»**Tkalci**«, divadelní kus Hauptmannův, vynesli posud 474.954 marků, »Potopený zvon« 469.875 marků.

Dánští studenti zavedli večerní

kursy vyučovací pro pracující lid. Na 1700 osob dalo se zapsati do kursů, v nichž se udílely lekce z počtů, krasopisu, účetnictví, počtů a jazyka dánského, anglického, francouzského a německého, z astronomie, dějepisu a zeměpisu. — Město Kodaň poskytl r. 1884 sně potřebné k výkladu v obecních budovách, technika dala kabinety své k experimentům. Mimo to zřízena od studentů bezplatná porada a pomoc právní lidu, kterou poskytuje 52 advokátů a 22 právníků, kteří za rok měli 21.000 právních případů. Dále podnikli studenti plodnou činnost v oboru otázek státovědeckých, hospodářských, sociálních, historicko politických, kulturních, zdravotnických a pod. a sice brožurkami, přednáškami a pod. Do r. 1897 rozdáno mezi lid 140 spisků po 6000 exemplárech, tedy skoro 1,000.000 knížek! Mimo to psali studenti do venkovských časopisů poučné články novinářské z oboru rolnického, řemeslnického a dělnického a to pokud možno bez — strannickosti a pouze vedením idey prospěti lidu! Mimo to pracovali studenti pro sbírky a musea národní, pro galerie, obrazárny a p. Právem táže se »Hl. N.«, líče tuto všestrannou činnost dánských studentů. A kde je český student? Co činí český student?

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Naše Listy** č. 35. (obsahuje čl. »V našem máji«, »soc. demokracie a křesťanská dobročinnost« a pod., č. 36. obsahuje »Sv. Jan Nepomucký a pravda jeho odpůrců«.)
- Růže Dominikánská** květen č. 1. red. P. Guala Konečný.
- Vychovatel**, red. dr. R. Horský. Č. 9. (přináší čl. pokr. »O reformě středních škol« od prof. Horáčka).
- Sborník historického kroužku** č. 2. red. dr. M. Kovář, přináší zejména čl. »Soustava učení Petra Chelčického na základě pramenů« od dra Ant. Lenze.
- Sebrané spisy Ehrenbergra** seš. 9—10. nákl. G. Francla.
- Příprava k sv. birmování** od dra J. Rydvana, (Ježkova katechetská knihovna) nákladem G. Francla.
- Škola Bož. Srdce Páně**, květen, red. dr. Petr Hlobil a dr. Vychodil. Nákl. benediktnů rajhradských.
- Král Saul**, bibl. hra se zpěvy v 5 jedn. od J. Weisse, nákl. benediktnů rajhr., 36 h.
- Květy Mariánské**. čís. 5., red. dr. Vychodil a P. Lux v Rajhradě.
- Anděl Strážný**, duben č. 9. Red. P. Vilém Ambrož. Nákl. Bened. knih. v Brně.
- Časopis katol. duchovenstva**, red. Dr. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 4. obsahuje řadu cirk. pojednání a kritiky literární.
- Přítel domoviny**, Běsové, román od Dostojevského, přel. Wagner, sv. 8. Nákladem Ed. Beauforta v Praze.
- Obzor literární a umělecký**, red. Jar. Vlček, č. 6. nákl. Bursík a Kohout.
- Levná ilustr. knihovna**: H. Sienkiewiczze »Drobné povídky« sv. 9. Nákl. Beauforta.
- Osvěta**, č. 5., red. V. Vlček. (Obsahuje čl. R. Pešky: »Co mluví minulost a přítomnost«, čl. K. Kálala: »Netrhejte se od bible Králícké«, čl. od Mikše, Leubnera, román V. Vlčka (V Budečské škole), čl. od Flajšhansa, Zákrejse, Tyršové, Harlesa, Šimka, Knitla a j.
- Alètheia** č. 2., red. dr. Vondruška.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrosova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Císař přijede opět do Prahy.

V den sv. Jana Nepomuckého.

K. — Popřítí nelze, že panu předsedovi ministerstva podařil se chytrý kousek, jenž záleží v tom, že otázku národnostní v říšské radě, v níž stále jen dělala zlou krev, šťastně vyměnil za věc o mnoho praktičtější. Bezpochyby, že vzpomenu si na hlasy z Němec i z Čech často se ozývající, aby konečně zanecháno bylo sporů národnostních a aby obracen byl zřetel k otázkám praktickým. Hospodářství a průmysl prý hyne, cizina nás zaskočuje a my prý stále se jen hašteříme, ve které řeči má se kde úřadovati. To konečně nahlédla i vláda a odtud ta náhlá změna. V tom tedy osvědčil p. z Körberů šťastnou ruku. Otázky národnostní jsou odstaveny a důsledně poutichne i řev: »Pryč od Říma!« Sněmovna je opět dělná, zázrak se podařil, a aby radosti z něho byl dán průchod, císař navštíví opět království České, navštíví Prahu, Litoměřice a Ústí n. L. Zázrak dělnosti parlamentu byl proveden předlohou o vodních cestách. »Národní Listy« k úspěchu tomuto mladočeským poslancům gratulují, jsou in dulci jubilo. V této chvíli nechceme jim tuto radost kaziti, naopak přejeme, aby se na cestě praktických vymožeností s úspěchem pracovalo dále, a aby z nich na pole národnostní vybočováno bylo co nejméně. Čas a praktická potřeba nejlépe urovnají spory národnostní, jitření na obou stranách bude ubývati a Wolfovci volky nevolky musí na chvíli umlknouti.

V této chvíli koná Praha přípravy k důstojnému přivítání císaře a krále, jenž zajisté největší radost má z toho, že Češi a Němci svorně rokují o dalekosáhlém projektu, kterýž — bude-li šťastně proveden, — bude mít veliký užitek pro celou zem.

Je po všem světě známo, že na panující hlavu rakouské říše padlo nejvíce ran, jež vůbec hlavu smrtelníka stihnouti mohou. Císař sám v rozumu tom se vyjádřil. Soucit každému člověku vrozený vyslovuje vroucí přání, aby alespoň poslední léta jeho panování byla ozářena klidem, aby přestaly již rozbouřené vlny dorážeti na něho a ztrpčovati mu poslední chvíle života. Leč pohřichu bouře neubývá a jestliže chvílemi se zdá, jakoby se již vyzuřila, vzdýmají se vlny brzy zase obnovenou prudkostí, zrovna jakoby ze dna moře na povrch provalovaly se sopky.

Dejž dobrotivý Bůh, aby nová cesta císaře do Prahy přispěla k trvalému utišení rozpoutaných vln.

Není tu třeba vykládati, z jakých příčin bouře ta povstala. Jsou to následky politiky veskrz pochybené, jakou státníci rakouští v letech šedesátých věku právě minulého inaugurovali, z níž jako z Panduřiny skříně zlo za zlem po celé říši se rozlévalo a užaslé národové s největšími obavami zří do budoucnosti, zdaž na dně té skříně pozůstává naděje. Je již zjištěno, že císař příští měsícem v den velikého svátku katolické církve do Prahy přijede. Jméno svátce toho často ozývá se v ústech upřímných katolíků. Kdož by neznal »chléb sv. Antonína«! Který upřímný

přítel míru a smíru rakouských národů nedal by z toho srdce rád nějaký dar chudíně na ten zbožný úmysl, aby dostalo se říši a zemím tohoto přezádoucího chleba, chleba to pokoje.

Víme však, že pravý pokoj pochází z Boha. Svět pokoje nemá a proto ho ani dávatí nemůže. Pokoji, vycházejícímu z Boha, zlovolní lidé staví se v cestu. Bůh má býti od lidu oddálen, aby pokoj k národům nedošel. Bylo vydáno heslo: Pryč od Říma, jež vlastně znamená pryč od Boha. A dokud heslo toto bude se ozývati, nebude též pokoje. A kdož by tomu věřil, že najde se státník, jenž by se odvážil se řemeslnými štváči v jakousi úmluvu vejíti: volejte si dle chuti: pryč od Říma, ale neříkejte: pryč od Rakouska!

Slova následníka trůnu rozlehla se po celém světě a nalezla u všech rozšafných lidí vřelého souhlasu, byla též každému upřímnému příteli mluvena z nehlubšího srdce. Slova ta vystihla pravou příčinu všech štvanic. Příčina ta zní: bez Boha, bez církve nemůže obstáti pokoj mezi národy. Může skoro vesměs se tvrditi, že lidé hlásající »Pryč od Říma«, sami v Boha nevěří. Žádný upřímný, nikoliv zfanatisovaný protestant, nemůže s Wolfovci souhlasiti. Z úst pruského krále vyšel výkřik: Zachovejte lidu víru. A stejně se volá i u nás.

Ten jistý rakouský státník, jenž myslí, že pokoj lze zachovati bez víry v Boha, je svrchovaně k politování, k politování však i říše, jejíž osudy jsou mu svěfeny, V příčině té berlínská »Germania« přinesla z Vídně dopis, jenž vzbudil velikou sensaci. Vrcholil v tom, že ten jistý státník dal velezrádným štváčům jakýsi pokyn: s církví katolickou naložte si jak chcete, tu vám dávám v šanc, jen neříkejte: pryč od Rakouska. Jinými slovy: aby toho draka vlastizrady nasytil, vrhá mu do tlamy Řím, církev, jen aby ušetřil říši. Věru, krásný to osvoboditel, jenž, aby zachoval syna, vrhá draku do jícnu matku, matku, pravíme, bez níž syn vůbec ani žítí nemůže.

Kdo jen poněkud dějiny rakouské říše zná, ví, kterak těsně říše ta s katolickou církví srostla, každý dějin znalý ví, že Řím to byl, jenž Rakousko nejen v epochálních bojích proti půlměsíci, ale i proti odpadlým knížatům říšským zachoval. Katolická církev může existovati i bez Rakouska, ale nikoliv Rakousko bez katolické církve. Vezměme rakouským národům katolickou církev, a říše ta se rozpadne. Protestantští Němci přirozenou tíhou by byli přitaženi k velikému tělesu Německa a co by se stalo s odkatolichenými Slovany? To ví sám Bůh. Něco by z nich spadlo k Rusku, jiná část k bezhlavému šismatismu pod patriarchou cařihradským, nás Čechy by Německo přitisklo ku svému tělesu, a haličská Polska byla by znovu rozdělena, část by připadla Rusku a část Německu.

Odkatolčení Němci brzy by ztratili lásku k dynastii. Který katolický Němec dá si ze srdce vyšvadroniti věrnost k církvi, dá si vyšvadroniti i věrnost k císaři. Na věrnosti prvnější spočívá věrnost druhá. Lidské srdce, je již tak uzpůsobeno, že bez té nejzákladnější věrnosti, t. j. bez víry, jež základem je vši občanské věrnosti, není žádného pokojného spolužití vůbec. Důkazem jsou toho dnes lidé, kteří veřejně se prohlašují za atheisty. Stalo se již mnoho pokusů, založiti obec na atheismu a doposud ani jediný se nezdařil. Atheisté jsou společensky možnými toliko ve společnosti křesťanské, v níž všeobecným proudem jsou neseni. Atheista ve společnosti křesťanské při každém kroku dopouští se nedůslednosti.

On proti lidské pověrečnosti brojí, ale při každém kroku užívá a požívá dobrodiní křesťanského řádu. Užívá dobrodiní křesťanské přísahy od svědka, dobrodiní poslušnosti a věrnosti od nábožné služby, dobrodiní věrnosti od křesťanské ženy, dobrodiní kříže na věžích a na rozcestích, jenž šíří kolem sebe bázeň Boží i do srdce lotra, aby se na bezbranného atheistu nevrhl. Největším nevděčníkem a nedůsledníkem je ten, jenž atheistou se nazývá a jenž při každém kroku dobrodiní křesťanské civilizace požívá. O těch dobře pravil Bismark, že by jim rád kus země přenechal, aby si zařídili samostatný stát na základě atheismu. Atheismus je negací všech křesťanských státotvorných zásad, je vůbec nihilismem. Atheismus je negací vši autority. Bráti širokým davům autoritu, je tolik, jako nadělati z nich anarchistů. Atheismus v theorii je anarchismem v praxi.

Z dějin protestantismu dalo by se snadno dokázati, že s heslem: »Pryč od

Říma«, povždy spojoval heslo: »Pryč od katolické dynastie.« Tak si počínal protestantismus v katolické Francii v 17. století a taktéž v katolickém Rakousku. Ze tehdy panující habsburský rod protestanty nejen z Čech, ale i ze Solnohradska, z obou Rakous a alpských zemí vypovídal, nedělo se tak z náboženské nesnášlivosti, jako z důvodů politických, protože protestanti všude proti panující dynastii kuli velezrádné pikle. Tak tomu učí dějiny.

Proto též následník rakouského trůnu dobře postihl naučení z dějin panující dynastie. »Pryč od Říma« v Rakousku znamenalo vždy zároveň »Pryč od Rakouska«. Nechť si někdo jen přečte dějiny protestantismu v Uhrách, kdež helveti spikli se i s tureckým sultánem naproti rodu habsburskému.

Že ten památný výrok vyšel právě z úst následníka trůnu, jest velmi významné. A ministr, jenž na interpelaci Všeněmců v příčině výroku toho odvětil, že jej považuje jen za osobní výrok, buď byl u velikém omylu, anebo ostýchal se říci pravdu, což považujeme za správnější.

A sluší též konstatovati, že Všeněmci od té doby jsou ve svém vlastizrádném počínání opatrnější, ale netvrdíme, že by od svých snah upustili, jež budou sledovati tím úsilovněji a při tom skrytěji.

Císařova cesta do města, v němž provádí se heslo: »Pryč od Říma«, co nejdržeji, má zajisté svůj politický účel. Kolem Ústí n. L. a Teplíc až doposud prováděli se nejsmělejší protestantské rejdy. Uvidíme, s jakými úspěchy v příčině té císařova cesta tam se potká. Wolf ve svém orgánu zuří.

My však máme hlavně na zřeteli cestu císaře do Prahy. Doufejme, že touto cestou obnoveny budou svazky, jež ode věků poutají český národ k dynastii a že nenaleznou v radě koruny více místa rádcové nám nepřátelští. Nejlepší shoda Čechů s Němci byla by tehdy, kdy oba národové společně putovali ku hrobům svatých patronů zemských. A jako dříve svatyně oba národy spojovala v lásce a věrnosti k dynastii, tak nechť děje se i přístě. Proto Všeněmci usilují vyháněti Němce z katolických svatyní, aby tím bezpečněji mohli je verbovat do cizí říše.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Na horní levé polovici sarkofagu zobrazeno tedy stvoření člověka a pád prvních rodičů spolu se zaslíbením Messiáše. Vizme nyní dolejší levou polovici téhož sarkofagu. Tam vidíme již zaslíbení v ráji dané vyplněno: Zaslíbený beránek-Vykupitel sedí již na klíně druhé Evy, t. j. Panny Marie, která satana ujařmila, a přijímá návštěvu tří mudrcův. Nejsvětější Panna sedí na trůnu, podobném onomu, na němž sedí nahofe jedna z božských osob při stvoření člověka, ale trůn ten není přikryt; tím chtěl umělec jednak vyjádřiti, že Maria Panna, ač byla povznesena k nejvyšší hodnosti mateřství Božího, nepřestala přece býti tvorem, a jednak chtěl znázorniti vedle božského původu a božské přirozenosti dítěte též jeho lidskou přirozenost a lidský původ ze ženy. Za trůnem matky Boží stojí osoba, jež dle jedněch představuje sv. Josefa, dle jiných Ducha sv., z něhož nejsv. Panna počala.²⁶⁾

Hned vedle této scény klanění se tří králův uzdravuje Spasitel slepého, který jest obrazem každého člověka, v slepotě hříchu na svět přicházejícího, jakož i obrazem celého lidstva, jež sedělo v temnotách modloslužebnosti, a teprve osvíceno světlem učení Božího, vrátilo se na cestu pravdy. Kristus drží v ruce závitky

²⁶⁾ Kraus, l. c., str. 355.; Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 298.

Přisma sv., což ukazuje buď na jeho božské poslání nebo též na to, že evangelium jediné má moc, temnoty bludu zaplašovati.²⁷⁾

Vizme pravou část sarkofagu. Tu vidíme, že v hořejší části zobrazeny jsou tři zázraky Spasitelovy: Kristus proměňuje tam vodu ve víno v Káně Galil., dále rozmnožuje chléb a ryby na poušti, a konečně křísí Lazara na prosbu jeho sestry Marie, jež padla Spasiteli k nohám. Všechny tyto tři scény tvoří vlastně jeden celek, neboť první dvě: proměnění vody ve víno a rozmnožení chleba, jsou předobrazem nejsv. Svátosti, třetí pak — vzkříšení Lazara — jest dle slov samého Spasitele, důsledkem požívání nejsv. Těla a Krve Syna Božího: »Kdo jí mé tělo a pije mou krev, živ bude na věky.« V dolejší pravé části sarkofagu nalézáme pak obrazy, týkající se primátu sv. Petra, jak mu jej Kristus odevzdává.²⁸⁾

A tak vidíme, že sarkofag ten svými řezbami je vskutku krásnou epopejí věrouky křesťanské o stvoření a vykoupení, a to řadou obrazů, jež spolu logicky souvisejí.

Než, jděme dále, a všimněme si toho, jak svědčí pomníky a nápisy starokřesťanské o správnosti učení katolického o svátostech. A tu pravíme, že pro všech sedm svátostí nalézají se v prastarých památkách těch doklady: jak pro křest a biřmování, tak pro pokání a Eucharistii, jakož i pro svěcení kněžstva, poslední pomazání a svátost stavu manželského. Nechceme však tuto zmiňovati se o všech, nýbrž ukázkou povšimneme si jen jedné, a to Eucharistie čili nejsv. Svátosti. Dlužno pak vyznati, že ve příčině té přináleží čelné místo dvěma náhrobkům, o nichž již v jedné z dřívějších statí zmínka byla učiněna. Jest to náhrobek Aberkiův a náhrobek Pektoriův, které však nám, jak uvidíme, ještě o jiných věcech, než o Eucharistii, svědectví podávají.

Všimněme si nejprve vždy historie každého z obou těchto pomníků, načež uvedeme jeho nápis a povšimneme si obsahu nápisu toho.

Náhrobek Aberkiův²⁹⁾ pochází z Frygie v Malé Asii. V poesii církve řecké žila památka velikého biskupa Aberkia ode dávna; obšrný pak životopis jeho napsal na základě starých pramenův a hymnů církevních slavný spisovatel byzantský Simeon Metafrastes.³⁰⁾ Mezi jiným vypravuje Metafrastes toto: Aberkios, biskup Hierapolský, přišel do Říma za vlády Marka Aurelia a Lucia Vera — tedy počátkem druhé polovice druhého století — a vymanil z moci zlého ducha dceru Marka Aurelia, Lucillu. Opustiv Řím, navštívil znamenité staré církve, odebral se do Syrie a Mesopotamie a ke své radosti nalezl všude touž neposkvrněnou víru Kristovu. Po návratu ze své apoštolské cesty dověděl se od Krista o své blízké smrti. Připravil si tedy hrob a náhrobní nápis. Potom skládá ještě ruce na svého jmenovce, jenž byl zvolen za nástupce jeho na biskupský stolec Hierapolský, loučí se s lidem a kněžstvem a umírá smrtí svatých.³¹⁾ K životopisu tomu připojil Metafrastes zmíněný náhrobní nápis Aberkiův a vzal jej, jak sám praví, z původního náhrobku, který však již za jeho doby byl poškozen.³²⁾

O tom, že biskup Aberkios jest osoba historická, není pochybnosti. To proti Tillemontovi dokázal slavně učenec Buck³³⁾ a Pitra,³⁴⁾ který srovnal všechny kodexy, v nichž akta, z nichž Metafrastes čerpal, se zachovala. Avšak k úplnému důkazu věci chybělo ještě svědectví samého náhrobku. Ani na to však nečekalo se dlouho. R. 1882 nalezl totiž Angličan Ramsay v Hieropoli, městě Frygie Štátné, náhrobek jakéhosi Alexandra, syna Antoniova, který byl postaven r. 216 po Kristu; a tento nápis má v sobě šest veršů, přejatých beze změny z nápisu Aber-

²⁷⁾ Kraus, l. c.; Bilczewski-Tumpach, l. c.

²⁸⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 298. n.; Kraus, l. c. str. 355. n.

²⁹⁾ Literaturu o náhrobku tom jednající uvádí Bilczewski, Eucharystia, str. 213—215.

³⁰⁾ Viz o něm Wetzler-Welte, Kirchenlexikon, (2. vyd.) sv. VIII. col. 1426. n.; Ehrhard ve spise »Festschrift zum elfhundertjährigen Jubiläum des deutschen Campo Santo in Rom« (Freib. i. B. 1897), str. 46. nn.

³¹⁾ Citov. v »Archaeolog. křesť.« str. 57. n.

³²⁾ Tamtéž str. 58.

³³⁾ Acta Sanctorum, Bruxel. 1858, sv. IX. str. 504. n.

³⁴⁾ Analecta Sacra, 1884, sv. II.

kiova. Ihned podjali se učený de Rossi³⁵⁾ a Ludvík Duchesne³⁶⁾ práce, a probadavše a srovnavše oba nápisy poznali, že Alexander použil náhrobku Aberkiova jakožto formuláče pro náhrobek svůj, vypustiv z něho jen to, co bylo Aberkiovi vlastní, a zejména místo jména Aberkios položiv, nedbaje vůbec metra, delší jméno: »Alexandros Antoniův.« Mimo to však nalezený nápis Alexandrův odstranil ještě jinou nesnáž, o jejíž rozluštění učenci ode dávna se namáhali. Nemohli totiž pro Aberkia naléztí místo v seznamů biskupův Hierapolských. A tu nápis Alexandrův ukázal, že nutno Aberkia přenéstí z Hierapole, města ležícího ve Frygii zvané Frygia Pacatiana, do Hieropole, města ležícího ve Frygii Šťastné — Fryg. Salutaris, ve kterémžto městě zhynul opravdu v druhé polovici druhého století Marcellus Avircius či Avirkios jako obrance víry Kristovy proti bludům montanistickým.

A že tyto konkluse učenců byly správnny, dokázala zase skutečnost, neboť Ramsay našel na své druhé cestě po Frygii u Hieropole nejdůležitější část originálního nápisu našeho biskupa, kterýžto kámen nalézá se dnes v museu Lateránském v Římě. Sultán turecký poslal jej totiž papeži Lvu XIII. jako dar k jeho 50letému biskupskému jubileu.³⁸⁾

Než, z které doby pochází nápis tento? Poněvadž náhrobní nápis čili epitaf Alexandrův, který je částečnou kopií nápisu Aberkiova, pochází z r. 216 po Kr., čili — jak v nápisu tom výslovně stojí — z r. 300. éry frygické, což je právě rok 216 po Kr. musí býti náhrobek Aberkiův starší. A tu, povšimneme-li si formy liter na náhrobku Aberkiově, která je různá a starší než forma liter na náhrobku Alexandrově, a povšimneme-li si údaje akt Aberkiových, jež jsou pravá a uvádějí Aberkia ve styk s Markem Aureliem, který panoval od r. 161—180 po Kr., uzavíráme s Bilczewskim, že náhrobek Aberkiův pochází z doby kolem r. 180 po Kr.³⁹⁾

Všimneme si nyní nápisu samého, který je psán v hexametrech. Veršů jest 22; rozděleny jsou na straně čelní a obou bočních stranách kamene. Zní pak celý nápis v českém překladě (z řečtiny) takto:⁴⁰⁾

»Slavného města obyvatel náhrobek tento ještě za živa jsem si učinil, abych tu svého času lůžko měl pro tělo své. Jménem Aberkios, žák jsem Pastýře neposkvrněného, jenž stáda ovčů pase na horách a oči má veliké, všechno vidoucí. Ten naučil mne slovům životadárným, do Říma poslal mne, abych spatřil město královské a královnu uzfel oděnou v šat zlatý a zlatou obuv mající. I viděl jsem tam lid znamení stkvělé mající. A viděl jsem rovinu Syrskou a všechna města, i Nisibis, přes Eufrat se přepraviv; všude pak bratří nalezl jsem, Pavla maje . . . (zde chybí slovo). A na cestě té všude průvodkyní byla mně Víra, která též všude skýtala mně jako pokrm Rybu ze zřídla, velmi velikou a čistou, kterou polapila Panna neposkvrněná a dala věřícím na vždy k požívání, majíc víno výborné a dávající je smíšené (s vodou) spolu s chlebem. Toto já Aberkios, přítomen jsa (u náhrobku) jsem diktoval, aby zde napsáno bylo, rok dokonáváje v pravdě sedmdesátý druhý. Každý, kdo rozumí slovům těm a téže jako já jest víry (mysli), necht za Aberkia se modlí.

Ať nikdo ve hrobě mém nepochová nikoho jiného. Jinak pokladně římské za trest nechť zaplatí 2000 zl. a předrahé otčině mé Hieropoli zlatých tisíc.«

Tak zní nápis ten. Vizme tedy blíže, o čem hovoří.

Nejprve sděluje nám nápis, že autorem jeho jest Aberkios, obyvatel slavného města Hieropole, jež nazývá ve verši posledním svojí drahou otčinou. Dále označuje Aberkios blíže svoji důstojnost, zova se žákem velikého Mistra, kterého neposkvrněným a vševidoucím Pastýřem nazývá, jenž očima svýma vidí život a utrpení celé církve i každé jednotlivé duše. Jest to pěkné vyznání víry v božství Mistra —

³⁵⁾ Bullettino di archeol. crist. z r. 1882.

³⁶⁾ Bulletin critique z r. 1882, str. 135. n.

³⁷⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 57—62.

³⁸⁾ Tamtéž str. 60. n.

³⁹⁾ Tamtéž str. 61. Fotografický snímek jedné části náhrobku Aberkiova jakož i rekonstrukci levé stěny jeho viz tamtéž na str. 311. a 312.

⁴⁰⁾ Text řecký viz ibid. 308. n.

Krista — Pastýře duší. Pak vypravuje, že z ponuknutí téhož Pastýře, který ho naučil pravdám života, podnikl pouť do Říma. Cílem pouti té bylo, spatřiti toto královské město, střed to celého světa, a uzřítí královnu ve zlato oděnou, jejížto nejkrásnější ozdoba je lid s jakýmsi stkvělým znamením. Tato královna — βασίλισσα — není nikdo jiný leč církve římská, oděná v nejkrásnější klenoty pravé víry a lásky. Nápis užívá zde téhož přirovnání, jakého užívají v církvi i sv. Otcové a Písmo sv., zovouce církve nevěstou, ozdobenou klenoty, nebo nejspanilejší královnou. — A kdo jest onen lid se stkvělým znamením? Jest to věfci lid římský, se stkvělým znamením stálosti ve víře, pro niž již sv. Ignác dává mu epitheta nejčestnější. ⁴¹⁾)

A proč as nastoupil Aberkios tuto dalekou cestu v pozdním stáří svém, v takovém nepohodlí a nebezpečnosti? Vždyť víra jeho byla dobrá, jelikož, jak sám vyznává, přijal ji prostřednictvím některého z učňův apoštolských z úst samého Krista! Aberkios nastoupil cestu na daleký Západ proto, že věřil, že všechny církve jsou stále povinny býti ve styku s církví římskou a dle ní se řídit. Muž ten svatý následoval jen příkladu svých velikých krajanů Polykarpa a Hegesippa, kteří také odebrali se do Říma, aby spatřili z blízka náměstka Kristova. V osobě Aberkiově skládá celý Východ hold svůj zástupci Kristovu na zemi. Neboť že nikoliv marnivá zvědavost a touha po spatření krás pohanského Říma vedla starce toho do města Petrova, nýbrž touha, aby utvrdil se ve víře, toho důkazem je další jeho apoštolská pouť až nad břehy Eufratu, na níž bylo mu největší potěchou, že všude, kamkoliv zavítal, našel tutéž víru Kristovu, kterou vyznával Řím.

Pravili jsme, že tam v nápise za slovy »Pavla maje . . .« chybí slovo, jež bylo setřeno a nečitelné již před věky, kdy starý životopisec Aberkiův kámen ten viděl; snad že chtěl Aberkios říci, že mu na cestě té byl sv. Pavel příkladem a vzorem.

(Pokrač.)

Missie Čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

(Pokračování.)

II. kapitola: Jesuiti upraví čínský kalendář.

Otcové Tovaryšstva Ježíšova z milosti císařovy mohli opět z úkrytu na denní světlo. Majíce v úmyslu získati si vděčnost národa a tím snáze ku křesťanské víře jej přikloniti, chopili se díla zvláštního, totiž úpravy kalendáře a astronomie vůbec. To bylo společným přáním císaře a vrchností, které od dávných let některé nedostatky v měření času tížily a nevysvětlitelné pohyby nebeských těles, velmi úzkostlivě pozorovaných, strašily. Skoro 380 let uplynulo od té doby, co něco v astronomii čínské uspořádáno, od té chvíle všechno stálo, jen občas v kalendáři dle potřeby buď přidáno či ubráno. Neznalí základních pravidel té vědy, proto zkušeností nahražovali vědu. V průběhu 7000 let (!) přes sedmdesátkrát měření času měnili. Poslední z upravovatelů, učenec Co-xen-Kim, velmi přiblížil se pravdě. Stanovil přesně roční rovnodennost a našel způsob, jak lze vypočítati úchylky slunce a ekliptiku. Vypočítal trvání roku a udal, že dle jeho rozpoznání nad počet plných stupňů zbývá ještě 24 minut a 25 vteřin atd. Stalo se asi r. 1281 po narození Páně, v osmnáctém roce panování císaře Colibae (NB. snad Kublaj, jméno u Mongolů oblíbené). Jeho systém vešel v užívání, ač mnohé chyby obsahoval, hlavně to, že nevzat zřetel na odstředivost chodu oběžnic a pohyb prostředního slunce,¹⁾ o němž soudil, že nepohnutě stojí, ač tenkrát se nacházelo v bodu letního slunovratu. Jmenovitě zanedbal vypočítávání zatmění slunce, což vyvolalo mnohé zmatky. Příhodilo se za vlády císaře Ciun-china, posledního z dynastie Chum,²⁾ že úřad mathematický chybil údeji budoucího zatmění slunce.

⁴¹⁾ Ibid. str. 313.

¹⁾ Motus Augis solis.

²⁾ Mongolská dynastie Juen r. 1368 zahnána jest Číňanem Hong-wu, který založil dynastii

Když se to dozvěděl císař, zavolal k sobě přednostu tribunálu náboženských obřadů,³⁾ jemuž oznámil, jakmile se něco podobného stane, že úřednictvo přísně potrestá. Tito potom ohlásili, že se nikdy neodvážili na svrchu řečeném systému ani čárky měniti, že vždy tak počítali a chybovali ve svých předpovědích o čtvrt hodiny, půl hodiny a i půl dne. Uhajující starožitnost, zakrývali tím svou nevědomost.

Mezi úředníky tribunálu náboženských obřadů příslušel doktor Siu Panhus (Pavel), přítel Jesuitův i opravdový křesťan. Týž pozoroval ono sluneční zatmění dle výpočtů P. Jana Terentia a výsledek shodoval se úplně s předpovědí. I uchopil se Pavel příležitosti pomoci jak Jesuitům, tak missiím. Uslyšev, že matematikové mají trestání býti, uvrhoval s lidskou chytrostí chybu více na nedobry způsob čínskému počítání než na astronomy a ujišťoval, že pravý způsob lze se naučiti jen od Evropanů, kteří zároveň jsou znalí božských příkázání i ochotni na rozkaz císařův vyučovati. Aby řečem dodal víry a váhy, předložil vrchnosti na nejlepším čínském papíře⁴⁾ velmi ozdobně psané dvoudílné pojednání o zatmění slunce a měsíce od P. Adama Schalla, Němce, z jehož dopisů toto vypravování sestaveno, který tenkrát jsa mladý muž, ve hlavním městě pilně čínskou literaturu pěstoval.

Císař spisek se dvořeničky prozkoumal a dav svolení k opravě čínského měření času, snadno protivníky umlčel. Úřady ovšem spoléhaly na Pavla, který hned klopotné práce se podjal, klada za krátko císaři do rukou nový pamětní spis se snůškou deseti bodů, jež jasně dokazovaly mýlku čínských hvězdářův. Upozornil dále na způsobné, neznámé stroje ku pozorování hvězd, vykládaje s důrazem, že ještě některé vědy dlužno míti buď za pomocnicc či za součástky astronomie, jako jsou arithmetica, geantria, hydraulica, musica i optica. O tom, čeho Číňané ve hvězdářství neznají, že se může časem zvědět dosti mnoho. Tím strhl na se veřejné mínění a vážnost nejen učenců v celé říši, ale jmenovitě císařského dvora. Však v tom všem oznamování, jako Apelles za stěnou, skrýval se Pater Jan Terentius, muž znalý všech odstínů lidského vědění, kněz vysokých ctností a skromnosti, který, ač právě proto mohl býti ozdobou knížecích dvorů v Evropě, přece v záležitosti víry Kristovy odešel jako do exilia do Číny. Slávou pohrdal, slouže chudým po vzoru Pána. Při jedné příležitosti Pavel představil Terentia císaři, vyjevuje otevřeně, že on jediným učencem, který mocen jest opraviti kalendář.

Pater Mikuláš dlel také ve hlavním městě, však duchovní práce ho tížily, proto Janu svěřeno vrchní řízení úlohy. Císař spokojil se se vším. Nařídil úřadu stavebnímu, aby, co práce řemeslné i dělnické se týká, dle návodu doktora Pavla a popisů Patera Terentia se vykonalo. Jednalo se o hvězdárnu. Snášeno všechno s patrným nákladem, obětmi, nejlepší hmoty se přivázely, zásoby mosazi k urobení zvěrokruhu a pravítka pro snažší vyznačení stupňův a minut, kupily se na staveništi. Sotva však začaty zajímavé přípravy velikého díla, vrazili Tataři zase do země, nyní jako nepřátelé, zem po zvyku barbarů pustošíce. V těch zmatcích smrt dokročila na P. Terentia.

Po uklidnění zbraní doktor Pavel pokornou supplikou k císaři znovu se obrátil, uváděje začatou kdysi práci v živější paměť s dodatky, že býval důvěrným přítelem P. M. Rici, od něho přemnoho ze hvězdářství pochytil i přišel k plnému přesvědčení, že dobří bílí cizinci, zdědivše vědy mistra Rici, což dokázali správným předpovědění zatmění slunce, jakožto členové řádu jezuitského, kterýž v Evropě učenými věcmi se zabývá, jediní mohou vědomostmi svými pro blaho říše zásoby Terentiovy využíkovati a to hlavně J. Adam Schall s P. Jakubem Rhó. Panovník přivoli k obnově podniku, nakazuje vrchnosti města, v němž oni, Schall a Rhó, právě působili, aby jim všechno, co potřebí k pohodlnému, rychlému cestování do Pekingu, přihotovila, projevil zároveň přání, že mají se ku dvoru dostaviti k audienci, jakoby byli členové některé městské rady, ačkoli dosud úředníky císařskými nejsou. Při schůzce v komnatě přijímací jak od úřednictva dvorského

Chum či Ming. Ta panovala 276 let a čítala 14 císařův. Činu-chin r. 1644 při povstání, které Schall pěkně líčí, byl s trůnu svržen.

³⁾ Tribunal rituum.

⁴⁾ In candidissima papyro.

tak od císaře přijati jsou laskavě, vážně s čínskou odměřeností, byt i tentokráte méně na jevo danou.

Ve přijemných nadějích začali tři mužové uložené dílo. Uzdálo se jim za vhodné, než na veřejnost vystoupí celou vědu hvězdářskou i s pomocnými vědami do čínské řeči přeložiti, knihy ty císaři doručiti s připojením nástrojů, na nichž: jak známo bylo, vládce svou zvláštní zálibu měl. Překlad měl míti tři oddělení, p ř e d m l u v u, co všecko astronomie v sobě obsahuje, t h e o r i i oběžnic, stálic, zatmění měsíce i slunce, konečně p ř e h l e d n é t a b u l k y, celý systém učební předstávující, kteráž veškera látka potom 150 kapitol vydala.

Skoro pět let v namáhavé přípravě té ulétlo ne bez užítku. Doktor Pavel činil časem mezi učenci poučné přednášky, ukazoval úryvky záznamů, konečně v ozdobné mateřštině napsané dílo veřejnosti předložil. Bylo to Božím štěstím pro oba Jesuity, že našli muže tohoto, zběhlého ve krásném rukopise a výtečného znalce hvězdářství svého národa.

(Pokrač.)

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

(Pokračování.)

7. Připustme však, že se podařilo, neurčitý pojem všeobecného blaha zcela objasniti. Tím ještě nevíme, co jest mravně dobré a zlé. Známe jenom účinek, kterého se má mravní jednání dodělati. Nyní teprve třeba určití, k t e r é s k u t k y t e n t o ú č i n e k p ř i v á d ě j í a k t e r é n i k o l i.

Rádi připouštíme, že se při některých skutcích společenská užitečnost nebo škodlivost sama sebou každému jeví, zvláště pokud se jen abstraktně pojímají. Avšak jakmile se zachází v jednotlivosti, zásada užitečnosti nijak nepostačí. Jest to prakticky nepotřebné měřítko mravnosti.

Uvidíme to na příkladě. Před několika léty stál missionář v dalekých krajích, P. Damian, před otázkou: Máš se velkomyslně službě malomocných věnovati a s nimi pro vždy ode všeho obcování s ostatními lidmi se vyloučiti a tak jistému nebezpečí nákazy se vydati či ne? Byl silný, zdravý a mohl ještě dlouho ku blahu lidské společnosti pracovati. Naproti tomu byli malomocní přece ponejvíce pro smrt určeni. Na zachování jich záleželo lidské společnosti dle zásady užitečnosti velmi málo. Mohl tedy na nejvýše mnohou bídu nešťastných odstraniti a je v jejich opuštěnosti posilovati a těšiti.

Co říká přívrženec všeobecného blaha k tomuto případu svědomí? Jistě by se zdrábal rozhodnouti, a kdyby tak učinil, mohl by missionáři jen jeho úmysl zrazovati a říci mu, aby se jakožto užitečný úd lidské společnosti zachoval. Všeobecné pozemské blaho co největšího počtu lidí jest nejvyšším měřítkem mravného, malomocní však jsou přece pro společnost ztraceni. Tak by chladně uvažující utilitarista musil říci. Zcela jinak soudí zdravý smysl nepředpojatých lidí. Když novinami šla zpráva, že se missionář velkomyslně blahu malomocných věnoval a z čisté lásky k bližnímu jedním z nich se stal, všechny strany vyslovovaly své veliké uznání a podivení nad jeho rekovností.

Snad se řekne, jednání missionáře třeba proto doporučovati, že společnosti na takých příkladech rekovné lásky záleží. Aby však skutek měl sílu dobrého příkladu pro jiné, musí tito skutek ten sám v sobě za mravně dobrý a chvalitebný uznávati. Síla, k následování povzbuzovati, jest jenom stínem, nikoli podstatou mravně dobrého. Kdo chce dáti jiným dobrý příklad, musí býti přesvědčen, že skutek jest sám v sobě dobrý a chvalitebný. Náš obdiv byl by ostatně velice se slabem, kdybychom přičinu měli za to míti, že nikoli zmírniti cizí bídu, nýbrž postaviti zářící příklad pro přítomné i budoucí bylo hlavním úmyslem missionářovým. A kdyby missionář byl předvídal, že jeho rekovného skutku nikdo si nepovšimne?

8. Utilitaristé o mravní ceně soudí tedy jen z účinků skutku. Ku pohnutce

skutku nijak nepřihlížejí. Výslovně to doznává Mill: »Pohnutka skutku nemá účasti při mravnosti jeho.« Avšak tomu odporuje zdravý rozum a všeobecné přesvědčení lidí. Neboť mnoho na tom záleží, znáti pohnutku, účel, pro který se skutek na př. udílení almužny děje: zda se děje, aby se chudý podporoval, či aby člověk od jiných byl chválen, nebo aby chudého ke zlému svedl.

Jsou sice skutky zlé, které smutné výsledky plodí na př. nemoci přivádějí, smrt urychlují atd. V těchto zlých následcích záleží dle názoru utilitaristů špatnost těchto skutků. V tom právě tak se mylí, jako by se mylil lékař, který by příznak nemoci měl za nemoc samu. Smutné následky na př. nestřídmosti jsou příznaky mravní špatnosti. Nevhodno jest v nich důvod mravní špatnosti hledati.

9 Hlavním omylem sociálního eudaimonismu jest, že z a m ě ň u j e s t a n o v i s k o j e d n o t l i v ě h o i n d i v i d u a s e s t a n o v i s k e m z á k o n o d á r c e. Zádá se od každého člena společnosti, aby se stále stavěl na stanovisko zákonodárce, aby se sama sebe tázal, jak má své jednání zaříditi, aby co největšího blaha největšího počtu lidí došel. To však jest nesmyslný požadavek. Zákonodárce, který prostředkuje nad jednotlivci stojí, má se na toto vyšší stanovisko stavěti a s něho zákony posuzovati; ale utilitaristé nemají práva od jednotlivce požadovati, aby se napřed na stranu společnosti stavěl, že smí na své blaho jen potud ohled bráti, pokud toho obecné blaho žádá. Mravnost jest v první řadě individuální záležitostí, která ovšem všechny, i společenské vztahy člověka obsahuje. Sociální eudaimonismus naproti tomu běže ohled na jednotlivce jen, pokud toho obecné blaho žádá. To jest nepřirozený a proto neudržitelný požadavek, a to tím více, když se naděje v lepší budoucnost na onom světě za blud vyhlašuje.

S tím nutně souvisí, že sociální eudaimonismus pravou povinnost svědomí způsobiti nemůže. Společnost sama ze sebe nemůže v srdce člověka zasahovati a způsobiti, aby se uvnitř povinným cítil, společenská příkázání za oprávněná uznávati a jim se podrobovati, když již z domova přesvědčení si nepřinesl, že jest jeho povinností, spravedlivým požadavkům společnosti se podrobovati. (Pokrač.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

(Pokračování.)

To není křesťanské manželství, kde není obapolné věrnosti, úcty a lásky. Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj, učí evangelium. Manželé křesťanští jako jedna duše žijí. Kde srdce k sobě lnou upřímnou láskou, kde jeden žije pro druhého, každé urážky se chrání a pro štěstí druhého pracuje, tam ráj manželský bývá.

Jak truchlivé jest když žena musí si říci: »On mne více nemiluje. Nezbyvají mi, nežli slzy...« A to se stává v manželství, jež bylo uzavřeno z důvodu sobeckých, a kde nebylo dbáno hlasu srdce.

Manželka jest společníci svého muže: sláva jeho padá i na ni, jako světlem slunečným měsíc je osvětlen, necest jeho zneuctívá také ji. Proto zle činí žena, která chyby muže svého roznáší a sousedkám na své »trápení« si stěžuje. Oba jsou povinni vzdávati si náležitou úctu. Muž, jenž trýznil ženu svou, jest surový barbar, neboť »bije-li kdo ženu svou, vraždu páše«. Gentleman nevztáhne ruky své na choť svou, jednáje rozumně a vážně s »mdlejším« pohlavím ženským, jak radí již sv. Petr (I. 3—7).

Muž pečuje o ženu svou. Jeho silná ramena poskytují choť bezpečné ochrany, jeho vědomosti skýtají domácnosti výživu, žena pak posiluje, těší, pobádá muže svého.

Ona spravuje krb, aby pokrm byl dobře přistrojen a v čas, pamětliva anglického přísloví, že »náklonnost udržuje se ne tak srdcem, jako — žaludkem«. A místo dýchánek kávových a čajových, místo návštěvy spolků (vyjma je d n o t c h a r i t a t i v n í c h, kde žena je na svém místě, kterých je však u nás vzhledem

k veliké bídě mezi lidem až příliš málo), místo četby románů, dívání se na hry ceny pochybné, — přemýšlí o nové a levné úpravě jídla, jsouc jista, že si zaslouží vděčnosti a pochvaly svého muže a že tu získá zdraví jejich dítek.

M. D. Rettigová stala se zajisté užitečnější svému domu i naší české veřejnosti sepsáním své výborné knihy kucharské nežli svými četnými povídkami, básněmi a pracemi dramatickými.

Slovem láskyplným rány osudu hojí, o zdraví muže svého pečuje, ponocuje u lůžka nemocného. Žena učí se od toho, koho miluje. Proto nemá muž jevit se malicherným, zbytečně žárlivým, ukrutným nebo všedním slabochem, aby neztrátila žena vážnosti před »hlavou« domácnosti, sice bude-li se svému muži smáti — bude jej i záhy nenáviděti.

O ženě křesťanské platí slovo Schillerovo: Ehret die Frauen! — Ctěte ženy! Und drinnen waltet — die züchtige Hausfrau — die Mutter der Kinder — und herschet wise — im häuslichen Kreise — und lehret die Mädchen — und währet den Knaben — und regt ohne Ende — die fleissigen Hände — und mehrt den Gewinn — mit ordnendem Sinn — und füllet mit Schätzen die duftenden Laden — und dreht um die schnurrende Spindel den Faden — und sammelt im reinlich geglätteten Schrein — die schimmernde Wolle, den schneeeichten Lein, — und füget zum Guten den Glanz und den Schimmer — und ruhet nimmer.«

O našich ženách křesťanských mají platiti verše Vrchlického:

Ó ženy, edenské vy smavé růže,
vy Parky žití našeho tak milé,
vy včely jste na lásky velkém díle,
stavice ustavičně, muž nechť bojí.
Vy mírné hvězdy, jichž svit vldný hojí
na každou stezku, v osud plný změny,
v svém každém zjevu buďte pozdraveny.
Vy, matky budoucnosti! Vlákno žití
celého národa vám v ruku dáno;
zda z vašich srdcí zkvete ono ráno,
jež voláme ve bouře vlnobití?
Vám v dlaň je dáno ono vlákno svaté;
Ó hleďte, ať je ryzí zachováte,
ať život vděkem žen a láskou matek,
dcer něhou nebeskou a sester přízni
nám celý jako rajska hudba vyzní
přes všední shon a různých bojů zmatek
by antický co umělec snil plaše:
to dokázaly české ženy naše
že tam, kde s něhou půvab v souzvuk svítí
a nad ním láska — rozkoší jest žití.

Krásné bývaly naše staročeské svatební zvyky, říkadla, písně a žehnání. Kéž se udržují s pokolení na pokolení, aby neodešel blahobyť z domácností našich, aby nepřibývalo lidí nešťastných, žalujících na krutá pouta manželská, aby muži netýrali žen svých a ženy nehleděly otravovati (slovem i skutkem) mužů svých, aby netvořily se »kluby žen rozvedených«, aby nebylo žen bojících se býti matkami a žen i mužů cizoložných, jakž toho všeho v nové době vidíme hojnost.

Silná jako smrt jest láska, dí Písmo sv. Láska se zbožností, pracovitostí, něhou a věrností spojená, nechť slučuje u oltáře osoby křesťanské ve svazek manželský.

Luc. Sie mieňski praví: Jest třeba, mají-li v národě kvěsti ctnosti, zbožnost, dobré obyčeje a příklady, — aby žena byla dobře vychována, aby plnila povinnosti dobré občanky, choti a matky. Neboť žena špatná, bezbožná rodí špatné, bezbožné syny, a bezbožní činí bezbožný národ.

Polské přísloví dí: Nejpěknější véno panna jest ctnostné vychování. A B o l z a n o dokládá: Tré cilů ať mají mužové i ženy (před sňatkem) na paměti: Moudrost, ctnost a spasení. — Kéž mají křesťanští manželé na paměti sv. Josefa a Pannu Marii neustále! Kéž následují ve všem příklad sv. rodiny Nazaretské!

(Dokonč.)

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Říma«.)

Na uváženou všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Politické, národní, sociální a mnohé jiné »palčivé« otázky řeší naše doba buď šťastně buď nešťastně. Všecky tyto otázky i jich rozluštění jest velmi důležité pro společnost lidskou, má-li pokračovati a blížiti se ku svému cíli — k Bohu. Čím šťastnějším bude rozluštění, tím blaženějším bude lidstvo.

Než, ač přemnozí řeší otázky vyjmenované, zapomínají na rozřešení nejdůležitější, abych užil běžného výrazu, otázky a to otázky náboženské.

Již veliký básník německý Goethe dí: »Vlastním a nehlubším thematem světových dějin, jemuz ostatní vše jest podrobeno, jest konflikt víry s nevěrou.«

Již při počátcích církve vyskytli se jak nevěrci, tak jinověrci; hlavně však vzmohl se proud jinověrecký, — nevěrecký vystupuje spíše ojedinele a chvilkově, — ve století šestnáctém. Otcem jeho jest Luther, Kalvín a Zvingli. Tento, ve století šestnáctém vzniklý, jinověrecký proud trvá po dnes; v nejnovější pak době provozuje rejdy své pod politickou maskou a snaží se ponejvíce v Čechách nabyti větší půdy.

Ke komu půjdeme? — ku katolické církvi, či ku církvím protestantským, kdež otázku náboženskou rozřešil, či lépe řečeno, v nesčíslné názory, protivné vůli Boží, spletl rozum lidský? Vizme!

I. Katolík¹⁾ jest ve své, katolické víře daleko šťastnějším, než protestant! Proč? Protože 1. jak v životě, tak 2. ve smrti má úplnou bezpečnost a jistotu o své spáse.

Tím šťastnějším jest křesťan, čím více má garantií, důkazů a záruk o své spáse. Katolík pak má více garantií, důkazů i záruk o své spáse než protestant. Proč?

a) Protože má ve své víře větší bezpečnost. Katolík věří, jako věřící protestant, že jen v Kristu Ježíši dojde spásy.

Kde mluví Ježíš Kristus? V Písmě svatém. V Písmo sv. věří protestant, ale my katolíci též. Kdo dal nám Písmo sv.? Sv. apoštolové. Nastane-li pochybnost o smyslu některé knihy Písma sv., kdo může říci, který smysl jest pravdivým? Zajisté ten, kdo knihu sepsal. Kde žijí však apoštolové, abychom mohli se jich otázati? Apoštolé na světě posud musí žíti, neboť Ježíš řekl: »Aj, já s vámi jsem po všecky dny až do skonání světa.« Že nebudou věčně sv. apoštolové zde na světě žíti v těle lidském, že Ježíš takovýto život, to jest věčný život na světě v těle lidském apoštolům nepřislíbil dozná každý. Katolík nalézá apoštoly ve své církvi v biskupech a římském papeži, jakožto viditelné hlavě církve. Ti jsou nástupci a zástupci apoštolů. V papeži a biskupech žijí apoštolé dále, v nich zůstává Ježíš Kristus dle svého zaslíbení na věky, až do skonání světa. Tuto bezpečnost má katolík, protestant však jí nemá. Proč jí nemá protestant? Protože nemá apoštolů, nemá jich nástupců, v nichž apoštolé dále žijí. Proto protestant vlastně neví, čemu má věřiti, a i pro to, co sám vyčte si z Písma sv., nemá žádné bezpečnosti. Z této příčiny právě jest u protestantů veliký počet sekt, z nichž jedna věří tomu a druhá právě opak. Platí o nich přísloví: »Kolik hlav, tolik smyslů.« Jsou i protestantští pastoři, kteří apoštoléské vyznání víry zamítli a nevěří, že Ježíš jest Bůh!

I nemožno, aby protestant v babylonském zmatku, jenž v jeho víře panuje, byl do opravdy vesel a jist si svou spásou, jako katolík. Vždyť již sám Luther neměl žádné bezpečnosti o pravdě svého učení, ježto nezůstal předně v něm důsledným a po druhé doznává sám, že mnohým pochybováním a nepokojem byl trýzněn, je-li pravda, čemu učí. Proto upokojení svědomí hledal v nadávkách a spíláních, pití, hřísích a neřesti, jak sám se přiznává.

b) Katolík má více prostředků ku dosažení milosti Boží, než protestant. Již starý pohan dí: »Vidím dobré a souhlasím s ním, ale konám zlé.« Jsme na duši

¹⁾ Následující jest vyňato ze spisku: »Luther a jeho dílo« od P. Ondřeje Hamerleho.

zranění a proto potřebujeme milostnou pomoc s hůry; čím máme milosti více, tím spíše kráčíme po cestách pravých. Katolíci dostávají milost ve svátostech. Protestant má pouze dvě svátosti, či vlastně jen jednu, a to sv. křest; druhé svátosti — Svátosti Oltářní již nemá. V protestantské večeři Páně není Ježíš Kristus, Jeho nejsvětější Tělo a nejdražší Krev. A proč není? Protože protestant nemá kněží, kteří by chléb a víno v Tělo a Krev Páně proměňovali, nemá biskupů, jakožto nástupců sv. apoštolů kteří by kněze světiti mohli. Protestanté biskupy a kněžství odstranili a proto nemají svátosti oltářní, v níž Ježíš Kristus, jako Bůh a člověk jest přítomen; nemají dále mše svaté, jež je sluncem katolické bohoslužby, radostí a útěchou katolického křesťana.

Katolíci mají sedm svátostí, jež byly od Ježíše Krista ustanoveny, jak písmo sv. potvrzuje a jež církev od počátku svého založení po všechny dny, až na naše doby udělovala a uděluje. Protestanté popírají sice, že Ježíš Kristus sedm svátostí ustanovil, ale nemohou prokázat, že tak neučinil, jakož i nemohou ukázat, kdo vlastně svaté svátosti, neustanovil-li je Kristus Pán, kdy a kde poprvé se udělovaly. Není tedy zase katolík, jenž má sedm svátostí, lépe na tom, než protestant?

c) Katolík má více pohnutek a pobídek ku křesťanskému životu, než protestant. »Víra bez skutků jest mrtvá«, píše sv. Jakub (2, 20). A již ve starém Zákoně se dí: »mysl a myšlení lidského srdce ke zlému nakloněna jsou od mladosti jejich« (1. Mojž. 8, 21.). Proto potřebuje člověk ku křesťanskému životu ustavičně pobídek a povzbuzování. Katolík pak má jich více, než protestant. Na př. jak povzbuzuje katolíka ku životu v pravdě křesťanskému každodenní sloužení mše sv. ustavičná přítomnost Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti! Katolíci i všedního dne navštěvují chrám Páně, kdežto protestantská modlitebna jest uzavřena po celý týden, a je-li otevřena, jest prázdnou. A proč by protestanté také do modlitebny chodili? Jaké povzbuzení ku životu křesťanskému čerpá katolík ze vznešených a významů plných obřadů, a rozličných církevních pobožností, jichž u protestantů není. Protestant má pouze kázání a zpěvy, což ovšem katolíci také mají a mnohdy i ve větší míře!

Jak bývá katolík mocně povzbuzen ku důvěře v Ježíše Krista a k milování Jeho, modlí-li se křížovou cestu, jde-li mimo sv. kříž, s nímž všude v katolických krajinách i osadách se shledáváme. Domnívají-li se protestanté, že katolíci konáním dobrých skutků zmenšují zásluhy Kristovy a důvěru v Něho, pak nechť věděti, anebo nevědí, že katolíci často na hořké utrpení Páně pamatují, zásluh Kristových nesmírně si váží a veškeru naději svou v rány Ježíšovy kladou. Katolík jest tedy lépe na tom ve své víře, jež mocnými pohnutkami a povzbuzením ku Ježíši ho vede, než protestant, jehož víra zeje chladností. Jak smutno bývá katolíku, kráčí-li protestantskou krajinou a nikde nespattí ani sv. kříže, ani soch svatých, ba ani nezaslechne pozdrav: »Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!« (Pokrač.)

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. — Grassmann, spisovatel (!) morálky sv. Alfonsa z Liguori, stal se rázem světoznámým. Až doposud věděl o něm německý svět, že je knihkupcem ve Štětíně, nyní však dovídá se o něm ostatní svět, že vlastně je komickým starochem, tolik jako tlachalem, jenž nesmí bráti se vážně. Tentýž mezi jiným vydal též dvou-svazkové dílo: »Gotteslehre«, z něhož Westf. Merkur podává výňatky. — Doposud — dí o tom díle — nikdy nedostalo se nám do ruky dílo tolik nesmyslné jako toto. Robert Grassmann nazývá svého boha: Všeduchem (srovnej: všeněmec!), duchem přírody. Duch ten v každé vteřině stvořuje 31.687 billionů tělesných bytostí. Tento všeduch podle výpočtu Grassmanna v době 20.000 sextillionů let stvořil nynější svět. Kromě toho v každé vteřině stvořil 31.687 oktillionů bytostí etherových, k čemuž měl zapotřebí 121—4000 tredecillionů let. Počet všech etherových bytostí páčí od 121 sedecillionů až na 1000 vigintitrillionů. Grassmann věří prý též v Krista božího

Syna, a v Ducha sv., avšak oba jsou tvory všeducha, jako všechny etherové bytosti Kristus je mu synem božím, který prý učinil slunce a zemi v 25 nonillionech tvůrčích činech. Vedle toho však existuje ještě 20 millionů jiných synů božích, kteří zase hvězdy zaopatřují obyvateli. Grassmann domýšlí se, že vedle našeho slunce je ještě 20 miliard jiných sluncí, z nichž každé má svou zvláštní odrůdu lidí a že tudíž při nejmenším též 20 miliard synů božích býti musí, z nichž každý je budovatelem a vykupitelem svého extraslunce. Taktéž domnívá se Grassmann, že i svatých duchů je 20 millionů a možná i 20 miliard, z nichž každý má své etherické tělo. Taková je ryze křesťanská věrouka R. Grassmanna. I o dějinách lidstva má Gr. své názory. Nejstarším plemenem lidským jsou dle něho černoši, kteří žijí prý již od 900.000—600.000 let před Kristem. Po černoších přišli na svět Indiáni a to asi od 600.000—300.000 př. Kr. Pak přišli Mongolové od 300.000—4200 př. Kr. Pak teprv plémě Kavkazské. O církvi, o svátostech, o nebi atd. má též své náhledy.

Celé dílo obsahuje 600 stran. Co tu nesmyslu nahromaděno! Není prý na světě člověka, jenž by troufal si všechny nesmysly z něho ztráviti a při tom Gr. nepřestává se honositi, že jeho výzkumy mají do sebe ráz přísné vědeckosti. Jedině on prý stojí na výši vši filosofie a theologie. Protestantským theologům stále předhazuje obmezenost a zaujatost. —

Tak vypadá to štětinské (nomen et omen!) světlo, za nímž tolik již dlouho běhají němečtí kazatelé, žurnalisti, liberálové, všeněmci, zrovna jako prý krysy kdysi pobíhaly za králem krys z Hamelnu. Nyní teprv poznávají, že ten vědecký obr, tento nadčlověk, jenž chtěl a snad i dosud chce zničiti katolickou církev, vlastně patří do blázince. Je to již starý tlachal, jenž napsal hory nesmyslu. Když ale zmohl se přece ještě na sprostý pamflet proti katolické církvi, tu najednou nalézá na 100.000 čtenářů, čtenářů i mezi vzdělanci, jež vesměs vodí na provázku. Kdyby však přece někdo chtěl se vyvrácením jeho pamfletu plného lží zabývat, podnikal by práci prazbytečnou. Člověk, jenž dávno patří do blázince, nezasluhuje, aby ho někdo bral vážně. Nejvíce při tom politování zasluhuje p. předseda sněmovny poslanců ve Vídni, jenž chtěl dáti pamflet veřejně čísti. Celá ta tragedie, jež měla zahráti se proti katolické církvi, proměňuje se rázem ve frašku. Schönerer, Wolf, Iro atd. jsou věrnými panoši tohoto nejmodernějšího Sancho Pansy. Z té celé komedie proti sv. Liguorimu vyšla ohromná blamáž. Pohřichu i u nás v Čechách bylo dosti lidí, kteří jeho pamfletu věřili na slovo a kteří radostně mnuili si ruce, že opět těm kněžourům byla zazazena těžká rána, po níž prý se tak hned nezhojí. Těm všem přejeme dobrého zažití. A máme za to, že každý poctivý protestant musí se stydět za takového »muže vědy«. Opětně se tu zpravduje staré přísloví, že kdo plvá na katolickou církev, že plvá sobě do tváří. Každá hana vrhaná na církev, padá na hanobitele. A tu ovšem mohlo by se zdáti, že hanobitelé sami, či spíše tábor, z něhož ta hana se vrhá, měl by přece jednou zmoudřiti. Toho však se nestává protože hanobitelé i kdyby tisíckrát postiženi byli při lži, vždy zase novou lež si vymýšlejí.

POLITICKÁ · A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Na schůzi **Všeněmců**, dne 5. května ve Vídni, bylo praveno, že boj jejich se vede proti zneužívání náboženství k účelům politickým, proti vlivu Jesuitů a proti vměšování se církve do státních záležitostí. »Pryč od Říma« chce osvoboditi (prý) stát od cizích vlivů. Wolf pravil, že všeněmectví značí příslušnost k bratřím v německé říši.

Schönererovci zahájili novou činnost mezi žáky středních škol, od nichž žádají: všichni členové »warty« (sdružení 9—12 žáků) mají si dáti ger-

mánská jména, mají předčtati něco z něm. nacionálního listu, mají jednati o tom, jak by slaviti se měly vánoce, by to němectví posloužilo, dále rozebírají the-mata: proč nemají Němci vcházeťi ve smíšená manželství, přirovnání germánských bohů ke křesťanským svatým, (na př. Freia — k Panně Marii), proč se nemusí Němci nikoho báti, kterému národnímu kmenu vládne domácí rod panovnícký, v čem spočívá potupa židovského a kněžourského otroctví, jak by se byly utvářily poměry politické, kdyby na Mo-

ravském poli byl zvítězil český král Otakar II., rozdíl mezi národní a císařskou hymnou atd.

Dne 7. května prohlásil na **říšské radě** dr. Kramář, že vláda Kőrbrova hledí na protirakouské a protidy nastické řádění Wolfiánů se založenými rukama a vzdal díky arcivévodovi Františku Ferdinandu za mužné slovo proti vlastizrádcům. »Germania« a jiné katolické listy v Německu obviňují ministerstvo Kőrbrova z tajného spojení s Wolfem.

O našich poměrech napsal sir **Rowland Blennerhasset** v »National-Rewiev«: »Poměří rakouských nutno si všimnouti důkladněji, nežli jiných otázek evropských. Snahám českého národa nutno vyhověti. Požadavky Čechů po samostatnosti jsou zcela oprávněny a Maďaři budou jednou litovati, že stavěli se proti Čechům. Řádění radikálů německých jest největší nebezpečí pro Rakousko. Strana Všeněmců pracuje k anexi určitých částí Rakouska Německem a k rozšíření něm. říše až k moři Jaderskému. Ona je živlem rozkladným a jedinou stranou v Rakousku, jež ohrožuje existenci státu. Berlínská vláda nepodněkuje sice hnutí to, ale něm. státníci musili by býti nepřítelny, kdyby to činili — v tomto okamžiku Nejhorlivějšími apoštoly těch myšlenek od r. 1870 jsou němečtí učitelé. Toto hnutí přiosťruje krizi a kdyby se šlo dále tímto směrem, který fedrují Všeněmci, vedlo by to k rozkladu říše Rakouské. Tento rozklad by pak dal podnět k válce rusko-německé. Německo je Anglii nepřátelským. Všeněmecká agitace šťve v Rakousku, Švýcarsku a jinde proti Anglii. Anglie má se sblížiti s Ruskem, jež chrání malé státy v Evropě a posláním svá má na pevnině a hlavně v Asii. Rakousko potřebuje státníka, jenž má porozumění pro city a smýšlení každého národa v Rakousku, jenž by jednal dle hesla císaře Františka II.: »Spravedlnost vůči všem národům jest základem Rakouska.«

Boj o vodní stavby a investice vede se tuhým způsobem. Dne 15. května byla sněmovně poslanců rozdána obšírná povšechná zpráva, jež týká se stavby nových drah a obsahuje tak zvaný investiční program. Ke zprávě povšechné jsou připojeny podrobné zprávy zpravodajů o jednotlivých tratích železničních a o t. zv. refundaci čili navrácení

80 milionů. Dále obsahuje zpráva přehled rozdělení prací a požadovaných obnosů. Na jednotlivé země připadá ze staveb: Na Čechy více než 52 mil., na Halič více než 77 mil., na Dolní Rakousy více než 72 mil., na Istrii s Terstem více než 48 mil., na Krajinu více než 34 mil., na Korutany více než 33 mil., na Solnohrady více než 31 mil., na Štýrsko více než 29 mil., na Hor. Rakousy více než 22 mil., na Dalmacii více než 12 mil., na Moravu více než 11 mil., na Tyroly s Vorarlberkem více než 5 mil., na Bukovinu více než 5 mil. a na Slezsko o více než 4 mil. korun. Proti průplavům vyslovili se zemědělci, a to zejména dne 11. května na schůzi lesnických a rolnických jednot, kde přijata resoluce proti bursovním švindlům, a kde proti průplavům mluvil zejména posl. Riegler, Peschka atd. Dále se prohlásil na schůzi v Kolíně dne 12. května proti průplavům dr. Fořt, jenž pravil, že se u nás provozuje »hospodářství loupeživé« dle hesla: Trhej, co můžeš, po nás potopa; pro průplavy jsou jen technické, bursa, Maďaři a — Berlín...

Proti ohromným obnosům na problematické průplavy mluvili starostové v Hradci Králové (5. května), něm. odbor zemědělské rady. Český odbor zemědělské rady ve schůzi dne 17. května po řeči prince dra. Bedřicha Schwarzenberga vyslovil se pro regulaci řek a proti průplavům. Podobně prohlásil klub velkostatkářský.

Průplavy hájí v Národ. Listech hlavně inž. Kaftan. »Hlas Národa« přináší články proti průplavům, zejména proto, že není vidno, odkud by se uhradil ohromný náklad. Vláda by musila zavést nové daně, monopol sirkový a pod. — Po návštěvě císařově (mezi 13. — 17. červnem) v Praze a v Litoměřicích-Ústí nad Labem rozpoutá se na sněmě král. Českého, jenž je svolán na 18. června, hlavní teprve a důrazná opozice proti nepropracovaným předlohám vládním, zejména proti požadavku, aby země přispívaly 125 procenty na stavby. Heslem bude: Napřed meliorace a regulace řek, u nás aspoň obnosem 150 mil. K, pak teprve některé průplavy!

V nastávajícím zasedání **českého sněmu** má se jednati především o hmotném zlepšení platu učitelstva. Mimo to činí se se strany české požadavky: zjednání pomoci zuboženým

financím zemským rozšířením zemské autonomie (při známém důchodě přímých daní státních), provedení poctivé rovnoprávnosti obou národů v životě veřejném, zřízení škol minoritních, zjednáni pomoci lidumilným ústavám a pod. — Ale německé strany uveřejnily řadu požadavků, kterými se má země úplně roztrhnouti, zejména: zvláštní železniční ředitelství pro něm. území, zřízení samostatného poštovního ředitelství pro Němce, rozdělení umělecké akademie a úrazové pojišťovny atd.

* * *

Němci z Poznaňska chtějí mítí pruskou provincii tímto způsobem: žádný Polák nesmí se státi úředníkem v Poznaňsku, vyučování polštině je z obecných i středních škol (i náboženství se německy vyučuje) odstraněna, kolonisační komise s fondem 200 mil. marek zakupuje polské pozemky, nápisy na ulicích, veřejných budovách, sadech, na železnicích a poštách jsou jen německé, městská divadla jsou jen německá!

Proti rostoucímu německému přílivu chce se spojití kníže černohorský **Nikola** s Maďary, jak »Budapesti Hirrap« prohlašuje.

Císař německý vyslovil se proti povolání **diét** poslancům (20 marek denně). Ale sněmovna diety odhlasovala 185 proti 40 hl.

Novými ministry pruskými stali se svob. pan Rheinhaben (min. finan.), svob. pán Hammerstein (min. vnitra) a rada Mölles (min. obchodu). Práví se o nich, že budou pěstovati politiku německonárodní.

Při oslavě **míru Frankfurt-ského** (r. 1871) konstatovaly časopisy, že za dobu 30 let armáda se všude zdvojnásobila v míru a pro dobu válečnou že zctytrnásobena. Dnes páčí se počet vojska evropského na 16 mil. mužů. Francie má v míru 650.000 mužů, ve válce 3,300 000 mužů, Německo má 2,700.000 mužů bez domobrany, který obnáší přes 800.000 mužů. Národové jsou vyssáváni ohromnými požadavky vojenskými (ročně 5000 mil.). Militaristická soustava národy ničí.

Ríšský sněm byl 15. května císařským nařzením do 26. listopadu odročen. Daň z kořalky (o 50 proc. zvýšená) neprošla pro odpor levice.

Gen. **Waldensee** mluví se vrá-

tí do Evropy, neboť německá výprava do Číny se nezdařila.

Na germanisaci Čech vydaly za 6 let **německé spolky** v Čechách a sice: Deutscher Schulverein, Allgem. deutscher Schulverein, Böhmerwaldbund, Bund der deutschen Westböhmens, Bund der D. Ostböhmens a All. deutscher Verband — 336.858 korun zjevně. Mimo to **Gustav Adolf Verein** přispěl asi 300.000 za tu dobu. Co se přihrnulo marek potají přes hranice, nepovídá se. Ale naše vlády ničeho viděti nechťejí.

V Rusku zřízena tak zv. »**pracovní rada**« (ruská jednota), ku které má se obraceti každý ruský pracovník o mravní podporu. Bude vydávati spisy, pořádati různé přednášky o umění, právních věcech, o národním hospodářství. Bude se starati, aby stavby se děly v ruském slohu a ne v západnický pošetilém« a pod. (»Naše národní rada« — spí).

Po dostavění sibiřské dráhy postavena bude železnice **ruskoperská**, z Petrohradu 4400 kilometrů (verst) měřící.

V Srbsku panuje rozdechvení nad tím, že královna Draga zdánlivě předstírala radostnou událost. Německo-židovské listy aťuro tu rozšlapávají hnusně.

S Tureckem vedou evropské státy spor o poštovní zásilky, které dodávaly posud konsuláty a vyslanectva. Turecko nyní dopisy cizí konfiskuje a samo dodává — ovšem za příslušné porto.

Hnutí v Makedonii vedené heslem: Makedonie — Makedoncům stále roste. Odpor proti tureckým úřadům hraní již na revoluci.

V Anglii panuje nad bezúspěšným vedením války s Bury zmátek a rozhořčenost. Již i »Times« radí, aby se válka hleděla brzy skončiti. Min. Salisbury však staví se pořad proti smíru. Burové prý musí být zničeni...

V Americe řádila na **burse** New-Yoyrkské bouře, jež zničila tisíce spekulantů drobných. Akcie dráh na př. klesly z 500 dolarů na 80, kdežto jiné ze 150 dolarů stouply na 1000. Spolky millionářů: »Combiness« k zakoupení uhelných dolů, dráh, železáren, petroleje, obilí a pod., v jichž čele jsou: Wanderbilt, Harriman, Kuhn, Gould, Loeb, Morgan, Hill atd. lupičskou rukou sáhají do kapes slabších jednotlivců, chtějíce strhnouti všechen velkoobchod na bedra svá.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

V „**Naučném Obzoru**“, který vydávají »N L.« jako zvláštní přílohu, dokazuje prof. Bouše dle cizích pramenů ovšem, že opice mají řeč chudou ovšem, která jest však »zárodkem«, ze kterého »řeč lidská vyrostla«. Opice (dle Gerner) používají 20 slov. Starý Zákon (v bibli) užívá 5642, Milton 8000, Voltaire 20.000, Shakespeare 15.000 slov.

V umělecké **výstavě Rudolfské** v Praze nalezá se letos velmi málo Čechů, — pouze několik jmen na př. Brožík, Špillar, Šebesta, Bílek, Jansa atd. Většinou mistři němečtí, francouzští a holandské. Čím to ?

„**Národ. Listy**“ dne 15. května v lokálce o Seitzových obrazech sv. Jana Nep., jež trhají, praví: Toho ovšem syrovátkové, ploché, vyžehlené a po stránce architektury čiře fantastické a naprosto nepražské obrázky nepotvrzují, — že by Ludvík Seitz směl býti zván — druhým Rafaelem. Svatojanská světélková nálada je tu, ke cti mistra Johánka budou večer lítat rachejtle, na Karlově mostě budou se cpát ovečky kolem zpovědních bud (!) a kupovat obrázky — to vše reklama pro nový smířovací artikl a jeho idiotické účely.« — A pak prý jsou »Nár. Listy« listem katolickým a — pobožným.

Warum wurde Tolstoj exkommuniziert? Židovsko-německá firma lipská rozesílá článek dra Rafaela Löwenfelda o Tolstého vyobcování z pravoslavné církve, což nazývá nespravedlivostí, tmářstvím a pod., při čemž srovnává Tolstého se sv. Augustinem a Lutherem, neboť také je Řím (prý) nechtěl pochopiti. Na konec velebí se Tolstoj jako maják pravého náboženství, jenž bojuje proti — jesuitismu a kde se praví: Vystoupení jeho je znamení rozpadnutí říše ruské.

Hnutí protikatolické.

V Portugalsku (v Coimbre) byl biskup při doktorské promoci poházen letáky, za talár chopen a povalen. — Na peštské universitě pravil prof. Pikler: Cílem našich snah jest, vypuditi ze srdce mládeže pojmy, jako jsou »vlast« a »národ«; náboženství jest výronem lidské omezenosti a hlouposti (tak jest v interpellaci hr. Zichya). Min. předseda prohlásil, že pokárati prof. Piklera nemůže, protože by to rušilo — »svobodu učení a svědomí«. — Mnoho uherských úředníků soudních nyní odpadlo od církve katolické. — V Mimoni postavena evangelická modlitebna pro — 13 osob. — Schönerer nabízí 20 zl. za každé slovo (on praví »nádávku«) s kazatelnou proti všenněmeckému hnutí pronesené. — V Barceloně lid plenil a ničil budovy klášterní i soukromé, takže musil býti vyhlášen stav obležení a 8000 vojska udržuje pořádek. — Saská vláda zapovídá schůze pastorů, kteří proti Římu a Rakousku štvou, ale u nás se schůze takové pořádati smějí bez závady. — V Leobnu byl odsouzen kněz pro nařčení ze zpovědnice na 6 měsíců do žaláře. — Mnozí úředníci našich katolických hřbat a knížat jsou lutherány a Wolfiány a odpadli od katolické církve; hr. Sylva Taroucca pohrozil svým úředníkům, kdyby odpadl kdo, že bude ze služby propuštěn. — V Brusseleu socialisti a liberálové dne 17. května rozbili schůzi sněmovní, když se jednalo o zastoupení Belgie u papežského dvora vyslancem.

*

Následkem štvanic protirehelních stěhuje se množství assumptionistů, jesuitů, redemptoristů, milosrdných sester atd. z Francie, Španěl a Portugalska do Ameriky.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 16., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Rajská Zahradka. Seš. 9., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.

Český Jinoch. Seš. 8., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba.

Lidový List. Čís. 20. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.

Český Kraj. Čís. 20. Vydává V. Kotrba.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii od F. Vigouroux, přel. dr. Ant. Podlaha, nákl. V. Kotrby. Seš. 45.

Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 6.

Věstník katol. duchovenstva, č. 16., red. ThC. J. Pauly.

Svatá Země, seš. 10., nakl. V. Kotrba.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Stavovská organizace.

Od té doby, co se podařilo agrární straně a národním dělníkům dobyti několika mandátů na říšskou radu, pronášejí mladočeští doktoři plamenné řeči proti nesvornosti, vybízějce všechny Čechy do jednoho tábora a dovozujce, že beze svornosti nedomůžeme se svých cílů.

Hlavní pak orgán mladočeský, »N. Listy«, nepřestávají zaklínati zlého ducha »odboje stavovského«, prohlašujce za zradu všecko drobení národní společnosti na různé vrstvy. Tak na př. v č. 148. (dne 31. května) praví v článku: »Stavovské komando«: »Nemůže býti odpornějšího (!) zjevu v našich domácích poměrech, než onoho komanda, kterým určitý stav donutiti chce ostatní národní společnost, aby konala to, čeho si stav ten přeje. To v národě našem posud nebylo, aby příslušník některé společenské, sebe důležitější vrstvy si pánovitě dupnul a kázal: To, co chci, státi se musí, anebo bude zle... Dnes je takový apell na společnost, najmě na ty, kteří v jejím nalézají se čele, zjevem všedním: My, zástupci suverenního (!) stavu — rolnického, řemeslnického, úřednického, obchodnického, učitelského atd. žádáme a poručíme, aby stalo se v našem zájmu to či ono, jinak vypovídáme straně, k níž jsme se posud hlásili, poslušnost, naopak sami se organizujeme jako politická strana a budeme se zasazovati nejen o to, co velí prospěch stavu našeho, nýbrž se svého hlediska stavovského provozovati budeme politiku vůbec... Národové hotoví, se zajištěnou existencí nejen jazykovou, nýbrž i politickou a hospodářskou a při tom několikrát tak četní jako my, mohli by si snad dovoliti přepych (!) podobného druhu, můžeme-li to ale my, jichž je pouze 6 milionů a kteří zápasí se sousedem bezmála desetkrát tak číselně mocným, je otázka, na niž jasnou odpověď měl by si dáti každý poctivý Čech sám... A je-li drobení stavovské u nás škodou, je politická organizace stavovská nesmyslnou (!) vůbec, v národě našem však dokonce hříchem. Stavovská organizace nemůže míti žádného respektu v politickém životě, protože je nám—cizorodá a fundament, o který se opírá, je nesmírně sypký a vratký!... Ještě horší než fakticky provedená tato felonie (!) je výhrůžka zrady a odrodilectví nebo hrozba, že nebude-li vyhověno požadavku, ten či onen stav přestane konati tak zv. národní práci... Budou-li se podobné názory v našem lidu ujmati, pak jsme ztraceni, (!) pak nám nepomůže pranic. V naší národní společnosti zapomenouti musí každý na to, čím je. (!) Osobovati si právo vedení smí jen skutečný talent, vzdělání a čistá povaha. U nás povinností je úctu míti (!) k těm, kteří duchem nad nás vynikají a snášlivost a lásku vůči oněm, kteří jsou pod námi. Rozhodovati ale má prospěch celku a ne — prospěch jednotlivce neb jedné vrstvy.« —

V podobném tonu všechny filipiky mladočeských řečníků i časopisů vyznívají. Je to strach z mohutníci organizace stavovské a je to — špatné svědomí, které zahrnuje mladočeskou duši ostrými výčitkami, že deset let prozaháleli.

Stavovská organisace není ani feloní ani nesmyslem. Co platí pro inteligenci, kapitál a industrialism, musí platiti též pro ostatní vrstvy společenské. A co vidíme?

Intelligence (advokáti, lékaři, inženýři, úředníci, učitelé a pod.) zřídila si své jednoty, kluby a spolky a jimi provozuje »stavovskou politiku«, hájíc své zájmy a domáhajíc se nových požadavků svých.

Ještě více je zorganizována industrie (průmysl), která utvořila pevné kartely (trusty — ringy), pomocí jichž nejen zvyšuje neb snižuje cenu různého zboží, ale působí též na politickém poli svými obchodními komorami, od daným sobě (schválně udržovaným) tiskem a svými odbornými poslanci, kteří každou předlohu, každou otázku zkoumají především se stanoviska kartelářského průmyslu.

Nejlépe zorganizován jest ovšem kapitál nahromaděný v tisícerých bankách a šířící se burzami.

Proč »N. L.« a jejich patroni z mladočeško-svobodomyšlné kohorty nenazvaly posud sdružování těchto uvedených vrstev nesmyslem a feloní? A proč se vrhají pouze na učitele, rolníky, řemeslníky, dělníky atd., proč zejména vůči kartolíkům českým zaujali stanovisko naprosto nesaňselivé, ba nepřátelské?

Protože se bojí, že lid samozvaných vůdců se zbaví a že zasedne na soudnou stolicí nad těmi, kteří mu těšinská jablka nepřestávali slibovati, kteří však ve svém liberalismu přinášeli pracovním vrstvám našim stále větší daně a zklamání všech nadějí.

Moudrý zajisté otec křestanstva, papež Lev XIII., nadarmo nedoporučil společnosti naší tvoření se družstev a zakládání jednot, kde spojenými silami dosáhne se toho, k čemu námahou jednotlivců nemůže se dospěti.

A nejpřednější dějepisec našeho národa, Fr. Palacký, uložil nám přímo spojovati se dle stejných zájmů a sice památným heslem svým: »Svoji k svému!«

V zemích, kde jsou stavy náležitě zorganizovány, jako na př. v Anglii a v Německu, nemůže se díti to, co se dalo zejména v naší říši, že se dělaly zákony pro mnohé společenské vrstvy bez nich, takže dopadly ovšem na neprospekch jejich (na př. mnohá nařízení agrární, živnostenská a pod.)

Ve vysvětlení ke své přednášce, kterou měl dr. C. Horáček na valné hromadě sdružení českých zemědělců, praví se: »Rolnictvo české — toť valná část českého národa, neboť lid náš je převážnou většinou zemědělský. K národu však musí býti počítány i liberální stavy, dále živnostnictvo, obchodnictvo, dělnictvo — i sociální demokracie česká. Národ není jen mechanický souhrn těchto stavů a tříd, ale organický, nepřetržitými živými styky a vztahy proniknutý jich celek, s určitými individuálními kritérii etnickými a osvětovými. Národ není žádný abstraktní pojem, ani žádná politická strana. Domáhá-li se některý stav svého hospodářského blahobytu, křížuje zájmy určité politické strany, — ale nepracuje proti zájmům národa. Neboť nemůže býti takových národních ideálů, jež by současně znamenaly oslabení, vysření a živoření nejdůležitějších vrstev, z nichž národ sestává.

Myslíme, že bude nutno hodně nyní pracovati na utvrzení a rozšíření stavovské organisace, kterou liberální Mladočeši zanedbali. Budou-li jednotlivé vrstvy národní sňny, bude mohutný i všecken národ.

Taková budova jest monumentální, která se skládá ze silných kvádrů.

Intelligence česká je povinna pečovati o prohloubení a provedení ideí našich nejlepších myslitelů, aby se předešlo ochuzení a úpadku nejširších vrstev našich.

J. Šimon.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Pokračování.)

Důležitý jsou verše následující. Z nich totiž se dovidáme, že Aberkios, jakož i všechny obce, jež navštívil, věřily, tak jako my dnes, že Kristus Ježíš je mocí přepodstatnění přítomen v nejsv. Svátosti v pravdě, věčně a podstatně pod způsobami chleba a vína. Víra — πιστις — tak vypravuje poutník Aberkios — skýtala mně v každém shromáždění křesťanů hostinu z Ryby veliké a čisté, ze zřídla pocházející. — Víme již z předešlé stati, že Rybou tou — ἰχθυος — není nikdo jiný, než Ježíš Kristus, Syn Boží, Spasitel. Aby pak nebylo o přirozenosti Ryby té, jejíž božský původ označuje již samo její symbolické jméno, ani nejmenší pochybnosti, zmiňuje se Aberkios dále o jejím zrození z nejsv. Panny, řka, že panna neposkvrněná polapila Rybu tu, nosíc ji v životě svém. A tuto Rybu, t. j. Ježíše v nejsv. Svátosti, dostával Aberkios všade jako posilu při sv. přijímání. Mimo to pak i víno s vodou smíšené a v krev Páně proměněné bylo Aberkiovi podáváno. — Po té žádá ještě Aberkios čtenářů jeho náhrobního nápisu za vzpomínku na jeho duši, prose, aby se zaň modlili. Důkaz tedy, že již v nejstarších dobách byli křesťané přesvědčeni o působnosti a moci modlitby živých za zemřelé.

Konečné tři verše jsou obecnou formulí, v níž odevzdává Aberkios hrob svůj ochraně práva a žádá za potrestání pokutou peněžitou každého, kdo by se opovážil rušiti pokoj jeho pochováním jiné mrtvoly v jeho hrobě.⁴²⁾

Druhý náhrobek je náhrobek Pektoriova.⁴³⁾

Bylo to r. 1839, když dělníci zaměstnaní prací na hřbitově sv. Petřském při Autunu ve Francii našli mramorovou desku v šest dílů rozpuklou, na níž se nalézal řecký nápis. Při nález deskou té přítomni byli na hřbitově Msgre d'Heri-court, biskup Autunský, a P. Devouconx. Tento poslední vzal desku a přenesl ji do místního semináře, kde byl tehdy professorem slavný archeolog a později kardinál Pitra. Když tento postřehl, že chybí ještě několik úlomků nápisu, běžel ihned na místo nálezu, nenašel však leč jediný, málo význačný kousek. Teď jednalo se mu o rozluštění nápisu, což nebylo věcí snadnou, jelikož neměl před sebou nápisu celého, a mimo to některé litery byly setřeny. Než, přes obtíže ty podal Pitra záhy jeho znění, připojiv k němu obšírný komentář. Články jeho vzrušily nejlepší znalce nápisů celé Evropy a vyvolaly četné a nové překlady a výklady jeho.⁴⁴⁾ Nápis ten byl věnován jakýmsi Pektoriem zemřelým rodičům a bratrům. Z počátku, jak se zdá, byl umístěn na stěně baptisteria Autunského nebo též na rodinném mausoleu Pektoriově, jež se nalézalo poblíž baptisteria toho.

Tento nápis je mnohem kratší, než nápis Aberkiova, a zní v českém překladě (z řečtiny) takto:

»Ryby nebeské pokolení Boží, se srdcem nábožným užívej, stavši se mezi smrtelníky účastníkem nesmrtelného zřídla vod, jež Božský mají počátek. Ošetřuj, příteli, duši svoji nesmrtelnými vodami moudrosti, jež bohatství dává. Spasitele svatých sladký pokrm beř, jež chtivě Rybu, maje ji v ruce.

Ichtyse (Rybo), nasýt tedy, prosím tě, Pane a Spasiteli. Necht sladce odpočívá matka, prosím tě, ó, Světlo zemřelých. Aschandie, otče můj, srdci mému nejdražší spolu s matkou milovanou a bratry mými, kéž pokoj Ryby jest s tebou; a pamatuj na svého Pektoria.«⁴⁵⁾

Nápis tento pochází nejpozději z první polovice III. století a dělí se ve dvě části, jež liší se od sebe metrem, jazykem i obsahem. První část, psaná jazykem

⁴²⁾ Tamže str. 314. nn.

⁴³⁾ Fotografický snímek a řecký text náhrobku Pektoriova viz v »Archaeol. křest.« str. 316.

⁴⁴⁾ Pitra sestavil a vydal výklady ty v disertaci, uveřejněné ve Spicilegium Solesmense (Paříž 1852), sv. I. str. 554. nn.

⁴⁵⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 317.

klasickým, zaujímá tři dvojverší a jest úlomkem většího hymnu církevního, a to starého. Část ta stojí v čele nápisu jako vyznání víry zemřelého. Druhá část má již charakter ryze náhrobový a skládá se ze čtyř hexametrů a jednoho pentametru.

Pravili jsme, že prvních šest veršů, tvořících první část nápisu, je pouze úlomkem většího hymnu církevního, jenž opěvoval nejvážnější tajemství víry. To dokazuje vedle různosti v jazyku, metru a obsahu také to, že počáteční písmena prvních pěti veršů v řeckém originále tvoří dohromady akrostych $\text{I}\chi\theta\upsilon\varsigma$, kdežto litera E verše šestého nedá se již s písmenami následujícími v akrostych spojit. De Rossi vidí v písmeně té počátek nového akrostychu: Elpis — Naděje, jehož dvě další dvojverší jsou vypuštěna a nahrazena tu vlastním náhrobním nápisem Pektoriovým. Tuto hlubokou myšlenku Rossiho potvrzují náhrobky římské, na nichž nalézá se Ryba vedle kotvy (symbolu to naděje), jakož i freska u sv. Kallista, na nichž Ryba je základem naděje zmrtvýchvstání. A právem dovolává se Rossi za účelem podepření svého názoru též sv. Ireneae, jenž bojuje proti Agnostikům, kteří nápodobili křesťanství a Eucharistii a popírali zmrtvýchvstání, volá: $\text{I}\chi\theta\upsilon\varsigma$ — $\text{E}\lambda\pi\iota\varsigma$: jest zmrtvýchvstání, poněvadž jest hostina, při níž Bůh sebou samým nás nasycuje.

V čele náhrobku Pektoriova stojí slovo $\text{I}\chi\theta\upsilon\varsigma$ — Ryba — jakožto alfa i omega všelikého života nadpřirozeného. Na náhrobku Aberkiově má $\text{I}\chi\theta\upsilon\varsigma$ epitheton: »veliký«, zde však zove se: rybou »nebeskou«. Tento $\text{I}\chi\theta\upsilon\varsigma$ má dívky, jimiž jsou rybky — křesťané, zvaní zde krásně pokolením Božím proto, že, ačkoliv jsou smrtelní, načerpali si ve zřídle křtu sv. cosi z božské přirozenosti Ryby nebeské — Ježíše Krista.

Po křtu sv. náleží novokřtěnci čili neofytovi hostina svátostná. Viděli jsme ji výše v kapli svátostí u sv. Kallista, Aberkios ji našel v každé křesťanské obci, a ani zde nechybí. Pokrmem je zde zase Ryba, sladký pokrm, t. j. Tělo Spasitele našeho. Náhrobek Aberkiův mluvil o přijímání pod obojí způsobou: náhrobek Pektoriův odhaluje nám starý obyčej přijímatí nejsv. Svátost na ruku, a to pod jednou způsobou chleba.⁴⁶⁾

To tedy hlásá první část nápisu Pektoriova. Ve druhé části prosí Pektorius Ichthyse t. j. Krista Ježíše, aby připustil rodiče a bratry jeho co nejdříve k okoušení sebe sama, t. j. radostí nebeských. Jeť to důsledek spojení křesťana s Kristem ve křtu sv. a v nejsv. Svátosti, že takovýmto způsobem dostává se mu záruky blaženosti nebeské. Zove pak Pektorius Rybu nebeskou »Světlem zemřelých.« Krásný to název a případný. Vždyť Kristus sám o sobě děl: »Já jsem světlo světa,«⁴⁷⁾ a mučenci umírající volali ještě: »Lumen meum, Christe — Světlo mé, Kriste!« Tých titul dávají Kristu i jiné náhrobky galské a římské. A i teď modlí se církev za zemřelé slovy: »Račiz jim, prosíme Tě, ó Pane, a všem v Kristu odpočívajícím dopřáti místa občerstvení, světla a pokoje.« — Konečně pak prosí ještě Pektorius, aby Spasitel udělil pokoje rodičům jeho, a zároveň prosí též, aby i oni pamatovali na něho. Jest to tedy vyznání víry v obcování svatých.

A tak majíce nyní před očima náhrobní nápisy Aberkiův a Pektoriův a pamatujíce zároveň na to, co výše bylo řečeno o freskách Kallistinských v kapli svátostí, vidíme, že podávají spanilé svědectví následujícím článkům věrouky katolické. Doslýchají:

1. Že Kristus Ježíš jest Bůh i člověk, zovouce Ho Synem Božím, Pastýřem neposkrvněným a vševidoucím, Pánem a Spasitelem, sladkým pokrmem pod způsoby chleba a vína, Světlem zemřelých.
2. Že církev římská byla již ve století II. a III. pokládána za učitelku všech věřících a její biskup za učitele a zástupce Kristova na zemi.
3. Že křesťanství jest první a nejdůležitější svátostí, jež obmývá duši ode všech hříchův a činí posvěcující milostí účastnu přirozenosti Boží.
4. Že stará církev věřila ve skutečnou přítomnost Pána Ježíše v nejsv. Svátosti mocí předpodstatnění, a že udělovala Večeři Páně jak pod jednou, tak pod

⁴⁶⁾ Tamže str. 317. nn.

⁴⁷⁾ Jan, VIII. 12.

obojí způsobou, že přilévala do vína trochu vody (jako teď), a že kladla nejsv. Svátost při přijímání věřícím na ruce.

5. Že šťastné zmrtvýchvstání jest následkem požívání nejsv. Svátosti.

6. Že prvotní církev modlila se za zemřelé a věřila tak v očistec, a že zároveň prosila a očekávala pomoci od svatých v nebi.

Kromě toho dosvědčují oba náhrobky, že Východ i Západ užívaly týchž formulí liturgických, a že církev katolická hned od počátku měla své hymny, vyjadřující nejdůležitější pravdy víry formou básnickou.⁴⁸⁾

Je to zajisté bohatá žeň pro potvrzení víry naší, a proto není divu, že pomníky ty uznávají se za památky důležitosti veliké, že jsou to opravdu perly starých věků křesťanských.

Než povšimněme si dále v této stati ještě toho, jak tyto památky starokřesťanské vydávají svědectví o tom, že křesťané prvních století věřili o posledních věcech člověka a o účtě svatých totéž, co my. Vizme tudíž nejprve víru ve zmrtvýchvstání.

(Pokrač.)

Talmud svědectví dává o Spasiteli.

Pojednání od STANISLAVA TILLINGRA. *) Z polského přeložil B. S.

Mnozí se domnívají, že nynější doba jest zcela lhostejná k náboženským věcem a že nynější lidská společnost zcela nic se nestará o církev nebo Písmo sv. Ale věci se jinak mají. Nikdy boj o církev a vážnost Písma sv. nebyl tak tvrdší a vražedný jako dnes. Na straně bludařů povstala již celá literatura, jejíž úloha: zapřít existenci Krista a Apoštolův, nebo aspoň cestou kritiky, jakoby nestranné, co nejvíce ji omeziti.

Vzhledem k tomu jest snadno pochopitelné, že církev sv. nemůže hleděti lhostejným okem, jak se její zdravé tělo poddává vivisekci, jak se opovrhuje jeho svatostí. Nemůže dovoliti, aby nedoukové kladli je jaksi na operační stůl a častovali vražednými léky, jakoby to bylo účelem vrátiti mu zdraví, o němž nejspravedlivěji říci lze, že jest mens sana in corpore sano.

Proto tolik učenců bojuje dnes za jeho obranu s křížem v ruce s kazatelen a professorských stolic.

Známe dva druhy procesů. V jedněch dovoluje se straně věrohodnější přisahati na dotvrzení svých vyznání; v druhých volají se svědci, kteří dle zákona nemohou býti přibuznými nebo přáteli žádné strany. V tom druhém případě obžalovaný jest souzen před celým světem. V prvním vždy zůstává mu výmluva: »Kdyby mi bylo dovoleno přisahati, jistě bych přisahal upřímněji a svědomitěji!« Zároveň sluší uvážiti, že kdo se očitě přesvědčil o nějakém zločinu celé společnosti se týkající, špatně dělá, nevystupuje-li jako svědek, moha to pohodlně učiniti.

Boj směrů racionalistův a antitradicionálních stoupcův s církví ve skutečnosti jest již rozhodnut. Každý zajisté rozumný a věřící člověk přisáhá na pravdivost církevních tradic a vážnost evangelia. Jinověrci však nechtějí ještě uznati to vítězství církve nad sebou, — myslí, že ještě i dnes možno jim ručiti za pravdu svých náboženských přesvědčení. K úplnému ukončení sporu a úplnému diskreditování protivníků bylo by třeba především, aby i ti otevřeli ústa a vyznali pravdu, kteří od dáвна z toho sporu čerpali zisk a přihlédajce k němu z dále, hráli si na nestranné diváky.

V naší otázce takovým svědkem, jenž se stále straní vyznání pravdy, jenž pravdu nejméně spravedlivě ukrývá, jest — židovství dle talmudu. Kdyby jen chtělo, mohlo by spor rozhodně rozřešiti, a to ve prospěch církve. Zatím podobně, jako matka Mojžíšova po 3 měsíce skrývala osvoboditele lidu židovského, tak i žid dle

⁴⁸⁾ Viz: Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 321—324.

*) Autor této rozpravy, Žid, bývalý rabín, nyní po přestoupení do lůna církve katolické, jest posluchačem theologie ve Vídni.

talmudu přes půl druhého tisíce let nechtěl objeviti onen materiál důkazový, tak užitečný oběma stranám. A tak nesmírně důležitou věcí bylo by věděti, jaké stanovisko vůči evangeliu zaujmali nejstarší rabíni: kteří z nich smířili se s naukou evangelia, kteří ji zamítali. Neboť již samo zamítnutí její bylo by nepopíratelným důvodem, že evangelia ve skutečnosti existovala a všeobecně byla známa již v prvních dobách křesťanských. Úsudek založený na starších podáních židovských o Kristu a apoštolech, stal by se smrtící zbraní proti těm, kteří jejich existenci zapírají, nebo osobu Spasitelovu uvádějí mezi mystickými postavami, jež jsou zosobněním současných tužeb a pojmů.

K předním a dosud nepřístupným důkazům toho druhu náležejí především tři díla z oboru pobiblické literatury: mišna, talmud a haggada. V nich mluví současní rabínové se sv. Pavlem a doznání jejich, jak na jedné straně prozrazují divnou shodu s výroky apoštolovými, tak s druhé strany jsou důkazem existující tehdy protiagitace. Tu potkáváme se se sv. Janem Křtitelem a Šimonem Petrem, ukrytými pod všeobecnými výrazy, ale přes to přece snadno viditelnými oku věřícího křesťana. Tu nacházíme určitý popis odsouzení, ukřižování a jiných detailů muk Spasitelových. Na Jeho útrapy, kázání na hoře — vzpomínají ovšem ty prameny, ale jen tak mimochodem a vždy s opomenutím pravého jména.

Nespadá do oboru naší práce prozkoumání celou pobiblickou literaturu ve všech výše zmíněných směrech. Taková práce vyžaduje velmi dlouhého času a možno směle dodat, jest polem, jež žádá k prozkoumání celý život člověka. A přece by výsledek zasloužil toho plnou měrou, a starosti toho druhu mohly by se dvojnásobně vyplaciti. Všichni nepřátelé církve musili by tu umlknouti, vzdáti se na milost i nemilost vítězi, ježto doznání talmudu a mišny nepocházelo by nikterak od strany přátelské, nebo strannicky smýšlející. Ale jako si nemůžeme představit poslední soud bez hromu, tak ani té práci by se nemohl nikdo klidně oddati. Kdo se jí ujme, musí se předem připraviti na nejednu ránu se strany fanatických vyznavačů talmudu na příjmení zrádce, Jidáše a pod.

Avšak takové jednání teprve lze nazvati: Dbáti o Boha a nedati se ničím odstrašiti. Po dešti přece někdy musí nastati pěkné počasí.

Kristus jest pro talmud pokladem, ježž týž pečlivě ukrývá před zvědavým okem, tak pečlivě, že kdo nezná talmudu, neví ani, kde ho třeba hledati.

Tak jako poklady z dávných dob leží hluboko pohřbené v zemi a to na místech, kde se jich nejméně nadějeme, tak i autorové talmudu, kteří se stále drží zásady: poklady náleží ukrývat, ukrývají osobu Spasitelovu, nejménějce honikdy ani Kristem, ani pravým jménem. Necitují ho jménem — neboť dle jejich mínění byl Kristus bezbožníkem a heretikem, jak to nejednou otevřeně doznávají, povznešené a s důrazem tvrdíce, že právě za trest za zločin svůj se nedožil ani polovice průměrného věku lidského, t. j. 35 let. Proto talmud zakazuje konečně i říkati jméno Ježíš, nebo dávat ho dětem. Tím méně mohli ho jmenovati »Messiášem. Messiáš znamená tolik jako »Boží posel«, hebrejský »Mašiach«, zatím co dle mínění talmudu Ježíš Nazaretský byl hoden jen potupy a pohrdání.

Mluvě o Kristu, užívá proto talmud příjmení, pod nimiž vyhradně na základě charakteru a činů Ježíšových, možno se ho dopátrati.

A přívlastky ty nezní vždycky příjemně. »Bileam — bezbožný«, a těm podobné mají převahu; nejlahodnější jest název: »onen člověk«! Věc jasná rovněž, že během časů, když Židé více se mísili s křesťany, ony názvy a příjmení musily se podrobiti jisté modifikaci. Ty však, jež potrvaly až na naše časy, úplně stačí, aby nám odkryly způsob talmudu vůči Spasiteli. Mezi výpovědmi rabínů z II. stol. nacházíme na př.: Cím se různí Bileam bezbožný a jeho učenci od Abrahama (synthetické jméno synagogy) a jeho učeníků; Abraham a jeho učenci v tomto životě požívají rozkoše, a po smrti těší se z dědictví Božího. Bileam bezbožný a jeho učenci nedoznávají na tomto světě žádné příjemnosti a po smrti si zachovávají peklo, k čemuž případně dí žalmista: »Mužové, kteří si zasloužili smrt, nedožijí se ani polovice 70 let.« Mišna ta jest v patrném spojení s 5. článkem víry: Sstoupil do pekel — a mezi verši dovoluje se dopátrati dvou pravd z talmudu 1. Že Kristus sstoupil do skutečného pekla, aby tam na věky zůstal a trestům se

podrobil. 2. Že sstoupil tamtéž, aby za sebou přivedl i své učeníky a vyznavače. Obrátíme-li při tom zřetel na učení apoštolů, kteří dle úmyslů svého Mistra hlásali tichost, chudobu, mrtvení se a zapírání sebe sama — dále, uvážíme-li, že apoštolové skutečně po celý život svůj zakoušeli neustálého pronásledování, který zpečetili smrtí mučnickou, tak že za celý život neokusili žádných sladkostí, žijíce pouze nadějí na nebe, potom, vzpomeneme-li si, že Kristus opravdu byl ukřižován, maje sotva 33½ roku věku svého — konečně, připomeneme-li si, že školy rabínů (Abraham a jeho učení) zakázaly svým vyznavačům všechno mrtvení se a schvalovaly požitkářství — to vše uvážíce, poznáme v pravém světle tu mišnu, rovněž i vůdčí myšlenku talmudu, dle níž soudí a tupí zakladatele a šířitele víry Kristovy.

Ještě zajímavější jsou podání talmudu týkající se Onoho člověka, z nichž zde vyjímáme ta, jež vypravují o jeho odsouzení a opatrnost od Židů při tom zachovanou.

(Dokon.)

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Říma«.)

Na uváženou všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Pokračování.

d) Katolík má přemnoho vznešených příkladů a vzorů svatých. Slova rozněcují, příklady táhnou, praví staré známé přísloví. V katol. církvi byli vždycky svatí, byli svatí ze všech stavů, stáří i pohlaví. I v době »reformační« měla církev svaté a světice Boží. Bůh chtěl takto celému světu ukázati, že posud se starou církvi jest a v ní působí, že tam jest pravda, kde jsou svatí a dějí se zázraky. Vzpomeňme jen na sv. Kajetána, sv. Ignáta, sv. Františka Xav., sv. Stanislava, sv. Aloisia, sv. Františka Saleského, sv. Vincence, sv. Terezii atd.

Žijí ovšem i v protestantismu přemnozí šlechetní, hodní a ctnostní lidé ze všech stavů, ale protestantismus přece nikoho za svatého neprohlásil. Od té doby, co protestanté katol. náboženství opustili, zdroj svatosti u nich vyschl. Na oněch místech, kde sv. Alžběta činila divy milosrdenství, kde sv. Gertruda tak důvěrně s Kristem rozmlouvala, horlivě se modlila, přísně a čistě žila, zároveň s katolickou církví vymizel i žár, jenž tyto šlechetné duše rozněcoval k obdivuhodné lásce k Bohu i bližnímu, jíž v životech svatých se obdivujeme. Jak příkladně působí na nás život, ba i pohled na svaté a světice Boží, jichž sochy a obrazy v chrámech a přibytcích chováme! Není tedy zase katolík na tom lépe, než protestant?

e) Katolík dle své nauky může konati více dobrého, než protestant a pravděpodobně také více konává. Nesúčastňuje-li se protestant po dlouhá léta služeb Božích a večere Páně, zůstává přece stále dobrým protestantem. V Písmě sv. není ustanovena doba k návštěvě kostela a večere Páně a duchovní autority, dle zásady Lutherovy i všech protestantů, vůbec není. Ustanovena-li přece nějaká doba, kdy protestant služby Boží i večeri Páně navštěvovati má, pak ustanovení toto není správným. Tvoří-li ve věcech církevních u protestantů autoritu obec čili sbor starších, jest otázka, kde Kristus udělil obci moc, aby jmenovala církevní vrchnost? Byli apoštolové povoláni, ustanoveni a vyvoleni od sboru? A jmenuje-li, jako v Němcích, pastory a konsistorium panovník, odkud má k tomu panovník právo? Odevzdal Kristus klíče království Božího obci jerusalémské, anebo římskému císaři? Protestant nemůže tedy býti znepokojován, nenavštěvuje-li modlitebnu vůbec a nepřijímá-li ani jedenkrát v životě večere Páně. Docela jinak jest tomu u katolíka. Katolík těžce hřeší, zanedbává-li zbytečně mši svatou v neděli a ve svátek a nepřijme-li alespoň jednou za rok sv. svátosti. Protestant se nezpovídá a nepostí-li se po celý život ani jedenkrát, zůstává přece nejhodnějším protestantem. Katolík má se postiti i zpovídati pod těžkým hřichem!

Neplní-li někteří katolíci to, co jich náboženství jim nakazuje, úplně a zcela, plní povinnosti své alespoň dosti často a přemnozí, ba většina, plní je správně. Není to tedy lepší u katolíků, než u protestantů? Či bude Bůh snad proto katolíky

trestati, že konají více z lásky k Němu, než protestanté? Zpovídají-li se katolíci, chodí-li na mši sv., činí-li pokání, postí-li se, konají něco špatného a hříšného? Potrestá mě snad Bůh proto, že ctím tu, již za matku si vyvolil? Budu snad potrestán proto, že věřím slovům Písma sv.: »Aj, od této doby blahoslavenou mne nazývati budou všickni národové!«

2. Katolík nejen v životě, ale i ve smrti jest mnohem šťastnějším než protestant.

Protože katolík má úplnou jistotu o pravosti svého náboženství, mnohem klidněji umírá než protestant; sv. zpověď, svátost pokání a posledního pomazání jest mu zárukou věčné spásy. V Ženěvě vydal jeden protestantský lékař pojednání o užítku sv. zpovědi se stanoviska zdravotvědy. Tam čteme: »Mnoho osob trpí jedině proto, že nemohou učiniti vyznání hříchů služebníku pokoje!« Spisovatel odvolává se na protestanta Mart. Tissota. Tissot léčil jistou mladou slečnu, katoličku, s níž bylo velmi zle. Při vzpomínce, že musí zemřít, téměř šílila; Tissot dal jí zaopatřiti. Sotva nemocná přijala sv. svátosti, upokojila se, obírala se věcností a Bohem, neštovice mizely, a nemocná se pozdravovala. Protestantský lékař pln úžasu, zvolal: »Jak mocnou jest katolická sv. zpověď!« (Wilmers: Lehrbuch der Rel.) Mimo sv. zpověď má katolík zvláštní svátost pro poslední a nejtěžší dobu svého života, pro hodinku smrti, svátost totiž posledního pomazání, již nemocný se posiluje ku poslednímu boji. Savigny, syn proslaveného právníka, když v nemoci byl přijal svátost posledního pomazání, řekl: »Jak krásná jest to svátost!«

Proto nikde nečteme, a neslyšíme, že katolík, jenž dle své víry žil, dobrovolně v posledním okamžiku by sv. svátosti odmítl. Čteme však velmi často a slyšíme, že protestanté na smrtelné posteli stávají se katolíky. Pisatel těchto řádků sám již dosti slušný počet protestantů na smrtelné posteli přijal do lůna sv. katol. církve. Skutečný příklad dotvrdí myšlenku právě uvedenou. Dva přátelé ze studentských dob sešli se po delší době na pražské výstavě. Jeden byl katolickým farárem a druhý protestantským pastorem. Bydlili spolu v hotelu a jídali spolu. Jedenkrát večer bez veškerého podnětu otázal se najednou protestantský pastor katol. faráře, netáží-li se ho umírající katolíci plni nepokoje a úzkosti: »Žiji v pravé církvi Boží?« »Mne,« dodal pastor, »moje ovečky táží se tak velmi často«. S velikým podivem a úžasem odpověděl katol. farář: »Takové otázky neslyšel jsem u lůžka nemocného po celý svůj kněžský život, ba ani od žádného katol. kněze jsem nezaslechl, že by se ho některý nemocný podobně byl tázal.« Humbert, protestantský vládní rada, naopak vypravuje, že před několika roky starý protestantský správce nemocnice, jenž po dlouhá léta působil v Berlíně, navštívil katol. kněze a prosil ho, aby jej přijal do katol. církve. K otázce, proč vrací se do katol. církve, odpověděl: »Račtež dovoliti, o různostech nauky protestantské a katolické nevím ničeho, ale jedno přivedlo mne na pravou cestu. Ošetřoval jsem sta nemocných v nemocnici a viděl, jak umírají; byli to lidé všech možných náboženství a konfessí; ti, kdož neklidněji a nejdůvěrněji v Boha umírali, byli obyčejně katolíci; i nabyl jsem přesvědčení, že musí to náboženství, v němž se nejlépe a neklidněji umírá, býti nejlepším ze všech.« Je-li katolické náboženství nejlepším, pak jest i pravým.

Z této příčiny katolík raduje se, že jest katolíkem a Pánu Bohu za to děkuje. Proto má také denně modliti se za stálost ve své víře a víru obživovati a dokazovati skutky. Odtud vysvětlíme si, že nejslechetnější lidé z jiných konfessí, všech stavů a všeho vzdělání, častokrát po dlouhých bojích, ba i po největších obětech, vstupují do katol. církve. Tak na př. jen v Německu byl veliký počet konvertitů ve všech dobách, zvláště ve století právě uplynulém a to mužů i žen vynikajících, zámožných, mocných, zaujímavých nejruznějších postavení a úřadů. Tři mohutné svazky, jež Rosenthal vydal, obsahují kratší nebo delší životopisy vynikajících konvertitů. Známa zajisté každému jsou jména: Stolberg, Hurter, Gfrörer, Klopp, Achenbach, Uhlhorn, Dreves, Haller, Schlegel, Schlosser, Henselová Louisa, Lange, Maassen atd.

Pozorujeme-li ty, kdož od katol. církve odpadají a proč odpadají, musíme

tím více svou víru katol. si zamilovati, a Bohu za vše děkovati. Kdyby nejednalo se o záhubu nesmrtelných duší, mohli bychom se z odpadu jich více těšiti, nežli rmoutiti. Velmi dobře známy jsou příčiny, jež přivedly mnohého katolíka ku odpadu!

(Pokrač.)

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

Pokračování.

10. Také se této soustavě předhodilo, že nutně vede k odstranění veškeré společenské nerovnosti a konečně k socialismu. (Hartmann, Mravní vědomí.) Tato námitka zachází příliš daleko. Úplné provedení socialistických požadavků rovnosti jest právě mravní nemožností, dle našeho soudu znamenalo by to záhubu společnosti a nemůže se proto jako závěr ze zásady všeobecného blaha vyvozovati.

Ale to připouštíme: se stanoviska sociálního eudaimonismu jest stav nynější společnosti úplně nemravný a snaha po vyšší kultuře v mravním ohledu velice pochybné ceny. Štěstí podstatně záleží nikoli v množství bohatství a kulturních statků, nikoli v pokroku věd a umění, nýbrž v ukojení potřeb, které člověk má. Jestliže lidé největší štěstí největšího počtu lidí na svůj prapor píší, dá se pak pořádek mravně dobrým naznačiti, v němž přes množství časných statků skrovný počet v nadbytku žije a v nádherných palácích bydlí, kdežto valná většina v bídných místnostech směstnaná jen živoří? Spravedlivě soudící protivník ovšem taký závěr za oprávněný uzná. Avšak aspoň přívrženci zásady blahobytu, kteří stojí na stanovisku nynějšího liberalismu, jsou tím ad absurdum přivedeni.

Než, jdeme dále a pravíme, že celý kulturní pokrok jest ve světle zásady o užitečnosti velice pochybné ceny. Spolupracovníctví v kulturním pokroku mohlo by jen tehdy za mravně chvalitebné platiti, kdyby bylo jisto, že s pokrokem kultury také všeobecné blaho prospívá. Tomu však není tak. Kultura může učiniti veliké pokroky, aniž by všeobecné blaho rozmnožila. Štěstí právě není totéž co bohatství a jiné kulturní statky, nýbrž znamená vnitřní spokojenost, závisí tedy podstatně na velikosti a mnohostrannosti potřeb a rozdělení darů štěstěny. Lazaron potřebuje jen trochu makkaronů a stinného místa, aby byl spokojen. Jest šťastný, snad šťastnější než první ministr nebo generál, kteří sice přebytek statků požitkových mají, ale v neustálých starostech a neklidu žijí. Jednoduchý národ pastýřský, pracovitě venkovské obyvatelstvo jsou snad šťastnější a spokojenější než naši tak zvaní »vzdělanci«, jimž z přesyacení život nudný jest.

Snad se řekne, také štěstí v surovém barbarství není člověka hodné. Může to býti. Ale k tomuto důvodu nemůže se přívrženec společenského utilitarismu odvolávati, aby neuznával vyššího měřítka a tím svého stanoviska se vzdal. S jeho stanoviska jest kulturní pokrok velmi pochybné ceny. Slyšme o tom přívržence zásady užitečnosti:

»Zvyšováním kultury roste rozmanitost a intenzita (síla) bolestí, ale i radostí. Zda silnější měrou? To bylo tvrzením historického optimismu: pokrok dějin rozmnožuje štěstí. Proti tomu povstává pessimismus s právě tak jistým tvrzením: rozmnožuje bolesti. Pokládám obě tvrzení za stejně nedokázaná... Snad nejbližše pravdě přišel by třetí názor: »že vzrůst na obou stranách je stejně veliký a proto, kdyby radost a bolest se jako pozitivní a negativní veličiny sčítaly, že by souhrn byl vždy týž, totiž nula.« Tak dí Paulsen v díle: Soustava ethiky.

Tedy nejen dle pessimistů, ale i dle přívrženců co možná největšího štěstí všech jest alespoň velmi pochybné, zdali množství čisté radosti po všechna století jen o něco málo přibýlo. A přece, jak netušený vzlet kultury v téměř čase! Z toho následuje, že sociální eudaimonista snahu kultu podporovati alespoň s jistotou za mravně dobrou označiti nesmí. Neboť mravně dobrým jest jen, co více rozkoše

než bolestí plodí. Než, dle samých přívrženců zásady užitečnosti není jisto, zdali veškerý kulturní pokrok pokolení lidskému více rozkoše přinesl.

Toto doznání Paulsenovo je dle našeho mínění zničujícím soudem pro sociální eudaimonismus. Mravní snaha prý je totožná se snahou, podporovati všeobecné blaho. Tato snaha však až do dneška zůstala bez výsledku. Přebytek radosti nad bolestmi zůstal vždy nulou. Na jakou cenu může tedy mravní snaha lidstva nároky činiti? Může se dáti pessimismu lepší zbraň do ruky?

Právem tedy zavrhl sv. Otec Pius IX. v Syllabu (§ VIII., věta 58.) větu: »Veškerá mravní kázeň má se zakládati v hromadění a množení bohatství jakým-koli způsobem a v hovění rozkošem.« (Jan Brázda ze Zlámané Lhoty: Syllabus str. 477. a 372.)

(Pokrač.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

Pokračování.

V.

Křesťanští rodiče veliký úkol mají.

Otec a matka — po Bohu jsou jména nejpřednější.

Kdo zmužilost projevil a vlast ochránil, jmenuje se »otcem vlasti«. Kdo o chudé pečuje, »otcem chudých« je zván. Kdo o církev zásluh si dobyl, má název »otec církevní« na př. sv. Augustin, sv. Ambrož, sv. Jeronym, sv. Řehoř, sv. Jan Zl., sv. Basil. Papež jmenuje se pečlivým sv. otcem všech lidí. A knězi dává se titul pater, otec duchovní.

Bůh, »věčný otec«, základ bytí a dokonalosti, mající plnost života, zplodil »Slovo« od věčnosti. On vdechuje ducha žití lidem na zemi. On tvoří stále. A člověk jako Tvůrce nebeský si počíná, též on tvoří. Ejhle, jaká je cena rodičů.

Proto již pohané požadovali pro otce a matky obzvláštní úctu a žádali, aby rodiče zachovali ctnost: Dos est magna parentium virtus (velký dar je ctnost rodičů) praví Horatius.

Krates dával naučení rodičům, aby nikoliv poklady světa, ale o vzdělání duše dítek svých pečovali. Plato o perských kráľích vypravuje, že volali ku svým synům čtyři učitele co nejslavnější: jeden učiti měl moudrosti, druhý spravedlnosti, třetí zdrželivosti a čtvrtý udatnosti.

Lykurg dal zákon: za provinění dětí mají se trestati rodiče. Plutarch vypravuje, jak byli pokutováni otcové ve Spartě, když synové se hádali. A Diodogenes dal otci jednomu políček, an syn jeho mluvil rozpustile. Sofokles (v Antigoně) dí:

Když dobře se daří tobě, otče můj,
mně, žádný statek nad to není vzácnější.
Či může být co větší ozdobou
než dobrá pověst dítek, těm pak otcova?

Čteme v Písmě sv., jak Jakob a Job o své děti pečovali, Isai o syny své dbal, David proroka Nathana synu svému učitelem ustanovil, jak Tobiaáš, Mathatiaš syny své ke spravedlnosti, k plnění zákona, k dodržení smlouvy otců, k boji proti pokušení, k důvěře v Boha neumdlévající vybízeli.

Spasitel náš rodiče a dítky zvláště vyhledával, jim žehnal ruce na ně vzkládaje, zemfělého syna v Naimu a dceru Jairovu rodičům vrátil, jako dobrý pastýř a přítel dítek pohoršení zatracoval, dcery Jerusalemské k pláči nad syny vybízel, o potravě dětem od rodičů udílené mluvil (»zdali dá otec kamení místo chleba, hada místo ryby?«), o smíru v rodinách podobenstvím o navráceném synu marnotratném kázal, hold dítek při vjezdu jerusalemským přijímal (»nebudou-li dítky mluvit, kamení bude volati«) a slovy: »Vy jste sůl země« nejen apoštolům, ale i rodičům příkaz dal, aby v moudrosti cvičili svěřence své.

Apoštolové a svatí otcové k dobré výchově dítek neustále nabádali. Sv. Pavel

(Efes. 6, 4.) praví: »Otcové, nepopouzejte ke hněvu dítek svých, ale vychovávejte je v cvičení a napomínání Páně.« Sv. Jan Zlatoústý dí: Kteří rodiče svým dětem zahospodařují peníze, vychovávajíce je špatně, podobají se člověku, jenž kolem zboženého domu zakládá krásné zahrady.

Dle sv. Augustína jest otec biskupem v rodině. A ježto biskupům trojí úřad přísluší: učitelský, kněžský a pastýřský (královský), jest otec v domácnosti své učitelem, knězem i králem.

A otci ve všem věrně pomáhá ve výchově matka, protože »její klín, jak dí Komentářský — jest člověku na svět narozenému první školou«, protože, jak dí Schwartz, není to pouze tělo a krev, co děti dědí po matce, ale jsou to i schopnosti duševní, city a všechna povaha morální, jež se přenáší s matky na děti a jim se do duše vtiskuje v době, kdy jest mysl jejich nejvnmavější, protože, jak píše George Herbert: »jediná dobrá matka jest za sto učitelů, jeť magnetem všech srdcí a hvězdou všech očí v domácnosti.«

O matce dí Kosmák: »Kde naleznete více pravé poetické něžnosti, nežli v srdci mateřském? Každá matka stává se svým dítkem sama dítkem, a každé dítě jest učiněná báseň, básnictví jest dítko nebes, a království nebeské jest dědictvím maličkých (dítek); proto jsou dítky básníky. Kdo umí rozkošněji vypravovati, nežli matky svým dítkám? Bože můj! Kdyby byly všechny povídky napsány tak, jak je matky vypravovaly svým malým, jaký by to byl poklad!

Učí tedy rodiče dítky své denně užitečným vědomostem a vypěstovati hledí v srdci jejich ctnost. Laccordaire tvrdí: »Srdce milující matky sobectví nezná. Obdařena jest mravní neomylností, která se neklame v příčině všeho, čím by mohlo býti šťastno nebo nešťastno. Ať pohanka nebo křesťanka, mohamedánka nebo modloslužebná fetiška, matka vždy jest zbožná a učí dítě modliti se, ať již ktomu nebo onomu bohu, jsouc si vědoma, že víra a modlitba jsou veliké statky člověka.«

A čemu především učiti mají děti své rodiče křesťanství?

Hlavním zásadám evangelia, kteréž jsou:

Hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho. A toto všecko (čeho potřebujete pro život časný) bude vám přidáno. (Mat. 6, 33.) — Zapřítí sebe. Nésti kříž svůj. (»Chce-li kdo se mnou přijíti, zapřítí sebe sám a vezme kříž svůj a následuj mne,« Mat. 16, 24.) Následovati Krista. (Kdo nenese kříže svého a nejde za mnou, nemůže býti mým učeníkem. Mat. 14, 27.) Tichým a pokorným býti. (Vezměte jho mé na sebe a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorný srdcem; a naleznete odpočinutí duším svým — Mat. 11, 29.) Milovati nepřátele své, dobře činiti těm, kteří nás nenávidí, modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a utrhají nám (Mat. 5, 44.) A věrně, poctivě plniti povinnosti svoje.

Křesťanství rodiče učí volati dítky své: Pán Bůh napřed — a já za ním!

Jak dojemno jest slyšeti, když matka dítku svému předřkává tato slova, jež v mnohých domácnostech slyšeti lze:

Ježíši s Marií matičkou svou,	přijměte ji pod ochranu svou,
já vám poroučím	smilujte se nade mnou,
tělo mé, srdce mé i duši svou,	tak Pán Bůh dej nebeský, amen.

Ó, jak mile dotýká se mysli naší popěvek zbožného dítěte (z Turkova):

Ó, můj strážný andělíčku,	na mé místo poklekni
buď dnes za mne v kostelíčku,	a mši svatou vyslechni.

Rodiče pamětlivi býti mají slov Páně: Vydej počet z vladařství svého. Proto ustavičně dbají o vývoj svého dítko. A jako zahradník mnoho starati se musí o záhony nebo stromky sobě svěřené, jako umělec velikou péčí musí vynaložiti, nežli podá výkon v pravdě umělecké ceny, tak i rodičové mnoho starostí zkusí, nežli dítky vychovají řádně.

Slovem i příkladem rodičové praví: Dítky naše, milujte Boha, milujte bratry a sestry své, milujte otčinou, zemi rodnou. Raději umřítí, nežli nespravedlnost činiti. Nekupujte si falší, zradou a podlostí majetek nebo hodnosti. Raději chudými zůstaňte, nežli špatnými! Pomněte, že nad zlato, přízeň vladařů a požitky jest vědomí neúprosného života.

(Dokon.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Říšská rada pracuje plnou parou. Předloha investiční a průplavová byla schválena dne 1. června ve třetím čtení za velkého potlesku německých i českých liberálů. Zejmena »Nár. Listy« jsou nadšeny tímto vítězstvím, namlouvajíce svému čtenářstvu, že je to »úspěch poctivé české práce«, že těch 254 mil. korun povolených na meliorace a 75 mil. korun na regulace řek přinese nám také veliký užitek. Naproti tomu budeme musiti platiti úroky z 1000 mil. korun, jež se vydají na dráhy alpské a na průplavy. Proti průplavům mluvili agráři a princ Dr. B. Schwarzenberg. Hlavní řeči ve prospěch stavby průplavů pronesl Dr. Menger, Dr. Kaizl a inženýr Kaftan. — Nelze upříti že obavy agrárních poslanců nejsou správné. Vždyť státní dráhy rakouské (jak dr. Gruber v Praze 18. května pravil), jsou většinou pasivní. A budou-li postaveny průplavy, budou ještě passivnější a bude nutno na ně připláceti. Nyní činí schodek 30 mil. zl. Co budete činiti potom? My nemáme kolonií (osad), my nemáme takového průmyslu, jako je v Anglii, v Německu a ve Francii. K dovozu uhlí a obilí stačí dráhy nynější. Bude nutno zavésti nové daně. Zejména oblésl min Böhmbawerk (dne 20. května) daň z jízdních lístků (12 procentní), jež má vynést asi 11 mil. korun. Mimo to bude asi zavedena daň ze sira, daň z dědictví, bude zvýšena daň z piva a pod. Rozumí se, že daně tyto stihnou nejvíce nezámožné vrstvy lidové. Uhlobaronům a burse nestane se ovšem nic.

V **trůnní řeči** odpovídaje na slova předsedy rak. delegace prince Ferd. Lobkowicze, císař a král pronesl lítost nad úmrtím královny anglické a náhlou smrtí krále italského a kladl důraz na to, že říše naše zachovává přátelské styky se všemi mocnostmi. Dále řekl mocnáf, že v pokusech k opatření nových děl bude pokračováno.

Rozpočet **delegacím**, jež se 25. května ve Vídni sešly, předložený obnáší: potřebu 357,814.966 korun, z čehož na vojsko připadá 342,568.542 K.

Ve svém výkladu o situaci pravil min.

hr. **Goluchowski** (dne 22. května v uherské delegaci), že máme v Číně skrovnou míru zájmů, že nelze pomýšleti na zahájení řádné osadní politiky, že suverenost Číny je od velmocí uznána a akce tam bude co nejdříve skončena. O věcech na Balkáně mluvil velmi obšírně, řka, že je to kout nejistý, kde hořlaviny jsou nahromaděny a obavy se skrývají, že vše vybuchne. Dále dokazoval obšírně výhody trojspolku a sliboval, že se podaří při vyjednávání o smlouvách, obchodních urovnati rozpory k oboustranné spokojenosti.

V rozpočtovém výboru delegace rakouské prohlásil dr. Krámář, že trojspolek nesmí býti považován za věc samozřejmou a že nesmí se z něho dělati články víry. Dále poukázal na to, že náš přátelský poměr k Rusku valně ochabl, že Německo v Cařihradě na úkor náš pracuje, a že nutno se zamysleti, jak to dopadne s mocenským postavením naší říše na adriatickém moři. Německý tisk by nás rád viděl spoutané na rukou i na nohou ruským nevrazením. »Pryč od Říma« je heslo rozhodně politické, je namířeno proti tvání Rakouska a je činem nepřátelským. — Podobně mluvil i posl. Dzieduszyci, který stěžoval si na vypovídání slovanských dělníků z Německa a na pronásledování žilvu polského v Poznani.

Dne 25. května horoval v **klubu národních stran** svobodomyšlné v Praze Dr. J. Herold v dlouhé řeči, aby se Čechové spojili, aby svornost u nás zavládla, aby kulturní zájmy především byly pěstovány a aby se ponechali v čele nejintelligentnější mužové — (patrně ti nynější). Týž poslanec netajeně brojil proti agrární akci prince B. Schwarzenberga.

Místo **praktické činnosti**, které potřebujeme jako soli, chystá se zase veliký slet všesokolský v Praze, který vyžadovati bude náklad — (počítáme-li výlohy jednotlivců) aspoň 400.000 korun. Ale někteří pánové rádi by zase viděli se v čele zástupů. Fanfáry a fangle. A zatím Barnum a Bailey z Pražanů i venkova také mnoho grošů trhnou. Na nedostatek zábav nemůžeme si věru naříkat. Při tom Kateřinky

národně padly, a čeští živnostníci i dělníci jsou od odpůrců našich bojkotováni.

Dle posledního sčítání jest v Praze Němců pouze 8 procent — 18.261 osob! Ve Vídni je 8 procent Čechů. Ale rovnoprávnosti domoci se nemohou.

* * *

V Německu ozývají se konečně hlasy proti Schönererovu řádění u nás. tak na př. liberální »Köln. Zeitung« praví: »V Německu jest přání, aby zůstala říše s Rakousko-Uherskem v nejlepších a nepřátelštějších poměrech. Chování se Schönerera a jeho lidí nemůže přispěti k tomu, aby dobré styky se zlepšily.

Proti **pruskému násilí** vyběžej noviny polské Poláky, aby přerušili s Němci obchodní styky, aby nedopisovali si s nimi, leč polsky, aby se vyhýbali Berlínu a pod.

V Číně nepochodil Waldersee ani jeho pán, — a proto nastoupen pochod (ne triumfální) nazpět. Za to Mandžursko zůstane kořistí ruskou.

Císař Vilém II. uvítal francouzského generála Bonnala v Berlíně slovy: »Těší mě, že s vámi se mohu seznámiti, kdy naše armády jsou spojeny (!) bojujíce ve prospěch civilisace (!) proti barbarství.«

Vrah krále **italského** Brěsci se oběsil a konference proti anarchismu odložena zcela.

Italie má 32,000,000 obyvatelů, kdežto Francie již jen 36,000,000. Cheradame dovozuje, že Francie musí státi se jednou materiálem pro »plavou bestii« pruskou. Také prof. Leroux prohlašuje, že Němec, co si umíní, dokáže, a že německé protestanství zvítězí nad klesajícím románským katolicismem.

V Rusku pokračuje se v opravě školství. Klasicism se obmezuje, rozmnoženo jest učení domácím dějinám a zavedeny přátelské styky mezi mládeží a professory. — Ruská půjčka 424 mil. franků ve Francii byla 20krát přepsána.

Na přecházení cizinců do Ruska zvýšen poplatek a sice nutno dáti 600 rublů na půl roku za průvodní list pro kupce; také na žádosti za průvodní listy u vyslanectva zvýšen poplatek.

Volby ve **Španělsku** dopadly nátlakem liberální vlády Sagastovy liberálně. Ze 400 poslanců je 244 liberálů, 81 konservativců a 75 přívrženců různých skupin. Také v senátě mají liberálové většinu. — Útoky na mnichy a kněze v Barceloně a jiných městech neustávají.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Videant consules! Opět blíží se doba, kdy na středních školách budou se určovati učebné knihy. I jest tudíž na čase, aby ti, kteří mohou a smejí, zvolali důrazně a rázně své: »Videant consules!« t. j. vynasazte se otcové, pěstounové, spolky, především katolicko-politické, dovoláváním, ohražováním, žádostmi, aby mládež naše dostala opět pořádné, náboženským duchem katolickým provanuté knihy učebné! Vždyt kniha taková jest zákům vodítkem i měřítkem v rozvoji myšlenek i skutků! Kdo jen na krátko třeba měl příležitost pozorovati mládež v tomto ohledu, uzná zajisté pravdu těchto slov. Z té příčiny jest nutno, aby žák si vážil knihy své a učitel aby vážnost tuto utvrzoval. Ale jak pak si má žák knihy vážiti, když o tom, co naučil se za věc nejsvětější považovati, v ní nenajde ani zmínky, ano když i sám mnohé přepodivné věci tam najde: A jak má potom svědomitý učitel vážnost takové knihy podporo-

vati? Co na př. má říci žáku, jenž se ptá: »Prosím, proč pak jest jméno Husovo v knize tak silným písmem vytištěno a jméno sv. Jana Nepomuckého a jiných jen tak slabě? Proč o onom jest tam tolik a o tomto skoro nic? Proč o učení pohanů, Mohamedánů a kacířů tolik jest tam řeči, a o víře naší ani slova? Otázky takové jsou zřejmým svědectvím, že ani pro menší žáky není lhostejno, co a jak kniha učebná obsahuje a že i zde platí slovo Cicerona: Dějepis je učitelem života. Ale, prosím, jakým pak učitelem života stane se dějepis pro žáka katolického, jenž tam čte: Rehof Veliký (590—604) proměnil uctívání svátosti oltářní v mešní oběť?« Ano ještě více! Může dějepis býti řádným učitelem života ne pro katol. žáka, ale aspoň pro pravověřícího Israelitu, když tam čte: »Za neznámých okolností vystěhovali se (židé) do Egypta vedeni Josefem, synem Jakubovým« aneb ještě něco chytřejšího jako

na př.: Jediným bohem (židů) byl Jahve (Jehova), ochránce království, bůh bitevní, pán nebeských zástupů, dárce veškerého života, polní úrody i dobytka. Z vděku přinášely se mu za oběť prvotiny žní, skotu i ovcí. Neúroda, nemoci, porážky válečné i jiné pohromy přičítány hněvu Hospodinovu, jež hleděli ukrocovati obětováním životů nepřátelských; proto také po vítězství odpůrců porubávali vše bez milosti, lidi i dobytek. Lidské oběti přinášeny jen za nejstarších časů a to opět v neobyčejně řídkých případech... Stav kněžský, ku kterému měl každý přístup... Prosim, nezavání něco takového učení o Zevovi řeckém neb Jovišovi římském? Divno, že ještě israelité se proti tomu neozvali, a že dovolují, aby takovéto dějiny dostávaly se do rukou jejich synům. Když něco takového mají si nadějný synové vlasti vštěpovati do paměti a do srdce, lze se potom diviti, že opouštějí školy jako horliví stoupení nevěry, že v nenávisti mají církev katolickou a že dopouštějí se i hrozných bohaprázdných věcí, jaké v posledních letech se udály. Tu zajisté jest již svrchovaný čas, aby všickni poctivci rázně a důrazně pozdvihli hlasu a žádali, by dorost národa byl poučován alespoň z čistého pramene. Či chtějí snad křesťanští národové býti horší nad Řeky a Římany, kteří nevěru od mládeže s největší horlivostí odstraňovali? Protož »videant consules«; postarejtež se, kdož mohou a smějí se ozvati, aby stala se náprava, dokud snad nebude pozdě, nebo pozdě závory a zámky dělají, když koně vyvedli, pozdě chrániti mládeže od zkaženosti a nevěry, když již jest v polepšovných a káznicích.

Na sjezdě **křesťansko-socialních žen** dne 27. května v Praze byly přijaty 4 resoluce, v nichž se žádá výchova mládeže po katolicku, odstranění prostituce a povolání, která k ní dávají příležitost, dále odsuzují se národnostní, plemenné, třídní, náboženské štvance, jakož i bratrovražedné války a trvalé k nim přípravy. V organisaci své budou ženy zakládat knihovny, vydávat brožury proti útokům na náboženství katolické a při spolcích budou zakládati odbory dle zaměstnání. Pro ženy žádají rovnost mzdovou s muži všude tam, kde práce ženy vyrovná se práci muže, sloučení praktické přípravy k povolání v rodině

s odbornou přípravou k povoláním existenčním. Ohledně vstoupení žen do sborů zákonodárných zaujímají postavení vyčkávací, ale mohly by být pro tyto snahy jen tehdy, kdyby politika provozovala se klidnějším a důstojnějším způsobem než nyní.

Sjezd českých přírodopýtců a lékařů konal se v Praze ve dnech 25—28. května. Po mnoha pozdravech, pronesených od delegátů z ciziny, pronesl prof. Thomaeyer řeč o vlivu civilisace na nervy člověka, kde dovozoval, že dříve lidstvo (následkem víry v duchy a dábly, kouzla a čáry, strach před morem, krupobitím, atd.) bylo nervosnější, nežli nyní, kdy může (prý) moderní člověk žiti bezpečně a klidně. Přednáška nesla se tonem racionalistickým a neuspokojila ani většinu lékařů. — Přednášek odborných, z nichž některé velice vynikaly, konalo se přes 300.

Chléb a víno. Hr. Kaprist, škrtl jako censor poznámku prof. Lavrova, jenž napsal do Krajevského encyklopedie, že chléb a víno se nemohou nenadále proměnit v jinou podstatu. Lavrov vyčítavě se ptal hr. Kaprista, zda sám tomu věří. Tento pravil: Z čeho skládá se svět? Lavrov: Ze hmoty. — A hmota? — Z atomů. — A atomy? Z buněk. — A buňky? Tu dopálený Lavrov zvolal: Bože, jak bych to věděl? — Tak vidíte, řekl Kaprist, vy jste přírodopýtec a nevíte, z čeho vznikla buňka. Až mi řeknete, co je Příčina příčin, propustím vaši poznámku; dosud nevím, jaké máte právo posmívat se víře, jež vás více osvětila, nežli všecky vaše úvahy »o neznámém«.

Oprava kalendáře. C. Flammarion navrhuje, aby rok počínal jarní rovnodenností, aby měl 52 týdnů o 7 dnech (1 den by neměl čísla = nulový den) měsíců bylo by 12 rozdělených na 31 + 30 + 30 (čtvrtletí) a jména měsíců mají slouiti: »Pravda, Věda, Moudrost, Spravednost, Čest, Dobrota, Láska, Krása, Lidskost, Štěstí, Pokrok, Nesmrtelnost.« — Na »peníze« — pan C. Flam. zapomněl.

Tolstého dopisy uveřejňují stále liberální a židovské listy. Tak na př. »Čas« dne 24. a 25. května otiskuje odpověď Tolstého sv. synodu ruskému, kde se praví: »Rozebral jsem dogmatické bohosloví a vidím, že je to škodlivá lež, sbírka pověr a čarodějnictví, formy kouzelnické, (což Tolstoj dokazuje na př. z mazání dítěte mastí, ze zařkání, z požehnání a p.)

Mimo to zavrhuje Tolstoj sv. Trojici, která mu je nepochopitelnou a nemá (prý) za naší doby smyslu, zavrhuje pád prvního člověka atd. Jak patrně, stal se Tolstoj úplným nevěrcem.

Praha zaplatila r. 1899 zemských přírůžek 6,427.172 korun, tedy pátý díl všeho.

Sjezd turněřský 15. kraje ve Vídni vyloučil dne 27. května židy ze své organisace. — Nářek mezi Israelem neobyčejný.

O bolesti u zvířat a lidí. vydal prof. Norman v American Journal of Physiology pojednání, kde dovozuje, že jistá část zvířat nezná bolestných pocitů. Hranice, jež dělí rostliny od zvířat, posud není bezpečně zjištěna. Rostliny, ačkoli ještě Erasmus Darvina (děd známého Karla Darwina), Smith, Percival, Brolik, Martin, Fechner (•über das Seelenleben der Pflanzen•) dovozovali, že i rostliny mají bolest, když je řezeme. (Řekové a Manichejská sekta věřili vůbec, že rostliny trpí veliká muka, jsou-li pokoseny, a srovnávali na př. senoseč nebo seč obilní s ukrutnou bitvou, kde vojáci jsou zavražděni). Že zvířata mnohá necítí bolesti, vyplývá z toho, že ve dvě půle rozříznutí červi, pijavice, mloci, plazi a podobná zvířata pouze v zadní části odříznuté zmltavý pohyb jeví, kdežto přední část obsahující mozkovou část, odplazí se, jakoby se nic nebylo stalo. Včely, jimž zadní část byla odňata, ssají med dále. Mlok, jemuž během 3 měsíců šestkrát nohy byly odříznuty, vytvořil si 687 nových výhonků, aniž při operaci jevil nějakého dojmu. Z toho se soudí, že při většině nižších zvířat nejeví se zraněním nějakých bolestných pocitů a kde se nám (při vířivém smřšfování rozříznutých zvířat) zdá, že bolest nastala, není to důkaz pro skutečnou bolest. Zvířata, která po amputaci větší části těl svých žijí a nahrazují si je, nepotřebují bolestných pocitů a ztrátu jejich lze přirovnati s tím, když člověk vlasy nebo nehty si odstříhne. Bolest jeví ptáci a ssavci v značnější míře, kdežto obojživelníci jsou celkem tupí pro bolestné pocity. Prof. Norman dokazuje dále, že se zdokonalováním lidstva i bolesti přibývá, intenzita a vnímavost pro žal pokračuje se vzdělaností. Lidé tak zv. přírodní jsou pro bolest otupělejší. Také ukrutné bolesti,

jež za starší doby při mučení lidé dle našeho pojmu snášeti musili, nutno dle dispozice osobní a dle všeobecné povahy lidské hodně zmenšiti, odtud lze si vysvětliti, že mnohým lidem bolestné jinak rány připravovaly i zvláštní druh požitku. Nám se zdají muka bývalá dle našeho rafinovaného stavu nevýslovnými, kdežto zajisté muky ty byly daleko méně cítěny. Z toho plyne, že stupnice bolesti jest schopna vývoje, že jí přibývá se vzrůstem a zdokonalováním jedinců. Tak na př. dítě hrozně nařká a křičí při nepatrných celkem ranách, na které se starší ani neohlédne. Nenaučilot se dítě ještě ovládati se. Z toho plyne též, že tak zv. »zármutek« zvířat (na př. odvede-li se kráve telátko) není ani žádnou bolestí, neboť se brzy zvíře upokojí. V přírodě (dle prof. Normana) jest bolest, muka atd. vůbec mnohem méně rozšířena, nežli se nám zdá. Také smrt není daleko tak hroznou, jak si fantazie mnohých (zejména nevěřících v život záhrobní) představuje. S toho stanoviska také lze trpěti též tak zv. vivisekci čili zkoumání vnitřností zvířat živých, neboť zvířata zkoumaná (obyčejně králci) mají pouze nepatrnou vnímavost pro bolestné pocity.

K reformě školství ve Francii. Francouzský ministr vyučování Leygues promluvil v nejvyšší radě školské: Vyučování musí v každém kroku sledovati všecken politický, sociální a hospodářský pokrok, jehož svět se dopracoval a k němuž cílí, má-li ono oživeným a plodným zůstat. Vzdělání klassické musí býti chráněno a pěstováno, neboť ve svobodném státě jest ono nezbytno pro vzdělání duševní a mravní elity, bez níž demokracie se rozpadá a anarchie vyvolává. Vedle klassického vyučování jest nezbytně třeba pevně založeného vyučování praktického, které pro hospodářský, řemeslnický, obchodní a koloniální stav náležitě připravuje. Naléhavě nutna jest vnitřní organisace gymnasií. Též platy učitelstva třeba zvýšiti. Vyučování moderním řečem třeba od základu reformovati. Též vzdělání učitelstva vyžaduje pronikavého zlepšení. Především však musí ve školách dbáno býti výchovy a její náležitosti pěstování. Vyučování bez vychování jest nebezpečím. Hloubka vědomí mnohem důležitější jest než množství vědění.

Národové nepozvedují se tím, že šablonovitým způsobem množstvím vědomostí je obohacujeme, nýbrž individuální vlohy ku volnému jich vývoji probouzíme, a to jak duševní, tak mravní, by zdravý, jasný úsudek, smysl pro právo, svobodný cit zodpovědnosti a ryzí, pevný charakter vypěstován byl.

Advokáti se bouří proti tarifu, který zodeslal k soudům odborný přednost, bar. Klein (bývalý žid). Presidenti a výbory komor advokátních vzdávají se svých funkcí. Mluví se ostré filipiky, píší se dlouhé články proti »snížení a zabíjení důležitého stavu advokátního«. V Praze je 400 advokátů — a nemají ta-kořka (řeklo se) již co jísti. — Zatím, co takto se hořekuje došla zpráva z Mělníka, že advokátní kancelář dra Tieftrunka požaduje za vedení konkursní podstaty padlé záložny Winklerovy jenom — 350.000 zlatých! Tu je mnoho shnilého, což nutno opravit!

Ústav pro sociologii v Bruselu. Známý zakladatel a vydržovatel

ústavu pro sociální nauky v Bruselu pan Solvay, rozhodl se ústav tento zrušiti a na jeho místě zříditi velkolepý ústav pro sociologii (Institut de Sociologie), jehož budova již počátkem příštího roku otevřena býti má. V této bude uprostřed velká obecenstvu přístupná pracovní síň v anglickém způsobu s velkou příruční knihovnou. Kolem pak budou umístěny síně pro speciální studia, semináře, statistický kabinet, a místnosti pro soukromé vědecké práce ředitelů a jiných přípustných osob. Ústav nevylučující žádných politických směrů bude vydávati větší vědecké publikace a kritické zprávy o všech nových zjevech z každého odboru sociálních nauk. Také technologické museum má býti při ústavě zřízeno, který se všemi pracovními, statistickými úřady, ob. sociálními zařízeními v přímý styk vstoupí. Existence tohoto ústavu, jenž má býti střediskem vědecké práce v oboru sociologie, jest p. Solvayem na dobu 25 let zajištěna, po této době má ústav přejíti ve vlastnictví města Bruselu.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 16—17., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Náš Domov, seš. 9. a 10., red. Jos. Vejvoda v Olomouci.

Przegląd katolicki, č. 19. Varšava.

Lidový List. Čís. 41. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.

Stráž, č. 21. (přináší úvahu o vlastnictví).

Svatá Země, seš. 13., nakl. V. Kotrba.

Vlast č. 8., red. T. Škrdle. S příspěvky od Lenze, Korandy, Kamarýta, dra Horského, Miloty, Štupavského, Sladomela atd.

Vychovatel, čís. 11 red. dr. R. Horský.

Český Jinoch. Seš. 10., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba.

Naše Listy č. 38.

Obzor literární a umělecký, red. Jar. Vlček, č. 7. nakl. Bursík a Kohout.

Čína, seš. 2. nakl. Bursík a Kohout. St. Vráz: Z Pekingu do Vladivostoku.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii od F. Vigouroux, přel. dr. Ant. Podlaha, nakl. V. Kotrby. Seš. 46.

O rybách, napsal Jan Beiwl.

Časopis katol. duchovenstva, red. Dr. Krásil, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 5. obsahuje řadu církv. pojednání a kritiky literární.

Písňe a meditace od Ferd. P. Místeckého. (Jsou to kratší básně formy zdařilé a obsahu hřejivě lyrického).

Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 7.

Věstník katol. duchovenstva, č. 17., red. ThC. J. Pauly.

Nový Život, čís. 6., red. K. Dostál-Lutinov, v Nov. Jičíně.

Stará Praha, č. 22. Nakl. B. Kočí. — 100 akvarelů V. Jansy.

Zábavy večerní, č. 2., roč. 22. — Z vesnic a samot od B. Brodského.

Časopis čes. turistů, č. 5. Red. dr. Jíří Guth.

Levná ilustr. knihovna: H. Sienkiewiczze »Drobné povídky« sv. 10. Nakl. Beauforta.

Rajská Zahrádka. Seš. 10., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.

Aléthéia č. 3., red. dr. Vondruška.

Osvěta, č. 6., red. V. Vlček. Přináší příspěvky od J. Vyhlídala, F. X. Harlasa, J. Mikše, A. Heyduka, V. Vlčka, J. Vřesnického atd.

Cesty veřejného mínění jindy a nyní. Sepsal prof. J. Drozd. Cena 80 h.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Volné myšlenky k budoucí synodě.

Od poslední pražské synody uplynulo skoro již půl století. Každý horlivý kněz a spravedlivý laik pokud do věci je zasvěcen, musí uznati, že způsobila mnoho dobrého.

Od toho však času poměry v Rakousku, zvláště v Čechách skoro v každém ohledě změnily se, tu a tam změnily radikálně a většinou v neprospěch katolické církve. Postačí poměry ty nastíniti krátce.

Od té doby u nás vystoupil na jeviště činitel nový, nad jiné mocný — sociální demokracie, jenž si za své hlavní heslo zvolil: *Pryč od Boha!* Tatáž prohlásila boj proti dosavadnímu, na křesťanství založenému řádu. Ona tvrdí, že všecko zlo na svět přišlo od kněží, kteří pryč učení největšího sociálního demokrata, Krista, znetvořili a dali se úplně ve službu panstva. Sociální demokracie nic tak nenávidí jako katolickou církev a aby této nenávisti mohla v praktickém životě dodati výrazu a důrazu, nenávidí katolické kněžstvo. Zničení všecken jeho vliv jest jí hlavním účelem, jehož i namnoze dosahuje. Zhoršily se v říši poměry sociální, zhoršily se i politické, kteréž vždy zřejměji směřují k rozkladu říše, čehož netřeba podrobně dokládati. Z poměrů těchto vzniklo heslo: *Pryč od Říma.*

Na jedné straně volá se: *pryč od Boha*, na druhé, *pryč od Říma*, obé vychází na jedno.

Při těchto dvou heslech stává se postavení katolického kněžstva vždy obtížnějším a nesnesitelnějším a to jak v ohledě duchovním, tak i hmotném. V obojím ohledě bylo v listech již tolik pověděno, že netřeba na podrobnosti reagovati. Především postavení hmotné kněžstva stává se vždy žalostnějším a to proto, že k jeho zlepšení stalo se velmi málo. Dosavadní poměry patronátní postavení to pokud možná, ještě zhoršují. Volání po nápravě až doposud zůstalo marné. Fiskální vexace stávají se vždy nesnesitelnějšími.

Nikde na světě nepodléhá katolické kněžstvo tolikerym daním jako v katolickém Rakousku. Zdanění toto na vlas se podobá ponenáhle konfiskaci všech beneficí. Ke všemu tomu hospodářské poměry v Čechách zhoršily se tou měrou, že rurální beneficát považuje se za nejnešťastnějšího člověka, a každý více méně touží, aby břemena svého se zbavil a aby za vděk vzal s obročím, na němž by měl byt i sebe skrovnější, ale přece stálým ročním příjmem zajištěnou existenci. Ke všemu zlu patronátní právo bývá doposud prováděno namnoze libovolně od patronátní byrokracie, jež neštítí se s porušením spravedlnosti a církevních zákonů patronům návrhy činiti. Z přčiny té je dosavadní patronátní právo zdrojem mnohých nespokojeností mezi kněžstvem. Přistoupí-li k tomu ještě neblahé poměry domácí, pak — jak zkušenost přilíš častá dokazuje, — to vše stává se přčinou apostasií kněžských, jichž přibývá měrou skoro úžasnou. Skoro může se dnes tvrditi, že čím méně je kněžstva, tím více je apostasií. Patří k tomu nemalé hrdinství, pracovati a setrvati v poměrech hmotně bídých, při skrovných příjmech

a často ještě skrovnějších vyhlídkách do budoucnosti, při ustavičných štvanicích se všech stran: brzy od sociálních, brzy od národních demokratů, pak i od liberálů a ke všemu nemít klidné, bratrské domácnosti, býti v ní považován za nezbytné zlo, býti odstrkován a ustrkován atd. z toho všeho vyvíjejí se poměry přímo nesnesitelné. I tu až doposud marně volá se po nápravě, kterouž lze především očekávati od příští synody. Nejlepší by bylo, aby kaplan v jistých případech nebyl odkázán na domácnost, z níž by pocházelo pohoršení, nebratrskost a pod. Poměr mezi farářem a jeho spolupracovníky měl by býti dle výsledků dosavadních zkušeností upraven.

Ve velkých městech velmi dobře osvědčuje se, není-li kaplan na stůl faráře odkázán. A co se hodí pro město, proč by se nehodilo i pro venkov. Nic nepožírá bratrskou lásku tou měrou jako žena a lakota, mnohem však více žena. Platí i zde: *cherchez la femme*, jež zhusta staví se mezi faráře a kaplana. Bratrská svornost je v duchovní správě faktorem tolik důležitým, že stojí za to, aby mu přinesena byla oběť fakultativního rozdělení od společného stolu.

Divorcions! bylo by nejlepším řešením mnohých domácích sporů, jichž příčinou zhusta bývá panovačná ženská. Tu však naskytá se obtíž v tom, že kaplanská kongrua není všude dostatečná k samostatnému stolu, o samostatné domácnosti kaplana ani nemluvíme, ačkoliv i tato měla by pro něho jisté výhody. Mnohý má staříčkou matku, anebo i sestru, kteráž by mu ráda domácnost vedla, což by v ohledě mravním bylo velmi prospěšno. Leč to všecko jsou věci, jež by řešiti měla ustálenými pravidly synoda, upravením domácích poměrů získala by církev nesmírně mnoho, již tohle by stálo za synodu! Je sice pravda, že by bylo možná poměry ty i bez synody, pouhým nařízením biskupa, upravit, avšak synoda měla by v příčině té více autority, a pak neobešlo by se to bez souhlasu všech diecésí, tedy opět buď synody anebo porady biskupů.

Mnohé ještě jiné věci v církvi vyžadují nutně oprav. Stálým ignorováním stávají se čím dál horší. V poslední době objevovaly se v denních listech častější dopisy nepodepsané: *z kruhů duchovenstkých*, jež ale nyní skoro vesměs z nich zmizely, ale zase ve formě sesílené objevují se v samostatném orgánu, jehož význam a vliv nesmí se podceňovati. Skoro v každé v něm stati jeví se nejen nespokojenost ale i rozhořčenost se stávajícími poměry. Rozhodně nesouhlasíme s mnohými věcmi v orgánu tom, ale též nelze tvrditi, že by mnohé věci v něm nezakládaly se na pravdě a tato pravda učí čtenáře přehlížeti, co v něm je příkrého a upřílišněného. Umlčeti ten orgán naprosto nelze a přivesti ho k mlčení výhrůžkami, massreglováním jednoho i druhého domělého dopisovatele nejde též. Přililo by se tím oleje do ohně. Zamhuřovati oči před mnohými všeobecně dokázanými a známými věcmi bylo by důkazem bázlivosti, bylo by i proti předpisům církve, jež velí zlořády odstraňovati. Těšiti se snad nadějí, že ti kteří mladí páni se vymluví, že je to omrzí a pod., nebylo by též vhodné. Kdo ale ručí za to, že jsou při něm jen samí mladí nespokojenci?

Zatím zlo rozežírá se dále a zasahuje nejtěžší organismy církve. Nejlépe by bylo, aby ze všech vikariátů byl podán seznam všech věcí, jež by nápravy zasluhovaly a ty pak by mohly býti v celek sestaveny a buď synodě anebo synodálnímu výboru ku projednání podány.

Kéž by rozhodující kruhové nenechali platiti o sobě výtku teď vždy častěji činěnou, že se vůbec k nápravě mnohých věcí nic neděje, že se nechává všecko běžet ve starých vyjezděných kolejích, že se mnozí utěšují osudným: *après nous le deluge*.

Rádky tyto psány jsou v nejlepším úmyslu.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

Pokračování.

Na jednom pohanském náhrobku při Via Latina v Římě byl nalezen nápis, jehož český překlad zní takto: »Netaž se mne na jméno, neptej se mne na to, kdo mne zrodil, odkud jsem, co jsem činil. Prach na věky němý jsem, hrst kostí! Nejsm, nebyl jsem, z ničeho jsem zrozen. Jdi a nečiň mně výčitek: i ty budeš takový.«⁴⁹⁾

Tento nápis charakterisuje dobře mravní stav společnosti římské za doby císařství, kdy větší část obyvatelstva ztratila víru v záhrobní život, a kdy víra tato tam, kde se ještě udržela, byla mlhavá a nejistá.

Za to zcela jinak byl naladěn křesťan za oněch dob. Posilněn na poslední cestu svátostmi umírajících, umíral klidně s hlubokou věrou v srdci, že okamžikem smrti počíná se pro něho život nový, lepší, který je korunou a odměnou za život časný. A tuto víru prvních křesťanů v nesmrtnost duše hlásají i formule náhrobní, kdež praví se o zemřelém, že »dal duši Bohu,« že »duše vrátila se ke Kristu,« že »umřel v pokojí Božím, vzat od andělů, přijat do lůna Božího spolu se svatými,« a pod. Proto také církev, proniknuta jsouc přesvědčením o životě záhrobním, slavila den úmrtí svých dětí jako narozeniny, t. j. jako den, kdy zrodily se pro nebe. Výslovně zajisté zove den ten »natalitia — narozeninami.«⁵⁰⁾

A nejen že věřila církev tehdy ve věčný život duše, nýbrž ona učila a věřila i ve zmrtvýchvstání těla. Učení to vyjádřeno velice případně již samým názvem místa, kde své zemřelé pochovávala. Nazývalať a nazývá je doposud latinsky *coemeterium*, kteréžto slovo, utvořeno z řeckého *κοιμητήριον*, znamená v češtině tolik, jako ložnice, místo spánku, místo odpočinku. Spisovatel francouzský Gerbet⁵¹⁾ nazývá slovo to jedním z divů mluvy křesťanské, jelikož tak případně je voleno, že již samo o sobě vyjadřuje víru církve. A na jméno to uvedl křesťany sám Kristus tím, že pravil o svém zemřelém příteli Lazarovi: »Lazar neumřel, ale spí.«⁵²⁾ Proto též sv. Pavel ve svých listech užívá slova »*somnus*«, t. j. »sen«, »spánek«, na označení smrti, čehož i my posud užíváme říkajíce o zemřelém: »že dřímá sen věčný,« nebo že »zesnul«, že »usnul spánkem spravedlivých« a pod.; proto také sv. Otcové, opírajíce se o Písmo sv., praví: »U křesťanů smrt není smrtí, ale spánkem a odpočinkem.«⁵³⁾ A týmž jazykem, jakým hovoří Písmo a Otcové církevní, mluví i hroby. Tak čteme na náhrobku z katakomby sv. Domitilly⁵⁴⁾: »Bonosa postavila náhrobek tento synu Bonosovi, jenž spí v Pánu našem a Bohu Kristu.« Nebo jiný nápis: »Nejdražší dcera Sterkorie, jež žila 2 léta a 4 měsíce. Spí v pokojí Páně.«⁵⁵⁾ Nebo: »Odpočivej s pánkem klidným; vsta neš z mrtvých, jak zasluluješ; dočasný jen dán ti odpočinek.«⁵⁶⁾

Ba, ještě jinými názvy vyjadřovala církev své učení o zmrtvýchvstání těla. Neboť na hroby nepsala jako pohané, že zemřelý na vždy je do země »vložen«, nýbrž jen, že je jí na čas »světen«, že je v ní »uschován« na tak dlouho, než nastane všeobecné zmrtvýchvstání.⁵⁷⁾ Proto také malovala církev rukou svých umělců na hroby postavy biblické, jež na zmrtvýchvstání upomínaly, jako Jonáše: jenž pobyl čas nějaký ve vnitřnostech ryby, aby po té zase životu byl vrácen; Lazara, jenž položen do hrobu zase k životu slovem Kristovým byl povolán; Joba,

⁴⁹⁾ Bosio, Roma sottterr., I. III. c. 24., cit. v »Archaeol. křesť.« str. 385.

⁵⁰⁾ Bilczewski-Tumpach, I. c. str. 385. n.

⁵¹⁾ Esquisse de Rome chrétienne (Paris 1863, vyd. 3.) sv. II. str. 241.

⁵²⁾ Jan XI. 11.

⁵³⁾ Sv. Jeronyma list 29.

⁵⁴⁾ Bullettino di archeol. crist. z r. 1881, str. 165.

⁵⁵⁾ Tamtéž.

⁵⁶⁾ Bilczewski-Tumpach, I. c. str. 387., kdež uvedeny i nápisy předešlé.

⁵⁷⁾ Viz o tom uved. »Archaeol. křesť.« str. 387. n., kdež se vykládá smysl slov »*situs*, »*positus*, »*compositus*«, jichž užívali pohané, a »*depositus*, »*depositio*«, jichž užívali křesťané.

který s tak velikým a nezvratným přesvědčením v největší bídě své neustal volati, »Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den ze země vstanu a zase oblečen budu koží svou, a v těle svém uzřím Boha svého, kteréhož uzřím já sám, a oči mé spatří jej a ne jiný« (19, 22—27.), mluvě též výslovně o tom, že v hrobě jen »schován« bude (14, 13). Ba, z téhož důvodu nacházíme tam i symboly zmrtvýchvstání, totiž páva, jehož maso pokládalo se za neporušitelné, a fenixe, o němž se pravilo, že z popela jeho vzhází fenix nový.⁵⁸⁾ I vidno z toho všeho, že z každého hrobu křesťanského zaznívá nám totéž vyznání víry, jež klade kard. Wisemann do úst Fabiole: »Ne všecka zemru! Za hrobem jest ruka, jež sebere každou částčku mého rozprášeného těla; za hrobem jest moc, jež vyzve čtyři větry nebeské, aby vrátily až do posledního prášku popel můj, ježž roznesí. Mocí tou je zmrtvýchvstalý Kristus, prvotiny těch, kdož zesnuli.«⁵⁹⁾

Jděme však dále v učení o posledních věcech člověka.

Žalmista David ptá se v jednom žalmu svém (XIV): »Hospodine, kdož bude přebývati ve svatostánku Tvém? Anebo kdo bude odpočívati na hoře svaté Tvé?« A odpověď zní: »Kdo kráčí beze skvrny,« t. j. kdo ve chvíli, kdy vchází do lůna věčnosti, jest bez poskvrny. Nemůže-li nic poskvrněného vejíti do nebe, kam tedy půjdou duše, které buď jenom lehcce se provinily, nebo ještě nevykonaly celého pokání za těžká, již odpuštěná provinění? Tradice celého lidstva pokládá duše takové za schopny očistění ještě po rozloučení s tělem a praví, že Soudce zesnulých posílá je na nějaký čas na místo trestu, aby tam očistily šat svůj dřívě, než vejdou do ráje. O existování očistce mluví Plato ve svém spise »De republica. — O státě«⁶⁰⁾, o něm píše Vergil ve své Aeneidě⁶¹⁾ a jím těšili se — právě tak jako my — jakožto věroučným článkem rozumu i srdce též první křesťané a s radostí ryli dogma to na své hroby.⁶²⁾

Na důkaz tvrzení tohoto uvádíme příklady. Sem patří nejprve krátké, ale víry plné formule, které lze rozdělit na dvě třídy: jedny jsou stvrzující a vyjadřují přesvědčení, že zemřelý, není-li ještě v nebi, jistě se tam dostane: na př. »Vives in Deo — budeš žít v Bohu«; nebo »Vives cum Sanctis — budeš žiti se Svatými«; nebo »Spiritus tuus in bono — duch tvůj odpočine ve štěstí«; ve druhých pak, které jsou mnohem četnější než formule druhu prvního, vyjadřují pozůstalí příbuzní a přátelé žádosti, prosby a modlitby za pokoj duší svých zemřelých miláčků, na př.: »Vivas in Deo — kéž bys žil v Bohu, v Pánu, nebo »kéž duch tvůj odpočívá v pokoji se svatými.« Nebo jinde: »Leontie, bratři přejí ti pokoje. Š Bohem!« (Vale!) Nebo: »Ať odpočívá v pokoji duch Silvanův. Amen.« Nebo: »Bůh občerství duši Tvou.« »Kristus, Bůh všemohoucí, dejž občerstvení duši tvé« a pod.⁶³⁾ V tomto povzdechu prosí tedy pozůstalí přátelé Boha za občerstvení a osvěžení zemřelých; věřili tudíž, že duše mohou ještě nebýti v nebi, nýbrž nalézati se na místě očisty, kde trpí úpal a odkud mohou je modlitbami vysvoboditi.

A ke konci uvádíme k témuž účelu ještě dva náhrobní nápisy: První zní: »Pravil Otec všemohoucí, když Adama vyháněl z ráje: Ze země vzat jsa zemi k pochování svěřen budeš. Dle práva tohoto leží tuto dcera naše Agape, učnice Kristova, naplnivše dvakrát 17 let (= 34 léta), Kristem jí ustanovených.« A dále se praví: »Eucharis jest matka moje, Pius jest můj otec: Prosim vás, bratři, kdykoli sem k modlitbám přicházíte a prosby Otci i Synu přednášíte, vzpomeňte si také na drahou Agape, aby Bůh všemohoucí zachoval Agape na věky.« Tento epitaf nalezl de Rossi v katakombě sv. Priscilly; pochází z druhé polovice druhého století. Jest velice cenný, protože dokazuje, že církev v katakombách konala při

⁵⁸⁾ Viz: Kuhn, Roma, str. 105. n.

⁵⁹⁾ I. ke Korinth. XV. 20.

⁶⁰⁾ De republ. X. 46.

⁶¹⁾ Aeneis, VI. 735. n.

⁶²⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 388.

⁶³⁾ Akklamacie ty viz v citov. »Archaeol. křesť.«, str. 389. n. O témž předmětu píše Kirsch, Die Acclamationen und Gebete der altchristlichen Grabinschriften (Köln 1897); Kaufmann, Die sepulcralen Jenseitsdenkmäler etc. (Mainz, Kirchheim.)

své liturgii slavné modlitby za mrtvé, neboť za takové modlitby prosí zemřelá Agape bratří, t. j. křesťanů.

O něco mladší je nápis, který se nalézá nyní v museu Lateránském. Zní takto: »Lucifeře, choti nejdražší a nejsladší, jež zármutek manželu zanechavši náhrobek si zasloužila, aby každý z bratří (— křesťanů), jenž by jej četl, prosil Boha, aby svatou a nevinnou duši Bůh přijal k sobě.«⁶⁴)

I ptáme se, zdaž nepotvrzují tyto zde uvedené nápisy slova naše, že stará církev hned v katakombách věřila v očistec a v pomoc, jaká modlitbou dušem v očistci poskytnuta bývá?

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

Pokračování.

Prorok Nahum líčí nám se vznešeným dramatickým vzletem soud nad Ninivem. Které básnické dílo starého věku — dí Fenelon — smí býti na roveň postaveno s viděním, v němž prorok líčí zkázu hrdého města, jež nemůže více útoku bezčetného vojska odolati. Čtoucímu zdá se, jakoby viděl mračna vojsk a jakoby slyšel zem pod jeho vozy duněti. Nahum daleko předstihuje Homera. Postaći tu jen malá ukázka:

Běda tobě město krví všecko lži a roztrhání plné: neodstoupí od tebe loupež.

Hlas biče, a hlas outoku kola, a koně řehťajícího, a vozu drouciho, a jezdece vstupujícího a třpytícího se meče a blýskajícího se kopí, a zbitého množství a těžké porážky: aniž jest konce umrlčinám, a padnou na svých tělech: pro množství smilství, nevěstky krásné a příjemné a mající kouzla, kteráž prodávala národy kouzly svými.

Až já k tobě — praví Hospodin zástupů, a odkryji ohavné oudy tvé a ukáži národům nahotu tvou a královstvím hanbu tvou.

I stane se, že každý, kdo uzří tebe, odskočí od tebe a dí:

Pohubeno jest Ninive. Všecky pevnosti tvé jako fíkové s nezralými svými, jimiž jakož se zatřeše, padnou do úst toho, jenž by jedl,

kdež jest to bydlení lvů a pastva lvícat? Rozmetáno jest, rozsekáno i roztrháno.

Lev naloupil dosti lvíčatům svým a nadával lvicím svým:

a naplnil loupeží jeskyně své a peleš svou vzatkem.

Až já zapálím vozy tvé a lvíčata tvá zžije meč:

a vyplním ze země loupež tvou a nebude slyšán hlas poslů tvých.

První díl knihy Habakuka ve vznešené řeči obsahuje líčení trestů Božích, jež židům národ chaldejský připraví. Ve druhém dílu v rozkošném zpěvu líčí se láska Boží a prozřetelnost, jež svůj milovaný národ vysvobozuje. Baumgartner zpěv ten nazývá vznešenou dityrambou a jednou z nejkrásnějších památek poesie všech časů a zemí.

Nebo až já vzbudím chaldejské, národ a rychlý, aby obdržel stánky cizí.

Hrozný a strašlivý jest. Lehčejší než pardové koňové jeho,

a rychlejší nad vlky večerní a rozšíří se jezdci jeho, nebo zdaleka přijdou, létati budou jako orlice pospíchající k jídlu.

Všickni k loupeží přijdou, tváří jejich jako vítr žhoucí:

a shromáždí jako písek, zajetí.

Hospodine, slyšel jsem slyšení tvé a bál jsem se.

Hospodine, dílo tvé, uprostřed let obživ je.

Uprostřed let známé je učín: když se hněváš, na milosrdenství se rozpomeň.

Bůh odpoledne přijde a svatý z hory Fárán.

⁶⁴) Oba nápisy ty viz v »Archaeol. křesť«, str. 391. nn.

Před tváří jeho půjde smrt: a vyjde ďábel před nohama jeho.

Stál a změřil zemi: pohleděl a rozptýlil národy: a zetříný jsou hory věku: sklonili se pahrbkové světa, od cest věčnosti jeho.

Rozdělíš řeky země: viděli tebe a bolest trpěly hory:

hlubina vod minula: Propast vydala hlas svůj:

vysokost zdvihla ruce své.

Cestu učinil jsi v moři koňům svým, v blátě vod mnohých.

Bůh Pán síla má: a učiní nohy mé jako jelenů.

A na výsosti mé provodí mne vítěz v žalmích zpívajícího.

Jsou to jen chudé výtažky z úchvatného celku, a kdo by chtěl celou krásu jako slunce nechat na sebe zafíti, toho odkazujeme na celé dílo. Bohužel, že ze vzdělanců málo kdo povšimne si tohoto bohatého zdroje nejvznešenější poésie a že raději čerpá otravné bláto z mnohé poésie světové.

Jungmann ve své estetice praví: literatura Hebreů co do obsahu a esthetické ceny daleko převyšuje všechny národy starého věku. Mimo bible není knihy, jež by od počátku až na konec s nejjednodušší prostotou spojovala tolik krásy, vzletu a vznešenosti. Základ toho všeho spatřuje Herder ve slově Božím, jež v plnosti časů mělo býti učiněno tělem. Kdož by zde nespatoval působení Ducha svatého!

A nyní věnujme ještě pozornost Novému Zákonu. Tentýž jakožto celek má do sebe svrchovanou poetickou krásu. Jako se v něm zjevila nejvyšší božská moudrost a svatost, tak je v něm i nejvyšší poetická krásá, podle zásady: co je nejvyšší dobré, je i nejvyšší krásné. Nový Zákon jest nejvznešenější eposejí, jaká kdy lidskou rukou napsána byla. Každý jednotlivý výjev Nového Zákona má do sebe něco svrchovaně krásného, čehož důkazem je to, že umění nepřestává do dneška z něho čerpati. Stopujme děje Nového Zákona od prostého přibytku nazaretského, do něhož k chudé dívce zavítal anděl jakožto posel Boží, a odtud dále přes Betlém k moři genezaretskému do Galileje a k řece Jordanu a dále na horu, kamž za Kristem následovali tisícové a dále až na Golgotu a shledáme, že každý děj má do sebe svou zvláštní krásu a že celek se nám jeví jako největší tragédie, jež ale radostně se zakončuje závěrečným vzkříšením a nanebevstoupením. Není jednoho výjevu, aby mu byli největší umělci své štětece nevěnovali, v čemž právě pozůstává krásá katolické církve. A stejně i divadelní spisovatelé výjevů těch využítkovali ku představením na jevišti. Pastýři v Betlémě chlévě před panenskou matkou, tři mudrci od východu zůstanou pro všechny časy nejněžnějším představením, na něž oko lidské nepřestane dívati se a mysl lidská na něm se zušlechťovati. Zázraky Kristovy, na př. vzkříšení dcery Jairovy, syna vdovy Lazara, jsou doposud vděčnými předměty malířů. Dále kázání na lodičce, kázání na hoře, všechna podobenství Kristova nalézáme na obrazích v celém katolickém světě. Kde která mythologie mohla by se s poetickými krásami nového zákona měřiti? Chrámy katolické církve jsou stálými výstavami nejvznešenější náboženské poésie. Toliko písmo sv. obsahuje v sobě dokonale všechny tři vlastnosti: pravdu, dobro a krásu. Tu nesmírnou přednost má do sebe křesťanská poésie, že není bujnou fantasií vymyšlena, nýbrž pravdivá a že pravda ta podána je ve formě svrchovaně prostinké, kterouž lze převáděti i do řeči afrických černochoů a amerických rudochů. Písmo svaté Nového Zákona překládáti do všech řečí je nejprvnějším stupněm vzdělanosti. A jakmile který národ ocitne se na tomto stupni, již stoupá výš a výše sám ze své moci, z moci vlastně evangelické. Tu jako nebeská síla divoký národ uchvacuje a nese stále výše. V tom vězí jeden z největších apologetických momentů, že má-li který národ postoupiti mezi národy vzdělané, musí svou vzdělanost započítati od abecedy křesťanské. Křesťanství jest abecedou, počátkem a základem lidské vzdělanosti. Proto mylné jest tvrzení, že by vzdělanost křesťanská byla jen pokračováním vzdělanosti řecké a římské. Připouštíme, že první křesťanství věrozvěstově přišedše do Řecka ihned připínali k nalezené vzdělanosti řecké. Oni však přišli i k národům jiným, k nimž nepronikla zvěst ani o Platonovi ani o Ciceronovi a přece i národové ti stávali se vzdělanosti účastnými. Na domorodcích afrických, amerických, australských je podán důkaz, že civilizace křesťanská velmi dobře se obchází bez vzdělanosti řecké. Tu vlastnost má do sebe křesťanství,

jakožto náboženství eminentně lidové, že kdekoliv zakotví znamená kříže, že přispívá ke všemu, co kde nalézá čistě lidského.

A ku podivu, všickni též světci, kteří z křesťanství vyšli a k jejichž počtě postaveny byly chrámy a oltáře, chovají v sobě mnoho poetických momentů. Co světec, to poetická postava. Pravidlo toto je všeobecné. V postavách těch nelze nic naléztí sprostého. Hřšnice vzbuzující odpor všech nejednou stává se ideální, jakmile kajicně očišťuje se u nohou Krista. Cizoložnice vedená k ukamenování nabývá přítomností Kristovou poetického rázu. Z Krista, kamkoliv vkročil a co svou rukou požehnal, vyzauje nejen pravda a milost, ale i krása. Poustevníci z egyptských pouští, prostí řeholníci ve svých komůrkách, řemeslníci, sluhové, děvečky, ve své svatosti stávají se důstojnými malířova štětce. Cokoliv dotkne se křesťanství, jako magnetu, vyzauje ze sebe poesii.

Svatá Alžběta na portugalském trůně, prostinká děvečka Zita, z obou fine se zdroj poesie. Sv. František Borgiáš žebřící s pytlek na zádech po domech jeví se krásnějším, nežli když býval prvním grandem Španělska. Dcera královská sestupující s trůnu jako milosrdná sestra k ložím nemocných stává se důstojným předmětem štětce. Prostinký rolník ve své svatosti idealisuje se, svatozáf světců jest zároveň září svaté poesie.

Kéž by vld. p. kazatelové při svých přednáškách o jednotlivých světcích a při výkladech evangelia na poetickou stránku celého křesťanství častěji poukázali!

(Pokrač.)

Talmud svědectví dává o Spasiteli.

Pojednání od STANISLAVA TILLINGRA. Z polského přeložil B. S.

Dokončení.

»Zločiny onoho člověka,« dí talmud, »byly velmi veliké. Nebylo ho možno lapiti, proto prohlášen »svoobodným«, to znamená: Každý kdo ho potkal, mohl ho zabítí, nebera na sebe žádné zodpovědnosti, chtěli tedy Krista tajně zabítí, ale Jidášovi se nedostávalo k tomu odvahy a Bůh Otec ustanovil od věků, že jeho Syn jednorozený a náš Pán na kříži měl svou krev vytlítí, aby tak se na něm naplnily všechny předpovědi Starého Zákona, a aby jeho muka, smrt, pohřeb a zmrtvýchvstání bylo zjevným celému světu.

To doznání talmudu jest neocenitelného dosahu: odstraňuje všechny těžkosti učenců: byly-li u Židů dovoleny noční soudy a odsuzování na smrt v den paschy. Neboť talmud nám prozrazuje celé ono tajemství, jež prostě zakrývá faktum, že vlastní soud a výrok smrti nad Spasitelem již před tím v tichosti byl vyneseno a tajně oznámeno. Talmud objasňuje nám blíže celou starozákonnou soudní proceduru. Slyšme jeho slova:

»Nebyl-li rozsudek nad obžalovaným vyneseno, a rada soudní se sešla svou dobou t. j. každý soudce zaujal své místo a sezení bylo ještě z... dne otevřeno, mohou soudci prodloužití porady, jak dlouho to uznají za potřebné a nejsou povinni odročiti rozsudek s nastalou nocí!« Jak snadno mohli se tedy fariseové, kněží a písma znalci sejíti před nocí, během kteréž měl býti Ježíš jat — jakoby na poradu. Zvláště, že výrok smrti byl vyneseno a ohlášen již značně dříve a dokončení díla bylo již úlohou římského místodržitele.

Není-li to vše jasným důkazem, že ti, kteří osmělují se podrobovati kritice sv. evangelia a jejich podání, řídí se jedině našeptávaním zlého ducha? Sami nepřátelé evangelia jsou nám rukojmími, jak svatými, neoblomnými a nepochybnými jsou jeho tradice. Kdo se tedy osmělil tvrditi, jakoby v našich evangeliích bylo něco nejistého nebo nepravdivého; ten podává makavý důkaz, že v jeho vlastní hlavě není vše v pořádku, podobně; jako piják, který jest vždy přesvědčen, že on sám klidně stojí a jenom předměty okolní se pohybují a tancují.

Tradice talmudu, týkající se soudu a odsouzení Kristova na smrt, nepodlé-

hají nejmenší pochybnosti. Nejfanatičtější skeptik musí přiznati, že, jest-li kdo, tedy právě talmud měl o té věci nejdůkladnější a nevěrohodnější důkazy. S druhé strany největší optimista nemůže neviděti v jeho výrocích jisté tendenčnosti.

Buď, jak buď, shoda jejich o základních bodech s vypravováním evangelia dovoluje je považovati za cenné doplnění tohoto.

A tak, s podivnou otevřeností objasňuje nám talmud, kdy tedy zejména sešla se ona rada soudní, kdy měl místo rozsudek a jak dlouho tento rozsudek nevykonán. Věc jasná, že i zde nutno uměti rozeznati pravdu od tendenčních komentářů. »Onen člověk«, tvrdí talmud, »byl jednoho dne odsouzen na smrt a 40 dní potom zabit. Zabití jeho se stalo jednoho pátku po poledni. Během těch 40 dní každodenně soudní sluha ohlašoval rozsudek v okolí.« — Následuje nyní tendenční objasnění: »Sluha, (keryx) proto to činil, aby se někdo objevil, jenž by chtěl udělati nějaké vyznání ve prospěch odsouzeného. Avšak nikdo se nepřihlásil (neboť jeho hřichy volaly do nebe o pomstu) a proto 40 dní později jednoho pátku onen člověk byl zabit!«

Nikdo neuzná to uzásadně za spravedlivé, kdo jen zná důkladně talmud. Obrátme jen zřetel na dva zásadní body téže ústavy: 1. Kdyby opravdu bylo hledáno vyznání příznivé Kristu, a takové nenalezeno, tedy dle soudních předpisů biblicko-talmudických patřilo se úplně ho osvobodit; vlas s hlavy nemohl mu spadnouti, a žid, jenž by to udělal, protivil by se spravedlnosti.« Ten výrok talmudu opírá se o větu Písma sv., jež dí: »Jestli by kdo byl obžalován ze zločinu, rada soudní povinna jest zkoumati všechny okolnosti pro něho i proti němu mluvící a tehdy teprve vynésti rozsudek«. Na tom základě dosvědčují talmudští učenci: Právo soudní židovské dovoluje jen výrok per maiora, nikdy jednohlasný. Soudní rada musí mluvit z části pro, z části proti obžalovanému, a neovze-li se nikdo na jeho obranu, jestli toliko soudci mohli mluvit proti němu, má nastati osvobozující rozsudek.

2. Rozsudek možno odročiti, nikdy však na tak dlouhou dobu, nýbrž nejvýše ke dni následujícímu. Nadto rozsudek má moc závaznou jen tehdy, byl-li ústně ohlášen, načež ihned má nastati jeho vykonání. Sám talmud uvádí na důkaz toho případ, kde syn předsedy soudu byl nevinně odsouzen na základě dvou falešných svědectví. A ač soudci byli přesvědčeni o jeho nevině a nevěrohodnosti svědků, přece se slzami v očích kázali vykonati rozsudek hned po jeho ohlášení.

Není zde místa ani času podle toho, by se vysvětlila příčina toho skutku. To jenom na jisto můžeme souditi, že při nejlepší vůli vykonání toho rozsudku nebylo dovoleno na pozdější dobu odročiti.

Avšak v jakém poměru stojí ty dva výroky talmudu k našemu tematů? Hned to objasním.

Když ohlas působení a učení Kristova počal šířiti se po celé zemi, tu fari-seové a zákonníci nastražili na něho vyzvědače, jimiž se chtěli informovati o jeho postupu a vlivu jeho učení. Na základě zpráv těch špehů došli konečně k přesvědčení, že v Kristu mají nesmířitelného nepřitele. Proto jej odsoudili k smrti. Šlo o vykonání rozsudku. Obtíž nemalá, — neboť nebylo možno Krista zajmouti. Vypraven tedy sluha soudní, jenž po 40 dní měl zkoušeti způsob, jak ho tajně se světa sprovoditi před lidem, nebo vydati jej v ruce synagogy. Za účelem tajného zabití nebylo možno získati ani takového Jidáše. Bylo to možno souditi ze sebevraždy, kterou on spáchal po zradě Spasitelově. Pravděpodobně ani on nebyl by snesl pohled na jeho krev, finoucí se z rány tajně zasazené. Konečně však 40. dne, v pátek, právě po prohlášení Krista svobodným, podařilo se fariseům dostati jej do svých rukou a vykonati na něm rozsudek, dříve vydaný.

Kromě uvedených, mnoho jiných, velmi zajímavých podrobností o »onom člověku« vypravuje talmud. Tak na př. v traktátu Gittiu vypravuje následující: Jistý zkoumatel pravdy snažil se dověděti, které náboženství bylo by nejpravdivější, aby se dal zapsati do počtu jeho vyznavačů. Pomocí čarodějnického umění volá z pekla zakladatele náboženství pohanských jednoho po druhém, ptaje se jich na pravou víru. Ti jednohlasně vyznávají, že jedinou pravou vírou jest židovská, ježto židé opravdu jsou neobmezenými majiteli ráje. Onen zkoumatel toužil však slyšeti

těž náhled »onoho člověka!« *) »Onen člověk«, pak rovněž přiznal, že právě významáci náboženství židovského náležejí k vévodčímu náčelnictví v nebi, při čemž dodal, že on, též za trest svých těžkých zločinů byl uvržen až na dno pekla. kde musí snášeti nejhroznější muka, přiměřená ošklivosti hlásaných bludů. Každodenně ho tam vaří a smaží, v zapáchající tekutině, jejíž jméno oznámí zakazuje tiskový zákon. Konečně osvědčiv ještě onomu badateli s důrazem, že jediná a nefalšovaná pravda skrývá se v čistém judaismu, dodal, že muka, která snáš, budou trvati do skonání světa t. j. věčně.

Musil by se však, kdo by z uvedených důkazů chtěl souditi, že talmud nezná nikterak Spasitele se stránky pravé, t. j. se stránky jeho činnosti. štěstí a spásu přinášející. Tu a tam v ukrytých zákoutích, kam ještě nezasáhl padělek, lze najíti stopy nejvyšší chvály Krista a celého Jeho učení a to v důkazech pocházejících z dob nejstarších, t. j. z druhé polovice prvního století.

Tak na př. Midraš (homilie) na žalozpěvy Jeremiášovy vypravuje o jistém svatém dítěti, narozeném v Betlémě před sbožením chrámu a seslaném s nebe proto, aby vynahradilo světu bolest, utrpenou pro tamto neštěstí. Poslyšme jeho slova:

»V den sbožení Jerusalema žid jeden pracoval na poli daleko za městem. Najednou vůl, idoucí v pluhu se zastavil, přestal táhnouti, lehl na zem a začal bolestně řvati. Židovi udělalo se nevolno.

Zavolá tedy vykladače, jenž náhodou byl poblíž a ptá se, co by to mohlo znamenati.

»To zvíře ví více než ty,« vyložil onen — »ono jest smutné, že právě dnes sv. město a chrám Páně byl od nepřátel dobyt a sbožen!«

Sotva dokončil, tu vůl se země vstává a začíná naopakjeviti známky radosti. Z toho soudil opět vykladač, že neštěstí není tak veliké, když Mesiáš, jenž měl sníti s lidí skvrny hříchů, dávno se již narodil!

Přece však nejvíce zajímavým bude zvláště následující příběh. Jednou onemocnělo smrtelně dítětko kteréhosi velikého židovského učence. Jiný rabin, jménem Eliezer, jež z jiné strany měli již za křesťana, vyléčil jménem Iěschú (Ježíš). Otec dítěte, dovědév se o tom, zarmoutil se na smrt a prohlásil, že raději by byl, aby dítě zahynulo, než aby nad ním byl vzýván Ježíš o pomoc!« — Nesmírně mnoho světla vrhají též na naši otázku výroky rabínů, vydané po každé proklamaci se strany apoštolů. Žádnou novinku zaváděnou od Pavla, jako: zamítnutí obřizky a zákony o pokrmech, nepominuli učenci židovští mlčky. Vždyť ta vzájemná polemika církve se synagogou vymáhá důkladnější badání a patří spíše do oboru věd theologických.

Když Řím se stal hlavním sídlem křesťanstva, a víra Kristova náboženstvím říše římské, boj židovstva s pohanským světovládným Římem směřoval proti Římu křesťanskému.

A tak aplikující k onomu místu z I. knihy Mojžíšovy, jež vypravuje o válce dvou dítek v lůně matky Rebeky, jichž protivné povahy, dle zjevení Božího, měly býti předpovědí neustálého boje jejich potomků o prvenství a panství nad světem, vidíme, že talmud odpovídá: »Totéž děje se i dnes, Jerusalema a Tyrus nemohly zůstati vedle sebe. Tyrus pracoval na sbožení Jerusalema a kvetl na jeho troskách. Proto nový Jerusalema může povstati toliko na troskách Tyrus.« Berouce věc doslovně, neměl by ten text žádného smyslu. Což byl Tyrus opravdu závodníkem s Jerusalemem? Vždyť Tyrus ležel ve Foenicii, a králové obou těch zemí žili vždy v nejlepší shodě. Důkazem: Šalomoun a Hiram. Ovšem Jerusalema nejednou utrpěl od svých sousedů, ale nikdy od Foenicie. Konečně ani zájmy obou zemí nemohly vésti ke konfliktu. Činnost Foeničanů roztáhla se na moře, — byli kupci, zatím co židé tehdy se oddávali rolnictví.

Proto též vykladač nahrazují po chajderach Tyrus Římem a talmud tím jménem zabírá rovněž i staré Byzantium (= Cařihrad), jako vlastní Řím. Avšak

*) Podrobnost ta zdá se ukazovati, že toto podání pochází ještě z oněch časů, kdy židé neodloučili se ještě od křesťanů obrácených ze židovstva.

jak to může býti, aby ta města závodila s Jerusalemem? Přece Řím povstal 823 let před sbožením Jerusalema a kvetl již téměř půl století, když Jerusalema upadl v trosky. Podobně o Byzanciu svědčí talmud, že to město bylo založeno ještě za časů Šalomounových; tím méně proto může býti považováno za město povstalé na troskách Jerusalema.

Věc se vyjasní, chceme-li Římem nebo Řím-Byzanciem rozuměti ta města, jak během času se stala hlavními městy církevních vlád v protivě k Jerusalemu, v němž až do sbožení chrámu a tedy bezprostředně až k založení patriarchátu v Byzanciu a stolice papežské v Římě, sídlila nejvyšší židovská rada. Neboť vezme-li na zřetel, že Spasitel předpověděl pád Jerusalema a sbožení chrámu, že křesťané nechtěli pomáhati židům ani v obraně proti Titovi r. 70, ani v letech 132—138, t. j. v době válek Bar Kochby, až konečně sami židé svalili odpovědnost za nešťastný výsledek válek Bar Kochby na křesťany, — tu snadno pochopíme, co myslí talmud, když mluví o povstání Říma na troskách Jerusalema, o nemožnosti společné existence Jerusalema a Říma, konečně o nutnosti zboření Říma, aby na jeho troskách mohl vykvést nový Jerusalema. To vše nic jiného neznamená, než jenom boj judaismu s církví, zvláště římsko-katolickou.

Možno tedy považovati za věc dokázanou, že nejstarší pobiblické prameny znají Krista jako osobu žijící a jako takovou většinou jej ctí a uznávají a zároveň že nejstarší židovské důkazy skrývají v sobě cenné podání, jež se týká odsouzení Kristova k smrti a muk Spasitelových, jež úplně potvrzují vypravování sv. evangelií.

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Říma«.)

Na uváženou všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Pokračování.

II. Protestantovi zbývají pouze dvě cesty: nevěra, anebo návrat do lůna katol. církve.

1. Protestantismus*) ve skutečnosti není ničím jiným než nevěrou, či lépe řečeno systémem nevěry. Principy protestantismu jsou vlastně principy bludu a kdyby se provedly, přivedou křesťanství ku zkáze a pádu. Ať pohlédneme na protestantismus z té či oné stránky, vždy přesvědčíme se o této pravdě. Jeť zkáza křesťanských principů podstatou protestantismu a zračí se jasně v jeho dějinách.

Základním principem protestantismu jest rozum jednotlivcův; dle rozumu vykládá si protestant Písmo sv., jež jest mu jediným a pouhým pravidlem víry. Protestantovi určuje tedy smysl Písma sv. jeho rozum! Poněvadž pak nikdo sám sebou není neomylným, důsledně nemůže, ba ani nesmí prohlásiti, že víra, již sám si vytvořil, neobsahuje bludu, že jest pravou.

Jest patrné, že rozum, jenž mýliti se může, potřebuje nezbytně bezpečného vůdce, který by smysl Písma sv. určoval. Pokud prohlašuje se rozum jednotlivcův za soudce pravdy, platí tu pouze zásada: Vše, co se zdá rozumu pravdou, jest vskutku pravdou. Ale tu nyní právě jedná se o to, může-li protestant býti jist, že se nemýlí, domnívá-li se dle svého rozumu, že ten či onen článek víry nachází se zřejmě v Písmě sv. a jiný nikoliv? Tvrditi dle rozumu jednotlivce, že ten či onen článek víry jest v Písmě sv. a jiný nikoliv, není ničím jiným, než prohlásiti rozum svůj či sama sebe za neomylného.

Ba ještě více. Protože jednotlivcův výklady Písma sv. nutně se liší dle jich individuality, vyplývá, že každý protestant výkladem Písma sv. zaujímá jiné stanovisko věroučné, než všickni ostatní, anebo alespoň ti, kdož jinak Písmu rozumí

*) Následující vyňato jest z listu bývalého protestantského kazatele v Condé-sur-Noireau Lavala, jenž stal se katolíkem. (Beweggründe, warum so viele Protestanten zur katholischen Kirche zurückkehren. Regensburg 1842, str. 9. nn.)

nežli on. Jest však jisto, že ze všech rozličných a od sebe se lišících výkladů Písma, může toliko jeden jediný býti pravým. Z kterého však důvodu může některý protestant se domnívati, že právě on požívá té zvláštní výsady, že toliko jeho výklad Písma jest pravým? Dle kterého, neomylného znamení pozná, že právě jeho výklad Písma obsahuje pravdu, výklad, jemuž právě tolik jiných výkladů Písma může odporovati, anebo i odporuje, kolik jest protestantů? Protestant prý, jak sám dí, místa Písma sv. zkoušel, srovnával, jedno druhým si objasňoval a tak o pravdě se přesvědčil. Budiž! ale každý z protestantů může stejným právem partikulární zkoušece Písma, jež dle jeho domnění jest jediným, od Boha mu daným prostředkem ku poznání pravého náboženství, tím více musí jeho přesvědčení kolísati a se bortiti, ježto shledává, že jeho přesvědčení tisícera jiná přesvědčení odporují, jež přece také dle domnění těch, kdož je mají, jsou zvláštním, od Boha jim daným prostředkem ku poznání pravého náboženství. Takto stává se, že protestant zamítnutím jiných výkladů Písma, jež s jeho výkladem se neshodují a nezbytnou pochybností o svém výkladu Písma, protože všechny ostatní výklady jej porážejí, ani vlastně neví, čemu věřiti má, ba čemu věří!

Shledá-li protestant, že jeho výklad Písma sv. jiným výkladům jeho souvěrců odporuje, musí nutně o svém výkladu pochybovati. Ježto pak výklady Písma jiných protestantů právě tak jako jeho, spočívají pouze na rozumu jednotlivcově, jsou nejisty, mohou se změnití a ode všech ostatních se liší, nemá důsledně žádný protestantský výklad Písma autority, již by člověk považoval za dostatečnou, aby se jí podrobil a jí se řídil. Prohlašuje-li protestant rozum jednotlivcův za nejvyššího soudce ve věcech víry, prohlašuje vlastně, že on lépe Písmu rozumí, nežli církev a svůj partikulární výklad Písma za bezpečnější považuje, než jest celá nepřetržitá tradice. Církev jest svědkyně víry ve všech stoletích. Protestant jejího svědectví nepřijímá. Důvěruje zcela svému rozumu a náhledu; ku církvi volá: »Ty jsi zbloudila, jak se domnívám«. Není takovéto tvrzení pýchou? a tato pýcha má býti průpravou ku přijetí víry, již Bůh dává těm, kdož jsou pokorní srdcem? Každý protestant měl by se tázati: Může mi postačiti základní princip (= pýcha), z něhož všechny bludy na světě plynou, a na němž musím i já svou víru budovati? Může se proto protestant diviti, když v jeho duši panuje nepokoj, ježž marně utiňuje? Pro protestanta není víry! To, co jmenuje svou věrou, jest pouze prázdnou domněnkou, jež potvrditi se nedá jako všechny domněnky. Náboženství, víra zjevená jest protestantovi pouze systemem věroučným a ničím více. Protestant stále musí se strachovati, že se mylí a to tím více se strachovati, čím méně důvěruje sobě a čím je pokornější t. j. křesťanštější; nikdy nemůže pronésti s úplnou jistotou ani prvního slova, jež říká katolík: věřím; a mluví-li přece, že věří, vždy pochybnost ukrývá v nitru.

(Pokračování.)

Křesťanská domácnost.

Napsal J. ŠIMON.

Dokončení.

Výchovou dítek zakládá se osud rodiny. Nesmí se tedy ponechati slepé náhodě, jak a co dítky mluví, o čem přemýšlejí, co dělají. Nutno varovati je před chybami a nepravostmi, před lidmi zlými a lstivými. Nutno i obveselení přátí dětem.

Cílem výchovy jest: Mravný život pozemní a spasení věčné. Proto rodiče zehnají děti své, plníce úkol kněžský ve své domácnosti. Vždyť »požehnáni otcovo staví dětem domy, avšak kletba matčina bourá je.«

Když na cestu dítě se ubírá, žehná otec nebo matka čelo svého dítěte znamením našeho náboženství. Když ke sv. zpovědi nebo sv. přijímání ubírá se dítko, třesoucí ruku svou klade otec i matka na hlavu svého dítěte a slzy se lesknou v očích, když chvějící se ret mluví slova: »Žehnej ti Bůh trojjediný, jdi v pokoji.

A když stav nebo povolání si dítě volí, nebo ve sňatek vstupuje dospělý syn neb dcera, jak žehnává dle starého obyčeje snoubencům otec i matka! Kdo přítomen byl této scéně slavnostní, zdali pohnutí hlubokému mohl odolati?

Rodiče plní i úřad svůj pastýřský. Otec zejména má v domě jakousi výsadu neomylnosti. Co poručí, má se plniti. Dítě věří otci i matce, aniž pátrá, zdali vše jest pravda. Otec koná i svůj úřad soudcovský, odměňuje a chválí nebo kárá a trestá.

Křesťanský otec ohýbá šíji dítek již z mládí, aby nemusil později tlouci na dvěře sousedů svých, neboť »syn rozmazlený nažene otci strachu«. Rodiče křesťanství mají býti shovívaví a mají pomíjeti menší poklesky, ale nemají býti příliš citliví, ponechati vše »volnému běhu«, přehlížeti nepravost, ba obdivovati se surovostem svých dítek. Nemají se mazlíti s dítětem jako s bůžkem, hověti rozmarům jeho, ale býti přísní a neúprosní, kde běží o mrav a ctnost.

Křesťanství rodiče bdí nad zásadami dětí svých, všímají si, které knihy čtou (vylučující špatné), neberou jich s sebou záhy do hostinců a divadel, varují je před jalovým spolkařením a pod. Žel Bohu však! Je mnoho křesťanských rodičů, kteří nekonají povinností svých vůči dítkám.

Žalují na rodiče zbabělé, kteří zamklí jsou a ostýchaví, kde by přísně měli poručiti. Oni bojí se upomenouti děti své, zdali se modlí, zdali do kostela chodí a sv. svátosti přijímají. Žalují na rodiče hrubé, kteří při všem slova prokletí užívají (»hrom vás zab« — řekl u Brna loni otec dětem svým, posílaje je do lesa — a hrom je zabil), stále se durdí, mezi sebou hašteří a hanebně si spílají. — Žalují na rodiče lakotné, kteří dětem svým ani potrawy řádné ani vzdělání nepopřejí a více si volů svých (jak již filosofové pohanští vyčítali) nežli dětí svých hledí. Žalují na rodiče naduté, kteří dětem o penězích, o burse, titulech a úřadech mluví, učíce je spoléhati na měšec nebo na protekci. Žalují na rodiče rouhavé, kteří Bohu i všemu svatému klnou a z dětí svých bídné proletáče činí. Žalují na rodiče bláznivé a bídné, kteří v rozkošnictví, věrolomnosti, bezcharakternosti, v lenosti, smilnosti a obžerství živi jsouce, dítky své k ničemnostem svádějí. Žalují na rodiče nevlastenecké, kteří odložili i zpěv i kroj svůj, prohýřili nebo opustili lehkomyslně půdu svou, zadali práva rodných obcí, zaprodali i mateřský jazyk svůj.

Kéž Bůh milost dá rodičům našim, by dobré odchovali syny a dcery! Kéž následují rodáci naši slova i skutky našich patronů svatých!

Jednotlivec i národ každý musí znáti své poslání, cíl svého žití. Křesťanské i vlastenecké poslání své plň každý věrně, neohroženě a pečlivě.

Nechť platí o nás zase:

Čechové! Buďte zas rekové, muži co květ.

Rekové v umění, v lásce a dychtění pro vlasti květ.

Naříká-li se na demoralisovanou mládež (císař Vilém II. pravil tak 23. března v Berlíně po atentátě Weilandů k předsedům pruského sněmu), běduje-li se, že hrozné choroby národy hubí (král Viktor Emanuel pravil loni na podzim: »V Itálii nekoná ani jediný člověk své povinnosti«), stýskají-li si lidé na klesání kázně, mravnosti, citu právního, blahobytu a pod., nutno pospíšiti si s nápravou. A v rodině nejdříve začíti dlužno.

Hleďme býti sami trochu méně barbarskými ve svých rodinách a všecka společnost naše stane se vzdělanější a lepší. Vlády mohou býti slabé nebo násilnické — praví biskup Dupanloup; jestli je rodina silná, kladou-li domácí mravy odpor, všecko oživne a povznese se časem opětně!

Modleme se, aby Hospodin stavěl a řídil dům náš!

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Mezi 13.—17. červnem nalézal se **císař a král náš v Čechách.** Uvítání jeho v Praze bylo velikolepé. Pro slova starosty Dra. Srba: »Praga caput regni« a několik německých slov německožidovské noviny spustily ohavnou štvanici, upírajíce dru. Srbovi právo vitati mocnáře jménem Němců. Trojím směrem působil panovník při své návštěvě, což možno označiti slovy: Práce, smír, vlast. Od jednoho místa k druhému ubíral se panovník neunavně, nabádaje k vytrvalé práci a čestnému snažení. Zejména při svěcení mostu (14. černa), při návštěvě průmyslového musea, u trojského zdýmadla atd. mocnár projevoval radost nad činností plodnou. Ke všem deputacím mluvil slova povzbuzující k vytrvalé práci. Deputaci pražské obce (14. červa) slíbil splnění hlavních požadavků, zejména: aby z hraděbních a pevnostních ploch pražských některé pozemky byly obci za mírné podmínky odevzdány, nehezke (na př. újezdské) kasárny odstraněny, aby dány byly pozemky pro galerie umění, aby dána byla podpora státní pro nákladnou assanaci, kanalisaci a na zavedení pitné vody, aby byla předměstí s Prahou spojená, potravní daň zreformována a aby na **Hradčanech** sídlil člen panovnícké rodiny. O této věci poslední panovník pravil: Budu hleděti, abych při nejbližší vhodné příležitosti také této žádosti vyhověl. — Také při prohlídce elektrárny, kanalisace, při návštěvě pražské spojitelné městské, zemské banky král. Českého (vůči dru. Mattušovi) atd. panovník napomínal ke svorné a důkladné činnosti. Při návštěvě předměstí hlavně mocnár jevil potěšení nad zástupy dítek a tázal se všude (na př. v akademii hr. Straky) fid dra. Trakala, zdali se dobře učí a prohlížel (na př. v kadetce) některé cvičebné předměty velmi pozorně. Vůči deputaci učitelů škol obecných a měšťanských pravil mocnár, že rád je, když vystupují učitelé svorně a jednomyslně a že záležitost úpravy hmotných poměrů učitelstva bude příznivě vyřízena. Také stran druhé české university (v Brně) projevil mocnár mínění, že po delších přípravách ke zřízení vysoké školy české dojde. I České umění (na př. v Ná-

rodním divadle vůči Kovařovicovi a Schmorancovi, při serenádě vůči prof. Knittlovi, při zpěvu plzeňského »Hlaholu« na Karlově Týně dne 16. červa) pochválil panovník velice. — Druhá věc, kterou panovník za důležitou prohlásoval při své návštěvě, jest: národní srovnalost a smír v Čechách. On sám užil jazyka obojího a výslovně si přál, aby mu referovali i česky i německy. Při svěcení mostu položil důraz na to, aby most tento překlenul jaksi i prohlubeň mezi oběma národy v tomto království usedlými. Vůči poslancům českým (dru. Pacákovi, Kaizlovi, Kaftanovi atd.) i německým (Pradovi, Russovi atd.) projevil radost, že se na říšské radě konečně ujala plodná práce a vyslovil přání, aby také na sněmu král. Českého bylo v práci ke smíru vedoucí pokračováno. Třetí věc, kterou panovník všude na srdce kladl, jest: vlastenectví. Patriotismus ukázal mocnár na hradě pražském (modle se na hrobě sv. Víta i v kapli sv. Václava) dne 16. červa na Karlově Týně, kde projevil radost, že z troskek povstává znova jeden z nejproslulejších hradů celé Evropy. Ke všem deputacím slova z panovníckých úst vyzněla v refrén: Pracujte pro vlast! Zvelebujte sebe i své okolí! Stavte musea, nemocnice, školy i chrámy (na Žižkovský dal nyní 40.000 K) a jiné ústavy dobročinné! Starejte se o zvýšení blahobytu! Překonávejte se ve snahách šlechtných! — K zástupcům německé university pražské pak výslovně pravil: »Jsem přesvědčen, že vy své posluchače nejen v uspokojivém vědeckém způsobu, ale i ve smyslu patriotickém vyučovati budete.« (Panovník byl asi dobře zpraven o tom, jaké poměry panují mezi německými akademiky, kteří zpívají všude »Wacht am Rhein«, ctí Bismarcka a Viléma a jsou nohsledy Wolfa a Schoenerera a kteří v »Rede—Lesehalle« i v Praze velkoněmecký prapor vystřikovali.) Král náš opustil Čechy s dojmem, že v našem lidu jest pevná opora jeho trůnu, neboť tak, jak vítal panovníka lid náš, ani v Uhrách nebyl mocnár posud uvítán. Viděl u nás veliký ruch umělecký, literární, obchodní a průmyslový, viděl kvetoucí školy, vzrůstající se obce, pilný, hospodárný, poctivý, trpělivý a

pořádku milovný národ, jenž je pevnější půdou pro velmoc rakouskou (jak i v brožuře maďarského posl. Czawolského: »Budoucí útvar rakousko-uherského mocnářství« čísti lze) nežli násilná německo-centralistická ústava. — Císař a král náš porozuměl lidu svému, neboť dru. Srbovi (17. června) pravil: Cítil jsem se tyto čtyři dny v Praze šťastným a těším se na příští návštěvu do Prahy. Ve vlastnoručním listě J. V. císaře a krále k místopředsedovi hr. Coudenhovovi ze dne 17. června se praví: »Se zvláštním uspokojením shlédli jsme všechny ty v pravdě srdečné a vřelé projevy věrné přichylnosti a lásky ke Mně a Mému domu, jichž se Mně za Mého pobytu v Mém vždy věrném království Českém od obou národů této země tak krásným a svorným způsobem dostalo. Všude patrné pokroky, jež jsem ve všech oborech duševního a hospodářského života opětně seznal, překvapující rozvoj Mého král. hl. města Prahy, jakož i ostatních měst potěšily mne co nejvíce a utužují znova Mou naději, že se dostane Mému milovanému království Českému brzy i nejjistější záruky trvalého rozkvětu země, vřele kýženého to národnostního smíru, jemuž úspěšným zblížením se obou národů na hospodářské půdě cesta jest připravena. Dejž to Bůh!«

Sněm král. Českého sešel se znova 18. června. Zasedati má asi do 10. čer-

vence, až vyřídí zejména **učitelskou předlohu**, kterou se rozpočet zvýší o 11 mil. korun ročně, což bude vyžadovati 16·5procentní novou přírážku. Učitelské listy a krajinské (i mnohé pražské) přinášejí reklamní články, v nichž se vyhrožuje i odbojem, nebude-li předloha přijata!

* * *

V oboru zahraničním jest situace tato: Německo má potyčky doma (odhalení pomníku Bismarckova v Berlíně dne 16. června nesúčastnily se jižní státy, tak že to byla jen pruská oslava, při které hr. Bülow mnoho mluvil o železné německé pěsti, jež, kam se položí, už nic nepustí!) i zahraniční, hlavně s Ruskem (v příčině nových obchodních smluv) a s Amerikou, která vytlačuje německé průmyslové výrobky ze svých tržišť. — Ve Francii stále ještě se jedná (v senátě) o zákoně proti katolickým kongregacím, při čemž Dreyfusovci a socialisté dostávají zasloužené (bohužel jen slovné) rány. Ale předloha projíti musí — tak usoudily zednářské lože — a marné tedy volání. V Anglii vládne rozruch a hněv nad porážkami anglických sborů v jižní Africe, kde bude (dle slov p. Bothové, jež v Evropě navštívila Londýn a nyní s prezidentem Krügerem jedná) válčeno tak dlouho, pokud poslední Búr udrží ručnici.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Volná láska v osudných koncích. Nejmodernější literární moderna pracuje nejraději ve volné lásce, ba, co více, kdo chce státi se nejmodernějším, musí sám žíti ve volné lásce, vychutnati ji ve všech směrech a pak ji v knize zvěčniti. Jen co se žije, vyžije a přežije, jest hodno knihy. K těmto nejmodernějším náleží i Pořák Przybyszewski. Kráští jeden druhému milenku případně i ženu, je mezi nimi na denním pořádku. Tak i Przybyszewski ukradl svému příteli nevěstu. Šlo to zcela přirozeně. V kročil do jejího pokoje, spatřil ji v červeném šatě a barva ta působila na něho tou měrou, že se do ní zamiloval. Červená barva podle nejmodernější vědy povstává chvěním se světelných paprsků několika billiony za vteřinu. Spatřením

ženské v červeném šatě zachvělo se i jeho srdce, začož on nemohl. Miloval, protože se chvěl a chvěl se, protože miloval. Proč se ta nevěsta červeně nastrojila! Po dvou letech vyvedl mu jiný přítel totéž. Přišel až odněkud z Kavkazu a spatřiv milenku přítele v červeném úboru, zachvěl se též a odjel s ní až někam za Kavkaz. Zde však po nějakém čase milenka se mu svěřila, že by ráda změnila své okolí, což znamenalo, že se volné lásky s ním nasýtily. I nemeškal, chopil se revolveru a zastřelil nejdřív ji a pak i sebe. Konec lásky.

Przybyszewski zamiloval se do vdovy po norském lékaři s dvěma dětmi. Dříve však tatáž žila v poměrech se Strindbergem, jemuž ji Przybyszewski odloučil. Tentýž je apoštolem naprosté volné lásky.

Když ten přítel z Kavkazu se do ni zamiloval, měl Przybyszewski tolik uznání, že svou ženu na půl cesty doprovodil a požehnav oběma, rozloučil se. Když pak ten Kavkazský přítel zastřelil ji i sebe, Przybyszewski z toho udělal román, jenž nese název: *Homo sapiens* a je ve třech dílech. Ve třech dílech musí se čtenář broditi v tomto druhu . . . !

Manželství u této moderny je jakousi nájemní smlouvou až do výpovědi. Jako při tanečním plesu tanečnicki své tanečnice vzájemně si vyměňují, tak je to i zde. Svobodná tržba, jakási to bursa svobodné lásky, veřejný hřebčinec. Na počátku tato moderna předstírala, že volná láska zametá všechny tragedie nešťastných manželstev. Manželé se přestali milovati. — Co na tom? K čemu se střílet, otravovat, topit, — bláznovství! — Rozejdou se a je dobře, avšak ten případ z Kavkazu dokazuje, že ani zde se bez revolveru obejíti nelze.

V románech těch hraje velikou roli — chlast. Pije se pivo, víno, šampaňské až do nemoty a na konec koňak. Koňak je zamilovaným nápojem volné lásky. Často lze tu setkat se s frází: nalil si sklenici koňaku a vypil ho jedním douškem. Moderna je vlastně alkoholisovanou literaturou. K této moderně náleží i Dr. *Anuncio*, jenž též horuje a žije ve volné lásce, a pak ji v románě popisuje.

— Jen kdyby nebylo toho pitomého psaní! — podotýká k tomu Falk, jeden z nich. Kráčetí přes mrtvolu sebevraha, jenž pro volnou lásku své ženy se zastřelil, a vzítí k sobě ženu jeho beze všech výčitek, je všední událostí. Ku koncům takovým dospívá moderna. To všecko dělá to chvění způsobené červenou barvou několik billionkrát za vteřinu. Kterak zhoubně působí tato moderna na nejširší davy! K.

Sugesce v politice. Dr. J. *Türkheim* (Zur Psychologie des Willens), dr. *Andr. Hansen* (Norsk Folkepsykologi) a dr. *M. Friedmann* (Über Wahneiden im Völkerleben) dokazují, že hnutí lidu způsobí vždy některý *Genius* sugestivně a že ten národ zůstává (na př. Číňané) dlouho ve formách již zastaralých, který nemá následkem zpotřebování svých sil žádných geniů. Vliv vynikajících osob na zástupy jest u všech národů patrný. Proto by v praktické politice nemělo býti trpěno,

aby agitátoři hledíce na měsíc nebo postavení měli hlavní slovo, ale aby zápas politický vedli pouze lidé charakterní, nadání a v pravdě nejlepší. Parlamentní úroveň v mnohých zemích proto klesla, protože vznešení duchové politického kolbiště se straní a voličové cení nyní jiné vlastnosti, nežli zdatnost ducha, vzdělání a charakter. Proto nynější veřejné schůze nejsou navštěvovány od umělců, básníků a učenců a právě ti mužové, kteří nejspíše by měli řídit lid, „politice“ se vyhýbají. Dr. Hansen dále praví: Zdali je kdo demokrat, aristokrat, republikán nebo monarchista, liberál či konservativce, zdali je pro celní ochranu či volnou soutěž, to vše nezávisí na volné úvaze jednotlivcově, ale leží v jeho *p o v a z e*; proto se ví, které předlohy sněmovní budou přijaty, napřed a dlouhé mluvení ve sněmu, číslice, důvody a pod. jsou určeny pouze pro *č t e n á ř e*, pro předělání jiných a dělání volební nálady. Politické náhledy jsou (na př. v Norsku) výsledkem rasy a kde (prý) jsou obyvatelé dlouholcí s úzkým obličejem, bílé pleti, světlých vlasů a modrých očí, vzrůstu vysokého nad 172 cm. volby dopadnou ve prospěch *l e v i c e* (liberálně) a kde jsou krátkolcí, pod 170 cm. výšky, oválného obličjeje, tmavé pleti, vlasů a očí, tam volí se pro *r a v i c i* (konservativně) a smíšenci pak kolísají mezi *o b ě m a* směry. To je etnologický zákon. Malá rassa je pozůstatek *m o n g o l s k ý c h* obyvatel, — dle Linné: *homo sapiens asiaticus* a velká rassa jsou ariji *homo sapiens europaeus*. To lze (prý) pozorovati též ve Francii, v Anglii a jinde, kde dlouholcí občané zasazovali se vždy pro politický vývoj (konservativci angličtí = radikálové). Ve Francii (prý) krátkolebeční obyvatelé (Bretagne, Auvergne) jsou legitimisty a klerikály. Podobně i v Německu hranice mezi katolíky a protestanty tvoří počátek té či oné rassy. — Široké obecenstvo ostatně nechá se ovládati a rozčilovati až k fanatismu (sebevraždy sektářů, anarchistické hnutí). Lidstvo má pro největší nesmysly ostatně vždy trochu víry.

Při návštěvě J. V. císaře a krále našeho **v Praze, v Litoměřicích,** a **v Ústí** bylo nápadno, jak se všude židovský živel dere do popředí. Tak

na př. zástupci israelitské obce — (starší a rabín) ihned mocnře ubezpečovali: »Židé — samí věrní poddaní vaší cis. Milosti.« — Rabíni vyslovovali ihned slova žalovací. Průmyslnici židovští (Elbogen z Berouna, pověstný Petschek — uhlobaron v Ustí) na památku příchodu mocnře udíleli almužny. Židovské obchody byly nápadně ozdobeny. Při tom židovské noviny — štvaly a žid, buršáci prušácké barvy nosili — jak se to srovnává?

Barnum a Bailey. Nabito měl od 14.—18. června tento, hamburový podnik americký v Praze. Polovice lidí nic neviděla, druhá polovice dávno již všecky triky »umělců a umělkyň světových« v lepším provedení pozorovala. Mnoho lidí odešlo před ukončením představení. Tajemství podniku leží v tom, že se nepřetržitě hraje, že působí se na zrak (ve 4 maněžích se najednou chvílkami hraje) na sluch (hrozným křikem clownů a hudbou vrískavou), na hmat (nepohodlnými sedátky) i na čich (zápachem různých šelem), takže ze všeho jde hlava kolem. Ale noviny všecky Barnuma vychvalují. Proč?

Bohatství Evropy na konci XIX. století dle »Dictionary of Statistics« jest prof. Mulhallem takto odhadnuto: Kapitál v Evropě (pohyblivý i nepohyblivý) činí 1175 miliard (tisíc mil.), pohyblivý kapitál sám 500 miliard. Na Anglii připadá z toho 295 miliard, na Francii 247 miliard, na Německo 201, na Rusko 160, na Rakousko-

Uhersko 103, na Itálii 79, na Belgii 25, na Nizozemsko 22 miliard atd. Zvláště Anglie vyniká obrovským vzrůstem kapitálu. Pohyblivý kapitál udávají takto: Anglie má 106 milliard, Francie 65, Německo 37, Rusko 14, Rakousko 10, Itálie a Belgie 7, Nizozemsko 6 milliard. (Peněžní poměry ostatně mění se zejména u zemí průmyslových. Kdežto u Anglie jeví se poměr tento jako 35 : 100, jest v Belgii 28, v Nizozemsku 27, ve Francii 26, v Německu 18, v Rusku a Rakousku pouze 9 : 100). Co se týče majetku jednotlivcům připadajícího, počítá se na jednoho Angličana průměrně 5920 marek, na Francouze 5200 m., na Nizozemce 3680, na Belgičana a Němce 3120, na Rakušana a Vlacha 2000, na Rusa 1200 marek. Co se týče pohyblivého kapitálu, čítá se průměrně na jednoho Angličana 2120 marek, na Francouze 1360, na Nizozemce 1000, na Belgičana 855, na Němce a Vlacha 560, na Rusa 115 marek atd. — Výlohy rozpočtové každého rok obnášejí: v Německu 4.000.000.000 marek (tedy 2 procenta ze všeho majetku !!), v Anglii 3.000.000.000 (čili 1 procento), ve Francii 3.5 milliardy (čili 1.4 procenta), v Rusku 2.700.000.000 millionů (čili 1.7 procent), v Rakousku 2 milliardy (čili 1.8 proc.), v Itálii 1.800.000.000 (čili 2.3 procent), v Belgii 375 millionů (čili 1.5 procent), v Nizozemsku 300 millionů (1.4 procent). Dle toho jest obtíženi národního jmění státními výdeji největší v Itálii, načež následují: Německo, Rakousko, Rusko, Belgie, Francie, Nizozemsko a Anglie.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 18., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Obzor literární a umělecký, red. Jar. Vlček, č. 8. nákl. Bursík a Kohout. Články od Borockého, Sekaniny a posudky literární.

Náš Domov, seš. 11. a 12., red. Jos. Vejvoda v Olomouci.

O sv. Mikuláši v legendě a lidových pověstech a zvycích sestavil farář Jan Michal; knihtiskárna V. Kotrba.

Drozd: Cesty veřejného mínění, soc.-polit. úvahy, nakl. Stýblo.

Věstník katol. duchovenstva, č. 18., red. ThC. J. Pauly.

Časopis čes. turistů, č. 6. Red. dr. Jirí Guth.

Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii od F. Vigouroux e přel. dr. Ant. Podlaha, nákl. V. Kotrby. Seš. 46.

Šrámek: **Chvály Mariánské** (sv. Alfonsa M. Liguori) II. vyd. Nakl. G. Francl (2.60 K).

Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra seš. 10—14. nákl. G. Francla.

Růže Dominikánská červen č. 2. red. P. Guala Konečný.

Bajky o Jesuitech od P. B. Duhra (Vzděl. knihovna, seš. 4—5).

Hlasy katol. spolku tisk. »Církev a vzdělanost.« Dva pastýř. listy Joachima kardinála Pecciho, nynějšího sv. Otce. Čís. 3.

Svatá Země, seš. 13.—14., nakl. V. Kotrba.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Ö významu slavností cyrilomethodských.

Některé naše spolky chopily se konečně dlouho u nás zanedbávané činnosti u přičině pořádní oslavy svatých našich věrozvěstů slovanských a sice v době, kdy po Čechách se konají četné slavnosti Husovy. Tak na př. učinila katolická Beseda v Praze, kde o významu sv. Cyrilla a Metoděje pro náboženský a národní život slovanských národů promluvil (4. července) msgr. Jan Drozd. Mimo to pořádati budou některé spolky pražské společnou slavnost k uctění našich předních patronů slovanských dne 8. července, při níž mají mluvit dr. Wurm, poslanec dr. Stojan a adv. dr. Hruban, všichni Moravané.

Je třeba, aby po příkladě tomto také jiné jednoty a spolky katolické slavnosti cyrilomethodské konaly, neboť 1. je doba katolicismu vůbec velmi nepřiznivá, 2. sv. Otec Lev XIII. v nedoceněné u nás posud encyklice své o svatých bratřích Soluňských k uctění jejich přímo vybízí a 3. u nás roste takofka lavinou Husova oslava.

Letos byla zahájena od zvláštního výboru k pořádní oslav Husových nesmírná agitace po celých Čechách. Komitét, v jehož středu jsou většinou liberální, pokrokářští, radikální a realističtí doktoři, professoři a žurnalisté, postavilo se též pod protektorát starosty pražského dra Srba, který však prohlásil, že se ho nikdo napřed netázal a že se Husovy slavnosti na staroměstské radnici nezúčastní. V Národním divadle jest 5. července slavnostní představení (»Libuše«). Ve mnohých spolcích pražských i předměstských konají se přednášky o Husovi, jeho »mučnické smrti« a o jeho poměru k církvi katolické. Novinami lid náš je vybízen, aby v předvečer 5. července osvětlil okna svých příbytků, aby na kopcích a návrších rozžehnuty byly hranice a aby zakupoval brožurky, jichž bylo i letos nesmírné číslo vydáno. Tak na př. dr. Bačk o v s k ý doporučuje knížky: Jan Hus (od Benešovského-Veselého), V plamenech kostnických (od red. K. Tůmy), Hus a jeho poměr k církvi pravoslavné (od Hilferdinga), Lež a pravda o »svatém« Janu Nepomuckém (od Arbesa), Zápas Jesuitů s novověkou osvětou (od Sojky), Zrušte kněžské bezženství (od Baborského), Pověra ve službě náboženství (od Justa), Španělská inkvisice (od Baráka) Šílení v klášteřích (od Nerudy), Mravouka v bibli atd. — a jak »všecky ostatní spisy o Husovi« jakož i »spisy Husovy samé«.

Jak z tohoto oznámení patrné, nezáleží oslavovatelům Husa tuze mnoho na tom, aby lid poznal Husa z jeho vlastních spisů, ale jedná se jim hlavně o to, aby Hus byl tendenčně vylíčen jako vítězný reformátor a bořitel budovy katolické církve, o této věci nedávno dějepisec dr. P e k a ř prohlásil: Mluvil jsem s funkcionářem »Jeronýma« (= evang. spolek) dosti obšírně o š v i n d l u, jaký politické strany a žurnály dnes namnoze se jménem Husovým provozují, jak slepý a nekritický kult Husův zhrdá poznatky studia a velikost jeho přeceňuje, jak se neprávem všechny zásluhy velkého hnutí přiřítají jednostranně Husovi a jak se zapomíná těch, kteří bojovali vedle něho nebo po něm a kteří po mnohé stránce

nad něho vynikli . . . , mluvil jsem krátce proti tomu stálému »žvanění« (!) o Husovi, jež mi je překonaným stanoviskem.«

U nás bude nutno mnoho lží odstraňovati, jež do názorů našich vneseny byly hlavně od protestantských spisovatelů, a bahnem pomluv potfísňené roucho obřadů, zřízení a nauk katolických vypírati a očistovati. K tomu hodí se pak zejména tento čas, kdy nesvědomití »agenti-provokatéři« pod pláštíkem oslavy Husovy házejí do lidu paličská hesla: o naprosté, na víře nezávislé svobodě svědomí, o neslučitelnosti katolické víry čili »klerikalismu« s češtvím, o odtržení (vlastně ujařmení) církve od státu, o samospasitelnosti vědy, volnosti, rovnosti a bratrství ve smyslu komunistickém atd. — jak to na př. vyjádřil F. V. Krejčí v čas. »Rudé Květy«: »Plaňte, květy vzpoury, síly a života v rukou dělníků i na čelech umělců! Před vaším ohněm necht bledne purpur starých králů, vůně vaše necht sílí bojující rámě a činí nespokojené ještě nespokojenějšími (!) dráždic jejich touhy po nepoznaných darech života.«

U nás politická výchova zůstala v plenkách, jak je patrné z voličských projevů, kde se schvaluje všecko dle chuti poslanců a sice i obstrukce i — opportunism, i státní právo i centralismus. A ještě horší je u nás výchova sociální a kulturně-náboženská. Naši inteligenci (hlavně obrovské řady úřednictva, professorstva atd.) počítati možno skoro šmahem mezi zjevné nebo tajné odpůrce katolicismu. Nikdo nevezme si práci, aby poslechl i druhou stranu, aby probádal na př. Husovy spisy nestranně, aby přečetl knihy dra Lenze, aby se přesvědčil o pravdě slov, že husitství a po něm protestanství nesmírně poškodili naši vlast, ba že naši národnost zachránil vlastně katolicismus.

Je třeba ukázati zejména na to, že sv. Cyrill a Method položili (od r. 863) základy vzdělanosti u nás, že přinesše vznešené náboženství Kristovo vzdělali u nás školy i chrámy, písmo i mrav. Je třeba ukázati na slavné katolické naše vladaře, na dobu sv. Václava, Boleslava, Břetislava a zvláště zlatou dobu Karlovu, na práci katolických duchovních a řeholníků v Čechách, na bezpočetné umělecké památky, jež zanechali nám i světu na podiv čeští katolíci, na pěstění všeho dobra a krásna od katolických mužů a žen českých.

Patří k tomu ovšem trochu odvahy promluvit jinak, nežli se ozývá z tisícerych hrdel, říci, že něco není svaté ani nedotknutelné, co se za takové vyhlašuje. Ale tuto odvahu musíme konečně míti, a nehleděti se založenými rukama, jak se nám házejí smolné rozžhavené věnce na střechu.

Litujeme, že tisíce našich nerozhodných a neuvědomělých katolíků dělá stařák odpadlíku dru Masarykovi, jenž aranžuje hlavně po venkově slavnosti Husovy a jeho družině, že tisíce našich řemeslníků a rolníků, kteří jinak říkají, že katolické víře chtějí věrni zůstati, shromažďuje se kol těch, kterým Husova oslava jest vltanou příležitostí k protináboženským demonstracím, při nichž se bouří proti autoritě každé po způsobu výbojného německého lutheránství.

Konejme tudíž v době nejvyšší kritické svou národní, náboženskou i sociální povinnost!

J. Šimon.

Význam a důležitost

starokřesťanských památek a pomníků pro vědu a náboženství.

Podává Dr. JOS. TUMPACH.

(Dokončení.)

Jděme dále. Kameny, jež nyní uvedeme, mluví přímo o modlitbě, s jakou se pozůstalí věřící obraceli k mučenkám za přímluvu. Zdaž tím zároveň nedávají svědectví pravdě, že církev prvotní uctívala svaté, tak jako my, a že církev stará věřila v nebe, tak jako my, vyznávajíc, že některé duše bývají hned po opuštění těla připuštěny k vidění Boha tvář v tvář?

Slyšme některé nápisy. Jeden zní: »Aurelius Gemellus, jenž žil (tolik a tolik

let). Matka věnovala náhrobek ten synu nejdražšímu, zasloužilému. Odpočívej v pokoji. Doporučuji ti, Basillo, nevinného Gemella.« Náhrobek ten pochází totiž z katakomby sv. mučenicice Basilly, a matka Gemellova doporučuje jí zde svého syna. — Z téže katakomby pochází jiný nápis náhrobní, jenž zní: »Paní Basillo, my Crescentinus a Micina doporučujeme ti dceru svou Crescentinu, jež žila (tolik a tolik let.)« I zde tedy vzývají rodičové Crescentinini sv. Basillu za přímlyvu pro svoji dceru. Podobně nápis z katakomby sv. Praetextata hlásá: »Duši Maximovu obcerstvěte mučenici Januarie, Agatope, Felicissime!« V katakombě sv. Kallista je zase nápis: »Januarie, odpočívej šťastně v obcerstvení a oroduj za nás.« V katakombě sv. Hippolyta nalezen nápis: »Necht vyprosí ti obcerstvení mučeník Hippolyt, Sidonie!«⁶⁵⁾

Podobné modlitby a vzývání nalézáme též ve zvláštní třídě nápisů, které jsou známy pod jménem graffiti. Jsou to nápisy provedené ve zdi nožem nebo nějakým ostrým nástrojem. Nejvíce takových graffiti nalézá se v katakombě sv. Kallista, kde je provedli poutníci, kteří přicházeli do Říma počínajíc stoletím III., aby uctili hroby mučenkův. Graffiti ta obsahují pak v sobě též modlitby, týkající se mučenků v katakombě té pochovaných, a zvláště sv. Sixta. Vzývají se totiž o pomoc a přispění. Zde několik příkladů: »Duše svaté, pamatujte na Marciana a Sukcessa, Severa a všechny bratry naše!« Nebo: »Proste, duše svaté, za šťastnou plavbu Verekunda a jeho přátel.« Nebo: »Orodujte za mne Eustachia.« Nebo: »Vyproste klid otci i bratřím jeho. Ať žijí šťastně.« V katakombě sv. Hippolyta čteme mezi jiným v chodbě, jež vedla ke hrobu tohoto světce, dvakrát prosbu: »Hippolyte, pamatuj na hříšníka Petra.« — Časem obracejí se rodiče na náhrobcích s prosbou o pomoc ke svým zemřelým dětem nebo k jiným osobám, jichž spasení si byli jisti. »Dítě mé — zní jeden nápis — žij v Bohu a pokud žítí budu, oroduj za mne.« Nebo: »Viktore, duše nevinná, žij mezi svatými a spravedlivými a pros za nás v modlitbách svých.« Nebo: »Aurelius Agapetus a Aurelia Felicissima nejhodnější chovance Felicitě, jež žila 30 let. Oroduj za manžela Celsiana.« Nebo: »Zde odpočívá v pokoji křesťan Gentianus, jenž žil 21 rok. V modlitbách svých pros za nás, neboť víme, že jsi u Krista.« A ještě jeden, jenž hlásá: »Každému dle svědectví života jeho budou mučenici svatí obhajci u Boha a Krista«, neboť to, jak myslím, dostačí na důkaz, že první křesťané opravdu svaté a světice ctili a za přímlyvu je vzývali.⁶⁶⁾

Vizme, jak chovali se první křesťané k úctě sv. ostatků v.

Z Písma sv. víme, s jakou úctou chovaly se Maria Magdalena, Maria Salome a Maria Kleofášova k mrtvole Krista Ježíše. A jejich příkladem řídili se i věřící. Akta mučnická nám vypravují o ženách římských, jež s nasazením vlastního života sbíraly svaté ostatky mučenkův. Basilissa, Anastasie, Perpetua, Felicitas, Lucina, Praxeda, Pudentiana, Plautilla — tot nejstarší ctitelky relikvií, jichž jména září jako jasné hvězdy nad krví zbrcenou kolébkou církve. Z týchž dějů mučnických se dovídáme, že kosti, po sv. Ignáci v cirku římském pozůstalé, věřící uctivě sebrali a přenesli do Antiochie »jako neocenitelný poklad« — jak se praví. Ale neméně výmluvně svědčí o úctě ostatků svatých kameny a pomníky, na nichž velmi zhusta nalézáme poznamenáno, že ten či onen pochován je v s o u s e d s t v í toho či onoho mučenika nebo svatého. Důvod, proč věřící chtěli býti pochováni v sousedství mučenků, dávají nám monumenty i památky literární. Byla to úcta k svatým a jich ostatkům. Mimo to věřící jako šťastnou událost zaznamenávali pilně též tu okolnost, připadl-li pohřeb zemřelého v den smrti (= narozenin) svatého. Ba, první křesťané též z úcty k sv. mučenkům obětovali děti své u hrobu mučenkův, aby tito nad nimi bděli. Ano kameny ty vyprávějí nám též, že kosti svatých střeží brány měst a svatyní; že věřící přinášeli si domů ze svých poutí ke hrobům svatých různé památky; a konečně nic jiného než hluboká úcta k ostatkům svatých vedla církev od samého počátku k tomu, aby přinášela obět mše sv. na hrobech mučenkův. Na týchž hrobech

⁶⁵⁾ Tamtéž, str. 393. nn.

⁶⁶⁾ I b i d e m, str. 396. nn.; K u h n, l. c., str. 108. n.

vyrostly pak spanilé svatyně, zasvěcené úctě týchž světcův. A jestliže později, když katakomby zpustly, církev porušila klid kostí těch, učinila tak jedině proto, aby je uložila do zlatých rakví a postavila na oltáře, kde by neustále byly na blízku Krista Ježíše, pro něhož mučeníci ti života nelitovali.⁶⁷⁾

I jest tedy již starobyloou zásada a praxe: Skrze svaté k Bohu! Jeť článek o úctě svatých dogmatem rozumu i srdce, jež samo nebe nám ukazuje svým příkladem a vlastním jednáním nám je doporučí. Neboť jak nectíti těch, jež uctil sám Bůh zvláštní láskou a zvláštním navštívením již zde na zemi, a jak netěžití z přátelství svatých a neprositi jich za přimluvu, když Bůh sám skrze ně sestupoval a sestupuje k lidu, rozdávaje skrze ústa jejich a ruce jejich požehnání? Výtky pak, že úctou svatých újma se činí úctě Boží, věřící se neleká, jelikož musí rozpoznávatí příslušnou úctu od nepravé apotheosy, a kdykoliv sklání čelo před svatými, vždy šepce v duši: »Veleběť svatého, Tvé chválm, Bože, dary a Tvé slavím vítězství.« Neboť jsou-li ctnosti a vlastnosti, jimiž svatí stkvěli se za živa, pro ně ctí a chloubou, oč větší jest sláva Boha proto, že udělil jim darů těch a pečoval o to, aby jich dobře užili.⁶⁸⁾

Než oprávněn-li kult svatých vůbec, nemůže býti neoprávněn kult té nej-světější mezi ženami, t. j. kult Matky Boží.

Původcem úcty nejsv. Panny stal se sám Bůh, když ozval se k ní ústy svého anděla tak, jak k nikomu z lidí nepromluvil, řka: »Zdravas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná jsi mezi ženami.« Bůh tedy slaví tu Pannu Marii jako milosti — svatosti — plnou. A příkladu Božího následovali lidé, prokazující největší úctou té, jež vedle Syna svého Krista Ježíše zaujímá v díle spasení místo nejdůležitější.⁶⁹⁾

Úcta ta byla jí prokazována hned za živobytí jejího od přátel Kristových, a není doby, kdy by jí nebyla bývala vzdávána. Je tedy tak stará, jako úcta Syna Mariina. Pomíjíme svědectví psaných a všimneme si jen starých pomníkův. A tu vidíme, že umění již v I. a II. století slavilo Marii Bohorodičku. Katakomy, ač dnes jsou z nich jen trosky, zachovaly nám přece na sto obrazů Bohorodiččiných ve freskách, fezbách a malbách na skle, a to ve dvou skupinách, z nichž první představuje Marii jako Pannu, druhá jako Matku Boží. O jednom takovém obraze jsme se již zmínili, totiž o obraze Madonny s dětátkem u prsu a s prorokem Isaiášem s hvězdou, v katakombě sv. Priscilly. Tuto povšimneme si ještě některých.

Nejprve je to obraz Zvěstování, který se nalézá na stropě jedné kaple v katakombě sv. Priscilly.⁷⁰⁾ Panna Maria sedí tu na křesle, oděna jsouc v dlouhý šat (tunica) se závojem na hlavě. Před ní stojí archanděl Gabriel a ukazuje na ni rukou. Znalci umění klassického a církevního kladou obraz ten do dob sv. Jana apoštola; na všecken způsob však nepovstal později, než v první polovici druhého století.⁷¹⁾

Rovněž tak starý je obraz v kapli řecké, představující klanění se magův. Obraz ten zaujímá v této kapli nejlepší místo, totiž oblouk proti dveřím. Bohorodička sedí na křesle s děckem na klíně; před ní jsou tři magové s dary v rukou.⁷²⁾ — Podobných obrazů, kde magové přinášejí Dětátku Božímu dary, je v katakombách více. Jsou pak důležitý nejen proto, že podávají důkaz o úctě Mariánské, nýbrž i proto, že poskytují světla otázce o původu, stavu a počtu magův či králův.

Starí umělci křesťanští odívají totiž figury své obyčejně oděvem římským; výjimku v příčině té činí jenom mládenci v peci ohnivé, Daniel, perští mučeníci Abdon a Sennen, a konečně magové. Šat jejich skládá se totiž z tuniky u beder spjaté, z pláště, spodního šatu, obuvi a špičaté frygické čapky. Příčina tohoto zobrazení není jiná, leč ta, že umělec chtěl představití osoby ty v jejich šatě národním, čili v šatě kraje, z něhož přišli, nebo v němž se narodili a žili; a dal-li magům týž

⁶⁷⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 404—407.

⁶⁸⁾ Tamže, str. 400. n.

⁶⁹⁾ Tamže, str. 410. nn.; Kuhn, l. c., p. 109. sqq.

⁷⁰⁾ Obraz ten viz u Kuhna, l. c., str. 39; též v uvedené »Archaeologii křesť.« str. 249.

⁷¹⁾ Bilczewski-Tumpach, l. c., str. 250.

⁷²⁾ Ibid. p. 250. sq.

kroj jak Peršanům Abdonovi a Sennenovi, jako Danielovi a jeho třem druhům v zajetí babylonském, chtěl tím říci, že všichni tři magové přišli ke Kristu z Persie, z Východu. I shoduje se tu umění s tradicí sv. Otců církevních, kteří považují též Persii, Východ, za vlast magův.⁷³⁾

Tytéž pomníky hlásají pak dále, že mužové ti byli králi. Majíť, jak jsme pravi-
vili, týž šat jako Daniel a tři mládenci a jako Abdon a Sennen, jež Písmo sv.
resp. Akta mučnická zovou knížaty a králi. Šatem tedy chtěl umělec na scé-
nách klanění se projevit též to, že i magové byli knížaty nebo králi.⁷⁴⁾ Při
čemž budíž podotčeno, že slovo k r á l nebo k n í ž e mělo za stara nejednou jiný
význam, než nyní. Značilo tolik, jako vznešená osoba, náčelník. Tak na př. v Odyssei
čteme, že na malém ostrově Itace bylo několik králův; u Peršanů měli titul krále
satrapové, a o Danielovi vypravuje bible, že Nabuchodonosor učinil ho knížetem
nade všemi krajinami babylonskými a správcem nade všemi mudrci babylonskými.⁷⁵⁾

Počtu těchto magů či králů (mudrců) neudává ani evangelium, ani nejstarší
Otcové, a teprve spisovatelé V. století praví, že byli tři. Staré pomníky doplňují
tedy i zde památky literární a dokazují, že tradice o třech králich, ač napsána
teprve ve století V., sahá až do časův apoštolských, neboť až na 56 pomnících
nalézáme je stále počtem tři.⁷⁶⁾

A nyní ještě jeden obraz Marianský ze III. stol. v katakombě sv. Priscilly.⁷⁷⁾
Celá kompozice obrazu toho má tři části: První skupina, a sice po straně levé,
představuje starce sedícího na trůně, v bílé nepřepásané tunice, jejíž dlouhé rukávy
a přední část ozdobeny jsou purpurovým okrajem. Přes tuniku má plášť barvy
žluté, opatřený kápí. Před ním stojí mladá dívka bez závoje v dalmatice barvy
žlutavé, a za ní jinoch v zeleném oděvu, drže přichystanou tuniku. Dívka má
v ruce závoj. Stařec na sedadle vztahuje pravici a ukazuje prstem na ženu, jež
sedí proti němu na kathedře a tiskne k prsoum děčko. Uprostřed mezi těmito dvěma
skupinami stojí ženská postava modlitčí se. — Co představuje celá tato kompozice?
Je to vyobrazení obláčky panny Bohu zasvěcené. Jeť onen stařec na trůně sedící
biskup a dívka před ním se závojem v ruce jest panna, která závoj přijati chce,
kdežto jáhen za ní stojící drží v ruce uchystaný hábit, v nějž má býti oblečena.
Biskup ukazuje pravou rukou na ženu s děťátkem na druhé straně sedící, totiž
na Pannu Marii, jakoby panně, která slib složivši a závoj přijímati májíc, chtěl říci:
»Tam vidíš vzor svého života! Tou se řiď!« A uprostřed stojící Orantka, t. j.
osoba ženská se závojem na hlavě a s rukama k modlitbě rozpjatýma, je právě
obrazem této panny — řeholnice, odpočívající v hrobě, vytesaném v této kapli
a ozdobeném obrazem tímto. I jest to tudíž obraz velice vzácný a důležitý, jednak
proto, že dokazuje kult Marie Panny, ale jednak i z toho důvodu, že podává nám
zobrazení aktu, když panny — řeholnice skládaly do rukou biskupových sliby, aby
žily v ustavičném panenství jakožto nevěsty Krista Ježíše.⁷⁸⁾

Viděli jsme tedy, jak pomníky katakomb vydávají nám překrásné svědectví
o víře prvňích křesťanů v život posmrtný, očištec, nebe, o úctě svatých a zejména
též Matky Boží, této královny svatých, tak že můžeme říci, že i v této příčině
němé kameny výmluvně podávají důkaz o totožnosti víry naší s věrou našich pra-
otců ve víře. Radí se tudíž svědectví jejich v této příčině důležitostí svojí a vý-
znamem ke svědectvím, jež vydaly jiným otázkám náboženským i vědeckým,
o nichž v minulých statích stručně jsme byli pojednali. Ba, jest ještě více věcí ji-
ných, o nichž v temných katakombách vzniká světlo. Třeba jen míti otevřený zrak
i rozum a všimnouti si i sebe menší věci, jako to činil De Rossi a činí i jeho žáci.
Než i to, co tuto bylo pověděno, dostačí — doufám — aspoň z části k poznání,

⁷³⁾ Tamtéž, str. 252.

⁷⁴⁾ I b i d, str. 252.

⁷⁵⁾ Daniel II. 48; VI. 2. nn.; srv. pozn. 1. na str. 252. cit. »Archaeologie křesťanské«.

⁷⁶⁾ Bilc z e w s k i - T u m p a c h, l. c., str. 252. n.

⁷⁷⁾ Obraz ten viz u K u h n a, l. c., str. 38.; též v uvedené »Archaeol. křesť.« str. 366

⁷⁸⁾ Pojednání o »pannách Bohu zasvěcených v prvňích dobách církve« viz v cit. »Archaeol. křesťan.« (str. 346—384). Tamtéž odkazujeme znovu všechny, kdož jak o věcech, o nichž tuto (místy týmiž slovy, jako tam) mluveno, tak i o některých jiných otázkách obšírnějšího poučení jsou žádostivi.

že katakomby křesťanské zasluhují plným právem té lásky, s jakou k nim naše doba lne. Kéž by i nám i době naší byli údělem posvátný mír a klid, který v katakombách vládne a jež hlásají nápisy jeho i tím jediným slovíčkem na desce náhrobní, jež zní:

P A X !

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Říma«.)

Na uváženou všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Pokračování.

Pozorujeme-li protestantský princip s jiného stanoviska, přivádí zcela důsledně ku zničení křesťanské víry či k nevěře. Říká-li se v protestantismu: vězte pouze své partikulární zkoušce Písma sv., není to vlastně volání: nevězte ničemu? Nikdo zajisté nepopře, že porozumění mnohým místům v Písmu sv. přesahuje síly a rozum těch, kdož nestudovali či lidu — tedy veliké většiny křesťanstva. To doznávají přemnozí protestantští spisovatelé sami, ač pro protestantism jest to osudným; uznávají, že poštelou je domněnka, aby lid mohl jasně pochopiti místa bible, jež ani učenci pochopiti nemohou a o ně učeně se hádají. Ježto tedy partikulární zkouška Písma sv. u většiny lidí provésti se nemůže a přece protestantismem prohláší se za prostředek ku poznání pravdy, vyplývá důsledně, že většina lidí musí pochybovati o pravdě. To jest důsledek nauky, jež sice z počátku pýše lidské lichotí, ale pak ji hrozně pokořuje. Nejprve rozum jednotlivcův, aby přinutil se ku neposlušnosti církve, se povýší, a dí se mu: neboj se, buduj domněnky, popírej, vybírej si dogmata dle libovůle, stačíš sám sobě úplně a pak, protože rozum nikomu věřiti nechce, už sobě samému výsledkem jest, že nevěří ničemu. Nesmíme zapomenouti, že, je-li protestantský lid v některých krajinách věřícím, neděje se tak z protestantského principu, nýbrž naopak proto, že lid protestantských principů nedbá a jich neprovádí! Lid věří tomu, co mu hlásají pastoři; cítí sám, že řídil-li by se principem o svobodném bádání v Písmu, v témže okamžiku by vlastně víru ztratil. Nemůže-li většina křesťanů dosíci křesťanské pravdy a víry, nemůže křesťanství býti pravým náboženstvím, ježto všickni lidé nutně pravdy a víry dosíci musí. Protestantism sice tvrdí, že jest pravým křesťanstvím, ale dle jeho principů není křesťanství vlastně pravdou. To jest poslední konsekvencí protestantského principu a protestant, který k ní nedojde, nezná podstatu své víry.

Shrňme-li posud podané úvahy v celek, zcela dobře pochopíme, že protestantism s neúprosnou důsledností pracuje ku zničení křesťanství. Lidé vždy myslili, že pravé náboženství nesmí býti individuální domněnkou, ale že musí býti majetkem všech čili společnosti a zračiti se v zevnějším vyznání víry. Společnost, jež je majitelkou pravé víry, ve skutečnosti existuje od té doby, kdy Kristus založil¹⁾ svou církev t. j. duchovní, jednotnou, všeobecnou, svatou a na veřejném vyznání křesťanské víry založenou společnost. Patrně, že duchovní společnost či církev nemůže ani trvati, ani pravou býti, nemá-li zevnějšiho vyznání víry. Neboť, jak by církev mohla věřiti něčemu, což i zevně za svou nauku neprohlásila? Ponechá-li se však každému právo, aby sám utvořil si víru dle svého výkladu bible, pochopí každý, že tu zcela důsledně jest věcí naprosto nemožnou, stanoviti společný symbol věroučný? Symbol obsahuje to, co nutně každý věřiti musí. Jak však může se určiti to, co nutno jest věřiti, má-li každý právo, aby sám rozhodovati mohl, co chce věřiti a co nikoliv? Není přiznání takového práva zároveň prohlášením, že vlastně není žádného dogmatu, a ani tam, kde, jak se zdá, nutno jest věřiti? Protože rozum jednoho člověka není podmíněn rozumem druhého, nemůže

¹⁾ »Ty jsi Petr, a na té skále vzdělám církev svou a brány pekelné (blud a hřích) jí nepřemohou.« Mat. 17, 18. Sv. Pavel jmenuje církev (1. Tim. 3, 15.) sloupem a utvrzením pravdy.

nikdo druhému vnučovati, aby věřil tomu, čemu on sám věří. Každý může tedy svou individuální domněnku podržeti. Z toho však plyne, že nemůže býti společného vyznání, jemuž by každý podrobil se musil. Někdo nalezne v bibli dogma; jeho rozum v ono dogma věří. Nenalezne-li však rozum sousedův téhož dogmatu v bibli, anebo nalezne-li právě opak jeho, musí dogma svého souseda zcela důsledně dle protestantského principu zamítnouti. Tak na př. luterán věří ve skutečnou přítomnost Kristovu při večeři Páně, protože jeho rozum nalézá toto dogma v Písmu. Rozum kalvínský, jenž nemusí podrobil se rozumu lutherského, onoho dogmatu v Písmu nenalézá. Jako lutherán nemůže od kalvínce žádati, aby věřil dogmatu jeho, tak zase kalvínce nemůže od luthera žádati, aby věřil tomu, čemu on věří. Kalvínský i lutherský rozum jest přesvědčen, že božství Ježíšovo obsaženo jest zcela jasně a určitě v bibli; nalezne-li socinián v bibli, jenž také Písmo dle svého rozumu si vykládá, právě opak toho, nemohou ani lutherané ani kalvínci prohlásiti, že víra v božství Ježíšovo jest nutnou ku spasení; naopak musí doznati, že socinián dle protestantského principu zcela důsledně jich víru musí zamítnouti. Kdybychom takto uvažovali o všech zjevených pravdách, přišli bychom k těmž výsledku; nenalezli bychom ani jedné jediné, o níž bychom nabyli přesvědčení, že ji člověk dle protestantského principu, aby zůstal či byl křesťanem, nutně věřiti musí.²⁾

Tažme se protestantismu, aby nám vyjmenoval pravdy, v něž křesťan věřiti musí, chce-li spásy dojíti! Nebude moci odpověděti! Rozličné konfesse protestantských církví musí, — neboť nemohou jiného učiniti, — doznati, že jich zakladatelé, ježto vyšli z principu o partikulárním výkladu Písma, v Písmě nalezli některé věroučné pravdy, a jiné zavrhlí a tím tedy pouze své individuální domněnky za víru prohlásili. Protestantism toho neupírá; neboť otázeme-li se členů oné protestantské společnosti, jež přiznává se posud ku augsburské konfessi, míní-li, že jsou povinni, aby ve všechny články této konfesse věřili, tu jednoduše naší otázce se zasmějí. Jest známo, jak v Ženěvě soudili o věroučném symbolu Kalvínově! Jest i znám princip anglikánského kleru, že každý může podepsati věroučnou formuli, ač s ní v srdci nesouhlasí, a že důsledně dle této zásady týž klerus přísahal, že ve všechny věroučné články anglikánské věří, ač v srdci některé z nich zavrhoval. Protestantism nikdy nebude moci svou věrouku pevně stanoviti, naopak musí s jistým anglikánským biskupem vyznati, že nauka jeho záleží v tom, že každý věřiti může, cokoliv chce, a vyznávati smí, čemu věří. Protestantism toho neupírá, ježto ví velmi dobře, že takový jest důsledek jeho nauky; tím však posléze doznává, že nemůže vůbec prohlásiti, čemu musí křesťan, aby byl křesťanem, věřiti, a prohlašuje, že sám považuje znalost věroučných článků za neúčinnou. S bibli v ruce volá k lidu: »Pravda jest obsažena v této knize. Ale co jest pravda, co jest křesťanství, toho nevím. Věříš-li v nejsvětější Trojici, v božství Ježíšovo, ve věčné tresty, jsi křesťanem; nevěříš-li tomu, jsi také křesťanem. Ať jsou tvé osobní názory jakékoliv, — jen domníváš-li se, že jsi je nabyt v bibli, — stačí. Kdo může se odvážiti určití, čemu nutně věřiti máme? To určuje a určovala po všechny věky pouze katolická církev; proto v ní nevěříme. My, jichž náboženství v tom záleží, že každý věří, čemu chce, nestrpíme takového násilí, a ač mnohé věroučné články nechceme zřejmě popírati, doznáváme, že zdá se nám, jak Bůh ku lidem mluvití měl, ale nevíme, co vlastně k nim mluvil. Než, ježto jinak býti nemůže a protestantism musí míti pravdu, musíme věřiti, že tomu tak jest. Žij klidně při své nevědomosti, a buď jist, že můžeš býti dobrým křesťanem, i když nevíš, čeho jest potřeba, a bys byl křesťanem.«

Patrně, že, chce-li kdo býti křesťanem, — nesmí býti protestantem!

(Pokračování.)

²⁾ Laval, bývalý prot. kazatel výslovně dí: »Za svého úřadu, jako prot. kazatel hostil jsem mnoho protest. kazatelů, kteří byli odhodláni státi se missonáři v angl. koloniích. Nikdy nemohli jsme se dohodnouti o společném vyznání víry. Tento úkaz přihází se všem prot. kazatelům, kteří mohou svobodně o symbolu rozhodovati a nejsou nuceni již hotový symbol přijati.«

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

Pokračování.

II.

Mravní norma kulturního pokroku.*)

1. Přívrženci této zásady.

Na místě »co možná největšího štěstí co největšího počtu« lidí pokládají novější spisovatelé zásadu kulturního pokroku za nejvyšší cíl a normu mravního; tato soustava jmenuje se proto také evolucionismus, jest to mravní norma kulturního pokroku. Dle tohoto náhledu není kulturní pokrok prostředkem ke štěstí všech, nýbrž sám sobě cílem, jemuž se má též štěstí žijících lidí jakožto prostředek podřizovati.

Když přísně věc béfeme, musí se k tomuto názoru přiznávati všichni poloviční a celí pantheisté, kteří jednotlivce pojímají toliko jakožto zjev, moment ve vývoji absolutního a jemu dle toho spolupůsobení při tomto vývoji za nejvyšší úlohu prikazují. Hegel vidí v jednotlivci jen »moment« všeobecného sebevědomí, které se jakožto samostatná síla uskutečňuje. Jakožto nejvyšší vývoj absolutního jest stát také absolutním cílem sám sobě a má nejvyšší právo proti jednotlivcům, jichž nejvyšší povinností jest, býti členy státu. Podobně se vyjadřuje Schelling. I panentheist Krause a jeho žák Ahrens jsou v podstatě přívrženci evolutionismu.

Se stanoviska pessimismu prohlásil Hartmann kulturní pokrok za bezprostřední cíl a měřítko mravního pro nynější stupeň vývoje. Absolutní nevědomá pravdě se dle něho vrhla ve světový proces, aby unikla vnitřní tísní prázdného chtění bez představ. Ale přepočítala se. Místo žádoucího pozitivního štěstí nalézá ve svém vývoji jen stále rostoucí tíseň. Jediným východištěm z této tísně jest konečně absolutní popírání vůle existovati t. j. zničení světa. V tomto zničení světa spočívá spása světa, která tvoří poslední účel světového procesu. Na nynějším stupni rozvoje hledá absolutní své štěstí v pokroku v umění a vědách, v politickém a sociálním obzoru. Ale s pokrokem roste zároveň bída mass, vědomí, že marný jest každý boj o pozitivní štěstí, a z toho povstává touha po negativním štěstí, t. j. po vysvobození z tísně jsoucnosti zničením sebe. Jest proto povinností každého spolupracovati při kulturním pokroku a tím na vysvobození, spasení absolutního, což vlastně jest jeho vlastním vysvobozením.

Ještě rozhodnějším zastancem mravní zásady kulturního pokroku jest Vilém Wundt. Účelem jest mu přirozený účinek jednání, motivem rozumí subjektivní pohnutku k jednání povzbuzující. Mezi těmito účely jsou jen ty mravní, které se přímo nebo nepřímo všeobecným účelům podřizují, tedy ani individuální účely jako takové (vlastní blaho) ani štěstí největšího počtu lidí; neboť rozmnožení jednotlivých předmětů nemění nic na mravním rázu, nýbrž jen veřejné blaho a všeobecný pokrok. Výrazy »veřejný« a »všeobecný« neznamenaají však zde souhrn štěstí všech nebo štěstí co možná největšího počtu lidí, nýbrž utvoření »objektivních duševních hodnot, které vycházejí ze společného duševního života lidstva, aby pak opět život jednotlivce zušlechtovaly, nikoli aby se zde v objektivně bezcenném souhrnu štěstí jednotlivců ztrácely, nýbrž, aby nové objektivní hodnoty ještě bohatšího obsahu povstávaly.«

Posledními, vlastně mravními účely, v něž všechny obmezenější mravní účely splývají, jsou tak zvané lidské, humaní. Spočívají v utváření všeobecných duševních výtvorů, jichž se sice jednotlivé vědomí účastní, jichž účelným předmětem však nikoli jednotlivce, nýbrž všeobecný duch lidstva jest. Námi dosažitelné předměty mravního jsou všeobecné duševní plody lidské společnosti, jak zvláště se ve státě, umění, vědách a všeobecné kultuře jeví. Jelikož pak vlastní podstatou mrav-

*) Podává Jan Nep. Holý, O. Praem. Prameny: Cathreinova Moralphilosophie, Weiszova Apologie a j.

nho jest neustálá snaha, nemůže se mravní stupeň jednou dosažený nikdy pokládati za trvalý účel. Poslední účel stává se tak ideálním, ve skutečnosti nikdy nedostižným. Tak se ukazuje mravní (ethický) ideál jakožto poslední, pokračující mravní zdokonalování lidstva, jakožto nejbližší účel humaní mravnosti.

Vzhledem k motivům čili subjektivním pohnutkám hlásá Wundt zásadu, že jsou všechny mravně dobré, které odpovídají účelům vůle veškerenstva. Vůle veškerenstva však není jediná, vše obsahující; dělí se v rozličné stupně. Z toho následuje, že pohnutky, které vůli určitého veškerenstva na př. státu ovládají, oproti sobeckým pudům vždy relativní, nikdy absolutní nadvládu mají. Všeobecná vůle určitého celku může se však též na čas trvalým účelům svým odciziti. Proto jsou také mravní zákony, na této empyrické všeobecné vůli závislé, změně podrobeny. Avšak nad touto historicky utvořenou všeobecnou vůli jest absolutní všeobecná vůle, která jest jen pouhou ideou, kterou se máme nechati všichni voditi, a která význam svůj ztrácí, jakmile se jakožto uskutečněná pojímá. Tato rozumová idea, která nekonečnou řadu forem vůle v nejvyšší vůli uzavírá, jeví se ve vědomí jednotlivce jakožto imperativ mravního ideálu, v státu a společnosti jakožto duch dějin, v náboženském názoru světovém jakožto vůle Boží.

Mravní jest (dle Wundta) vůle dle svého účelu, pokud její jednání všeobecné vůli se přizpůsobuje, dle svého smýšlení, pokud motivy, které ji vedou, shodují se se všeobecnou vůlí. Motivы, které se vztahují k účelům, které pro všeobecnou vůli lhostejné jsou, zůstávají mravně lhostejnými. Nemravným však jest každé smýšlení, které záleží v odporu individuální vůle proti všeobecné vůli. Posledním pramenem nemravného jest tedy vždy sobectví. Krátce vyjadřuje se Wundt slovy: Pokládej sebe za nástroj ve službě mravního ideálu! Oddej se účelu, který jsi za svou mravní úlohu uznal!

(Pokračování.)

Missie Čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

(Pokračování.)

III. kap. Nezdary některé o smrti doctora Pavla.

Dokavad Jesuité vypověděné kusy jako privátní práci svou konali, měli pokoj, ale jinak se skupily poměry, když výsledek téže do veřejnosti se dostal, mnoho ku hvězdářství platných nástrojů se zhotovilo a císařští matematikové vyzváni, aby pohyby nebeských těles jimi měřili. Tu spikli se do spolku proti vetřelým prý cizincům, kteří se měli co jim se ubrániti.

První, kdo se s nimi do válčení pustil, byl stařec jménem Guey, kdysi žák vynikajícího hvězdáře, jenž měl podíl na čínské opravě kalendáře. Žil jako poustevník v horách, čímž zvláštní pověst učence si získal. Uslyšev o vůli císařově a volbě Jesuitů k téže práci, vrátil se do města a zjednav si přístup k císaři, témuž předložil úpěnlivou žádost písemní, v níž oplakával hořce osudy zneuctěné čínské vlasti, tolik mezi národy a lidmi umění milovnými jednou proslulé. Bylo by pošetilo, vykládal, cizincům opravu kalendáře svěřovati, když mezi dětmi říše tolik se nachází schopných a té práce chtivých lidí. Abychom se někdy za to nestyděli! Nebude-li jinému, ať mně starci, který se slávu rodné země jsem srostl, se to svěří, snad stařecký rozum i věda neotupěla tolik, by přišla v pohanu, do níž spějeme.

Otcové řádu Ježíšova obávali se skutečně vzpoury, pozorující, že mravokárný staroch nalézá ve své nemístné i nevhodné horlivosti dosti přívřenčů a proto již byli na tom, domnívající se, že tak nejlépe učiní, vzíti Gueye za společníka, usilující při doctoru Pavlovi, aby ho v počet svých akademiků přijal. Ten, jsa prozíravější, jako věrný přítel Jesuitů odmítl. Moji krajané, pravil, nemají povahy evropské, kdež každému za dílo nestranicky chvála se udílí. V rouše beránka přichází k vám starý lišák, ba co víc vlk trhavý. Co byste svými vlohami na účet společného úkolu vždy vykonali, to by on si přivlastnil, říká: Beze mne by se to nebylo

vykonalo. Vám by nechal práci a čest z ní sobě. Pravda názoru toho se osvědčila; neboť zlostný stařec Jesuity pronásledoval, jak uměl a mohl, a často jen vážnost Pavlova byla hrází, od které se odrážely vlny nepřátelství proti hvězdářům z ciziny. Za těch nepohod umřel doctor Pavel, ztráta to pro císaře i pro otce řádu veliká, že nenahraditelná. Za jeho nemoci dvakráte či třikráte poslal panovník k lůžku jeho dvořanina, aby churavce navštívil, a také několikrátě donesli mu císařská jídla na znamení zvláštní přízně a náklonnosti. Byl Pavel znamenitý a dokonalý muž, kterýž do lásky jiných se nevstupoval a také se svou nešantročil. Vyznal se důkladně ve všech vědách čínských, obzvláště v krasopisání, nemaje v tomto napodobitele. Ač narodil se na jihu říše — a tam žijí Číňané nadaní, chytří ale zároveň pyšnější než severní — přece zachoval si až do smrti obdivuhodnou povinnost, získávaje si srdečnou přímostí srdce těch, kdož ho znali. Stkvěl se neobyčejnou společenskou opatrností. Tak stalo se kdysi, že císař u přítomnosti vysokých úředníků, kteří slují colais a mezi něž Pavel tenkrátě nově byl vřaden, zeptal se na nějaký zastaralý příklad z bývalého právnictví. Nikdo se naň k mrzutosti vládcově nepamatoval. Náš přítel raději chtěl býti jmín za spolunevědomce, než před kollegy proukázati se dovednějším. On zajisté, jakmile audience skončila, otázan býv v předsíni, co soudí o otázce císařově, ku podivu všech rozřesil ji dopodrobna i krásně. Když naň horleno, proč tedy mlčel, skromně děl: »Neotevřel jsem úst svých, poněvadž císař mne zvláště se netázal.« Týž (Pavel) přicházval přecho do domácí kaple křesťanské na mši sv.¹⁾ Proto též usídlil se v domě kolleji blízkém, odkudž nepozorován zvláštními dvířkami k nám vcházel. Jakmile mezi shromážděné věřící vstoupil, hned všickni ustupovali, děti odstrkovali, aby blíže k oltáři mohl, tím mu úctu zaslouženou prokazující. I znelíbilo se mu, že ho tou pozorností vyznamenávají, i prosil je, aby tak nečinívali, že on důvěrněji k Bohu se modlitbou povznese, maje vzor z těch, kdož kolem něho svou pobožnost konají. Ve svém přibytku měl zvláštní světnici, malou ale velmi sličně stkvostně vyzdobenou, v ní velmi pěkný malovaný obraz Ukřížovaného. Před ním denně nejméně půl hodiny kleče se modlíval, než práci stavu svého začal.

V nemoci P. Adam u něho se ubytoval, poslední rady, pokyny přijal, jež čelily k opravě svrchu vzpomenuté a také k dalšímu počínání Jesuitů v Číně. Pavel lnul k Adamovi jako syn k otci, maje i ukazuje k němu vždy nežnou pozornost a úctu, ač sám tohoto o 30 let starší byl. Od něho také přijal poslední sv. svátosti se vzornou příkladností a shromážděné, s nimiž se tklivě loučil, křížem čela jejich žehnal. Mrtvola jeho požehnána byvši po křesťanskou obřady mrtvých, dána synu jeho i vnučkům a ti ji do jižní domoviny odvezli.

Po smrti Pavlově ustanoven jiný jeho nástupcem a celý sbor astronomický vrhl se na opravu kalendáře s novou chutí. Zvláštní místo v něm přáno cyklu na 60 let, oběhu měsíce se zřetelem na slunce, východu i západu slunce, vstupu jeho do jednotlivých znamení zvěrokruhu ponecháno rovněž zvláštní místo prázdné, na němž by zaznamenávati se mohly práce, které mají přijíti do proudu a který den i měsíc, jakož i dny, kdy některých jest se varovati.²⁾ Tak složen obecný kalendář planet, v němž pohyby oběžnic každého dne naznačeny. Jeden exemplář dodán císaři, jiný tiskárně, odkudž čtvrtého měsíce vychází po výtisku na představené provincii, aby podle něho seřídili tisk pro lid. Těžký trest stihl by toho, kdo by se osmělil soukromý kalendář vydati. Tak udržuje se kalendářová jednota v celé říši dle výpočtu úřadu mathematického při dvoře. Kalendář pro planety mezi lid nepřijde, zůstane mezi dvořany a učenci. Výpočty o zatmění slunce nebo měsíce zvěstují se nejméně deset měsíců napřed císaři, aby sám o tom své úřady v zemi v čas uvědomiti mohl.

¹⁾ Proti pozdější zprávě, že první císař tatarské dynastie Jesuitům dovolil stavbu veřejného kostela (sub eius regimine templum publice fuit erectum) dlužno slovo »templum« zde bráti, jak překládáme.

²⁾ Ejhle dies fasti, dies nefasti, dies atra u Římanův! Vzdělání východané dle zpráv cestovatelův dosud do kalendářů dle pragmatik lidu si píší rozvrh na celý měsíc napřed. Na příklad: 1. koupim koně, 2. dám se do stavby, 3. pro neštěstí toho dne vyhnu se práci a odpočinu, 4. odcestuji za obchodem atd.

Stanou-li se některé mimořádné, menší zjevy na nebi, panovníku se zpráva hned podá, před lidem ale zatají, leda by měla to býti kometa, velká vlasatice nebo padání hvězd, aby se neděsili, zlo se strachem očekávajíce. Otcové řádu na rozkaz císařův sami planety zkoumali. Oprava kalendáře uznána za praktickou a že prospívala, vzešla z toho P. Adamovi s Jakubem čest a úcta nemalá u některých i bázeň, že se proslýchalo: bílí učenci znají nebeská tělesa jako my kameny a stromy na zemi.

IV. kap. Nové vzpoury proti novému astronomickému počtu.

Představeným astronomů stal se doctor Ly Petrus, dobrý ale též pohodlný člověk, jenž ráznějšího kroku schopen nebyl. Dle zvyku Číňanů — a to nemá v sobě žádný jiný národ, — místo aby něco podporoval a popohnal, ve všem vyhledával klikaté vytáčky a odklady. Za presidenta navrhli ho císaři s vědomím i souhlasem doctora Pavla otcové řádu Ježíšova; však často se v něm zklamali. Znamý Guey ve sboru činil, co chtěl, rozsévaje hádky, mrzutosti všelikého druhu, až konečně jemu na upokojení císař zvláštní 40 stop vysokou hvězdárnu vystavil, jeho a společníky bohatě stravou zaopatruje. Poněvadž císař poněkud od Jesuitů se odvrátil, starý nepřítel tuze zpyšněl, kněžími-hvězdáři opovrhoval až nápadně jakožto nebezpečnými cizinci. V tom čase dokončil P. Adam hvězdami pokrytý globus v planisferiem, aby v noci pomocí hvězd se rychle a jistě zvěděti mohlo, kolik je hodin, potom oblouk, na němž aequator a zvěrokruh byl znázorněn, nástroj to ku mnohým pozorováním příhodný. Kusy ty byly značné velikosti z kovu přeměle lity, pozlaceny. K tomu ještě připojil vodorovné hodiny sluneční, jakých v Číně dosud neviděli. Umístil je na bělostné, pět stop vysoké ploše mramorové a za ukazováček jim dal pozlaceného draka — což jest odznak či erb císaře čínského — jenž zvlášť dovedně byl sdělán, až hlasitě Číňané i učení a nepřátelé se divili, na neobyčejné divadlo obecný lid v zástupech přivádějice. Na rozkaz totiž císaře, když mu všecko pověděné Jesuité za dar podali, postaveny nástroje k jiným dřívějším za první zeď císařského paláce, kamž přístup se nezapovídá.³⁾

Císařská residence obehnaná jest totiž trojí zdí. Za první nacházejí se líbezné háje rozmanitého stromoví, rybníky plné ryb divně pestrých i k jídlu, utlučené mlaty pro projíždku koní, ba nalezneš zde uměle nanešené pahorky a vršky, na nichž se prohání jeleni, srnci, zajci a kamzíci, nepočítaje stáda drůbeže a roztočivného ptactva. Za druhou stojí skoro město budov pro čeleď, úřednictvo a příslušníky dvora, a ta je velmi silná, třpytíc se nesčítaným množstvím ozdůbek uměleckých jak na branách tak po celé délce. Třetí zeď, silně natřená rumělkou, až oči přecházejí, obejímá vlastní palác císařský.

Císař vyslal dvě nejproslulejších eunuchů do dílny v akademii (hvězdářské) s rozkazem, aby vyličené nástroje přehlédli a jemu potom popsali. Oni pak buď že jim nebyl poskytnut peněžitý dar anebo ze řevnivosti proti nenáviděným cizincům prokázali své nepřátelské smýšlení tím, že předměty, kterým ani nerozuměli, zlehčili, dotvrzující, že v nich nenalezli ničeho zvláštního a dobrého. Rozumný panovník nechtyl se jim na lep: přes to nařídil stroje na zvolené místo dopravit a dva dny na to osobně k nim se dostavil. Shledal na nich i užitečnou krásu i hlásané výhody, velmi se radoval a nařídil eunuchům, aby je opatrovali jako oko v hlavě. Jesuité, vidouce pána říše tak zveselena, odvážili se při této příležitosti prositi ho, aby jejich nástrojů vykázal schrán ne za první ale za třetí zdí uprostřed paláce, že by tak nejpohodlněji jich užití mohl již při nejbližším zatmění slunce, které s napjetím očekáváno. Přivoliil s dodatkem, aby otcové řádu sami dopravě přítomni byli a místo nejpříhodnější vyvolili, zapovídaje zároveň účastenství ostatním hvězdářům. Sběhla se tu neslýchaná novota, poněvadž nikdo nesměl do paláce vstoupiti pod trestem smrti, vyjímaje ženy a eunuchy ve službách císaře a císařovny. Nyní našli tam přístup P. Adam a Jakub Rhó. Když stroje stály, znovu dostavil se k nim panovník, ku svému stolu křesťanské učence pozval a pohostil, propouštěje je ve zvláštní blahosklonnosti s opětováním díkův. Nástroje, ač mlčely, přece mluvily výrazně proti pochybovačům, že nový evropský system po-

zorování hvězd a z něho plynoucí výpočty daleko dokonalejší čínského, jak císař sám použiv jich nejednou se vyslovil. Pater Adam narostl tím v očích dvořeninů, kteří s nezvyklou úctou od té doby k němu a P. Rhó se měli.

O důležitosti obilních skladišť.

Přednesl ve schůzi katol. polit. jedn. pro král. České v Cerhovicích 23. června 1901 JAN MAČÍ, farář v Davli.

Naše království jest zemí rolnickou. Celý venkov i města venkovská po většíně zaměstnávají se polním hospodářstvím. Měšťan, řemeslník, dělník má větší neb menší kus pole, zahrady, který sobě zdělává. Ký div tedy, že kněz, který mezi tím lidem žije, stará se a péči má nejen o jeho blaho a spokojenost duševní, ale též o jeho zájmy hmotné věda, že jen ten jest spokojeným, kdo snadno dovede uhraditi všecky potřeby duše i těla! To jest důvod, pro který jsem se osmělil před vás předstoupiti, abych promluvil o důležitosti zřizování obilních skladišť.

Nechovám vroucnějšího přání nad ono, aby stavu selskému dařilo se lépe, aspoň tak, jak pro svou důležitost ve státě zasluhuje. Ale, bohužel, stavu rolnickému daří se čím dále tím hůře, jak dokazují ty ohromné milliony dluhů váznoucích knihovně na seiských usedlostech.

U nás na prospěch průmyslu konalo se mnoho, kdežto zemědělství zůstávalo popelkou a to jest pro každý stát nebezpečno. Lid z venkova hrne se do továren do měst, jehož obyvatelstvo ohromně vzrůstá, ale jaké vychází z továren a velikých měst pokolení? Lid ve městě rychle žije a rychle se utracuje. Jakmile přestane příliv lidu z venkova, bude konec s továrnami a velikými městy. Dle posledního sčítání lidu, vzrostla počtem obyvatelstva města, kdežto na venkově jeví se úbytek a přece mizení zemědělského živlu jest hrozbou státu a národa. To jest patrné z dějin starého Říma a za naší doby na Anglii. Tam od počátku devatenáctého století počali pěstovati výhradně průmysl a obchod, kdežto zemědělství hynulo, obilí a potraviny uvykla kupovati Anglie od cizích států. A hle, nadešla doba, kdy se to mstí na Anglicku. Nezavrhuji vojna z města; jen že je jich tam málo vojenské povinnosti schopných, ale zeptejte se důstojnictva a ono vám potvrdí, že nejlepší voják jest synek z venkova. A právě proto, že Anglicko vrhnouc se jen na obchod a průmysl, má jen nepatrnou část zemědělského obyvatelstva 10% zůstalo bez armády a stojí dnes zahanbeno před celým světem. To jest přirozený následek toho, že z továren vychází pokolení mrzácké, které se nehodí k obraně vlasti.

S průmyslem zároveň musí zkvétati zemědělství, ale tam, kde na úkor polního hospodářství jen průmyslový rozvoj jest podporován a jemu straněno, nemůže býti všeobecného blahobytu. To jest opět pozorovati v Anglicku. Na celém světě není tolik bídy, jakou lze spatřiti v Londýně, do jehožto chudých částí nikdo se nesmí odvážiti, nechce-li přijíti o život, a hned vedle jsou paláce boháčů největších celého světa. To jsou poměry naprosto nezdravé a státu nebezpečné. Třídní zášť chudých a přepychových mamonářů se tu živí a roste a přčinou toho je jednostranný vývoj průmyslu a zničení zemědělství.

Moudré vlády nabývají přesvědčení, že zemědělství musí býti podporováno, že stát v první řadě jest povinen chrániti zájmy rolnického stavu. Když u nás rozslala vláda různým rolníkům dotazníky s otázkou: Možno-li dnes rolníku vyjítí a v hospodářství slušně se uživiti, odpověděl jeden: »Rolník se v hospodářství uživí, poněvadž musí;« a jiný řekl: »Jen s největším namáháním celé rodiny a velikou šetrností se rolník dneš může udržeti.« Jest tomu tak v pravdě, přihlížíme-li k tomu, že plodiny zemědělské valně klesly na ceně a tak důchod rolníka se ztenčil. — V letech padesátých platil metrál pšenice 12 až 16 zl. i více, kdežto v letech 90tých přijde metrál pšenice průměrně na 9 zl. 13 kr. — V desetiletí od r. 1870—1880 stál metr. cent pšenice 12 zl. 80 kr., žita 9 zl. 91 kr., ječmene 9 zl.

50 kr., ovsa 8 zl. 20 kr., kdežto v posledním desetiletí stál metr. cent pšenice 9 zl. 13 kr., žita 7 zl. 91 kr., ječmene 8 zl. 40 kr., ovsa 7 zl. 32 kr.

Tyto číslice poskytují nám jakýsi obraz, jak během 30 let změnil se příjem našeho rolnictva následkem klesání cen obilních. Na druhé straně nelze mlčením opomenouti, že těžební náklad při polním hospodářství neustále stoupá. Vypočítati přesně, na jak vysoko přijde dnes každému rolníku sklizený a k prodeji připravený metrák obilí, jest velmi těžko, poněvadž počítání břemen a vydajů jest u každého rolníka různý. Rolník zadlužený a výmkem obtížen má větší vydaje, větší těžební náklad nežli rolník, který jest prost těchto břemen. Také pole nejsou stejná. Dále dlužno připočítati do nákladu výrobního také veškeré výdaje na čeled a tu panují dle různosti krajín též veliké rozdíly.

Nárky na nedostatek zemědělského dělnictva množí se den ode dne, zvláště na blízku velikých měst a továren nemožno rolníku sehnati potřebnou čeled. Co si tu rolník neudělá sám, nemá. Může se vším právem tvrditi, že polní hospodářství dnes málo vynáší. O tom praví zpráva českého odboru zemědělského následující: Stav zemědělský soustřeďuje se v Čechách ve 2 skupinách, které jsou velkostatky s pozemkovou državou nad 200 jiter a selský stav od 5 do 200 jiter, mezi nimiž malorolníci mají výměry od 10 do 15 jiter a zdělávají 78%, veškeré půdy v Čechách. — Ve všech těchto skupinách jeví se účinky hospodářské tísně způsobené nízkými cenami obilními jinak. Ani velkostatky, které obmezují se výhradně na pěstování obilnin pro trh nemohou úspěšně hospodařiti. Tak jistý velkostatek, který se zabývá polářením, dobytčářstvím a rybníkářstvím vykazuje za rok 1898 čistý výnos rovnající se 1.5% zúrokování ceny statku a jeho zařízení. A přece jsme a zůstaneme státem převahou rolnickým. Od zemědělství žilo dle posledního sčítání v Čechách 2,375,146, na Moravě 1,138,791, ve Slezsku 249,788, v celém pak Rakousku 13,351,379 osob! Kdežto továrníků a živnostníků bylo v celém Rakousku 597,847, kteří měli 2,243,784 dělníků. Porovnáme-li tato čísla, vidíme, že naše zemědělství zaměstnávalo čtyřikrát tolik dělnictva než továrny a řemesla a přece není o dělnictvo zemědělské ani z daleka tak postaráno jako o dělnictvo při průmyslu a řemesle. Také zde stát nekoná svou povinnost. Byly v tom ohledě učiněny již návrhy na pojišťování nemocenské a starobní zemědělské chasy, ale ty pěkně odpočívají v archivu zákonodárných sborů a jako mnohé jiné spí spánek spravedlivých. Na piklaubny a bodáky je peněz vždy dost, ale na kulturní a sociální potřeby vždy se jich nedostává. Také v archivu sněmu království Českého jest nakupen pěkný počet návrhů, které čekají vyřízení. Dva velmi důležité návrhy k povznesení hospodářského stavu staly se v jarním zasedání sněmu království Českého se strany českých i německých poslanců strany agrární a sice poslanců Jana Jaroše, Jos. Horáka a soudruhů, jenž zní: »Slavný sněme, račiž se usnísti: C. kr. vláda se vyzývá, aby hospodářským družstvům, která sobě obilní skladiště k účelům nákupním a prodejním zařídí, poskytla se strany státu vydatné podpory a sice: 1. Značnou subvencí státní na jich zřízení. 2. Bezúročitelnou půjčkou. 3. Snížením tarifu na drahách při dopravě obilí. 4. Nákupem potřebného obilí a jiných plodin zemědělských pro c. a k. vojsko a jiné státní ústavy. 5. Osvobození od c. k. daně.«

A návrh poslanců Waltera, Kutschera a Gablera, jenž zní: »Slavný sněme, račiž se usnísti, že c. a k. vláda se vybízí, aby všecka hospodářská družstva, která hodlají zřídi obilní skladiště, podporovala udělováním přiměřeně vysokých a rychlých subvencí a buďtež vůbec snahy rolníků, za existenci svou zápasících, co neúčinnější a nejvydatnější podporovány.« — Návrh zemědělské komise byl jednohlasně přijat a tak zaručena jest hospodářským družstvům zemská i státní subvence po 25% v čemž jest zahrnuta 10% nezúročitelná půjčka. Přátelé, rolníci! Na vás jest nyní, abyste se po způsobu rolníků bavorských, kdež zřídilo se již 49 obilních skladišť, zorganizovali v hospodářská družstva a zakládali sobě Reiffeisenovy záložny a zřizovali obilní skladiště.

Nesmíte propásti čas, v němž lze získati této značné subvence státní a zem-

ské, nesmíte dopustiti, aby ji vyčerpali naši čilí v tom ohledu sousedé Němci tak, jako při zakládání Reiffeisenových záložen se jim to podařilo; kdežto oni veliké subvence dostávali a veliká množství těchto záložen mají, pokulháváme my za nimi, zakládající je teprve v posledních letech při nepatrné podpoře zemské.

✂ ✂ ✂ ✂ FEUILLETON. ✂ ✂ ✂ ✂

Kulturní črty.

K. — *Proroci a prorokyně.* Pod tímto přináší nejnovější číslo — 59 — »Modré knihovny«, dra Václava Řezníčka, z pera Jana Wagnera stat velmi zajímavou, z níž vyjímáme:

Koncem XVIII. a počátkem XIX. století znám byl prorockou silou svého ducha mnich Avel. Za svou schopnost prorokovati budoucnost byl Avel ve svém životě krutě trestán. Vše, co kdy mnich Avel prorokoval, do slova se vyplnilo. Avel narodil se r. 1757 v Tulské gubernii v Aleksinském újezdu; byl synem zvěrolékaře vesnice Akulové. Avel zdržoval se nejdříve ve Valaamském klášteře. Potom toulal se devět let po různých klášteřích a konečně přišel na Volhu a usadil se v klášteře sv. Mikuláše Divotvorce. Zde napsal knihu, v níž předpověděl den i hodinu smrti carevny Kateřiny II. s neobyčejnou podrobností. Kniha byla nejdříve poslána arcibiskupovi, potom gubernátorovi a Avela samotného poslali do vězení v Kostromě a odtud poslali ho i s knihou do Petrohradu, kde byl představen generálu Samojlovu. Samojlov přijal Avela surově, po výslechu poslal ho do tajného vězení a oznámil vše carevně. Carevna dala ho dopravití na Schlüsselsburskou pevnost u Ladožského jezera, kde vězněn byl v onu dobu car Ivan III. Antonovič a sice mezi tajné vězně, kde zůstati měl až do smrti. Mnich Avel ztrávil zde deset měsíců a deset dní až do smrti carevny. Když vstoupil na trůn car Pavel I., kníže Kurakin nalezl mezi tajnými listinami knihu Avelovu a učinil o tom oznámení carovi. Car dal přivésti Avela do paláce, kde přijal ho velice laskavě a ptal se ho, čeho si přeje: zdali chce býti mnichem nebo zvoliti si jiný způsob života?

Avel odpověděl, že sloužiti Bohu jest jeho přáním od prvního mládí a že chce proto jíti zase do klášteřa. Car poručil, aby byl přijat do Něvského klášteřa. Avel neztrávil zde ani rok a odešel zase do Valaamského klášteřa, ne dobrovolně, ale na rozkaz carův. Za svého pobytu v tomto klášteře Avel napsal druhou knihu a odevzdal ji převorovi, který zase poslal ji metropolitovi, jenž učinil zase oznámení o ní carovi. Po přečtení knihy dal car Avela odvést na Petropavlovskou pevnost, kde Avel zůstal až do nastolení cara Alexandra I. Avel zůstal v Petropavlovské pevnosti rovněž tak dlouho, jako v Schlüsselsburské, totiž deset měsíců a deset dní. Car Alexandr I. dal Avela dopravití do klášteřa v Lolovkách v Bílém moři. V klášteře tom napsal Avel třetí knihu, v níž prorokoval, kdy bude Francouzi dobyta Moskva. O proroctví tom dověděl se car i poručil mnicha Avela posaditi do soloveckého vězení, »kde měl zůstat tak dlouho, až věci jím prorokované se vyplní.«

V soloveckém žaláři ztrávil mnich Avel deset let a deset měsíců. Po vpádu Napoleonově a spálení Moskvy r. 1812 vzpomněl si car Alexandr I. na proctví a poručil knížeti Golicynovi, aby mnicha Avela pustil z vězení na svobodu. Na propouštěcí listině bylo připsáno: »Je-li živ a zdráv, nechť zajede k nám do Petrohradu, rád bych ao viděl a s ním si pohovořil.« Převor klášteřa, jenž si byl vědom mnohých přestupků, odpověděl Golicynovi, že Avel jest churav a může teprv za rok vypravití se na cestu. Avšak car dal prostřednictvím sv. Synody rozkaz archimandritovi, aby mnich Avel byl ihned poslán do Petrohradu. Po návratu do Petrohradu Avel dlouho rozmlouval s ministrem duchovních záležitostí Golicynem a odebral se potom k metropolitovi Amorosijovi, který dal mu své požehnání k putování po svatých místech. Avel však při propuštění musil se zavázati písemně, že nebude nikdy více prorokovati. Kdyby Avel prorokoval buď ústně před lidmi nebo písemně, měl býti ihned uvržen do vězení. Později žil mnich Avel velmi dlouhou dobu v Moskvě. Dle tvrzení současníků byl to muž prostý, vždy zasmušilý, bez zvláštního vzdělání. Mnohé paní, které považovaly ho za světce, dojížděly k němu a vypyávaly se ho na ženichy

svých dcer: odpovídal jim, že není žádným světcem a že prorokoval jen tehdy, když bylo mu vnuknutím rozkázáno mluvit. Roku 1826 byl mnich Avel na rozkaz cara Mikuláše uvězněn v suzdalském klášteře Spasojeřiměvském. Konec jeho života byl skutečně těžký. Ztrávil jedenadvacet roků ve vězeních, dostal se zase do žaláře. Mnich Avel zemřel r. 1841. Smrt svou předpověděl si před 40 lety a určil správně den i hodinu.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Na sněmu král. Českého jest letos klidno. Dne 4. července odbyla se již rozpočtová debata, při které se vlastně mluvívá k voličům. Zpravodaj dr. F o r t pravil: »Činnost sněmu našeho vykazuje množství činů, které přinesou dobré ovoce, ale finanční reflex této činnosti jest přímo děsný. Zemské hospodářství jest odkázáno výhradně na přírázky k přímým daním státním, jež se zvýšily zase o 16 procent a ještě rovnováhy nedocílno. Schodků nahromadilo se 46 mil. korun a k tomu chronický deficit 8 mil. korun ročně. Vlastním zdrojem této bídy jest nynější soustava politická. Stát zmocnil se veškerých vydatných zdrojů berních a odkázal země na hospodářství přírážkové. Pro zemi není nyní jiného východiska nežli daň z piva, jež by při 2 kor. přírážce vyneslo 19 mil. korun.« Po řeči dra B r z o r á d a mluvil dr. D v o r á k o znásilňování Čechů při sčítání lidu v něm. území, načež po řeči posl. A l b a, S c h ü c k r a, O p i t z e, I r a promluvil dr. K r a m á ř, dr. P r á š e k a dr. H e r o l d. Tento odmítal kritiku Práškovu o nedůslednosti mladočeské politiky a pravil: »Mladočeši trvají na všeobecném hlasovacím právu, přejí si pomoci selskému stavu, ale nede návrhu poslance Štastného, které by posunuly nás o kolik století na zad.« Po té byl rozpočet přijat. —

Návrh hr. Buquoye dne 20. června na sněmu král. Českého podaný, kterým se mění volební řád ve velkostatkách sice tak, aby na příště připadlo 57 poslanců sboru velkostatků nespověných a 16 sboru velkostatků svěfenských, čímž by 21 mandátů připadlo ústaváckému velkostatkářstvu, nemá naděje na přijetí, neboť vyslovili se proti němu rozhodně — Němci.

Učitelstvu plát zvýšen v tomto zasedání nebude, nenašlat se dostatečná úhrada. Z toho vzejde při volbách podzimních pro mladočeské pohlavíry lecceteré překvapení.

Úhrnná potřeba sněmu král. Českého činí 50 mil. korun, ale úhrada pouze 3,691.155 korun. Přírážka zemská bude obnášeti 57 procent. Z Čech plyne do státní pokladny na 260 mil. korun, z čehož pouze 40 mil. korun se vrací zpět, zůstává tedy ve Vídni přes 216 mil. korun.

Ve schůzi čes. sněmu dne 22. června posl. **Adámek** a **Krejčík**, trpce si stěžovali na to, že živnostníci čeští nerozumějí hnutí nynější doby, že nezapopatřují si motorů, strojů a pomůcek pracovních, pro svá družstva, takže dotace povolená nebyla ani vyčerpána, že se morálně nepovzbuzují a p.

Konference česko-německé nemají v této době naděje na pozitivní úspěchy, protože Němci (posledně skrze posl. Prade) znova prohlašují, že lpí na svatodušním programu, na provedení něm. státní řeči, na roztržení Čech a jiných nepřijatelných svých požadavcích. Také na Moravě ústy posl. d'Elverta Němci odrazili ke smíru nabízenou práci českou.

Sokolské slavnosti v Praze mezi 28. červnem a 1. červencem pořádané ukázaly, že myšlenka národní má hlavně v středních vrstvách na ich ještě tisíce stoupenců. Průvod Prahou a cvičení na Letné byly neobyčejné, takže četní hosté z Polska, Chorvatska, Krajiny, Srbska, Bulharska, Ruska a zejména z Francie byli unesení a neskrblili pochvalou. Německé listy s rozhořčením sledovaly nadšené přijetí předsedy obecní rady pařížské Dausseta a — ruských zástupců volajíce na ně — policii.

* * *

V Německu odrážejí útoky jedné části francouzské žurnalistiky o budoucnosti Elsaska a Lotrinska rozhodným způsobem. Země ty musí prý zůstati navždy přivtěleny k území německých vítězů. — **Kra ch lipské banky**, který

26. června vznikl, zachvátil několik ústavů peněžních v Německu.

Německý plán na rozdělení Evropy jest tento: Halič nechť si vezmou Rusové, Uhry ať jsou samostatným královstvím, a ostatní země cislaťtánské ať zabere — Berlín. Proti tomu »Köln. Volkszeitung« praví: A jak jestli se dohodnou Rusko, Francie a Rakousko a rozdělí země takto: Poznaňsko Rusku, Slezsko a Benátsko Rakousku, Šlesvik a Holštýn Dánsku atd.?

Rusko opravuje své školství. Ministerská komise podala návrhy stran nové osnovy střední všeobecně vzdělávací školy, ve které by se pěstovaly více než nyní přírodní vědy, právní vědomosti a vlastivěda a pak nové jazyky. O reformě té praví se v ruských listech: »Nuže rozhodnuto, nejen že naše škola bude národní,« ale již i počalo její budování. Co u nás mělo býti od samého počátku školského vzdělání, zavádí se teprve nyní Těžkými zkouškami dospělo se k tomu poznání. Dosavadní dokonávající střední škola ani duševně ani tělesně nesloužila vývoji ruskému. Jsouc bez života a bez ducha, potlačovala duch učící se mládeže. Poznání vlasti bude nyní základem vzdělání. Stát ruský nevznikl náhodou ani hříčkou osudu, nýbrž vybudován byl krok za krokem, cestou

úporného zápasu a obětí budoucnosti přinášených. Poznávati tento vývoj, který zlomil islamismus a vedl k vítězství nad plemenem mongolsko-tatarským, jest prý důležitější než latinský verš pro mladíka, který hledá vzdělání. Neméně jest s poznáním země, s poznáním lidu a národů, které Rusko dějnovým postupem k sobě upoutalo. Národní písně, národní obyčeje, národní právo, pověry, vše, co tvoří samobytnost lidu ruského, bude náležitě k školnímu vzdělání, rovněž jako slovesnost přítomné doby a pod. S tím zároveň i přírodní vědy, počtářství budou míti svou platnost. »N. Vr.« vidí v tom obrat k lepšímu, počátek nové doby ruského školství, velikou opravu, která již nyní státi se má skutkem. — Také u nás měla by se škola opravit.

*

Ve **Španělsku, Francii a Italii** trval protináboženské výtržnosti stále. Lid (na př. ve Valencii, Barceloně a j.) rozbíjí chrámová okna, útočí na jubilejní průvody, bije kněze a řeholníky. Ve sněmovně španělské (4. července) prohlásil posl. Havez, že katolíci jsou — nepřátelé svobody. Ve Francii byl přijat protireholský zákon (dne 28. června) takže vláda Waldeck-Rousseauova-Millerandova zvítězila se svým plánem rozbít katolickou organizaci.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Světícími biskupy v Čechách stali se J. M. dr. František Krásl a dr. Václav Frind. Praelát scholastik dr. Krásl je znám jako výtečný znatel církevního umění, příznivec školství, stálý podporovatel katolických spolků znamenitý spisovatel v oboru církevních dějin, muž srdce laskavého a hlavy osvícené. České kněžstvo a český lid může se z povýšení dra Krásla upřímně těšiti. — Dr. Frind bohda bude jiným jako biskup světící, nežli jako kanovník, kdy ve své knize

o národnostech popírá našemu národu rovnocennost s německým.

Ve společnosti řídící **národní divadlo** dějí se věci podivné. Heš — Manželové paní Leontiny — Florjanski — Burian. Kdo by neviděl zmatek?

Když zvolen konečně do sněmu dolnorakouského ve Vídni dr. **Adler** (2. července), největší radost projevil — »Národní Listy« — respektivně pan Penízek (Mänzeles), vídeňský zástupce »N. L.«, který kde může, podporuje židovské prospěchy.

-
- Obrázková Revue.** Seš. 18., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.
Methodický výklad nového katechismu sepsal V. Davidek, nakl. V. Kotrba. Seš. 18.
Osvěta, č. 7., red. V. Vlček. Přináší příspěvky od J. Vyhlídala, F. X. Harlasa, J. Mikše, A. Heyduka, V. Vlčka, J. Vřesnického atd.
Věstník katol. duchovenstva, č. 19., red. ThC. J. Pauly.
Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 8.
Vychovatel, čís. 13. red. dr. R. Horský.
Květy Marianské. čís. 6., red. dr. Vychodil a P. Lux v Rajhradě.
Škola Bož. Srdce Páně, čís. 6., red. dr. Petr Hlobil a dr. Vychodil. Nákl. benediktinů. rajhradských.

Redakci vede **P. Kopal**, zodpovědný redaktor **P. Jos. Šimon**. — Vydavatel a nakladatel: **V. Kotrba**. Cyrillo-Methodická knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pšrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Nový Husův list.*)

Vydává J. S—a.

I.

Věrným, poctivým tovařišům svým mistr Jan Hus žádost všeho spasitelného vzkazuje.

Aj, kteraktě radostivým ohněm nadýmají se prsa má, kdyžtě shledávám, že rota milovníků mých se neumenšuje, alebrž den na den víceji rozmnožována bývá.

Jakož jsem znamenal, že ve dnech pomínulých vysoká poctivost jménu mému se dála. Netoliko mužové smyslův hlubokých, ale i také lidé sprostní, mnohoobročníci i nuzní diváckové žádostivě se shukli k hranicím páleným. Také mdlé pohlaví ženské k mému zvelebování najiti se dalo a kvítím hustě pomníky mé zastypalo; toť věrně pokrok světlý, jehož nižádný přiti nemůž.

Bodejž by tímto během také i chvála Boží a svatě Máteře Ježíšovy víceji a víceji fedrována byla; pak teprv oslava má vůni Hospodinu libou věrně vydávati bude.

Neboť chcete-li se ke mně s přízní pravou znáti, tuť musíte také vedlé naučení mých křesťanských žiti. To vězte, křesťánkové věrní, že jest napsal již svatý apoštol v tento rozum: »Kdož dí, že miluje Boha a přikázání jeho neostfíhá, lháf jest.«

Kněžím pak židovským, když jsou se chlubili, že jsou plémě Abrahamovo, řekl jest Kristus: »Jste-li synové Abrahamovi, skutky Abrahamovy číte.«

Protož čeledině nejmilejší, i já naučení podobné pokládám: chcete-li býti rytíři mými následovnými hodně a právě, přšleží na vás, abyšte v pouti své pozemské skutků mých plně dbanlivi byli a řeči mé skutkem ostfíhali. Po tom věrně klerikálové protivní poznají vás, že jste učedlníci moji.

Ať díím za celo: co hodného, co znamenitého byste podělali, byste toliko na mne zraky své obracovali, před sochami mými vysokým plesáním kadíce, ale v službě Boží spanliví jsouce?

Aj vězte, že nejprvé těch příkazů mých křesťanských pilní býti máte, kterékolivěk jsem v hlavínách své postilly k naučení vašemu znamenité osvětlil. Těch-li nedbanliví budete, hybět vám bude; neboť takovéto liknování spravedlivý Bůh mocně potresce.

Kteřížkolivěk tudíž toliko jako dvornomluví a jaloví šprechěři mé jméno v ústech omílají a při tom mým radám křesťanským se přfčí, slušněji by hánci mými zváni býti měli než silnými horlivci husitskými.

A pohřfchu zdá mi se, že pompy, k vynášení jména mého zřfzené, na větším díle z strany zdraví duševního daremní budou a v nic přijdou; neboť to bolestivě

*) Pravopis tu a tam dle modernějších požadavků pozměněn. Že by list ten byl autentickým, vydavatel s jistotou tvrditi se neodvažuje; zkušení odborníci by aspoň vypátrali jistý počet frází nehusovských, že však obsah listu souhlasí svým tenorem zcela s Husovými spisy ostatními, to dosvědčí každý, kdo mistrovi literární pozůstalost zná.

shledávám, že mnozí víceji poctivosti prokazují Husovi reptákovi než Husovi modléčmu se a svatý celibát sobě oblibujícímu; jakož někteří by velmě rádi zřeli, bych byl grunty starých ustavení hubil, na tvářnost fundamentů nových se neohlédaje.

Co já tu druhdy viděti musím pouhých diváčků zvědavých a chodečků křikavých, jenžto toliko za rekreaci všelikterakou k slavnostem mým kvapí!

Protož slyšte a přichylyte uši své, kdož pravdy žádostivi jste a fortelným fangličkářstvím zevním zbohadarma oblouzeni býti nechcete. Ját horlil, jakožto dobře víte, proti pýše světské, proti hejsovným, marnivým oděvům a jiným nerádům připodobným. Toho-li tedy příznivci moji pilní jsou, aby takové zlosti byly v Čechách podtrhávány a hubeny napořád?

Pohřfchu i u mužů a žen husitského rozumu bolestivě znamenám roztodivné obyčeje. Ono střevíčky červené nebo atlasové; ono suknice nádherné s mnohým nákladem pořízené a jupky s křídly dlouhými, neužitečnými; ono haklíky zlaté a jehlice klénovní pod límce a do vlasů píchané; některá šaty hedvábné, než zároveň nedostatečné, jak by na celé a úplné peněz neměla; k tomu prstěnců až patero a na tvář šlojíř parádný.

A muži zase skla na vokolku pozlacená na nos sázejí, vousy marnivě stáčí; a některý bude choditi jako trlek bláznivý jedno skélko oční brvou mocně stikaje. A to všecko nikoli z potřeby, alebrž pro marnou pýchu světskou. Pomníte-li toho, že by Táboři vousy rozmarne kroucené kleštěmi cásali? A jisto také, že by sestry tábořské všeckny chlubné taparty, totiž roušky obličejové i klénoty že nám nyní nejším s šatů chutně sdíraly. Ó, kterak by se vyprázdnily kotce kramářů šantročníků, byste vedlé řečí mých všechněch marností ostavili!

To pilně také vážití věrný husita musí, co jsem v spisování svém o svěcení dne nedělního položil. Já jsem ve »výkladu víry« pověděl, že máme v čase nedělním zvláště ctíti milého Pána Boha, krmíc a okrašľujíc duši ctnostmi; neb jinak neděle nesvětíme, jedné nejprve ctíce Boha, druhé připravujíc duši a nejposléze tělo. A dodavkem jsem napsal: »Bídně a ohavně hřeší, mnějíce, by v svátek světili, kteřž opustíc dřla tělesná, obžerstvím, opilstvím, mrzkomluvením, marnomluvením, oplzlým hraním, turnováním, kolbou, kostkou, šachováním, frejováním, tančováním, lakomým tržením, a jinými péčemi se toho světa zanepřázdni.«

Povězte tudíž upřfmo, zda všickni příznivci moji těchto povinností dbají? Ó milý Jezu Kriste! což tu vidíš právě ve dnech svátečních kolbování a ještě víceji holbování. Ano, tance potlivé vedou, při nichžto slyšeti křikavá výskání; jiní při pivu řídším a vínu páleném řeči nehodné v čmoudu tabákovém plískají, a opět jiní oštípy dlouhými nad stoly zelenými (neboližto biliáry) mistrně se ohánějí, jimižto koule pružné proti sobě mečí. Také jsem viděl, kterak mnozí křestánkove místo sloužení Bohu ve dni sváteční při hrách kartových neb na hřmotném kuželniku míšky peněžní si přetřásají. A mnoho by našel, ani spijíce se, budou tlamati v místnostech krčemných o církvi Boží, věrným duchovníčkům bohovným, šašků bláznovských lajice. A napsal-li jsem, že hry kostečné jsou hřfchem smrtedlným, zda kartářství jest rekreaci ctnostnější? Hyběť bude těm, jenžto poslední peníz nádenní v bezedných hrdlích pohřbí nebo v kartářství prošantróčí. A Ježíše v chrámě žádostivě na vás čekajícího navštívití nelibo, nevděčno? Někteří k řečem popudným, prázdným ihned jsou hotovi, než modlí-li se, jak by šindelné hřebíky polýkali.

(Pokrač.)

Poetické krásy písem svatých.

Píše PETR KOPAL.

Dokončeni.

Životy svatých jsou vlastně pokračováním evangelií, jsou uskutečňováním ideí v nich uložených. Čemu Kristus učil, to Duch sv. naplňoval v životě světců. Je-li krása příznakem křestanské pravdy, jevíci se v každé postavě nejen v evangeliích, ale i ve Starém Zákoně, pak krása ta musí býti údělem též postav, jež

evangelium po světě zvěstovaly. A na to nám dává odpověď historie křesťanského umění. Směle se tu může říci: co světec anebo svěťice, to předmět důstojný buď štětce, anebo dláta umělce.

Svatí Boží byli osobami ideálními, při tom ale velmi praktickými. Jejich plány do budoucnosti nebyly pouhým blouzněním, jehož uskutečnění nelze, nýbrž čemu vším úsilím chtěli, to i více méně dosahovali. Jejich idealismus nebyl prázdným balonem, který, když se utrhne z provázku, uletí do oblak, odkud spadá jako splasklá bublina, nýbrž byl živým stromem, vyrůstajícím ze země a přikotvený k nebesům, odkud do něho prýštila síla. Poptatme na př. na naše svaté patrony české. Nejprvnější patronkou národu stala se sv. Ludmila, jež odchovala sv. Václava ve sv. víře, a vedle toho pečovala, aby i celý český národ v té víře byl vzdělán. Proto ji teď vděčně nazýváme svatou bábou, čili babičkou národa. A za tuto snahu dostalo se jí mučnické koruny. Idealistou byl i sv. Václav. Ve všech jeho skutcích shledáváme nejušlechtlejší snahu, sloužiti Bohu, lidem a vlasti. Jeho noční návštěvy chrámu Páně, ale zároveň návštěvy u chudých a bídných, jeho smířlivost k nepřátelům domácím, ale zároveň i ráznost, když toho vyžadovala čest a sláva Boží a blaho země a konečně i jeho státnická moudrost, jež velela mu neprolévatí marně krve lidu, nýbrž vymoci si na nepříteli čestný mír: to všecko učinilo jej miláčkem národa. Jeho celý život dosvědčuje, že žádnou měrou nebyl tím slabochem, za jakého by ho mnozí u nás vyhlášovali.

Idealistou byl i sv. Vojtěch, jenž prahnul, aby český národ ve svaté víře a v mravech prospíval, a když nejjízlivější nepřátelé mu v tom stále překáželi, uposlechl slov Kristových: setřel prach se své obuvi a šel kázat evangelium pohanům. Kterak líbezným byla kvítkem na stromě církve sv. Anežka česká, a kterak též důstojnou štětce malíře. Tisíce jmen svatých uvedeno je v martyrologiu katolické církve, a z těchto nelze vybrati ani jedno, jež by se umělci za model nehodilo. A proto umělci záhy se odvraceli od ponurých postav mythologických, sevřených železným zákonem neodvratného osudu a přilnuli k ideálním postavám křesťanským, stojícím pevně na zemi se zrakem k nebesům obráceným. Můžeme říci, že křesťanské umění vyrostlo z katakomb, z cirkusů, ba i z pouští egyptských. Kdyby umělec zabloudil až tam, všude by nalézal stopy světců, a každý by byl důstojným předmětem umění. A kdyby odtud vrátil se do hlučných ulic velikých měst, i zde by našel ideální postavy buď sv. Vincence z Paula, anebo Bosca. Mocní tohoto světa nechávají se buď štětcem anebo dlátem zvěčňovati a mnozí z nich u diváků vzbuzují odpor a nechuť, vzpomene-li si jejich nechvalných činů. Cím je dnes Bedřich Veliký, Napoleon, Bismark naproti světcům Cyrillu a Metoději, jejichž apoštolské nohy vydobýly slovanský svět, aniž by kapky lidské krve prolily. Končíme přáním ku kazatelům a učitelům náboženství, aby často poukazyvali na krásu nejen písem svatých, ale i všech postav, jež s hlásáním a uskutečňováním pravdy křesťanské souvisí, protože krása je podstatným příznakem pravdy.

Aestetický cit posluchačů, hlavně ale dítek, mnohem více najde posily představením života svěťce, nežli naučením nějaké titěrné básničky. Stavme dítkám před oči skutečné ideály křesťanské dokonalosti a život jejich bude až do smrti i v nejtrapnějších situacích ozářen a k setrvání v dobrém povzbuzen. Bude pak i méně sebevrahů.

Učme mládež, že hřích činí člověka ohyzdným, ctnost ale krásným, že vášně tvář i sebe krásněji nalícenou zohyzdují, a ctnosti že tvář, byť i šedinami a vráskami pokrytou, okrašlují. Kterak krásně vypadají dědeček a babička, když se modlí, když v chrámě klečí na kolenou před Pánem Bohem. Dlouholetý ctnostný život ze srdce nábožného ozařuje i tváře. Proto i svatí a svěťice Boží zobrazují se nám se svatozáří. Je to psychologicky správné. Nechť vštěpuje se dítkám, že i pravá kajicnost činí krásným. Kajicnost obmývá nejen duši ze skvrn hříchů, ale stírá i s tvář, s pohledů známky hříchů. Postavme vedle sebe člověka ctnostného a nábožného a lotrasa, a byť i tento sebe krásněji se tvářil, rozpozná každé dítě svěťce od nekajícího lotra.

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Řtma«.)

Na uvážení všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Pokračování.

S věroukou ničí protestantismus i mravouku, ježto víra jest základem mravů. Každá povinnost předpokládá víru, z níž vyplývá. Protestantismus připouští všechny víry a proto i všechny morální — mnohdy vlastně nemorální — nauky a principy. Protestantismus nemůže stanoviti určitá pravidla mravů, protože rozum jednotlivcův jest i v mravouce nejvyšším soudcem. Z této příčiny nemá protestantismus společné mravouky, protože ta právě tak může se lišiti, jako lidé jeden od druhého či vlastně rozum lidský a jeho domněnky; nemá ustálené mravouky, ježto jest podmíněna střídaním se názorů u jednotlivce, nemá všeobecně zavazující mravouky, ježto rozum jednoho není nucen řídit se rozumem druhého, či ježto nemůže, jako ve věrouce, tak ani v mravouce nutiti jeden druhého, aby přijal takové mravní zásady, jaké má on sám!

Chtěl-li by proto někdo učiti, že dobré skutky nejsou ku spáse nutny, a že člověk jedenkrát před Pánem Bohem ospravedlněný jest si své spásy jist a spásy jistě dosáhne, ať dopouští se jakýchkoliv nepravostí — jest protestantem — a ať takováto nauka hrůzou každého by naplniti musila; ježto veškeru mravnost z kořene vyvrací, přece nemohli bychom vyznavače jejího dle zásad protestantských odsuzovati, neboť i tento člověk použil pouze práva partikulárního výkladu Písma a nauku tu, jak se domnívá, nalezl rozum jeho v Písmě! A vskutku hrozné tyto nauky byly i formálně hlášány od obou »reformátorů«. ¹⁾ Oba »reformátoři« prohlásili je za základ protestantské mravovědy, ježto domnívali se, že je našli zcela jasně v Písmě sv. Dle téhož principu domnívali se novokřtěnci, že, aby božské zásady se prováděly, musí se hříšníci zabíjeti, jich statky bráti a nový řád na světě zavésti. ²⁾ Některé protestantské sekty povstaly proti nauce novokřtěnců, avšak protože i ona vycházela ze všeobecného principu o partikulárním výkladu Písma, musily ji strpěti, aby i samy strpěny byly. Není vražda zločinem, jenž zbavuje člověka blaženosti věčné? Ovšem že, odpovídá většina reformovaných sekt, není to pravda, volají sociniáni, alespoň ne tehdy, nestane-li se vražda u člověka zvykem. Kdo pozná v této směsi, kde jest pravda? Rozum? Vždyť všechny sekty odvolávají se na rozum! Bible? Vždyť všechny vykládají si ji dle svého rozumového názoru! Nezbyvá než, aby morálka socinianů, dle názorů protestantských se trpěla! Vystoupí-li některý fanatik s bibli v ruce, jako na př. zakladatel familistů ³⁾ a hlásá, že jest dobré, setrvává-li člověk v hříších, ježto tím více ukázať se musí milost Boží, anebo jako antinomů ⁴⁾ že cizoložstvo, krvesmilstvo a vražda činí člověka na zemi svatým a v nebi blaženým, krátce učí-li každý co chce, musí nauka jeho dle zásad protestantských se trpěti. Není jediného bodu a článku v křesťanské morálce, o němž by protestantismus mohl prohlásiti, že člověk musí se dle něho řídit; jako protestantismus nemá jediného dogmatu, o němž by mohl prohlásiti, že člověk musí v něj věřiti a rozum svůj mu podrobiti, tak i nemá jedině morální zásady, dle níž by se člověk řídit musil, a jako veškerá věrouka protestantská vyznívá ve slovech: věřím tomu, o čem myslím, že jest pravdou, tak mravouka: musím konati to, o čem myslím, že jest dobrým. Se zásadou touto může zajisté spokojiti se i ten, kdo hová jakýmkoli náruživostem.

Po tom, co jest posud řečeno, nemůže v protestantismu ani býti řeči o ně-

¹⁾ Luther učil, jak z jeho spisů patrně, že dobré skutky nejen nejsou ku spasení nutny, ale že i škodí. Protože popřel u člověka svobodnou vůli, učinil z něho stroj, který není schopn ani ctnosti ani hříchu. Kalvin hlásal, že člověk ospravedlněný může býti jist svou spásou, ať se dopouští hříchů jakýchkoliv. Proto nauka jeho tolik prostopášníkům se líbila a líbí.

²⁾ Sleidan de statu rel. et reip. comment. III. p. 45.

³⁾ Familisté jest prot. sekta již založil v Anglii žák jakýsi Davida Georgesa. Moshem Eccl. Hist. IV. p. 484.

⁴⁾ Antinomové jest zvláštní sekta Methodistů v Anglii.

jakém kultu. Kult jest výrazem víry. U protestantů není věroučného vyznání, proto důsledně ani kultu, jenž by věřící zavazoval. Ježto víra protestantská se stále měnila, mění a i několikrát denně změnití může, může i kult stále se měnití; zůstává-li však kult i při změně víry stále týž, tu není ničím jiným než klamným obrazem víry, jíž více nestává. Posléze protože v protestantismu víra jest vlastně individuální domněnkou, jež s jinou domněnkou či vírou jiného člověka se neshoduje a shodovati nemusí, tu kult jako všeobecný výraz věroučných názorů sobě odporujících, jest vlastně veřejnou lží; jinak bychom musili tolik kultů v protestantismu připustiti, kolik jest jednotlivcův.

Z těchto důvodů protestantský kult jest ve stavu velmi žalostném. Záleží hlavně v kázání. Než kázání u dnešních protestantů ztratilo úplně na své náboženské váze. Při počátku reformace s mnohou sebedůvěrou se hlásalo, že Duch sv. při výkladu bible zvláštním způsobem kazatele podporuje. Když však později se ukázalo, že tento Duch sv. přednáší nauky sobě odporující a že vlastně neučí žádnému dogmatu, zmizela náboženská úcta před ním, a kazatel, jenž dnes vstupuje na kazatelnu, aby vykládal evangelium, není ničím jiným, než pouhým člověkem, jenž své náboženské názory jiným sděluje, těm, kteříž právě tak jsou oprávněni, aby své vlastní názory o evangeliu měli jako kazatel sám, anebo jako filosof, jehož filosofický systém publikum posuzuje. Protestantismus koná sice ještě modlitby ve jménu Ježíše Krista, ale čím jest takováto modlitba od té doby, co protestanté nevědí, byl-li Kristus Bohem či pouhým člověkem, jako věří sociniani a mohamedané? Což nepochopuje protestantismus, že jest to bohaprázdným činem, nevzývá-li se Ježíš, je-li Bohem, anebo že jest to modlářstvím, vzývá-li se a není-li Bohem? Ku takovéto alternativě hluboce svědomím otřásající dochází kult u protestantů při neurčitosti jich věrouky o Kristu. Pokud se týče večere Páně, již protestanté vždy považovali za nejdůležitější a nejsvětější část svého kultu, tu názor, jenž o ní dnes mezi nimi panuje, vzbuzuje všeobecné pohoršení. Když při příležitosti Unie lutheránů s kalvínci kazatelé hlásali, že jednomu udletí budou skutečně Tělo Kristovo, a druhému obrazně,⁵⁾ dle toho, jak kdo věří, což jiného učinili ve své zaslepenosti, než že před celým světem prohlásili, že protestantismus jako o všech pravdách, tak i o večeri Páně vlastně neví, čemu věřiti má, a že slavnostní akt křesťanského kultu jest mu pouhou ceremonií, na níž mnoho nezáleží a již dbáti se nemusí? Co konečně máme říci o svátosti křtu, jež tak jest starou a rozšířenou jako křesťanství? Svátost sv. křtu, jež slavnostně Kristem byla ustanovena, považuje se v přemnoha protestantských krajinách za neúčinný církevní zvyk!! Protestantismus tím, že z indiferentismu vzdává se hlavního znaku křesťanství, zahazuje poslední stopu, jež jej ještě od pohanstva dělila. Proto nesmíme se diviti, že tolik protestantů chová ku svému bezvěrnému kultu nepřekonatelný odpor, a že jeho křesťanské jméno platí dnes takřka za zřejmou nedůslednost. Protestantický kult se sice posud ještě udržuje, jako udržuje se na kratičkou dobu mrtvola, když duše z těla byla unikla, ale zkáza přijde brzo a vše shroutí v prach!

Abychom ukázali, že protestantismus ve svém plném rozvoji vede k vyhubení křesťanství uvedeme ještě následující: Protestant věří, že křesťanství spočívá toliko na Písmě, jež jest Bohem inspirováno; proto může o křesťanství mluvití jen potud, pokud má bezpečnou známku, dle níž by inspirované knihy poznal. A co jest touto známkou? snad tradice církví protestantských? Nikoliv, neboť tradice protestantských církví začíná teprve od šestnáctého století. Jest to snad tradice katolické Církve? Nikoliv, neboť protestanté zamítají mnohé knihy, jež katolická církev za božské uznává a přijímá. Jest to, alespoň pokud se týče knih Starého Zákona, tradice židovská? Nikoliv, protože reformace mnohé knihy neuznává, jichž židé jako inspirovaných si váží. Zůstává tedy protestantovi i tu, jako ve všem ostatním

⁵⁾ Táže-li se prot. kazatel při podávání večere Páně: »věříš, že přijímáš skutečně Tělo Kristovo?« — odpovídá lutherán: »ano«; proto dí kazatel: »Přijmi skutečně Tělo Kristovo«; táže-li se týž kazatel kalvínce: »věříš, že přijímáš obrazně Tělo Kristovo,« slyší taktéž odpověď: »ano«; i podává nyní toliko obrazně Tělo Kristovo. Protestanté slaví prý večeri Páně, jak slavil ji Kristus a apoštolové. Tu nezbyvá jiného, než aby dokázali, že i Kristus užil při rozdávání svého Těla u každého z apoštolů jiné formule dle jeho individuální víry; jinak nevědí, co činí.

pouze jeho rozum, jenž rozhoduje. Neprohlásí-li se rozum jednotlivcův za neomylný, pak nezbyvá protestantovi, i pokud se týče písma, ničeho, než aby o něm pochyboval. Ba více, každý protestant může kteroukoliv knihu Starého anebo Nového Zákona přijati anebo zamítnouti, dle toho, jak jeho partikulární rozum, jakožto nejvyšší soudce o inspiraci soudí. Reformatoři přisvojili si právo, že některé knihy Písma sv. zamítli. Dle téhož práva může každý protestant z Písma sv. zamítnouti knihu, kteroukoli chce. Jako není dogmatu, jehož by protestant popírali nemohl, ač dle »reformatorských« principů zůstává stále protestantem a křesťanem, tak není jediné biblické knihy, jejíž božský původ by popírali nemohl a nepřestal by býti křesťanem. Proto protestantismus musí nesjednocenost o autoritě knih Písma svatého právě tak trpěti, jako trpí nesjednocenost v nauce, již Písmo sv. obsahuje, protože jak jedno, tak i druhé vyplývá z osobní svobody jednotlivcovy, jež je základem protestantismu vůbec. Protože protestantismus dle zásad logických nezbytně přijíti musí k poznání, že vlastně neví, v čem víra jeho záleží, byť i mu nebylo zcela neznámo, že obsažena jest v Písmě sv., musí posléze i doznati, že také neví, co je bible. Chtějí-li protestanté ještě tu mluvíti o křesťanství a jeho jméno na dále si podržeti, nechť ale každý soudný pochopí dobře, jak je to ne-náležitě a všeobecný soud, jenž nedá se oklamati slovy, pronáší o reformaci zdrcující výrok: protestantismus není více křesťanstvím. (Dokončení.)

O důležitosti obilních skladišť.

Přednesl ve sciůzi katol. polit. jedn. pro král. České v Cerhovicích 23. června 1901 JAN MAČÍ,
farář v Davli.

Dokončení.

Otázka zřizování obilních skladišť vznikla následkem snížování obilních cen v té míře, že poškozují zájmy hospodářův v celé střední Evropě a hrozí z něho nebezpečí celému hospodářskému životu. A kde jest nám hledati příčiny klesání obilních cen? 1. V konkurenci čili soutěži cizozemska, 2. ve světovém obilním obchodu a 3. ve špatné organisaci hospodářů a pocházející z ní zadluženosti.

Abý zemědělství našemu neškodila cizozemská konkurence čili aby k nám nebylo dováženo lacinější obilí, nežli může nás rolník prodati, o to povinen jest starati se stát uzavíráním výhodných obchodních smluv a zřizováním agrárních cel. Světový obchod obilní, který až do kostí vniká naším rolníkům, má své sídlo v Americe. Tam má tak zvané elevatory na všech vodních i železných drahách, které jsou k tomu zřízeny, aby hned po žních skoupené obilí pro vývoz přijaly. Na toto obilí vydávají se skladištné směnky, které se prodávají na světové burse. Takto s malým kapitálem mezinárodní obchod skoupí ohromné množství obilí a pak všelikými bursovními manévry určují se ceny obilní, ne dle toho, jak dopadly světové žně, aneb jak veliké jsou zásoby, nýbrž jak to jejich ziskuchtivému obchodu jde k duhu. Že tento světový obchod obilní nalézá se ponejvíce v rukou těch, kteří žádného obilí nevypěstují, netřeba ani podotýkati. To jsou důvody, pro které jest nutno zakládati obilní skladiště, kamž by rolník obilí na prodej složil a mohl by vyčkati nejvýhodnějších cen. Ze skladiště, jehož hlavní rukou je záložna nebo spořitelní spolek, vyplatí se rolníku potřebná jemu nejvyšší záloha, aby nebyl nucen hned po žních prodati svou sklizeň za každou cenu, aneb dovésti ji domácím obchodníkům přímo do domu na splátku dluhu.

Velkostatkář ten snáze v dnešní kritické době se obejde, poněvadž může prodávati své obilí ve velkém na bursách, na velikých trzích, uzavírati dodávky velkopřumyslníkům atd. Ale rolníkům jest nejvýš třeba, aby se spolčovali a zřizováním obilních skladišť též mohli se postaviti na vlastní nohy, aby mohli vystoupiti na velkém trhu a pak podle výhodnosti obilních cen prodávati neb kupovati, obilí své lacino čistiti, odpadky šrotovati atd. Takové obilní skladiště nejprvnější v celém Rakousku existuje stkvěle v Bilně v Čechách a dle zprávy, kterou o něm

podával poslanec Štěpán Richter v zasedání loňského sněmu, dělá ohromné obchody jsouc ve spojení obchodním s nejprvnějšími obilními firmami v Čechách a v cizině. Také na Králové Hradecku zřídili si loni několik obilních skladů, jež utěšeně se rozmáhají.

Jindy bývalo jinak. Bývalí horští mlynáři zanikli, pekaři a krupaři mizí a na jejich místě objevují se na trzích obilních tváře druhdy u nás méně známého národa. A tito překupníci v poslední době zejména po žních, kdy trhy naše bývají větším množstvím obilí zaplavovány uzavírají mezi sebou kroužky a kartely, takže se stávají případy, že rolník, nedá-li obilí za cenu, kterou mu nabízejí, vůbec se ho ani nezbaví.

Na jedné straně se říká, že ti sedláci uvykli si jen pořád nařkáti a házeti do veřejnosti fráze, že se jim zle vede a přepínají to tak, že svou bídu do celého světa hlásají. K tomu dovolím si poznamenati, aby ti pánové, kteří nevěří ještě dnes v bídu stavu selského v tomto království, přesvědčit se šli do knih pozemkových a uvidí, jak daleko pokročila zadluženost tohoto stavu. A v takovéto smutné době každý rolník musí považovati za svou povinnost, uvažovati o tom, čím by stavu svému prospěl a jakými prostředky by záhubu naň se valící zadržel. Z tohoto důvodu považujeme zřizování obilních skladů v království Českém vůbec a též v tomto okrese za velmi důležité. A byť bychom byli i přesvědčeni, že tím stavu selskému z nynější bídy úplně nepomůžeme, tož předce máme silné přesvědčení, že obilními skladšti stavu tomu valně se prospěje.

»Selský stav musí býti zachován!« Těmi slovy vyzněla řeč jednoho z učenců rokujících na sjezdu sociálních politiků ve Vídni r. 1894. Ano sedlák musí býti zachován! Jestliže mohou vídeňské vlády plnými hrstmi rozhazovati peníze poplatnictva na vojáky, pak jest povinností této vlády, aby též stavu rolnickému, jenž nalézá se na pokraji záhuby, pomocí přispěla. Ačkoliv království naše nachází se u veliké finanční tísně, ukazuje přece přijetím návrhu na podporu rolnictva, že chce chrániti zájmy zemědělců a proto pánové, rolníci, na vás jest, abyste přiložili ruku k dílu na záchranu své existence, svého bytí. —

Náš ministr-president dr. Körber, jako výborný Kneippián počal léčiti chorý rakouský parlament vodou a hle, zdá se, že aspoň na čas tato kúra vodní účinkovala. Zákon o vodních drahách došel schválení a když úžasli zástupcové lidu tázali se, odkud se vezmou na úpravu řek a zvláště na stavbu kanálů peníze, odpověděl s chytráckou bonhomíí: Vydlužíme se na to několik miliard od Rotschilda. — Pán ten beztoho se zlobí, že v Rakousku dělá již málo kšeftů. — Velectění pánové! Pamatujete se zajisté, jak prozřavým okem postřehl výtečný náš šlechtic a poslanec Dr. Bedřich kníže Schwarzenberg nebezpečí, kteréž opět hrozilo našemu zemědělství zřízením kanálu Dunajsko-Vltavsko-Labského, dříve nežli budou regulovány naše ostatní řeky. Naše řeky vystupují každého roku ze svých břehů a jsou nebezpečným činitelem pro vodní dráhy. Rozvodněním řek rozvodní se a vystoupí vody kanálů a proto se musí vzíti dříve zřetel k těmto řekám a teprve po regulaci jich, může se pomýšleti na kanály. Jsou to hlavně tři řeky u nás: Berounka, Sázava a Orlice, které s velmi prudkou vehemencí při rozvodnění svém valí proudy do velikých toků. Mimo to stavbou velkého kanálu D.-V.-Labského otevřeli bychom cestu dovozu cizího obilí a při největší obezřetnosti u sdělávání obilního cla uškodilo by se našemu zemědělství, pokud nebudou upraveny vedlejší řeky, kterými jest naše krásná vlast, jako žilkami protkána. V té otázce vodních drah stojí agrárníci svorně se svojí šlechtou a kéž na tomto roli nikdy nic nás nerozdvojí! Lepší budoucnosti českého zemědělství »Zdař Bůh!«

Missie Čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Aby umění svého dali nový příklad, zaslali císaři časem ruční, z ebenového dřeva sdělané sluneční hodiny, jindy optické dalekohledy hvězdárské, kružidla na vyměřování astronomická, koule světa, astrolabia, práce to Jesuitů, jimiž se zabývali, když hledali oddechu po duchovní správě, víc a více se rozšiřující.

V utěšených okamžicích pokroku křesťanství povolal Pán P. Jakuba Rhó do lepších světův.¹⁾ Muž ten hoden jest nesmrtelné památky pro vznešenost ducha, jakož i nevšední odvahu, v níž zhrdal všelikými nebezpečími a obtížemi v Číně pro věc naší víry. On zajisté svými vědomostmi hlavně v oboru matematiky zajistil missiím jesuitským budoucnost v této zemi. Brzy po jeho smrti začali Tataři zase se bouřiti a císaři obtížnými býti. Všickni velitelé vojsk císařských zavoláni jsou ku dvoru ku společné poradě, jak se brániti a ubrániti. Za řeči vzpomenuto dělostřelby a zřízení strojů válečných po vzoru evropském. Domlouváno císaři, aby dovolil vyjednávat v této příčině s Jesuity. Stalo se. Zavolali je několikráte do rady válečníků, slyšány návrhy, a konečně uznáno za dobré doporučení panovníku, aby je vzal do služeb i řad státních úředníků s tituly, jaké vrchnosti přísluší. Císař doložil ve zřizovacím dekretu, že upravování kalendáře se jim dále ponechává, že toho nemají zanedbávat. Měl býti pro ně upraven dům s polnostmi, což ovšem hned ve skutek nevešlo, poněvadž žádný majitel nechtěl zadarmo majetku poblíž císařského sídla se zřici, a vrchnost, která ubytováním Jesuitů byla pověřena, žádala značný obnos na státní pokladně. A toho nebylo. Ve vyjednávání skončil známý odpůrce Guey. Doctor Petr zaprosil pro otce řádu jeho pozůstalost a ejhle takovou přímluvou uvedeni jsou v místo, odkudž kdysi protivný vzduch vál do snah jejich jako cizozemcův.

Nový zdar popudil opět některé vzdělance k útokům na evropské prý veřtelce, a to hlavně jakéhosi právníka. Ten uchystal obsáhlý pamětní spis, jak náboženství křesťanské říši je nebezpečno, jak podporováním Evropanů odsuzují a ponížují se zákony zemské atd. Satyrický způsob nové polemiky zaujal nejvyššího eunucha, že vyslal k Jesuitům sluhu s nariadením, aby mu zapůjčili své knihy náboženské. Vydány bez odkladu. Úředník pročítaje jednu po druhé, našel, že v nich něco takového obsaženo není, o čemž císaři hned zprávu učinil... a tu panovník P. Adamovi nařídil, že má artem mathematicam veřejně přednáseti a žákům zejména užívání nových pouček počtářských do hlavy vpraviti. Nesměl však za posluchače přijati ani jediného ze svých bývalých protivníků, z nichž později nejurputnější byli ode dvora vypověděni, ano, jeden z nich uvržen do tuhého vězení.

V. kap. Křesťanské náboženství nachází sluchu u dvora.

Nebožtík doktor Pavel jménem kněží našeho řádu přislíbil kdysi, že při astronomii Čínany vyučovati bude také vědě mathematické. Adam, napomínán jsa pamětníky, neodpíral slibu splniti. Sestrojoval nejen další nástroje hvězdárské, ale také optickými, hydraulickými a jinými přístroji překvapoval své nad obyčej pozorné žáky, neopomíjeje upozorňovati je na nauku o zvuku i hudbě. V pokladě císařském odkryli pěkný klavír, dar to P. Matouše Rici. Panovník přivolal Schalla, aby jej zladil a nově pro potřebu dvora zřídil. Pater radostně přistoupil na nový úkol a rozuměje dobře hudbě, nad to složil v čínské řeči notami opatřený návod k učení se hře na klavír. Jak příjemně vyznívaly pod jeho rukou melodie ze žalmů, když hrál je u přítomnosti vznešených Číňanův! Hudební nástroj byl nástrojem věrozvěstným, působivějším nad ostatní dosud zhotovené nástroje. Mezi pilnou prací namaloval P. Adam na pergamen výjevy ze života božského Spasitele, pod něž

¹⁾ Zemřel r. 1648 24. dubna. Sepsal mateřskou řečí: *Letera della sua navigazione e delle esse dell' India*, čínština na 150 spisků dilem náboženských dilem astronomických a najmé mathematických. Proslul rovněž jako kazatel. S Adamem v Číně působil od r. 1631.

zlatými písmeny narýsoval potřebné vysvětlivky. Knihu potom spojil stříbrnou vazbou po vzoru knihy, kterou jednou vévoda bavorský Maximilian²⁾ missionářům daroval. K malbám přidal polychromické sousoší sv. Tří Králů, jak klaní se Jesulátku, z vosku v životní velikosti, skupinu to velmi líbeznou, že z daleka za živou byla považována — druhý to dar téhož vévody Maximiliana, prostřednictvím Jesuitů čínskému císaři před časem doručeny. Odevzdání dělo se slavnostním způsobem za doprovodu hudby. Když se ubírali k rezidenci panovníkově, zadrželi je stráže. Leč překvapivši náčelník této, náhodou dobrý hudebník, kterého dojmavý děj překvapil, přijal všechno a vládci odevzdal. Císař věci ty dal postavit do své komnaty, ač jindy nikdy toho neučinil, ale na dary jen popatřiv, do klenotnice nositi kázával. Zdálo se, že dobrý Bůh sám hnul srdcem pána pohanské říše. Zahloubal se totiž do připojené knihy tak, že při dlouho trvajícím četbě ani nepozoroval, jak po třikráte marně volán byl ku každodenní hostině. Po té uvedl k nevidanému daru císařovnu, a ukazuje prstem na obraz Jesulátka, pravil: »Podívej se, to jest Fal-yu hoam« (znamená nejvyšší z duchů nebo převelmi veliký). Císařovna na to poklekla na kolena a schýlila hlavu až k zemi.

Panovník uložil knihu i skupinu sv. Tří Králů do vynikající komnaty hradu a dovolil, aby jak císařovny,³⁾ tak služebnictvo jejich i s eunuchy mohli nerušeně po deset dní nezvyklé předměty obdivovati.

Mezi ženami způsobilo divadlo netušený dojem, jenž očima k srdcím šel, podporován jsa přiměřeným poučováním eunuchů, z nichž mnozí před tím stali se křesťany. Tito neváhali, pozorující nadšení, vysvětlovati jednotlivé články víry naší, a tu se přihodilo, že některé ze služebnictva daly se jimi ochotně pokřtiti, ponevadž nesměly palác opustit ani návštěv jiných přijímati. Z obrácenek vynikly tři: Agatha, Helena a Theodora. Pocházely z urozených rodů, jsouce z počtu dvanácti vyvolenek, které neustále kolem císařoven a císaře dnem i nocí službou se stíídají, tomuto hlasitě v potřebě písemní žádosti předčítajíce. Mohou neobtěžovány otázkami po komnatách volně se procházeti, se členy císařské rodiny rozmlouvati a také s nimi velmi oblíbenou hru s kaménky provozovati.⁴⁾ Přirovnáme-li čínské dvořeniny našim evropským poměrům, možno je na roveň klásti dcerám knížecím, kterým urozenost a výcvikem v ničem nezadají. Z nižšího druhu služek přivinuly se k předešlým Lucie a Secunda, ač v brzku napočítalo se dalších asi 50 nových vyznavaček. Že pak nastoupily život ctnosti, vedouce život podle přikázání Božího, vzbudily žárlivost ostatních. Událo se, že v nahodilé hádce pohanka nařkla křesťanku u císařovny, pomáhajíc důvodům i zprávou, že přichytila se víry Fal-yu-hoamovy; císařovna rozhodla spor ve prospěch této, a vidouc dále, jak jiná křesťanka pro neznámý přestupek sebe samu bičováním ztrestala, přilnula k ní a nedala jí ublížiti. Právě tyto křesťanky, dověděvše se, — any, jak řečeno, s kněžímí mluvit vůbec nesměly, že bohoslužby trpí nouzí o posvátná roucha, sebraly mezi sebou značný peněžitý obnos k tomuto účelu a daly jej eunuchům pro Jesuity. Však někteří z nich, ač křesťané, skoro celý z bídné touhy po zlatě si ponechali.

Počet služek císaře a císařoven — máť panovník tři ženy, z nichž jedna druhé dvě dle zemských zákonů předčí, a tyto před onou klekat povinny jsou — páčí se na 2000. Vybírány jsou z celé říše a přiváděny císaři o dni jeho narozenin, nového roku a při jiných slavnostech urození říše i eunuchy za živý dar. Eunuchové pak, a těch je snadno okolo 10.000 hlav, brání jsou ze řad obyčejného lidu poddaného. Výběr koná se v období několika let jednou, a tu bedlivě volí se úplně zdraví, kteří nemají tělesných chyb a poskvrn. Po přísné zkoušce dle schopností určení jsou nejlepší k obsluze císaře a žen jeho, zbývající pro úředníky paláce, jichž bylo někdy 24. nyní ale jen 15 tříd.

Vznešené šlechtičny dvorské mají zase své služky, kterými udržují spojení

²⁾ Čechům povědomý z bitvy bělohorské. Stopujeme zde v darech bavorského vévody začátek německé politiky v Číně.

³⁾ Co se rozumí císařovnamí, vysvětlí následující řádky.

⁴⁾ Myslí se hrou tou buď šach nebo domino a možno, že i nejnovější (!) naše dětské stavebnice. Kaménkovou hru, však nevime jaké podstaty, znali již Římané.

s městem i obchodníky, rovněž tak hodnostáři. Poněvadž tito sprostředkovatelé vycházejí z vrstev obecného lidu, přechasto důvěrou pánů svých zpyšní až k nesnesení. Kvete z nich podařený výlupek prostopátných vyvrhelů všeho schopných. P. Adam mezi těmi předlouho hledal, s pomocí Boží konečně našel perličku, kteráž potom stala se světlým evangelia, svítícím v těchto světu odloučených kruzích. Byl to muž Vam, služebník bývalé panovnickovy chůvy. Z boháče klesl na chudáka. V nouzi zachoval si podivnou obezřelost, jíž zjednal si všude lásky a přízně soudruhův i obecnstva. Ze tvrdého pohana milostí svou učinil Bůh horlivého křesťana, jenž při křtu přijal jméno Josef. Toho pokládati sluší za apoštola císařské družiny.

O křesťanských naukách, životě na základech nové víry, sladké spokojenosti z této uvěřající, při pohledu na názorné obrazy, sousoší královské a hlavně o nebeském děcku, zjevch při jeho zrození z chudé a pokorné Panny rozmlouváno živě, vroucně, někdy s pohany dvorskými také prudce, a není divu, že Prozřetelnost své vyvolence i ve snu navštěvovala představami, vnímavé duše rozrušujícími. Bůh často ve snu hovoří k těm, kdož ve hluku denním, v životních starostech tonouce, nemohou najítí pravé cesty ku spáse. Jedna ze služek snila tou dobou divný sen. Viděla najednou před sebou ctihodného, letitého starce, jenž ukazoval jí dřívě neviděnou modlitební knihu, na níž z předu třpytilo se jméno Ježíš. Knížečku rozevíral, řka: Tomu zde z paměti se nauč. Za učitele najdeš Vam Josefa. Z rána snem poděšené děvče náhle vrazil k přítelkyni již křestance, hodlajíc prositi za vysvětlenou, a hle, před tou na stole katechismus, jehož deska leskne se jménem ze sna: Ježíš. S nevyličitelnou radostí družce sděluje, čím jest srdce její naplněno. Josef lehce nalezen, vyučí i pokřtí nyní šťastnou ovečku.

(Pokračování.)

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. K otázce ženské. Otázka tato jest nejživotnější otázkou člověčenstva, na jejímž šťastném či nešťastném řešení bude záviseti blaho jeho. Řešení to běže se dle podstaty věci dvojm směrem, *misogynismu* a *filogynismu* — pro i protizenským. Největší kapacity obojího pohlaví zabývají se řešením tím. Posledně vystoupil na zápasíště Dr. Paul Möbius v knize: *Über den physiologischen Schwachsinn des Weibes*. Druhé vydání v Halle u Karla Marholda. Tedy již druhé vydání, což dosvědčuje, že jeho kniha svým misogyním obsahem se zamlouvá. Avšak Möbius není misogynem à tout prix, on snaží se býti i spravedlivým. Möbius snaží se provésti důkaz, že žena, správněji ženská, co do duševních schopností je tvorem inferiornějším nežli mužský, a to na základě důkladného anatomického a fyziologického badání mozkového ústrojí, kteréž není způsobilé ku zdokonalení. Dle těla je ženská něčím, co stojí mezi dítětem a mužským. Ženská naproti mužskému je nejen menší, ale je i menším objemem lebky obdařena. Její mozek je nejen menší mužského, jest ale i anatomicky nedokonalejší, nevyvinutější. Kranimetrická a fyziologická badání, hlavně Rüdingerova, dokazují značný rozdíl mezi mozkovým ústrojím mužského a ženské, jež lze rozeznati již na novorozeném děcku.

Tak zní hlavní thesa spisu Möbiusova. Na tomto přirozeném zákoně buduje Möbius své další důsledky, jež vrcholí ve větě, že na ženské lpí fyziologická slabomyslnost (*physiologischer Schwachsinn anhafte*). Doznává, že nemáme kanonu čili pravidla k výtčení meze normality a abnormality co do intelligence obojího pohlaví, což mu ale nepřekáží, polovinu lidského pokolení odsuzovati ku stigma slabomyslnosti, a což těžko lze srovnati s křesťanstvím. Toto má pro mužské i ženské stejnou morálku, dekalog a křesťanská spravedlnost platí pro obojí pohlaví stejně. Proto právě zde zdá se nám, že tvrzení Dra. Möbiusa jest neodůvodněno. Möbius doznává, že úkol ženské na světě je jiný nežli mužského, a že důsledně i mozkové ústrojí k účelu tomu je jinak upraveno, upraveno účelně *dokonale*.

Ženská je povolána býti matkou, a všecko, co jí k účelu tomu překáží, jest převrácené a špatné. Podle nauky křesťanské je žena k účelu ženskému od Boha stejně dokonale nadána jako muž, z čehož nelze vyvozovati slabomyslnost. z níž prý je nevyhoiditelná.

Co Möbius tvrdí, tvrdili před ním již jiní. Ba i slavná Laura Marholm ve své *Knize žen* (Buch der Frauen) na šesti vynikajících osobnostech dokázala, kterak osudným může se ženě státi intelektualismus. Dokázala břitkou dialektikou, kterak ženská i při nejvyšších duševních úspěších přece jen ukazuje svou ženskou bídu. Laura Marholm s rozhodným hněvem odsuzuje tragické pochybení ženy, jež sama ze své ženskosti se vybavuje, aby stala se duševně pracující a starající se neutrum za tím účelem, aby v extasích hlavy hledala náhrady za to, co jí v pohlavním bytí schází.

Žena je — dí Möbius — pudovou bytostí (Instinctwesen). Pud činí ženskou nesamostatnou, rozmarnou, veselou, zvířeti podobnou. Z této zvířecí podobnosti povstává: nedostatek úsudku, konservatismus u velkém, protože všechen pokrok vychází od muže, dále suggestivní nápodobení v malichernostech (módě), nedostatek kritiky a intelektuelní morálky. (Přičí se vesměs křesťanskému učení o podobenství ženy k obrazu Božímu. Pozn. red.)

Morálka ženy — potvrzuje Möbius — je morálkou citů čili neuvědomělá pravota (Rechtthum); logicky nabytá pojmová morálka je ženě nedostupná a reflexe jí jen kazí. Ženské jsou mravně jednostranné anebo defektní, zrůdné; jsou otrokyněmi affektu, nezpůsobilé k opravování sebe, jsou nespravedlivé a ukrutné, a proto i nebezpečné. (Spisovatel nezná životů katolických světic. Pozn. red.) Intelektuelní schopnosti ženy jsou silné toliko v recepci; v produkci žena staví práci. Ano, i v odborech jí otevřených — v hudbě, malířství, básnictví, ba ve vaření a šacení se byli to vždy mužové, kteří vynalezli nové recepty a nové módy. Vědy nemají ženským pranic co děkovati. Těch několik málo ženských učenců posledních dvou tisíciletí byli dobrými žáky a více nic. Nedostatek věcnosti, neschopnost ku kombinacím překáží ženě k úspěšnému vývoji; ale právě tato nevěcnost (slyšme!), osobivost ženských poznatkův dodává jim převahu nad těžkopádným, věci s různých stran posuzujícím mužem. Ženská chytrost, spojená s převtářkou a se lhavostí, jež jest přirozenou a nezbytnou zbraní, vítězí nad mužem, a nic není pošetilejšího, jako ženě zapovídati lhaní.

I zákonodárci měli bráti ohled na physiologickou slabomyslnost ženy. Naše zákony jsou především sdělány pro muže; v zákoně trestním dospělá ženská klade se na roveň dospělému mužskému. A to je při konstantní duševní depressi ženy nesmyslné a nespravedlivé. Státní zástupci počínají si naproti ženské příliš tvrdě, protože přehlížejí, že mají před sebou ženskou, bez okolnosti polehčující, že je ženskou.

Všechen význam ženského života závisí na tom, aby dívka dostala za muže toho pravého. A dosáhne-li ženská účelu toho, pak stává se ženou: Z ohnivě, zářivě dívky stává se prostá, spokojená žena. A když zmizí krása a tělesné síly, pak po klimakteriu těch několik duševních schopností odejdou k č... , a ženy zhloupatí (versimpeln), stávají se zlomyslnými, malichernými, klepavými, hubatými, slovem: v megefe zakončuje se životní dráha ženy. — Nejsem nepřítel ženských, — ujišťuje dr. Möbius, — já vlastně hájím věc ženského pohlaví naproti bezkrvému intelektualismu, proti špatně porozuměnému liberalismu, proti stavění ženy na roveň muži. Největšími nepřátely žen jsou feministi, kteří by rádi pohlavní rozdíl zničili. A ženské, jež lákání feministů následují a pro novou ženu bojují, nevědí vlastně, co chtějí, protože tomu nerozumějí a protože nechávají si od nerozumných mužů rovnost obojího pohlaví suggerovati. Ženská je zrozena k mateřství, a všecko, co jí v tom překáží, je převrácené a špatné. Nejhorší je bída života, jež ženské zabraňuje manželství a jež ženu vyhání od rodinného krbu.

Typickými formami zhoubných snah, ženu od mateřství zatlačiti, nazývá Möbius dvojí směr výchovy: francouzsky dámské hospodářství a anglo-amerikánské pěstování ženských mozků. Dáma dle vzoru francouzského je bytostí, zrozenou jen pro zábavu. Všemmu těžšímu, nečistému, pracnému musí se vyhnouti. Musí tu

státí jen jako řecká bohyně ve slunné kráse, vznášející se nad výpary pozemskými. Všecko je jí hračkou, láska je hříčkou pokud možná bez následků, věda a umění hračkou, nanejvýš látkou k nenucené zábavě. Salon není než klepařskou boudou. Společnost v salonech zahálejší je společností shnilou, v níž místo matky vede domácnost dáma. O něco čestnější je metoda anglo-americká: toužiti totiž po zmužování ženských mozků, dělání z žen mužatky. Je to vlastně sociální sebevražda, zrada země a stavu, zničení národa manželstvími pro žádné anebo jen jedno, nanejvýš pro dvě děti.

Mateřskou lásku a věrnost vyžaduje na ženě příroda. Věčná moudrost nepostavila vedle muže ještě mužského s orgány ženskými, nýbrž pravou ženu, již poskytla všecko potřebné k jejímu povolání, již ale odepřela mužského ducha. Přednosti ženy musí býti hledány jinde, než u muže. Různost pohlaví jest účelným zařízením přírody.

Knihy Dra. Möbiusa stojí za čtení.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Sněmy jednotlivých zemí a království mimo slezský sněm byly odročeny nebo uzavřeny, jako na př. krajinšský a haličský. Na sněmu království Českého přijaty byly v poslední schůzi předlohy stran zvýšení platů učitelských a zavedení přímých voleb v obcích venkovských, při čemž volebním místem učiněno místo, které má aspoň 250 obyvatelů. Nyní nastává boj o mandáty. Důvěrníci mladočeští a staročeští dohodli se na tom, že vydají o podzimních volbách společnou kandidátní listinu a volební společně svolání. Kompromis tedy ujednán. Dle dosavadních disposic bude kandidován zejména dr. Rieger, dr. Mattuš, dr. Zátka, říd. JUC. Sedlák, dr. Baštyř atd. Pouze dr. Bráf odpírá posud kompromissu, který byl ujednán hlavně z obav před rostoucí agitací strany agrární, jež na několika schůzích, zejména v Ml. Boleslavi (14. července) prohlásila, že do volebního zápasu jde s nejlepšími nadějemi. Dr. Herold zafkává sice v interviewech s různými žurnalisty i v řečích veřejně pronesených »zloducha« strany agrární, ale posud s malým výsledkem. Také prof. Čelakovský ve schůzi skučské dne 13. července proti agrárikům vystoupil řka, že jen osobní zájmy jednotlivců a cizí vlivy (!) hrají při třídním hnutí (agrárním) velkou úlohu a že, má-li se národ náš zachovávat, nutno národní síly soustřeďovati. Mimo to citoval proti separatistům slova prof. Leroy-Beaulieua z roku 1895: »Vzbuzování třídních zápasů — toť příkré ohrožování národní jednoty, toť počátek rozkladu a záhuby. V sou-

věkmém zápolení národů zůstane vítězem onen národ, kterýž co nejméně bude zasažen vnitřním bojem.« — Na tříštění sil národních za boje »mladočeských tygrů« proti dr. Riegrovi — prof. Čelakovský ovšem nevzpomněl.

— Jak se o volbách zachová národní strana katolická? To je otázka, na kterou odpověď dáti možno asi hned. Se samostatnými kandidáty patrně ani nevystoupí, neboť nabídka hr. Karla Erv. Nostitze Staročechům učiněná byla ignorována. Mimo to naše jednoty a spolky nevyvíjejí žádné činnosti. Důvěrnické odbory se neustavují. V orgánu Družstva sv. Vojtěcha naopak se celkem schvaluje jednání poslanců mladočeských, jak zejména z přehledu sněmovního bylo patrné.

— Němečtí radikálové vydali již volební svolání s kandidátní listinou skoro pro všechny venkovské okresy. Na sjezdu v Chebu 9. července volal dr. Schalk, že k vůli českému soudci budou (jestli by do něm. kraje přišel Všeněmci vybízeti lid ke zjevné vzpouře. Jako kandidáti vystupují: Iro, Hofer, Hauer, Stahl, Schalk, Strihirsch, Zischka, Michl atd.

— Na Moravě vešli poslanci čeští s německými v úmluvu, kterou ve sněmovně prozradil bar. d'Elvert řka: Co do podstatných základních ustanovení volební opravy panuje mezi zástupci obou národních kmenů shoda. Rozcházíme se jen v otázce co do rozdělení mandátů mezi oběma národy... Němci mají dostati 26 míst poslaneckých navždy a podržeti i jiná nespravedlivá privilegia. Tyto punktace spáchali zejména

lidovci, vedení drem Stránským (z kmene Judova).

— Vláda Körbrova doufá, že hospodářskými předlohami dají se zažehnati všechny ostatní otázky v říši naší. „Montagsrevue“, „Montagspresse“, „Fremdenblatt“, a jiné vládou inspirované listy hlásají, že otázky investic jsou jen prologem (a ne epilogem) čili počátkem nové éry v Rakousku, jež prý zvýší blahobyt a kulturu. Uvidíme.

* * *

Ve **Francii** nastávají nové potíže vládě při provádění spolkového zákona proti řeholím namířeného, který „La Croix“ nazývá „Une loi de proscription“. Papež Lev XIII. doporučil představeným řeholním, aby zažádali o schválení řádů svých vládou. Tím vznikne ve sněmovně nový zápas řečnický, a úřadům veliká práce inventární, nebude-li který řád povolen. Při tom utrpí zejména školské řehole, jež nemohou přijímati nyní nové žáky a pak množství dělníků a živnostníků, živičích se výrobou svíců, obrázků, květin kostelních a jiných devocionalíí. celkem asi 25.000 osob. Počítá se, že tím asi o 63 mil. franků klesne francouzská výroba. Některé řády nepodrobí se a — vystěhují se do ciziny, zejména do Německa (!) a do Ameriky. List papežův ze dne 29. června generálním převorům ve Francii zaslaný praví: Nyní je třeba opatrné a láskyplné činnosti. Příkroští a bezohledností, s jakou vystupují někteří národové proti řádům duchovním, je stolice apoštolská bolestně dojata. Nový spolkový zákon francouzský je namířen na zničení náboženských společností. Pronásleduje se — ctnost. Aby nynější slabá zkažená společnost byla povznesena a očištěna, je třeba mužů velikých ctností, mužů srdcí apoštolských.*

V Německu propukla krise peněžní a průmyslová, která několik továr-

ren zahubila, množství lidí ožebračila a celou řadu pokladníků, řiditelů a jiných finančníků uvedla do žaláře. Zmocnilat se německých kruhů v posledních 20 letech »zakladatelská horečka«, jež hnala akcie nevýnosných podniků do výše, jež udávala ohromné dividendy, až nyní vše prasklo.

Hnutí »Los von Rom« podporují německé jednoty zjevně i tajně. Do Čech zejména jde spousta brožurek proti katolické církvi z Lipska, Magdeburku a z Berlína. Královská rodina Wirtemberská na př: přispěla nejnověji 15.000 M na akci všenněmeckou v Čechách! —

V Chabařovicích (u Teplic) přinesli dne 14. července pastoři z Cvikavy 10.000 M a dr. Dibelius z Drážďan 2000 M. — K tomu se u nás ale mlčí.

V Rusku způsobilo pohnutí poselstvo Dalaj-Lamovo z Tibetu, jež nabízí přátelství carské říši k veliké zlosti Anglie.

Ruský následník Alexandr Michajlovič dlel 9.—13. července v Bulharsku, kdež došlo na nové důkazy shody mezi Bulharskem, Srbskem, Černou Horou a Ruskem. Rozumí se, že maďarské listy píší o návštěvě jedovatě. Aby si shladily žáhu, vynášly pa nslavism zase na Slovači, kde několik osob bude znova na léta zavřeno. Ó — Hungaria!

V Anglii se namáhají zadržeti hněv všeho lidu proti nynější vládě vymyšlenými zprávami o vítězných akcích na bojišti v jižní Africe. Burové (prý) co nevidět budou nuceni prositi o milost. Z časopisu »Gegenwart« jde na jevo, že původcem války jest sám nynější král, jež řekl siru Robinsonovi před 2 roky: Mind, those damned Boers must be smashed, to jest: Nezapomeňte, tito zlořečení Buři musí býti zničeni! — Lord Kitchener žádá nových 50.000 koní. Pomocí těch ovládne prý jihoafrické republiky docela.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Jedme do Kroměříže! Ve dnech 24., 26., 27. srpna t. r. koná se sjezd českoslovanských katolíků v Kroměříži. Žádáme všechny katolíky, jimž jest dědictví Cyrillo-Methodějské drahé, aby se této katol. manifestace účastnili! Jako na sjezdech našich bývá silná účast bratří moravských, tak necht

nyní se stane s naší strany. Beztoho jsme mnoho dlužni našim krajanům z markrabství, kde se roztahují různí — Perlesové a Stránští. Ukažme, že jsme jedna krev, jedna mysl a jedno srdce, že společně zápasíme za dědictví otců a za svatý prapor cyrilomethodějský. Kéž je návštěva katolických Čechů v Kromě-

říží ke konci srpna co nejčetnější, aby zahanbeni byli lidovci, kteří v téže době (!) nedaleko Kroměříže ohlašují pořádati svůj liberálně-radikální sjezd.

Oslava sv. Cyrilla a Methoděje od katol. spolků pražských konala se v Praze 8. července v sále Měšťanské besedy. Po uvítací řeči pana Šindlera a p. Kotrby promluvil vdp. děkan Vychodil ze Želichovic, jenž vyslovil stesk, že cyrillo-methodějské ideje nejsou namnoze ani pochopeny, natož provedeny, a jenž doporučoval žádati dle papežské encykliky »Grande munus« dovolení, konati bohoslužbu v jazyce slovanském. Na to promluvil posl. Dr. Hruban z Olomouce, jenž nabádal k plnění náboženských povinností, jež se v naší době zanedbávají.

Návrat ku staré formě direktáře v pražské arcidiecési žádoucí. Mnozí zmenšení formátu toho na začátku roku vítali sice s povděkem, avšak brzy se ukázalo a to praktickou potřebou, že starý formát — tedy nekapesní — měl výhod více. Je pravda, že koná-li kněz delší cestu, může direktář pohodlně strčiti do kapsy, avšak ještě pohodlnější je, vytrhnouti si na cestu dle potřeby jeden, dva listy a zastrčiti je do kapesního breviářku. Na cestách mívá kněz kapsy beztoho přeplněny — nechceme snad říci penězi — »page Satana! — jen aby nemusil s sebou voziti anebo nositi nepohodlných vaků. Kdyby ale do kapes měl ještě vecpati direktář i při zmenšeném formátě vždy ještě objemný, měl by i toho dost. Hlavní však vadou nového formátu je, že neděle byly sesazeny ze svého předního místa na každé straně, že neděle mezi všedními dny takřka zmizely a že tištěny byly stejnými typy jako všední dni. Kněz od jakživa jest zvyklý viděti neděli v čele, nyní mu však dá neděle hledání. Jindy znamenala každá strana týden, kolik týdnů, tolik stran, bylo to tudíž přehlednější. Přáním kněží zajisté však jest, aby neděle do svého předešlého stavu byly restituovány. I to poněkud na váhu padá, že starý formát direktáře se vloženým čistým papírem mnohem více se hodil k poznámkám. Skoro každý kněz má v direktáři svůj kalendář, do něhož si zapisuje nejen intence, ale i jiné věci, na př. hospodářské, dělá si záznamy a p.

Kněžstvo v novém direktáři pohřešuje též čtvrti měsíce, přibývání neb ubývání dnů. Konečně nás ujišťovali starí důstojní páni, že starý direktář byl zřetelnější a důvod ten převažuje všechny.

Vhodné ustanovení proti pustošitelům alpské flóry. Dolnorakouský sněm ustanovil na cestující vytrhávající na alpách líbezná kvítka pro třeže (*Graphalium Leontopodium*) i s kořínkem trest ode 2—50 korun případně i vězení. Kdo by s protěží za kloboukem chtěl cestovati, musí se vykázati, zdaž jí zákonitě nabyl. Protěž dnes stala se na alpách velikou vzácností.

Mnichovské výstavy. Léto zdá se od Pána Boha dáváno býti k tomu, aby v něm pořádány byly výstavy. Kdokoliv do Mnichova zavítá, je zahrnut spoustou, ba přímo potopou výstav. Kam jen v tom vedru jíti dříve! Aha, nejbližší je výstava ve skleněném paláci — je internacionální a je rozložena ve 74 sálech — obraz visí na obraze. Bože, kdo jen to kdy přehlédne a — popíše! Ubozí kritikové! Úhrnem je v nich 2689 čísel! Ale tohle všecko je ještě jako nic. Na dvoře leží po různu ještě mnoho beden, do nichž dělníci svými dláty a kladivy buší. Samé obrazy a pořád jen obrazy! Z Paříže právě došlo ještě mnoho beden a konečně i z Ameriky — pořád jen obrazy. Katalog vykazuje již přes 3000 čísel. Ale to není všecko. Moderní secesse má ještě svou extra výstavu na Královském náměstí, kteráž vykazuje 800 čísel. Třetí výstavu uspořádaly spojené dílny moderního umění a řemesla v místnostech starého musea. Kromě toho má mnichovský spolek umělců svou stálou výstavu. Dále jsou tu ještě výstavičky privátní; dále jsou tu Glyptotéka, pak obě Pinakotéky. dále: Galerie Schackova. Dále: mnichovské umění v 18. století. — Dále — — pro Bůh, jen nás již ušetřte tím věčným, úmorným dále. Smrtníče, jenž letos do Mnichova zavítáš, nechceš-li přesytiti se navždy vším tímto uměním, raději ani v Mnichově se nezastavuj, nýbrž ujížděj dále do hor — na jezera a pod.

Místo organizace desorganizace. Divné, povážlivé zjevy v našem katolickém životě stávají se před oči. Když ještě vycházel »Čech«, zaznívalo

heslo: organisujeme se, především kněžstvo mezi sebou a pak i ve spojení s laiky. A vskutku docílilo se za pomoci tisku mnoho. Katolická organizace činila každým rokem pokroky. Každý jednotlivec s nadšením podřizoval se celku. Tak povstávaly spolky a jednoty, jež působily a do dneška působí velmi blahoděnně. Avšak v době poslední organizace ta ztrácí jaksi své síly. Vystupují na povrch snahy odstředivé, osobivé, jež zdárnou setbu povážlivě poškozují. Uvedeme pro dnešek jen dva doklady, jež podivně znázorňují tu naši organizaci. Po několik let bylo projevováno přání, abychom se zmohli na ilustrační list, jakých mají katoličtí Němci několik. Těchto Němců v Německu a Rakousku je ovšem na 25 milionů. Nás katolíků českých je pouze 6 milionů a odečtou-li se ti, kteří hovoří zásadám liberálním v každém směru, zbude nás katolíků uvědomělých jen hlouček, pro které by byl jeden obrázkový list na výši moderního tiskařského umění postačil. Vynašili se podnikatelé a založili »Obrázkovou Revue«, jež pohltila nákladu mnoho. Vydavatelstvo je si vědomo, že by to i ono nechalo se zdokonaliti, to však ještě neopravňuje k zakládání podniku nového, pro něž od nějaké doby se agituje. Duchovenstvo na venkově tyto snahy odstředivé začíná již odsuzovati. Způsobem takovým ubíjí se, co s velikými obětmi bylo založeno a což opravňovalo k nejlepší nadějí. — Jiný doklad. Před dvěma roky byl založen svatovlavský konvikt v Ječné ulici. A když tento po dvouletém trvání začínal zdárně přemáhati všechny obtíže, jakéž za začátku prodělati musí každý podobný ústav: tu vyskytne se někdo — kněz — a zakládá konkurenční podnik skoro v téže ulici sotva 500 kroků daleko, a aby to táhlo, dá podniku jméno sv. Prokopa. Tak se vše u nás ubíjí a konec je desorganizace.

Nedostatky na theologické fakultě v Praze. Jak ze zprávy akademického senátu české univerzity Karlo-Ferdinandovy k ministru vyučování Dru. Hartlovi podané vysvítá, je na tom theologická fakulta česká zle. Zpráva dí: »Theologická fakulta kromě jedné místnosti, která slouží zároveň za kancelář děkanátu, čekárnu pro profesory a zkušební síň pro rigorosa, nemá žádné jiné (!) vlastní místnosti. Arcibiskup

z milosti dovolil, aby přednášky konaly se ve společných bytech posluchačů. Polovice alumnů při přednáškách sedí zády obrácena k přednášejícímu. Jak jsou tyto příbytky zdravé, o tom podává nejlepší důkaz epidemie tyfu střevního, která tam v minulé zimě vypukla. Přednášky nebudou se tam moci konati ani v příštím semestru, poněvadž následkem zdravotní prohlídky a dobrozdání byla správa arcibiskupského semináře požádána, aby přednášky v těchto místnostech z důvodů zdravotních netrpěla. Poněvadž novostavbu do té doby nelze provésti, dlužno učiniti opatření, aby theologická fakulta umístěna byla opět provisorně. Nejvhodnější místo nalézá se pro ni v hr. Colloredo-Mannsfeldském paláci. Ministerstvo vyučování výnosem ze dne 5. ledna t. r. určilo pro fakultu theologickou místnosti dosavadního fyzikálního ústavu, ale ty jsou tak nedostatečné, že by se hodily nanejvýš pro dvouletou obecnou školu, ale pro theologickou fakultu jsou naprosto nezpůsobilé. Ejhle, jaká panuje přízeň v jistých kruzích k vysokému učení resp. k bohoslovecké fakultě české. A pak chceme, aby se počet alumnů zvýšil!

○ nedostatečné kritice u nás pojednává opětně prof. Mádl v N. L. Pravi: »Co jsme si předčasně narobili »chvalně známých« umělců, dokonce i »mistrů,« s pýřím pod nosem a tápajícíma rukama! A co námahy potom stálo jiné uvěsti falešnou bilanci v jakýs takýs pořádek. Míním, že v literatuře si dosud nevedeme lépe. Aspoň mne zarážejí po všem tisku se rozlézající referáty a kritiky, někdy jásavé a jindy prudce odmítavé, o každické knížečce, kterou si kdo (o 20 listech) kde usmyslil vytisknout a vydat. Dosáhnouti cti kritického rozboru — k tomu u nás netřeba zralosti a vyspělosti, stačí smělost nebo neuvážlivost. Ale na seriosní snahy a umělecká díla není času a chuti.

Proti společnému přijímání z kalicha vyslovil se pastor R. Schultze v Narsachu z důvodu, že nakažlivé nemoci se šíří, následkem čehož (prý) tisíce protestantů odstraňuje se od přijímání. I vybízí náboženské obce protestanské, aby samy tuto věc provedly.

„Elektra“ od Pérese Galdósa, k vůli kterémuž kusu vznikly ve Španělsku krvavé demonstrace proti řeholníkům, přeložena byla do četiny a vy-

dána byla »vzdělávací bibliotékou«, K. Stan. Sokolem redigovanou. Vydavatelstvo doporučí spisek tento následovně: »Toto sensační španělské drama při provozování působilo neodolatelnou silou.« Pištěkova společnost na Král. Vinohradech co nejdříve bude »Elektru« provozovati na téměř místě a od týchž lidí, kteří před 2 měsíci hráli »Umučení Spasitelovo« (pašijové hry) od kněze P. Hoffmana sestavené.

Naše mládež nemá o prázdninách žádného dozoru a také žádné kázně. Bylo by záhodno, aby se zřizovaly feriální ústavy (jako ve Švédsku, Dánsku, Anglii, Americe atd.), jež bdí nad cvičením a hrami dítek, jež dohlížejí na jejich zaměstnání a poučiti je hledí v praktických pracích, zejména ve vyřezávání, pletení, řezbářství, malířství, a kreslení atd. Naším dětem se kniha o prázdninách z ruky přímo běře!

Střílení zvířat na jatkách po způsobu americkém nedávno v Praze zavedené, jež noviny jako ne-

obyčejně důmyslný, humanní a pokrokový vynález oslavovaly, zase přestalo, neboť z volů, ovcí a krav se dělala střílením vlastně — zvěřina. Nevyšlat z těla jejich všechna krev, jak tomu bývá při omrácení dobytka palicí a maso bylo silně červené, takže je v hostincích i rodinách odmítali.

Voják v Německu (dle posledního odhadnutí) stojí ročně 914 marek, ve Francii 720, v Rusku 645 marků. V Německu jsou vojáci tedy nejdražší.

Německožidovské noviny přinášejí občas v denních zprávách i ve feuilletonu oslavné články o býv. herečce **Schrattové**, kterou líčí jako vznešenou kněžnu, o jejíž přízeň ucházejí se ministři, státníci, poslanci, peněžníci, literáti, umělci, slovem celý peněžní a intelligentní svět. Srovnej na př. feuil. »Prag. Tagbl.« dto 18. července. Připomenouti dlužno, že Kath. Schrattová je — židovka zrovna jako Sarah Bernardtova a jiné báječné »hvězdy«. Reklamu pro »unsere Leut« umějí si židé dělat výborně.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Obrázková Revue.** Seš. 19., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.
Hlasy svatováclavské. Red. V. Hálek, č. 5.: »Oslava Husova«. Praha.
Naše Listy. Č. 44., red. T. Jiroušek.
Lidový List. Čís. 48. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.
Český Kraj. Čís. 29. Vydává V. Kotrba.
Věstník. Red. ThC. J. Pauly, číslo 19.
Hlídká. Č. 6. a 7. Bohatý obsah z oboru písemnictví a směs. V Brně red. dr. P. Vychodil.
Náš Domov. Č. 13. a 14., red. Jos. Vejvoda v Olomouci.
Výklad nového katechismu. Napsal V. Davídek, seš. 10. Cyrillo-Meth. knihtiskárna.
Od nastoupení Badenova do odstoupení Thunova, napsal Ad. Srb, seš. 17.
Růže Dominikánská, červenec č. 3., red. P. Guala Konečný.
Škola bož. Srdce Páně, red. dr. P. Vychodil, červenec, kniht. rajhrad. ben. v Brně.
Květy Mariánské, red. dr. P. Vychodil, červenec, Brno.
Jesuité na Rusi 1805—1816. Napsal P. Jan X. Gagarin T. J., přel. A. Rejzek. Bened. kniht. v Brně, cena 70 n.
Svatý Hostýn. (Knihov. našeho lidu.) Napsal K. Novák, seš. 1., cena 48 h. Brno.
Alétheia, red. dr. K. Vondruška, seš. 4.
Obzor literární a umělecký, red. Jar. Vlček, č. 9. nákl. Bursík a Kohout.
Cesty Světem. E. St. Vráz, seš. 3.
Přítel Domoviny, sv. 10.: Malé příjmy. Nakl. E. Beaufort v Praze.
Museum. Čís. 4. a 5. V Brně.
Levná ilustr. knihovna: H. Sienkiewiczze »Drobné povídky« sv. 14. Nákl. Beauforta..
Politika pro davy a hnutí rolnické. Napsal JUC. J. Podolák, Pardubice.
Vlast Č. 10., red. T. Škrdle.
Vychovatel, čís. 14. red. dr. R. Horský.
Časopis katol. duchovenstva, red. Dr. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 6.
Parva collectio rituum, pro farní úřady od P. J. Svobody.
Korrespondence Karla Havlíčka Borovského, vydávané od Bursíka & Kohouta péčí Dra Lad. Quise seš. 1—9. Zajímavý jest snímek dopisu Havlíčkova slč. Weidenhoffrové a snímek dopisu z Moskvy Zapovi, jenž ukazuje, že již v roce 1843 v čele dopisových papírů umístována byla vyobrazení památných budov. Také vyobrazení pamětihodné fary perucké a faráže F. F. Daneše je velmi dobré. Korrespondence vychází v sešitech po 40 hal. a doporučuje se zvláště pro všechny knihovny a spolky vzdělávací, národní i politické.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Je tuberkulosa vyléčitelnou?

(Z kongressu tuberkulového v Londýně.)

K. Otázka ta točí se kolem případu praobyčejného. Pražský otec vyletí s v neděli s rodinou někam na venek. Děti mají žízeň, rády by se napily mléka! Jaká to bývala rozkoš, když jsme jako studenti v létě před prázdninami zašli někam do vesnice a zde některou panímámu poprosili o sklenici mléka. Kterak ta příjemná studenost a sladkost mléka celému organismu lahodila! Dnes pohřchu pocitů těch více není, protože dnes lékařská věda přistupuje k výletníku a volá na něho: Nešťastníče, víš-li pak že tohle mléko může pocházeti z krávy anebo z kozy tuberkulosou stížená. Počkej až já to mléko bakteriologicky vyzkouším! Lékařská věda dnes tvrdí, že tuberkulosa je ze zvíře nám nejužitečnější přenositelná, pro člověka nakažitelná. A z výzkumů (?) této vědy snaží se těžiti majetníci a nájemníci velkostatků, aby více za mléko stržili. Teď toliko třída nejchudší v Praze sahá po mléku od mlékařek přiváženému do města na vozíčkách od psů tažených, protože je lacinější. Kdo se však počítá ku třídě lepší, kupuje mléko již jen v láhvích plombami opatřených, jež prý poskytují záruku, že mléko je sterilisované, čili všech bacillů a bakterií prosté. Společnost si již na tu obligátní plombu zvykla i při tom, že mléko takové je dražší. Chuďas do dneška užívá mléka neplombovaného přese všechno nebezpečí, že každým douškem může vypít několik billionů tuberkulových bacillů.

A proti theorii této na londýnském kongressu vystoupil professor Koch.

Když před několika lety v Hamburce vyskytla se cholera, nabídl se kterýsi lékař, že nají a napije se těch choleryových bacillů v jakémkoliv jídle anebo nápoji. Najedl se a — nestalo se mu nic, na cholery nezemřel. A zajisté, že by se nic nestalo ani Kochovi. Svět již bezmála 6000 let živí se mlékem nesterilisovaným a chvála Bohu, doposud není obava, že by šmahem umíral na tuberkule. Na celém venkově jmenovitě v létě o žních lidé hasí žížeň krajáči sbíraného mléka; napít se čerstvého podmáslí hned po stlučení, považuje se za lahůdku, kteráž má do sebe i mnoho léčivosti. Mluvití dnes našemu venkovanu o nutnosti sterilisování mléka, učinil by se každý směšným. Vaření je ovšem nejpřirozenějším a nejlacnějším sterilisováním mléka, avšak času letního po celém venkově raději požívá se mléka nevařeného. My ze zásady nechceme se plésti vědcům do jejich výzkumů a to již proto ne, že mezi nimi malokdy bývá jednoty ani v theorii, ani v praxi. Kdyby však lid měl rozhodovati mezi Kochem a jeho oponenty, dal by dle zkušenosti své za pravdu jemu. Lidu nechce se věřiti, že by z mléka mohla vycházeti nákaza. Každá zkušená hospodyně snaží se ve chlévě vypěstovati si úplně zdravé dojnice. Je-li dojnice zdravá, rozpozná každá děvečka podle vzezření, podle uší, žraní a celého držení těla. Marodí-li dojnice, užívá se domácích prostředků, marodí-li děle, je-li na př. dýchavičná, snaží se jí zbaviti.

Nemocné dobytče málo dojí a dává i méně dobré mléko. Že by ale nemoce z mléčných výrobků na člověka byly přenesitelné do dneška, nenalézám na venkově víry. A přece je venkovský lid repraesentantem zdravého obyvatelstva. Hnízdem tuberkulosity jsou veliká na továrny bohatá města, jsou těsné byty, jsou puťky, jsou různé kanceláře, ať si pak lidé v nich požívají sebe více sterilisovaného mléka. Střídmý, spořádaný život jest nejlepším prostředkem proti nákaze jakékoliv.

Co se speciálně otázky tkne, je-li tuberkulosa léčitelna a též vyléčitelna, tu zdravý lidský rozum odpoví rozhodně: a no. Vyléčitelna je každá nemoc, i rakovina a lepra. Prvá otázka je: do jakého stadia? Lidský organism podobný je stromu. Ukáže-li se na zušlechtěném stromě nemoc, zahradník snaží se ji vyléčiti buď řezem nebo obkladem. A nemocný strom vydrží mnoho let a přináší ovoce. Pokročí-li však hniloba uvnitř, strom začíná žívořiti a jedna větev po druhé odumírá.

Tak je to i se stromem života. I tuberkulosa — čili souchotě — je vyléčitelna, není-li příliš pokročilá. Někteří člověk se souchotinami sestárne. Kucká a kašle a při tom i kouřfí mnohdy přes 40 let. Uhnal si z mládí souchotě a jak se říká, přečká-li třicet let, pak prý již vydrží. Jiného zase souchotě schvátí hned do hrobu. Rozhodně popíráme tvrzení, že by lid tuberkulosu měl za nevyléčitelnou. Musí se však pojem vyléčitelnosti přiměřeně vymeziti. Úplně vyléčitelnou ve stavu pokročilejším není, ale chrchloun — jak lid říká — chrchlá ještě mnoho let. I v tom se lid srovnává s míněním vědců, že tuberkulosa v každém postupu je léčitelna, zdali ale vyléčitelna, je otázka jiná. Přijde na to, co se pojmem vyléčitelnosti vyrozumívá. Po každé těžší nemoci pozůstávají tak zvané exsudáty, jež při špatné životosprávě stávají se nebezpečnými. Srovnává se dále mínění lidu i s tím, že nejlepšími prostředky proti tuberkulím je hygiena a čistota. Na těchto dvou založil největší lidový lékař našeho věku farář Kneipp svou epochální metodu.

Ze všech prostředků proti tuberkulose osvědčilo se Kneippovo léčení doposud nejlp.

Moderní lékařská věda — dle Kocha — příčinu všech nemocí hledá v bacillech. Ona postihla též bacilla tuberkulového. Má tedy svého bacilla cholera, má ho asiatský mor, má ho lepra, má ho žlutá zimnice, má ho rakovina a má ho i tuberkulosa. Nám laikům vyvstává husí kůže při pomýšlení na tolik nepřátel našeho života. Schází již jen, aby odkryli ještě bacilla smrti, který dělá člověčenstvu nejvíce starostí. Kam se ubohý člověk před nimi poděje. Unikne-li jednomu, vrhá se na něho deset jiných. Vездеjšímu smrtelníku ty bacilly jsou s to otrávití všecken život. Člověk, aby se teď bál dotknouti pomeranče, fíku, alžírského karfiolu, francouzských jahod, amerických jablek, švédských sirek. Naše kavárny, v nichž vykládají se noviny ze všech koutů světa, jsou hnízdem bacillů nejrůznějších. Každá hruška a každé jablko, aby byly desinfikovány. A vskutku professoři sami nám v tom svým příkladem ukazují, jak se to má dělat. Podleheš-li pokušení a koupíš-li si na ovocném trhu hrušku, nejdříve ji doma umyj, pak polej jakousi karbolinou, taktéž učiníš i s nožem, pak neopomeň ještě umýti své ruce a nyní v bázni boží můžeš se odvážiti do té hrušky. Musíš-li navštívit koho, nikdy nebeť kliku jeho dveří do holé ruky, neboť nevíš, kdo před tebou na ni sáhl. Jeden pražský doktor sahá na kliku vždy jen šosem svého kabátu. Svých nejbližších příbuzných boj se jako morových ran, protože nevíš, zdaž tvoje manželka na svých vycházkách nesetkala se či nepostála si s někým, jenž byl nosičem několika miliard bacillů. A do konce nevsedej nikdy do tramwayového vozu, v němž na zem plvají souchotináři.

Našemu laickému rozumu zdá se, že ty bacilly jsou vlastně jen následky prvotního onemocnění, že jsou pouze příznaky té které nemoci. Pisatel těchto řádků má synovce, jenž již po kolik let pracuje na souchotě. Zrodil se ze zdravé rodiny v níž o souchotinách nebylo ani slechu. Vystudovav v Praze, dostal se úplně zdravý na vojnu. V nejkrásnější letní době vytáhlo vojsko k Černému Kostelci na vojenském cvičení. Zde spával ve vzdušné stodole na holé sice, ale čisté slámě. Manévry konaly se ve svěžím lesním vzduchu. Pojednou panu setníku napadlo,

udělali si z nohatého a zdravého dobrovolníka, svého adjutanta, ale bez koně. Musil mu běhati ve dne v noci a následek byl, že se ze své roční služby vrátil s chycenými plíčkami a že od té doby — na třetí rok — zápasí s tuberkulosou. Kdo mu do plic nasypal těch bacillů?

Známe starého vojína, jenž v letech 1848—1849 bojoval v Uhrách. Vypravuje, jak hroznou žízni bývali trápeni a že nejednou napili se z kaluží na cestě, oni i jejich koně. A vojín ten do dneška žije a je zdrav jako křen. Po zdání našem celá ta bacillová theorie bude později uložena do archivu lékařské vědy a že povstane zase theorie nová.

Proti theorii Kochově staví se patriarcha německé vědy Virchov a pak i francouzská škola.

Moderní industrie otravuje naše řeky, ba již i potoky, ona falšuje potraviny lidu, ona vyrábí ze všech možných odpadků alkohol, barvy a jiné věci, ona dělanky vhání do smrdutých a miasmatických dílen, ona lidskému organismu ubírá vzduch a světlo; nade všechno ale milionové armády evropské vysilují a otravují organismy příštích otců rodin. Do vojska vstupuje zdravý silný junák a vrací se z něho domu často souchotinář na těle i na duši.

Lupičské války — Ameriky proti Španělsku, Anglie proti Boerům atd — dokonávají vražedné dílo na člověčenstvu. A dále lupičská celní politika zdražuje nepoměrně nejnnutnější životní potřeby, pak ovšem není divu, že anděl smrti vždy více kosí lidí. A pak páni vědci scházejí se a přednášejí si o bacillách, jež prý otravují tolik lidských životů. Platí i zde staré pořekadlo: *remota causa removetur et morbus.*

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Pokračování.

Pod tou příčinou jsem tudíž napsal: »Raději jsme v krčmě, než v Božím chrámě; raději běžme do pivnice, než do kaplice; raději marnou řeč v kostele mluvíme, nežli svatou slyšíme. A druží, jako hadové, jenž nemohou slyšeti zaklínání, utíkají před Božím slovem z kostela a nechťi věděti, že jest dávné ustanovení, že když laik, to věz z potupení slova Božího, jde ven z kostela, ano kněz káže, že má od biskupa klet býti.« Aj, nynější kněží některé aspoň z těchto zlostí za hřích lehký pokládají a málo na ně káží. A to pod tou příčinou, že se velmě strachují, abyste mocně nereptali, jakoby vás v klášterníky zaměnití chtěli. Ó by se ozval kněz nynější, proti nedělnímu sokolskému turnování a svátečnímu krčem navštěvování, co by tu nesáze a pohoršení o to způsobil i mezi tovařiši mými někde! Tu by se mnozí křivomluvci reptali, proč duchovníček smělý soukromých obyčejů dotýká a z jakého důvodu nevinné líbeznosti na praněť potupy vystavuje; jelikožto jemu po tom nic, ať hledí svého brevíře; spasení své že si kterýkolivěk vedle svého vlastního rozumu opatří. Aj tedy, křesťánkové milí, pomine-li kněz zpátečný, všelikterakou rekreaci vaši pokrokově mlčením, nerodte se domnívati, že by vám ke všem radostivým plesům vašim pokrokový mistr Jan vždycky svoloval.

Sjednáváte-li se se mnou ve všem za celo, proč vedlé řečí mých život nerídíte? A činíte-li pod některou příčinou skutky mému napomínání odporné, proč nedbáte upřímo vyznati, že z strany věcí některých nemoudře jsem učil? Než, vy za svatého mne ctíte. Ó, bohdejj, bych nemusil říci, že sice ústy svými poctivost mi činíte, ale srdce vaše daleko jest ode mne! Co by tu kleteb biskupských rozdáno bylo, by měli biskupové kleti každého, jenž z potupy kázání kněžského kostel v chvíle malé pouští; jakož to velmě dobře znám, že příjduce v kostel některací špehěti nenábožní, ckají radostivě, mohou-li duchovníka popadnouti v řeči třebaš skrovně toliko; a chutně z kostela vyrazíce mnohomluvně dovozují, jaký to křivomluvec fortelný a falešný. Aj, z toho máte, že by neužitečné nebylo, mno-

hým ústům jizlivým šraňky dáti a k hodnějšímu i užitečnějšímu naslouchání výtržníky bujně přivéstí.

Ó, by kuchmistr některý husitství mnohých v jednom lektvaru svařil, co by tu pomylí smrdutých z hrnce dobyl! O tom by byli důvodové dlouzí.

A kterakým během dalším toho dojdete, aby reformace mravní vedlé žádostivosti mé napořád víceji ve vás byla zvelebována a veličena? Tuť radím: pokání upřímného pilně dbejte, kdykoli věk hříchem smrdedlným duši svou ubohou zaplšíte. Hybět' bude zlostníkům hříšným, nepokají-li se; neboť nebudiž vás tajno, že bez lítostivého zkormoucení v jámu ďablovou, totiž v peklo, bez příchřany buchnou. A k pokání plnému svatá zpověď přísluší. To znamenitě važe, že jsem v spise »O sedmi smrdedlných hříších« toto položil: »Všeliký, kdož chce vděčně sloužiti, má se často zpovídati: neb budeš-li se svých hříchův na zpovědi tajiti, Bůh je zjeví; pakli je budeš zjevovati, Bůh je skryje. A protož, kteří dobře činí a nezpovídají se Bohu často, jsou ti takoví, jako ten, ješto naplní sud smrdutých věcí, a potom veň nalije dobrého pití, a tak jedno druhým zkazí. A protož jako věrný sluha Boží, jakžkolivěk shřeší netoliko smrdedně, ale všedně, ihned se utec na Boží zpověď.« Než, pokavádž vím, i moji věrní zpovědi se porouhávají a za nic jí neváží, ač hmatlivě ujistiti se mohou o dobrosti její.

Pomněte, že tu dušičku bez přestání Bůh odplativý miluje, kteráž se bez přestání sama soudí i velmě ochotně souditi se dává. To-liž potupa jakás, vyznáš-li se z nestatečnosti své a na knězi žádostivě léku nebeského žádáš?

Páchatí hříchův stydno nebylo, ale vyznání jich, bludníku bídný, již hanbou a přítěží nazýváš. Ale díš, že i bez zpovědi dušičku svou, jenžto od ctnosti poběhla, lítostí horkou uzdravíš.

Aj, pod tím smýšlením faleš fortelná a osidlo ďablové. Neboť to věz, že duše tvá nížádného prospěchu nezíště, zhrzí-li zpovědi důvěrnou a plnou, kdykoli věk se zpovídati knězi zřízenému možno. Rci radše upřímo, že jedné pýcha ti brání, v pokorném hříchův zjevení. Zdaliž svatostí svou jsi sv. Jeronyma, Rehoře, Bernáška přesáhl. Aj ti všickni hříchův své velmě rádi jsou vyznávali; také ja, mistr Jan, za svatého velebený, jsem zpovědi nikdy nepomíjel.

Táboři, kteří jsou se honosili, že jsou mými syny následnými, pohřchu zpověď zkazili; a když sprostní sedláčkové a bohovné sestry o vyslyšení jsou je prosili, ofukovali se duchovníci táborští na ně: »Proč k nám běháte? Však my vám hříchův neodpustíme; jděte, zpovídejte se Bohu samému.« Tímto během zbohadarma z neumělých křesťánků nadělali bludníků zmatečných. Hybět jim a hybět všem, jenžto z zpovědi outržky si činí; to já sobě vysoce vyhrazuji, by všickni přátelé moji zpovědi dbanliví byli, jedné ač nemají urozumných jakožto křivochvalcové moji jmíni býti.

Odbudtež od sebe mocně ty svodníky, jenžto brepci, by zpověď pouhých kněží vynálezem byla. Jaké světské utěšeníčko knězi ze zpovědi? Tot naobrat pro něho práce potlivá, nesnadná a veliké zatížení v jeho ouřadě. Takové tělesné i duchovní klopotování by kněz samoděk na sebe nevymýšlel nížádný.

Jeť zpověď věcí pradávni; kteroužto otcové světi vysoce váží. A nevěříte-li těmto, aspoň věřte mně, mistru Janovi, jehožto za nejsvětějšího muže pokládáte. Ale snad díš: »Ve zpovědi mnohý spíše zkaziti se můž než z hříchův očistiti; jakož mnozí kněží divné otázky a pohoršlivá napomenutí z strany šestého příkázání kladou, až děveče některé tvář růmění.«

Ano, některací kněží mravouku sv. Alfonsa mají a ta k takovým řečem je pudí. To-li není pohoršení? Než v tom blud a pohoršení farizejské. Věziž, že právě řeči takové hříšníka ubohého odvrátí od hříchův scestných plně.

Lépeji o takých věcech s dobrým úmyslem a výstrahou mluvíti, než je páchatí bez spasitelného tresktání a varování. Pod touž příčlnou jsem napsal, že Bůh kázal jest lidu svému sám, by o hříších ohavných k uvarování jich bylo mluveno a psáno. Všaktě v bibli ohavnosti ty jasně jsou k nápravě zlých osvětleny. A nad to napsal jsem, že jen reptáci nerozumní říkají o kněžích: »Nemají hříchův těch lidu praviti, neb kdož o nich káží, ti učí lidi hřešiti.« Ale o tom jich důvodu hned jsem pověděl: »By tento důvod byl pravý, že Bůh, jenž jest pravil,

kázal praviti i psáti ty hříchů a o těch hříšnicích, učil by lidi hřešiti. Ale buď pozeňnaný Bůh, že kázal lidu praviti a psáti ty hříchů: ne aby je páchali, ale aby ostříhali se od nich. Též věrní učedníci Boží praví lidu, pro výstrahu a pro vyznání v zpovědi, aby v nich nezemřeli —. I kněží mají je lidu, jako Bůh přikázal, praviti, i lidé, kteří jsou v ně upadli, mají se jich zpovídati, nechť-li na věky zatraceni býti. A zdá se mi, že lidé, kteříž těmi hříchů se przní, mají často ďábla v sobě, jenž je němý činí, by se těch hříchův nezpovídali. To zlatá slova; byste jich hodně nevážili, království Kristovo byste zmeškali. Ó by všickni přátelé moji tuto řeč o zpovědi plně v mysli položili!

II.

Než dodavkem ještě o jiných svátostech promluvení učiním, nebť toho zvláště v časech nynějších pilnou potřebu znám. Velmě důležitou jesti velebná svátost těla Božího, jakož jsem se sám o její mocnosti rozepsal a také některaké písně nábožné k její oslavě složil.

Leč pohřichu, na vlastní oči své spatřovati musím, kterak mnozí přátelé moji svátost hyzdí, jak by modlářstvím byla, přijímati jí nechťejíce. Mnoho by napočítal, kteří za dvacet let pořád zběhlých u stolu Páně nebyli. A já to znám, že jsem s větší žádostí pod jednou podával, než byste vy třeba i pod obojí přijímali. Hyběť hněvníkům, jenž ani pod obojí ani pod jednou Krista Pána přijati nechť. Divno mi věrně, že mnozí kaiich na transparentích vedlé mých kontrfektů pochlubně k větší mé poctivosti vystavují, ale nikdá z něho piti netouží, A nad to věztež, že kalich lépeji malován by býti měl v ruce Jakoubka, Rokycany a Přibrama, kteřížto chutně pod obojí podávali, než v ruce mé. Jáť nikdy pod obojí sboru věřících v Čechách nepodával. To jedné silně připouštím a vyznávám, že jsem v Kostnici o tom obyčeji novotněm uslyšel a s mistry pražskými, jenžto kalich sobě obľbili, se plně sjednal. Nebť veliká nesnáze a sváry o ten kalich v prostředku mých věrných v Praze se počínaly. A já chťeje svornosti, ten kalich jsem všechněm pochválil. Ó bych byl věděl, že husité starodávní s uvedením kalicha i víru způsobem jakýms proti smyslu církve pozmění!

A pohřichu po mé smrti Táboři husitští se nikterak neostýchali buchtěnice do zad dávat, husitům těm, kteřížkolivěk tělu Páně v svátosti skrytému poklekem poctivost činili. Bolestivě pravím, že tito tělu Božímu škvarkův a motýlův přezdívali, říkajíce, že Kristus v nebi, nikoli v oplatce chlebové. Aj, do jakýchto bludů zmatečnic tito padli, ústy mne vebíce, než skutky svými hanci mého učení jsouce zavilymi. Tudíž od pravé víry směle poběhli, mistrů smyslů hlubokých, jenžto mými osobními přáteli byli, u věci této v ničemž neposlouchajíce, jakby je učnosti přesáhli. Kalich sobě obľbili, než Krista milostného z něho vyhostili.

Také-li vy, tovařiši znejmilejší, s bludníky těmi se sjednáváte, zovouce učení mé a učení mistrů pražských o svátosti modlářským a misterským vynálezem fortelným?

Jáť ve vězení kostnickém ještě jsem v latině napsal: »Cožkolivěk drží svatá římská církev o svátosti této velebné, to silně věřeno býti má. A znáti máme, že po slovích konsekrace v téže svátosti tak dlouho tělo a krev Páně pozůstává, pokaždž trvá způsobu chleba a vína.« A nad to jsem položil znamenitě, že požitím té svátosti obveseliti můž každá duše hříchem nezšereděná angely i svaté, živým i umrlým prospěšna býti a té milosti Boží dojíti, bychom byli hotovi pro Krista zmordováni býti. Než dodavkem pověděl jsem, že člověk všelikteraký, jenž těchto užiteků mnohých dosíci žádá, musí se napřed z hříchův vyznati ve zpovědi svátostné.

Aj, viztež, že já s církví římskou z strany svátosti velebné se sjednávám za celo.

Těž manželství jsem jakožto svátost vážil, dovodě, kterak znamená snoubení Krista s církví svatou.

A upřímo proti příznivcům socialistickým míří mé písmo: »Věť, že manželství jest svolení muže a ženy nerozdílné až do smrti; a to svolení jest nerozdílné do smrti jednoho z nich, tak že již nemůž některý z nich odvoliti, aniž jich kdo

můž rozdělit, aby nebyli manželé; ač druhy pro cizoložstvo bývají rozloučení, takže spolu nepřebývají, ale nebývají rozloučení v manželství.« Ó, byste všichni řeč tuto hodně vážili, kteřížkolivěk pro libost tělesnou a volnou lásku (jakož dite), manželství rušte a v jámu ďablovou se samoděk hrnete!

Ať skončím již krátce, to silně připomínám, že jsem o sedmeru svátosti v »jádře učení křesťanského« důvodně položil: »Sedm jest posvátných věcí: prvá jest křest, druhá biřmování, třetí manželství, čtvrtá kněžství, pátá pokání, šestá svátost těla Božího, sedmá poslední svaté olejování.« Pohřichu věrně mnoho by našel, kteříž v poslední hodině své svatým olejováním zhrzí, duchovníčka k sobě povolati nechtíce. V tom-liž následování pravdy Husovy? Aj, sedmero svátostí jsem uznával jako sbor římský. Pomněte tudíž, že jsem byl u věci této daleko blížeji kostelu římskému, jenž se k sedmeru svátosti zná, než, k církvím reformovaným, jenžto mnohých svátostí ostavili. A takt se mi zdá za dobré říci, že věrní klerikáli z této stránky více práva mne oslavovati mají než kalvinisté, luteráné a jiní mnozí, kteřížkolivěk z některých svátostí outržky si činí.

Aj, dím s mnohým důvodem: splěše srdce mé, budete-li všecky svátosti jakožto příkazy Kristovy ctíti a jich hodně požívati, obzvlá tě zповědi a svátosti velebné!

Dle toho poznají klerikáli, že jste uředníky mými věrnými a poctivými; tímto během nejlépe k malomocnému skřehotu zbuď je připudíte. Jináče, věztež to za celo, posmíšky svými vaše slavnosti podtrhovati budou. (Pokračování.)

„Ke komu půjdeme?“

(K heslu »Pryč od Říma«.)

Na uváženou všem dobré vůle podává VÁCLAV OLIVA.

Dokončení.

Dosti; dle toho můžeme správně souditi o protestantismu. Dějiny jeho jsou následující: »Reformatoři« povstali na svou pěst či dali si sami poslání a hlásali, že přišli církev reformovat. Jakmile zamítli autoritu katolické církve a hlásali svobodu člověka i ve věcech věroučných, povstávali noví »reformatoři«, kteří v díle prvních pokračovali; reformovali v »reformovaném« učení, jako první »reformatoři« reformovali v katolické církvi. První »reformatoři« řekli: zamítáme tato dogmata, protože nesrovnávají se s naším rozumem. Druzí řekli: my zamítáme ještě jiná dogmata, protože náš rozum nemůže jich připustiti. První se tázali: Kdo pak jste? Druzí odpovídali: A kdo jste vy, že jste odporovali Církvi? A odpověď nepřišla žádná. »Reformatoři« spatřili tu očitě hrozné důsledky, k nimž jich nauka vedla, viděli velké roztržky náboženské ve vlastním lůně, viděli ponenáhle ničení křesťanství svými vlastními principy, a přece neviděli ještě všecko. Sotva klesli v hrob, povstávaly nové sekty, jež národy o víru připravovaly, a ničily se železnou důsledností víru v každý symbol. Všecky sekty, ježto z protestantského principu vznikly, měly stejné právo ku své existenci, jako protestantism prvopočátečný; proto musíme všecky připustiti. Naposledy z protestantského principu vyvinul se indiferentism, smrtelný spánek, v němž reformace našla svůj hrob. Reformace potírala katolickou pravdu a stala se počátkem všeho pochybování; jed indiferentismu vnikl do jejího srdce a ukázal se posléze v popírání božství Ježíšova.¹⁾ Tento strašný úpadek víry, jenž u těch, kdož chtí býti křesťany, měl býti znamením ku vzpamatování se, nevyvolal ve vlastních řadách téměř žádné ozvěny, žádného protestu! Protestantism tím vlastně zanikl. Jeho dílo dospělo cíle, z křesťanství nezůstalo již ničeho, co by se reformovati mohlo, neboť protestantism posléze reformoval i Boha!

¹⁾ Jest známo, že konsistorium v Ženěvě zapovědělo pastorům kázati o božství Kristově.

Co mám ještě k těmto slovům připojit? Jest opravdu ještě něco, co zamlčeti nemohu. Všickni, kdož v Evropě usilovali o vyhubení křesťanství, spatřovali vždycky v protestantismu nejlepší prostředek, jímž by vyhubení, anebo alespoň ničení křesťanské víry dosáhnouti se mohlo a vskutku se dosahuje. V zemích, kde protestantism panuje, pokračuje velice rychle ničení křesťanství pomocí protestantské nauky, jež formálně jest hrotem křesťanských dogmat. V katolických krajinách, zavádějí zhoubci křesťanství, nejprve protestantism, a tím počínají zákazonosné své dílo, ježto považují za neklamný prostředek ku zničení víry a křesťanství tu okolnost, stanou-li se národové dříve protestanty. Náзор tento není názorem ojedinelým, ale názorem všech nepřátel katolictví a křesťanství vůbec. A nemůžeme se tomu diviti. Nevěřci ví velmi dobře z dějin protestantismu, že po zamítnutí katolické autority duše sobě zůstavené upadnou najisto v blud, a že národové při četných změnách společenských i náboženských nemajíce vůdce, jenž by k pravdě je vedl, konečně veškeru víru opustí. Protože protestanté ve věcech víry neuznávají žádné autority připravuje protestantism nevěře cestu do srdce národa. Z této příčiny nevěrci a nepřátelé křesťanství spokojují se pro počátek protestantismem, ježto vědí že důsledky jeho t. j. nevěra časem se dostaví. Odtud vysvětlíme si, že nevěrci tolik o protestantism horují, ve spisech nevěrou kypících jej neustále velebí a u národů katolických touhu po něm vzbuditi hledí; odtud vysvětlíme si, proč nadšeně vychvalují reformaci, pozdravují ji jako předchůdce, jenž má nevěře připravovati cestu a odpouštějí jí rádi ty zbytky zmírajícího křesťanství, jež v ní ještě jsou, vždyť pochopují, že v principu, reformace a nevěra jest totéž; odtud vysvětlíme si, proč veškeren hněv obracejí na katolickou církev, jež s nevěrou vždy bojuje! Zkušenost tří set let potvrzuje tato tvrzení. Ještě něco málo času a protestantism ztratí se a zanikne v nevěře.

2. Jest toliko jediný prostředek, jenž přivede protestanty zase k pravdě. A tím jest návrat na cestu, s níž se byli uchýlili. Protože křesťanství tam zaniká, kde rozum jednotlivcův vládne, může právě křesťanství jenom tam ještě býti, kde panuje autorita. Vzdání se autority i ve věcech víry neznamena nic jiného, než počátek vzpoury proti Bohu a zůstáváti křesťanem proti vůli Boží. A kde panuje autorita ve věcech víry? Toliko v katolické církvi! Nevěřec i protestant, ba celý svět souhlasí, že věroučnou autoritu nalézáme toliko v katolické církvi a nikde jinde. Každý ví, že samojediná katolická církev od počátku křesťanství učí víře na základě autority a že všeobecná a nepřetržitá církevní tradice byla vždy u katolíků pravidlem víry, jemuž každý se podrobiti musí. Každý ví, že právě z tohoto důvodu katolická církev ze svého středu vždy vylučovala ty, kdož partikulární své domněnce dávali přednost před všeobecnou tradicí a že již jméno kacíř, jímž označují se všickni ti, kdož katolickým pravidlem víry se neřídí, v původním svém významu značí člověka, který sám svou víru si vytvořil. Autorita katolické církve začala zároveň s křesťanstvím a je mnohem starší, než všecka kacířstva. U všech sekt můžeme udati čas, kdy vznikly; jméno jich zakladatele, dle něhož se zovou, jest neklamnou známkou jich nepravověrnosti a věčně upomíná na to, že jsou to jenom sekty. Katolická církev od počátku byla takovou, jakou je dnes a bude jí až do konce času; od ní kacířstva mají to, co posud z křesťanství podržela. Mimo nauku katolické církve, každá jiná nauka křesťanská se mění, protože podrobena jest individuálním domněnkám; v katolické církvi však učitelský úřad bez přestání po staletí trvá a původní křesťanskou nauku chrání a opatruje. Jest pravidlem katolické víry věřiti tomu, co všude a vždy se věřilo. Mimo katolickou církev nalézáme věroučný chaos různých domněnek. Jediná katolická církev má společné vyznání víry, jemuž podrobují se všickni její členové, tedy největší část křesťanstva.

Reformace a protestantism, protože nahlízejí chabé své základy i stavbu, aby alespoň některé z oveček si udržely, prohlašují falešnou zásadu, že člověk nemá víru měniti.³⁾ Zásada tato však mluví proti svým původcům! Jen jedno jediné náboženství může právem zvolati: nikdy víry neměním. A náboženstvím tím

³⁾ Kdyby pohané se byli touto zásadou řídili při hlásání evangelia Kristova u nich, pak bychom ještě dnes všickni sloužili modlám.

jest náboženství katolické, neboť ono nikdy víry nezměnilo. Čím byl vlastně protestantismus ve svém počátku? Ničím jiným, než velikou změnou víry.³⁾ A čím významávají se dějiny protestantismu? Velikou řadou náboženských změn; spatfu-jeme v nich pestrou míchanici dogmat, různých věroučných pravd a sekt. Proč právě protestantismus, jenž bezpočtůkráte víru změnil, ohání se zásadou, že člověk nemá měniti víry své? Ten, kdo se stává katolíkem, nemění víry, ale vrací se k původní své víře, od níž protestantismus jej odvrátil! Opustil-li by někdo jednu protestantskou sektu a mínil vstoupiti do druhé, bylo by takovéto počínání pošelilým, ježto všechny postrádají autority a u všech panuje náboženská nejistota. Návrát od protestantismu do katolické církve záleží hlavně v tom, že křesťan zamění nestálost, kolísavost a neurčitost, ba i změnlivost ve víře za určitost, pevnost a jasnost, roztrfštěnost za jednotu, blud za pravdu, blud, jenž na chvílku okouzluje za pravdu, jež trvá na věky či jinými slovy: člověk vzdá se pochybnosti a nabývá pravdy, opustí smrt a nachází život.

* * *

Ke komu půjdeme? — Znáám jest z Písma sv. výjev, k němuž vztahují se slova právě uvedená. Sv. Jan píše: »Tedy odpověděl Ježíš... Jáť jsem chléb živý, jenž jsem s nebe sstoupil... a chléb, kterýž já dám, tělo mé jest, jež vydám za život světa... Tedy mnozí z učeníků jeho slyševše to, řekli: Tvrdá jest tato řeč... Od toho času mnozí z učeníků jeho odešli zpět a již s ním nechodili. Tedy řekl Ježíš ke dvanácti: Zdáliž i vy chcete odejiti? I odpověděl Šimon Petr: Pane, ke komu půjdeme? tyť máš slova života věčného!« (Kap. 6, 43—69.)

Srovnejme slova Ježíšova ku počátkům protestantismu s dějinami katolické církve! Jaká tu věrná fotografie!

Staří říkávali: Ubi Petrus, ibi Ecclesia (= Kde Petr, tam pravá církev Kristova). Petr žije ve svých nástupcích toliko v katolické církvi! Pane, ke komu půjdeme? ... Ubi Petrus, ibi Ecclesia!

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

Pokračování.

Jiný přívrženec této mravní zásady, jest Pavel Carus. Nazývá svou soustavu monismem a svou mravní zásadu meliorismem. Celá příroda tvoří velikou jednotu, v níž všechno žije, cítí a vše ve stálém proudu od nižšího k vyššímu se vyvíjí. V tomto procesu vývoje třeba rozeznávatí dvojí stránku: mechanickou, tělesnou a psychickou, duševní. Tato druhá stránka závisí částečně na vědomé činnosti člověka, a vědomé účastenství u podporování tohoto procesu vývoje duševního života jest mravní činností. Všechny činnosti, které tento pokrok duševního života udržují a podporují, jsou dobré, všechny, které mu překážejí, jsou špatné.

Bůh jest dle Cara nikoli osobní bytostí mimo svět, nýbrž jest duší světa, zákonem, který svět utváří a ještě utváří; jest pořádkem světovým a proto také nejvyšší autoritou, normou mravouky, ethickým životem ve přírodě. Člověk jest vtělením ethického života v přírodě a proto s Bohem totožný, jako Kristus a Otec nebeský jedno byli.

Ethika monismu má základem poznání, že člověk tvoří jen část velikého celku světového a proto jen potud mravně jedná, pokud se zákonům veškerenstva vědomě podrobuje. Toto poznání však jest vědecké náboženství, a tak tvoří náboženství základ ethiky. Náboženství a mravnost souvisí spolu nerozlučně. Se vsí

³⁾ Když hrabě Stolberg, proslavený německý spisovatel, stal se katolíkem, řekl mu protestant. král: »Mám nerad takové lidi, kteří svou víru mění.« »Já také,« odpověděl Stolberg, »ale kdyby naši předkové nebyli víru svou v XVI. století změnili, nebyl bych býval nucen přimouti původní křest. víru a svou měniti, jako jsem učinil právě dnes.«

rozhodností obrací se proto Carus proti těm, kteří myslí, že při mravouce filosofie a náboženství nepotřebují. Ano, chce i všechny pravdy křesťanství podržeti, jen jestliže z nich mysticism a nadpřirozenost se odloučí.

Ptáme-li se dále, v čem záleží podporování duševního života, toto měřítko života mravního, odkazuje nás Carus na sledování ethického ideálu. Ideály povstávají z potřeb. Tak jest tomu i při ethickém ideálu. Lidstvo potřebuje lepšího postavení, více přízně v obapolném obcování, více spravedlnosti, více nadšení pro všeobecné blaho. Proto povstávají představy lepšího chování, než jaké dnes v lidstvu pozorujeme, představy lepších zákonů a zařízení, i zkoumáme rozličné plány, abychom rozhodli, bylo-li by to zlepšením či ne.

Co však nás zavazuje, konati dobré a varovati se zlého? Svědomí. Toto povstává znenáhly vývojem. Člověk z mnohých stran souvisí s celým okolím, zvláště se svými spolublížnými a tak přijaté dojmy vnášejí v přirozenost znenáhla určitý tvar, který se vzpouzí proti určitému působení a k jednání povzbuzuje. Než, roz-mýšlení má vždy vedle svědomí na svém právu trvati.

Ačkoli Carus výslovně se ohražuje proti tomu, aby se jeho soustava pantheismem nazývala, ačkoli ji sám entheismem zове, přece jest to jakýsi druh pantheismu. Duše člověka není dle něho bytostí, nýbrž měnícím se skupením představ. Život jednotlivých lidí jest jen vlnou ve velkém, stálém proudu duševního života veškerého lidstva. Jen duše lidstva jest nesmrtelná; vzhledem k jednotlivci může se o nesmrtelnosti jen tak mluvit, že tytéž látky, které nyní v mně určitým způsobem jsou utvořeny, později v jiné nové kombinaci vstoupí. Kdyby později tytéž atomy v jiném člověku v tentýž poměr k sobě přišly, jako ve mně, byl by tento člověk mým pokračováním. Zdaž by kdy kdo takou nesmrtelnost za naděje hodnou pokládal!

2. Nesprávnost této mravní soustavy.

1. Co jsme dříve proti společenskému eudaimonismu uvedli, platí vše ještě ve větší míře o mravní zásadě kulturního pokroku. Jako sociální eudaimonism pokládá i tato soustava, že lidské pokolení jest samo sobě absolutním účelem, snižuje pak jednotlivce za pouhý prostředek a nástroj pro účely veškerenstva. Tím se také popírá podřízení člověka Bohu a věčnému určení.

Pravíme-li, že dle mravní zásady kulturního pokroku jest lidské pokolení samo sobě vlastním účelem, potřebuje to obmezení, které však nikoli pro tuto mravní soustavu, nýbrž proti ní mluví. Nechtějí-li přívrženci kulturního pokroku upadnouti v mravouku co největšího štěstí všech, musí tvrditi, že jsou lidé kulturním statkům podřízeni. Dle přesvědčení všech rozumných jest člověk pánem přírody, tvorů, jemuž všechny pozemské statky jakožto prostředky podřízeny jsou. Avšak dle zásady kulturního pokroku je tomu právě naopak. Nikoli statky jsou zde pro člověka, nýbrž člověk pro statky. Mají utvořiti objektivní hodnoty a statky, v umění, vědách, průmyslu, v politickém a sociálním životě kulturu podporovati. Nikdo neřkej, že kultura má nutně štěstí v zápětí. Neboť dle zkušenosti neprospívají kultura a štěstí stejnou měrou. Při vysoké kultuře může velká část lidu žíti v duševní a tělesné porobě, v bídě a nouzi. Vyslovit se kdysi přívrženec kulturního pokroku, že tisícové, ano miliony musí pracovati a trpěti, aby se několik lidí mohlo věnovati duševnímu pokroku, rozšíření rozhledu lidstva. Takový názor však s odporem odmítáme.

A skutečně, jsou lidé proto šťastnější, že se v divadle nebo plesech dlouho do noci nudí? Zajisté jsou parní stroje pokrokem. Avšak prospěly pracovitosti, štěstí dělníka? Stali se naši vrstevníci všemi vynálezy, jimiž se s takovou pýchou honosíme, nepravím mravnějšími, pravím jen šťastnějšími?

2. Je-li kulturní pokrok cílem a měřítkem mravního, musila by s kulturním pokrokem i mravnost a ctnost stále prospívati. Národ by dle toho stál mravně nejvýše tehdy, když se nejvíce pracuje o pokroku v umění, vědách, průmyslu, obchodu a dopravě. Tomu však odporuje zkušenost dle všeobecných mravních názorů. Mravnost a kultura stojí často nepřátelsky proti sobě a to tak, že jedné v té míře ubývá, ve které druhá roste. Když Řekové a Římané byli na nízkém stupni

kultury, byly jejich mravy čisté a šlechetné. Kultura přivedla mravní úpadek. Co na celých národech pozorujeme, opakuje se často i u jednotlivců. Největší heroové kultury, geniové, jsou často mravně zcela ubozí.

Na Tahiti našel Cook velice vyvinutou zdvořilost, největší ozdobnost šatstva, důmyslnost toaletního umění, které tak daleko šlo, že muži i ženy, nepřehlížejíce k mytí rukou před jídlem a po jídle, třikrát denně se koupali. Při tom lidi u veliké míře zabýjeli. Podobné úkazy našel Stanley uvnitř Afriky. Peršané náležejí zajisté k jemně vzdělaným národům, ale nemají výrazu pro odtažitě pojmy, jako vděčnost, lítost, ano i ctnost, svědomí a čest. Zaponci nedají se nikým překonati vnějšími způsoby a vnitřním pohrdáním mravností; může se říci, že jsou nejctnostnější a nejnemravnější ze všech lidí zároveň.

Vzdělání, kultura co nejméně nahraditi může zušlechtění srdce. Čím více se rozum jednostranně vzdělává na úkor srdce, tím větší zkáza. Nejhorší zločinci, kteří naše trestnice plní, vynikají z veliké části kulturou daleko nad svými soudruhy. Rousseau tvrdil a Tolstoj po něm opakoval, že jest kultura počátkem vši zkaženosti. Ukazuje-li se tedy, že i nejhorlivější přívrženci kultury s lidmi dle těchto zásad vychovanými tak nespokojeni jsou, tož můžeme jistě uzavřati, že obyčejné vzdělání světské nijak člověka šlechetnějším, lepším, úctyhodnějším činí.

Statistikové a sociální politici zavedli na základě číselných zkušeností a výpočtů hrozný výraz: kulturní nemoci. Friedl a Oettingen praví, že jsou jisté nemoci, které s naší kulturou a nadkulturou rovnoběžně kráčí, ano nutně z ní vycházejí, a ty jsou hlavně blbost a choromyslnost. Podobně praví Guislan, že civilisace 19. století jest hlavní příčinou choromyslnosti.

Ovšem pravá kultura jest s mravním řádem vše spojena, avšak na tento pokrok nemohou se přívrženci kulturního pokroku odvolávati, jinak by musili připustiti, že jest falešná a nemravná kultura, že jest tedy třeba vyššího měřítká, abychom falešnou kulturu od pravé lišiti dovedli.

O pojmu pravé kultury viz Weiszovu Apologii I. 20, Nostitz-Rieneck: Das Problem der Cultur. str. 6. další; Jan Pauly: Světlo v temnotách: Církev a kultura str. 148 d.

(Pokračování.)

✂ ✂ ✂ ✂ FEUILLETON. ✂ ✂ ✂ ✂

Kulturní črty.

K. Po karlovarském léčení. Jeden z nejrázovitějších uherských státníků Desider Szilagyí stal se obětí karlovarské kury. Naši kuchaři a hostinští mají velikou zásluhu o tlusté, tělnaté pány, že, když dosáhnou váhy okolo 150 kilogramů, lékaři začínají nad nimi povážlivě kroutiti hlavou a něco povídati o mrtvičce následkem zatvrzení jater, zrůdnosti ledvin a pod. A jejich diagnosa končí pravidelně doporučením Karlových Varů. Ten tuk a to nahnílé maso musí dolů. Něco takového přihodilo se i maďarskému státníku Szilagyimu, který karlovarskou kurou ztratil plných sedm kilogramů, a vrátil se z lázní domů značně zeslabený. To stalo se dne 30. července okolo 2. hod. odpolední. Na $\frac{1}{4}$ objednal si oběd, na němž prý si hodně pochutnal, načež o $\frac{1}{6}$ 7. h. objednav si večerní list, ve svém pokoji se zamkl, nařídív sluhovi, aby ho ráno o $\frac{1}{6}$ 7. vzbudil, jelikož prý chce konati ještě delší výlet do Tater. Nápadné jest, že Szilagyí ve své ložnici se zamkl. Kdo má s dostatek lidí kolem sebe, proč by se v noci zamykal? Služebník ráno sahá na kliku, dveře byly zamčeny. A jelikož nikdo se neozýval, služebník zavolal prý ženu a pak i doktora, dveře byly násilím otevřeny, a když vešli, Szilagyí ležel vedle svého lože na polo svlečen mrtev. Lékař konstatoval smrt, nastalou před několika hodinami. Na čele měl prý ránu — prý od pádu. Měla nastati obdukcce mrtvoly, která však provedena nebyla, protože Szilagyíův lékař vystavil vysvědčení, že Szilagyí trpěl již po léta nemocí, která náhlou smrt přivodila. Je zde ledacos k vysvětlení, jmenovitě ta na čele krvavě podlitá rána. Szilagyí byl jedním z největších odpůrců církve. On byl hlavní příčinou nejnovějších proticírkevních zákonů. Z té příčiny i »Neue Fr. Presse« věnovala mu několik sloupcův upomínek. —

Mudřec — psala — byl z tohoto života odvolán. Byl to Achill, jenž zvítězil nad Hektorem, jenž platil za nepřemožitelného, kterýmž je klerikalismus. Tentýž prý vrhl se na poslední baštu liberalismu v Uhrách, aby ji zbořil. A tu Szilagyí rozvinul prapor svobody, a boj krutý mezi státem a církví započal a skončil se vítězstvím liberalismu — vlastně židů. Nyní již jen židé v Uhrách třímají prapor liberalismu. Magyar Szo nazývá ho tvůrcem církevně-politických zákonů. Veliký Maďar v něm zemřel. Rozumí se samo sebou, že nad jeho rakví bude se do nekonečna řečniti. Takový osud mají již mnozí slavní mužové, dobře ještě, že toho bombastu již neslyší. Teď je vůbec módou mnoho mluvit nad živými i mrtvými. Místo modlitby řečnický bombast.

Bombastu takovému propadl též Heřman Widerhofer, professor na lékařské fakultě vídeňské, jenž nedávno měl pohřeb. Nejdříve nad jeho rakví mluvil dvorní rada Nothnagel. Po tomto mluvil druhý hořrát dr. Chrobak. Tohoto vystřídal professor Monti a na konec docent dr. Foltanek.

Co řádky tyto píšeme — (2. srpna) — umírá v Itálii — jak ho nazval Sieglův bavorský Vaterland — taškář Crispi, který se za svého života bezpočtukrát — vyznamenal. Osvědčil se též jako mistrný vychovatel svého syna, jenž, jak známo, byl pro sprostou krádež odsouzen. V Crispim odchází se světa jeden z největších nepřátel církve a zároveň jeden z nejbídnějších charakterů. Rozumí se, že i tomu budou židovské listy věnovati pompésní úvodníky.

Leč, vraťme se ještě k nadpisu našeho feuilletonu. Do Karlových Varů co rok jezdí skoro všecek tučný, ovšem jen bohatý svět. Karlovy Vary jsou snad nejdražšími lázněmi na světě, kdež jedno kilo odtučnění lidského těla stojí 500—1000 zl. Člověk chudší nesmí se tam odvážiti. Na štěstí je vydatný prostředek jiný k odtučnění, jenž má do sebe tu přednost, že nejen nic nestojí, nýbrž i vynáší peníze. Prostředek ten zní: střídmost, pohyb, práce. Farář Kneipp byl nepřitelem minerálních vod. On odsuzoval násilné a rychlé odtučňování, čímž karlovarská kura rozhodně je. Tuk na těle lidském je úkazem počínající choroby, jemuž člověk při poradě s lékařem může ubrániti se domácím léčením.

Lidský organismus je již tak zařízen, že nesnese náhlých přechodů. Tučnění člověka děje se pozvolna, a musí důsledně diti se i odtučňování pozvolna. Chtíti se odtučniti za několik neděl v Karlových Varech, jest léčení rozhodně nebezpečné. Obyčejně ale ukazuje se karlovarské léčení bezvýsledným. Co tam pacient se sebe shodil, toho brzy zase doma nabývá. Za několik neděl tuku na těle naroste znova a kdo již jednou s Karlovými Vary začal, velmi zhusta i jimi skončí. Mnohému karlovarskému cestovateli mohlo by se napsati do úmrtního listu :

Zemřel na Karlovy Vary.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Apostati. II. díl: »Pryč od Říma«, od Petra Kopala. Veliké hnutí proti katolické církvi, jež z výbojného Německa do rakouské říše, především ale do Čech bylo zavlečeno za účely především politickými, vzbuzuje pozornost vzdělaného světa. Co se dříve jen mezi řádky v německých listech četlo a co si všeměnci mezi sebou jen šeptali, to dnes se káže se střech. Všeměnci nepopírají již ani dost málo, oč jim běží. Je to tentýž boj, který započat byl před 300 lety a v němž dnes se všemožným úsilím se pokračuje. Je to boj proti katolické církvi, a protože historickým posláním říše rakouské pod dynastií habsburkskou je,

v zájmu vlastním katolickou církev ochraňovati : snaží se nepřátelé obou : jak naší říše, tak i církve, německé obyvatelstvo od katol. církve odvraceti. Děje se to prostředky veskrz nemravnými, o nichž širší obecenstvo nemá ani potuchy. Spisovatel snažil se prostředky ty vyličiti a zároveň poukázati, k jakým koncům to hnutí povede. Hlavní osobou této povídky je farář Jesenský, jenž zorganizovav si dříve svou farnost vede s úspěchem obranný boj nproti milionáři z Pruska, jakožto majetníku uhelných šachet. Spisovatel vede důkaz, že všude, kde stáli pastýřové na svém místě, útočivý ruch proti Římu valných úspěchů se nedo-

dělal. Cizinec na konec ku svému úžasu poznává, pro koho vlastně pracoval — pro anarchii. Davy od Říma odvedené postupují na srázné cestě dále; pryč od Říma znamená vlastně pryč od Boha, pryč od pánův, anarchisti vítězejí a vrhají se na cizáckého vykořisťovatele. Ve knižce té je mnoho apologetických momentů pro čtenáře laického, pro nějž hlavně sepsána jest Zapředení děje jest na konec velmi zajímavé. Osoba apostaty kněze vyznívá sympaticky. Ve třetím svazku, jenž vyjde během tohoto leta, bude vyličován tentýž boj v severních Čechách v rozměrech ještě širších. Svazek tento lze považovati takofa jen za úvod k epochálnímu boji za víru otců v severních Čechách. Spisovatel věnoval své péro — v podzimku svého života — katolické apologetice. Ve svých povídkách snaží se vyličovati veliký rozruch, jaký nastává v každé domácnosti odpadem jednoho neb i více členů od víry. Vnitřní boje ty v kruzích rodinných hodlá ve svazku příštím dále vyličovati.

Spisy Julia Zeyera v překladě polském. Z Varšavy se oznamuje: Vydáním výboru ze spisů Julia Zeyera korunuje Zenon Przesmycki svou překladatelskou činnost. Pod titulem »Julius Zeyer. Wybór Pism. Układ tłumaczenie i slowo wstepne: Miriama (Zenon Przesmyckiego)« vyšly nákladem a tiskem L. Lewentala ve Varšavě dva díly. První obsahuje: »Poemati, utwory dramatyczne,«

a druhý: »Proza epicka.« Dílo vyšlo v »Bibliotéce nejčelnějších děl literatur evropských« v oddělení: »Literatura česká.« První díl na 472 str. obsahuje celou řadu drobných básní Zeyerových a překlad »Vyšehradu« a »Kroniky o sv. Brandannu«, dale úryvek z dramatických básní: »Legenda z Erynu« a »Neklana«. V úvodní stati »Los geniů« zachycuje polský básník plasticky a výrazně profil českého poety a uvádí podrobná data biografická i bibliografická. V II. dílu jsou na 439 str. obsaženy tyto překlady prosy Zeyerovy: »Zdrada v domu Han (legenda čínská); Tereza Manfredi; Grzeck Fenicyi; Snieh ve Florencyi; Król Kofetna; Vertumnus i Pomona; Trzy legendy o kruczfiksie a román Jan Maria Plojhar.« Kromě toho publikoval Przesmycki zvlášť překlad: »Na pogramiszu obcych swiatów«. Tak jako je Julius Zeyer přeložen do polštiny Przesmyckim, tak krásně a úplně není ještě žádný z našich spisovatelů reprezentován v kterémkoliv cizí neb slovanské literatuře. Przesmycki vydává ve Varšavě nádhernou revui literárně-uměleckou »Chimeru«, kde si všímá též literatury a umění českého.

Nová mezerá naší literatury zase vyplněna. V Jindřichově Hradci má vycházeti nový týdeník: »Štítný«, jehož programem bude: bojovati proti reakcionářství a klerikalismu. Klerikálové třešete se!

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Osnova nového celního tarifu německého u nás všeobecně zarazila. Německo jde bezohledně svou cestou ku předu. Chce navrženou sazbou dvě mouchy zabiti: své poplatníky ochrannářskou politikou posilniti a sousedům svým, hlavně říši naší, ublížiti. Navrhované jednotlivé nové položky sazby celní jsou: Žito (posud 3·5 marek) má míti clo 6 m. Pšenice (3·5) 5·5 marek. Ječmen (2) nyní 4 m. Oves (2·8) 6 (!) m. Slad ječmenný (2·8) 6·25 m. Chmel (posud 40 m) má míti nyní clo 80 m. Pivo (4 m.) 6 m. Koně (10—20 m.) nyní 30 až 300 m. Krávy a býci (9) nyní 25 m. Mladý dobytek (5) nyní 15 m. Prasata (5) nyní 10 m. Maso (15 až 17) nyní 30 m. Uzené 17 (nyní 35 m) Máslo (16) nyní 30 marek. Sýr (15—20) nyní 30 marek. Vejce (2 marky) nyní 6 m. Kozinky

připravené (18 m.) nyní 80 (!) m. Rukavičky kožené (100) nyní 200 (!) m. Truhlářské výrobky (3) nyní 8 m. Pily (5) 15—20 m. Mimo to i na ostatní výrobky, zejména na dříví, olej, prýmky, vlněné zboží, železo, stroje a pod. clo je zvýšeno.

Toto zvýšení celního tarifu přáli si němečtí agrávníci, kteří zehrali již po mnoho let, že nemohou svých výrobků hospodářských náležitě zpeněžiti. Císař Vilém II. popřál jim sluhu, aby je získal pro hlasování stran průplavů a vojska. Ale nyní prohlašují něm. agrávníci, že s navrženými sazbami nemohou souhlasiti, protože jsou prý příliš nízké! Průmyslníci, řemeslníci a živnostníci němečtí protestují zase proti navržené novově, ježto se zdraží chléb a následkem toho stoupne i mzda. »Nationalzeitung«, »Voszische Zeitung« a jiné listy volají: »Položky na zvýšení cla

z obilí musí být škrtnuty! Celní tarif volá německý národ na poplach, ohromná většina může odpověděti jen: na hradby!« — Časopisy v naší říši jsou zaraženy. Uherské i vídeňské časopisy, které zastupují vysoké kruhy obchodní a finanční (»Pester Lloyd«, »Neue Freie Presse« atd.) praví, že navržená osnova jest nepřijatelná. Listy Wolfvců se však radují, že tímto způsobem bude říše naše konečně donucena hledati s říši hohenzollernskou užší celní jednotu! Vláda vídeňská i peštská mnoho zanedbaly. Německo sbíralo pečlivě statistiku své výrobní síly, ale u nás nedělo se v tom oboru pranic. Komise v našem ministerstvu obchodním teprve se sešla — jsou to: min. bar. Call, dr. Stibral, bar. Beck, dr. Rocaler, dr. Gerstendörfer, dr. Seidler, dr. Schramek a z uherské strany šl. Biro, V. Emerich, šl. Ottelik, sekretář Roth, bar. Andréanszky a Maršálko. Jsou to byrokrati, jak vidno. Hlas obchodní komory pražské, vídeňské a liberecké padne málo na váhu. Je to zase nový důkaz, nešťastné naší polovičitosti, jež v ohledě sociálním a politickém nadešla u nás tolik škod! Náš »upřímný spojenec« nutí nás, že k vůli němu vydržuje se ohromná armáda, kterou se zakrváceti musíme.

K vůli Berlínu panuje u nás germanisace a centralisace. A nyní diktuje se z Berlína i naše hospodářské ochlazení! Naše obilnictví dřevěný průmysl, dobytkařství, rukavičkářství atd. mají býti zabity. Ejhle, výsledek výbojné německé politiky, Je to počátek vojny hospodářské, která podle učení jednoho z předních německých filosofů, Edvarda von Hartmanna, jest stejně zlá, ba, v účincích horší, nežli válka skutečná, vedená armádami vojáků, kde se střílí, vraždí. Najde se u nás muž vážný, jenž by zvolal (jako ruský ministr Witte): Jak vy nám, tak my vám!? Či budeme stále couvati? Kam bychom dospěli? Přimyslíme-li si k tomu, jak podporuje se z Německa agitace německých nacionalů našich, jak se sbírají tisíce marek na agitaci protestantskou u nás, jak denně šve tisk německý proti Rakousku — musíme říci: Takhle jedná přítel a spojenec? Nebylo by lépe, bychom z tohoto nezdravého a ponižujícího stavu se vybavili? Což nemohou státníci naši najíti si za Berlín náhrady v Paříži, v Petrohradě a v Římě? Musíme všude pomáhati »ad majorem Germaniae gloriam«? — Ale zdá se, že

státníci naši mají oči a uši silně očarované. Quem deus perdere vult, dementat!

Mezi **Německými vůdci** v Čechách rozvinul se boj o to, má-li se žádati roztržení království Českého národním rozhraničením (systém Pradův, Funkův a spol.) anebo mají-li býti celé Čechy zgermanisovány (požadavek něm. nacionalů vedených Wolfem, Eisenkolbem, Irem atd.). Posl. dr. Eppinger v Šluknově pravil, že žádati germanisaci »kulturně probudilého a národně citlivého lidu českého jest nesmyslem.

Mezi **Slováky** jeví se ruch volební. Postaveno bude několik kandidátů, kteří by obhajovali utlačenou Slovač. V některých listech znova se vede polemika o tom, zdali bylo štěstím či neštětím pro Slováky, že češtinu jako jazyk spisovný zavrhl. Myslíme, že to byl počátek pohromy.

»**Karlovary—Plzeň**« ozývá se již deší dobu v celých Čechách. V Karlovarech byli totiž členové plzeňského »Hlaholu« po koncertu 28. července přepadeni a sbiti. Za to demonstrovalo na 2000 Čechů v Plzni proti Němcům. Kdežto však v Plzni konsignováno bylo vojsko, v Karlovarech stráž na zuřivé Wolfovce nečinně hleděla. A to je stejný loket?

Moravské punktace budou přece rozbity, neboť »Nár. Listy« a nyní i dr. Stránský se zle na ně obořil. Nad nezdarem jejich nejvíce nařiká vláda Körberova.

Dohoda mezi **národními stranami** k volbám na sněm království Českého ještě nenastala. Bylo by třeba, aby také katolická národní strana zřídila — volební komitét, aby jednání volební v obcích důvěrníci podnikli, aby se konyaly schůze a vše ostatní, neboť spoléhati bez práce na nějaký zázrak při volbách bylo by hříchem.

* * *

Na Rusi reformováno býti má školství střední na tomto základě: Státní všeobecné vzdělávací střední školy mají býti zřízeny dle jednotného, pro všechny střední školy společného typu. Také ostatní střední školy, městy neb společnostmi vydržované, mají býti dle téhož typu zřízeny — vyjma školy čistě soukromé. Střední škola má za účel vychovávat i jinochy a dáti jim dle možnosti zakončení vzdělání, připravujíc je k návštěvě škol vysokých. Střední škola má býti

sedmitřídni Prvé tři třídy jsou společny pro všechny žáky. V nich se má vyučovati: náboženství, ruskému jazyku, domácím dějinám a zeměpisu, počtům, přírodopisu, novým jazykům, kreslení, rýsování a krasopisu. Žáci, kteří odbyli s prospěchem první tři třídy a nehodlají pokračovati, obdrží vysvědčení, že zakončili »nižší vzdělání«. Od čtvrté třídy budou dvě skupiny: jedni se zabývají podrobněji přírodními vědami a grafickým uměním, a druzí studují latinu; společnými předměty jsou: náboženství, ruština, logika, literatura ruská a všeobecná, zákonověda, vlastivěda, francouzský a německý jazyk, matematika, fyzika, kosmografie. dějiny domácí a všeobecné, zeměpis a přírodopis. Řečtina (nepovinný předmět) a angličtina přijímají se, najdou-li se prostředky a dostatečný počet žáků! — Zvláštní pozornost budíž věnována v chování mládeže a školní disciplíně. Maturitní vysvědčení se zrušují.

Listy ruské diví se, že Němců usadilo se v pohraničných guberniích tolik, že někde jich je více nežli Rusů. Tak na př. v gubernii kališské je 42krát více Němců než Rusů, v gub. petrikovské 54krát více a ve všech 19 guberniích západně od Dněpru počítá se dvakrát tolik Němců co Rusů, kteří mají ve svých rukou 13529 venkovských a městských

usedlostí v ceně 400 mil. rublů! Je prý to hotová pruská kolonizace v Rusku, která může býti velmi nebezpečnou. — Rusové všecku starost vynakládali na boj proti katolickým Polákům, a zatím protestantský Prušák jako ježek se jim usadil v klíně.

Obrovskou stávkou v Americe způsobeny veliké škody průmyslu i dělnictvu, zejména v ocelárnách ztráta na kursech činí na 300 mil. korun. Konečné rozřešení zápasu mezi dělnictvem a trustem miliardářů jest záhodno.

Krach průmyslový v **Německu** pořád ještě pokračuje. Několik bank v Lipsku, Drážďanech, Kasselu, Berlíně a jiných městech jest na mizině. Ředitelé bank jsou ve vyšetřování. Někteří finančníci usmrčením se vyhnuli se žaláři. Bahno demoralisace ve všech oborech je v Německu nesmírně již hluboké. A při tom chtějí tyto »obilené hroby« reformovati katolické země!

Pro **Búry** konečně přece ruská, belgická a francouzská vláda něco učiní, tak že starý Krüger dočká se ještě samostatnosti svého lidu v jižní Africe přes všecku zvilost Salisburyho, Chamberlaina, Roseberyho a jiných státníkův anglických.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Dohry k Husovým slavnostem. Je známo, že radikálové, národní socialisté (»Česká Demokracie«) a sociální demokraci letos snažili se oslavy Husa využítí proti klerikálům a pokud možno i proti šlechtě. V Pardubicích Husovy slavnosti vyzněly v demonstraci proti panu děkanovi, vůbec proti kněžstvu. To však vzbudilo trapné pocity v jádru měšťanstva. Probouzela se oposice. Tlumochníkem této oposice stal se JUC. Josef Podolák, jenž ve své archové brožurce: Politika pro davy. Obracel se proti známému prohlubování Husových slavností, jež vrcholí v nadávkách kněžím. Leták jeho nenalezl ovšem zalíbení v »České Demokracii«. Pan Podolák hlásí se ku straně mladočeské. Orgán p. Klofáče zle se na něho durdí, že opovážil se odsuzovati demonstrace proti katolickému kněžstvu, na to p. Podolák odpověděl v delším zaslánu

do »Národních Listů«, v němž mezi jiným se praví: Nepokládám to za osvětovou potřebu našeho národa, aby katolické kněžstvo bylo při každé vhodné i (nehodné) příležitosti systematicky tupeno. Jestliže nejvzdělanější národ francouzský nemá za nutné ubjíti katolické kněze (je to nejkatoličtější národ!) tedy nevíme, proč maličký náš národ měl by vypuzovati ze svých řad katolické kněze — osvědčené a upřímné pracovníky národní!

Ovšem, dnes hodila se do lidu hešla, že katolický kněz jest vesměs nepřítel pokroku atd. a proto hrr — na ně! K tomu zdála se býti Husova slavnost zrovna jako dělanou. Naši lidé neprohlédli ještě vlastizrádnou akci wolfiánskou a schönerevskou, která se vede pro všenněmeckou myšlenku. Toho nebylo dosti. Nyní pracují za týmž heslem: »Pryč od Říma!« vlastní naši lidé,

domnívajíce se, že tím prospějí vlasti a osvětě lidu! A nejtrapnější a opravdu trestuhodná je při tom ta nezvratná skutečnost, že se k těmto agitacím (a zároveň k domácím politickým agitacím) zneužilo namnoze slavností Husových! To nám nemůže a nesmí býti lhostejno a proto jsem se vyslovil proti takovému oslavování Husa.

Směšné a na davy vypočteno jest tvrzení »Č. D.«, že omlouvám inkvisiciatd. Buď dotyčný referent neumí čísti anebo vědomě lže. Pravím ve své brožůře, že by to byl od nás nesmysl, abychom dnes po 500 letech vytahovali na denní světlo staré náboženské spory a rozdmýchovali náboženský fanatismus, který právě způsobil všecko to zlo. Směšné jest také tvrzení »Č. D.«, že chci omluviti jednání katolické církve proti Husovi. Mně po čertech málo na tom záleží, bude-li »Č. D.« ještě nadále tvrditi, že král Sigmund byl v té věci zcela nevínoúčký. Já však pokládal za potřebné říci našemu lidu i v této příčině pravdu, drže se věrně historie, zejména Palackého kdež ke konci čteme: »Na rozkaz od krále Sigmunda daný, falckrabě Ludvík vzav vězně v moc svou, odevzdal jej konšelům konstanským s těmito slovy: »Vezměte Jana Husa, jenž dle nálezu krále a z rozkazu našeho má jako kacíř upálen býti!« Mám za to, že by si měli: slavnostní řečníci přečísti aspoň kousek historie, než lezou na tribunu řečnickou.«

Pryč od Išky! »Národní Listy« přinesly dne 28. července na pohled nepatrnou mezi spoustou denních věcí zakrytou a proto i od málokoho povšimnutou zprávičku tohoto znění: Předseda »církevní rady starokatolické fil. obce« v Praze čís. 1339-II., p. Vojtěch Kraus, po důkladném uvážení věcí, vzdal se veškerý součinnosti v tomto sboru a oznámil magistrátu, jako učinili i jiní členové, své přestoupení z církve starokatolické nazpět do církve římské. — Co se to mezi starokatolíky šustlo? O tom sotva se dozvíme z Iškova orgánu. Nemineme se zajisté příčiny pravé, díme-li, že Iška nemá do sebe ani dost málo té přitažlivosti a toho jádra, kolem něhož by se shromažďovaly ze skály Petrovy jakýmsi sociálním přívalem odloupenuté kaménky. Iška vůbec celou svojí minulostí rozhodně

se nehodí za zakladatele nějaké nové církve a dokonce ne starokatolické z Němec k nám přenesené. Ve které církvi, jako představení nejzarytější nepřátelé českého národa na pť. Bendl, Iro a jiní veliké slovo vedou, tam pro Čecha místa není, a kdyby který Čech přeče tam místa hledal a našel, přesvědčí se brzy, že tam hraje roli velmi směšnou a spolu smutnou. Iška tedy již v Praze dopracoval.

V Čechách řádily po celý červenec na mnoha místech kruté **živelní pohromy**, bouře, lijáky a krupobití. Na tisíce rolníků nepojištěných čeká bída a nouze. Ale k zavedení povinného pojištění proti krupobití nedojde asi přeče, protože mnozí páni poslanci jsou členy správních rad soukromých podniků pojišťovacích, jež hodně chtějí vydělati... Mělo by se aspoň zavésti povinné pojištění u některé společnosti soukromé.

Na sjezdě pro **potírání tuberkulosy v Londýně** (mezi 24. až 31. červencem) promluveno mnoho pravdy i domněnek. V Rakousku hyne ročně 100.000 osob souchotinami, a to většina ve věku mladistvém. Pátý díl všech lidí, umírajících před sestárnutím (přirozeným vyčerpáním sil) propadá děsné tuberkulose. Bylo zjištěno, že tuberkuloza se šíří hlavně chrchly a hlenem souchotinářů. Proto v Americe a v Anglii je pokutou i žalářem stiháno plivání na zem v místech veřejných, ve vozech a pod. (U nás tento hnusný nezpůsob se netrestá!) Bude záhodno: poučovati ve školách mládež i lid ve schůzích o tuberkulose, zlepšiti poměry bytové a zdravotní, zřizovati sanatoria (v Německu je jich 83), zakázati kouření mládeži, obmeziti pití kořalky a pod.

Ústavy pojišťovací proti škodám z **krupobití a ohně** ve vydaných zprávách výročních vykazují značné přebytky. Marné je volání, aby se pojišťování domů, dobytka a pod. pozemštilo. jak tomu je jinde. Ovšem, vždyť čelní poslanci jsou ve správních radách ústavů soukromých — a ti přeče tak hned nedopustí, aby soukromé pojištění padlo.

Odpadl od církve a od řádu františkánský mnich P. Zotter, jenž posledně zastával místo v kapli Maria-Trost u Štýrského Hradce. V neděli dne 4. srpna byl přijat do starokatolické

církve. Významné je, že ze řádů poměrně je nejvíce odpadlíků.

Přestup kněžny protestantské k církvi katolické.

V boji proti Římu poskytují nemalé útěchy četné návraty ke katolické církvi v kruzích nejvznešenějších. Jeden takový návrat vyváží tisíce odpadů s druhé strany. Dle „Frankf. Ztg.“ říšská hraběnka Anna Hessenská, rozená princezna pruská, přebývajíc na svém zámku ve Fuldě, složila katolické vyznání víry. Tatáž princezna jest dcerou roku 1883 zemřelého prince Karla, mladšího bratra císaře Viléma; narozená je r. 1836 v Berlíně a byla roku 1853 provdána za lantkraběte Hassenského. Z manželství toho vyšli čtyři synové a dcera. Při podmínečném křtu byla kmotrou Marie Luisa Isenburg-Birsteinská, princezna rakouská, dcera velkovévody Leopolda Toskánského, sídlem na Brandýse.

Telegrafování bez drátu, jež vynalezl Marconi, a sice vzduchem (podobný vynález učinil též chorvatský technik Tesla, který mimo to různé světelné objevy učinil), má býti zdokonaleno nyní vynálezem ruského plukovníka Pilsadského a Viktora Poppa, kteří zřídili telegraf pozemní beze všeho drátu, spočívající na chvění půdy. Posud se zkoušky zdařily pouze na malé vzdálenosti podniknuté. Vynálezci však doufají, že bude možno na jakoukoliv vzdálenost pomocí jejich přístroje v zemi zasazeného bez použití všeho drátového spojení telegrafovati.

Jednota učitelská německá protestuje proti dvěma výnosům minister-

ským, ve kterých se ukládá učitelům, aby dohlíželi více na mládež a pak, že děti smějí účastniti se jubilejních dvou processí odpustkových, jež se letos pořádají. Je prý to omezování svobody školské, a zatahování školy póde jeho »klerikalismu«, když se děti mají účastniti průvodů odpustkových. Ovoce liberální školy je čím dál, tím odpornější.

Německé **turněrské spolky** šmahem vylučují ze svého středu židy. Z toho v Israeli nářek. Ale židé naši lnou přece k německému lidu, mluví i v českých krajích německy, odebírají německé časopisy, posílají své děti do německých škol, podporují schulverein a všechny liberální i nacionální německé podniky. Český lid to vidí a — mlčí.

Nedělní klid v Praze. Výnosem místodržitelským bylo v Praze nyní zakázáno obchody a krámy v neděli otvírati. Ani potraviny nesmějí býti prodávány. Všude úplný klid. A příčina? Aby lidé si odpočinuli, aby zábavy v neděli si popřáli. A lidé nelení. Od časného rána vše prchá z Prahy, takže v některé ulici zbývá pět — deset osob, domy hlídajících, v nichž jsou záslony ve všech oknech spuštěny jako důkaz, že všichni obyvatelé byt opustili. Návštěva kostelů nezískala. Chudí lidé naříkají, že nemožou opatřiti si potřebných drobností, neboť v sobotu večer nemívají času. Na něco úřad však zapomněl, v neděli měl zavřítí též vinárničky a kavárničky ve kterých se provozuje nepravostný život, kde hrají se karty a propíjí se těžce vydělaná týdenní mzda. Kdy k tomuto blahodárnému kroku dojde?

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 20., 21. red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Korrespondence Karla Havlíčka Borovského, vydávané od Bursíka & Kohouta péčí Dra Lad. Quise seš. 10.

Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 9.

Dědictví Maličkových, pod ochranou sv. Karla Boromejského: Ve víru života od Zákouckého.

Svatá Země, seš. 15., nakl. V. Kotrba.

Alètheia č. 5., red. dr. Vondruška.

Zábavy večerní, č. 3., roč. 22. Red. E. Žák. — M. Zákupská: Okovy.

Růže Dominikánská, red. Guala Konečný č. 4. (červenec).

Časopis katol. duchovenstva, red. Dr. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 6.

Vychovatel, čís. 15 a 16., red. dr. R. Horský.

Přítel Domoviny, sv. 12.: Běsové, román od Dostojevského.

Hlídka. Čís. 8. Bohatý obsah z oboru písemnictví a smés. V Brně red. dr. P. Vychodil.

V. Kosmáka: **Sebrané spisy,** díl III., seš. 29. Nákl. Benediktinů v Brně.

Lidový List. Čís. 50. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Nedostatek programovosti před volbami.

Od r. 1861 nalézá se tato starobylá říše habsburská v ustavičném kvasu. Ústavou prosincovou zaseto jest mezi národy této monarchie dračí símě. Dualismus dovršil zmatky.

Po 40 letech se neděje v ohledě politickém nic nového. Žádná mocná ruka nehnula zastaralým ústrojím. Vše se nechá tak, jak to leží a běží.

A organismus všechn povážlivě stůně. Spolitickou krisí těsně souvisí i krise hospodářská, sociální, školská, finanční, jazyková atd. Kamkoliv pohlédneme, vidíme množství nerozřešených otázek, vidíme úhor a nelad, vidíme nesnáze, spory a třenice.

Nyni nastala zase doba volební do některých sněmů zemských, zejména do sněmu království Českého, na Moravě, v Haliči a jinde.

A jaké se dějí přípravy k volbám? Mezi Němci i mezi Slovany vidíme nedostatek pevného programu. Němci dávno již nedrží se pověstné přísahy v Chebu r. 1897 učiněné, kde zástupci všech německých stran slibovali, že setrvají v pevném souručenství proti »slovanské výbojnosti«. Když byly odvolány jazykové výnosy Badeniovvy a pak i vláda Thunova musila odstoupiti, začal se vésti spor mezi německými pokrokáři a lidovci a mezi tak zvanými Všeněmci, kteří získali již 21 poslanceckých míst na říšskou radu. Vůdcové liberální: Prade, Funke, Schücker, Eppinger a jiní starší »osvědčení« stoupenci pražského kasina postaveni jsou na pranýř, takže poslanec Prade konečně vzdal se místopředsednictví na říšské radě. Klub pokrokářů německých vyslovil mu sice důvěru a usnesl se na resoluci, ve které praví, že všenněmecká agitace jest nebezpečnou všemu lidu německému v této říši a že budou němečtí liberálové kandidovati ve všech okresích dosavadních. Avšak nejen listy všenněmecké, ale i liberální noviny (na př. Neue Freie Presse, Sonn-, Montagszeitung, pražská Bohemia, Montagsblatt atd.) nemohou zatajiti, že je to počátek konce liberální a pokrokové strany německé. Pravíť se souhlasně: »Dojem osvědčení německé strany pokrokové dá se shrnouti ve větu: Strana chce dále bojovati, ale nikoliv z radosti, nýbrž z povinnosti. Společný program všech Němců z Čech byl od Všeněmců roztrhán. Nikoliv v materiální oduce a samosprávě má býti hledána budoucně ochrana německva před postupem Slovanů; žádost po administrativním rozdělení Čech potírána jest stejně prudce německým radikalem jako českými státoprávníky. Vydánoť heslo o nedělitelnosti Čech a vnikání Němců do českého území. Kdo však takový postup hlásají, nemohou nikdy nějakého úspěchu proti národnímu odpůrci dosáti.«

Wolfovci a Schönererovci mají tedy značné naděje na vítězství při volbách nynějších, jež se dle dosavadních dispic mají konati v Čechách již v září, a to na základě starého zákona volebního — na venkově totiž nepřímou, skrz volitele.

Všeněmci mají nový program: Celou Cislajtanií — tedy i celé Čechy — uvést pod šišák hohenzollernský. Žádné tedy dělení Čech, nýbrž celistvost Čech — ovšem pro Berlín. Je to tak drzý a smělý požadavek, že se divíme, jak rakouská

vláda může trpěti agitace veřejné v tomto směru vedené. Ale u nás bylo a je vše možné, co jinde je nepravděpodobné.

Jako Němci nemají programu společného, nemáme programu jednotného ani my Slované. Ba ani v jednotlivých královstvích a zemích není společného vodítka, není jednotné snahy a taktiky. U nás v zápas volební jde strana mladočeská spojená (po několika poradách) se stranou staročeskou, strana agrární, strana státoprávní (radikální), strana národně-sociální a lidová (realistická čili Massarykova). Ani jedna ze stran těchto nemá určitého programu volebního. Všecky odvolávají se na své staré vyhlášky, v nichž ovšem zde na jazykovou rovnoprávnost, jinde na státní právo, jinde na zlepšení sociálních poměrů klade se hlavní důraz.

Voličové čeští nejeví dle posavadních schůzí valného účastenství na nedalekých volbách. Čím to — tážeme se. Je to z únavy či z nedůvěry?

Na jednu věc naše stoupence katolické upozorňujeme: Ačkoli »Právo Lidu«, »Česká demokracie« (o nic lepší listu soc. demokratického), »Čas« a pod. praví, že »klerikálové rozvíjejí velikou volební činnost« — prohlašujeme, že to je klam.

U nás neustavil se posud ani volební výbor od katolicko-národní strany ani od křesť. sociálů neb demokratů pranic se neagituje.

My vyčkáváme. Čas náš ještě nepřišel. My musíme sbírat síly své, seznamovati se vespolek na schůzích, sjezdech, budovati stavbu svou od základů.

Zatím dáme hlasy své těm kandidátům, kteří budou snahám našim náboženským, politickým, národním a sociálním nejbližší.

J. ŠITTON.

Coelibát kněží.

Píše HANUŠ HERMANSKÝ.

I.

V poslední době obral si jeden dle udání orgán »mladší« generace kněžské za úkol, »pohnouti« otázkou coelibátu kněžského, kterýž prý je institucí nepřirozenou a příčinou stesků zcela prý oprávněných, jelikož kněz při svém vysvěcení neví a věděti nemůže dosahu a následků slibu čistoty, kterou po celý život se zavazuje. Coelibát prý je dále kamenem úrazu; zachovávatí se nedá všeobecně a nezachovává se a jest tudíž pochopitelným zjev naší doby, že se množí nemravnost kleru, že listy proticírkevní a nevěrecké ukazují na poklesky kněžstva, jehož vážnost tím trpí a u lidu klesá. Zrušte coelibát a odstraníte rázem vše, co kněze uvádí do stínu špatné pověsti neb podezření, odstraňte coelibát a přestane hanobení kněžstva, protože nebude kněží nemravných, an ukojí pud svůj způsobem dovoleným v manželství. Tak a podobně můžeme čisti v listech mladšího kněžstva, což ostatně dávno již psaly listy nevěrecké a orgán mladšího kleru opisuje vlastně cizí proticírkevní návrhy a požadavky dávno již hlásané.

Chceme několik slov o věci té promluvití. Dejme tomu, že kněz ve 24. roce svém při vysvěcení neví, jaký závazek na se béře. Dejme tomu, že ten kněz odbyv studia gymnasijní a vysoké školy a dosáhnuv plnoletosti, není ve své povaze a myslí ještě svéprávným, nemá z toho rozumu, aby poznal, že béře na sebe povinnost, již nedostojí nikdy, protože dostáti nemůže. Vystavuje se tu sice knězi mladému vysvědčení duševní chudoby, prohlašuje se za duchem slabého, jenž o světě nemá potuchy a neví vlastně, že se nesmí nikdy ženiti. Jest to výtká, kterou snad 99 proc. mladšího kněžstva s poděkováním odmítne, než o tom šířiti se nemíníme. Pravíme: dejme tomu, že ten kněz skutečně ani zdaleka nemá zdání o coelibátu. jeho zachovávaní a nemožnosti jeho dodržení. Kdyby tomu tak bylo, pak arci kněz ten, až se mu v hlavě rozbřeskne, bude buď nešťastným, bude ten coelibát zachovávatí n u c e n ě, ale při tom se trápití a naříkati na instituci církevní jakožto krutou a nesnesitelnou, neb jsa laxistou překročí práh zdržlivosti

a vkročí do veřejnosti s úmyslem žítí dle zásad »přirozených« bez ohledu na závazek a stane se nešťastným svou nemravností.

Zaslouží proto Církev výtky, že nutí nezkušeného mladíka k coelibátu? Pakli ano, tedy by zasloužila tím více výtky, když křtí nemluvnátko, uděluje dítkám sv. svátosti, pak by zasloužila výtky, když posvěcuje sňatek 24letého ženicha s 18letou nevěstou, vždyť ti lidé nevědí, oč se jedná. Či má ženich 24letý už proto, že se žení, více rozumu a zkušenosti než vzdělaný kněz? A pak, jaké stáří asi by se mělo vzítí za mezník rozumu a zkušenosti? Snad až rok třicátý, neb čtyřicátý? Neb dokonce pozdější? Což bude věděti starší muž vstupující do semináře kněžského, jaké na sebe bře povinnosti? A dostojí jim? Vždyť je známo přísloví, že stáří nechrání člověka před pošetilostí. Práli bychom si věděti konkrétní návrh, v kterém věku kněz by měl býti svěcen. A pakli se praví, že by kněz se měl dříve oddati jinému povolání a teprve když by viděl, že by z něho mohl býti neb byl kněz, jemuž by coelibát nedělal obtíž, pak aby teprve začal studovati bohosloví, tu pravíme dle zkušenosti, že je každý rád, když se dodělá existence a nemusí více studovati. Vždyť se jedná každému o zaopatření pro případ stáří a bude-li měniti povolání své a stane se v jiném stavu neschopným k práci, kdo se o něho postará? Řekne se snad, ať se udělá takový zákon zaopatřovací. Dle dosavadních zkušeností by se nikdo uskutečnění takového zákona nikdy nedočkal. Obyčejný lid na venkově říká ve svém zdravém humoru: »Kdo nemá rozumu do dvaceti let, nebude ho míti již nikdy.« Pouze Tyrolané činí v přísloví výjimku a žádají dosáhnouti rozumu do 40 let. Ale i tito myslí to o lidu venkovském, nevzdělaném, právě jako náš lid venkovský. Když však někdo dvanáct let studuje a dosáhne plnoletosti a ještě by nevěděl, co na př. coelibát je, pak takový člověk je politování hodným.

Církev n u t í kněze k zachovávaní něčeho, co je nepřirozeným. Budiž. Ale již prostý venkovský hošík ví, že kněz se ženiti nesmí, snad to bude věděti i student s maturitním vysvědčením, a ví-li to, proč jde do semináře? Tam ho Církev jistě nenutí.

Ohledně druhé věci, že by manželství knězi vrátilo čest, že by utuchly hany, umklo jeho podezřívání, že by se nepsalo více o poklescích kněžstva, že by kněz jako otec rodiny jiné postavení v sociálním životě veřejném zaujímal, dovolujeme si krátce jen podotknouti toto:

Pochybujeme a popíráme.

Pochybujeme. Na důkaz naší pochybnosti prosili bychom o konstatování fakta, zda každý manžel již proto, že je ženat, zachovává vždy věrnost manželskou? Zda nezná veřejnost ze soudních síní rozličné druhy nevěry manželské, muže i ženy, zda manželství člověka chrání před excessy a hříchy? Můžeme právě z domácího života ženatých protestantských pastorů přinést či uvést tak četné doklady nevěry manželské, můžeme dokázati jim delikty sexuální tak četné, že jsou až neuvěřitelnými. Nepíše se o nich ničeho. Proč? Má katolický list takové sprostoty přinášeti? A může se očekávati od protestantských listů cosi podobného? Jest známo, jak protestantismus houževnatě umlčuje chyby svých pastorů, že by mohl věru sloužiti katolickému lidu za vzor. Ale, to věci vedlejší. Nám se jedná o to, ukázati, že manželství před hříchy contra sextum nechrání. O tom, tušíme, nebude pochybovati nikdo. Než, namítne se nám snad: to připouštíme, ale poklesky ženatých jsou a zůstávají přece jen řídkými případy a kdyby se ženili kněží, bylo by těch nevěr manželských ještě méně; ovšem připouštíme, že by byly, že by i manželství kněží nevyplemenilo docela hříchy proti čistotě, čili cizoložství.

Nám tato námitka stačí. Hříchy by trvaly dále, byť nejevili se tak četně, jako dosud. Bez hříchů by tedy ani ženatí kněží nebyli, čili manželství by poklesky ty obmezilo, ale nevykořenilo. A ručí nám potom někdo za to, že by při té známé přízni a lásce nevěrců a nepřátel kněžstva a víry katolické jednotlivé případy velice řídké se negeneralizovaly, na celý stav se nepřenesly, celému stavu se neimputovaly? Řekne někdo: Snad, možná! Avšak my pochybujeme dále. Ručí nám někdo za to, že by ženitbou kněží vrátila se víra do srdcí, z nichž dávno byla vypuzena neb vymizela? Přestala by nevěra, zanikl by indifferentismus

již proto, že je kněžstvo ženatým? Nebylo by sociální demokracie, nebylo by zednářstva již? Či myslí opravdu někdo, že tito živlové se obracejí výhradně proti hříchům kněžstva? Pochybujeme a popíráme. Zášť a ostří zloby jedovaté obrací se proti víře Kristově a k podlomení a ku zničení této víry slouží hanobení kněžstva jako prostředek, ovšem prostředek snad nejvydatnější. Ale v boji proti víře by se neustalo ani zrušením coelibátu.

Neprátele by si našli jiné prostředky, když by kněz byl ženat. Jak již vzpomenu, generalisovaly by se ojedinělé poklesky nevěry manželské a říkalo by se, kněžstvo je vilné, prostopášné, ukazovalo by se na jeho slastičný život, že mu ničeho neschází, že má všecko pohodlí na světě, půvabné ženy a stav kněžský by se činil směšným. Řekne někdo, to jsou lapálie, proč se to neděje u židů, u protestantů a jinde. Pravili jsme, jak protestanté (a i židé) o svých kazatelích ničeho nefeknou a provinění jejich zakrývají pláštěm mlčelivosti. Pouze katolík se zahodí sveden byv čtením špatných listů a má radost, mluví-li se špatně o jeho knězi.

Proč se nehanobí tak otevřeně víra, proč se nešpiní církve a její instituce tak systematicky? Proč se béře kněžstvo za předmět nájezdů? S vírou a církví jde to těžko. Jest tu totiž § 112 a následující, pak § 303 a násl. trestního zákona jednající o rušení náboženství, urážkách uznané církve a to zapáchá trestem případně i kriminálem. Ne tak kněz jakožto osoba. Ty listy buď vědí, že kněz se dá zastrašiti, vědí, že se neodvážá aspoň v každém případě je soudně stíhati, protože se obyčejně nedozví, co o něm který list píše a pak — chce míti raději pokoj, je-li zvinen. A kdyby i byl vinen, bojí se, neb si myslí, že by věc přišla do veřejnosti. Žádný kněz neví, že při žalobách při urážce na cti, při vytahování špatných věcí života soukromého neb rodinného na veřejnost žádný důkaz pravdy se nepřipouští, že může tedy směle žalovat a hanobce že bude odsouzen, byť měl i pravdu. Takové věci se nesmějí mluvit ani psáti. Kdyby každý stíhati chtěl urážce, brzo by jim zašla chuť. Ale o tom jindy.

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Dokončení.

III.

Ještě velmě mnoho mi na srdci leží. Protož viztež a přichyltež ucho své pilně byste další naučení přijali, v mysli své hluboko položili, jim srozuměli a srozumějce neliknovali se skutkem je plniti. Aj, národe milý, oko mé vody vylévá, ano, spatřuje, kteraké škodné úrazy sobě působíš nesvorností svou. Bohdejž byste, husité nejmilejší, tak ve všem za jeden muž stáli, bohdejž byste se v každé věci tak sjednávali vespolně jako v oslavování mém se svorně sjednáváte! Aj, nepřátelé zálohy vám činí a mnohá osidla jsou polékli, před kterýmižto těžko ostan ete, nepokajete-li se z nesvornosti své. Ano každý své rozumy má, jeden s dr uhým se hrdlí, popudné řeči se vedou a lásky křesťanské pohříchu den na den ubývá. Kteraký to řád křesťanský ve vás, Čechové věrní? Znamenejte, že to jalová láska k vlasti, druh-li druhu hruběji lajete, než svým hněvným odpovědníkům jinorodým. Jáť mněl, by pod štítem mým národ husitský se v hromadu sebral k práci plodné a úsilovné. Pohříchu mé čekání daremní bylo. Kdykolivěk má den mé slavy nadějti, tuť se věrně v jedno schuknete; než po té ihned do sebe rubáte a jdete cestami rozdílnými, protimyslnými. V tom-li žádost dbanlivá po blaženství země rodné? Budete-li tak nejednotni jakožto byli husité staří, jistě vlast svou obmalomocníte a nad jámu zkázy ji nachýlíte; jakož dobře věděti můžete, kteraktě starohusité boji občanskými zemi českou plundrovali, šacovali a zhoubu sobě obmysl ovali. Táborští změtenci v Praze láli jsou mistrům z universí, kteřížto moji osobní přátelé byli, poněvadž tito nechtěli vedle vynálezků jejich kázati. A tak jsou se vnuknutím ďábelským proti mistrům vztekli, až žádali, aby byli moji učení a hor-

líví přátelé tito jakožto svůdci a protivníci pravých kněží z mordování neb ztopení neb z města jak psi vyvedeni. A kázali jsou, aby všichni jejich odporníci vězením a stínáním hlav zkrocováni a z města vyhošťováni byli.

A tomu na odpor později strana řádu dbanlivá opět proti bludníkům v ten rozum rozsoudila, by každý zmatečnick neústupný byl zamordován. Napsali jsou totiž Pražané, že pakli by kterýkoliv kacíf »v bludích shledán byl neústupně: tehdy buď nad jeho životem popraveno, jakož to nad bludným neústupným sluší.«

A již dříve ustavili jsou kališníci inkvisici kterakous, jenžto měla vynálezky kacífské podtrhávati. Neb jsou se v Praze husité proti Táborům a ukrutnému Janu Želivskému snesli na věci následující: »Z každého města aby vybráno bylo mužův padesáte hodných, do nichž by žádného domnění bludův nebylo, a ti aby se pilně ptali na pikardy a na ty, kteří by těm neb jiným bludům anebo jiným všetečnostíem nakládali, a zvláště kněžím, kteříž by se z poslušenství mistrův našich za starší vydaných vytrhali, a ti aby plnou moc měli takové do vazby dávatí, bez nichž nižádný jiný do vazby daný propuštěn býti nikoli nemá.«

Aj, z toho poznejte, kterakttě skrovná láska v prostředku mých velebitelů vládl. Táboři z hrozného vzteku mnoho kněží kališných zamordovali a pražští husité pomstili opět hranicí i mečem nad změtenci krvavými. A nejposléze řezí hroznou u Lipan je zhubili, by mohl v zemi pokoj přebývati. A vy, bratří, ve svárech a přích těmto husitům starým podobnými se činíte. Neválíte vespolně ovšem cepy, sudlicemi a hranicí; vám menší braň jest dostatečná. Nebť péry malými, v jedu nepřízně namáčenými do sebe bodete. A věztež, že bodení touto ocelovou braní škodněji působí než rány z hmoždířů palných. Aj, vůdcové národa, pomněte, že vašimi boji osobními vlast ničeho dobrého nezísktíte, byste mne stonásobně více ještě chvalami svými vynášeli. Ihned klerikáli proti vám důvody hmatlivé mti budou v rukou svých, řkouce s posměškem: »Hle, jak se napořád korčí a nesnadí vespolně přátelé Husovi; jest se věrně strachovati tudíž, by nesvornost, zabylost a nesnáze všelikteraké horší ještě nebyly, až v každé obci pomník Husův státi bude. Tito spletenci sami nevědí, kudy kam, než to přece vysoce si vyhrazují, že na gruntu Husově národ spasiti dovedou.«

Budiž mi přepuštěno, vlast českou k vozu jakémus připodobniti. A na tom voze Čechové poutníčkové sedí, čekajíce, by je vůz k pokroku a blaženství táhl. A vozatají vozu toho jsou vůdcové národa, totiž literáti, doktoři, poslancové. Ti vozem hýbají. Než pohříchu kterak si tito počínají? Jistě huře než onino vozatajové táborští, kteřížto vozu své vždycky k vítězství sešikovali, neboť vozatajové novotní vozem vlasti každou chvíli jinak zatáčejí. Jeden táhne k předu, druhý do zadu, některý bokem do vozu se opírá, jiný šourem vůz tlačiti se snaží.

A tak vůz v bahně a kalu stojí, s místa se nehýbaje, a při tom až po nápravu do bažiny nezdravě zapadaje, stálým cásáním a šubáním vůdců jen škodu bera, až mnohý poutníček hořké slzy vylévá.

A zlostní protivníci na vůz vskakují, košinu trhají, poutníčky loupí a střely kalené na ně mečí. Ó, jak bude, až Hospodin jednou vzkřikne: »Dejte počet z lidí, které jste měli vésti ke spasení a nevedí i jste; dejte počet z lidí, kteréž jste měli vésti k mravní a náboženské nápravě a svodili jste na cesty křivé a kluzké!

Ó, hyběť bude těm, kteřížto Husa sobě obrazí dle pochutí a vášní vlastních a kterýmžto nejvíce jeho odpor proti Římu se líbí. Hyběť těm, kteřížkolivěk neukazují Husa takým, jakým právě byl a pod kloboučkem jeho oslavy jedné k rebelii a k lání na sbor římský křesťánky sprostné svodí.

Aj, mnozí velmi rádi o mé statečnosti brepci, než jak by věeno býti mělo a kterakým během větší mravnosti by se v národu dosáhlo, o tom mlčí. Neznámenáte-li, že při následování mém mnoho byste se k smyslu klerikálů přichýlili musili? Jedné když se Hus oslavuje — ostatek se napořád pomíjí. Různověrci, ano i mnozí rozumů nekřesťanských přede mnou se kořiti neustávají, než víru mou ani v spisích svých ani skutky svými neosvědčují. A já to dobře znám, že i židé v krámích svých transparenty mé vyvěsili, židy napořád zůstávajíce.

Ano, vím o některých, kteří pekla neuznávají, v angely svaté nevěří, Máteři svatou zhrzí, že ti též mne mocně zvelebují.

Aj, tudíž poctivost přílišnou mi prokazovati neškodí — než víru mou přijati by mnohým potupno a nelibo bylo. A protož bolestivě zřím, že oslava má s sjednocením národa nic činiti nemá. Ono socialista, ono realista, ono radikál, ono mladočech, ono kalvín, ono luterán, a ti všichni mezi sebou se perouce, mnoho mne váží; každý dle svého rozumu povahu mou přebarvuje; tudíž měl-li bych všem se líbiti, musil bych snad nejposléze kropenatým býti. Staré zpravidlo dí, že ni milý Bůh všem se nelíbí; a aj, stranám odporným a protichůdným se líbí Hus celý napořád.

A já to znám, bych z Rýna vstal a znovu v Čechách kázal, že by mi mnozí přátelé nynější láli víceji, než římský kněz za mého života činiti se odvážili.

Papež-knížetem.

JUDr. JAN SOJKA.

Dokázali jsme, že církev jest společností organisovanou jako každý stát, že jest duchovním královstvím s titulem prvního císařství a pravili jsme, že ku svému jednání, ku projevu vůle své má zapotřebí ústředního orgánu, v němž by veškerá její moc se koncentrovala, jenž by církev hájil, o zájmy její se staral a byl nositelem nejvyšší její moci. Mat. 28. 18—19, ib. 16. 19.

Tente ústřední orgán církve jest římský papež, nejvyšší hlava království církevního.

V papežství jest takřka vtělena veškerá moc církve a souhrn práv jí přiznaných přenáší se na hlavu její nejvyšší. Papež, spravuje církev, ne jako její zmocněnec, ne jako její zástupce, nýbrž jako náměstek a zástupce Toho,¹⁾ jenž církev založil mocí práva božského, a to od onoho okamžiku, kdy byl sborem kardinálů zvolen. Jest proto knížetem, panovníkem, suverénem dle práva jak církevního, tak i mezinárodního a přísluší mu jako ostatním suverénům světským (císařům, králům, knížatům) tak zvaná práva výsostná. Jsou pak tato:

1. *Ius omnimodae repraesentationis* — právo všelikého zastoupení na venek. Papež zastupuje církev proti ostatním říším, nabývá církvi práv, výsad, on zavazuje církev oproti světským suverénům. On uděluje tituly a vyznamenání, řády, insignie, hodnosti. Známý jest titul krále uherského: král apoštolský, jehož císař rakousko-uherský užívá, rex orthodoxus, propůjčený polským králům a j. Sám užívá titulu: *«Servus servorum Dei.»* Papež uzavírá smlouvy se státy a jich suverény (konkordáty), vydává a prohlašuje zákony, přijímá mocnáře ve slyšení jakož i jejich diplomatické zástupce.

2. Právo exterritoriality. V čem záleží právo to? Jest to právní fixe, dle které osoba exterritoriální všude se nalézá ve svém území, ať mešká kdekoliv. Právo to všem suverénům příslušící pozůstává v tom, že ať se papež nalézá kdekoliv (nejen v Římě, i mimo Itálii, srovnávej Avignonské papeže) platí o něm právní domněnka, že místo jeho nahodilého pobytu jest územím takřka jemu příslušícím. Nachází se ve svém území, či jinak: hledí se k osobě exterritoriální tak, jakoby území svého vůbec byla neopustila, v něm zůstala a žila. Důsledkem této právní fixe vyjmut jest papež (jako každý suverén) ze vši pravomoci soudní, policejní i správní, leč by, jak se u světských suverénů stává, jel někde na zapřenou (incognito). O osobě exterritorialitou nadané neplatí vůbec zákony pobytu v cizině, na ní vztahují se zákony jejího území a pro papeže rozhodným bude tedy všude právo kanonické.

Z práva exterritoriality vyplývají rozličné immunity. Zavazadla osoby takové se na hranicích neprohlížejí, neplatí se žádné clo z věcí jinak clo podrobených, žádný orgán soudní a policejní nesmí vkročiti do bytu osoby exterritoriální, nesmí tam předsevzítí žádný akt své jurisdikce, osoba taková — pokud je suverénem — musí býti okázale se všemi příslušnými poctami přivítána.

¹⁾ C. 2, D. 22.

Exterritoriality požívají i vyslanci papežovi, personál jej provádějící neb v jednom domě s ním bydlící. Důsledně jest dále zásada ta provedena v principu o tak zvané nedotknutelnosti a posvátnosti papeže, jakož pro světské suverény ústavní práva (státní základní zákony) stanoví.

Osoba papežova jest posvátnou pro úřad posvátný, který zastává, a jest tedy titul, který se mu od věřících dává: svatý Otec, Svatost jen nutný následek tohoto výsostného práva, jest osobou posvátnou, protože říše jeho (církev) jest shromážděním věřících, jež mají mezi sebou obcování (spojení), kteréžto v symbolu apoštolském slove obcováním svatých, jest posvátnou, jelikož v první řadě participuje na imunitě zaručené kleru veškerému a vyplývající z charakteru svěcení kněžstva. Posvátnost musí nutně spojena býti s nedotknutelností (viz *privilegium canonis, fori* atd.)

Každý zločinný čin proti posvátné osobě papežově jest soudobný se zločinem zvaným *crimen laesae majestatis* u světských suverénů, dle výroku Krista však činem proti majestátu Božímu spáchaným, protože Spasitel nazval pohrdání církví (apoštoly) přečinem proti své osobě učiněným slovy: »Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.« Tato imunita osobní jest nerozdílně spojena s imunitou lokální čili reální, jak jsme již podotkli: světská moc (policijní neb soudní orgány) nesmějí vstoupiti do domů, do sídla neb místa, kde se suverén zdržuje, bez předchozího povolení, nesmějí tam konati žádný úřad, nesmějí prohledávati místa neb místnosti, zabaviti korrespondenci neb jiné papíry, vyslýchati přítomné osoby, patřící k personálu suveréna, nesmějí tam ani pronásledovati zločince, jenž se byl do domů suveréna uchýlil, takže dům tento jest jakýmsi dočasným asylem všech, kdož úkrytu v něm hledají. Z cizího místa může suverén spravovati říši svou, přijímati své vyslance a tyto odeslati, jako kdyby sídlem ve vlastním dvoru, může uzavíratí s jinými suverény smlouvy, může přijímati holdování svých i cizích poddaných jakož i pocty mocnářů. To uznává v celém rozsahu mezinárodní právo i o papeži, práva toho nepozbyla Stolice apoštolská událostmi z r. 1871.

3. Papež má jako suverén právo na obřadnost dvorní, zvanou ceremonielem, a na ceremoniel mezinárodní. Mezinárodní obřadnost se týká schůze dvou neb více suverénů, jejich osobního neb písemného styku a obcování a styku diplomatického. Zvláštní způsob ceremonielu je ak zv. *courtoisie*, dle níž se jednotliví mocnářové vespolek oslovují ústně ve psaní slovem: »milý bratře« neb »milovaný bratře«, neb konečně »bratře«; papež pak světské mocnáře oslovuje slovy: »milovanými syny«, pokud jsou katolíky; nekatolíkům dává obvyklý jejich titul: »Vaše Veličenstvo« neb jinak.

Courtoisie papežova není však frázovitou obřadností, není formálním jakýmsi a z ohledu na dvorní mrav zavedeným ceremonielem, nýbrž má svůj právní důvod a podklad v postavení papeže jakožto hlavy nejvyšší, které podrobeni jsou všichni údové církve bez rozdílu stavu a hodnosti, bez ohledu na to, jsou-li tito údové ve světském postavení poddanými neb vrchnostmi. Udové tito, pokud jsou laici, patří vesměs k církvi slyšící a uznávati musí římského papeže za náměstka Kristova zde na zemi, za viditelnou hlavu svou, jemu poslušnost a úctu prokazovají, jak to Kristus chce a poroučí slovy: »Poslušni buďte správců svých« »Kdo vás slyší, mne slyší« a jinde: »Kdo by církve neposlechl, budiž jako pohan.« Církevní právo prioritu papeže nad knížaty světskými na několika místech uznává a vyslovuje. Tak na př. »*imperatores debent Pontificibus subesse non praeesse.*« C. 10. D. 96. c. 11. »*In ecclesiasticis causis regia voluntas sacerdotibus est postponenda.*« C. 3. D. 10.

Papežové primogeniturní postavení své ve světě křesťanském vždy obhajovali a k uznávání jejímu vladaře vybízeli. Tak Řehoř VII. na sněmě v Římě r. 1080, Pius V. bullou »*Regnaus coelis*« r. 1570 výslovně dí, že Bůh ustanovil jednoho panovníka, a tomu odevzdal vládu nade všemi národy a říšemi; totéž prohlásil Pavel IV. v bulle: »*Cum ex apostolatu* ze dne 15./2. 1559 v § 1., že papež římský má plnost moci veškeré na zemi nad národy a říšemi jakožto náměstek Boha a Ježíše Krista

Na stanovisku tom stáli papežové vždy, vynášeli klatby a censury na knížata

světská, sesazovali je s trůnu a dosazovali hodné, dávali uprázdněná knížectví v léna a moc jejich byla v tomto směru uznávána a jí se podrobováno; papež byl suverenním knížetem, ano pánem knížat. Proto ucházeli se panovníci o přízeň římské Stolice, hleděli pomazáním dojíti první hodnosti římského císaře a slibovali za to ochranu církvi a papeži. Tento stav vládl v dobách, kdy světské panství římských papežů bylo tak nepatrným, že o nějaké praeponderanci fyzické žádné řeči nemohlo býti, a i když darováním upevněno bylo panství to, nebylo přece nikdy takovým, aby rozsáhlostí území a počtem obyvatelstva se mohlo vyrovnati královstvím neb říším tehdy existujícím.

Co moc a vliv papežův činilo rozhodným, byla jeho primogeniturní hodnost církevní, byl to primát a nástupnictví na stolci Petrově a náměstnictví Kristovo zde na zemi.

4. Papež uděluje vyznamenání a řády. I tato praerogativa plyne jen výhradně z pojmu suverenity a nikdo dosud neodvážil se papeži práva toho upírati. Právo to vykonává hlava církve jako každý mocnák a řády neb vyznamenání jím udělená nemají menší hodnoty a váhy, jako jiné řády neb tituly světskými panovníky propůjčované. I nyní, kdy apoštolská Stolica obmezena jest pouze na moc svou církevní (duchovní), jest postavení její pro právo mezinárodní právě důležitým a svrchovaným, jako tomu bylo vždy dříve a jak tomu učí i právo církevní. Šířeji rozvedena jest tato pravomocnost v mém spise, který vyjde co nejdříve tiskem nákladem p. V. Kotrby. A tato suverenní moc byla vyloučena z haagské konference míru. Tím se měla dokumentovati bezmocnost a neváznost římské Stolice, která má býti úsilím jistých účencům a vlad škrtnuta z řad suverénů vůbec a postavena na stupeň nižší. Avšak tomu tak není. Ani událostmi r. 1871 nezměnil se poměr papeže ke světským mocnostem, leda ke království italskému, moc duchovní však papeži ani odňata, ani obmezena nebyla, protože jest to nemožným. Papež jako kníže pokoje a míru, byl by jistě zástupcům vlád jednotlivých ukázal v Haagu cestu k trvalému pokoji a k zabezpečení míru světového byl by navrhl prostředek ku smírnému řešení sporných otázek mezinárodních — ale právě tomu se snad mělo na konferenci míru — zabrániti. Výsledek konference té jest znám a nemohl býti také jiným. Nejvíce to může těšiti sv. Otce, že nebyl k ní pozván a že neměl a nemá proto žádné zodpovědnosti.

Črty z katolického Mexika.

(Vyňato z časopisu »Die katholischen Missionen«.)

Psávalo se skorem napořád a ještě doposud se píše, jakoby Španělsko své kolonie bylo pouze vykořisťovalo, demoralisovalo a barbarisovalo. A psalo se tak se zvláštním gustem, protože Španělsko bylo zemí katolickou, mělo katolickou vládu a pak tu svoji pověstnou inkvisici, o níž se mnoho mluví a křičí, ale ví velmi málo. Katolické Španělsko a — korupce na všech stranách, toť zdály se býti dva pojmy, nerozlučně spojené: a tuto korupci potom nepřátelé katolictví spojovali rádi s každou zemí a říší, která měla nátěr jen poněkud katolický. Že však poměry v pravdě nebyly všude a vždy tak špatny, ba někde že světlé stránky úplně mlčením pominuty a popřeny, vysvítá ze zajímavých zpráv, které právě přinášejí německé »Die katholischen Missionen« a to o poměrech v Mexiku. Mexiko svým zločinem, jehož se dopustilo na císaři Maximilianovi, zapsalo se smutně v paměť rakouských národů bez rozdílu; v poslední však době, jak zbudováním kaple smíření vládou mexickou tak i blahosklonným odpuštěním a darem se strany císaře Františka Josefa I. navázány zase přátelštější, dlouho přetřhané styky, s touto republikou. Mexiko bývalo také državou španělskou. Nuže, slyšíme svědky nepředpojaté, i protestanty, jak za své vlády katolické Španělsko a katolické duchovenstvo působilo v Mexiku zvláště na poli charity a civilisace. Ostatně doleji uvedené stati

ze jmenovaných »Die kath. Miss.« okáží nám také poměry nynějšího Mexika ve světle zcela jiném, mnohem příznivějším, nežli jsme si uvykli je představovati.

A) Křesťanská charita.

Křesťanskou lásku a její uskutečňování prohlásil Kristus jako známku svého ducha a své církve. Katolické Mexiko v době starší i novější vykazuje nejkrásnější květy této lásky. »Za časů španělského panství,« píše Wappäus (Handb. der Geogr. u. Statistik I., 2, S. 126) »měly všecky chudobince a nemocnice výhradně duchovní ráz. Tenkrát rozvinulo duchovenstvo vůbec a zvláště řeholní tím větší činnost, čím více důchodů mělo a čím více — mimo vznešené pohnutky — vyžadovala politika církevní, aby křesťanského ducha skutky křesťanské lásky viditelně Indiánům znázorňovaly. S úpadkem stavu duchovního a řeholního, jakož i pro vměšování se světských úřadů ve zprávu zdravotní, jež přivodily převraty politické, četné, dříve založené ústavy dobročinné, zvláště ve hlavním městě, znenáhla hynuly, a to nejdříve ony, jež byly nejlépe dotovány a jejichž majetek nejvíce vábil světské úřady, aby se jich zmocnily . . .«

»Za dřívější doby« — tak žaloval r. 1830 před kongressem tehdejší ministr vnitra, Don Lukas Alaman, u příležitosti tehdejší epidemie neštovic, »bylo lze na dobročinné ústavy řádů špitálských a na tak zv. špitál královský počítati. Ayuntamiento mělo více než dostatečné fondy k opatření nemocných a také fondy jednotlivých obcí byly velmi značny; ale vše to zmizelo; duch reformy (revoluce) zavřel trpícímu člověčenstvu asyly, jež zřídila křesťanská láska, a fondů královského špitálu upotřebeno jinak.« Bohudík nemají dnes tato slova platnosti. Se zavedením pořádku a pokoje vrátil se opět anděl křesťanské lásky a všude buď vzkřísil památníky starších dob, buď nové ústavy stvořil.

»Není kraje na zemi,« tak píše již presbyteriánka Madame Calderon y Barca (Life in Mexico, letter 23.), »kde veřejná i soukromá láska k bližnímu velikomyslně se koná. Já sama na svých cestách vůbec zpozorovala jsem, že účinná láska k bližnímu jest známkou katolických národů.« Nejbohatší dědictví také v tomto směru zanechala dřívější doba španělského panství.

Lummis, často jmenovaný Američan, píše se vřelým zájmem o těchto nevyrovnatelných štípeních, jež sahají až k době »Conquista« dobytí (The awakening of a Nation p. 56. f.). Juž r. 1527 založil Cortez ve třídě Ixtapola, jejíž branou poprvé vjel do města Montezumas, špitál »de Jesus de los Naturales« (Ježíšův špitál pro Indiány) a nadal ho důchody Haciendy v Quernavaca. Po 370 let konal dílo lásky a ještě dnes poskytuje v moderním zařízení (od r. 1838) útulné útočiště 75 trpícím obojího pohlaví. Až dosud spočívá jeho správa a vedení v ruce potomků Cortezových a chová nejlepší podobiznu hrdiny, kterou sám ze Španělska pro špitál poslal. Nese nápis: »Jeho Excellence Don Fernando Cortez, Marquis del Valle, dříve nejvyšší soudce, místodržitel a vrchní velitel Nového Španělska, jeho první dobyvatel, patron a zakladatel tohoto slavného špitálu.«

»Není možno,« pokračuje Lummis, »lidumilné ústavy hlavního města vypočítati, natož popsatí . . . Žádný národ nezaložil ve svých koloniích tolik podobných dobročinných ústavů. Představme si naproti tomu, že Anglie kdysi Novou Anglii posela školami, asyly a chrámy. Juž pouhá představa působí komicky. Ale právě totéž učinilo tupené Španělsko v Novém Španělsku před 300 lety a to po celé šířce i délce oné země, jež tehdy zaujímal okrsek více než 100krát větší nežli Nová Anglie . . .« »Královský špitál pro Indiány byl založen r. 1553. Pokrýval $3\frac{1}{2}$ akru (asi $1\frac{1}{2}$ Hektaru) plochy, jistě dokonale dostačný prostor průměrně pro 220 nemocných. Za hrozného moru r. 1762 bylo v přeplněném ústavě ošetřováno 8361 nemocných. Založení špitálu sv. Ondřeje spadá do roku 1626. »Beneficencia Publica« jediná vydrží dnes 10 ústavů ve městě a vydá měsíčně 100.000 Marek. K tomu náleží mezi jiným průmyslová škola, polepšovna rovněž s průmyslovou školou, asyl pro chudé, jehož prostý zevnějšek skrývá opravdu stkavostný útulek 900 obyvatel, nejvíce dětí, jež zde v ovzduší květin a hudby v užitečných řemeslech jsou vyučovány; byl založen

r. 1765 jako průmyslová škola pro děti Indiánů; dále špitál pro raněné, porodnice (založená od císařovny Charlotty r. 1865), školu pro slepce, blázinec pro muže a jiný pro ženy atd. atd. K tomu přístupují četné a výtečné ústavy soukromé, jež vydržovány jsou příspěvky boháčů.« Starší státní nemocnice mají co nejdříve částečně býti nahrazeny obrovskou nemocnicí s nejmodernějším zařízením, jež má sestávat z 35 zvláštních staveb; rozpočet obnáší 2,400.000 marek. »V roce 1803«, praví Lummis na jiném místě (l. c. str. 51.) »měly městské nemocnice 1100 postelí. Lze klidně tvrditi, že žádné jiné město na světě s poměrným počtem obyvatel (Mexiko mělo tehda 140.000 obyvatel) nemůže se s ním měřiti. Jistě nedostihlo tohoto poměru podnes žádné město Severní Ameriky.« Avšak nikoli pouze v hlavním městě, nýbrž i v jiných městech Mexika lze nalézt všude tyto »emblemy křesťanské lásky«, velikolepé stavby pro všechny druhy bíd.»

»Pokud se týče ústavů lásky a milosrdenství v Mexiku,« dosvědčuje jiné severoamerické dílo cestopisné, »jak ústavy veřejné, tak i soukromé, vyrovnají se i co do počtu i co do rozsáhlosti ústavům Spojených Států, ač-li je docela nepředstihují (Mexico Picturesque Political Progressive, 1888; citováno u Younga, Catholic and Protestant Countries compared p. 402.).«

Částečně zmírnění zákonů namířených proti řádům prospělo přirozeně také křesťanské charitě. Často jsme viděli, že značný počet zvláště ženských kongregací se bez překážky opět svému posvátnému úřadu věnuje. Milosrdné sestry ovšem, které před brutálním vypuzením, jež způsobil »kulturní bojovník« Lerdo de Tejada r. 1875, v zemi tak velikolepou činnost rozvíjely, (čítaly tehdy 410 sester, z nichž z nichž 355 rozených Mexičanek, a ošetřovaly ve 43 ústavech více než 20.000 nemocných a chovanců; srv. ročník 1875, str. 107 a násl.), té doby, kdy Lummis po Mexiku cestoval (počátkem let devadesátých), ještě se nevrátily. »Kdo však,« tak píše, »viděl, jak plíží se žlutá nemoc městem tropickým, jak lidé podél zdí padají a umírají, opuštění od otce i matky, ale ošetřování těmito »dcerami božími«, kdo snad jejich milosrdenství sám na svém chorém těle zakusil, ten bude nucen doufati, že Mexiko tento tvrdý zákon v blízké budoucnosti odvolá.«

Není však dosti na počtu a výtečném zařízení mexických ústavů dobročinných, jemuž neobmezené uznání vyslovili uvedení svědkové, ponejvíce protestanté: pravý křesťanský duch lásky a milosrdenství syje v této zcela katolické zemi svoje květy také na cesty všedního života a občanského styku.

»Zdá se mi,« tak zní pozoruhodné svědectví amerického protestanta, F. R. Gueernsaye (Boston Herald, 10. července 1894), »že praktické působení křesťanství u těch, kdož vážně svoje náboženské předpisy plní, tam směřuje, aby lid vychovalo opravdu humanním. Zde (v Mexiku) vládne mezi rozličnými vrstvami obyvatelstva vzájemná sympathie, která v pravdě má do sebe cosi vznešeného. Zde nebývají chudí lidé zkrátka na veřejný ústav odkazováni, nýbrž u dveří domů samých krmení.

V letních sídlech boháčů lze nalézt zhusta připravený stůl pro slušné, potřebné chudé; zde lze setkat se s dámami, které mají kolem sebe zástup ošetřovanců, s nimiž jednájí nikoli s formální úslužností, nýbrž s láskou, která opravdu prýští ze srdce. Jestliže náhodou se stane člověk svědkem podobné scény, pak samoděk počíná přemýšleti o hlubších silách, které tuto lásku plodí.

»V městech mexických,« píše David A. Wells (Study of Mexiko, 1890, u Younga l. c. p. 402.), »zdá se, že není nějakých aristokratických ulic a bytů; spíše střídají se boháci i chudí bez rozdílu a bydlí nezdědka pod touže střechou.«

Že tato rovnost také v domě Božím nalézá krásného výrazu, často jsme již spatřili. — Nejchudší zebraček těší se tam téměř právům, jako nejvznešenější hidalgo. A jako tento duch křesťanské snášlivosti mezeru mezi třídami a stavy překlenul, tak poutem pravé lásky spojoval již od doby dobytí plémě vítězův a přemožených. Jestliže snad jinde Španělé na Indiánech se prohřešili: dějiny Mexika v této příčině jsou bez poskvrny.

Rozhodně odmítá Lummis (l. c. pag. 32.) sem směřující paušální obvinění. »V Mexiku nebylo žádné mitá (nucené roboty), žádné nucené práce v dolech, žádné práce beze mzdy! Odvolává se na svědectví Alexandra z Humboldtů: »Nikde

nepoživá obyčejný lid ovoce své práce více nežli v Mexiku. Indiánský dělník je chudý, ale svobodný. Jeho postavení třeba dáti přednost před postavením venkovského lidu ve veliké části severní Evropy. S tímžé proslulým badatelem má Lummis za jisté, že Indiáni pod panstvím Španělů v každé přičině získali. Místo aby Indiány na porfyrových oltářích zabíjeli (jako za panství Aztékův), nová vláda je zachránila a vzdělala za občana, sice tak, že z jejich středu vynikající učenci, velcí inženýři, ba i presidenti republiky vyšli. Abychom pochopili, co to znamená a v jak příkrém odporu proti sobě stojí metoda »ušlechtilých« Sasův a »brutálních« Španělů, třeba jen si představiti, zda bychom se byli odhodlali za presidenty Spoj. Států zvoliti Tecumseha, »Červený mrak«, nebo Osceolu (jména indiánských předáků). Mohli bychom snad pátrati po chrámech, jež jsme pro naše domorodce vystavěli, zatím co Španělé jich zbudovali na tisíce, mohli bychom snad podívat se na našich 250.000 Indiánů, kteří zbyli z celých milionů (a to ještě z tohoto zbytku přijde většina na tehdejší území španělské), zatím co jest dokázáno, že Indiáni ne pouze v Mexiku nýbrž i ve španělské Americe vůbec jsou četnější nežli v době dobytí a v postavení nepoměrně lepším. (Z 12,630.863 obyvatel Mexika (r. 1900) je 19% bělochův Kreolů, 43% míšencův a negrů, 38% plnokrevných Indiánů, skoro vesměs civilisovaných.) Dalo by se o tom říci ještě více, ale i to málo, co podáno, postačí, abychom si útořili rozumnější úsudek.

Nesmíme přejíti na tomto místě jinou, krásnou stránku mexického lidu, jež všichni cestovatelé a pozorovatelé uznávají a jenž má vnitřní souvislost s křesťanskou láskou. Jest to vzácná pohostinnost a zdvořilost Mexičanů jak k domácími, tak k cizincům. »Nemohu,« svědčí Lummis (l. c. p. 101.), »dosti vynachváliti nezměrné zdvořilosti toho lidu, k němuž cizinci mívají zhusta tak málo slušnosti. Od posledního žebráčka až k urozenému šlechtici zachoval si španělský Američan dědictví dobrých způsobů. Jeho způsob oslovení dělalo by čest každému dvořenínovi a propůjčuje i nejhudší chýži svůj lesk.«

✧ ✧ ✧ ✧ FEUILLETON. ✧ ✧ ✧ ✧

Kulturní črty.

K. Že bohatství na světě není vším, je dávno známá věc, což ale doposud nepřekáží chudásům tvrditi, že kdo má hodně peněz, musí býti šťastným.

— Šťastným? — dí na to slečna Rochefellerova, dcera amerického miliardáře, která nedávno cestovala po Evropě, — může si snad někdo štěstí za peníze koupiti? Což není na světě mnoho věcí, které nás mohou učiniti velmi nešťastnými, aniž bychom je mohli penězi od sebe odvrátiti? A pak, nejsou-liž tak zvaní mazlíci štěstěny o mnoho citlivější před ranami osudu, nežli lidé, kteří na světě málo štěstí — tak zvaného — užili? Co se mne týče, já šťastna nejsem. Řekněte to všem, kteříž mi bohatství závidí.

Vliv bohatství na výchovu dětí velikých boháčů působí neblaze. Bohatství je mnohdy kazí na dobro.

Hrozné věci vypravují se v Americe o Pulmannových blížencích. Pulmann je nazýván králem železnic. Jeden z nich, ačkoliv již ženat, přikoupil si ještě ženu jakéhos hudebního skladatele za půl milionu dolarů, dle čehož zdá se, že v Americe cizoložství penězi může se opentliti.

V jižních státech severní Ameriky existuje klub ze synů milionářů, kteří si najali dva lidi: bělocha a černocho, aby je štváli svými psy. Dají jim několik set kroků napřed, načež za nimi pošlou psy. Taková vyrazení si dělají. V kterémsi lázeňském městě často hořelo a ukázalo se, že požáry způsobuje Bell, syn milionáře. Tentýž přiznal se, že proto zapálil jeden dům, aby měl divadlo na požár, na hašení na křik a pláč lidí. Dali ho do blázince. Jaký je to trest pro otce, když vidí, jak se mu při všem bohatství zvrhl jeho syn? O Mayeru Amšelovi baronu z Rotsildů je známo, že si ukládal nejpřísnější pokuty a posty, jimiž chtěl Pána Boha uprositi, aby mu daroval děti. — Ale marně. O manželském životě miliardářů vypravují se krásné věci. Milionář Bold, bratr pověstné kněžny Chimayové,

musil se dáti od své první manželky soudně rozvésti, pro dokázané cizoložství a když se oženil s druhou, byl po druhé rozveden pro chlast a jiné špatnosti. Dcera amerického milionáře Goulda byla dána pod poručníka, protože za tři léta manželského života nadělala 21 milionů marek dluhů.

Rozumní se, že milionáři podléhají nejrůznějším nemocím, o nichž chudšas nemívá ani zdání. Nejvíce trpí na žaludečního raka, protože se často přežírají. Milionář Daly zemřel v 58. roce, protože žaludek již žádné krmě nepřijímal.

Nejbohatší člověk na světě záviděl svému poslednímu nádenníku zdravý žaludek, kdežto on sám jako dítě živiti se musí výhradně mlékem a chlebem.

R. 1886 zemřelý Mayer Rotšild následkem ohluchnutí odhodlal se k samotářskému životu. Žil jako poustevník.

Údělem milionářů je strach před lupiči a vrahy. Jako mocnářové dnes obklopují se policejními strážníky, tak i milionáři mívají kolem sebe mnoho tajných. Navštíví-li je někdo cizí, dívají se úzkostlivě na jejich ruce, nesahají-li do kapsy pro revolver. Nathanael Rotšild, když ho jednou dva peněžníci z Paříže navštívili a když spatřil, jak oba najednou do náprsních kapes sahají, jal se křičeti: Vrazi, vrazi! — Nesahali pro revolyvery, nýbrž pro doporučující listy.

Když k témuž Rotšildovi kdosi posledně pravil: — Vy musíte býti šťastným mužem, odvětil: já šťastným! Jak pak bych mohl býti šťastným! když často dožívám před jídlem dopisy obsahu tohoto: nepošlete-li mi okamžitě 3000 zl., zastřelím vás. Já a štěstí je od sebe daleko jako nebe a peklo.

Stejnou písničku zpívají též milionáři amerikánští. Nejdobročinnější z nich paní Helena Gouldova, jež na sta již rodin ze záhuby vysvobodila, je od nestydatých žebráků tou měrou obtěžována, že musí se dávatí hlídati od tajných policejních strážníků z bázně, aby mezi žebrající nevzloudil se nějaký lupič.

Že by bohatství člověka činilo veselým, není též pravda. Milionář Laisdof Laathyik zapřisáhl se, že žádný ze smrtelníků nespasí holou jeho tvář. Nosí stále škrabošku a zlobí se náramně, hlásí-li se k němu nějaká návštěva.

Ba ani před zločinem neubrání bohatství. V Paříži zatkla policie jakého Fevrota v okamžiku, když se chtěl vloupat do krámu. Ukázalo se, že to byl milionář. Z dlouhé chvíle stal prý se náčelníkem lupičské bandy.

Kdysi tázal se německý básník milionáře barona Rotšilda:

— Jak se vede panu baronu? —

— Jsem potřeštěný, — odvětil.

— Neuvěřím to, dokud mi neukážete, jak se peníze vyhazují oknem. —

— To je právě ta střeštěnost, že časem nevyhazují peníze oknem. —

Nejlepším údělem člověka je: zdraví a svatá spokojenost, kteráž vydobývá se ctostným, nábožným životem.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Válka **německých bratří** mezi sebou je stále divočejší. Dne 15. srpna usnesl se výkonný výbor klubu německých pokrokových poslanců na sněmě království českého na resoluci, ve které se praví: Požadavek všenněmecký, aby se upustilo od administrativního rozdělení země a germanisací české většiny obyvatelstva urovnala dráha k připojení (!) k říši německé, se ukázal netoliko prakticky nesplnitelným, ale také způsobilým ohroziti trvale postavení němectva nejen v zemi, ale i v říši, za kterouž příčinou co nejvydatnější zastoupení oněch zásad, jež pokroková strana vždy pevně zachovávala, dvojnásob jest nutnějším,

ježto zlepšení dosavadního stavu Němců v Čechách toliko co nejpřesnějším národním o d l o u č e n í m, a samosprávou národní uskutečněno býti může. Libérální noviny troubí sice z plných plic, aby posilnily tuto resoluci Pradovců, ale zdá se, že věc jejich jest ztracena. Všenněmci vítězí.

Ke **spravedlivé rovnoprávnosti** přihlásil se znova Dr. Kathrein listem ke »Spolku jižní marky« v němž praví: »Chceme za dobré právo Němců v Rakousku a společně s jinými r o v n o p r á v n ý m i národy proti každému nepříteli dynastie a říše se postaviti.«

Proti **moravské akci vyrov-**

navací píše Dr. Stránský dlouhé články v »Lid. Novinách.« Nár. Listy denně též bojí dílo to, kterým ostatně dle uveřejněných zpráv nebylo by českému lidu na Moravě valně poslouženo.

Mezi **Čechy a Poláky** ve Slezsku dochází nyní k stálým třenicím. Jež jsou na závadu vzrůstu našemu a z nichž mají velikou radost Němci domácí i přistěhovalí (façony Brassovy).

Český živel ve Vídni nesmí se hnouti. Ač bylo napočteno r. 1900 ve Vídni 102 974 Čechů a je tam přes 20.000 dětí nalézá se tam jediná česká škola s právem veřejnosti. Ale v Praze mají Němci 6 veřejných škol obecných a měštanských s 55 třídami, v nichž bylo 2945 dětí (něm jazyka bylo jen 1935 dětí.)

Na sjezdu delegátů **Ústředního spolku jednot učitelských** v král. Českém dne 8. srpna byl s pochvalou uvítán přípis předsedy něm. spolku učitelského. — Jednalo se skoro vesměs jen o otázce zvýšení platů učitelských.

Němci rádi by dostali do ministerstva svého **min.-krajana**. Ale požadavek ten rozbije se jednak o otázku osobní, — mají Němci nadbytek kandidátů ministerských a pak z důvodů věcných, protože mají i v Koerbrově ministerstvu přece aspoň šest svých stranníků.

Obmýšlené znešvaření památného **Karlova mostu** v Praze rozčeřilo vlny našeho života soukromého i veřejného neobyčejně. Zdá se, že liberálové jsou pro znešvaření, kdežto staročeská strana a část Fricovců jsou pro zachování starého rázu.

Posl. **Šusteršič** bičoval na schůzi dne 12. srpna v Lublani nepřátelské stanovisko některých mladočeských poslanců ke slovinské straně, katolicko-národní.

* * *

V **Německu** nařízen byl smutek za zemřelou císařovnu Bedřichovou, jež zemřela jako filosofický stoik. Pohřbena

byla 13. srpna. Německá divadla musila býti zavřena na týden. Ale berlínské krčmy a zejména tři obrovské »balllokály«, kde se schází každý večer tisíce zhyralců mužských i ženských — směly provozovati své tance a rejdy nerušeně dál. — Tak rozhodla berlínská policie.

Proti **celnímu tarifu německému**, jenž je prohlášen od pruských agrárníků i professorů na př. Phillipowicze, Wagnera, Schmollera a pod. za výbornou baštu proti americkému dovozu vzmáhá se v samém Německu veliký odpor. Zejména něm.-židovské (barsovní) listy, jež podporují spekulanty obilní, nařikají. Spravedlivý protest pronášejí průmyslníci a živnostníci, kteří, zdrazil-li se chléb, budou musiti zdraziti cenu výrobků, mzdu a pod. Rusko chce odpověděti na zvýšený celní tarif německý — zvýšením tarifu svého. V Rakousku jsou náhledy různé. Průmyslníci a zemědělci protestují, — jdeť polovina všeho našeho vývozu do Německa (942 mill. korun), což nyní přestane. Ale všenněmecká strana se raduje, že takto dojde k celní unii středoevropské, čímž se sblížíme s Německem ještě víc než posud.

Hr. **Waldersee** vrátiv se 6. srpna z Číny, byl uvítán v Hamburce jako největší vojevůdce světa veškerého. Týž promluvil několik dlouhých řečí o německých bojích, jež vzbudily většinou odpor v neodvislém tisku německém, který posměšně volá: Waldersee chce býti kancléřem! Hr. Waldersee prohlašuje též že mezi Francií a Německem válka za nynějších poměrů jest — nemožná.

Proti **Anglii** zdvihá se po příkladě nepoddajných Burů, kteří lorda Kitchenera, Frencha a ostatní generály stále drží v šachu, Malta, Egypt a část Indie. Zasloužená odplata přijde.

V **Itálii** zemřel dne 11. srpna býv. ministr Francesco Crispi, muž revolučního ducha, nenáviděný pro svou tvrdou, lstivou a prospěchářskou povahu. Pohřben byl církevně!

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Urážky katolického duchovenstva nejen ve Španělech, Francii, Německu, Itálii, ale i u nás jsou denně nápadnější. Pracuje se dle dobře

rozmyšleného plánu. V poslední době »Čas«, »Česká Demokracie«, »Právo lidu« a pod. závodí spolu ve snižování biskupů, farářů a kaplanů. Bylo by záhodno, aby

zřejmě lživé, vymyšlené a velmi nebezpečně působící zprávy oněch listů byly někým uváděny na pravou míru. Jak se dovídáme, hodlá konsistoř pražská ve věci té zakročiti. Chce totiž nechat čísti denně od kněze jednoho listy nepřátelské a pak v zájmu svém i kněžstva posílati úřední opravy, jak to činí na příklad c. k. hejtmanství, jež podobně také zastává se podřízených orgánů svých. Kéž se stane tak co nejdříve a co nejdůkladněji!

Ministr Dr. J. Kaizl †. Právě dochází telegrafická zpráva z Tábora, že bývalý ministr financí Dr. Jos. Kaizl, který minulou sobotu na zámku miškovském onemocněl, zákeřné nemoci podlehl, jsa teprve 47 let stár. — Dr. Kaizl zanechává tu mladistvou choť a dvě dcerušky, z nichž jedna čítá 5 a druhá 2 leta. Mrtvola dra Kaizla bude ve středu převezena do Pantheonu na vyšehradském hřbitově.

Výbor »Brněnské Matice Školské« prosí českou veřejnost, by ujala se sbírky na „**Cyriilo-Methodějský dar**“. Náklad na 11 školek mateřských o 16 odděleních, které spolek vydržuje v Brně pro české ditky, dosáhl loňského roku 29.887 K 80 h, a letošního roku dle dosavadního stavu však tento obnos převyšší. Bohužel klesají však příjmy »Brněnské Matice školské«, která jest poukázána jediné na štědroutavost českého lidu, a den ke dni stává se tísnivější starost, kde a odkud zaopatřiti potřebnou úhradu na vznešený, nad jiné záslužný úkol spolku. Na 3000 českých dětí plní dnes české školy národní v Brně, kde ještě r. 1878 nebylo ani jediné české školy obecné! A v opatrovnách svých na 13000 dítek ošetřuje jako drahý materiál pro školy obecné, jichž každé nově zřízené oddělení znamená zase jedno vítězství po zdoluhavém, těžkém a vysilujícím zápase, ale zároveň také pobídka k novému boji. Přispěj, kdo můžeš!

Papež není Bohem. Tuto frázi na hanobení hlavy církve a ostouzení katolíků pronesl protestant a poslanec Rud. Berger minulého týdne na sjezdu lidové strany německé ve Vídni, kde vykládal, že »heslo ‚pryč od Říma‘ není politickou pletichou, nýbrž prý přirozeným výronem smýšlení lidu. ‚Pryč od Říma‘ není prý ještě ‚pryč od Rakouska‘, neboť papež ještě není Bohem a Řím ještě není

Rakouskem. Nikdo prý nesvádí k odpadnutí od katolické víry, nýbrž u Němců prý jde každý za svou tužbou.« A posluchači mu věřili. Nikomu nenapadlo uvažovati, zda to, co protestant Berger praví, je pravda, žádný nepřemýšlel, jestli katolická církev vyhlásila kdy papeže za Boha. Papež však zastává božský úřad, v němž je náměstkem Syna Božího jakožto viditelná hlava církve. Tak mluví zášť a nepravda. Kdyby se duše nekupovaly, neodpadla by ani jedna, jak tomu bylo, než vystoupil Wolf a Schönerer.

„Radhošť“ v Prostějově. 17. a 18. srpna konal tento podpůrný spolek sjezd studentstva z Moravy a zvolil si za místo sjezdu Prostějov. Byla divadla, tance, pitky, přednášky, proměnády a průvody, ale v kostele nebyli korporativně. Potom má katolík súčastnit se takových lidových sjezdů a podporovat »Radhošť«.

Židé a Hus. »Samostatnost« ptá se, zda se mohou čeští židé súčastniti oslavy Husovy? A odpovídá: myslíme, že poctiví židé směle se mohou oslav Husových súčastniti. Neoslavujeme v Husovi pouze národního hrdinu, nýbrž i bojovníka proti autoritě římského papežství, bojovníka za svobodu lidskou a odpůrce bezpráví a duševního útlaku, jímž celé lidstvo tedy i židé za církevního absolutismu trpěli. Každý milovník svobody a spravedlnosti může se tedy k dědictví Husovu hlásiti, aniž by při tom matriková konfesse padala na váhu.« Poznámek k tomu netřeba. Podotýkáme, že »Samostatnost« má takovou úctu před židy, že je píše s Ž.

Nešťastná smrt. Zemřelý Crispi byl zednářem. Na smrtelné posteli byl by rád se smířil s Bohem, ale nesměl. Zednáři totiž drží každého přívržence svého pod přísnou kontrolou, jen, aby tam nemohl přijíti katolický kněz.

Židovské noviny, občas vypočítávají, jak se **šlechta rodová** směšuje se **šlechtou peněžní**. Rozumí se, že při tom vždy padá svit vlastně z peněz na »ubohého knížete, barona neb lorda, jenž směl se sblížiti s dcerou majitele bavlnářských továren nebo s bursovním spekulantem. V č. 224 přináší »Prager Tagblatt« obšírný feuilleton od Adolfa Oppenheima (žida): »Der Heirathsmarkt des Theaters«, v němž se líčí, jak mnoho hereček, zpěvaček, tanečnic a pod. z divadelních prken vstoupilo do komnat

knížecích a královských jako panovnice. Mezi jinými uvádějí se tyto případy: ze syna balleriny — arcibiskup v Cambrey, Taglioni (tanečnice) vstoupila v úzký styk se šlechtickými rody ve Francii a Rakousku. Neboť její dcery se vdaly vznešeně. Princ Albert pruský oženil se s tanečnicí T. Elsslerovou, král Ferdinand II. portugalský oženil se se zpěvačkou z New-Yorku, kníže Alex. Battenberg oženil se se zpěvačkou Leisingrovou, princ Jindřich Hessenský oženil se s Emilií Milenou (zpěvačkou), kníže Testičev se zpěvačkou Herminou Meyerhoffovou princ Bedřich Vilém Hanavský se zpěvačkou Alb. Stauberovou atd. »Panující domy Wittelsbachů a Habsburgů oficiálně i neoficiálně uzavřely mnoho sňatků s tanečnicemi a zpěvačkami,« praví se doslovně. Na př. vévoda Ludvík Bavorský oženil se (1859) se zpěvačkou Mendelovou a po její smrti s tanečnicí Barthovou. Vévoda Jiří II. sasko-meiningenský oženil se s herečkou Ell. Franzovou, vévoda Arnošt Alex. virtemberský oženil se se zpěvačkou Natalií Eschbornovou, kníže Sulkovský pojal za choť Idu Jägrovu, kníže Pavel Thurn Taxis oženil se s Alžbětou Kreuzerovou, kníže Rudolf Lichtenstein oženil se s Hedvikou Steinovou atd. — Zejména v Itálii, Anglii atd. mnoho podobných manželství se uzavírá. »Pr. Tagblatt« ve svých rádcích dává znáti svému čtenářstvu, že umění divadelní stojí za to, aby se zástupkyně jeho dostaly do vrstev nejvyšších.

Policejní omnipotence. Čím více upadá v kruzích občanstva řád, kázeň a bratrství, tím více stoupá ona instituce, která se nazývá policejní mocí. Je to patrné na schůzích, na kterých srazí se názory stran si odporých ostřeji. Schůze taková je — rozpuštěna a výsledek debat rovná se nule. Je to patrné na tisku, hlavně denním. Co zakusila žurnalistika, jež bez ohledu v pravo i v levo odhalovala neplechý a bičovala protekcionářství a různé nesprávnosti. Konfiskace za konfiskací stíhá nepohodlný list. A podobně ve všech oborech veřejných veliký je vliv aparátu policejního, takže se říká nebezpečně: všemohoucí policie. Hledme jen na př. na škaredý zlovyk propůjčovati vykřičené místnosti policejním konfidentům! Kolikrát sousedstvo některého takového domu (»salonu«) podalo již

stížnosti, prosby, petice a všeho druhu skroušené i rozhodné spisy k instanci příslušné, aby se místnost ta vzhledem na blízkou školu, kostel, četnou frekvenci a pod. zrušila. Vše marno. Dnes chceme na jinou věc poukázati, totiž na úřad policejních lékařů. Je to zajisté dobře myšleno. Ale jak se mnohdy věc provádí. Pisatel těchto řádků volán byl nedávno o půl 11. hod. večer k nemocné 20leté dívce, jež blouznila v horečce (dva dny pořádně se nenajedla a při tom vykonala větší cestu), že musí umřít. Lidé přítomní u lůžka děvčete toho pomodlili se, matka (vdova) dceři domluvila a děvče se upokojilo, že se i zasmálo svému nápadu. Tu vstoupil do světnice policejní lékař dr. P., jenž sedl ihned k dívce a spustil velmi rychlým způsobem: »Co je vám?« »Chtěla jsem umřít,« řekla dívka. »Proč jste chtěla umřít? Každý kdo něco dělá, musí mít nějakou příčinu, nějaký důvod.« »Myslila jsem, že umru jako Pán Ježíš, že to snad jiným poslouží, vždýť jsem ještě mladá.« »Jako Pán Ježíš? Vy přec víte, po smrti že nic není...« Děvče začlo namítati. Přerušil jsem lékaře, že to jsou čistě theologické otázky. Zhurta odsekl: »Já vím, co mám dělat. Ostatně počkám, až odejdete.« Na to vyšel ze světnice. Hleděl jsem matku, děvče i dvě přítomné ženy, jež vzdychajíce pravily: on ji chce dát do blázince, upokojiti. Na to jsem odešel. Lékař vstoupil znova. Na chodbě bylo plno lidí — mezi nimi strážník v plné výzbroji. — Dívka ta byla rozrušena nejen nespořádaným způsobem stravy, ale i svými družkami (pracovala v továrně na kravaty) a pak četbou románů, jichž seznam pisatel si od ní vzal. Ale tu se hned začne: náboženská (!) blouznivost! — Lékař, jenž si zavolal kol. polic. lékaře, řekl pak matce: »Vidíte, proč ji berete do kostela.« (Doslava!) — Děvče to bylo ponecháno zatím u matky. Ale má pohroženo, že ihned přijde do blázince, jestli... Taková je ta tak zv. omnipotence.

Jak se vyučuje. V N. L. č. 206. dne 28. července t. r. stěžuje si jeden z vůdců »pokrokového hnutí v českém učitelstvu«, který schvaluje metodu Makovičky, Mrazíka, Černého atd., že následkem pěstění Herbartovských zásad zanedbala se pravá paedagogika. Mimo jiné podává následující ukázkou vyučo-

vání: »V Čechách v jednom okrese musí učitelé počtům učiti takto: **I. Ťuk!** (Učitel nemluví, nýbrž ťukne na stůl a ukáže prutem na černý papír s úkolem: »4 l jsou 96 h, zač je 5 l«. Všichni žáci musí se hlásiti jen pravou rukou, jen po obličej zdviženou, jen s nataženými prsty. Učitel vyvolá žáka A, jenž úkol přečte, ostatní žáci ruce složí). **II. Ťuk!** (Učitel ukáže na 1. tabulku se slovem: Opakuj! Všichni žáci se hlásí, opakuje vyvolaný žák B). **III. Ťuk!** (K opakování žáka C). **IV. Ťuk!** (= dost). **V. Ťuk!** (Učitel ukáže na 2. tabulku se slovem: Rozbor. Hlásí se, kdo to dovede, odpoví žák D). **I. Ťuk!** (Opakuje rozbor žák E). **VII. Ťuk!** (Opakuje rozbor žák F). **VIII. Ťuk!** (= dost). **IX. Ťuk!** (Učitel ukáže na 3. tabulku se slovem úsudek. Hlásí se, kdo dovede, odpoví žák G). **X. Ťuk!** (Učitel ukáže na 4. tabulku se slovem: Výpočet. Hlásí se, kdo to dovede, odpoví žák H.). **XI. Ťuk!** (Opakuje výpočet žák J). **XII. Ťuk!** (Učitel ukáže na 5. tabulku se slovem: Odpověď. Hlásí se, kdo to dovede, odpoví žák K). A nikde není dnes ochrany proti tomuto patrnému ublížení dětského ducha!« Pak se divme, že ze školy nynější vychází tolik umofených bytostí, že je tak málo charakterů, že mládež nezná ideálů, že zaniká u nás pěstění krásna. Konečně snad dojde zase ke staré, dobré paedagogice klerikální! Jinde naříkají učitelé středních škol, že se nalézají pod nesnesitelným tlakem. Mezi jiným praví, že veřejné slavnosti na konec školního roku neměly býti nikdy zrušeny, že to bylo osvěžení a poučení, kdežto nynější rozdávání vysvědčení jest prázdnu, studenou formalitou!

Všeněmci. Brněnský »Volks-

freund« seřadil všech 21 Všeněmců pod sebe takto: Hannich, Wolf, Schalk, Lindner, Herzog, Bareuter, Kittel, Kutscher, Hofer, Berger, Tschau, Hauk, Kasper, Kliemann, Schreiter, Iro, Eisenkolb, Pacher, Schönerer, Dötz, Stein. Dostaneme z toho pravý charakter jejich: alldeutsche Gauklerbande = všenešmecká kejklířská banda.

„Spolek Gustava Adolfa“ přišel při krachu lipské banky bezmála o 200.000 marek, které tam měl uloženy, proto začíná celé hnutí »pryč od Říma« váznouti, jelikož ostatní banky jsou krachem tím dotknuty, nemohou spolky protestantské podporovati a chudina sama nemá. Dočkáme se tedy snad brzo konce této propagandy nemravné a vlastizrádné.

Král anglický a přísaha.

Jak »Münc. Allg. Nachr.« sdělují, skládal nový král anglický Eduard III. divným způsobem přísahu, že to každému bylo nápadným. Jak známo, je v přísežní formulě klausule obsahující urážku církve katolické, nazývající ctění svatých pověrou a popírající proměnění v Nejsv. svátosti oltářní. Ačkoliv poslanci katoličtí se namáhali, aby tato formule byla změněna v ten smysl, že by odpadla urážlivá slova, přece bylo vše marno, protestanti anglikánští je přehlasovali. A když prý král četl přísežní formulí, četl pomalu nezávadná slova a jak přišel na ona slova urážlivá, četl rychle, nápadně tiše, tak že ani při něm stojící ministři neslyšeli, co četl. Dále pak četl zase hlasem povýšeným a pomalu. Všichni byli toho mínění, že se král sám styděl urážeti převážnou menšinu svých poddaných a proto si tak počínal. Jelikož tato věc je dnes anachronismem, nedá se dlouho udržeti, protože je mírně řečeno, netaktní a netolerantní.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 22., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Vlast Č. 11., red. T. Škrdle.

Naše Listy. Č. 50. a 51., red. T. Jiroušek.

Ze života pravoslavného duchovenstva v Rusku. Seš. 5. a 6. Napsal Ignát Potapenko, přel. A. G. Stín.

Svatá Země, seš. 15., 16., nakl. V. Kotrba.

Věstník katol. duchovenstva, č. 22., red. ThC. J. Pauly.

Lidový List. Čís. 52. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.

Časopis čes. turistů, č. 8. Red. dr. Jiří Guth.

Náš Domov. Č. 15. a 16., red. Jos. Vejvoda v Olomouci.

Výbor ze spisů Václ. Kosmáka (pro mládež) díl IV., seš. 1. — Brno. Bened. Rajhradští.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba, Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Bilance katolických sjezdů srpnových.

U nás i v Německu konalo se v srpnu několik sjezdů katolických, kde proneseno bylo mnoho případných slov o nynějším stavu katolického obyvatelstva. Kdežto sjezd říšských německých katolíků, v Osnabrücku konaný, nenarazil na žádné nepřátelství, ba domy protestantské byly k počtě účastníků sjezdových také okrášleny, u nás vzbudily katolické sjezdy veliký odpor, a to v radikální části českého i německého lidu.

V Litoměřicích, kdež dne 25. srpna promluvil prof. Pohl o tom, že boj nám byl vnucen, a my se musíme brániti, mimo jiné pravil: V reformaci Lutherově jest kořen všeho zla; liberalismus omlouvá všechny neřesti, schvaluje bezuzdnou svobodu, posílá četnictvo do kostelů atd.; heslem liberalismu a demokracismu je fanatism a terorism, který davy odvrací od Říma, od rakouské dynastie, kdež dále red. Keilmann dovozoval, že spása spočívá v křesťanské domácnosti, kdež rektor Dr. Kordač poukázal na boj zednářstva proti Církvi a kde Jesuita Boissl pravil: Liberalismus sliboval zlaté hory, ale zlato si nechal pro sebe, a lidu dal hory práce, bídy a starosti; postavil mezi národy čínskou zeď národních svárů, porušil autoritu, povýšil blud na vědu, dal světu svobodu, jež se stala smolným věncem v rukou zlých lidí — uspořádali nacionální Němci protestní schůzi, kde mluvili posl. Schreiber, Kutscher a Eisenkolb tak velezrádně, že byla schůze rozpuštěna.

Sjezdu moravských katolíků v Kroměříži (25t—27. srpna) účastnilo se na 15.000 osob. Z řečí pronesených na sjezdě uvádíme Hrubanovu, jenž ostře odsoudil názory lžiliberální, fka: Bojuje se proti klerikalismu, ale tupí se katolicismus. Žurnalistika a kapitál nepřátelský a pohodlní lidé v našem táboře velice škodí. Víra v jednotě církevní nás spasí. Potřebujeme náboženství v životě veřejném, politickém i soukromém. Volá-li se: Pryč od Říma — musíme my volati: k Římu! Když jsme si dali vzíti mnohý stkvost naší individuálnosti, práv a vymoženosti, nedejme si vzíti stkvost kříže sv. víry naší!

Dále promluvil o sociální otázce p. Valoušek, jenž řekl v podstatě: Učinte člověka lepším, spofivějším, poctivějším a mírnějším, a otázka sociální je rozluštěna; naučte lid báti se Boha, aby nepohrdal chudým boháč, a chudas nebrojil proti bohatým — a bude lépe. — O víře a vědě promluvil duchaplně prof. Nábělek, o manželství a křesťanské rodině mluvil nadšeně prof. Dr. Neuschl z Brna.

O významu katolické Církve pronesl jadrnou řeč Dr. Wisnar, o školské otázce zajímavé výchovy pronesl nadučitel Kadlčák, o autoritě v církvi a ve státě za bouřlivé pochvaly hovořil posl. Dr. Stojan.

O spolcích promluvil nadšenou řeč farář Dr. Horský, o katolickém tisku promluvil red. Štábl.

Bylo přijato v různých sekcích mnoho resolucí, zejména ve prospěch pa-
peže, jakožto neodvislého vladaře, a proti oslavování mistra Jana Husa, dále pro
křesťanské řešení otázky sociální, pro odborové sdružování se, pro to, aby dítky
na základech náboženských byly vychovávány, aby zákonodárství nalézalo se
v souladu s pravdou věrouky křesťanské.

Dále vyslovil se sjezd, aby podporována byla myšlenka zřízení katolické
university, aby se konaly veřejné bezplatné vědecké přednášky pro lid, aby kněží
studovali, sbírali a vydávali památky obcí, far a diecézí, aby v stavitelství šetřeno
bylo křesťanského umění, aby v sochařství a malířství hledělo se k přesnosti
historické i k zbožnému dojmů, aby starobylé pomníky byly zachovávány, aby
zpěv a hudba chrámová posvátným směrem se nesla, při čemž by se staročeské
písně pilně pěstily a pod.

V otázce školské bylo usneseno: aby opraven byl zákon školský ze dne
14. května 1869, by mládež byla dělena dle vyznání a také od učitelů svého vy-
znání vyučována, aby hlavně bylo hleděno k vypěstění mravné povahy, aby úlevy
dětem dávané byly zrušeny, aby vyučování prodchnuto bylo duchem národním
a t. d. Dále se žádá, aby se konečně zřizovaly ochrannovy pro zanedbanou
mládež a aby jednoty lidumilné na Moravě byly hojněji podporovány. Ve příčině
školy měšťanské žádá sjezd: Necht se spíše hledí k potřebám praktickým
pro stav rolnický a živnostenský. Buďtež zřízeny (školy měst.) v každém lidna-
tějším místě a při každé buď zřízena pokračovací škola. Učebnice buďtež pozmě-
něny a účelněji sestaveny, žáci nebudtež přetěžováni.

O rolnické otázce sjezd se pronesl v ten smysl, že bude nutno pro-
vésti organizaci národohospodářskou zakládáním družstev, záložen, mlékáren, pivo-
varů, strojren, cukrovarů, pojištoven a pod. Dále žádá se: zrušení daně pozem-
kové a zavedení jednotné, vzestupné daně z příjmů. Doporučeno bylo: zalesnění
pustých strání a pastvin, upravení čeledínských otázky, zavedení všeobecného pří-
mého tajného práva hlasovacího v 5. kurii, zrušení kořalen v obcích atd.

Stran řemeslnické otázky sjezd žádá: Sestaven buď seznam živností
určen budiž přesně pojem továrníkův a pojem živností řemeslných, výprodeje
buďtež upraveny, pokladny mistrovské, nemocenské a podpůrné bedlivě zre-
organizovány, buď zavedeno zprostředkování práce u společenstev, opravena mzda,
nedělní a sváteční klid buď se vši přísností proveden, buď zřízen zemský úřad
živnostenský, podrobený odborovému ministerstvu, buď dána pravomoc okresním
jednotám, buďte zřízeny samostatné komory živnostenské, dodávky vojenské buďte
výhradně přenechány řemeslným společenstvům; buďte zřízeny úvěrné ústavy
a podobné.

Dále usneseno ve příčině missií, aby byly hojně dary i tiskem podporovány,
aby se idea cyrillo-methodějská u nás všemožně podporovala; ve příčině lásky
křesťanské žádá sjezd, aby co možná všude byly zřizovány konference sva-
těho Vincence.

Dále sjezd žádá, aby katolické spolky svornost mezi sebou zachová-
valy, aby lásku k Bohu, vlasti a národu pomocí přednášek, tisku a rozhovoru
rychleji šířily, aby byla založena proti útokům špatného tisku liga novinářská,
aby knihy a noviny katolické všude byly šířeny.

Konečně se žádá, aby náboženství bylo zavedeno i na školách odborných,
aby v čítánkách nebyly věci nekřesťanské, aby náboženství bylo předmětem ma-
turitní zkoušky, aby katecheti poučovali žáky o běžných časových heslech a otáz-
kách, aby zřizovány byly konvikty katolické a pod. Necht se zřídí spolek kato-
lických akademiků, aby byla zřízena na universitě stolice pro filosofii křesťanskou,
aby zřízena byla česká universita na Moravě.

Program sjezdový, zde uvedený jest v pravdě ohromný a tak obsáhlý, že při
největší pozornosti a bedlivosti málo kdo byl s to, aby projednání všech otázek sledoval.

To považujeme vůbec za vadu našich sjezdů, že tolik látky, která namnoze
už jinde probrána byla, znova hromadí, že unavují.

A pak se stává, že řeči se vyslechnou, resoluce se odhlasují — a konec.
O provedení věcí projednaných není, kdo by se staral.

Proti sjezdu kroměřížskému spojili se moravští lidovci (mladočeští frasisté), radikálové, pokrokáři a národní dělníci. Na protestním táboře v Prostějově (25. srpna) mluvili v tónu francouzských sansculotů volajíce: »Vedle Němců a židů nemáme větších nepřátel nežli jsou klerikálové« (slova dra. Perka); »havět klerikální sjela se, aby rokovala jako polyp, jenž rameny svými chce uchvátiti svobodu a pokrok; klerikalismus — toť nepřítel lidu, osvěty« (slova dra. Koželuhy).

Bylo usneseno — zřídiiti »protiklerikální ligu«, jež by potírala nebezpečné (!) zásady katolické. »Národní listy« denně přinášejí perfidní články, ve kterých se ukazuje na nevlastenectví (!) a zpátečnictví, hrubost, (!) tmářství (!) a hrozné jiné vlastnosti českých katolíků.

»Čas«, »Rad. Listy«, »Samostatnost«, »Česká Demokracie«, »Právo Lidu«, rovněž plny jsou útoků proti katolíkům, proti církvi a náboženství.

Evangelíci čeští prohlašují pak, že vzhledem k šíření se katolické propagandy (!) u nás — zorganizují se samostatně a že půjdou vlastní svou cestou; jim (prý) heslo Wolfovo: Pryč od Říma není nesympatické. —

Ptáme se: Máme si tohle nechati líbit ustavičně? Což pak my čeští katolíci jsme opravdu jen »baby,« (dne 3. září totiž napsaly »Nár. Listy«: »Katolických sjezdů účastní se buď skutečné baby, nebo baby ve spodcích, nebo — obilené hroby«), že lidé, kterým není nic svatým, kteří mají opravdu proto zafatou pěst, ježto jest ruka jejich špinavá, kteří nic pro národ vlastně nevykonali dobrého, ale jako paraziti živi jsou, smějí nám spílati a kamením po hlavách našich házeti?

Vzhledem k těmto útokům liberálních, radikálních, židovských a protestantských odpůrců našich učinme konečně to, co na všech sjezdech našich se s pathosem hlásá a s velkým potleskem přijímá: Pustme se v boj! Mnohý nynější nepřítel klerikalismu zalez, jakmile se v ruce naší zaleskne vedle kříže i — meč!

J. Šimon.

Coelibát kněží.

Píše HANUŠ HERMANSKÝ.

Dokončení.

II.

Dále, kněz ženatý měl by větší vydání pro rodinu. Jak by ta vydání hradil, domyslí se každý. A bylo by to mnohým lhotejným? Řekne se nám: to se děje u mnohých již nyní, u jedněch se to děje z týchž důvodů, u jiných z lakomství, z vyděračství. Budiž. Děje se tak u mnohých, tedy ne u všech. A to zase mluví mnoho. Potom by se však dělo tak všeobecně. A poukazovati, proč neřká ničeho protestant neb žid, žádá-li pastor neb rabín větší štolu, je nemístným. My se obdivujeme tomu lidu protestantskému, že si nechává líbiti braní té vysoké štolu od pastora a při tom mlčí, ničeho ani slůvkem neprozradí, ale o kněžstvo katolické by se postaraly nevěrecké listy, jak denní zkušenost ukazuje. »K. L.« nedávno uveřejnily výtah protestantské štolu, která je obrovská, ale prohledněme kde který liberální, protestantský, sociálně-demokratický, židovský a jiný list, zdali něco proti tomu slovem hne, a stopujme jejich sloupce o štole katolické, najdeme tam o mamonářství, vyděračství a přetahování ve štole stále rubriky, aby se mohl ten kněz katolický hanobiti. A bude-li katolický kněz ženatý a více než dosud odkázán na štolu pro poměry trudné a pro rodinu svou, kdo nám ručí, že potom ty výpady zmíněných listů proti katolickým kněžím přestanou, až budou ženatými. Kdo by toho mínění byl, pak neprohlédl systém nepřátel církve katolické v tom spočívající, že se musí proti ní všemi prostředky bojovati, aby se zničila. Bylť sv. apoštolové většinou ženati a zemřeli smrtí mučednickou. Jsou v katolické církvi (ritus řecký) kněží ženati a ať se každý podívá do jejich krajín, zda se proti nim nebrojí, zda tam má víra katolická pokoj. Coelibát není vinen nepřátelstvím jistých vrstev proti církvi, nýbrž zášť proti Kristu a jeho nauce, a zrušením jeho zášti té by se hrot

neulomil, ani neotupil, nýbrž by se vzala jiná zbraň proti ní. V tom nám přisvědčí každý zkušený člověk, proto i tato námitka odpadá a v nívec se rozplývá

Než dále o coelibátu. Jděte mezi lid nezkažený a zeptejte se to, co by tomu říkal, kdyby se směli kněží ženiti, jak by se na takové kněze díval, jakou úctu by před ním měl, zda by si ho více vážil než dosud. A z jeho pohledu vyčte každý, jak lid soudí o coelibátu. A kdyby ten lid odpověděl na tuto otázku, jeho odpověď by vyzněla v rozhodné »nikoliv.« A snad někdo namítne, že přeháníme. Nikoliv, nepřeháníme, mluvíme ještě málo. Ten lid, který jest zvyklý viděti v knězi sluhu Božího, ten by pozbyl své možno říci posvátné úcty ku knězi, přestal by viděti kolem hlavy jeho vinoucí se gloriolu vyšší hodnosti, ten by v něm přestal viděti a spatřovati kněze a viděl by v něm pouze člověka. Dnes namnoze namlouvají osvícenci lidu zbožnému, že kněz je jako jiný člověk, a přece ten lid pohlíží jinak na kněze, než by si ti kteří přáli. Lid ctí a respektuje v knězi jeho posvátný úřad. A i když kněz ukáže se býti slabým a křehkým, i když padne a pohoršení dá, ten lid se přece k němu vine a odpouští mu, pakli kněz ten jinak je přítelem jeho, odpouští mu, jako kněz na místě Božím sám lidu odpouští. Vidíme nejlépe z toho že nevěra se množí často tam, kde kněz je zbožný, horlivý a množí se proto, že když kněz naseje dobrého semene přichází i nepřítel a rozsévá koukol. Lid si zrušení coelibátu nepřeje a s tím faktem dlužno počítati. Považme dále, co by znamenalo zrušení toho pro církve celou. Vizme misionáře protestantské, kteří se svými ženami odebrávají se také mezi pohany, by jim hlásali »čisté« evangelium a ptejme se jich na jejich činnost a ovoce či výsledek této činnosti. Ostatně lze se toho dočísti a netřeba toho také dokazovati. Tam, kam jde protestantský misionář, tam jde také katolický, ale tam kam jde katolický, nejde vždy protestantský. V krajích střední Afriky, kde žádný evropský člověk déle nevydrží než 2—4 roky, tam protestantského kazatele nelze spatřiti. Proč? Protože mu tam nedovolí jeho žena. A katolický kněz tam jde, třeba věděl již napřed, že jde jisté smrti vstříc, on tam jde rád z lásky k Bohu a ku spáse nešťastných duší pohanských a rád obětuje za ně život svůj, protože nemusí bráti na nikoho ohledu, nikoho tu nezanechá a nikdo zpravidla po něm nelká a na něho nevzpomíná. Jest sám, žije v coelibátě, není ženat, jest bez ženy a bez dětí. Jak by po zrušení coelibátu vypadala činnost misionářská, jakou nyní církev tak čile rozvíjí, dá se domysliti. Proč se ozývají ale dnes hlasy po zrušení coelibátu? Co ten křik as znamená? Nic jiného, než uvést kněžstvo, dnes nezávislé, v porobu, v odvislost. Má ženu, má rodinu a to jsou dnes již okolnosti, s nimiž každá hlava rodiny musí počítati a na něž v každém kroku jest mu bráti ohled. »Kdybych nebyl ženatým?« můžeme častěji slyšeti úředníky, »tedy bych mluvil, jednal jinak« a p.

Neupíráme, že se dějí věci, o nichž trudno psáti. Tím však není vinen jen coelibát. A dokazujeme to hned. Každý člověk cítí potřebu míti nějakou společnost, touží po nějakém zaměstnání. Má-li ve svém postavení mnoho práce a starostí, pak si večer ledva oddechne a ku spánku položí. O společnost a o jiné zaměstnání již nestojí, protože mu je třeba klidu a odpočinku, on dlouhé chvíle nemá a proto nemyslí na nic jiného, než na klid. Komu zbývá vedle povinností jeho ještě tolik času volného, že by mohl ještě jeden podobný úřad, jaký má, zastávati, ten se nudí v prázdných chvílích. Aby si je zahnal, zkrátí, hledá společnost, jiné zaměstnání. A v tom právě vězí ten kámen úrazu. Kdyby si našel společnost ušlechtilou, zaměstnání ducha povznášející, pak by nemyslel na věci světské, hříšné. Kdo se nechce zabývati dobrými věcmi, zabývá se špatnými, protože duch jeho chce a touží míti zaměstnání. A přišel-li kněz na cestu nepravou, jde již po ní dále, bloudí víc a více, až se často ztrácí. Než zasluhuje proto výtku celý stav? Jenom lidé špatného srdce, naplnění jedem záští proti církvi, nevěrci posunou špatnost ojedinelého případu na celý stav a rozhlašují to listy, písmem i slovem do celého světa obyčejně, aby zakryli sami své vlastní špatnosti.

Co v tom ohledu činiti? Nejlépe takového mravokárce chytнути pořádně za pačesy, vésti jej k soudu a tam jej pohnati k zodpovědnosti. Již ta cesta k soudu, ta obava před trestem a hanbou s ním spojenou, ta zarazí každého, protože každý špatný člověk jest největším zbabělcem, sketou, jenž se leká vlastního stínu těla.

Kdyby i kněz se dopustil nějakého poklésku, do toho nikomu nic není. To je věcí jeho představených a věcí jeho svědomí. Jen směle žalovati. Soud nepřipustí nikdy důkazu pravdy, kdyby i ten utřač na cti a domnělý mravokárce nabízel se, že to, co tvrdil i dokáže, kdyby se odvolával na svědky, soud toho nepřijme, soud to nabízení důkazů odmítne, protože mu to zákon (§ 489 tr. z.) tak přikazuje, pokud se jedná o urážky na cti vynášením skutečností života soukromého neb rodinného učiněné. V takových věcech se nikdy důkaz pravdy nepřipustí, protože připustiti nesmí a mravokárce bude vždy potrestán, třeba to, co tvrdil, bylo pravdivým. Kdyby tak každý stíhal zlomyslné jazyky, brzo by to vešlo ve známost a každému by pak zašla chuť povídati věci, do nichž nikomu ničeho není. Že pak se mezi příslušníky stavu duchovního mohou nalézt osoby přizvukující té komediantské muzice špatného nevěreckého světa a žádající zrušení coelibátu, jest nám ještě méně pochopitelným.

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Pokračování.

IV.

Pozorujte pilně a s gruntem vyrozumějte, žeť svornosti se nedočíníte, nebudete-li Pána Boha milého a Jeho víry svaté dbanliví, celou duší svou a celým srdcem svým. Neboť vězte, že lidé, kteřížto zhrzlí svatou naukou Páně, stavíce rozumy své nad učení Boží, velmi pyšní jsou; a takoví pýchající změtenci silně neradí náhledy své jiným rozumům podřizují, mnějíce, by byli neomylní; a pod tím důvodem tolik hádek a při všelikterakých se přitřefuje. Než náboženství křesťanské pýchu světskou stlačuje a k svornosti pobádá; udušuje sobectví a k tiché, pilné, nekřikavé práci pro blaho vlasti rodné přivádí. A já znaje dobře, kteraktě důležitou věcí láska k víře, všude jsem provolával náboženství a lásku k Pánu Bohu za věc první a nejpotřebnější. Pročež jsem s gruntem dobrým v Postille napsal: »Kterážkolivěk péče není potřebná k jednomu konci, jenž jest radost věčná, ta jest péče nehodná. — Blázniví jsou lidé, kteříž pilněji pracují a žádost věčcí mají k panství neb k království tohoto světa, nežli k království nebeskému, o němž dí Spasitel: Nejprve hledajte království nebeského. — Nižádného zákona nesluší křestanu slyšeti a čísti, jedné zákon Božích přikázání, neb nižádného jiného zákona nesluší plniti, konati neb zachovati.« Ó by tato slova má upřímná hodně znamenali všickni ti, kteří obírají se lidskými ustanoveními, ostavivše zákon Boží a kteříž váží více vynálezků své, než vůli Boží!

Než jakož dříve jsem napsal, tak i nyní mi psáti nutno: »Již pohřbchu řídko nalezne se křesťan, jenž by na smrt se o Boží zákon postavil a upřímo se protivníkům Božím ostudil.« A pilně važte ještě jiné písmo mé: »Zlořečený člověk, kterýž doufá v člověka, a pokládá tělo, ráme své, to jest tělestného člověka pokládá za obranu a za sílu svou, opustě přikázání Boží. — Protož opustě svět a žádost jeho, nepoddávejme se přílišně službě lidské, abychom tak milostivého Pána nezapomenuli.« Také ode mne gruntovně psáno: »Poněvadž Kristus, otec náš nejmilostivější, neučí nás, abychom se modlili za panství, ani za zboží tohoto světa, ani za sílu, lepotu neb krásu těla, zjevná věc jest, že těch věcí nemáme dbáti.«

A nade všecko znamenitě jsem položil v »Provázkú tří pramenném«: »Milován Boha nade vše jest zákon nejprvnější, největší, nejlehčejší, nejkratší, nejúžitečnější, od něhož každý smrtedlně pobíhá, a tak jest poběhlec s Luciperem od první řeholi, jíž se všechna obec svatá zpravuje, aby upřímně k Hospodinu šla do nebe.«

Nuž znamená-li, tovaříši milí, co jsem za věc nejprvnější položil? Věrně z těch mých slov zavíratí musíte, že jsem víru svatou a lásku k Bohu za nejprvnější povinnost každého člověka pokládal. V klamu se tudíž potácí, kdokolivěk mní, by mne hodně a důstojně oslavoval, ač by víru za věc vedlejší a soukromou

kladl. Zdalíž mne právě oslavují tudíž socialisté, jenžto upřímo proti slovům mým nejvíce na zboží tohoto světa zraky své stácejí a modlitbu i lásku k Bohu velmi mdle fedrují. O rcete mi, přátelé dobří, zdalíž rozohníte posluchače své při oslavách mých láskou k nebi a svatým Božím?

Pohřichu nic toho posavade neznamenam; neboť při slavnostech červencových spíše křiky odporné slýchávám než plamenné modlitby srdcí Bohu oddaných. To vězte tudíž dokonale, že za praporem mým nekrácejí lidé takoví, kteří od víry pobíhají, mnějíci, že tato jest přítěž nepotřebnou.

Hybět těm, kteřížkolivěk divná mínění trousí, by bylo náboženství toliko věcí soukromou, o kteroužto pečovati celému národu nepřisluší. Aj, já jsem psal, že vrchnosti pilně k tomu hleděti mají, aby poddaní jejich zákony Boží (to věz příkazy víry svaté) plnili a mocí neposlušné a liknavé k službám Božím pudili.

Jáť jsem znamenitě napsal, že knížata a páni mají moc od Boha, aby všechněch křivd, kteréžto lidé Bohu činí, mstili; neb jinak že by byli nevěrnými sluhami krále nejvyššího. Volal jsem k mocným tohoto světa pod touž příčinou: »Pomněte, že jest vám poručena zpráva lidu od Boha vedle jeho zákona! A na nedbanlivost pánů světských jsem steskl nejednou. Aj, v tom sbor klerikálů odporníků mi vytýkati počal řka, že puděním zevním nikdo k pravé víře srdečně se nepřichýlí; prý potřebí mírně domlouvatí. Postavili se o to, abych k také tyranii neradil, ježto úžitka nepřinese ani skrovného.

Ale já hned jsem v odpověď promluvil, že toho přím. A dodavkem jsem písemně položil: »Věť, že někdy bývá něco na počátku proti vůli, a potom s vůli: jako panna někdy velmi nerada za muže jde, chtěc jiného míti; avšak když otec připudí, bývá to, že potom s ním ráda a tak volně bydlí. A tak její na počátku bezděčné za toho muže jíti potom jí jest prospěšné.« Aj, viztež, rytíři moji, žeť jsem radil k statnějšimu pudění k víře a její skutkům, než klerikálové téhdejší i nynější. Patřte tudíž, byste následovali šlapějí mých větším zapálením pro víru svatou, než jaké v srdcích vašich Hoff.

Tak-li již tedy některací z vás změní jsou, že mnějí, by statky časné přesáhaly statky věčné?

Čili těm naukám víceji nasloucháno býti má, jenžto mluví o věcech pozemských, než té nauce, kterážto luští věci blaha věčného dotýkající? Pilně patřte, že státy velmě o to péči mají, by se zdraví tělesné poddaných špatnými krměmi, mastičkářskými medikamenty a jinými škodnými věcmi nehubilo; znamenajte, jak bezpečnost tělesnou státními dozorci při drahách, řekách a v budovách silně jest pečováno. Jestliže tudíž státy tak pilně k zdraví tělesnému hledí, kteráky přpodobně neměly tím žádostivěji dbáti zdraví duchovního svých poddaných?

A věztež, že jim to činiti nutno ostřibáním víry Kristovy, kteroužto zdraví duchovní se udržuje. Sluší věrně posměvačům víry pravé trestem náležitým hrdlo zadrhnouti, by zbohadarma dušičky zbožné na dráhu rouhání nesvodili a tímto během je duchovně nemordovali. Pohřichu již u mnohých mých přátel pravda nohu zlámala, že více váží pozemské klopotování, než příkazy Boží a že více naslouchají rozumu světskému než rozumu neosaženému, rozumu Božímu, jenž věrou svatou k nám mluví. Nuž vězte, že v Písmu žalista každého člověka lhářem býti praví; dovodí totiž, že nížadný člověk nemůže plně a jasně tak pravdu pověděti, jako neosažená moudrost Boží. Neroďte tudíž moudrostí touto zhrdnouti, a nenachylujte více uší svých k nálezkům lidského rozumu než k pravdě nebeské. Pomněte, že nelhal jest ten, kterýžto řekl: »Jáť jsem pravda.« Věrně lidé ti, kteřížto proti nedužení tělesnému se staví, než nedužení duchovnímu (to věz upadání víry) nebrání, komáry a cedí a velbloudy požirají. A můž-li člověk sprostný svými rozumy spasitedlnější a užitečnější pravdy ti pověděti, než sám Kristus nebeský, kterýž pro nejvyšší blaženství tvé na kříži umřel? Jistěť tento Vykupitel víceji věrou svatou o tebe se stará, než tovařiši pozemští nálezky lidskými.

Hned však muž pokrytec kousavý přikvačiti, blekotaje mně na odpor: »Věrně jest víra klenotem vzácným; jestiť hodná následování. Než ještě jiné péče tohoto světa jsou na nejvýše potřebné, takže jich často více jest dbáti než věcí, jichž nezřime.

Aj, muži jazyka dvojsečného, to-li upřímně mluvíš? To věz, že kterýkolivěk

člověk dí, že víru ctí, nade všechno jí klásti musí, není-li trlkem zmatečným. Ráději právě, že ti víra věcí nemilou, nevděčnou a nepohodlnou pro líbeznoti pozemské, kteréžto proti Pánu Bohu činíš. Neboť: bys víru v přízni choval, potakati musíš, že jí nejvíce dbáno býti má. Neboť důležitější zpravidla víra pro štěstí naše osáhla než kterákolivěk věda lidská.

Ját jsem právě napsal: »Kostečníci, šachovníci, vrhcábncí, tanečníci nehledí na Boží dílo.« Znamenej tudíž, že jediné člověk hrubě tělestný, pýchou podtržený nehledí víry Boží, nehledí díla Božího, než za veselíčkem světa tohoto se pachtí. A tak vedle starobylého pořekadla »psota po psotě leze a duše se do pekla veze.«

O katolickém tisku.

(Řeč Msgra dra Kordáče na sjezdě německých katolíků dne 25. srpna t. r. v Litoměřicích.)

Byť jsem i mluvil na místě pana red. Schmidingra, nechci přece míti nějaké řeči »o tisku ve službách křesťanského nazírání na svět«. Chci jen označiti stanovisko našeho katolického listu »Das Volk« a svazu nepolitických spolků západních a severozápadních Čech, jakož i katolíků hlavně oproti veřejnému přiznání »křesťanské nazírání na svět«.

Místo abstraktního filosoficko-theologického vyjádření uvedu vám konkrétní historický příklad pravého křesťanského nazírání na svět.

Bylo to večer před třídenní bitvou národů u Lipska r. 1813, když generalissimus spojených vojsk národů rakouských, ruských a pruských Karel kníže Schwarzenberg své milované manželce »Nani« do Vorlíka psal následující psaní (Dle dra J. A. barona Helferta »Císař František«):

»Vyhlednu-li ze svého okna a čítám-li bezpočetné strážní ohně, které se přede mnou rozprostírají, pomyslí-li, že proti mně stojí největší vojevůdce naší doby, jeden z nejslavnějších všech dob, pravý válečný císař, pak je mi, jakoby byly plece mé slabé a jakoby měly podlehnouti pod obrovskou úlohou, jež na nich spočívá.

Pohlédnu-li však nahoru ke hvězdám, tu myslím, že ten, který je ve de, také moji dráhu předurčil. Je-li to jeho vůle, abych ve spravedlivé věci zvítězil — a za tu považuji věc naši, pak mě jeho moudrost osvítlí a jeho síla posílí. Ale je-li vůlí prozřetelnosti, abych podlehl, pak jest má osobní pohroma tou nejmenší ze smutných následků. V případě zdaru i v případě nezdaru, potlačil jsem již předem svou sebelásku a ne soud světa mne odmění či potrestá.«

Historik Weisz (Weltgeschichte, Neuzeit) doplňuje tuto zprávu, že kníže před rozhodnou bitvou zavázal se slibem, že vzdá se slávy vítězství pro svou osobu, jen když Bůh popřeje vítězství jeho armádě.

Kdyby byl Schwarzenberg slíbil, že obětuje všechny své veliké statky, aby slávu podobného vítězství za ně zaměnil, bylo by to — lidským, chcete-li, filosofickým nazíráním na svět. Že ale slíbil, že slávu vítězství pro svou osobu obětuje, aby blaho celku, národů za to v Boha zaměnil, to jest právě křesťanské nazírání na svět.

A právem proto dějepisec Prokesch k tomu připojuje: Byl-li v tomto okamžiku podobný slib Schwarzenbergovi možným, není jistě třeba, abychom patřili na dno jeho srdce? — (Dle Weisze, Weltgeschichte, Neuzeit.)

Ano, bylo to srdce prodchnuté pravými křesťanskými zásadami, které čerpal z nezměrné hloubky lásky a nezištného sebeobětování božského srdce na kříži.

Dovolte mi nyní, vzácné shromáždění, abych toto obrátil na postavení katolíků v Rakousku hlavně a zvláště našeho katolického tisku:

Také my můžeme se Schwarzenbergem říci: Přehlízíme-li a počítáme své bezpočetné nepřátele, kteří nyní tiskem křesťanské nazírání na svět potírají, počínáme velkým listem Mazziniovským »N. Fr. Pr.« až k »Leitm. Wochenbl.«, po-

zorujeme-li a vidíme-li rychlý historický pokrok a příčinné spojení stadií revoluce a rozkladu na všech stranách lidské společnosti, že mělo první »Los von Rom« — hnutí v protestantismu XVI. stol. — jakési hnutí »Pryč od celého křesťanství« v nacionalismu za následek a zříme-li, že zkáza Německého svazu Gustavem Adolfem nejen dle jména, nýbrž i dle jeho válečné pokladny k boji proti Římu a Habsburgům dále žije ve spolku Gustava Adolfa a konečně vidíme-li na vlastní oči, že toto protikřesťanské hnutí vede za našich dnů k hnutí »Pryč od Boha« v massách a sice v atheismu, materialismu a také mezi učenými k pantheismu i zříme-li, jak tyto znovu filosofické nauky tiskem stávají se obecným majetkem lidových mass a stále větší kruhy ke hnutí »Pryč od každého mravního a křesťanského řádu« s sebou k anarchii strhávají — pomyslíme-li, že všichni tito nepřátelé křesťanského nazírání na svět, přes to, že jsou mezi sebou nesvorní, přece ihned v rázné vojsko se mezi sebou srazí, s pravou vůdcovskou geniálností loží k velikému útoku na každé křesťanské nazírání na svět přes trůny a oltáře jsou vedeni: Pak jest nám tak, jako kdyby nejen plece naše, ale i plece našich Bohem ustanovených vůdců v katolickém episkopátu a jeho kněží pod jich vrchní hlavou, náměstkem Ježíše Krista — byly příliš slaby a jako kdyby měly podlehnouti pod úkolem, ježž Bůh nám všem ukládá a jehož rozřešení svět od nás očekává.

Pohlédneme-li však vzhůru ku vznešenému stanovišti Kalvarii a přehlédneme-li řadu proroků od Jana Křtitele až k veselému poselství Spasitele v kolébce lid-skosti, v ráji a následujeme-li z Jerusaléma, kterýž pro zradu a vraždu na svém Vykupiteli Kristu v rozvalinách jest, s Petrem do Říma, kde Bůh nové středisko své světové církve těmito slovy ohlásil: »Petře, ty jsi skála a na té skále vzdělám chrám svůj a brány pekelné ho nepřemohou«, a jestliže s výšin tohoto Vatikánu stopujeme cesty apoštolských mužů, i onoho velikého apoštola Němců, sv. Bonifáce, pak zříme, že všechny tyto cesty pokřesťanění a civilisace barbarů — sem do Říma vedou a že hnutí »Pryč od Říma« — vede jen k pohanství, k barbarství, ku kmenovému záští národů.

Pak ale roste v nás důvěra v prapor kříže u vědomí, že základní zdi naše katolická víra a Bůh Stvořitel sám od počátku člověčenstva položila a Ježíšem Kristem zbudované že až do konce světové historie, do posledního soudu potrvá — pak, pravím, vzrůstá i v nás mužnost a my jsme toho mínění, že ten, který tuto světovou historii od kolébky člověčenstva přes Kalvarii a Vatikán řídí, že také dráhu rakouského episkopátu a celého katolického národa Rakouského předurčil. Jest-li jeho vůlí, aby bez pochybnosti spravedlivá a svatá věc katolické církve pod ochranou katolického panovnického domu Habsburgů také v našem severo-českém území zvítězila — a to doufáme skálopevně — pak moudrost Boží naše vrchní pastýře jako řádné orgány osvítl a všechny katolíky spojil k mimořádné obraně v lásce a svornosti v organisované svazy za volání »Pozor« v pravdě katolického tisku, naše spojené síly posílí a k vítězství přivede. —

Připustila-li by ale nevyzpytatelná Prozřetelnost Boží, aby následkem hříchů našich a otců našich, hříchů skutečných i pomýjejších z jedné strany a následkem těch tak četných a tak úporných útoků nepřátel katolické církve a habsburské monarchie s druhé strany, církev v severních Čechách jako kdys na Východě podlehla, pak jest naše osobní pohroma tím nejmenším smutným následkem pro církev a stát. Ale v případě zdaru jako i v onom nezdaru musíme svou samolásku potřítí, své zvláštní zájmy podříditi celkové potřebě, k odražení útoků a k upevnění katolické víry v národě; dále katolické nazírání na svět ve spolcích i v katolickém tisku se všl rozhodností veřejně zastávati a zaručené nám státními základními zákony svobody jako katolíci ne snad se dožebraťvati, nýbrž ji žádati. V tom nám nedá soud světa ani odměny, ani nás nepotrestá. A jestliže Římané, pyšní na svou vlast, umírajíce v boji za tuto volati mohli: »Sladko a čestno jest za vlast umřítí« — aj, proč bychom nemohli my katolíci křesťané taktéž zvolati: »Sladko a čestno jest za Krista a jeho nevěstu, katolickou církev, trpěti a bojovati, čestno v tomto boji zemřítí, slavno jistou palmu vítězství z rukou našeho Boha a Soudce přijati, kterou On všem dává, kdo dobrý boj bojovali a víru zachovali.«

Črty z katolického Mexika.

(Vyňato z časopisu »Die katholischen Missionen«.)

Dokončení.

B) Umění a věda.

Jedna z nejobyčejnějších výtek, jež se španělským zemím činí, jest nízký stav školství a vyššího vzdělání, zbahnění duševního, vědeckého života. Jestliže snad tato výtky více méně může se týkati ostatních Jihoamerických republik nové doby, o Mexiku platnosti nemá. Především nikoli o Mexiku doby španělské. Mnohonásobně ku př. od Hesse=Wartegga tak směšně přeceněná civilisace starých Aztéků jeví se ve světle důkladného zkoumání jako v pravdě hrubá poloviční kultura, jak mezi jinými o tom svědčí velmi dobře Lummis (l. c. p. 49 a násl.). Teprve Španělé zemi skutečně zcivilisovali a již v prvním století dobytí všechen vědecký, duševní život Evropy do Nového Španělska přesadili. »Od časů »Conquisty« (dobyti),« píše Lummis (l. c. p. 89.) »byla španělská Amerika jevištěm nejživější vědecké činnosti.« Již r. 1536 zřídil veliký Františkánský biskup Juan de Zumarraga první tiskárnu Nového Světa (o 102 léta dříve nežli v britických Koloniích Nové Anglie).

Dlouho před tím, nežli se narodil Shakespeare (1564), byla v Mexiku (1537) první kniha západní polokoule, Fraye Juana de Estrudas Escala Espiritual para llegar al cielo, překlad proslulého »Nebeského žebříku« od Jana Klimaka, tištěna. R. 1539 vyšla k rozkazu a nákladem Zamarrugy vydaná Breve y mus Compendiosa Doctrina Christiana en lengua Mexicana y Castellana, r. 1540 následoval Manual de Adultos. Juan Pablos, zástupce slavného Juana Crombergra v Seville, byl první knihtiskař a nakladatel v Mexiku.

Brzy celý voj učenců uchopil se probádání linguistických, geografických a filosofických tajemství Nového Světa. Význačno jest, že největší část děl, vydaných ve století 16., sloužila k vyučování náboženskému i školnímu domorodcův. Byly skládány katechismy, příručky školní, zákonníky, díla medicínská, kázání, práce dějepisné v nářečích Nabuatl Mixtec, Jopotec, Otomis, Huaxtec a jiných. První hudebninou byl, vyjmajíc nádherné Missale Romanum (1561 v Mexiku), žaltář, černě a červeně tištěný a bohatě ilustrovaný (tamže r. 1584). Jiným velice vynikajícím rysem mexických dějin literárních je faktum, že již v prvním pokolení po »Conquistě, (dobyti), setkáváme se s celým zástupem spisovatelů indiánských a domácích, jako je Tobar, Zapata, Chimulpain, Camurgo, Pomar, Tezozomoc, tři Antoniové Fernando A. a Fernando P., Ixtlixochétl a jiní, jichž žádný amerikanista přehlédnouti nesmí (Lummis l. c. p. 94.) To je zajisté událost, jež v dějinách kolonisace anglosasské nemá sobě podobné, a dokazuje, jak dobře Španělsko umělo civilisovati. Pouhý pohled na bibliografická díla ku př. od J. G. Icazbulceta, Bibliografía Mexicana del siglo XVI. (Mexico 1886) a od jiných, postačí k důkazu, že žádná jiná země Nového Světa v ohledu dějepisném, archaeologickém, národopisném a linguistickém od počátku nebyla tak důkladně probádána a nemůže se tak bohatými literárními poklady vykáhati, mezi těmito díly obrovskými, jež až dosud se počítají k pramenům prvního řádu. Toto jakož i co hned řekneme o školství mexickém, mělo by obžalobu duševního zbahnění postaviti ve správné světlo.

Ze až dosud v Mexiku čilý duševní život panuje, mohou dosvědčiti sami protestanští spisovatelé, jako Lummis (l. c. p. 87 a násl., 94. násl.) a Janvier. Poslednější vyslovuje se s netajeným obdivem o literární činnosti Mladého Mexika, nazývá je »přirozeným plodem vysoké civilisace.« Když byl vypočítal dlouhou řadu slovných literátů, mezi nimi mnoho duchovních, ba i jeptíšek, uzavírá těmito slovy: »Bylo by třeba tuto listinu ještě četnými jinými jmény doplniti. Tato jména však nechť postačí k dokonalému vykořenění falešné představy severoamerického obecenstva, jakoby Mexiko literárního vkusu a výrazu postrádalo a u přirovnání k ostatním zemím pokud se týče duševního snažení, pozadu zůstávalo.«

Tato slova mají však ještě větší platnost s ohledem na pěstování krásných umění. Nesmíme zapomínati, že téže doby, kdy španělská mateřská země v materialním ohledu počala klesati, duchovní kultura dosáhla vysokého rozkvětu a koncem

století 16. a v první polovici stol. 17. znamenitý počet vynikajících básníků a umělců zplodila. Tento rozkvět ze všech osad prospěl nejvíce Mexiku. Jaké bohatství nádherných kostelů a klášterů země kdysi měla, a jak znamenité výtvořiny domácí umění sochařské, řezbářské a zlatnické zplodilo, jinde jsme ukázali. Všecky tyto chrámy oplývaly drahocennými obrazy a freskami španělských a domácích mistrů.

Za mnohé ať mluví Alexander v. Humboldt: »Malířská a sochařská akademie (mexická),« tak píše (pokus o politickém stavu království španělského), »má zde jméno Academia de los Nobles Artes de Mexico a děkuje svoji existenci vlastně většímu počtu mexických soukromníků a protekci ministra Galveza. Vláda vykazovala jí prostranné místnosti, kde se nalézá krásnější a úplnější sbírka sádrových odlitků, nežli kdekoli v Německu. Žasneme, jak Apollo Belvederský, skupina Laokoonova a jiné kolosální sochy horskými cestami, jež alespoň tak úzky jsou jako cesta na Sv. Gotthard, přivezeny býti mohly, i jsme překvapeni vidouce, jak mistrovská díla starověku v horkém pásmu seskupena jsou na planině horské, jež výše leží, nežli klášter na Velkém sv. Bernardu. Sběrka sádrových odlitků stála krále skorem 200.000 franků.« Humboldt dává pak radu, aby v sousedních dvorech, jakožto protějšku ladvých forem řeckých, zbytků staromexického umění řezbářského byly vystaveny; povzbuzení, jež dnes nabylo vyplnění.

Důčiny akademie krásných umění v Mexiku obnášejí 135.000 fr., z nichž poskytuje vláda 60.000, spolek mexických kovkopů skoro 25.000 a Consulado čili obchodní spolek přes 15.000 fr. Dosavadního vlivu tohoto ústavu na vkus národa nelze popírati, a lze ho pozorovati zvláště v zařízení budov, v dokonalosti, s jakou kameny jsou tesány, v ozdobách kapitálů a reliéfů v pracích štukatérských. Jak krásné budovy lze nalézti v Mexiku ba i v městech provinciálních, jako v Quanaxuato a Queretaro! Tato díla, která často milion ba i půldruhého mil. franků stojí, mohla by býti okrasou nejkrásnějších ulic pařížských, berlínských nebo petrohradských. Pan Tolsa, professor řezbářství v Mexiku, ulil docela jíздеckou sochu Karla IV., která, Marka Aurelia v Římě vyjímajíc, krásou a čistotou slohu všecko převyšuje, čím v tomto oboru vykazuje se celá Evropa. V akademii vyučuje se bezplatně, a vyučování neobmezuje se pouze na kreslení krajin a figur, nýbrž využitkuje se rozumně k oživení průmyslu národního. Akademie s prospěchem pracuje k tomu, aby rozšířila smysl pro eleganci a krásné formy mezi řemeslníky. Ve velikých, výtečně osvětlených síních shromažďuje se každý večer několik set mladých lidí, z nichž někteří kreslí dle odlitků nebo předloh a jiní nákresy nábytku, kandelábrův a jiných bronzových ozdob.« Potud Humboldt.

Také dnes nalézají v Mexiku krásná umění po delší době zdivočení láskyplné péče a talentované adepty.

»Jedna z našich prvních návštěv města,« tak píše německý Američan W. Thieu, »platila akademii umění S. Carlo, kde jsem s panem professorem Pinou se seznámil, jenž jako historický malíř po několik let v Paříži, Římě a Florencii se zdržoval a také Vídeň, Mnichov a Düsseldorf navštívil. V obrazárně byl jsem velmi mile překvapen výtvořiny amerických mistrů, z největší části původu indianského, mezi nimiž José a Luis Juarez, Echave el Mozo, Ibazza a Cabreza vynikají nejvíce. Také moderní škola mexická je znamenitá a obrátá se předměty především náboženskými.

Krajináče významu professora Josefa Marie Velasco, jenž také v Paříži a Chicagu své obrazy vystavil, lze s těži nalézti i ve Spojených státech. Jesus Contreras, jenž rovněž v Evropě cestoval a pracoval, zastupuje výtečně sochařství, a ježto je spolu uměleckým správcem nově založené slévárny bronzu, navštívili jsme s ním též jmenovaný ústav, abychom si prohlédli právě dokončený jeho model jezdců. Tentýž představuje generála Zaragozu na koni, jak v boji proti francouzskému zakročení u Pueblu, tytéž na hlavu poráží; socha má býti v jeho rodišti Ckilmahua postavena.«

Javier věnuje ve svém Mexican Quide (u Younga l. c. p. 380. násl.) mexickému uměleckému životu zajímavou stať a jmenuje značný počet mexických umělců, jak španělského tak mexického původu. Kusy, jako poctěný prvou cenou v Římě: Sv. Karel Boromejský od Šalomouna Piroy, Les Casus od Parry, zna-

menají mistrovská díla prvního řádu. Také krajinská musea jsou bohatá krásnými věcmi. »V akademii a Pueble,« tak svědčí z Hesse-Wartegg (Mexico str. 335 násl.) »viděli jsme opravdu krásné obrazy malřů mexických, především půvabně malovanou Madonnu od Juareza; při tom též zdařilé kopie starých španělských mistrů.«

Mezi význačnější básníky a spisovatele nové doby počítá Lummis (l. c. p. 94. násl.) zvláště José Joaquin Fernandez de Sizardi, Acuna, Salvadora Diaze Mirona, Juana de Dios Peza a »amerického laureata« Guillerma Prieta, (zemřel dne 2. března 1897). Vynikající místo ve světě literárním zaujímají též arcibiskup mexický, Dr. Prospero José Maria Alarcon, a biskup v Potosi, José Maria Ignatio Montes de Oca y Obregon.

Tato duševní činnost musí se však také jeviti v životě veřejném. Zde je nejvhodnější příležitost zmíniti se také o mexickém tisku. Již r. 1690 byl vydáván ve městě Mexiku Mercurio Volante (létající Merkur), první to časopis Nového světa (Lummis l. c. p. 50.).

Veliké politické boje nové doby vykazaly dennímu tisku přirozeně důležitou úlohu a podporovaly jeho rozkvět. Podle Younga (l. c. p. 373 násl.) bylo v Mexiku r. 1874 320 novin a 163 listův a časopisů: 18 vědeckých, 9 pro krásnou literaturu, 2 pro umění, 26 náboženských, 118 politických atd. Lummis chválí povznesené stanovisko a dobrý tón tohoto tisku, který se nehoní po senačních a skandálních novinkách, v nichž si libují listy severoamerické, aby byly pikantními.

Také směr katolický a náboženský je denním tiskem šťastně zastoupen. Jak mužně na př. Siglo diez y nueve v létech sedmdesátých v době kulturního boje katolické zájmy zastupovalo, jinde bylo ukázáno. (Roč. 1873, str. 95.). K nejlepším katolickým listům doby přítomné náležejí Paiz (denník), Tiempo, jenž je psán pro kněžstvo a vzdělané laiky, a Voz de Mexico. Z náboženských časopisů buďte vyceny velmi rozšířený Estandarte de San Luis Potosi, Rosa del Tepéyac, El Domingo, Le lintera de Diogenes (svítlna Diogenova), Amigo de la Verdad a Mensajero del Sagrado Corazon.

—mitis—

Missie Čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

(Následuje obšírná liceň přemnoha drobných prospěchů u jednotlivých rodin i osob, pletich dvorských proti Jesuitům, jež pomocí Boží a císařskou přízní odvracovány.)

VI. kapitola.

Tataři veskakovali víc a více do říše, zejména do provincie pekingské a nejednou roty jeho plenily kolem císařského paláce. Panovník, předvídaje budoucí větší nebezpečí a chtěje svým, zbabělostí proslulým vojínům dodatí patričné mysli i zjednati nebyvalé ochrany, uzavřel v jedné státní poradě, aby slito bylo několik pevných děl, kterými by loupeživé vetřelce ve slušné vzdálenosti od hlavního města udržoval. Vzpomenuto rady doktora Paula, že evropští matematikové podobným věcem dobře rozumí; i poslán k pateru Adamovi představený vojenského úřadu jménem Chiu, jemuž nakázáno, aby ve přátelské rozpravě na knězi vyzvěděl, kolik takovému dílu rozumí a v případě příznivém, aby jemu císařský edikt doručil. Chiu jednal dle návodu a hle, po krátké rozmluvě z pod šatu vytáhl listinu s podotknutím, že vůle císařova má býti co nejrychleji uvedena ve skutek. Pater rozpačitě odpovéděl, že ony vědomosti má jen ze knih, a nikdy že v poli praktického cvičení se nesúčastnil, že neví, může li se na svá studia zcela spolehnouti, že schází mu k litéckému umění zkušenost etc. Úředník řekl: Do tvých výmluv mi nic není, rozkaz našeho pána máš v ruce. S tím odešel. Panovník od svého záměru neupustil ani tenkrát, když P. Adam písemně ho prosil. Poslali mu potřebné kovy hlavně cín a železo s ocelí a jiné, přidali tolik v mechanice obeznalých dělníků,

kolik si jich požádal, vykázali mu za dílnu rozlehlou rovinu u císařských komnat, aby vládce pohodlně mohl podnik sledovati a svými pokyny řídit. Eunuchové, majíce dozor, báli se, že ztratí čest i slávu u lidu, nechaj-li cizincům v brzku své schopnosti osvědčiti; proto stěžovali všechnu práci, nařkaje nad zdoluhavými přípravami, nebezpečím při pokusech s válečnými stroji, velikými vydaji na neza- bezpečný výsledek, ba při své čínské podlosti nařídili dělníkům, aby skrytě 1000 liber kovu ukradli a poněvadž i to nepomohlo, vrazili do nejprve zhotovené houfnice jícnem z předu velkou kouli železnou, domnívajíce se, že bude k nepotřebě a to tím spíše, ana hlaveň uvnitř nebyla vyčištěna a ložisko neupraveno. Ale právě tento klukovský kousek posloužil k potření závisti a úskoků, jakož i k tomu, aby »evropský hrom«, jak potom děla nazvali, ku slávě výrobců ponejprv v Číně se rozlehl. Adam nasypal do zápalné dírky strojové prach, zapálil, načež koule, která jinak ani vyjítí nemohla, z jícnu směrem k zemi zařízenému vyletěla s ohromným rachotem a zmizela v prsti. Číňané zkoprněli a císař zaleknuv se z takové rány poslal naschválního posla s dotazem, jaké že neštěstí se přihodilo. I nelenil pověděti mu pravdu. Přišel hned, prohlédl nový kus, střílný prach, velice se obdivuje plii a umění, vysoce vychvaluje rozum, jenž prý z celého díla vyztrá. Nebylo také divu, neboť Číňané, neznajíce umění kovoliteckého, měli novou švihovku za pravý zázrak. Nešla jim k rozumu forma, její uložení do země, zařízení spojky prachové, síla tohoto, různé stroje, jimiž forma se zapouští a konečně dělo ze hlíny vyzdvihne. Pozorovali také s velikou úctou svaté zvyky a obřady, kterých použito úmyslně, aby dovednost křestanů k veřejné počtě i vážnosti přišla. Mimo to chtěl P. Adam předejítí pohanské pověře, nikterak nepochybuje, že Číňané dle svého obyčeje, vidouce ohňové divy, bůžku ohně obět by byli přinesli. Proto díla začínaje, nejdříve před hromadou kovů vystavěl oltář, dle možnosti ozdobil a naň postavil obraz božského Spasitele. Oblečen jsa klerikou a ve štole blížil se potom se zástupem svých dělníků k oltáři a kleče s nimi konal modlitby, aby Pán nebe budoucí práci žehnati ráčil. Panovník tento posvátný úkon dvořanům oznámil napřed, důrazně zakazuje Evropanům v něm brániti, neboť, pravil, oni neuctívají duchy jako my, ale houževnatě drží se víry, že jest jen jeden Bůh, jehož příkázání sluší zachovávatí.

Ostatně od první zkoušky ve střílně ubylo nepřátel i podezřívavcův. Z počátku ulito 20 kusů, z nichž většina pro 40liberní koule, ač císař si přál pro 70liberní. Dostačily i menší. Vždyt i ty jen s velikým namáháním pomocí mezků dopravovány jsou na určené místo, skoro 40 stadií vzdálené. Nyní postaveni k dělům eunuchové a vojáci, aby sami stroje vyzkoušeli. Poctiví chválili, závistivci nacházeli řadu chyb a chybiček, činíce zlomyslné poznámky, aby jen dílo zhyzdili. Nestyděli še ani lži. Po každém výstřelu poslán v témž směru jezdec, někdy několik, aby hledali místo dopadu a i kouli přinesli, čímž měřena nosivost děla. Někteří pověděli pravdu, jiní ale ku příkladu lživě tvrdili, že dvě koule z největší houfnice vypálené nedaleko od výstřelu na témž místě praskly. Lež byla makavou, neboť okolostojící mandarini viděli, jak stříleno směry docela odchylnými i se smíchem přijali nemožnou zprávu.

Císař radoval se velmi z krásy a upotřebitelnosti kusů, tak že snadno ho přemluvili eunuchové k dalšímu zbrojení. Chtěl, aby zhotoveny byly houfnice lehčí pro ruční boj, poroučeje, ať se seřídí dalších 50 kusů s největší vahou po 70 lib., aby prý, když by nutno bylo, každý jeden voják na zádech unéstí mohl. Všeobecně se však dalo očekávati, že Číňané, jsouce zvyklí z boje utíkati, taková břemena odhodí. Eunuchové své provedí, ovšem s úmyslem ne tak obecnému dobru státu jako spíše svému osobnímu chytrácky prospěti. Vyžádalí si zcela nestydatě jménem P. Adama od císaře 500.000 liber kovu a 40.000 liber cínu, ač k ulití řečeného počtu děl stačilo 50.000 liber kovu a 5.000 cínu. Podvod P. Adam prohlédl a odhalil, nechťeje svého jména propůjčiti ku klamu. Panovník užasl nad odvahou svých lidí i dal provinilce dle zásluhy ztrestati.¹⁾

Po dvě léta trvaly práce, ježto evropští kněží měli poručeno, aby do tajností kovolitectví zasvětili nejčipernější Číňany, najmě eunuchy; volili své přívržence.

¹⁾ Jak, nikde se neuvádí.

Náhle proskočil v městě zuřivý mor, usmrcuje bez rozdílu a také ony, kdož studiu nového řemesla se oddali. Zemřelo ze 30ti učedníků 25 osob a mezi nimi učený kleštěnec, jenž měl v tomto úkolu státi se nástupcem Adamovým. Opuštěn jsa ode všech, zle se trápil hroznou epidemií, maje za těšitele P. Adama, jenž s ne-unavnou horlivostí hleděl zachrániti duši, nabízejе nemocnému s věrou křest. Zarputilý pohan až do smrti vzdoroval.

Císař chtěl později použití kněží při opevňování města novými valy a věžemi, nechav napřed od nich sdělati dřevěný plán celé residence, na němž patrnо bylo, kterými nedostatky a chybami dřívější hrazení oplývalo. Z modelu velmi se zarmoutil, spatřuje naprostou nedostatečnost tvrzí. Povolav své vojenské úředníky, trpce vyčítal jim nedbanlivost a rozkázal, že dle vzoru Jesuitů má býti opravováno. Ale i tu vyplnilo se přísloví: Hrnčíř hrnčíři vždycky překáží. Když byli někteří čínští matematikové tázáni о dobré zdání, pravili: Jeť to věc odvážná i nebezpečná. Pohlédme na tyto trojúhelníky. Nemajť-liž podobu ohňův? Nenť-liž pokus ten v nějakém spojení s planetou Marsem? Ó jak všeckno ústrojí je nebezpečno i podezřelo. Jen aby tím spíše na nás nové ohražování místo jistoty nepřivedlo porobu.²⁾

Řečem těm uvěřeno jako oraculu. Zamítlі evropský způsob a hradili do čtverce a to na těch místech, která se jim zdála slabými. P. Adam jednou se о tom vyjádřil: Být já nepřítelюm zrovna pomoci těchto pevnůstek, jsem za tři dny pánem města.

Za takových okolností, že duchovní pořáde věcmi vojenskými zaměstnáni byli, chablo vyučování v pěstění astronomie. Okolnost ta nevadila císaři, aby dal Jesuitům na jevo zvláštní dík a uznání. Buď ze svého vlastního popudu, buď na radu některého úřadu nechal zhotoviti dvě pozlacené tabule. Na první ozdobnými literami chválil rozumnost a zásluhy kněze Schalla, na druhé velebil zjevený zákon Boží, jak jej evropsí kněží káží. Dar tento poslal Jesuitům a tito napotom do portugalského města Amaco, kdež obyvatelé uznání čínské přijali s velikým jásotem, stělbou i hudbou, majíce za to, že vítají záruku budoucího obrácení celé říše ku Kristu. I zavěsili je do kostela řádu Ježíšova u hlavního oltáře. Zatím pak dárek neměl tolik ceny, jsa výplodkem čínské potměšilosti; nebylot ve chválách těch řeči о nějaké milosti pro křesťanství, odměně za práce, za studia hvězdářská i počtářská, sestavení vojenských strojů atd. a to přičiněním závistivců, jakých v řadách učenců měli Otcové nemálo. Bylo sice slycháno, že císař vyslovil se pochvalně ve kruhu colaiů (viz v předu) о blahodárné činnosti evropských kněží, vyprávěla vznešená služebnice císařovny, křesťanka Helena, jak panovník stoje kdysi u sousoší sv. tří králů se hlubokým povzdechem nahlas prohovořil: Kdo mně neznámé tajnosti, о nichž jsem slyšel i četl, spravedlivě vysvětlí? Povědomo bylo obecně, že vládce má znamenitou znalost učení Kristova, ale všeckno nic neprosplvalo, poněvadž vězel ve vlivu svých úředníků, kteří jeho přízeň k Otcům tlumili poznámkami, že P. Adam je cizinec, kterému nelze dosti důvěřovati a jenž by měl býti všech odznaků důstojenství zbaven a do jistého vězení uvržen, ano vždycky nacházeli se škodolibci, dávající Schallovi znáti, že přízeň dvorská nebývá nesmrtelná. Páter nebyl z bojácných a dovedl vždy jadrně poukázati na to, že věc Božská i při nejkrutějším pronásledování nezahyne, a že jeho pád vůli nebes nezadrží a jen ten, kdo se Boha bojí, před světem obstojí. (Pokračování.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Po úmrtí dra. **Josefa Kalzla** (zemřel 19. srpna ve věku 47 let), jenž vynikl i jako professor národního hospodářství i jako politik reální, takže jeho slovo (politika etapová) bylo v mladočeské straně rozhodující, sotva na ten

čas nalezena bude náhrada. Je to tím povážlivější, protože v politickém oboru trpíme nedostatkem tvůrčích talentů.

Volby do sněmu královského konati se mají mezi 8. až 10. říjnem. České strany připravují se

²⁾ Trojúhelníkové opevňování dle evropského vzoru tehdejšího, о čtvercovém čínském není více blíže povědomo.

méně nežli německé, jež vydaly již svůj program i kandidáty. Nejčileji agituje strana všenněmecká, jež proti německým pokrokářům, vedeným od pražských kasiňáků a proti Pradeovým lidovcům zaujímá posud vítězné postavení. Němečtí radikálové volají, že Čechy, jakožto (prý) bývalá buntovní země, musí býti celé poněmčeny a tak do žaludku germánského vpraveny. Lidová a pokroková něm. strana tvrdí, že v »dohledné době« (tak stojí v svolání 1. září) je věc taková »nemožností« a že rozdělení král. Českého je životní otázkou Němců. Posl. Prade při tom žádá, aby minority české školy své samy si vydržovaly, jestli jim dotyčné něm. obce (!) zřízení jich povolí. Dr. Schücker na schůzích v Bělině a v Mostě prohlásil, že država německá bude udržena, ale poněmčení Čech že je nyní nemožno. — Čeští agráři na schůzi 27. srpna v Praze konané usnesli se kandidovati v četných okresech muže, kteří by hlavně pracovali k povznesení stavu zemědělského. »Nár. Listy« ovšem nazývají agrárníky panoši Schwarzenbergovými, zabeďněnci a pod.

Sensaci vzbudila zpráva, že diecése v Čechách mají býti rozděleny dle národnosti. Považujeme věc takovou za nemožnou. Chuť k tomu jest — a vláda ani v církevním ohledu nezná pravé cesty. Ale je tu duchovenstvo české i německé a je tu sv. stolice — a ta, doufáme, takové harakiri by rozhodně zamítla.

Dr. Koerber ujišťuje v německých (vládních) novinách i vůči zpravodajům listů zahraničních, že se neleká příštího zasedání říšské rady, protože prý žádná strana nevezme si na svědomí, aby ochromovala činnost vídeňského parlamentu. Německý ministr krajan nyní, kdy Němci bývalé souručenství rozbili, jest prý nemožným.

Ó kompromiss v kurii velkostatkářské, ač svévolně návrh Buquoyův na sněmu král. Českého zamítla, žebroni strana německo-liberální. »N. Fr. Presse« namáhá se všemi silami, aby bylo liberálním velkostatkářům dáno poměrné zastoupení na sněmu Českém, čímž prý Wolfova strana zatlačena bude poněkud stranou. Jestli tak konservativní šlechta česká učiní, nebude to ani na prospěch českého lidu, ani na prospěch konservativní šlechty samé.

Na svých schůzích odborových, jež

se v srpnu na četných místech konaly, nařkávali zejména klempíři, obuvníci, truhláři atd., že trpí nedostatkem organizace, úvěru, práce a pod. Jinak to nemůže jíti ovšem, nežli s kopce, když se kruhy živnostenské ani proti židovskému kapitálu ani proti neplodnému provozování politiky (jsou většinou ve vleku »Nár. L.«) nemohou na vlastní odborové stanovisko postaviti.

* * *

Car ruský Mikuláš II. navštíví 18. září Francii, kdež bude v Dunkerque a v Compiègne a zejména při manévrové přehlídce všemi ministry francouzskými a prezidentem Loubetem obklopen. Rokovati se má o úpravě orientální otázky (Turecko musilo právě povolití Francii kus půdy v Cařihradě) vzhledem k Makedoncům, Bulharům a Srbům, o Alžírsku a Maroku, o čínských věcech a — o nové ruské půjčce. Mimo to jednati se má o zakročení Ruska a Francie ve prospěch Burů. Car navštíví i německého císaře a sejde se s králem anglickým. Schůze tyto v Rakousku velmi rozladily kruhy vládní.

Čínský protokol byl podepsán. Čína se uvoluje zastaviti dovoz zbraně a střeliva do své říše na dobu dvou let, zaplatiti 450 mil. taelů (1 tael = 6 korun) válečné náhrady; zříditi v Pekingu čtvrt vyslaneckou; mocnosti budou si moci obsaditi důležitá místa mezi mořem a Pekingem; pod trestem smrti zakáže se tvoření sekt Evropanům nepřátelských; guvernéri či úředníci nepřátelští Evropanům budou propuštěni. — Čínský císařský princ Čun byl přijat dne 4. září v Postupimi od císaře Viléma II., jemuž odevzdal list císaře čínského.

V Německu postupuje krise hospodářská a peněžní stále šíf i hlouběji. Banka za bankou padá. Textilní výroba klesá, uhelné šichty se zkracují, dělníci (zejména slovanští) jsou propouštěni a vypovídáni, podniky akciové dávají nižší dividendy. Mnohé firmy obilní, dřevařské a železářské vyhlásily a jiné musí tak učiniti — konkurs. Věc vysvětluje se jednak nadvýrobou a jednak tím, že francouzské banky, jež půjčily do Německa přes 1000 mil. franků, opatřením vládním zastavily své půjčky a žádaly peníze zpět. Nyní se žádá v Německu, aby Rakousko-uhersko bylo učiněno hromosvodem pro krisi hospodářskou v Německu a sice

tím, by se zavedla celní unie obou říší a co možná nejtěsnější spojení hospodářské! Tak je psáno v největších časopisech německých, tak prohlašují i profesori němečtí na př. na sjezdu v Lipsku, ve Vratislavi (3. září), v Děvině a jinde Nedosti na tom, že zjevně posílají k nám z Německa luteránské pastory, kteří proti katolickému náboženství brojí a zřetelně pro krále pruského pracují, nedosti toho, že podporují statistickými obnosy štvance pod heslem »Los von Rom« vedené, že dávají schulvereinským družstvům značné kapitály k dispozici na odnárodňování našich dětí českých — chtějí dokonce,

abychom hráli úlohu poníženého vasala! Quo usque tandem!?

Uherský sněm bude 9. září rozpuštěn Baron Bánffy chce jako opoziční kandidát vystoupiti a míni 9—15 míst získati. Hr. Tisza prohlásil se proti agrární politice, říka, že nutno především podporovati průmysl!

Válka v jižní Africe prohlášením lorda Kitchenera a boerského vůdce Dewetta, že mají býti zajatci po případech usmrcování, nabývá hroznějšího rázu. Všecky anglické zprávy, že bude brzy v transvaalských končinách klid, zdají se býti klamnými.

✕ ✕ ✕ ✕ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✕ ✕ ✕ ✕

Jakou práci smí konati žena. O této záležitosti rozpředla se v německých listech rozprava dosti zajímavá. Natalie von Rümelin-Oesterlen ve Štuttgartě odpovídá mimo jiné: »Takovou práci má žena konati, ke které jest schopna. Miliony žen nemohou dle starých tradic obstarávati kuchyň, sklep, nemocné, kostel a děti (5 K = Kranke, Küche, Keller, Kirche, Kinder) nemohou se vdáti a musí hledati si nějaké povolání. Proto je třeba ženských škol odborných. Nejhorší je věc pro dcery vyšších důstojníků, úředníků, řiditelů, lékařů a pod., jež dělají nároky na vyšší postavení ve společnosti. Bud jdou do komptoirů a k telegrafu nebo se stanou učitelkami a umělkyněmi (totiž spisovatelkami či malířkami), ať mají talent nebo ne. V ústavech a ve společnosti do hlavy se jim nacpaly tisíce předměty, takže nemají smyslu pro drobnou, obtížnou práci. Je třeba tedy důkladného vzdělání. Člověk může jen tehdy platně pracovati, když s radostí dílo koná. Učitelka máme jako písku u mořského břehu, a co jich je bez místa i chleba, ale scházejí nám všude h o s p o d y n ě (Hausfräulein). Není divu, že dobrá kuchařka je lépe placena, nežli učitelka. Opatrná učitelka měla by se učiti též vařit a domácnost vést. Ale posud panují proti povolání hospodyňskému značné předsudky. V jižním Německu je již založeno několik škol hospodyňských (na př. v Marienfeldu od sl. Kastnerovy, ve Fridrichshofenu na Bodamském jezeře atd., jež stojí pod protektorátem královny virtemberské). Ale

předsudek je: dáma moderní nemůže prý pouze kuchyni a hospodářství se věnovat. — Je radno, aby dívky, jež mají talent k děláni hraček (loutek a pod.) vycvičily se dobře a zavedly si živnost, jež by je živila. Ale ony raději trpí hlad! Anebo mohly by připravovat k l o b o u k y dámské, za něž se tak mnoho platí. Ale to se ponechává — lidem bez vkusu! Patří k tomu ovšem odvaha a silná povaha, aby dívka si zaměstnání zvolila. V pojednání uvádí se několik příkladů; jak žena může domoci se dobrého postavení. Na př. mladá vdova po lékaři v Curychu, aby se uživila, stala se absolvovavší kurs porodních babiček, tak zv. pomocnicí k porodu a svým jednáním vzbudila takovou důvěru, že se jí dobře dařilo. Začala pak studovat medicínu, stala se doktorkou a požívá dnes zvučného jména i velkého jmění. — Anebo vdova po staviteli, jež měla na starosti více dětí, naučila se masáži a dobře se uživila; tím, co z domova uměla: zpívat, ve společnostech se pohybovat, hrát na klavír atd. — nebyla by se mohla uživiti, — a pense od města obnášela pouze 57 marek měsíčně. Důvěrou, již si získala, dobyla si takového majetku, že si pořídila malý ústav lázeňský (v provinciálním městě) a výborně se jí vede. Ale ku podivu: »společensky stala se nemožnou«, — vyšší dámské společenské kruhy se totiž nad tím rozčillovaly, že má — zaměstnání! Nejsou-li to předsudky a ohavný cop? Jak přepjaté jsou ještě tak zv. »vznešené« kruhy! Odpustí, když trpí hlad při povolání »uměleckém« (literárním, hereckém

atd.) ale nechťjí, aby žena měla zaměstnání, které vyžaduje namáhání a přemýšlení, při kterém se žena muži přiblíží svými starostmi a příčiněním. Proto je třeba, aby se změnila výchova dcer, aby se neobracela všechna péče na strojení se a parádu, aby se nepletly do hry na burse, aby nehrály si na lukách, v sadech a hříštích, aby neklepaly ve společnostech atd., ale aby hleděly si pořádného zaměstnání. V Londýně na př. hezké dívky z lepších kruhů vydělají značné peníze tím, že malují neb fotografům za model slouží, také mají některé dámy vznešené — hostince (ovšem ne na své jméno) anebo modní závody a pod. Je to ušlechtilé a pro vyšší společnost se hodící? Nuže, nechť ženy nestydí se za titul: dámská krejčová, friséřka, kuchářka, nechť pracují a zlepšují své sociální postavení. Žena nesmí zapomenouti, že za své požadavky a práva nejen proti mužům má bojovati, ale také energicky že musí proti obmezeným náhledům a předsudkům ve vlastním ženském táboře se brániti. — Mnohé z těchto náhledů jsou velice zdravé.

*

Výrok o zemřelém Crispim: Francouzský žurnalista Drumont napsal v »Libre Parole« zajímavý nekrolog za příčinou úmrtí Crispiho; mezi ji-

ným praví: »S Crispim mizí poslední z velkých herců, kteří brali vynikající účastenství v událostech předcházejících války vlašské, válku rakousko-pruskou, a kteří přes Magentu, Solferino a Sadovou nás dovedli až k Sedanu. Co se týče Crispiho, byl on také bez odporu největším zločincem, jaký kdy seděl na předsednickém stolci ministerském. Neměl rafinovanosti Cromwelovy a Bismarkovy, nýbrž byl to starý darebák, jenž dle theorie Lambrosovy, vlasti byl užitečnější (?) než mnohý čestný muž. On byl spiklencem ve svém mládí, deklamoval proti tyranům, učil své soudruhy vyráběti bomby. A když byl u vlády, bez milosti stíhal všechny ty, kteří následovali příkladu jeho; on dal střílet dělníky, kteří žádali za chleba, on zacházel se sicilskými sedláky tak, jako se zacházelo ve starověké s otroky, on pozavíral své vlastní krajany v dusných kobkách žalárních, kam světlo vnikalo jen nepatrnými skulinami. A jeho život soukromý odpovídal úplně životu veřejnému. Crispi žil v bigamii, ba v trigamii, hanebně opustil šlechtinou Rosalii Montmassovu, jež jako švadlena živila budoucího ministra, když tento prchnuv z Říma ve hrozné bídě žil v Paříži. . . On vydíral, šálil a podváděl s cynismem obdivuhodným; oloupil banku římskou, a sněmovna mu vyslovila opovržení.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Obrázková Revue.** Seš. 22., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.
Květy Mariánské. čís. 9., red. dr. Vychodil a P. Lux v Rajhradě.
Anděl Strážný, září č. 1. Red. P. Vilém Brož. Nákl. Bened. knih. v Brně.
Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 10.
Skola bož. Srdce Páně, září, red. dr. P. Vychodil, září knih. rajhrad. ben. v Brně.
Rajská Zahrádka. Seš. 1., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.
Vychovatel, čís. 17 red. dr. R. Horský.
Ježkova knihovna katechetská č. 10.: Pojednání Jana Gersona a dva listy svatého Jeronýma.
Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra seš. 15—16., nákl. G. Francla.
Methodický výklad nového katechismu, seš. 11. sepsal V. Davidek, nakl. V. Kotrba.
Alétheia, red. ar. K. Vondruška. seš. 6.
Časopis čes. turistů, č. 9. Red. dr. Jiří Guth.
Osvěta, č. 9., red. V. Vlček.
Svatá Země, seš. 15., 16., nakl. V. Kotrba.
Věstník katol. duhovenstva, č. 23., red. ThC. J. Pauly.
Hlasy Svatováclavské, č. 6.: Sociální úkoly samosprávných sborů. Red. V. Hálek.
Rozkvět, č. 1., red. K. Kučera.
Naše Listy. Č. 52., red. T. Jiroušek.
Náš Domov, red. J. Vévoda v Olomouci č. 17.
Hlídka. Čís. 9. Bohatý obsah z oboru písemnictví a smés. V Brně red. dr. P. Vychodil.
Růže Dominikánská, red. Guala Konečný č. 5. (září).
Český Jinoch. Seš. 1., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ

5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE

Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ

obnáší na půl roku 3 K.

Proti dělení diecésí dle národnosti.

Veřejné mínění je znepokojováno zprávami, v listech často se opakujícími, o rozdělení diecésí v Čechách podle národnosti, kteréž zprávy z míst kompetentních do dneška nebyly dostatečně vyvráceny.

Takové rozdělení nebylo by žádnou měrou ku prospěchu katolíků českého království a bylo by též v odporu s podstatou křesťanského učení a s historickým vývojem katolické církve vůbec, jakož i vývojem církevních dějin v Čechách zvláště.

Princip křesťanství hned od počátku byl, nejrůznější národy v jednotě víry slučovati, nikoliv rozptylovati. Rozšíření křesťanství ve střední Evropě připadlo do doby stěhování národů a trvalo až přes první tisíciletí křesťanského letopočtu. Lze z dějin konstatovati, že za tu celou dobu bývaly ve střední Evropě diecésní okrsky zřizovány, bez ohledů na jazykové ohraničení národů, na víru Kristovu obrácených, čehož nejnázornějším dokladem byla římskoněmecká říše, jež po několik století byla věrným obrazem katolické církve a v níž všichni národové měli tvořiti velikou křesťanskou rodinu.

Ačkoli vývojem politických dějin ve střední Evropě zřizovány byly nové diecésní okrsky, jež v království Českém ustálily se v založení metropolitního sídla v Praze, kterémuž měla býti ostatní biskupská sídla podřízena: nepřikročilo se ani v nejpohnutlivějších dobách k ohraničování diecésí podle národnosti. Oba katolíci národové v ohledě církevním žili svorně v náboženské pospolitosti pod svými biskupy a duchovními pastýři, kteří snažili se duchovním potřebám svých oveček obou národností vyhovovati.

Statisíce Němců během věků usazovalo se na různých místech Čech, s různými výhodami a právy, ale nikdy nebyl pronášen požadavek, aby vyňati byli z jurisdikce toho kterého biskupa a ze svazku diecésního, vikariátního aneb jen farního. Němci přistěhovali a podřizovali se té které duchovní správě, bez ohledu, byla-li česká aneb německá.

V diecésních seminářích bohoslovci společně připravovali se ku stavu kněžskému, přiučujíce se jedni od druhých jazyku, jim méně obvyklému. Starší, dosud žijící kněží, rádi vzpomínají té bratrské vzájemnosti mezi českými a německými kněžími.

Tak to trvalo až do nejnovější doby, v níž vývojem politických událostí do naší říše byly zavlečeny národnostní spory, poznenáhla stupňované až k pověstným heslům: »Pryč od Říma!« »Pryč od Rakouska!«

Ve smyslu těchto hesel měla česká země být rozdělována jazykově ve správe soudní a politické a když nejen zástupcové čeští, ale i tak zvaní všenněmci proti tomuto dělení se vším důrazem se ozvali, má býti naše vlast rozdělena alespoň církevně.

Leč tu sotva kdo postřehl veliké odium, jež má tímto býti uvaleno na katolickou církev. Vláda sama Čechy politicky rozparcelovati si netroufá, ale církvi imputuje, aby s podobnou parcelací započala a tak nejodpornější praecedens utvořila. Za příčinu tohoto dělení předstírá se, že by jím valně umenšeno bylo zlo národnostních sporů. Je však známo, že všeměmci ani tímto rozdělením od svého hesla neupustí.

Oni budou sice se zálibou kvitovati takové rozdělení, budou ale se stejným důrazem na své odstředivé cestě: »Pryč od Říma!« pokračovati. Všeměmci tímto rozdělením nasyceni nebudou a na druhé straně bude tím roztrpčen český národ a budou pak poslední věci horší prvních.

Dají-li k tomuto rozdělení diecési příslušné církevní autority svého svolení, pak by mohlo i z úst a listů českých stejně důrazně a bezohledně ozývati se: »Pryč od Říma!«

Proto i veškeré české kněžstvo s nemalým znepokojením přijímá zprávy, autoritativně dosud nevyvrácené o zamýšleném rozdělování diecési dle národnosti.

České kněžstvo dobře zná duši českého lidu, ono s ní žije a s ní trpí a proto se chvěje při pomyslení, že by nejvyšší církevní kruhy mohly dáti přímé aneb i nepřímé svolení k rozdělení takovému. Kterak by se tu v Čechách a na Moravě volalo: »Vida, Čechy politicky rozdělití vládní kruhy doposud si netroufaly, ale k rozdělení církevnímu ponoukají nejvyšší církevní kruhy, bezpochyby za tím účelem, aby na církev uvaleno bylo všechno odium a všechno zlo, vyšlé a vycházející z národnostních sporů.

Takovým zlem bylo by, že by české zbytky v území církevně uzavřeném nadobro byly z duchovní správy vyloučeny. Kdežto v území českém každý Němec by ukojení duchovních potřeb došel, byli by Češi, hlavně ale česká mládež, ve svých duchovních potřebách nadobro opuštěni. Je-li tato opuštěnost českých duší v německém území časem až úžasná, byla by pak ještě úžasnější.

A kdož by neblahé ovoce toho klidil? Živly anarchistické. Lid, jenž po celý rok nemá příležitosti slovo Boží slyšet, odvyká nadobro chrámu Páně a propadá snadno živilům bezbožeckým.

Proto české duchovenstvo se vším možným důrazem volá, aby tento pokusitel co nejrozhodněji byl odbyt slovy božského Zakladatele: *Apage satana!*

Duchovenstvo české proto odmítá všechny možné následky takového dělení, jakožto nebezpečné nejen celistvosti říše, ale i katolické církvi v Čechách.

Neboť, jakmile by se provedlo v jedné diecési, (na př. v Chebsku) požadovali by všeměmci svou pověstnou urputností, aby provádělo se i ve druhých a zanášelo by se i na Moravu a do Slezska.

Co by tu povstalo zmatků, třenic a pohoršení v každé osadě!

Je-li již nyní kněžstvo vydáno všeliké potupě a všemožným urážkám při průvodech, křtech, pohřbech nejen v listech, ale i vůbec při věrném konání svých povinností, jak by teprve musilo trpěti, kdyby ke všemu ještě měly se přidati agitace: »Pryč od Říma!« v lidu českém. A kterak by se tímto rozdělením zavděčilo všem radikálním a podvratným živilům v Čechách, kteréž jen čekají na povel, aby směly na svém díle započítí!

Pak bylo by i k obávání, že by i mnoho kněží do těchto agitací bylo strženo. Nejvyšším církevním kruhům zajisté neušlo, kterak povážlivě mezi nižším kněžstvem vzrůstá se nespokojenost s mnohými, neurovnanými poměry.

Co by teprve nastalo, až by ke všemu zlu přistoupilo zlo dělení diecési dle národnosti, to v této chvíli nedovedeme si představití.

Protož doporučovalo by se, aby z míst kompetentních bylo dáno nejrozhodnější osvědčení, že s projektovaným dělením diecési nemají pranic co činit, ano že je se vším důrazem odmítají.

A jest i na čase, aby veškeré české duchovenstvo proti takovému dělení dědictví sv. Václava co nejdůrazněji protestovalo, tak aby nemohlo se mu později vyčítati, že k tomuto dílu mlčelo. Necht se diecési v Čechách utvoří více, protože nynější jsou již příliš rozsáhlé, necht ale ohraničí se teritoriálně, nikoliv národnostně! Národnostní ohraničení znamenalo by zničení četných českých menšin v ohledě náboženském.

Odkud se šíří anarchie.

Po osmidenním utrpení podlehl president severoamerické republiky, Mac Kinley, střelným ranám, jež anarchistou Czolgoszem ve výstavě Buffalské z blízkosti utrpěl; zemřel dne 14. září.

Všechn svět zabývá se zase anarchistickými zásadami, neboť vrah Mac Kinleye patří k těm osobám, jež patří k anarchistické propagandě činu.

I připomíná se: Anarchismus, tof nejkrajnější učení socialismu revolučného. Zvláštní jeho formou jest ruský nihilism neb amorfism. Cílem anarchismu jest, úplné rozbití (pandestrukce) všech ústavů společenského a státního řádu a zavedení společnosti úplně beztvárné, a to skrze všeobecnou revoluci. Anarchisté chtějí zničit rodinu, majetek, vzdělanost, náboženství i vlast.

Tak na př. Bakunin, jeden z organisátorů moderního anarchismu, praví: Nesmí zůstatí kámen na kameni z řádu platného, založeného na vlastnictví, na vykořisťování, na základě autority buď náboženské nebo nadsmyslné, občansko-doktrinářské či jakobínsky revoluční, a to nejprve v celé Evropě a pak v ostatních částech světa.

Z tohoto všeobecného rozvratu mají vzniknouti teprve zárodky nového života, který nemá mítí žádných společenských nerovností. K podvrácení stávajícího řádu má býti užito prostředků revolučních čili násilných.

Za duševní původce tohoto děsného učení považují se výstřední republikáni francouzští, na př. Rousseau, Voltaire, Babeuf, Proudhon (známo jest jeho heslo: Vlastnictví jest krádež). Ale teprve od r. 1869 pracují anarchisté zorganizovaně, neboť toho roku založen spolek »Alliance de la démocratie socialiste«, jež se rozšířil záhy po všech jižních a západních státech evropských, zejména v Itálii, ve Francii, ve Švýcarech, v Belgii a Anglii.

Z četných atentátů na osoby vynikající a panovnické nejvíce rozruchu způsobily útoky: Reindlův (na císaře Ferdinanda V. r. 1832), Fieschův (na Ludvíka Filipa 1835), Oxforda (na královnu Viktorii 1842), atentát na císaře Františka Josefa v Ingelheimu (1849), Sefeloga (na krále Bedřicha Viléma IV. 1850), útok dýkou Martina Marina na královnu Isabellu (1852), útok dýkou krejčího Libenyia na císaře Františka Josefa I. (1853), útok na Napoleona III. (1853 a 1855), útok na královnu Isabellu (1856), útok pumou Orsina na Napoleona III. (1858), útok Beckera na krále Viléma (1861), útok na Napoleona III. (1863), zavraždění presidenta Lincolna (ve Washingtonu 1865), útok na cara Alexandra II. (1866 a 1867), zavraždění knížete srbského Michala (1868), útok na místokrále v Egyptě (1869), útok na Napoleona III. (1869), útok na královnu Viktorii a královnu španělskou Isabellu (1872), zavraždění presidenta republiky Ecuadoru Gob. Garcie Morena (1875), zavraždění presidenta republiky Paraguaye B. Gilla (1877), útok Hödela na císaře Viléma (1878), útok Moncasia na krále španělského Alfonsa (1878), útok Passanantův na krále italského Humberta (1878), útok Solověvův na cara Alexandra II. (1879), útok na místokrále v Indii (1879), útok Oterův na španělského krále Alfonsa a královnu Kristinu (1879), útok v zimním paláci v Petrohradě na Alexandra II. (1880), zavraždění cara Alexandra II. dynamitovou pumou v Petrohradě (1882).

Roku 1894 zavražděn byl president francouzské republiky Carnot v Lyoně dýkou. Roku 1896 stal se útok na presidenta Felixe Faura. Roku 1897 stal se útok na presidenta Crespa (v republice Venezuelské), na krále Humberta I., na presidenta republiky mexické Diaze. Roku 1898 střeleno na krále řeckého Jiřího.

Roku 1898 dne 10. září zavražděna císařovna Alžběta v Ženevě anarchistou Lucchenim.

Roku 1899 podniknut útok na presidenta Loubeta, na anglického následníka v Brusselu, na Viléma II. Nyní pak padl Mac Kinley.

Mimo tyto útoky na hlavy korunované nebo na představitele vlády provedeno množství útoků anarchistických proti policii, dále v továrnách, v divadlech,

v kostelích a pod. Roku 1884 ohrožovali známí anarchisté Stellmacher a Kammerer ve Vídni život i majetek lidský.

Přivrženců podvratného učení anarchistického přibývá mnohými cestami. Především jest to tisk, pak spolky. Anarchisté vydávají mnoho časopisů, zvláště v řeči italské, německé a francouzské. Anarchista Most od r. 1870 vydával v Londýně a pak v Novém Yorku anarchistický list »Freiheit«, ve kterém zcela bez překážky vybízel k podnikání útoků na nynější společenský řád, vykládal sestavení pum dynamitových, velebil útočníky jako mučeníky a apoštoly.

Mnohé spolky anarchistické před očima policie konaly své schůze, jichž se účastnili nejen nedospělí a nevzdělaní muži, ale i četní profesoři a zvláště četné ženy. Tak i při posledním útoku Czolgoszově za morální původkyni atentátu pokládá se (ruská židovka) Goldmannová, která svými přednáškami a brožurami k útokům muže rozplameňovala.

Proto hodlají vlády zakročiti proti anarchistům tím, že jejich časopisy zapovědí a spolky nedovolí. Tak alespoň se vykládá ve vládních listech italských, německých i anglických.

Ale při tom dojde sotva k nějaké akci společné proti zhoubnému anarchismu. Vždyť již několikrát se mělo jednati o tom, by vlády vydaly přísnější zákony proti anarchistům, ale tu buď Švýcarsy, nebo Anglie, nebo Amerika atd. prohlásily, že se akce — nesúčastní.

Ostatně zákon, byť byl sebe přísnější, nepřekazí vznikání nových řad nebezpečnému anarchismu oddaných lidí. Příčiny anarchie leží totiž hlouběji, na kteréž nesáhá policejní zákon. Nevážíme poukázati, jak nejednou se již i v »Obraně« stalo, na to, kdo vlastně zaviňuje anarchii. Je to od francouzské revoluce liberální a socialistický směr vládnoucí ve vyučování, v úřadech, v rodině i ve všem životě veřejném.

Uvažme jen: Liberální státníci odstranili (na př. ve Francii a v Itálii) náboženství ze škol státních, kostely katolické zavírali, jmění církevní konfiskovali, manželství za kontrakt světský prohlašovali. Státníci ti užívali hesla: Vládnouti nutno »krví a železem«; oni falšovali depeše, rušili staré smlouvy, vypovídali nespravedlivé války, zmocňovali se území nepřátelského; oni učí (nebo učiti dávají), že morálka nemá v politice co činiti, že hospodářsky slabší musí zahynouti, že všude vládne Darwinova theorie o právu individua silnějšího.

Všechn moderní život, celý ústavodárný a parlamentní systém spočívá na zásadě: kde je moc, tam je i právo.

Následkem toho vidíme, že vzrůstá cena zlatého kovu, vlastně křepčení kol zlatého telete, že vzrůstá se vše vyčerpávající militarismus a policejní zřízení.

Ale upadá i právní vědomí, klesá smysl náboženský.

Lid chudne strašlivě a znemravňuje se úžasně.

A to jsou vlastní příčiny anarchismu: chudoba a demoralisace.

Odstraňujeme tyto zhoubné, jako rakovina síly národů vyčerpávající nemoci, a ihned zlepši se i poměry společenské i hospodářské, zmizí ta všeobecná nyní největší nespokojenost, ty hrozné výjevy žalu a zoufalství.

Hleďte k tomu vy, kdož řídíte osudy národů, aby zavládla spravedlnost a láska, aby Bůh byl ctěn, aby autorita byla vážena.

A pomínou hrozné útoky i strach z anarchistů.

J. Simon.

Radikální fariseismus.

Nahé farisejství liberálův a radikálů francouzských ukazují následující fakta, která doporučují se jako obchodní známka světoběžného liberalismu.

Socialistický poslanec Jaures, který velmi mnoho vykonal pro vzmach socialismu ve Francii, připustil svou dívku ku prvnímu svatému přijímání. Zda učinil

tak ze své vůle či zda ustoupil prosbám dítěte, není známo. Socialisté jej pro tento skutek vyobcovali ze svého středu a strany. Co říkají radikálové, když církev nechce pochovati na př. zřejmého neznaboha, který skončil třeba sebevraždou? Je-li jim náboženství věcí soukromou, proč nenechají domácnost jeho na pokoji? Lži, ty máš jedno jméno a to jest: svobodomyšlnost ve všech odstínech.

Školní inspektor v Blois (ve Francii) dal státnímu učitelstvu cirkulář tohoto znění: »Buďte tak laskav a pošlete mně informace, zda jsou dle vašeho vědomí v obci obecní funkcionáři, buď starostové, radní, okresní zástupci atd., kteří posílají dítky své do škol, řízených řeholníky.« Státnímu učitelstvu ukládá se úloha tajných denunciantů proti všem, kdož dítky posílají do katolických škol! Nad státními školami dle rozkazů vládních jsou nápisy, hlásající »práva člověka« z r. 1797. Zde jest na druhém místě uvedeno, že náboženské přesvědčení není překážkou, aby občan některého úřadu nemohl dosáhnouti. Fariseové Starého Zákona nosili desatero na střeše svých pokrývek hlav, aby měli přikázání Boží »vždy před očima« a měli je uvázané na ruku, aby si je při každém jednání uvědomili. Radikální Francouzové dali si práva člověka na dvěře školních vchodů!

V »Tabletu« uveřejňuje se výňatek z dopisu francouzského řeholníka proslulého opatství: »Až dosud nevíme, co se s námi stane. Dvakrát jsme byli úřady ubezpečováni, že se nám dostane státní autorisace, jen když o ni zažádáme. Však »timeo Danaos etc.« (bojím se Danaův, i když dary nesou). Myslím, že, ať se ustanovíme na čemkoliv, dříve aneb později budeme musiti dáti s Bohem našemu opatství. Víme, že naše listy jsou otevřány. To jest svobodná země! Zatím jdeme svou starou, spravedlivou cestou, jakoby nás nic neznepokojovalo a jako bychom měli zůstatí celé století v pokoji v této zemi. Modlíme se a necháváme ostatní v rukou Božích.« Můžeme si mysliti nižší stupeň nepřátelství, nad zrušení poštovního tajemství?

André, ministr války, vydal podobné provolání jako školní inspektor k učitelům, a přeje si zvědětí, zda a kdo obcuje službám Božím a zda posílá dítky do řeholních škol. Věru, hrdinství hodné svých hrdinů. Tyto letáky a dotazy byly zachyceny a uveřejněny. Byly zachyceny všechny? Zajisté, že i v jiných oborech podobné »dotazy a informace« byly vydány.

Ve Francii zřízena »liga bdících«, t. j. svaz osob, které bdí nad veřejnými osobami, zda jsou v souhlase jejich skutky s ideami, které hlásají. Celý tedy inquisiční dvůr byl zřízen a sice toliko proti katolíkům, ne proti zlodějům, vrahům a jiným provinilcům, které stíhala stará inquisice, ale na katolické smýšlení a skutky jest vypsána: exkommunikace, denunciacce, zrušení poštovního tajemství bez státního povolení, a zřízena nová inquisice, pode jménem »liga bdících«.

Na věčnou památku věci klademe zde doslovnou resoluci, která přijata 31. srpna: »Jauris vylučuje se z revoluční, antiklerikální, socialistické strany v Paříži, poněvadž jeho skutky nesouhlasí s ideami, které denně ve svých spisech hájí. Když obstarával Jaures služby »Israelite Alliance«, nebyl vyloučen, jen když připustí, aby jeho dítko šlo k sv. přijímání — dostane exkommunikaci. Svoboda smýšlení jest ve Francii zachována. Dle toho hrozí skutečné, klerikální nebezpečí. Není divu, že se mnozí stydí za »liberalismus«.

Fr. Vaněček.

O rozháranosti mezi protestanty.

Nedávno konaný sjezd protestantů v Kaiserslautern dokazuje, že protestanty pojící theologie dávno již nemá toho významu, jako as ještě před 50 lety. Celým massám protestantů jest »nepochopitelným slovem«, aniž by při tom ovšem vliv orthodoxie stoupl. Veliké liberální lidové vrstvy, které před 30 lety s jednotou protestantskou držely, jsou dnes plně církvi cizí a indiferentní. To jest »secessionismus«.

Rozličné svobodomyšlné časopisy s údivem sledovaly nový citát »K. V.« z evang. »Kirchen-Zeitungu«. Pánové znají z theologie ve svém vlastním souvěrectví tak málo, že jest jim zcela neznámo, co ještě velice mnozí orthodoxní theologové o vymítání ďábla a zázračném uzdravení učí. V pravdě, o »křesťanských scientistech«, kteří tvoří zvláštní — ne ovšem věfci — sektu, nechtějí ničeho věděti všichni, ale zmíniti se nutno o jiných, domněle pověrečných událostech. Že však se ještě o démonech a jich vymítání z lidských těl mluví, zvěděli mnozí z těchto liberálních časopiseckých církevních učenců teprve ze zmíněného citátu a komičkým způsobem zří v tom něco »zcela nového«. — Ale tyto nauky spočívají úplně na základech starolutherské dogmatiky; veliká část našich dnešních »positiv« dala jim jen ustoupiti čili jaksi je přerušila. Lidé věří v zázraky v bibli, ale implicity míní, že dnes nedějí se více žádné zázraky.

Na tento odpor poukazuje, odvolává se na nový spis Arnošta Franze: »Religion, Illusionen, Intellectualismus« článek liberálního »Kirchenblattu«. List zří v učení o zázracích podklad orthodoxie všech vyznání a žádá jich odstranění. Když pak uvedl, že katolická církev rozvinula víru v zázraky aspoň konsekventně, praví dále:

Zcela nekonekventně chová se evangelická církev k zázrakům. V bibli je uznává, v historii církve je popírá. Není více dle její náhledu zázraků, neboť Bůh se ve svatém Písmě plně zjevil. Ale jaké jest to nazírání na svět, kdy v určitém období zázrak pokládá se za nutný, v ostatním ale jeho nutnost se popírá. Buď musí býti zázrak zcela popřen — anebo musí býti úplně, i také v přítomnosti, uznán. Jen málo kruhů v evangelické víře jsou v té věci konsekventními, to jsou hlavně ony pietistické. Věří ještě dnes, že dějí se zázraky a očekávají jich — konají podobné (ovšem, co za ně pokládají). Ale mezitím, co v katolicismu zázrak jest zjevem zcela obyčejným, pokládá se v evangelické církvi, a také v oněch kruzích, za zvláštnost. Tu jest ta polovičatost evangelicko-protestantského světového názoru. Lidé si představují, že ovládají prvopočátečné křesťanství, ale schází tu přece ono vlastní charakteristikon historického původního křesťanství, víra v účinnou sílu zázraku jakožto křesťanského daru milosti Boží. Franz o tom píše na str. 44: »V evangelické církvi nežije více zázrak, jest absolutně mrtev — ale jest mumifikován — a mumie udržují se, jak známo, tak dlouho, pokud jsou chráněny před svévolnou poruchou.«

Konekventně myslícímu jest téměř nepochopitelno, jak tak zv. pravověrní, na bibli lpící, na zázraky věfci evangeličtí křesťané hned se staví úplně nedoslýchavými a bez úplného porozumění, jakmile někdo mluví o zázraku tak, jak to přece samo v Novém Zákoně vylíčeno jest, t. j. jako o síle mezi křesťany po věky stávající — jakmile se jich někdo táže po jejich zázracích, které učinili aneb aspoň sami zažili. Ti lidé jsou tu skeptickými a uštěpačnými, kteří pochybování o biblických zázracích počítají za nejhorší pochybení u víře za mravní nedostatek rovný cizoložství, vraždě a krádeži a hned se odřkají tak zv. »nečistého«, protože on prý má »jinou duši«. To jest ovšem ta nestvůra ve světovém nazírání, jak evangelickou církvi oficiálně jest hlášána — tato rozmíška, tento nedostatek přesnosti a důslednosti myšlení, koketování se zázrakem mezitím, co byl dán mimo kurs. To jest jeden z hlavních pramenů malomocnosti evangelické církve, to jest příčina, proč se k ní četní vzdělanci a — osvícenci obracejí zády, proč tisíce v ní a skrze ni ve své religiozitě jsou ztroskotáni.

To jsou žaloby, na něž nyní tak oblíbení sprostředkující theologové svým Prusku získaným unionistickým přibarvením naprosto ani slova odpověděti nemohou, jen přísně pravověrní Lutheráni mohou právem říci, že také oni ještě dnes v zázraky věří. Proč se to ale před veřejností tak skrývá, že to není protestantskému lidu v jeho největší části naprosto známo? Je to slabost ve víře nebo bázeň před liberální kritikou?

Všecko čistě protestantské žádá »Protestant«: Zázrak musí býti úplna odstraněn. Pokud ještě o zázraku bude kázáno, aniž by jeho nevhodnost co nejjasněji však taktuplně byla přiznána, nesúčastní se myslící muži a brzy i myslící ženy kázání, vliv církve na nejlepší muže a předáky, na duchovní vůdce lidu bude roven nulle.

Tím padají všechna biblická vypravování a vše, co se rozumí pod jménem »křesťanství«. Ale není v tomto činu logické spojitosti mezi tímto stanoviskem a katolickou církví. A také to není divem, že pan Franz přes svou vysoce liberální teologii ke katolické církvi jest spravedlivým. Jeho recensent v »Protestantu«, pastor Schultze v Nassachu píše o tom:

Formy, za nichž církev jako vychovatelka lidu má býti činnou, mohou dle Franze býti jen formy katolicismu; neboť jen obsahuje »formy, které ku pokřesťanění mass jsou nepostrádatelné.« Píše na str. 119: To jest velikou zásluhou katolicismu, že on pomáhá massám k samostatnému, uvědomělému vnitřnímu životu; to jednou z největších služeb lásky, již kdo lidstvu obzvláště prokázati může; jest to výchova lidstva v největším rozsahu; katolicismus jest velikolepý aparát názorného vyučování.

Nikdy nemůže protestantská církev, byť i jen ve formě, vrátiti se ke katolicismu. Kdyby tak učinila, pak by s formou v brzce i duch katolicismu evangelickou církev ovládal. Neboť formy katolicismu vzešly z jeho ducha; mají jen ten smysl a úkol, ano ony mohou jen tehdy obstáti, jestliže také duch, jemuž ony přináležejí, panuje.

Dále praví Franz, že protestantismus musí jádro mše vyvolati a do služby Boží opět zavésti, neboť jest prý »velice nutno, naučiti se od církve katolické, jak se působí institucemi«. Pastor Schultze jest také nad tímto prohlášením rozmrzen a pokračuje: Ostatně panuje právě v mnohých protestantských kruzích pozoruhodná náklonnost k jistým katolickým institucím. Tak vystupuje Harnack ve svém »Wesen des Christenthums« pro protestantské mnišství, a Franz pokládá ústavy na způsob klášterů za takové, které ve světě utrpěly pohromu. Očekává od toho zmenšení počtu sebevražď. Máme přece dělnické kolonie, asyly pro pijany (!) a j. v. Kláštery opětě stavěti, míní pastor Schultze, jest opatřovati teplý útulek pro zahaleče (!) a nešlechetníky (!)

Dále stanoví p. Franz, jak stýská si Schultze, že »my, protestanté, nemáme žádné authority«. Vždyť bible není vlastní autoritou pro volnost výkladu. Církev, dí on, musí se státi opět autoritou. Žádá tedy: Musí býti učiněn pokus, aby projednán byl consensus communis křesťanství, buď si to v koncilech, buď si to v jedné osobě, papeži. V tomto bodě nelze více katolicismus překonat. To jest nejlepší cesta, že se nejstarší, světa i Boha znalí muži z celého křesťanstva sestupují a po předchozích společných pracích a společném životě nejhodnějšího v čelo sobě a křesťanství stavi. Papež jest nejlepším interpretem víry svaté matky církve. To znamená, pokud lidstvo nemá ani mravních, ani materiálních sil, devadesát devět procent její příslušníků jak z dětství ducha a ještě spíše duše vymaniti. (Str. 127.) Také proti těmto slovům polemizuje pastor Schultze a dí na konec: Objímání se s katolicismem jest slabou stránkou jinak výborného spisu Arnošta Franze, který co nejúsilněji každému doporučuji, kdo se zajímá o nedostatky a nápravu naší víry. Pochytí jádro věci, jestliže v nedostatku světového nazírání zří náboženskou bídu naší doby a velebí požadavek po jednotném, skutečnosti odpovídajícím světovém názoru a pokládá-li naprosté vzdání se víry v zázrak za podmínku pro to. Ale ta cesta, po které kráčetí musí evangelická církev, aby k tomu cíli dospěla, nesmí ani krokem vésti zpět ke katolicismu, nýbrž ukazuje přímo v před ke konsekventnímu, vskutku protestantskému protestantismu. Není to chybou Lutherovou, že příliš mnoho katolického z církve vymýtil, nýbrž že tam příliš mnoho ponechal (!) ale spravedlivý soud mu to nebude přikládati za vinu, nýbrž spíše bude v tom spatřovati dědictví, jež nám zůstavil, abychom dokončili, co on počal. Spása evangelické církve nespočívá v rekatolisaci, nýbrž v naprostém zprotestantštění jí samé.

Myšlenka p. Franze jest v pravdě zvláštní povahy. On chce učiniti z protestantismu kopii katolické církve, ale s rationalistickým učením, bez »víry v zázrak« a hlavně bez křesťanství. Protestanté mluví často po katolících, že příliš ceny přikládají církevním povrchnostem, — my klademe na to jistě menší váhu než p. Franz. Míní snad, že formy katolického kultu mohly by zvítěziti nad

panujícím straněním se církve se strany protestantů a vehnati je do církve? Či jest toho domnění, že kopie organisace katolické církve by tento »zázrak« zmožla? — aby tohoto jím zapověděného pojmu se užilo. Také my jsme toho náhledu, že duch je to, který živě působí a všestranně uznané nadšení v Osnabrücku přivoděno bylo působením katolické víry. O tom nechce nyní p. Franz ničeho věděti; touží po skořápce, ne po jádru. Proto nemožno nám také tomuto novému stavebnímu plánu pro víru určití příznivou prognosu; interessantními se pro nás staly tuto uvedené myšlenky proto, že osvěcují jako bodavé světlo vápníku ty vždy více bezpomocné protestantské církevní kruhy a právě evidentně dokazují, že se přece v klidu sklánějí před majestátem katolické církve.

Nový Husův list.

Vydává J. S— a.

Pokračování.

Hyběť vám, kteřížkoliv pod kloboučkem vlastenectví víru lidu českému ujímáte! To vězte, že jediné národ mravný zísťte prospěchu nějakého. A bez víry mravnost pravou nikdo udržeti nemůž.

Co hodného a vděčného chcete způsobiti vy, kteří bázeň Boží lidem sprostným ujímáte? To pilně pozorujte a vězte, že jest-li kdo prázděn bázně před Nejvyšším, tím spíše bázeň svou k lidem vyprázdní z duše své. Kdo Boha se bojí, činí dobro vždy a na kterémkolivěk místě, nebť věří, že Bůh odplatitel vševědoucí a všudypřítomný.

Kdož však od bázně Boží odstoupí, ten činí dobře jen, pokavadž jest od jiných lidí vidín aneb pokavadž nemůž býti za své hříchy právem světským stíhán. O co tu hříchů tajných páší lidé takoví, co tu hrozných myšlení mstivých, závistných a lakotných nevěrci do duše své pouštějí bez bázně, že někdo myšlení jejich zlá uhodne. Než člověk bohovný i myšlenek zlých se vystřeže, znaje to, že Bůh zkoumá srdce i ledví. Aj, jaká hromada zákonů a paragrafů sválena býti musí, aby lidé nevěrci sobě škodně neubližovali!

Ale: by tito lidé znali bázeň Boží, jedinký paragraf by stačil z důstatek na hodné ustavení sociálních věcí, jímž jest slovo Páně: Miluj bližního svého, jako sebe samého. Aj, kdo k tomuto heslu věrně se zná, tomu netřeba napomínání a hrozeb, by dobře svému okolí působil.

Než nechceš-li svůj život sjednati s vůlí nejvyšší, musíš jej sjednávati nuceně s vůlí strážců ozbrojených. A jáť doufám, že lépeji jest ponížiti se před Bohem, než báti se před spolubližním drábem.

Ó kolik by našel lidí, ani Pána Boha opravují, ze svatých outržky si činí — než mluvíce zle o lidech, druhdy bázlivě zmlknou, bojíce se světské žaloby. Proti Bohu mlčícímu srdnatosti dosti, oproti člověku bázeň veliká. Toť hrdinství podivné.

To znamenejte tudíž, že nevěrec lidí se bojí více než Boha svého. Raděj se policajta poslechne než moudrost nejvyšší. By došel protekce některaké, kleká před spolubližními neb ruce jim celuje poníženě; než před Bohem koleno skloniti mu stydno, nevděčno, nelibo, by zlí druhové se nevysmáli. Křestankové milí, pozorujete-li, kterak malicherný bývá člověk nevěrec? Povýšuje rozum svůj nad rozum Písma Božího, než pro světské vzetičko kleká před sobě rovným a často hříšným člověkem. Zdalíž i potom se vypínati hrdě bude, až soud přísný poslední přikvačí a on beze všeho milosrdenství v propast ďáblouvu, v jámu síry a ohně neumírajícího buchne?

Protož to pilně přátelům svým nejmilejším znamenati sluší, že víra draho-kamem nevjzácnějším a jedinou lodí bezpečnou na zvířených vlnách života. Neboť kdo jináče smýšlí, není přítel můj a rouhá se mojí památce, jméno mé zbohadarma vzývaje. To-li nevíte, žet jsem celý život svůj hlásání víry posvětil?

Jak tudíž možno mne velebiti a zároveň víru hubiti? Aj, tovařiši moji, já jsem nejednou provolal, že mi jest milejší pro úžitek církve svaté Němec právě křesťanský, než bratr Čech méně víry své a života křesťanského dbanlivý. Zdaliž i vy takto se mnou provoláváte? Pohříchu činíte druhdy na obrat; nebť vám často milejší cizinec smyšlenkami moderními zpoňanilý, než bratr Čech, sprostně a zbožně v kostele se modlíci a po slově Božím žíznící; a já neumím pověděti, zdali větší zlost nechováte proti bratrům zbožným než proti cizincům záškodným.

Nebť více sbor křesťanský obouzíte a hyzdíte pro jeho přesvědčení než cizince zlostníky, jenžto na vaše hrdlo sahají a nad nesvorností vaší ckají. To jedině vysoce vážím, že kalvinisté a protestanté při poctivosti, kteroužto mi působí, kladou můj význam náboženský na místo nejprvnější aspoň dle listů jejich soudíc; než ohavně hyzdí jméno mé ti husité, kteřížkoliv víry nedbají, buďtež si oslavovateli mými kterakkolivěk statnými.

Věztež, že darmo se ústa modlí, mlčí-li srdce; zbohадarma jméno mé vzýváte, jste-li odporníky mými v žádostech a skutcích svých.

Slovy daremnými, jalovými rubati do pomínutých nepřátel mých — tot ještě malé a chatrné křesťanství. Neb k plnému křesťanství láska náleží. Kolik této lásky jste rozeseli? Aj, církev vám trnem v noze, solí v očích.

Pro ten důvod ji nenávidíte, že víru mocně před oči vaše stává; tepete, bucháte do ní nikoliv z přiznání k ní, než z jizlivosti a pilné žádosti po zkáze její. To vězte, že kdo matku svou miluje, chyby její vymluví, na trh obecní je nevykřikává, než pilným usilováním vlastním je napravuje; jakož jsem byl k témuž napsal: »Ten hřeší proti čtvrtému Božímu přikázání, nechtě otce Krista a matky, církve svaté, kterýž vida matku svou v údech hříchem zprzněnou, netoliko neutře psoty, ale přidá neb rozmaže.« Aj, rytíři moji milí, zdaliž tedy Chámovi se připodobniti chcete, jenžto místo lítosti chybě otce svého se vysmíval?

Znamenejte, že dí zákon Boží: »Kdož láti bude otci nebo mateři, smrti umři.« Věrně antikristovými uředníky se stávají, kteřížkolivěk na církev svou úmyslem dábovým bláto mečí, řečmi ji zšeředují, a přece v ní trvají, k jiné společnosti se neobracujíce.

Aj přichylyte zraky své k mému »Výkladu víry«, v němž jsem o Kristu a církvi takto položil: »Kristus jest otec náš, a církev svatá jest nejvyšší matka naše. A toho otce a tu matku nejprve máme ctíti, neb v nouzi musíme a máme toho otce a matky té naučení a pomoci volati, a tresktání od nich míle přijieti. A když právě a plně ty rodiče uctíme, tehdy plně zákon křesťanský zachováme, a kterak daleko jich neuctíme, tak daleko přikázání Božího nezachováme; neb nelze jest křesťanu shřešiti, jedné ač tomu otci a té mateři chvály neb poctivosti umenšší.« Aj, již máte tudíž z písma mého, že nesluší dítkám hodným mateři své církvi se posmívati a ji láním hyzditi.

Ó by mnozí z těch, kteříž reformovati chtějí, na místě nejpřednějším do svého svědomí nahlíželi! Neboť tak činil jest Bernášek, Jeronym, Řehoř a jiní reformatoři velící a mocní. Pod tím důvodem jsem v knihách svých zaznamenal, že každý, kdo jiného z hřichu tresktati obmýšlí, má býti něco větší v mravích svých nad toho, jemuž spílati chce.

A byste hodně církev svatou vážiti a velebiti mohli, k tomu potřebí poznání její; nebť jsem gruntovně ve »Výkladu« napsal, že neznání církve svaté činí v lidu mnoho bludů; věrně mnoho by našel, jenžto tlamají a brepci proti něčemu, nač rozum a poznání jich nestačí. Věrně podobni jsou tací pacholatům motýla rychlého a opatrného honícím bez úžitku. Bohdejž by mudráci neučení ustrádali rozumů svých pro sebe a plískání nechutného ostavili. Bohdejž v každý čas srozumíte znamenitě a právě, jaká podstata pře vaší a jací volkolci toho, oč se hádáte!

Aj, přijde všetyčka zkormoučeného mozku a foukavě se pýchou nadýmaje, bude luštití tajemství věčná. kterakkolivěk nezná právě učení církve o nich a k doktorům svatým ani nesáhá.

Znamenejte to všickni, že by doktor lékařství nelibě, nevděčně nesl, by ho chtěl sedláček obhroublý, sprostný mistrovati. A aj, doktory křesťanské smyslů

nejhlubších každý učedník mistrovati žádá. Věrně hodně jsem napsal, že nic pěknějšího, nic trefnějšího nikdo nalézt nemůž nad učení církve Páně. Než mnozí neotálejí zlostně pravdu Boží souditi, jedné aby vtípem chatrným poblyskli.

Nesrozumíš-li něčemu, aj máš doktory svaté, máš jiné theology, kteří lépe vše znají. Ne každému dřevu možno býti fládrej; ne každému dovoleno kritiku provoditi nad učením církve svaté.

Hybět bude svodníkům, kteřížkoli z občánků sprostných bludníků a zma-tečníků rouhavých nadělají; jakož jsem pilně varoval, aby každý křestan slov prázdných, lehkých a škodných se stěhl.

Ne zbohadarma jsem napsal: »Mnohomluvný aneb blekotný poddává se v ne-jistoty mnohé jazyka. — Měla by býti ústa naše jako nebesa, aby nikdy se darmo neotevřela.«

A věrně mnozí jedné pod tou příčinou církev a učení její hyzdí, by se před zrakoma posluchačů povýšili a zvelebili; věrně chtějí se zdáti pokrokovými, la-jece učení církevnímu. A sprostní občánkové ckají a tleskají k slovům takovým, aby se hloupými a okoptěnými nezdáli. Ó by však dvornomluvný šprechéř taký ukázal posluchačům svým chyby a hříchy jejich, co by tu měl nesnáze! Pod tím důvodem jsem tudíž varovně položil: »Pochlebný kazatel jest zrádce těch, jimž káže, aneb jim ujímá věcí potřebných k spasení. Dí svatý Jeronym, že pochlebník jest sladký nepřítel.« Také jsem pověděl, že hřeší chloubou, kdo k vůli svému povýšení hyzdí bližního. A nade všecko jsem naučení dal: »Má člověk velmě se ostříhati, aby nižádného nezabil na duši zlým učením, zlou radou, zlým příkladem a zmeškáním dobrého naučení.«

Bohdež byste znamenali pilně, že jsem v »Postille« vedle slov Kristových napsal: »Z každého slova prázdného, kteréž promluví lidé, dadí z něho počet v den soudný.« A dodavkem jsem slova ta osvětlil: »Prázdné slovo, jakož dí vý-klad, jest slovo nepotřebné; a nepotřebné jest, kteréž hodného úžitka nenese, ani míní. O kterak vydadí lidé počet z každého slova nekázaného, utrhavého, lživého, zrádného a hněvivého.«

Aj, važte pilně naučení tato a tažte se duší svých:

1. Zdali vaše dvornomluvení o slavnostech mých lid sprostný do kacířství a zlosti koneční nesvodilo; 2. kterakým způsobem jste obmysleli za příkladem mým reformovati a jakého prospěchu mravního jste se dočinili; 3. zdaliž jste nábo-ženství podobně mně za věc nejpfednější kladli; 4. zdaliž jste církvi Boží v hor-kosti krve neutrhali a lživě nespřáli; zkoumejte srdce i ledví své, kterak jste toho pilni byli, abyste pravdu nezkalenou, nezšefědenu postranními výklady neúžiteč-nými poznali a v srdci silně k blaženství národa uložili.

Aj, to opět a opět gruntovně opáčím, že věc nejvys slušná víru za nejkrasší démant pokládati; že bláznivě činí, kteří poučení pravé o ní nehledají, ale neroz-vážně, neznajíce právě argumenta její, proti ní brepci.

Bohdež se marnomluvení všelijakého vystřezete a pamět mou řečmi mně nelibými nekálíte!

Sociální eudaimonismus.

Podává JAN NEP. JOS. HOLÝ.

Dokončení.

3. Mravní zásada kulturního pokroku podává též příliš neurčité a kolísavé měřítko mravního. V čem záležejí objektivní hodnoty, které jednání vtiskují pečeť mravně dobrého? A které kony tomu napomáhají? Jest zhotovení uměleckého díla, sochy Apolla nebo Venuše, převzetí profesury universitní, vydání nového románu nebo dramatu již o sobě něčím mravně dobrým? To zajisté nebude nikdo tvrditi. Podporuje se kultura liberalismem, socialismem nebo konservatismem či se jimi jí překážejí? Rozdílné sociálně politické strany mají o tom protivné názory. Nutně by tedy v mravním oboru dospěly ku protivným názorům.

Jak pak má továrnímu dělníku, řemeslníku nebo rolníku myšlenka o »spolupůsobení ke kulturnímu pokroku« jako zářící hvězda a pohnutka na cestě ctnosti sloužiti? Co si má pod kulturním pokrokem představovati? Kde na celém světě myslí i obyčejní lidé při svém mravním rozhodování na kulturní pokrok? Také myšlenky povstávají jen v mozku učenců doma za kamny.

Pomysleme pak teprve na divoké národy v Africe a novém světě nebo vmyseleme se v doby, kdy naši předkové kulturou ještě nebyli tak načichlí! Zdaž kdy ve svém životě, byť i jen temně, na kulturní pokrok mysleli nebo myslí? Zdaž by byli pocítovali za urážku, když by se jim řeklo, že nepracují o pokroku lidském? A když ne, jaký jest pak jejich mravní život?

Či snad se bude těmto nevzdělaným národům pravá mravnost odíratí? Ovšem činí tak za dnešních dob někteří nebo aspoň pro »kulturní lidi, pro vzdělané« staví vyšší, jediné správnou mravouku. Taký názor rozhodně odmítáme. Mravnost jest všem lidem společná. Nejchudší dělník, nejzanedbanější Indián může a má právě tak dobře mravně spořádaný život vésti jako nevzdělanější Evropan.

Ovšem, křesťanství rozšířilo více světla v mravním oboru, ukázalo nám vyšší, pouhému rozumu nepřístupné pravdy a podalo nám zvláště bohatší prostředky milosti, avšak dle své podstaty není přirozená mravouka na zjevení odkázána. Každý člověk může nabytí přirozeným světlem rozumu souhrnu mravních poznatků, které mu umožňují, mravně spořádaný život vésti. Tyto poznatky jsou v nejšobecnějším u všech lidí stejny. Vlastní přemýšlení a cizí poučení mohou je logickým uzavíráním a používáním rozšířiti, právě tak jako je zanedbání zatemnití může. Avšak úplně všechny mravní poznatky ze svého rozumu odstraniti nedovede žádný člověk. To nezvratně dokazují dějiny a národopis. Úlohou mravní filosofie jest je vykládati, nikoli je popíratí.

4. Kde zůstává při mravní zásadě kulturního pokroku vysoká cena mravního? Kde síla, která nás v boji tohoto života posiluje? Jak žalostně nás nalaďuje dle tohoto učení pohled do minulosti! Za co šlechtí a ctnostní lidé pracovali, trpěli, bojovali, co doufali? Té trošce kultury, která jen ze skrovné části nás došla. Jen zříceniny zanechal nám proud času jakožto památku pomíjejícího všeho pozemského. Skutečně, co nám zůstalo z kulturních vymožeností starých Egyptanů, Foeničanů, Indů a jiných národů? Zříceniny, jež se prohrabávají, aby se z porušeného nápisu jména velikánů tehdejších dob rozlušťovala. To by byl býval vysoký cíl, pro nějž věrní i život v obět přinášeli! Kdyby tomu bylo tak, pak by ovšem ctnostní, kteří pro mravní řád tolika obětí se podjali, byli bývali nejhluupější z hloupých.

Co jsme řekli o zemřelých, platí i o žijících. Kdo nám zaručí, že nepřijdou opět doby divokého barbarství a naše díla v zříceniny nepromění? I tážeme se: měla by myšlenka na tak pomíjející věci postačiti, aby nás v bouřích tohoto života na cestě ctnosti udržela? A co nás zavazuje, dychtiti po ní? Jak bezmocná by byla myšlenka kulturního pokroku u našich obyčejných lidí, kteří si v potu tváře tvrdý chléb vydělávají a často večer nevědí, z čeho následujícího dne žítí budou! Ostatně mysleli bychom, že i naši kulturní lidé v hodině pokušení rádi by se vzdali práce o kulturním pokroku, kdyby za to tajně zapověděné rozkoše dojítí mohli. S tak ubohým stéblem nevystačíme, když rozervané náruživosti zuří, aby loďku naši ve vlnách pochovaly. Tu třeba pevnějších lan!

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

VII. kapitola. Převrat v říši, císařova smrt.

Mezi Číňany kolovala známá, prastará pověst, jakmile kalendář se mění, že panující císař buď umře aneb vlády pozbaven bývá. Podivná báj měla za podklad skutečné události, neboť rozumný člověk pochopí, že při 70násobné změně, někdy

i dlouholeté, v průběhu 4000 let snadno něco podobného se přihoditi může. A ejhle, náhoda národní zkazce přitiskla pečeť pravdy.

Odloučenost panovníkova od skutečného světa plodí mnohé zlo. Jak smutným a zároveň pošetilým jeví se způsob života čínskému císaři. Celé uctívání jeho majestátu spočívá v tajemném ukrytí jeho osoby. Má se všeobecně za to, že by důstojnosti jeho citelně škodilo, kdyby se znal a smísil s poddanými, vládne ohromnou říší, které nezná, řídí na 160 hrazených měst, o jejichž poloze i důležitosti ani zbla neví. Vpády cizích vojsk utulají dvořeni, prohlašujíce je za báchorky, dobré na postrach bujného lidu, a tak nic netušícímu zavzněly najednou válečné vřavy pod okny, burcujíce spícího k obraně, která, že pozdní, vyšla na prázdno.

Údálosti sběhly se takto. Nad pohyby Tatarův ustanovený místodržitel jednoho kraje vyžádal si z čista jasna na císaři evropského matematika, — tak P. Schalla úředně nazývali — chtěje od něho výrobu několika děl; ale příprav žádných neposkytl, domýšleje se, že kněz Adam rady sobě najde. Jesuita vykonal dlouhou cestu nadarmo, potom ještě dvě podobné s tím výsledkem, že z poslední na rychlo přichvátal ke dvoru se smutnou zprávou: »Tataři, porážejíce zbabělá vojska, táhnou rychlými pochody k Pekinku.« Zde našel největší zmatek a zoufalost. Podánilo se mu sice císaře přemluvíti, že nařídil všeobecnou hotovost k obraně své residence, než zbabělá družina, neschopna zbraně, ale ovšem hotova k vůli pohodlí svému panovníka zraditi, hanebně pro svou záchranu spojila se s nepřitelem, horším Tatarův.

Povíme zde, jak nynější císař dostal se a přišel o vládu. Před ním císařoval jeho bratr, muž velmi bázlivý, jenž v dětských letech nastoupil trůn. Skoro tedy přirozeno, že bez vůle své družiny dvorské ničeho nepodnikal, bez eunuchův ani kroku nečině. Takovou otrockou závislost přemnozí proklínali, zvláště mladší bratr, kterýž nejednou nabádal vladaře, aby nectné jho se sebe svrhl, dokládaje, aby mu dovolil na krátko panovati, že on uzří, jak císař říší a ne říše císařem vládne. Eunuchové dovedli však samostatnější city potlačiti a karatele odstranili ode dvora, aby bratru povinností nepřipomínal. V tom, po sedmi letech panování, císař umřel¹⁾ a moc panovníčí přes protest velikánů dvorských vznesena na bratra, nynějšího vládce, o němž tuto vícekrátě promluveno. Hned zavedl mezi dvořeni přísné vyšetřování, bera otěže vlády z jejich nehodných rukou do svých. Náčelník jejich, poněvadž shledáno, že dopustil se mnoha zločinů, ztrestán konfiskací jmění, kteráž státní pokladně vynesla několik milionů zlatáků, 15 beden plných drahokamů, hlavně perel, mimo přestkvostný domovní nábytek, hodný, aby v něm král a ne eunuch bydlil. Kromě něho i jiní četní podobně ztrestáni. Ale dobrota srdce nového císaře nezničila starou hydru, jen na chvíli ji potlačila a umlčela.

Mohl si získati neskonalé zásluhy o blaho státu, kdyby byl nečestnou moc tuto docela zkazil. Od nich přiklonil se pán říše k vojenským úředníkům a velitelům pluků, než ne na dlouho. Brzy je uznal nehodnými císařské přízně, neboť viděl, že bojí se více smrti než záhuby říše. Věnoval tedy lásku svou vyslancům cizích národův.

A i tu se zklamal, pozoruje, že baží jen po darech, zisku před povinnostmi si hledíce. Potom jich nenáviděl plným srdcem. Panovník zůstal opět sám, až přichýlil se zase k těm, od nichž nejprve se odvrátil, k eunuchům, ponechávaje jim mlčky dřívější moc, čímž utišil jejich vztek, ale ne pomstu. Klamal císaře tisíceřými způsoby, vykrádajíce poklady residence, obilí pro vojsko prodávajíce aneb zakopávající k časům válečných nepokojů, které v této říši neustále udržují loupeživé roty tuzemců, jimž přezdívalí rebelové či povstalci.²⁾ S těmi tedy se v příhodné chvíli spojili a nic netušícího vládce jim vydali, otevřevše lupičům brány hlavního města.

Za zdmi sídla císařova nacházelo se 70.000 vojnů, kteří nebyli najímáni tak

¹⁾ Slul Hi-ic aneb Hi-cong aneb Tien-ki, panovav od r. 1620—1627.

²⁾ Nyní boxefi.

jako v Cochinchině a Tum-chimu²⁾ a v jiných provinciích z lidu, ale byli to vojáci na měsíční plat, který jim dáván peněžitě s rýží a obrokem pro koně. Těm velelo 3000 eunuchů, ti, co nyní moc na se strhli. Vyplnila prý se stará věštba, předpovídající, že tenkrát zahyne pán města zradou, až 3000 psů na zdi pevnosti přiběhne. Vydali město zástupům domácích loupežníků, město, všemi vojenskými zásobami zaopatřené, město, jehož zdi leskly se řadami nových děl s kupami koulí a prachu!

Ubohý císař spatřil se náhle ve dvojm zajetí: eunuchův a povstalcův. Vsednuv na kůň, ve průvodu 600 jezdcův, utíkal z města stranou, kudy nejsilnější proudy nepřátel doň se hrnuly. I obrátil k jiné bráně a tu jeho vlastními děly proti němu stříleno, že nezbylo mu nic jiného než uchýliti se do paláce. Zde, uznamenav nemožnost vyvážnutí ze zoufalého postavení, přemluvil nejprve císařovnu, aby provazem život skončila, poradil svým třem nezletilým synkům, jak a kde mají se ukryti. Dospělou dceru, jedinačku, však nechtěl vydati k zneuctění, proto sám strojil se mečem zabítí ji, že pak, zoufale se bráníc, utíkala, utal jí jen ruku.

Na to, ode všech opuštěn, vyšel z komnat na pahorek, odkudž se díval na stěhbu nových děl, a tam — příkladem jsa proměnlivosti lidského osudu — zastaviv se, vzal štětec, jakéhož Číňané místo péra užívají, a napsal na okraj svého císařského šatu, prý svou vlastní krví, zraniv se na levice, velmi ozdobným písmem toto: Buď pozdraven vřele budoucí císaři Číny, jemuž jméno Lis. Prosim tě velmi důtklivě: Ve hai ugo min, ve yum ugo chiu (t. j. neutiskuj můj národ a nepoužij služeb mých úřadův!).³⁾ Slova to, jež vtiskla poslednímu myšlení nejtrpčí vkušenost. Skončiv dopis, zul se, zahodiv před sebe císařský klobouk, šel ku trámům, zychňavajícímu z blízkého podloubí, a na něm vlastním šálem se oběsil.

Taký byl skon panovníka na světě nejmocnějšího, jenž duchem a povahou mezi sobě rovnými nemálo vynikal. Zemřel zradou svých služebníkův a též vlastní neprozřetelností. Jím zhasla dynastie, jménem Ta minù, t. j. říše veliké světlosti, po 276letém panování.⁴⁾

(Pokračování.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Důležitou událostí jest **kompromis** mezi konservativními a ústavovnými velkostatkáři v Čechách, ujednaný dne 18. září, dle něhož obdrží na sněmu království Českého ústavověrná šlechta 21 mandátů. Stalo se tak následkem nátlaku vlády dr. Koebra, který krok za krokem provádí německý »svatodušní« program. Nyní nebude na sněmu českém 70 velkostatkářů, 96 českých a 70 německých a 7 virilních poslancův, ale 91 německých, 96 českých, 49 konservativních a 6 virilistů, protože ustavácká šlechta přidá se ve všech národních i politických otázkách k Němcům. Je to posunutí těžiště na stranu, všemu slovanskému odpornou.

Rozumí se, že německožidovské noviny se z tohoto kompromisu velice ra-

dují. České listy litují tohoto činu, předpovídajíce historické šlechtě další ztráty na politickém poli. »N. L.« dne 20. září praví: »Je to sesílení nynější menšiny německé, svorné od Wolfa až do Baerenreithra v nevýslovné zášti proti státnímu právu zemí koruny české, na újmu prospěchu a dobrému právu vlasti a národa našeho. Smutně a neblaze posloužila historická šlechta svým »činem slabosti« právu naší drahé vlasti, zavalivši mu dráhu k vítězství novým balvanem překážek k radosti starého nepřítel, a to zrovna v době, kdy on právě nejtroufaleji naparuje se a rozpřáhá k novému nájezdu svého pangermánského furoru proti nám.«

Následkem kompromisu v kurii velkostatkářské ujednan byl kompromis

²⁾ Obě provincie Cochinchina a Tunquin náležely k říši až do konce XVIII. st., kdy se odtrhly.

³⁾ Dosud, možno-li, dá umírající císař nástupci jméno.

⁴⁾ Vládla od r. 1368. Schalem líčené události uznávají novější historikové Číny za směrodatné. O císařově sebevraždě kolují nespočetné báje a verše, osobě i rodu jeho velmi symbolické.

volební mezi stranou mladočeskou a staročeskou. Sdělení o tom dí: »Zástupcové výkonných výborů národní strany a národní strany svobodomyšlné, uznávajíce, že následkem útočného vystupování německých stran proti národu českému tlak událostí nutí všechny upřímné vlastimily, aby se sjednotili za účelem společné obrany práv národa a vlasti tak, aby společné zájmy celého národa, jeho státoprávní stanovisko i národní práva, jeho politické, kulturní a hospodářské prospěchy společným úsilím důrazně byly hájeny a k platnosti přiváděny, usnesli se ve srozumění s politickými přáteli svými a s ohledem na převážné smýšlení v kruzích voličských, učiniti pro nastávající volby do sněmu království Českého dohodnutí, dle kterého jedna každá strana postaví kandidáty v určité vyznačených volebních okresích za účinné podpory obou stran při nastávajících sněmovních volbách a obrátí se k voličstvu se samostatnou kandidátní listinou a s volebním provoláním, ve kterém na společný postup v otázkách, svrchu naznačených, důraz bude položen.«

Jak se praví, budou Staročesi asi v 10—12 okresích kandidovat a nesmějí to býti přívrženci agrární strany, kteráž je v »N. L.« nazývána »nevlasteneckou, beznárodní« a pod.

Státoprávní strana v **Rad. Listech** vydala dlouhé provolání, ve kterém se klade důraz na rozhodnější domáhání se našeho státního práva. Volební vyhlídky této strany nejsou však veliké.

»**Lidová strana**,« vedená prof. Masarykem, v »Čase« prohlásila, že nepostaví vlastních kandidátů o volbách.

Katolíci čeští mají se řídit dle usnesení »Výboru pro společné záležitosti katolíků českých,« usnesením porady, jež se konala 16. září. Bylo pak usneseno: 1. Katolíci čeští mají dáti hlasy své kandidátům strany katolické, kdekoli s a m o s t a t n ě budou vystupovati. 2. Tam, kde kandidát katolický postaven nebude, ponechána katolíkům volnost dáti hlasy některému kandidátu jiné strany, avšak jenom takovému, o němž je známo, že zásadám katolickým je příznivým a protikatolicky nikdy nevystupoval, a že kromě toho

stojí na stanovisku státního práva českého a rovného práva národnosti naší. 3. Kde by takového kandidáta nebylo, buď postaven kandidát s č í t a c í. Kde by však katolíci za dobré neuznali ani sčítacího kandidáta postaviti, doporučuje se jim, aby se volby raději zdrželi.

Sociál. demokrat. strana vydala sice již volební provolání s množstvím kandidátů (asi 45), ale volební vyhlídky její jsou chatrné.

Na **voličských schůzích** nepronesena posud ani jedna řeč vyššího tak zv. politického slohu. Buď se hromadí útoky proti straně mladočeské, jako činí ve schůzích svých kandidáti agrární, a na př. Dr. Slavík v Jindř. Hradci, anebo se obmezuje celé jednání na vyslechnutí národnostní přednášky. Ani Dr. Ed. Grégr ve Vysokém Mýtě nepronesl nic nového, leda že v mnohém ohledě souhlasí s agrárníky!

Na **sjezdě všenečeckém** v Aši (9. září) prohlásil posl. Schönerer, že Pradeovci a němečtí pokrokáři jsou kejklři, kteří jasně nevědí, co chtějí; z »bratrské« vojny Němců v Rakousku povstane (prý) jako z bratrské války r. 1866 — německé Rakousko. Wolfův orgán ostatně nyní již připouští rozdělení Čech, ač posud volal: »Nerozdílně — všecko v Čechách poněmčiti a do Pruska zavéztí!« Dr. Eisenkolb mluvil pak půl třetí hodiny o nutnosti provádění hesla: »Pryč od Říma!«

Ve **Slezsku** vede se vášnivý česko-polský spor o různé okresy. Zdá se, že vláda spor tento svými orgány udržuje i rozdmychuje.

V **Uhrách** mají se vykonati nové volby dle zákona inkomptability, totiž dle zásady, že s poslaneckým místem nesmí býti spojeno nějaké výnosné místo v bance, ve správní radě, v železničním podniku a pod. Slováci hotoví se též k volbám, ale sami přiznávají předem již svou velikou slabost.

Volby v **Haliči** posilnily stranu konservativní, takže bude míti dvou-třetinovou většinu.

Tragický skon **Mac Kinleye** dne 14. září v Buffalu obnovil zase polozapomenuté ankety proti anarchistickým rejdům. **Američané** sami chtějí nyní rozkladné ty živly potlačiti. Místopředseda severoamerických států Th. **Roosevelt**, jenž nyní řídí Spojené státy,

prohlásil: Nehodláme schvalovati útočnou politiku jednoho státu amerického na útraty druhého, aniž schválíme, aby jednotlivé státy uzavíraly celní smlouvy na úkor jiných, a budeme rázně na tom trvati, aby žádná evropská moc za jakoukoliv záminkou nerozšiřovala své území na americké půdě. Roosevelt chce pokračovati v politice ochranářské, jež znamená sesílení amerického vývozu, imperialismu a zlata amerického proti evropské produkci. — Stávka ocelářských dělníků v N. Yorku dopadla pro tyto špatně — zvítězil kapitál jako obyčejně.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Němci a židé. Všude do mo-
saistů praví němečtí mužové bijí, ale
židé přece zuby nehty drží se německého
pláště. »Pr. Tagblatt« dokonce provedl
pracný důkaz, že židé jsou nejhorlivějšími
přáteli Němců ve věcech nejen politických,
ale i divadelních, hospodářských, školských,
uměleckých atd. V Praze dokonce
jsou něm. gymnasia (dle Pr. Tagblatu),
v nichž jest jedna třetina křesťanů a dvě
třetiny židů — na př. něm. gymnasium
ve Štěpánské ulici, kde bylo loni 196
katolíků a 479 židů. — Ale přes toto
lísání se k Němcům přece sotva najdou
židovští naši krajané milosti u Schoenerera.

Ceny uhlí v Čechách klesají,
neboť není v průmyslových kruzích žádné
činnosti. Ale pochybujeme, že v drobném
prodeji uhlíří dají uhlí v zimě levněji,
neboť lichva uhelná u nás již na jakousi
»oprávněnost« počítá. Rázně zakročení
proti do nebe volající této šidbě je nej-
výš potřebné.

Počet anarchistů ve Spojených
státech udává se na 100.000. Atentát
na presidenta Mac Kinleye schvalovali
mezi mnohými dělníky i — někteří po-
licisté, kteří byli ovšem zavřeni.

**Úpadek bank a různých
akciových společností v Ně-
mecku** obnáší dle přibližného počtu
již asi 600 mil marek. Na tisíce dělníků
z práce propuštěno, mnohé továrny zni-
čeny. Také u nás jest znáti tlak něme-
ckého krachu hospodářského, jak je pa-
trno z klesající bilance mnohých akciových
podniků, z nedostatku vozby na drahách
(některé vlaky byly na př. zrušeny) a ve
všeobecné stagnaci obchodní.

Car ruský Mikuláš II. navštívil
dne 10. a 11. září císaře německého
u Gdanska, kdež přítomen byl ná-
mořním manévřům německého loďstva.
Německý císař s výsledkem schůzky byl
tak spokojen, že radostně prohlásil:
Evropský mír na léta bude zachován.
Car ruský odejel pak do **Francie**,
kdež byl v Dunkerku a v Remeši od
18—20. září od Francouzů slavně přijat.
V přípitcích cara i presidenta Loubeta
položen důraz na přátelství a spojenectví
Ruska a Francie. Rakousko-uherské listy
sledují tyto carské cesty s nepokrytou
nelibostí, jež jim ovšem málo pomůže.

„Dokumente der Frauen“, list, sloužící extrémním snahám
ženské otázky, (vydává ho Marie Lan-
gova ve Vídni) přináší v dubnovém čísle
(Bd. V., Nr. 2.) z pera F. v. Rudenova
článek, nadepsaný »Klostererzie-
hung«. Tento článek jedná o našich
klášterních, ženských pensionátech a je
psaný, jak se samo sebou rozumí,
v duchu jim nepřátelském. Přes to do-
zná i nejlepší přítel těchto ústavů, že
veliká část výtek, tam činěných, je, žel
Bohu, až příliš oprávněna. Upozorňujeme
na počátku školního roku představen-
stva ženských klášterů, jichž se týká, a
jmenovitě kněžské vrchnosti, které mají
na ně vliv, na jmenovaný článek. Učme
se i od našich nepřátel. Naše klášterní
dívčí ústavy nedostoupily ještě daleko
té výše, které by jim bylo v zájmu
opravdové církevní, ale i praktické a
časové výchovy přáti. Bylo by na čase,
aby i na še veřejné kruhy té důležité
otázky jednou si věcně a se zájmem
všimly. Dr. U.

Ženy — kuřačky. Anglický
statistik D. praví, že v Anglii, Francii,
Irsku, Holandsku a Švédsku kouří $\frac{3}{5}$ žen,
v Německu, Rakousku a v Haliči $\frac{2}{5}$ žen.
V Anglii počínají zřizovati na drahách
zvláštní dámské oddělení kuřácké. Ruské
aristokratky kouří (přý) skoro všecky.
Kněžna Dimitrij — Voroncova kouří nej-
silnější cigara havanská — kus za 18 ma-
rek (!), které jí dodává firma Bock & Comp.
(Tato dáma raději se vzdala místa svého
v družině carevny, nežli aby se vzdala
kouření.) Kněžna Mellinova kouří nejlepší
v celém Rusku regalias (kus za 12 marek),

jež jí dodává firma Upman. Princezna Kutusova, kněžna Urusova a jiné kouří nejsilnější tabák z dýmek. Car Mikuláš II. byl nucen vydati »ukaz«, kterým se kouření dam nezapovídá leč, když jsou v službě dvorní. Ve Španělsku dvorní dámy závodí v kroucení cigaret zv. pape-litos, jež rychleji, nežli mužové, vykouří. Sama královna Kristina a mladistvý král Alfons XIII. náruživě kouří. V Madridě (mezi 5—7. hod. odpo.) procházejí se dámy z předních rodin, jež kouří. Císařovna Eugenie udávala ve Francii tón nejen v modě, ale i v kouření. Dámy z nejvyšší buržoasie francouzské kouří parfumované cigaretky a mají doma svůj salon kuřácký. Dle zprávy M. (č. 35) u nás v Rakousku mezi nejsilnější kuřačky patří hraběnka Lonyayova (korunní princezna Štěpánka). Lady Campbellova doporučuje ženám kouření jako lék (!) proti nervovým záchvatům. Praví: »Kouření tabáku jest nejlepším prostředkem rozehvěné nervy žen upokojiti. Sotva že vystoupí první obláčky tabákové vzhůru, dostaví se příjemný pocit: elektrina na kořínkách vláskových nashromážděná (!) se rozptýlí, pokožka není více tak citlivou a v témže stupni, jako umělé obláčky se zhušťují, nastupuje filosofický klid myslí a dostaví se humor.« — Lady Russellova

patří též mezi energické hajitelky kouření ženského; mezi jiným pravila, že, má-li muž ducha a smysl pro blahobyt, žert a — pikanterii (!), oblíbí si ženu, mající doutník v ústech; kouřící ženy nejsou prý nikdy svárlivé, ale mají humor a dobrou náladu a vidí muže, byt měl tisíc chyb, vždy v nejlepším světle. V Anglii (prý) by musily se hledati ženy, jež by ne-kouřily — kouřit i princezny i krámské, kuchařky i ženy na velocipedech jedoucí atd. Nejvášnivější kuřačky jsou mezi umělkyněmi. Sarah Bernhardtova tvrdí, že kouřící žena ukazuje muži novou grácií a půvab, při čemž zejména ústa jsou rozkošná... Yvette Quilbertova praví, že jest jí kouření nevyhnutelno, podobně Réjane. Ač je to zakázáno, kouří prý dámy v divadelních svých garderobách. Mnohé ženy sahají nyní ke krátkým dým-kám, z nichž kouří turecký tabák. — U nás v Čechách kouřící ženy jsou přece jen zjevem řídkým.

Obec Kateřinky u Opavy má německé zastupitelstvo opětne! Tím je práce ve Slezsku ztížena. Morava severní je ostatně celá podminována prušáctvím. **Z Německa** vyváží se ročně přes 250.000 kanárů do Anglie, Ameriky, Číny, Braslie a j.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Obrázková Revue.** Seš. 23., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.
Věstník katol. duchovenstva, č. 24., red. ThC. J. Pauly.
Volné směry. Číslo 1. 1901. Redakce J. Kotěry, J. Freislera, Lad. Salouna. List věnován básníku Janu Nerudovi.
Svatá Země, seš. 17., 18., nakl. V. Kotrba.
Przeglad katolicki, No. 36. Redaktor Ks. Teofil Jagodziński ve Varšavě.
Zákony a nařízení o věcech školských. Uspořádal fid. Václav Špaček. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba. (Cena 2 K 80 h.) Doporučujeme všem školám i jednotlivcům.
Nový Život. Číslo 8—9. Red. K. Dostál.
Bible a nejnovější objevy v Palestině, Egyptě a Assyrii. Sepsal F. Vigou-roux, přeložil prof. dr. Ant. Podlaha. Seš. 46—47. Nákl. V. Kotrby.
Stará Praha od V. Jansy, č. 25. Nakl. B. Kočí.
V. Kosmáka **Sebrané spisy,** Sešit 30. Nákl. Bened. knihtiskárny v Brně.
Soudruzi. Napsal K. Karásek. (Hlasy katolického spolku tiskového.) Číslo 4.
Český Kraj. Čís 38. Vydává V. Kotrba.
Der barmherzige **Samaritan.** 1. Heft. Otto Kozlik.
Inkvizice ve světle pravdy. Dle různých pramenů napsal Václ. Oliva. (Lid. knihovna č. 3.)
Vlast. Redaktor Tomáš Škrdl. Č. 12.
Vychovatel, čís. 18, red. dr. R. Horský.
Právní rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Sepsal ThC. Jan Pauly. Nákl. Věstníku katol. duchovenstva. Doporučujeme všem řádným knihovnám, neboť jest to výborný poklad všech starších i nejnovějších nařízení duchovní praxe se týkajících po způsobu dra Borového »Círk. slohu«, jenž v mnohém ohledu již nevyhovoval.
P. K. Krasnov: **Kozáci v Habeši.** (Levná ilustr. knihovna. Sv. 18)
Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra seš. 19—20., nákl. G. Francla.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Spojení či rozklad?

Od čtyřiceti let, co trvá rakouská ústava, nestala se žádná zvláštní změna v nazírání vládních kruhů našich na poměry politické, sociální, školské i národohospodářské. Byl sice zaveden dualismus (1867), byly prohlášeny mnohé zákony, zvláště r. 1868, ale co se nezměnilo, jest onen tak zv. liberální byrokratický duch, kterým spravovány byly země a království pod žezlem habsburským spojené, jehož nejvyšší cíl byl a jest: německý nátěr, centralistický háv!

Jenom s napjetím všech sil podařilo se dosíci národům neněmeckým některých značnějších vymožeností v otázce školské a jazykové. Při tom však duch tak zv. liberalismu ze školských síní neodešel ani ve Vídni, ani v Pešti, ani v Praze, ani ve Lvově, ani v Štyr. Hradci, ani v Tridentě.

Rozděl a panuj, toť jedno heslo liberalismu. Vše k větší cti a slávě — zlatého žoku, toť druhé heslo.

Schmerling i Plener, Auersperg i Taaffe, Windischgrätz i Körber řídili se podobnými pohnutkami ve vládě a v budoucnosti nevidíme žádného paprsku spásy v ohledě tomtu.

Vzpomeňme jen, jak těžko bylo u nás zavésti aspoň částečný nedělní klid, vzpomeňme na proudy, jež panují na našich universitách i středních školách, uvažme, jakým duchem proniknuty jsou i školy obecné. Zda nemusíme při tom zvolati: To je duch rozkladu a nikoli spojení!

A popatřme-li na to, jak se jednalo v hospodářském ohledě, jak živnostnictvu pódraženy nohy (všeobecnou svobodou živnostenskou), jak přihlíželo se netečně k úpadku rolnictva a pod., pak se diviti nemůžeme, že jsme nyní vydáni na milost a nemilost bur s y, kterou řídí několik mezinárodních spekulantů, shrabujících miliony zlatých mnohdy za jediný den!

V národech tuto říši obývajících zavládly většinou pessimistické názory, nespokojenost a rozechvění. Kdežto vláda opírající se o silnou moc vojenskou a široce rozvětvenou síť úřednickou mohla by jasnými zákony otázku jazykovou, školskou a hospodářskou rozřešiti, neboť návrhů výborných v těchto oborech položeno na stůl vládní již dost a dost, nechává se všechno jíti staroliberálními kolejiemi.

Následkem toho víří zarputilý boj národnostní, který vyčerpává životní síly národů. Německá nadvláda nad slovanskou většinou musí býti zachována — německý jazyk za státní (ač zákonem posud nezaveden) ve všech oborech má platiti. Kdo má moc, má i právo — což se jeví zejména v území uzavřeném, ať je to německé území na severu či vlašské na jihu nebo maďarské na jihovýchodě tohoto soustátí.

Za těchto okolností neurovnaných a neblahých sejde se 17. října zase říšská rada. Vláda prohlašuje, že míní pokračovati v podávání tak zv. hospodář-

ských předloh (jako byly průplavy), aby prý nastalo pokojné sněmování. Při tom žádá, aby o rozpočtu nastalo tak zv. zkrácené jednání.

Myslíme, že se Korbřova vláda může připraviti spíše na bouřlivé schůze. Vždyť nic neučinila, aby napjetí zmírnila, vždyť ve prospěch utlačených stavů nehnula ani prstem. Ba, tato vláda hledí se založenými rukama na řádění výstředních živilů v této říšské části. Takové přepadení Čechů, jako se stalo na př. 25. září v Litovli, kde na 8000 německých klačkářů zdaleka do klidné obce příšlých ztýralo tamní Čechy jen proto, že vyhráli o volbách obecních, nestalo se přece po mnohá léta.

A co činí vláda k upokojení myslí ve hnutí zv. »Los von Rom«? Dr. Lueger, jenž byl pokládán posud za přítele nynější vlády, musil 3. října na schůzi voličů ve Vídni prohlásiti: »Je neuvěřitelné, co se v Rakousku provádí nyní. Dosud nebylo žádného státu, jenž by strpěl hnutí takové, mající politický ráz, jako se děje u nás. Hnutí to jest namířeno, aby Rakousko bylo upraveno tak, aby je německá říše mohla snadno pozřít, aniž by při tom dostala obtíže v žaludku. A u nás se k tomu klidně přihlíží! Miliony marek jsou vrhány do Rakouska aby se hnutí podporovalo, nesčíslní pastoři zaplavují zemi, aby hnutí to vedli. Je to hnutí zemězrádců a velezrádců. Přes to se založenými rukama se hledí, jak se podkopávají jednotlivé země. Strany, které jsou dobře rakouské, které bojují za vlast a lid, pochodí u nás nejhůře! Všeněmci se chlubí, že u ministrů vše mohou prosaditi. Vláda má před nimi opravdu veliký respekt. Toho dlouho nesneseme, aby náboženství se strhovalo do bláta a tupila se naše vlast. U nás se dělá pštroší politika . . .«

Je třeba, aby lid se opravdu probudil a vládu upozornil, by nečinila to, co jenom dělá, ale co spojuje.

J. Šimon.

Pevná víra.

V Praze . . .

Jeseň již se hlásí mocí, že jest již tu. Včelky již se loudavě z oulu kradou, poněvadž na pokosených rolích již hnedle ničeho nenaleznou, vlašovičky se houfují na košaté lípě stoleté, aby se dohodly ve svých schůzích důvěrných u báně kostelní, kdy mají se dáti na dalekou cestu nebezpečnou sice, ale velmi prospěšnou, kterou nezbytně nastoupiti musí, by se ze chmurných a ponurých krajin dostaly do teplejších, rozkošných, kdyžtě nám vždy na třeskutější zimu jest se připraviti.

V životě ptactva je to jinak a jinak v životě lidském, jinak v životě kněze — neomysty. Čtyři roky držely tento mladistvý dorost kněžský, tento dozrávající mladistvý apoštolát zdi ponuré seminářské, ale když jeseň se hlásí, tu probuzuje se v těchto vlašovičkách apoštolských touha po vzletu a rozchodu do vykázaných jim míst — na nová působiště, aby v praxi zkusili svoje síly, uplatnili svoje nadání, sklízeli jednak, co předchůdci zasílali a na čem v potu tváří bez únavy pracovali, a pak sami počali zasévat, by po nich přišli opět kliditi mohli. Zkrátka jest to zkouška jejich víry.

Ještě před deseti lety bylo tomu jinak než dnes. Veřejné mínění o kněžstvu bylo docela jiné — jiné chování zvláště k těm mladým haluzím kněžstva katolického. Byl rád vídán na kazatelně i ve zpovědnici, ve chrámě i v životě veřejném.

Málo kde najdeme něžněji pěstovanou bratrskou lásku kněžstva dorostu než v seminářích, které jim vštěpovaly neúměrně onu velikolepou a vznešenou ideu volnosti, rovnosti a bratrství křesťanského, zbudovanou na pevném základě Božského mistra Nazaretského a nejdovedněji representovaného vznešeného Vatikánského zajatce. Brány pekelné nepřemohou jí.

Dnes je celý svět rozvášněn! Kámen do hlubiny hozený způsobuje na hladině kola od nejmenšího do největšího. Dnes hozený kámen po ideji této čeří vlny víc a více, že dnes ví o tomto hnutí nejen říše, ale i nepatrná chýše na vsi.

V těchto dnech musí bojovati každý kněz — jak v pracích duchovních

sešedivělý a ustaraný, tak i novokněz, na kterého práce ta čeká, aby nejen zkusil sebe, ale aby byl též zkoušen od jiných. Jak sv. Xystus, onen biskup k popravišti vedený, mládencečku a svému jáhnovi děl: My jako starci lehčí života běh máme, tebe jako mladistvého stkvostnější nad tyranem triumf očekává, se v plné míře i dnes osvědčuje. Je moc tyranů na světě: ať nevěrecký tisk, ať rozpoutané vášně lidské, ať zednářství, ať hrdopyšný, bezcitný kapitalismus a pohanský mamon, ať brutální a na nejvyšší stupeň hnaná netečnost a náboženská neuvědomělost hrozných mass dělnického lidu. S tímto tajným i veřejným nepřitelem se utkati jest údělem dnes každého kněze, neomysty však zvlášť.

Nemá tudíž kněžstvo na různých ustláno, když nepřátelé jeho takový hrozný rozvinují válečný šik. Kněz dobře znamená, kde vězí kořen zla — potřebuje jen pohlédnouti na svůj statek, na němž prvně staví si kříž jako první a hlavní a nezbytnou ozdobu. Tu mu tane na mysli: Omnis perditio . . . Všechna zloba z tebe Israeli zavržený, nevěrecký, bezbožný, bohovražděný! A podle toho se též zachovává. Dnes jen kněžstvo drží tu zeď na spadnutí, ledajak natřanou, různými hesly — blýskavicemi národnosti a pokroku a osvěty bez Boha.

A tak jako stavitelé filigránského díla, o jehož bezpečnosti sami jsou přesvědčení, zavčas se uklidí pryč, aby dílo jejich se jim na hlavu nesypalo, tak i stavitelé tohoto bezbožného díla se odstraní, pakli větří, že dílo jejich by se na nich samých mstíti začalo. — Jen kněz má vytrvati, jen kněz má ten kalich trpký vypiti na dno? Kdo jiný, vždyť je proto katolickým knězem!

Ovšem i mezi kněžími je rozdíl. Kněz nacional není katolickým knězem, toť zřejmé; vždyť nacionalní kněz již dělá tím samým rozdíl mezi národem a jeho dušemi, kdežto u katolického kněze není tomu tak; tomu je každá duše rovnocenná, kterou získati chce jako svoji bez výjimky. V tom ta přednost katolického kněze co do jeho všekřestanské idey Spasitelovy a jeho duchovního bratrství.

Z této idey Izrael vypadl, ač prvé nositelem jejím byl mezi národy — on se svému povolání zpronevěřil a proto tím více mezi národy zavrženějším se stal, proto ta jeho všennacionalní zášť, která mu nedá se žádným národem se sdružití v jednolitý celek — ten vždy zachová si svou individualitu s Kainovým znamením na čele. Moc zlatého telete táhne ovšem na čas a pojítka toto má též svoje meze, až potud a ne dále.

O čelo kněze se rozrazí, proto i ta tajná zášť proti kněžstvu mladšímu zvlášť, který s božskou vervou jde za svou povinností, nedbaje zlovlného vzteku všech jejich náhončích. Že však i moc zlatého telete táhne i mnohého nacionalního kněze, což divu, že i na něm ta ideje Kristova hasne.

To vidíme i na protestantském kněžstvu, které, čím více blahobyt jeho roste, tím národnostnějším se stává a mnohdy nejen k jiným apatickým jest, ale i mnohdy zutivějším. Pozoruhodným toho dokladem jsou výstřelky tohoto národního apoštolování.

Ovšem, že katolického dorostu ubývá u poměru s lety předešlymi, to vinou, že se i kněžstvu idea nacionalní před čistě katolickou mermomocí vtluoká, kdo ale pevnou víru má, nedá se ohnouti, spíše zlomiti. Tu pevnost musí osvědčiti i ti, jimž najmě v území uzavíraném bude pracovati v evangeliu Kristově ne bez malých obětí a strádání. Takový kněz, zanícený touto spásy ideou, jde jako Josef mezi nenávidící jej bratry a, ač mnohdy i mezi nimi by se vyskytl nějaký Ruben, který by se zdánlivě odstranil i se stádem, aby jen odešli i jeho bratři proto, aby tomuto knězi Josefovi se vysvobození dostalo, přece jenom bývá úsilí jeho marné — když srdce bratří jeho — rodáků tak záštm zakaleno jest, že jiná národnost mu trnem v oku, a neustanou, až jej mezi vlastními prodají.

Než jinak soudí zavilí katolicismu nepřátelé, jinak soudí veřejné štváčské novinářské mínění, jinak soudí i nacionalní kněží a docela jinak i bodrý nezkažený lid, byť národnosti byl jiné než kněz. Vždyť mnohý kněz ani nezná na osadě národnostní třenice, taky si jí nevšímá, on soudí zrovna tak, jak jeho svěřený lid, který když nalezne u kněze to, co hledá t. j. prostřednictví spásy, tak si kněze dovede vážit, byť i spousty novinářských pomluv se mu suggerovaly. To mohou dosvědčiti sta kněží, kteří v různých národnostních místech působili a podnes působí,

že se jim ani zpět do českých luhů nechce, ač přece svoje národní přesvědčení nezradí a nikdy nezadají. —

Tak jen chutě do vznešené práce! Přiložte ruku k pluhu na roli Kristově a zkuste, jaké divy umí láska činit, a když vykonáte dílo přec, pluh vašeho přičinění nebude bez lesku — p e v n é v í r y ve svitu luny pod nohama Matky Boží.

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Pokračov. III.

IV.

Již-li se tázati budete, kde že ta víra pravá se nachází? Neboť mnoho jest zákonníků na tom světě, jenžto Písma roztodivně vykládají a nikdy sjednati se u výkladech svých nemohou. Mnoho jest vrtláků zkoumavých, jenžto mnějí, by jedině v jejich hlavě pravý výklad víry Boží se nalézal; zdaliž všechna přemýšlování, všechny spisy o víře pravé býti mohou, buďtež si kterakkolivěk odporně? Aj, to znáte za celo, že v politice, historii i vědách jiných můž býti o téže věci toliko mínění jedno správné a nepochybné; tuť již důvod, že i u víře svaté toliko jedno osvětlení (neboližto vykládání) téhož článku můž býti pravdou svatou. Jiné výklady pravému osvětlení odporné bych právě nazval rouháním; neb nemůž býti hříchem ledajakým, ač kdo za pravdu Boží vydává bludné vynálezy lidské a lež pozemskou jménem Kristovým hájí. Křivopřisežníci Boha se rouhavě dovolávají; než horší jsou kacíři obavní, neboť nevystavují jedině za pravdu lež vlastní, Bohem se dokládající, alebrž záškodně vykfikují, jak by Kristus nejmilejší sám učil něčemu, co při lepším rozpoznání bludem shledáno bývá. Pod tím důvodem jsem napsal jedenkrát, že nemůž býti horšího pohanění, jako nazval-li by kdo spoližního kacířem.

Za mého v Praze přebývání dva falšovači šafránu ohněm byli jsou popraveni. A já jsem tehdy řekl, že falšovači kněh tím spíše hrdlo propadnouti mají. Ó, co by nad to mělo se dítí bohaprázdným falšovačům učení Božího! Pročež jsem podobně pověděl, že kacíři, kdyby napomenuti byvše, svých bludů ostatí nechtějí, na hrdle tresktání býti mají. Pod touž příčinou před odchodem do Kostnice jsem prohlásil: »Bude-li na mě které kacířství dovedeno, neodmlouvám jako kacíř utrpěti.« Jinde čtete v spisích mých: »Nižádný nemá tresktán býti jedné pro blud.«

Převrací-li někdo revolucí zákony zemské, věrně to zločinem velikým; kterak by tudíž nemělo býti hříchem největším převracení a podtrhávání pravých, nezkalených zákonů Božích?

A soudíte-li, že zákon Páně vykládati dovoleno každému způsobem jinakým, pak znevážení zákona Páně podporujete.

Aj v takovéto svobodě hnízdo své má nejistota a kléčavé tápání po pravdě, jenžto stále smyslu lidskému ubíhá, až řekne křesťánek výklady roztodivnými Písma strmácený: »Nač tolik o zákonu Kristovu přemýšleti, ježto až do padesáti výkladů na jednu větu Písma mi theologové nejučenější, než různu jdoucí podávají? Buduť žíti vedlé rozumu vlastního, kdyžtě nemohu jasné pravdy se dopřítí. Všaktě z oněch padesáti výkladů jistě do čtyřcetidevěti jest také výmyslem lidským.«

A tak se zrodí lhovost k věcem nejsvětějším a nejpotebnějším, jakož to dobře shledáváte u věku tomto. To vězte, že pohnete-li jediným kaménkem v budově učení církevního, ihned lehce celá budova shroucena můž býti. Vytřesete-li z duší sprostných důvěrnost k jedinkému článku víry, aj již křesťánek taký rozpácitý ani ostatním důvěrovati nebude. Ba pohřichu za časek krátký nedůvěří ani tomu, by Písmo od Boha pošlo. Aj, jak kvapně bez voloků svodí sprostné dušičky mnozí k nevěře, ani proti některému článku jedné píší nebo brepci!

Přijdou z církví mnohých sobě odporných v učení některací doktoři, řkouce

tobě: »Aj, my pravému evangeliu Kristovu učíme a pokavadž duchu lidskému možno, nejpravěji je vykládáme.« A ty jim rceš: »Běda mi, že v prostředku vás pravdy mluvnyj tolíko jediný můž býti. Který to jest? A oni odpovědí: »My všichni pravdu hlásáme.« A ty se tážeš tudíž: »Kterak pak možno všem vám pravdu mluvití, ježto sobě v různých punktích odpor činíte? Věrně jeden tolíko z vás můž pravdu plnou a dokonalou kázati. Neboť jediný Bůh nemůž dvamecítma náboženství míti, an založil jedině a ostavení tohoto jediného smrtí věčnou treskati hrozí. To-li pravda, že do dvacatera Duch Svátý jazyků má a každým jinak prostředkem vás mluví?«

A doktoři všickni zrůmění studem a budou se přece hájiti vrtláním tímto: »Věrně v některakých punktích se za jedno nesjednáváme; všaktě ale pilně a povitivě všickni učeným hloubáním po plné pravdě se pídíme.«

Co jim na to díš? »Tak-li málo a chatrně Kristus nejmilostivější o to pečoval, aby ani nyní duše pravdy žíznavé jeho učení právě a jistě neznali? Aj, rozkazoval jest Kristus věřiti všemu, čemukolivěk učil; rozkazoval tak sprostnému i učenému, nebožátku chudému i bohatci. Ohňovou propastí jest pohrozil všechněm, kteří by zákona jeho nedbali. Aj, jak tudíž nemilostivým by býti musil, kdyby kázal každému věřiti něco, čím se hodně a dokonale ujistiti nemůžeme. Byl by kázal věřiti pravdy, po nichž dosaváde marně se pídíme. Znamenejte tudíž, vy doktoři zákona, že Kristus nejvyšš milostivý nemůž chtíti od nás věci nemožné. A zdali stojíte za to, že se přece jednou ve smyslech svých jedenkrátě sjednáte? Aj, těžko věřiti kterémukolivěk z vás; všaktě by Kristus opět na svět k lepšímu naučení lidí dobré vůle vstoupiti musil, by pravda jeho již v jedině jeho církvi celá zavřfina nebyla aneb v ní časem porušení škodně vzala. Všaktě by nepřepustil, aby Jeho církve ve jménu Jeho po mnohá století lidský padžlek za Jeho učení bez-trestkně vydávala a při tom nad vsecky církve jiné požehnané trvání dosaváde měla. Jistěť Kristus nejsvětější strážce bezpečné ustavil v církvi Svě, jenž by pravdu Jeho hyzditi k svodění mnohých na cesty zmatené nedali, než k světlému poznání vždycky pomáhali. Aj, dlužno tudíž důvěřiti nejvíce církvi té, jenž praví, že pravdy hledati nemusí, poněvadž již ji v sobě chová; věrně slušno věřiti církvi té, kterážto provolávajíc znamenitě, že pravda Boží jediná, hlásá zároveň, že musí ta pravda v ní býti samé; jedné ač by přepustiti bláznivě chtěla, že výklady odpor-né v církvích jiných tolikéž pravdou jsou. Nebť řekla-li by, že se můž mýliti u výkladu svém, bude připodobněna církvim ostatním, tápajícím a sem tam náhodně pravdu teprv hledajícím

Aj, zdalíž řekne politik některý, kdyžtě důrazně proti jinému politikovi mluví, že sám se může mýliti a že jeho odporník pravdu může míti? Tuť by o všecko respektování přišel. Mnohý by řekl: »Aj, sám sobě nedůvěř: kdož ho ještě můž poslouchati?«

Jak by tudíž církve pravá k svodnému, svévolnému a lehkému vykládání mohla lhostejna býti? Znamenejte, která to církve neustoupila žádným článkem svým před žádostmi a vůlí lidí novotných a trvá přece; a naobrat které církve jiné nauky své za čásek krátký znamenitě směnívají a přece jako troudu se rozpadávají. A v tom Boží soudy spatřnyj býti musí. Věztež, že církve vésti a nikoliv vedena býti musí, neboť by se stala prostředkem a ústavem k ukojení žádostivosti proudů nejrůznějších, poslouchajíc víceji lidí než vůle Boha svého.

A to já hněvivě snáším, an doslýchám mnohé blekotati, že víra jako víra, jedné ač se dobře zachovává.

Znamenajte, že Říměnin starý nedlouho před Kristem také svou víru (to věz vlastní lidské nálezky o Boží vůli) zachovával, a poněvadž ta víra nedobrá byla, zkázu mravní touto věrou na svou říši přivodil; jakož to dobře víte, že dle různých zpravidel věr všelikterakých různé mravy se v lidu věřícím zarodí. Z toho znejte, že pudí-li víra každá k jiným mravům a způsobům a pudí-li každá k jinému věření, vseckny stejné býti nemohou. Nenít zajisté zahrada hložíim posetá rovna za-hradě květnici; nenít voda rmutem zprzněná rovna čistě vodě ze studěnky. Nenít nápoj smrti přivádějící roveň nápoji zdravému. Těmito příklady jsi tudíž, křesťánku milý, přiveden již k tomu, abys znal, že není čistá. spasitedlná víra Kristova rovna

víře zkažené, bludy zhyzděné, kteráž by mylně o Bohu učila a k skutkům ne-náležitým svodila. Pod těmito příčinami jsem psal odporně proti starým kacířům kousavým a jedovatým. K těmž jsem věrně poznamenal, že církev nemá žádné společnosti a tovaryšství s Ariem, Manicheem a jim podobnými kacíři; že jestli se jich kdo přidrží, hned bývá nakažen jedem smrtedlným, a neobráť-li se duše jeho, i s tělem zahyne. Aj, již máte, že není jedno přichýliti se k víře pravé jako ku kacířství; neboť každý jest dlužen spáse své duše, by bludů ostavil a nezka-lenou Boží pravdu ostříhal. Pohřichu ti šprechěfi, jenžto mnějí, by víra jako víra byla, napořád k žádné víře obecně srdcí svých nepřikládají. Aj, tak daleko jsem nijakž nepokročil v svobodomyšlnosti svojí, bych se s takými z strany víry sjednával. Protož odbudtež od sebe úlisné svodníky, jenžto velebíce víry všeckny, ani s jednou se srdečně nepřizní, jed lhostejnosti do srdcí sprostných rozlévajíce. Jistě tímto během tací »husité« památku moji toliko hanobí.

Tomu-li se ještě mnozí podivujete, že církev kacíře scestné a zavilé z prostředka svého vyobcovávala? Aj, rcete mi, sokolové milí, necháte li v prostředku společnosti své ouda takového, jenž by stanovy vaše obouzel, zpravidla vaše přestupoval a spolubratřím zbohadarma outržky činil?

Aj, znáte li můj traktátec »O svatokupectví«, přitakáte, že jsem důvodně a rád napsal do slova: »To velí Spasitel, řka: „Neuposlouchá-liť (odporník zlostný) obce, buď tobě pekelník, pohan, neb zjevný hříšník.« A ve »Výkladu víry« jsem přidal vysvětlení: »To jest, měj ho za zlého (totiž odporníka neposlušného) dotud, a ne-obcuj s ním, dokud neuposlouchá.« To rozpoznejtež tudíž, že jsem se přece i sám jinakým poněkud během proti prelátům aspoň někde písmem postavoval než jak vy činíte.

Aj sami apoštolé v epistolách svých (jakož to čísti můžete) před kacířstvím velmě varovali a nepřepouštěli s bludníky se v přízeň velikou srocovati; nad to i pozdraviti bludníka rozkolného svatý apoštol zakázal. Silně provolával, žeť jedna víra, jeden křest, jeden Pán a otec všech. Dovodil podobně, že Kristus není rozdělen; to věz, jedinou pravou, nerozdělenou věrou ctěn býti musí. A to jsem i já sluha Boží nehodný a skrovný uznával. Nuž, milí křestané, hnuly vámi tyto řeči mé? Zarodilo-li se z nich pohoršení mezi oudy satanovými, nic toho nevážím, neb jsem sám se sv. Řehořem citoval: Od pravdy vzniká-li pohoršení, jistější jest přestoupiti, aby vzniklo pohoršení, než pravdu opustiti.« Věrně těm lidem, jenžto labuží v stvoření a myšlénkám nebeským odpirají, cizí a drsná má řeč býti se zdá.

(Pokračování.)

Pěstujme motivy náboženské.

Napsal Dr. IGN. STEINCHR.

Vědomím naplněno jest nitro člověka, proto Bohu se klaněl, a uznáváje, že vše, čeho jest pánem, z rukou Boha nejvyš dobrotivého přijal, s pocitem vděčnosti nejlepší z darů svých zpět odevzdával Bohu svému na prostém oltáři obětním.

Oběťmi svými dával nejlépe na jevo vědomí své závislosti na Bohu, svůj poměr k Bohu, jakožto poměr tvora ke svému Stvořiteli. Idea tato tkvěla pevně v duši lidské, a bylo třeba dlouhé doby a mocných činitelů, kteříž ideu tuto různým vlivem svým zatemnili aneb převrátili.

Idea Boha tkví stále v každé lidské duši, kteráž buď v pokoře ji přijímá a dle ní zařizuje své skutky a celé své jednání životní, aneb v pýše své hledí ideu tuto zapuditi a stlačiti pod práh vědomí, hlavně jen za tím účelem, aby nekontrolovala a hlasem svědomí hned v zápětí netrestala skutky, plynoucí z pohutěk, ideí této se protivících.

Vědomí Boha a vědomí poměru k Bohu — náboženství, tkvíc v duši lidské, naplňuje a proniká jako kvas všechny mohutnosti a schopnosti duševní a jinými rozmanitými způsoby se jeví. Rozum lidský především jest naplněn vědomím

o Bohu a vědomí toho nemůže se zhostiti. Snad stává se někdy, že duše obtížená starostmi a péčemi tohoto světa, aneb stížená za sebou několika těžkými ranami osudu, či snad obklopena nenávisť a křivdou, proti níž vlastní síla slabá, a mezi lidmi pomoci a zastání není, tak naplněna je mocnými dojmy těmito, že vzpomínka na Boha znenáhla ztrácí se z nitra jejího; a snad i jinými příčinami rozum lidský přiváděn bývá buď v pochybnost, anebo v jednotlivých případech ku pravé negaci této idey, avšak negace tato téměř ve všech případech jest jenom zdánlivá, povrchní, jež ve vědomí člověka nikterak nezapustila kořenů; vždyť snad vždycky, byť i po dlouhé době, vědomí o Bohu a náboženství nejednou přichází v plnou platnost v rozumu lidském, a rozum lidský navrací se zase k Bohu svému, jehož jen na čas opustil.

Však nejen v rozumu lidském hledati sluší závislost člověka na Bohu, ale tato závislost, tedy náboženství, i ve vůli člověka spočívá a jí se jeví. Nedostačí jen rozumem svým uznávati svoji závislost na Bohu, ale nutně musí přistoupiti k tomuto poznání svobodná vůle člověka, aby pro poznaného Boha se skutkem volným a svobodným rozhodla, aby nezávislá od jiných činitelů podrobovala se ochotně vůli Boží a odvracela od sebe a zavrhovala vše, co Bůh, bytost nejdokonalejší a nejsvětější, nenáviděti a zavrhovati musí. Tím jeviti se musí rozumové poznání Boha, aby je člověk životem svým dával na jevo všemi skutky svými, plynoucími ze svobodné vůle lidské. Vědomí toto dává vůle lidská na jevo soukromými modlitbami svými stejně jako veřejnou, společnou bohoslužbou, kterouž přihlašuje se otevřeně k Bohu svému, vědomí toto zřetelně jeví se i ve všech schopnostech a mohutnostech duše, jež uznává a chválí Boha svého v umělých zvucích posvátného zpěvu v nádherně ozdobených chrámech, všemi druhy výtvořů lidského umění, proctěnými velikolepými malbami i oduševněnými výtvoři umění sochařského.

Ve skutecích lidských, jimiž jeví se závislost člověka na Bohu, a vědomí této závislosti, náboženství, důležité místo zaujímají city lidské, hlavně city náboženské, jež zejména za naší kupecké doby pěstovati nutno doma, ve chrámě, ve škole atd.

Duše lidská ustavičně od stvoření svého Bohem žije, stále činna jest mohutnostmi svými, jež nejbližším jsou principem činnosti její. Svět vnější a vše, co se v něm děje, v duši vchází branou smyslů a působí v nitru duše zvláštní stavy, představy o všem, jež duše dle svého, sobě vlastního způsobu přijímajíc, v sobě je ukládá a stále zachovává. Množstvím pak představ, vzniklých ze světa vnějšího v nitro duše, způsobeny jsou stavy výslední, mohutnější již a silnější stavy duševní, totiž city lidské. A tu v činnost přichází druhá mohutnost duše lidské, mohutnost a síla žádací, již opět duše celá nese se ke všemu, co mimo ni jest.

Poměr pak duše člověka k vnějšímu světu jest dvojitý: buď výsledný stav v duši působí na nitro jeho libě, a pak duše lidská celou svojí silou k původu toho citu spěje, aneb výslední stav působí nelibost a odpor, a pak duše od něho se odvrací. Zde je základ jednání člověka a jeho skutků; libý cit, vzniklý v jeho nitru, je mocnou vzpružinou, jež dovede napjati všechny jeho síly k dosažení toho, co krásným a dobrým uznává, nelibý cit jest pevnou hradbou proti všemu, co duši zlým a špatným se jeví.

Pozorováním krásna libý cit, vzniklý v duši člověka, zušlechťuje ji a povznáší nad vše nízké a nedokonalé, takže opovrhujíc vším, co podmínkám krásy nevyhovuje, tříbí neustále názor svůj a jen v krásnu opravdovém libost svoji nalézá. Toť souhrn citů aesthetických. Člověk však nejen poznává, nýbrž i jedná. Hlavním z motivů skutků jeho jest zajisté cit dobra, a proto jen k tomu směřuje jednání jeho, co mu skutečně dobrým jest, aneb aspoň se mu dobrým býti zdá, a proto také vši silou to od sebe odvrací svobodným jednáním svým, co za špatné považuje. Tím city aesthetické provázeny jsou reálnými city morálními.

Předěmež na pole náboženské. Člověk rozumem svým poznává, že žije nejen život přirozený zde na tomto světě, ale že pravý život jeho povznesen jest daleko výše nad vše pomíjející a konečné, život nadpřirozený v Bohu a s Bohem samým. Celé věčné trvání duše lidské vloženo v ruce člověka a jeho svobodných skutků,

Buď v svobodné vůli své pro jediné krásno a dobro se rozhodne, pro Boha svého, buď v pýše a vzdoru navždy od Něho se odvrátí. Zde k motivům přirozeným přistupuje hlavní a nadpřirozený motiv náboženský, jenž mohutné své kořeny upevňuje v kypré půdě náboženských citů lidské duše. City náboženské povznášejí člověka a dodávají mu síly, aby vyšinul se nad přirozený řád tohoto světa a šel za jediným cílem svým, jímž jest spojení s Bohem v životě nekonečném, věčném.

Pozorováním celého svého okolí, celého světa a všech věcí stvořených, zdravý rozum lidský přichází k poznání Boha — Stvořitele, kteréžto poznání již v zápětí s sebou přivádí neúprosnou povinnost, podrobiti konečnou bytost svoji vlastní nekonečné bytosti Boží, uznati moc Boží nad sebou, a svoji lidskou vůli podříditi ochotně vůli Boží. Duše lidská zevrubněji poznává Boha svého, vidí v něm všechny nejdokonalejší vlastnosti v míře největší, souhrn všeho dobra, a při tom dobře pozoruje svoji vlastní slabost, křehkost a nedokonalost — v duši lidské vzniká cit pokory a pravé poníženosti, jež jest mocným motivem skutků dobrých a celého křesťanského života. Duše, uvažujíc dále o vlastnostech a dokonalostech Božích, vidí v nich neskonalou dobrotu a nekonečnou lásku ke všem tvorům, zvláště k člověku samému, tvorů nejdokonalejšímu a pánu celé přírody, člověk poznává, jak Bůh, bytost nejdokonalejší, jest zároveň největším jeho dobrodincem, vidí prozřetelnost Boží v zachování a řízení celého světa a v péči o duši lidskou a spásu její, uznává nevystihlé milosrdenství Boží, jež nechce smrti hříšníka, ale aby odvrátil se bezbožný od cesty své a na věky živ byl — a tyto všechny představy splývají v duši člověka v jediný mohutný a svatý cit lásky k Bohu, jež Boha nade vše ostatní miluje, a v níž před Bohem mizí vše, co mimo něho jest, byť před světem mělo cenu sebe větší. Láska k Bohu nade všechno pak, jsouc motivem ke skutkům dobrým, posvěcuje skutky křesťanské, jež z řádu přirozeného povznášeny v řád nadpřirozený, pravou cenu mají před Bohem a záslužnými jsou pro nadpřirozený život duše lidské. Z pravé, nejčistší a nejdokonalejší lásky k Bohu jako z kořene svého vyrůstá láska k bližnímu, jež větvemi svými objímá veškeré lidstvo, v každém člověku vidouc stejnou duši lidskou, k obrazu Božímu stvořenou. Pro Boha samého, kterýž všechno lidstvo stejně nesmírnou láskou miluje, tato láska nejen slovem, ale i skutky svými o to pečuje, aby životu věčnému získala netoliko duši vlastní, ale i duše všech svých bližních, kteří, byť sebe nepatrnější byli člověk, cenu stejnou mají před samým Bohem.

Láska k bližnímu léčivou svojí mocí napravuje v lidstvu následky hříchu prvotního. Hřích veškeré lidstvo rozdělil v tábory sobě nepřátelské, proti sobě nejrozdílnějšími zbraněmi bojující a sebe navzájem potírající; láska křesťanská, pravá láska k bližnímu, má toto rozptýlené lidstvo znovu spojití v jediný celek, tato láska, jsouc základem učení naší víry, má býti křesťanu pobídkou k dobrým skutkům, prokazovaným každému bližnímu bez rozdílu, zvláště pak těm, kteříž pomoci naší potřebují, láska k bližnímu má hojiti nemoc pílí a péčí křesťanskou, má balsámem laskavosti a něhy mírniti bolesti nejprudší, láska k bližnímu má silou svojí lámati hrot hněvu a nepřátelství, ano má vystoupiti až k zenitu svěmu v lásce k nepřátelům.

(Pokračování.)

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Ač od vlasteneckých bludů neustoupil, křesťanství, které od dob jeho děda v Pekinku bylo trpěno, dosti, ba tuze prospěl a kdyby nebyl v 36. roce svého věku bídně zašel, možná, že by do stáří mnoho převratů v náboženském směru, jak své osoby, tak i poddaných, byl provedl.

V následujících dnech přitáhlo do Pekinku 300.000 povstalců, vedených náčelníky vzpoury, přímo do hradu. Že pak císaře nikde nenacházeli, vysadili na hlavu jeho 100.000 zlatáků. Po delším pátrání nalezena houpající se mrtvola ne-

šťastníkova na trámu. Zvířecí náruživost ani této nepopřála náležitě úcty a milosrdenství.

Zástupy povstalecké vnikly všude po městě, zabíjejíce na potkání po dva dni. Konečně moudřejší z nich řádění učinili přftrž.

Dalo se očekávati, že dům Jesuitů propadne všeobecné zkáze, ježto ležel u jedné z hlavních bran. Za tou příčinou nařídil P. Adam, aby všichni Evropané a nejbližší věřící, utekouce se do společné kaple, očekávali jistou smrt. Prozfetelnost Boží nad nimi bděla.

Už rojil se divoké chasy kolem značný počet, když náhle přišel zákaz vraždění a lupu. Vnikli ještě někteří do domu, ale mimo nepatrný šat ničeho nevzali, otevřenýma očima pozorujíce nevidané obrazy i útvary vnitřního nábytku. Čtvrtého dne z rána pozorován hlouček divokých ozbrojenců, jak stojí přede vraty, čtouce na nich příslpnutý rozkaz, (jeho původce nevypátrán a tu mnozí domnívali se, že s nebe spadl) aby evropským kněžím nikdo pod trestem smrti v nejmenším neublížoval. Tak se též stalo. Nižádný více do přfbytku nevstoupil, ba ani ubytováním vojska nebyl obtížěn.

Na ulici nebylo možno vyjíti. Tam proháněly se zástupy městské lůzy, povstalci, chytajíce lépe oděného a jej hned na popraviště vlekouce. Tady býval hrozně mučen, aby pověděl, kde má peníze on i sousedé. Proto nikdo neodvažoval se ven a ulice, zpustlé hosty vyjímaje, zůstávaly liduprázdný.

Jesuitům zdařilo se nad očekávání dobře. Téhož čtvrtého dne dostavili se dva někdejší úředníci a též zrádcové císaře do obydlí, nakazujíce, aby P. Adam ihned s nimi odebral se před obličej druhého náčelníka vzpoury Slova jejich zněla přfvětivě, že prý je zván jako milý host. Poukazoval k tomu, že mohou s ním jako zajatcem naložiti a snad bylo by se něco horšího shrklo, kdyby nebyl přichvátal naschválný třetí posel, jenž beze všeho uchopiv pátera za ruce, uprostřed vojů vlékl jej do císařského paláce mezi povstalce. Veliký, hluchící zástup předních osob ho po zvyku čínském, rukami tleskaje a hopkuje, vítal: »Ejhle, vizte tu, otec, učitel božského zákona!« Adam domníval se, že považují ho za ochránce nějakých pokladů, že budou peněz na něm požadovati. Velice se mylil. Vstupuje do předsíní, shledával v nich řady spoutaných urozců, některé i na hlavě děl, tam vyvlečených, přivázané, kteří s bolestnou tvářf jemu kynuli, že co nejdříve mezi ně přidružen bude. Ale ký div, náčelník ho vital zdvořile, slibuje ochranu i přifeň. Hněvivě hned odehnal některé tanečnice, které před ním rejdivy, a bera ho za ruce, ku stolu vedl, předkládaje mu nápoj chá a víno s nejvybranějšími pokrmy. V duchu děkuje Bohu, prosil, nechtěje mezi zvrhlými oslavovati pád dobrého císaře, aby ho domů propustil, že tam hrůzou i bázní hynou svěřenci a pomocníci, kteří v jeho prodlévání cítí svůj konec. Žádosti vyhověno a Adam slyšel, viděl, jak neradi nižší vůdcové, dle příkazu hlavu před ním ukloňujíce a nejnižší i klekajíce, skřfpěli zuby, do rukou se kousali ze zlosti, že nenáviděný cizinec volně odchází.¹⁾

Od té chvíle měli Jesuité pokoj. Proč to dělali, věděl předobře. Uteklo se totiž do domu jeho přes 40 vzácných osob, hlavně žen, na které povstalci měli zálsusk.

Když Adam spěchal k nucené návštěvě, chtěli je vyvléci, ale jsou s krvavými hlavami odehnáni, jakž později obránci jich, urození Číňané, sami šífe a důkladně vypověděli, co jeden věrný věřící, ale také zrádce císařův, páterovi jen našeptal. Z rána (5. dne) visel na dveřích Adamových jiný list, hrozící smrtf tomu, kdo v něm přebývajícím i dosti málo ublíží.

VIII. kapitola. Tataři zmocní se Pekinku.

Bezvládí trvalo 30 dní. Lupiči obsadili palác a vydrancovali nejen týž, nýbrž také celé bohaté město. Z prvních, kteří po větru se točili, byli čínští mathemati-

¹⁾ Dle všeho vzbouřenci chtěli získati kněží pro své služby. Z delšího, nám nejasného vypravování, poznáváme, že Jesuité dávno vzpouru cítili; neboť superior a většina Evropanů před tím opustila Pekink, jediný Schall zůstal.

kové. Doufalit, že v bouři vzešla hvězda jejich slávy. Jakmile tyran (nb. náčelník povstalců) vkročil do města, podali mu kalendář pro budoucí rok, prosíce, aby svolil na čelo vepsati své jméno i udal den korunovace se slibováním věrnosti se strany poddaných. K prvnímu ničeho nenamítal, o druhém se nevyjádřil. Měl asi předtuchu zlého konce a vyprávělo se, že, kdykoli na trůn císařský usedl, cítil veliké bolesti, ba že s něho i spadl, v obličejí hrozně se pozměniv. Důvodem odkladu nejspíše považovati sluší, že tyran chtěl napřed utvrditi svou vládu v ostatních provinciích, zejména hraničních, kde zůstávali vojevůdci bývalému pánu věrnými a to zvláště město Useň quay, sedmdesáte mil od Pekinku směrem k západu. Tamější velitel platil za rozhodného přívržence starého vládního systému. Proto povstalci, sesílení odpadlými pluky, táhli nejprve proti němu. Poněvadž pevnost přirozenou polohou i uměním za velmi pevnou pokládána, usneseno veškerými válečnými prostředky se jí zmocniti. Nechtělo se jim v tom dařiti. I chytili otce řečeného vojevůdce. Přivedše ho před hradby, hrozili synu, že starce nejhroznějšími mukami ze světa sprovodí, nevzdá-li se. Tu hrdina, pokleknuv na zdi, silným hlasem volal dolů k otci, že nelze mu přísahu učiniti. Mám zajisté větší povinnost, pravil, k císaři a vlasti, než k tobě. Věcnou hanbou by pokryto bylo mé i tvé jméno, kdybych spojil se se zrádci, pracoval o zkáze rodné země. Umři, ať naše čest žije. Pochválil otec zmužilého syna a sám v ukrutných bolestech duši vypustil. V tomto vojevůdci potom vyrostl mstitel a trest na zbojníky; neboť on, vida, že z domova pomoc nevyjde, povolal Tatary ve větším počtu do země. (Pokrač.)

× × × × FEUILLETON. × × × ×

Za Štulcem a Lenzem.

K. — Kdo dnes na Královský Vyšehrad zavítá a porozhledne se po všem, co se tu během třiceti let stalo, tomu bezděčně případnou na mysl dvě jména, s nimiž znovuzrození Vyšehradu těsně je sloučeno, jsou to jména dvou posledních proboštů, z nichž jeden právě byl pohřben.

Štulc a Lenz, jména ta na Vyšehradě vynikají jako dvě věže, kteréž tam za nedlouho mají zdobiti basiliku obnovenou, vlastně by se mělo říci, od základu nově zbudovanou, protože ze staré zbyly pouze zdi.

Kolegiátní kapitula vyšehradská byla per nefas temporum českému národu více méně odcizena. Přijmy její byly valně ztenčeny a důstojnost proboštská bývala udělována mužům více o byrokracii, nežli o církve a vlast zasloužilým. Byla to právě doba úpadku. Leč tu na krátko nadešla ve Vídni vláda Čechům příznivá a zvěčnělý ministr Jireček své krátké doby na křesle ministerském mezi jiným použil k tomu, aby na stolec proboštský na Vyšehradě uvedl muže, jehož jméno v Čechách bylo vyslovováno s úctou. Byl to Václav Štulc. Muže toho označiti dle jeho povahy je věcí velmi nesnadnou. Byl to muž hluboké učenosti, v jehož hlavě rojily se plány dalekosáhlé. Svědčí o tom především to, že hlavně jeho působením zbudován byl krásný karlínský chrám. Jsa synem zedníkovým, měl stále na mysli zedničinu, ovšem v rozměrech velikolepých. Avšak Štulc sám o sobě nebyl by své velikolepé plány provedl, on musil míti ke své ruce zdatné pomocníky, jichž se mu dostalo hlavně ve dvou kanovnících: Františku Kočím, jenž byl již dříve v Sázavě své stavitelské nadání osvědčil, a v dru Mikuláši Karlachovi. Že kromě těchto dvou i ostatní kanovníci ochotně spolupůsobili, budiž upřímně doznáno. Jména Vinařického, Ehrenbergra a Kuldy sama sebou vyznačují snahy ideální. Tedy nejen příznivým sběhem událostí, ale i znamenitých osobností stalo se obrození Královského Vyšehradu. Tím, že kapitula vyšehradská dostala se do rukou kanovníků vlasteneckých, nabyl Vyšehrad nynějšího vzezření. Dnes lze na něm znamenati běh dvou od sebe nesmírně se různících dob, znázorněných v budovách vedle sebe stojících: Starý totiž vojensky-byrokratický cop, nalézající se stále na bezděčném ústupu, a časový nový pokrok, jenž stále se šíří a starý zatlačuje.

K hodnostářům o znovuzrození Vyšehradu se zasazujícím přidružil se nový pracovník v osobě dra Ant. Lenze. Po Štulcovi na probošství následoval Lenz. Oba bývali učitelé, první na gymnasiu, druhý v biskupském semináři, oba byli učenci a ačkoliv co do povah v mnohém byli si podobní, přece od sebe značně se lišili. Idealisty byli oba dva, ale každý po svém způsobu. Štulec dospěl v muže v Praze, kamž byl přišel v době velmi pohnuté, na níž do jisté míry měl i podíl. O Štulcovi by se mohlo říci, že byl národovější, ačkoliv v ohledě církevním byl přesně orthodoxním. Lenz dle svého učitelského povolání v semináři byl jaksi církevnějším, ačkoliv i on s láskou k církvi uměl spojovati nejpříjemnější lásku k vlasti. Kdežto Štulec, alespoň v mladších letech, byl jaksi ošlehnut bolzanismem, stál Lenz jako doktor a profesor theologie vždy na přesném stanovisku církevním. Štulecův duch byl obsáhlejší, světovější a sečtelejší. Jako spisovatel nebyl tolik plodným jako Lenz, avšak jeho sloh byl vyťfbenější, klasičtější a od novějších doposud nedostíženým. Lenz byl zase theologicky hlubším, více dbalým obsahu, nežli formy. Oba hodnostáři užili málo pohodlí, jež jim poskytovalo panství a zámek v Žitenicích. Oba život svůj raději trávili v Praze u stolku spisovatelského, ba Lenz takorba stal se obětí spisovatelství. Stálým seděním zvětšoval se v něm neduh, jenž se stupňoval v gangrénu. Oba Štulec i Lenz jakoby si podali ruce k společnému dlu, k dostavění vyšehradského chrámu, jež i v době dosti blízké bude provedeno. Co Štulec započal, v tom Lenz pokračoval a kdo po tomto díle bohumilé, dílo slavné dokoná, jest u Boha. Tolik však lze tvrditi, že Vyšehrad nalézá se v činných, čilých, vlasteneckých rukou a, byf i smrt urvala kapitule probošta, jakožto muže velikých zásluh, jež důstojně řadí se k zásluhám Štulecovým, jest naděje odůvodněna, že na uprázdnené místo bude uveden muž, jenž doplní trojici velikých proboštů vyšehradských. Pozůstal tu ještě veliký kus práce. Až bude dokonána stavba basiliky, bude ji hyzdit veliký erární magacín, bude českou Akropoli ještě svíratí neúhledný hradební pás. Aby i tento byl s Vyšehradu sňat, k tomu musí spolupůsobiti též matička Praha. Zatím nechť nejpříjemnější soustrast a vroucí modlitby doprovázejí zvěčnělého probošta Lenze do hrobu. Památka jeho nezahyne.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Volební hnutí u nás dává nahlédnouti poněkud do dílny našeho lidu v ohledě politickém. Celkem převahu mají posud mladočeši, kteří doufají většíu okreseš kandidáty svými dobytí, zvláště když dne 29. září schválen byl na sjezdě důvěrníků strany tak zvané s v o b o d o m y s l n é po řečech dra. Herolda, dra. Kramáře a j. kompromis se stranou staročeskou, která téhož dne kompromis ve schůzi důvěrnické po výkladu barona dra. Riegra, řed. Sedláka, dra. Vlčka, řed. Šubrta, dra. Baštýře a dra. Šolce schválila.

Volební svolání mladočeské strany obsahuje tyto hlavní myšlenky: Hluboké otřesy všech veřejných a státních poměrů, jež nastati musily, když státní autorita sklonila se před násilím pangermanismu, a očividná slabost a povolnost, jaká se jeví u vídeňské vlády vůči pretensím a choutkám stran německých, dokazují, že národ český obranu proti všenněmeckému úsilí musí vésti sám svými vlastními silami.

Lid český musí dokázati, že trvá neoblomně při jednotě a nedílnosti království Českého a nepřivolí k roztržení tisíciletého svazku historického, a že nepřipustí, aby země koruny české, jež tvořily neodvislý stát český, připoutány byly, ať politicky, ať hospodářsky, k Německu, a že jest odhodlán potíratí každou podobnou snahu jako počínání zemězrádné. Národ český nikdy se nevzdá boje proti nebezpečné velkoněmecké záplavě, on se nevzdá požadavku, aby jazyk český v životě veřejném i státním požíval práv a prerogativ jazyka plně oprávněného. Litovati jest, že v lid zemědělský vneseno hnutí, jež svádí rolníka od vnitřní jednotnosti na scestí zvláštní politiky stavovské a ohrožuje tak základy vzájemného spolupůsobení všech stran státoprávních a národních. Strana svobodomyšlná trvá při programu svém z roku 1895, chce hájiti státní právo a plnou rovnoprávnost jazykovou, chce odbytí otázku utvoření zvláštního německého

území, chce naléhati na zjednání nových zdrojů příjmových, chce opravu volebního řádu zemského a rozšíření volebního práva, chce úpravu veřejného chudinství na zásadách humanity a sociálních potřeb, chce úpravu otázky zcelování pozemků, provedení meliorace a regulace vod, povznesení zemědělství, obchodu, průmyslu a řemesel (zřizováním veřejných skladišť, podpůrných družstev a pod.), chce věnovati pečlivou pozornost otázkám kulturním, rozvětvení odborného školství, a postarati se, aby obecná škola stala se školou národní a svobodnou, a aby učitelstvu zjednáno bylo postavení, jaké mu právem náleží. Všecky otázky chceme posuzovati jedině se zřetelem k prospěchu našeho lidu, v duchu demokratickém a v duchu občanské rovnosti, v duchu národní a náboženské snášlivosti a s hledisek pokrokových a humanitních. Česká otázka není již toliko domácí záležitostí této říše. Všichni, kdož chápou nebezpečí pangermanismu, vidí ve vítězství české věci nejpevnější záruku pro mezinárodní rovnováhu v Evropě. Náš těžký boj za práva této země získal nám sympathie spravedlivého mínění ciziny, což je nám vzácnou mravní posilou. V těžké chvíli nesmí se národ objeviti slabým, znechuceným, rozpoltným a malicherným.

Volební provolání **strany staro-české** zní celkem podobně, ač je střízlivější ve výrazech. V něm na př. se praví: »Vývoj politický, seskupení nových stran, nová hesla a nové směry volají také stranu národní k povinnosti, aby se pronesla o úkolech budoucnosti. U protivníků vidíme zostřené nepřátelské postavení, hlásají nepokrytě nutnost poněkud násilného našeho lidu českého, jemuž má napomáhati státní politika vnitřní i zahraniční. Bojovný tento ryk volá nejen všechny strany české k veliké obezřetnosti a k rázné obraně proti chystaným útokům, on je nám zároveň výstrahou proti drobení stran v národě našem a napomenutím, bychom pustili mimo sebe rozdílů patrné a svorně sevřeli šiky své, majíce na mysli konečný společný cíl: obecné utužení všech sil k trvalému zabezpečení národa, jako mohutného a samostatného činitele politického v odvěkých jeho sídlech. Cíl tento dosažen bude uznáním zemí koruny

České za samostatný útvar státní, nerozlučně na základě pragmatické sankce spojený s ostatními zeměmi naší říše. Pokud k cíli tomu nedospějeme, obrátiti jest všechnu péči a snahu k povznesení a utužení národnosti české. Rozřešení otázky jazykové je tím naléhavější, že boj o rovné právo a každodenní porušování jeho ve všech téměř oborech života veřejného odvrací pozornost od jiných důležitých úkolů národních. Zvelebení národa dosíci lze osvětou a blahobytem, jež mají býti majetkem všeho lidu, všech jeho tříd. Budeme usilovati o opravu volebního řádu pro sněm, chceme nápravu zemských financí a to tak, aby vyjímajíc snad jedině cla, zemím přifknuta byla procentuální účast na všech příjmech státu plynoucích ze země do pokladen státních.« — (V úvodní řeči k tomuto provolání vzpomněl a pochválil dr. Rieger punktace, začej ovšem »N. L.« v úvod. čl. 4. října jej notně jako starého punktátora zcuchaly. Ale to nevaří, aby kompromis mezi oběma stranami setrval.)

Také se stranou státoprávní (radikální) ujednala strana mladočeská kompromis a sice tak, že proti 4—5 radikálním kandidátům nebudou postaveni kandidáti mladočeští.

Kompromis se **stranou agrární** se rozbil. Agrárníci kandidují asi na 40 místech a doufají 25—30 mandátů získati.

Lidová strana (Masarykova) v provolání svém vystupuje hlavně proti »klerikalismu«, jako největšímu »nebezpečí národnímu« a požaduje stranu mladočeskou z »přilíšeného katolictví«.

V některých okresích bude proti sobě bojovati několik kandidátů, čtyři, ba i pět. Za těch okolností mohla by **strana katolická**, kdyby byla zorganizována, dosti pěkných úspěchů docíliti. Zatím však farář Blahovec kandiduje jako rozhodný Mladoček, kaplan Kroiher kortěšuje pro Staročecha dra. Zátku, kaplan Filler kandiduje proti dru. Kramářovi, který nikdy proti náboženství nevystupoval a patří k rozumným našim politikům, farář Vlček pak kandiduje jako agrárník. Quot capita, tot sensus. Zdá se, že na rozhodujících místech katolické organizaci se vůbec nepřeje. A ti, kteří chtějí organizovati, nemohou se dohodnouti

vespolek, každý vydává list, každý chce své přívržence a družstvo, každý chce býti za generalissima pokládán. Bude záhodno, důkladně věc tuto přetřásati, chyby odstraniti a organisaci všeobecnou, která by zahrnovala »hlavu i údy« na základě vespolečnosti a jakési rovnocennosti, provésti.

Kompromis v kurii velkostatkářské, kterým dáno 21—25 mandátů šlechtě ustavácké směru Bachofenova a Scharschmidova, veřejností českou byl přijat velmi nelibě a to vším právem.

Volby v Uhrách dopadly dost špatně pro liberální stranu, neboť asi 35 mandátů ztratila, zejména hr. Tisza propadl. Za to posílána strana Košutova a strana národních konservativců. Také čtyři Slováci byli zvoleni a jeden Srb. V Uhrách začíná asi nový život. Snad dojde k opravě oněch liberálních zákonů (na příklad manželského), který zednářsko-židovská strana prosadila.

Na bojišti jihoafrickém Angličany stíhá porážka za porážkou. Boerové ukofistili mnoho děl a střeliva, pobili během září několik tisíc anglických vojáků, vzbouřili část kapské kolonie a znepokojují vysílenou 200.000 armádu Kitchenerovu ve dne i v noci. Listy anglické většinou radí, aby se válka ukončila — narovnáním. »Times« však velí: »Národ anglický musí bojovati až do konce a učiniti vše, co na něm bude se žádati od vlády. Ale země má právo žádati, kdo za vše je zodpověden.« —

* * *

Ve Francii hrozí vypuknutí (1. list.) stávka všech horníků, kteří žádají zavedení osmihodinné pracovní doby (počítaje vjezd a výjezd), nejmenší mzdu a po 25leté práci denně 2 franky pense. Vláda snaží se stávku zažehnatí upozorněním, že ceny uhlí klesly, neboť je ho množství nahromaděno, kdežto průmyslné podniky práci obmezují. Ale socialisté, barvy Guesdovy, ženou spor ke stávce. Tito nechtějí volným vývojem dospěti ke kolektivismu (všeobecnosti majetku), ale chtějí se domoci všeho jednou ranou nebo revolucí. Ministr Millerand (mírnější socialista) je posměšně zván »baronem«, ježto přijal vysoký ruský řád od cara. Tvrdí se, že on, Baudin a min. vojenství André musí odstoupiti, ba že vláda Waldeck-Rousseauova nepřechká podzimní zasedání. Všeobecně se nyní nahlíží,

jak země citelně jest poškozena odchodem četných řádů, kteří nechtěli žádati o vládní milost; množství majetku a intelligence opouští Francii, která chudne. Armáda je desorganisována, tak na př. při manévrech jeden pluk vypískal svého velitele a zpíval socialistické písně. Že mužstvo je oddáno pití a nemravnosti, tají se. Všechna práce syndikátů (jednot) židovsko-zednářských obrací se k tomu, aby Francie neměla pokoje, aby náboženství bylo úplně potlačeno, a aby nastala nová revoluce, neboť — při každé jejich vliv a hlavně pokladny nesmírně získaly. — A národ, otravovaný po léta bezcharakterní žurnalistikou a zaslepen leskem merkantilismu, nemá již ani síly, aby se vzchopil k odražení svých upírů.

*

V Německu pracují pilně, aby celní tarif, jak uveřejněn byl, prošel. A protože zejména v Uhrách (méně ve Vídni) ozvaly se hlasy proti vysokým clům na obilí a dobytek, pruské listy se rozhovořily o trojspolku, který prý dokončuje svůj život, a praví, že Německo udělá nejlépe, když se přimkne — k Rusku! — Agrární požadavky německých stran schválilo nyní též Bavorsko, jak ze slov min Crailsheima vysvitá. Bursovní poprask v Prusku posud neustal. Akciové podniky klesají, zpronevěření a zatýkání denně se odbývá.

*

Rusko triumfuje na politickém i hospodářském poli. Návštěva cara Mikuláše II. v Dunkerku, v Remeši a ve Vitry při manévrech ukázala, jakého respektu požívá největší slovanská říše. Všecky zraky politického světa byly obráceny na sever Francie, všechny uši poslouchaly carská slova: »Jsme rádi ve Francii u spřáteleného a s námi spojeného národa. Manévry poskytl mi příležitost oceniti velikou zdatnost stkvělé francouzské armády, a těším se z plného srdce z této pýchy spřátelené Francie. Připijím statečné francouzské armádě, její slávě, jejímu zdaru. Spatřuji v ní mocnou oporu zásad spravedlnosti, na nichž spočívá všeobecný řád, mír a blaho národů.« — Kdyby byl car do Paříže, kam jej městská rada tak toužebně zvala, zavítal, snad by se bylo stalo, čeho některé listy (a sám prý Waldeck-Rousseau) se bály, že by horkorevný lid byl ruského cara prohlásil za francouzského imperátora...

✕ ✕ ✕ ✕ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✕ ✕ ✕ ✕

První úspěch „jour fixů“ pražského duchovenstva. Myšlenka »jour fixů« čili občasných schůzí katolického duchovenstva k volnému rozhovoru v Praze není nová. Jak již ve feuilletonu »Kat. Listů« bylo uvedeno, scházeli se kněží již před třiceti lety a nejedem dosud žijící nejen s povděkem na ně si vzpomíná, ale i s přáním, aby schůzky ty zase byly obnoveny, ovšem s příslušným zřetelem k novému duchu času, který bezohledně razí si cestu v předpřese všechny hráze a překážky z dob předešlých. Tento duch času je patronem prazvláštním. Naskytne-li se v cestě nějaká překážka, buď ji obejde, anebo překročí, není-li příliš objemná, nebo vysoká. Je-li ale příliš vysoká, pak ji prostě provrtá a utvoří si volný průchod čili tunel. I v naší církvi boží mnoho se mu staví překážek v cestu z dob předešlých a tu káže opatrnost, aby kněžstvo dobře rozeznávalo, co v tom duchu času je dobrého a co nedobrého, a aby onomu upravovala se cesta a tomtuto, aby škodlivé účinky, pokud možná, byly odňaty, anebo pokud možná zmenšeny. Vtěsnati toho ducha času do starých šablon, anebo jak v písmě svatém stojí, nalévatí jej jako mladé víno do starých měchů, naprosto nelze. Co se tu naskytuje k uvažování myšlenek, to pozauvává se nejlíp tehdy, když rozpředě se o různých předmětech volný rozhovor. Do prvních schůzí pražského duchovenstva vpadla jako bomba myšlenka, rozdělení diecésí dle národnosti. Byl to vlastně tajný plán kněze Opitze a jeho přívrženců. Pohříchu nalézalo se mnohých, kteříž tvrdili: ale vždyť na tom nic není, byly to jen mlhavé myšlenky a pod. My však dle správných informací víme, že plán ten existoval a že nachyloval se již k naplnění. Opitz uznal plán ten již za dosti zralý, aby se s ním ve svém listě bez obalu vytasil. — Důvod k němu byl velmi chytře navlečen. Hnutí pryč od Říma bude zastaveno, budou-li diecése v Čechách národnostně rozděleny. Dne 11. září přinesl »Prager Tagblatt« na úvodním místě, tedy z kruhů zajisté dobře zpravených, mezi jiným toto: Wenn die českische Presse in dieser Idee aber schon jetzt die administrative kirchliche

Zweiteilung quasi als Vorläufer der nationalen erblickt, so ist dies eigentlich nur ein Beweis dafür, dass deren Verwirklichung thatsächlich einem politischen (!) Bedürfniss entsprechen würde, einem Bedürfniss, das gegenwärtig bis auf die Alldeutschen alle Deutschen Böhmens empfinden. — A na konec pravil významně: Wenn die Czechen die Zweitheilung in kirchlicher Beziehung als ihnen feindlich und zur Zerreiſung des Landes führend bezeichnen, so haben die Deutschen dem gegenüber wieder das Recht und die Pflicht (!) sich für die Verwirklichung der Idee selbst als ihrem Volksthum förderlich einzusetzen. »Opitzův orgán« dokonce již chlubil se, že myšlenka v Římě nalezla schválení, což ovšem bylo ještě předčasné. Řím tak snadno se neukvapí. To snad postačí k označení plánů Opitze a jeho spojenců. — Dne 25. září, tedy v den konference gen. vikariátu pražského duchovenstva, přinesl Opitzův orgán »Österr. Volkszeitung« jízlivé poznámky o zamýšleném protestě pražského duchovenstva, jehož schůze nazval bezvýznamnými konventikly, které průběh událostí nezastaví. — A věru že zastavily. Hlas pražského duchovenstva nalezl v Čechách tisícerou ozvěnu, ozvěnu mocnou, že, jak se z pramene hodnověrného dovidáme, celý plán ten byl již poodložen. Strůjcové jeho poznali záhy, že se plánem tím blamovali. Zaleklit se obratu, jaký obmyslený protest pražského duchovenstva ve všech čelných listech pražských našel. A jaký by teprv způsobil rozruch v kruzích poslaneckých a pak i ve sněmovně Český episkopát může si blahopřáti, že afféra tato způsobem takovým byla vyřízena. Nebylo mu teprve třeba konati delších a častějších porad o tom, co by se mělo učiniti, aby to vyřezávání Němců z těles jejich diecésí bylo zastaveno. Biskupové mají u věcech podobných svázány ruce, oni musí zachovávatí jisté ohledy a formality a konec by byl býval asi ten, že by byl p. z Kőrbrů jako Pilát mačkal si ruce a že by byl řekl: řez je již vykonán, na věci nelze již nic měniti. V této chvíli Opitz sám uznává, že hrozny jsou doposud kyselé, proto chce je nechat dozrátí. Bohemia z minulého pátku (27. září) na úvodním místě

dementovala »Prager Tagblatt«. Má to Opitz se svými přívrženci krásně zařízeno: jednou dementuje Pr. Tagblatt Bohemii, po druhé zase Bohemia Tagblatt. A nyní ale přijde dohra k celé této afféře. Místo co by v těch kterých kruzích měli býti povděční tomu, že se to tak hladce skoncovalo, bylo vysloveno slovo: revoluce! Takový bývá úděl těch, kteříž o dobrou věc se zasužují. Koho tím míní zastrašiti? Jour fixy pražského duchovenstva byly přístupny každému knězi, nejen z Prahy, ale i z venkova; jsou tu tedy svědci všech slov, jež v nich byla pronesena. Pro všecko na světě, jenom žádných schůzí. Rozejděte se! — Hází-li se lehkomyslně slovem takovým, pak se může snadno státi, že v Čechách nebude fary ani kaplánky, v níž by nebydlil — revolucionář. Nazvatí kněze, jenž svůj život přes 30 let spisovatelství věnoval obraně katolické věci, revolucionářem, to blíže označiti, ponecháváme čtenářům.

Kalendáře. Zase nepochybně na statisíce vydáno jest kalendářů na budoucí rok. V denních listech již reklama pro ně pracuje. Ale kritika srovnává se v tom, že je to většinou spousta potištěného papíru a nic víc. Povídky šablonovité, novelly bez vkusu, vtipy otrépané, poučné články, nesprávně odjinud opsané, rady hospodářům a živnostníkům nedostatečné. A pak ty obrázky! Jaké to povrchní provedení — a ještě horší předmět! Není viděti nové myšlenky, všecko již dávno bylo zpracováno a mnohdy lépe. A čím to je? Protože se kalendáře tisknou fabricky, jako zboží jiné, jako se dělá kanafas, sirky, bavlněné zboží, hřebíky a pod. Je to smutné svědectví pro nás. Vždyť tisíce lidí jiné knihy do roka nekoupí mimo kalendář. Nakladatelé se předstihují u vydávání, neplatí skoro nic za práce, dávají si uspořádati látku od neznámých často spisovatelských firem, ba mnozí mají odvahu sestaviti kalendář sami. A pak ovšem vypadá ubohá ta kniha jako roucho plesové — od ševce zhotovené. Aby se věc napravila, měl by se starati spolek českých spisovatelů, jenž by měl veřejnost naši upozorniti na všední nynější kalendářní poměry a jenž by některému členu nebo celé redakci uložil sestavení takových kalendářů, jež by formou a látkou stály na výši doby. Moderní kalendář vyžadoval by ovšem trochu více nákladu, přemýšlení

a pile, nežli nynější kalendářové slátaniny. Ale vážná věc stojí za vážné podniknutí.

Loni bylo zřízeno v Čechách pouze **sedm nových lékáren**. Toto faktum svědčí, jak v léčebném oboru je třeba rozhodné nápravy — kdežto lékařů je nyní velice mnoho, takže mnozí ani na slušné živobytí nemohou si vydělati, lékárny pořád jsou luxusním zařízením, vždyť dosažení koncesse a zařízení lékárny je tak drahé, že obyčejně stojí jediná lékárna 50—150.000 zl. V zájmu obyvatelstva i lékařského stavu je žádoucí, aby lékárny byly rozmnoženy a aby se lékařům také hojněji povolovaly. Dnešní léky jsou přece jen nepoměrně drahé, jak se denně tisíce lidí může přesvědčiti, když na př. u známého materialisty lék si nechají připraviti — je to ovšem zapověděno, — ale snad padne tato nespravedlivá závora, a léky zlevněny budou.

K reformě středních škol.

Německé, francouzské i anglické listy žádají, aby mládež byla seznamována spíše s ideami současnými, nežli aby probírala se starými klassiky. Školství střední zavinilo roztržitost, spěch a napjetí. Místo bývalých ideálních mladíků vychovává se řada povrchních novinářů jakýchsi. Žáky nevede učitel vedle učitele, ale odborníci, kteří neznají didaktických momentů. Střední škola nemá stírati s mládeže přirozeného individuálního rázu, má se vyhýbati dressuře, má vstoupiti v užší styk s kulturními novými snahami. Klassická filologie má býti propletena učivem dějepisným, protože v národním a společenském oboru můžeme nalézt v staré době poučný obdobný obraz. Hodiny latiny a řečtiny nemají býti pusté a jednotvárné. Učitelé klassických i moderních jazyků měli by býti »rození básníci«, kteří by dovedli pro předmět zaujati! Mnozí žádají, aby přírodopis nebyl probírán až po roce 14., neboť láska k přírodě teprve později se v člověku vyznčuje. Také fysika má býti odstraněna z nižších tříd. Řečtině mělo by se učiti jen ve vyšších třídách. Četba řečí Demosthenových a tragédií Sofokleových jest (prý) ztrátou času. Dějiny měly by se probírat souvisle a to nikoli dle bible, ale měly by se vyložiti zjev kulturní revoluce myšlenkové a společenské. Zeměpisu mělo by se věnovati větší péče. Mimo to panuje nářek na stálé změny v knihách školních, na zbytečnost komposic (zejména z mateřštiny do latiny a

řečtiny). — Snad i u nás dojde k porádám profesorů, jak by se mohla osnova zejména gymnasií upravit.

Letos je veliká **úroda švestek**, takže v některých krajinách nechávají dobré toto ovoce na stromech a nesčesávají je. Je vidět, jak málo se zorganizovala u nás tak zv. svépomoc. Kdyby zařízeny byly všude praktické sušárny a větší obecné varny povidel, pak by se dala úroda letošní dobře zužitkovati a zpeněžití na přes rok, kdy (dle staré prarostiky) bude ovoce asi velmi málo. Ale u nás peníze leží na zemi sice, ale není, kdo by je sbíral. Nevidí jich totiž lidé.

† **Bohuslav Schnirch**, geniální český sochař, umřel 30. září. Jeho práce, zejména socha Jiřího z Poděbrad, sv. Václava a pod.

†
Probošt Dr. **Ant. Lenz** skonal 2. října. Jako občan, kněz, lidumil, spisovatel a představený, žil život obdivuhodný, slavný. Jeho spisy mariánské, výklady theologické a zejména badání o učením Chelčického, Husa, Viklifa, Komenského a podobné, mají cenu trvalou. R. i. p.

K UMĚLÉMU

doporučuje se

restaurování starých obrazů * Klárův atelier

na Král. Vyšehradě č. p. 59, proti radnici.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Srdce matky. Napsal Petr Kopal. — Farář A. Br. o této knize píše: Přečetl jsem Vaše »Apostaty« 1. Srdce matky. Měl-li bych o Vaší knize podati dobrozdání, dalo by se shrnouti ve větu: Kéž by dp. představení seminářů propouštějice novosvěcence na vinici Páně, vedle brevife i tento Váš stkvostný spis do rukou jejich vložili! Bůh žehnej práci Vaší i dále.

Obrazková Revue, Seš. 1. roč. III. red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba.

Vídeňský centralism a český národ. Napsal Rudolf Vrba. Cena 60 haléřů. — Pilný národohospodářský spisovatel uvádí různá statistická data o zajímavých otázkách, na př.: Co platí rolnictvo v Rakousku daní, Následky vídeňského centralismu, Chudnutí zemí a zemské přírážky, Zdanění majetku nemovitého. Rakousku s hlavním zřetelem na země české, Co se prokoufí. Příjmy berního eráru z prodeje kolků a z vybírání právních poplatků, Příjmy státu z kořalečního moru, Daň z piva, Daň z petroleje, Daň živnostenská, Menší osobní daně, Výnos všech osobních a přímých daní v Rakousku, Výnos nepřímých daní potravních, Osobní daně z příjmů, Úhrnný přehled poplatnosti zemí českých. Přehled autonomních přírážek na r. 1898, Mnoho-li platily země české daní r. 1862, Státní hospodářství čelnějších států, Novodobé pohanství národů. — Hodí se výborně pro přednášky.

Alètheia č. 7., red. dr. Vondruška.

Vychovatel, čís. 19, red. dr. R. Horský.

Rádce duchovní, red. dr. J. Burian, vyd. V. Kotrba. Seš. 10.

P. K. Krasnov: **Kozáci v Habeši.** Ročník II. Svazek 19. Cena 24 kr. V Praze. (Levná ilustr. knihovna.) Nákl. E. Beauforta.

Rodina Polanieckých. Napsal H. Sienkiewicz. Přeložil Dr. D. Panýrek. Ročník III. Svazek I. Nákl. E. Beauforta v Praze. Cena 27 kr. (Levná ilustr. knihovna.)

Růže Dominikánská, red. Guala Konečný č. 6. (říjen).

Sborník historického kroužku. Číslo 3. Majitel, nakladatel a vydavatel: Družstvo Vlast. Redaktor Dr. M. Kovář.

Anděl Strážný, číslo 2. Red. P. Vilém Ambrož. Nákl. Bened. knih. v Brně.

Za chlebem. Napsal H. Sienkiewicz. Z polštiny přeložil Dr. B. Prusík. Svazek 11. (Přítel Domoviny.) Nákl. vyd. Přítel Domoviny.)

Časopis katol. duchovenstva, red. Dr. Krásl, Dr. Kryštůfek a Dr. Tumpach, seš. 7—8.

Osvěta, č. 10., red. V. Vlček.

Prýč od Říma. Napsal Petr Kopal. (Apostaty sešit 2.) Cena 40 h.

Náš Domov, vydavatel a red. J. Vévoda v Olomouci č. 18.

Rajská Zahradka. Seš. 1., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.

Český Jinoch. Seš. 1., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba.

Lidový List. Čís. 52. Red. V. Hovádek, majitel V. Myslivec.

~~~~~ **Žádáme zdvořile o zaslání předplatného.** ~~~~~

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Körbrova politika.

Je po volbách v království Českém, a říšská rada znovu (17. října) zahájena. Výsledek volební v Čechách posunul ručičku parlamentních hodin zase trochu ve směr radikalismu.

Zvoleno dosud 68 poslanců mladočeských, 6 staročeských, 21 agrárních, 3 radikální a 1 pokrokář. Dále zvoleno 28 německých pokrokářů, 14 lidových poslanců, 2 agrárníci, 1 křesťanský sociál a 26 všenněmeckých poslanců. Mimo to zvoleno bylo 49 konservativních velkostatkářů a 21 ústaváckých velkostatkářů.

Mezi 242 poslanci sněmu českého bude 92 poslanců zcela nových, kteří přinesou do sněmovny nové ovzduší.

Událostí nejdůležitější jest příchod německo-liberálních velkostatkářů po 18 letech do sněmovny pražské, kteří dne 15. října ústy hr. Osvalda Thuna, dra Baernreithra a kn. Karla Auersperga prohlásili se za věrné německé syny a horlili proti projevu občanských německých stran žádajících, aby kurie velkostatkářská byla odstraněna. Zejména kníže Auersperg dokazoval, že by bez kurie té byli Němci na mnohých sněmích v menšině, a že Němci v Čechách lepšího přítele nad ústavověrné velkostatkářstvo nemají.

Pokládáme ústup naší konservativní šlechty v nynější chvíli, kdy Němci souhlasně žádají zavedení německé státní řeči a celní spojení s Německem, za chybu velikého dosahu. Je to zatlačení vlivu naší šlechty historické, neboť německo-liberální velkostatkáři jsou stranou národní, kdežto naše šlechta dosud tvořila jen skupinu politickou, a pak němečtí vynikají nad naše velkostatkáře čilostí a rozhodností. Proto pochopujeme protest tak zv. národních našich velkostatkářů, kteří se volby nesúčastnili.

Tuto změnu v náš neprospěch provedla Körbrova vláda, které záleží na tom, aby silné národní strany byly oslabeny a aby sněmy hospodářskými otázkami se zabývaly. Proto v Čechách dost příznivým okem pohlížela na agitace agrárníků, v nichž spatřovala znamenitého pomocníka pro své záměry. Ale z boje volebního nevyšli agrárníci tak vítězně, jak se očekávalo, třeba by prohlašovali, že jsou s úspěchem svým neobyčejně spokojeni.

Jak vláda smýšlí, ukázalo se hned v první schůzi říšské rady 17. října, kdy ujal se slova min. financí dr. Böhm-Bawerk, jenž pravil, že za lonský rok obnáší sice přebytek celkem 49 mil., ale že všude je viděti hospodářskou tíseň — následkem čehož bude prý nutno — daně zvýšiti, zejména z lístků železničních a pod., protože příští rozpočet vykazuje deficit 1·4 mil.

A hned po něm pravil předseda ministerský šl. dr. Körber. »Vláda je toho názoru, že nesmí se připojiti k žádné politické straně, pokud není otázka jazyková rozřešena. Kdyby se rozhodla tak učiniti, musila by navázati styky s jednou z velkých národních skupin a demonstrovala (!) by proti ostatním.

V našem státě mohou existovati národní strany, ale nikoli národní vláda! Teprve tehdy, jestli bude dosaženo národnostního smíru a jestli jednotlivé strany se přetvoří ve strany více politické, bude možno každé vládě zaujati ke změně poměrů tím své postavení. Dle mého názoru musí se zhostiti parlament všech národnostních sporů zejména nyní, kdy hospodářské poměry k Uhrám a obchodně-politické styky a poměry s cizími státy mají býti zákonitě upraveny. Politika rakouská musí míti pevný podklad a nesmí býti kolísavou. Boj mezi Rakouskem a Uhrami na poli hospodářském byl by povážlivým. Nároky na stát kladené rostou tak, že pomýšleti musíme na nové zdroje příjmů. V první řadě bude nutno zjednati průmyslu našemu účinnou ochranu a to skrze odbyt a zvýšení cel. Vláda předložití mně četné osnovy sociálně-politické. Po Vánocích(!) sejdou se sněmy zemské ke krátkému zasedání, v únoru pak zase říšská rada . . .

Vláda tedy chce pokračovati ve své taktice — německo-centralistické. Neboť dr. Körber zaklínáje všechny »národní spory,« nezmiňuje se ani slovem o velko-německé propagandě u nás, nemá ani slůvka odsouzení pro agitace prusáckých protestantů, nemluví nic o opravě nespravedlivých řádů volebních, neodsuzuje vysavatelů bursovních (uhlím, dřívím, obilím, drahami)!

Nedivíme se, že čeští poslanci v poradě své (16. října) vyslovili této vládě nedůvěru pravice: »Vláda neutralitu politickou a národní předstírá sice, ale ve skutečnosti staví se proti nám.« — České noviny vyčítají vládě Körbrově faleš a jednání pokrytecké a poslanci ohlašují — nejostřejší boj. »Politik« na př. praví: »Co můžeme od Körbra očekávati? Vše, jenom nic dobrého. Německá vláda stranická (z levice) nemohla by Němcům více nadřizovati nežli dr. Körber, který drží německé strany pohromadě a dusí všechnen odpor v táboře katolickém a konservativním. Útraty toho jest pak jedině Čechům nésti. A my máme spolupomáhati, aby tento systém byl udržován? —

Mezi 423 poslanci je pouze 173 slovanských, kdežto 8 mil. Němců má přes 200 poslanců na říšské radě (a sice: 47 něm. nacionalů, 31 pokrokáčů, 30 ústaváckých velkostatkářů, 29 něm. poslanců katolických, 27 křesť. sociálů, 20 vše-něm. posl., 6 divokých, 4 agrárníky, 3 liberály divoké, 3 střední posl.) A to má býti dále zachováno! Dr. Körber chce k Němcům přidati i 18 posl. italských, 5 rumunských, 10 soc. demokratů — a doufá, že i 19 poslanců z konservativní šlechty nebude mu překážeti! Podobně doufá, že 65 polských poslanců nebude mu obtíž činiti — a tak že upevní nynější směr, který prohlašujeme za naprosto pochybný, a to ve vnitřní i zahraniční politice. Myslíme, že ani Berlínu nebude u nás odpověděno rázně.

Dále myslíme, že politika tato nebude od rakouských národů schválena. Spravedlnost vůči národům slovanským, rozřešení národních otázek, podpora slabých a silná ruka vůči zahraničním pangermánským štvanicím, toť má býti především vládní starostí.

A protože politika Körbrova základních principů těchto nedbá, musíme i my se co nejrozhodněji vysloviti proti ní.

J. Šimon.

Nový Husův list.

Vydává J. S— a.

Pokračování.

V.

Aj, již otázku pokládáte, která tudíž církev ctěna býti má jakožto pravá matka naše; jistě to tázání váhy nemalé, neboť přízeň k církvi kacífské v mnohé bludy by zavedla. O znacích pravé církve, Čechové milí, by dlouzí důvodové byli; vsáktě to znám, že prázdní školometové a grammatičky z svého vlastního mozku známky pravé církve vyměňovati se neostýchají, kterakkolivěk ani jednoho písma spisovatelů

svatých neznají. A takž každý jinakým během poučuje, sám maje býti učen, z čehož plodí se protimyslnosti nemalé mezi zpytáky těmito. A dlouze by trvalo, bych chtěl všechny plody rozdílné rozumků takých přemrštiti a zkaziti k úžitku stádce doufanlivě věřícího. Pod tou příčinou nemíním široce vykládati, přídrže se ouhrnkem nejvíceji těch pravidel, kteráž jsem již za živobytu svého v spisích svých položil. Plně tudíž v myslí položte, kterak já jsem o církvi smýšlel, abyste zbohdarma v tápání a bloudění netrvali.

Ját jsem jistě tomu srozumíval, že ta církev pravou učitelkou Kristova učení býti musí, kteráž se v učení svém s Písmem za celo sjednává; jakož to dobře víte, že překrucovači Písma sv. vlastně upřímno proti Kristu kváčí a ďáblu pacholčí. Pod tou příčinou dbanlivě píditi se máme po vykladačích věrných a spravedlivých. Tázete-li, kde ti jsou? Aj, čtete otce svaté. Zdaliž také papež se sborem svým kardinálským věrně u výkladu víry Písma sv. se přídrží? Odpověď dobrou zbérete z prvních spisů mých. Kdyžť totiž Páleč doktor mne i mé stranníky hyzdil, jako-bychom proti stolici papežské učili. To vězte, že v ten čas jsem se neliknoval odpovědi srdnatou. Vyhlásil jsem za smyšlenku a blud náfek doktora toho, jakoby některací z žakovstva mého papeže a sboru kardinálského málo vážíce, samo Písmo za soudce chtěli míti, kteréžto Písmo sv. by chtěli podle hlav svých vykládati, výkladův moudrých svatých doktorů nedbajíce.

Z toho zbérete tudíž, že jsem kdysi odporníkem výkladů papežových se svým žakovstvem nebýval, kterakkolivěk nejposléze jinakým způsobem jsem kázával. Než zhrzí-li některaký přítel můj učením Říma, nechať jedné k mým slovům ucho přichýlí, aby znal, več pravá církev věřiti má.

V tom se sjednáváte věrně za celo, že péro mé ničímž kacífským církev pravou zhyzditi a zšerediti nechtělo; silně tudíž připouštíte a vyznáváte, že nemůž býti církví bludnou sbor ten, kterýž k takým článkům víry se zná, kterýchž jsem se sám silně přídržel. Jistě rytíři moji praví nebudou sobě oblibovati v církvích, kteréžto články spasitedlné, k nimž jsem se celým srdcem přichýlil, obouzejí, hyzdí a kazí. Již příklady položím některaké. Není vás tajno, že jsem Máteři Boží velikou poctivost vsudyž prokazoval a její panenství vysoce jsem vážil, takže jsem radostivě napsal: »Pravá víra jest, že Panna Maria, protože hodna jest byla z daru Božího, aby pannou ostanouc, Matkou Boží byla, apoštoly svaté i patriarchy, i všechny kóry angelské důstojenstvím přesáhla, a tak po Svém Synu naše pomocnice jsouc prvá, nám jest, ač máme žádost čistou k Bohu a k ní, řečnice ustavena.« Aj, již máte tudíž, jak vysoká poctivost vedlé mého učení Máteři Boží dítí se má pro Její panenství a jinaké ctnosti. A víceji nad to; nebť to poznáváte, že jsem Ji za řečnici naši u milého Pána Boha (neboližto orodovnici), jakož slušno, vyhlašoval.

Věrně nutnou věcí mi se zdá, aby každý křesťánek bohovný Pannu Marii ctil; jedné ač by lásku Synu Jejímu potratiti nechtěl. Nebť to pravdou jistou, že hanci Panny Marie, hyzdíce Matku, i Synu Jejímu utrhnají. A prostež v každý čásek Matku tu za ochranu milostivou, nebť to tajno žádného písmáka nemůž býti, kterak již v Káni Galilejské přímlova Její velmě úžitečnou sejevila. Tak chťi svatí otcové, tak chci i já, duchovníček nehodný. Díky vzdejme Pánu nebeskému za řečnici tak velikou, kteřížto tolika bídami na světě obklíčení jsme, nepřichyluíce uší svých volavoucům ďáblovým, kteří od úcty Mariánské národ odraziti usilují a silně protiřečí, vidouce mnohá a hustá processy Mariánská. Heroltové hadoví a štipáčkové zatmění, světskou chválou poblysknouti toužíce, řečí přípravnou tvrditi se neostýchají, by chvála Panny Marie a skroušené prosby k ní modlářstvím byly. Ty věrně Bůh ukrutně souditi bude a tresty mnohými je pomrští. Nuž, přemýšlejte již, rytíři moji, kteraká to církev jest, která poctivosti Panny Marie pilně dbá a jen k takové církvi srdce svá plně přichylte. Nebť, byste měli milovati takový sbor křesťanský, který se v učení o Marii Panně se mnou za celo nesjednává, k mým nepřátelům a mimochodníkům přistupujete, tupíce svého mistra Jana. Ját jsem vesele s církví zpíval: »Věřiti jest více samé Marii pravé nežli židovské zběti falešné«; a jinde jsem písemně opět položil: »Tím jest všechny panny Maria přesáhla, že jsouci pannou, Boha porodila.« To-liž není tudíž naučení dosta-

tečné, k jaké církvi přízeň chovati máte? Věrně k takým církvím nikoli, kteréžto Kristově chvále chtějíce, však panenství Marie Matky a nad to prosby k Ní jazykem jedovým poplší. A jako o Marii tak i o svatých jiných jsem znamenitě proslovil, že řečnění jejich prosebné velmě nám přispívá k úžitkům mnohým, z kteréžto přčiny mile k nim o přmluvu volati máme. Zdaliž tudíž s těmi se srocovati volíte, kteřížkoli prosbami k svatým zhrzí; čili s tou církví mile kráčeti budete, jenžto učí lásce k patronům svatým našim, žádostivě k nim volajíc, aby prosby upřímé naše neoslyšeli? Věrně tato církev s mými žádostmi se sjednává a tudíž v pravdě stojí u věci této; na obrat církve kacífstvím nakvašené svatých nic neváží. A jakož svaté ctíti náleží, přiměrně také ostatkům jejich sluší poctivost prokazovati náležitou, jakož jsem jasně učil; nad to pak užitečnou věcí mi se zdá svatých obrazů malování, aby jimi křesťané k zbožnosti vedeni byli. Znamenejte, že jsem u »Výkladu víry« toto položil: »Dí někdo: Čemuž tehdy jsou obrazy? Odpovím, že proto, aby na nich se sprostní učili a tak vzpomínali na Boha a na svaté, k náboženství popuzeni, hotovi a zapálení byli, a tak Bohu a svatým horlivěji sloužili. A když tak obrazy lidi vedou, tehdy užiteční jsou jako knihy.« A dodavkem čtete u »Výkladu« mém, že jedné obzvláštní vokolkové byli přčinou, že Bůh v zákonu starém obrazy takové malovati zakázal; nebť byl tehdy lid hotov k modlosloužení; nad to nebyl jest Bůh těleštný, jako nyní jest po vtělení, aniž světi byli jsou ještě v nebe vstoupili, jakož nyní již vstoupili jsou po Kristově povýšení. Pod tou přčinou dřevní lidé obrazů svatých žádostivi nebyli; aniž první světi Kristovi obrazy svaté množili, neb měli Krista a svaté přátele jeho před sebou živoucí neb v paměti čerstvé. Než nynějšmu světu potřeby obrazů těch, aby pamatoval Krista Pána i Jeho svatých obcování a umučení.

Aj, již máte, že rýsování obrazů v tento čas hodno a užitečno. Ó, bych se shlédli s člověkem takým, kterýžto obrazům sv. Petra, Pavla, Václava se posmívá, na ně se pyšně ofukuje a na obrat transparenty průzračné osoby mé chlubně osvěcuje a jim se klaní víceji než Bohu, což bych mu lál!

Pohřfchu lidé nynější, fífidla bláznivá, radějše obrazům svatým, kratochvilným se dívají, než by s přízni na obrazy svatých pohlédli, neb neradí by nesli, kdyby je obrazy dějů svatých k pomyšlení na věci Boží vedly. To vězte a grantovně v myslí položte, že jsem napsal za živobytí svého: »Pohřfchu! již lidé místo Kristova umučení malují Trojanské bojování; a místo apoštolův namaží kolcův, a místo svatých panen umučení malují bláznivých panen frejování, a naháčův nepoctivých, a mužův divně a potvorně způsobilých. Co činí ta směšná potvornost, divná škaradá pěknost a krásná nepěknost?«

Věrně mnozí mile by se v taký sbor církevní schukli, v kterémžto víceji světské obrazy kratochvilné by uctívány byly než malby posvátné. Také-liž vy k nim přináležeti chcete? To jistě majíce Husa svého na paměti, spíše sobě oblíbíte církev k svatým obrazům dbanlivou než lidi k marnivým obrazům pilně přhlédajícím.

Pohřfchu slova má, napřed řečená, jež jsem byl v čase dávním napsal, tak znamenitě k běhům a žádostem světa nynějšho se hodí! Jakož vím, že i pacholíkové nerozumní, všeteční, před přípravými skříněmi postávají, na pohlednice nekřesťanské s oblibou oči své upínajíce. Takovým-li způsobem neuměli právě a hodně pro spásu svou věčnou se učí? Nuž, rctež upřímó, nebylo-li by dítkám nezkušeným, neokrouhaným lépe, by svaté obrazy jim před oči chtivé stavěny byly?

Hybět bude těm, jenžto obrazy poučné skrývajíce, mocně světské taparty na papíře malované před zraky diváček malých vykládají, kterakkolivěk ke mně se znají. Nebť takové věci jsem za věc daremní a škodnou pokládal, jakož to z napřed řečeného víte. Aj, již máte, že slušno ctíti a milovati církev svatých obrazů žádostivou.

Také nesluší, by vás tajno bylo, že jsem očistec uznával. Soudit jsem právě, že dušičky křesťanek s Bohem smířených aneb upřímó v nebe léci, aneb v očistci se dokají, ač na světě za hřfchy své nedosti učiní; pod kteroužto přčinou přmluvy za mrtvé mi se zdály na nejvyš dobré, užitečné a spravedlivé. Než to dobře

vím, že by mnoho našel, kteřížto tomuto článku víry se porouhávají, protifečice bláznivě, by bylo pouhým lidským nálezem a smyšlénkou neúčinnou. K takovým-li tudíž náležením chcete? Jakož to znám, že Táboři prosbám za mrtvé se porouhávali, očištěc hyzdíce.

VI.

Není mne pohřechu též tajno nikterakž, že jsou mnozí, ba přemnozí z ctitelů mých, jenžto Husa svobodného ctíce, přece by nejraději církev takovou velebili, jenžto by sňatky kněžím ráda přepouštěla. To li mým úmyslem bylo, by se kněží sboru křesťanského pravého szení měli? Odstup to. Jáť panictví nad manželství právě jsem velebil; nad to doslyšte, že jsem napsal: »Kdož se zavíže slibem ke kněžství, jenž jest úřad, také se zavíže i k těm věcem, jenž k tomu úřadu slušejí,« tudíž i k čistotě, jakož jsem při tom právě dodal. Věrně kněz čistotný, ženou nevázaný, víceji Boha a což Božího jest, hledá než szeníly; jakož jsem také u »Výkladu« položil: »Nemůž celým srdcem přebývati s Bohem, kdož ženskými hřístupy jest svázán. To slyše, kněže, nemnoho obcuj s ženami. Protož mnoho jest ustavení, aby kněží s ženami neobcovali; ale nedbání, oblehčení, lešť, chytrost a darování jest jich starším, i jim i osadním, i pánům na věčné zatracení. Protož, milý brachu, varuj se ženy; nebť mudřec Sekundus vypisuje ženu: že žena jest neskrocená šelma, ustavičná škoda, pohanění člověcké, ustavičný boj, sud drahý, a živočich neb zvěř velmě ukrutná.« (Kterakkolivěk vím a napsal jsem, žeť nic neškodí Panně Marii a jiným svatým pannám a paním, že jich pohlaví jsou tak zlé ženy; jakož ani Kristovi, ani svatým jiným. Neb netupí se žena neb muž v svém přirození, než hřích.) A věrně jsem neřikal, by byli kněží vázání coelibátem jakožto nálezem a poručením ukrutným a nelidským; nebť jsem kněze proti čistotě hřešící silně písmem tresktal. Aj, otevrouce můj »Výklad desatera«, kterak tam čtete? Ze by měli ku knězi hřišnému osadní přikročiti vedlé Kristova přikázání: »najprvé několiko jich, neb pán podací napomenouti kněze; neuposlouchal-li by, potom měli by všickni sjíti se a říci jemu, aby pohoršení vyvrhl; pakli by toho učiniti nechtěl, ale aby se ho varovali jako zjevného hřišníka a pekelníka — tak jest Kristus přikázal.« To-liž knězi hodná omluva řkoucímu, že nemůž jho coelibátu pro tíži náramnou a nevděčnou unesti? Aj, proč tudíž sliboval Bohu svému tak kvapně, bez rozmyslu? Dí právě sv. Jan Zlatouústý: »Ne vše, což před lidmi spravedlivé se zdá, ihned před lidmi spravedlivé jest.« Tak chce Jan. Pravím tudíž, že ne každá omluva, před lidmi zdánlivě spravedlivá, bude uznána i před Kristem. Pod tou příčinou jsem varoval, aby nižádný člověk všetečně Bohu nesliboval, co potom splniti nemůž. Aj, již poznati můžete, žeť jsem církev, jenžto kněze svobodné má, nehyzdil. Dís však: »Všaktě jsi, mistře, poctivý, též také upřímo netresktal protivníky břemene coelibátního; zdali jsi gruntovně a široce dokazoval, že by kněz, manželkou řádnou opatřený, byl církvi škodou a potupou?« Již vím, křesťánku milý, kterakým během v tomto listě novém se obráním, kterakkolivěk v nedojípí hlavou svou potřásáš. Věz to dobře, že kde není odporníků, tuť neřeba bojovati. Jáť jsem neshledal u kněží, kterakkolivěk mnozí pohoršlivě žili, by v ten čas byli proti coelibátu reptali. Tresktaje tudíž rozpuštěné, nemohl jsem láti těm, kteříž by obecně a mocně příkazy coelibátu i řečí svou hyzdili. Pod tou příčinou spisové moji skrovně u coelibátu prodlévají, že ani papež ani kardinálové jej zahubiti neusilovali. Srozumíte jistě z spisů mých znamenitě, že jsem často u výkladech svých doktory svaté na pomoc volal.

(Pokračování)

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Tataři, ač počtem menší nežli povstalci, jsouce vojsko spořádané, nejprve porazili čínskou jízdu v bitvě před městem a vrazili s utkajícími hordami do Pekinku. Tu přišlo k neslýchané řezi, při které zahynulo s obou stran dobře na 100.000 osob.

Náčelník buřičů, neboť zlý člověk je vždy bázliv, utekl s těží do provincie Xensi, stíhán jsa vítězem, jenž koho dopadl, bez milosrdenství pošavoval. Při útěku zahynulo 3000 jezdců, odnášejících s eunuchy poklady císařského paláce, ač prý sotva dvacátý pátý díl, poněvadž ve chvatu všecko pobrati nemohli.

Horší bylo, že utecenci císařský hrad zapálili a rovněž v městě samém na více místech najednou oheň založili, hlavně u bran, nasypaně do vyházených podkopů množství prachu, jenž potom s ohromným rachotem vybuchoval, trhaje i rozmetávaje nejkrásnější části městského opevnění. Není možno popisovati plamenné moře hořícího veleměsta. Jen o paláci něco sluší pověděti. Tenť spočíval na 72 sloupech. Každý z nich podepřen dole uměle tesaným kamenem zšíří 10, zdělí 5 stop, ale kamení jen málo vyčnívá, tak že všecko ode dřeva spatřiti lze.

Číňané při stavbách zdíva jako kamene, malty a p. neuvžívají. Jen samé trámy a silná prkna. Spojují je železnými tyčemi a pasy asi tak jako lodní stožáry. Dřevěnou kostru potfou zvláštní fermezí, která na vzduchu ztverdne a pak ji pozlatí, že leskne, se až oči přecházejí. Na zdech císařskému hradu mezi zlatými poli táhly se obdivuhodné pestré malby nápodobující zejména různé květy, na sloupech hlavně mramor. Nad celou budovou vznášela se střecha velikých rozměrů, rozsochatá a s krytbou zlaté barvy. Rovněž ostatní části a ozdoby vznešené stavby provedeny byly s překvapující krásou, uměním a vkusem.

Jakmile uvedené sloupy podhořely a již planoucí dům tím o své základy přišel, sesula se celá ohromná tíže s takovým hlomozem, že to na 10 stadií bylo slyšeti. Kolik lidí, zejména drancovníků při zkáze té za své vzalo, ovšem určití se nedá.

Celé město bylo dáno v šanc ohni a loupeživým rotám. Jak dařilo se při tom P. Adamovi a společníkům? Dvakrát vrazili Číňané do jejich přibytku, ale ničeho se na slova Adamova nedotekli. Jinak však bylo s požárem. Na střechu dávány jsou voskové, posvěcené tabulky Agnus Dei,¹⁾ a všichni vroucně modlili se k Bohu o záchranu. Hořelo v oblouku kolem a nebylo pochyby, že přibytok otců podlehne co nevidět všeobecné pohromě. Služebnictvo se rozuteklo, jen dva se Schalem zůstali. K nim přidružili se někteří sousedé, přinášejíce zbytky majetku do dosud zachovalého domu. Jednomu trčel v krku šíp, jinému třepina dělová děsně zranila nohu, třetí jednoruký . . . skoro všickni od loupežníků poznamenáni. Někteří vyznávající Krista v bolestech se modlili, pohané křičeli a kleli. Adam jim rány ovázal, jak mohl, těšil. Vzpomněl si také, že v takových okolnostech přemnozí Číňané dobrovolně život si vezmou. Spěchal honem k jednomu známému, jehož, ač dům téhož dosud oheň nestrávil, nebylo delší dobu viděti. A vskutku: sedm osob viselo na trámu ve světnici. Že dva dosud sebou zmítali, rychle je uřízl a sebou odvlékl, ostatní nebylo pomoci. Zlostnějšími nežli oheň jeví se lupiči. Nechtělit ušetřiti, co zbylo. Vidouce rozrušení se zdí městských — k těm náš přibytok přiléhal — že dům dosud stojí, stříleli naň a volali ke druhům po ulicích pobíhajícím, ať ten chrámek křesťanský zapálí. Po sedmkrát vložili oheň z ulice do stavení, ale vždy sám od sebe zhasnul. Nádvoří lesklo se hořícími uhly, jež hustě z okolí sem dopadaly, stromy v zahrádce některé hořely, jiné horkem se zaněcovaly, listí jim dávno opadalo, k tomu lupiči přinesli před samá vrata i pod okna značnou hromadu suchého proutí, aby všecko rychle a jistě vzplanulo, leč Všemohoucí chránil stánek svůj: najednou zavál vítr od domu, kotouč prachu nanesl okolního dýmu útočníkům do očí, že hbitě pryč upalovali — něco z hořícího proutí víchr odmetl, ostatek uhašen. V noci vyletěl poblíž domů ve zdi prachem naplněný podkop, jenž našim neublížil, leda že množství drobného kamení, písku a prsti na střechu i dvorek se sneslo.

Druhého dne oheň umírňoval. Za to třetího dne přihodilo se něco neobyčejného. Někteří měšťané spojili se proti zlodějským paličům. Hledajíce jich — a zabíjeli je rázem — obklíčili náš dům, rozstříleli pečlivě uzavřenou branku a již z předsíně hrozili kopími, palicemi, meči i jinou zbraní. Adam, nevěda příčiny celého přepadnutí, nezalekl se a znaje povahu Číňanů, jež neobájnost ohromí —

¹⁾ Souvěký způsob i v Čechách obvyklý, kus to starých pověr.

jsou oni při začátku útoku mužní, ale při delším trvání boje pravé baby — vtiskl jednomu ze sluhů do ruky japonskou šavlici a s ním proti vetřelcům vyšel. Jeho (Schallův) znamenitý vous vyvolal mezi nimi hlasitý obdiv a úctu,²⁾ šavle bázeň. Hned zkontrolovali a omlouvali se, že v tom zachráněném domě poschované povstalce hledali, jakž jim ohlášeno. Pater některým dovolil světnice prohledati — potom zticha odešli. Později pověděno otcům, že náběh měšťanů proti nim svolali dva bratři, kterým Jesuité nepůjčili něco peněz. Než možno tvrditi, že v tom měli ruce domácí matematikové, doufajíce, že tak nepohodlných Evropanů nejspíše se zbaví. Bůh pomohl i tuto.

Dům, nástroje astronomické, knihy a jiné instrumenty, jež Adam a před ním P. Mikuláš Triganzi zhotovili, zůstaly ušetřeny, což bylo pro missie štěstí a dar Boží převeliký. O ně přijít, znamenalo: pohřbítí všechnu naději na rozšíření víry křesťanské v Číně; neboť jimi zjednali si otcové všude úcty a vážnosti i mohli hlásati slovo Páně jenom pod záštitou svých úřadův a úředního obleku, jak P. Martin Martini ve svém pojednání o stavu křesťanství v Číně (v Římě vydaném) správně podotýká. Žilot r. 1617 asi 13 000 věřících v celé říši, r. 1650 stoupl počet na 150.000 duší, zdesateronásobniv se během 40 let a to zejména ve venkovských provinciích. Nejméně přibývalo v samém Pekinku, asi 100 duší ročně. Přiliv tolika lidí do residence způsobuje, že obyvatelé této jsou velmi roztržiti a neradi zabývají se myšlenkou na smrt, život záhrobní, hledíce si více zábav než vážné pravdy.

Když potom patres ukázali své vědomosti hvězdářské, zvědavost velkoměstských lidí se k nim obrátila a tu ve hlavním městě v posledních letech až 600 i 700 lidí najmě vznesených, budoucích ochránců venkovských obcí křesťanských, dávalo se obmýti vodou k životu věčnému.

Valná část Tatarů utábořila se před hradbami. Vůdce jejich přívětivě vítal čínské mandariny, učence, úřady, když buď jednotlivě či hromadně přicházeli jemu k vítězství blahopřát, dotazuje se, zda by jim nebylo vhod, kdyby od nynějška v zemi vládli Tataři, vlastně tatarský král. Opětovala se potom ve stanu radostná volání: »Nechť žije král, ať žije tisíc a tisíckrát tisíc let,« pokřik to, jenž zaznívá při nastoupení nového panovníka copatých poddaných. Chytrý vojevůdce dal si předvolati městské úřady a pravil jim, že na důkaz přítulnosti a vděčnosti jejich jim poroučí, aby tatarské vojsko pokojně bylo vpuštěno do nejméně zničené části Pekinku, kde kolem náměstí kupilo se nesčíslně ulic, celku to velmi prostorného a mohutnými zděmi (24 stopy šíře, 50 výše, tak že se po nich pohodlně jezdilo!) i neméně než 360 věžmi chráněného. V tom jádru hlavního města sídlil květ národa s přivrženci nebožtíka císaře. Z toho vybíhající veliká předměstí z veliké dosud hořela.

V tom osvoboditeli povoleno. Hned seřídil prozatimní vládu. Aby potom křesťanství nepotlačoval anebo neničil, považoval P. Adam za příhodno jemu i zemské radě (senátu) dopsati pokorným spisem pamětným. Označil v něm, že jsa Evropan již po mnoho let v residenci se zdržuje, chtěje, aby národ čínský poznal božský zákon, že zde má svatyni s obrazem, knihami, že bývalý panovník služeb jeho v astronomii a při kalendáři upotřebil, že má ve svém bytě mnoho pomůcek ke zkoumání hvězd, že nabízí své vědomosti proto, aby pobyt ve vnitřním městě nezabraňovali a přáli. Schall žádost podal osobně uprostřed jiných prosebníků kleče. Nezvyklý zjev bílého cizince přivolal jednoho člena senátu, že přistoupiv od Adama spis vzal a hned pročítal. Mnohými otázkami o různém jak ve věcech evropské víry i kalendáře, hvězd se dotazoval, nad obyčej zdvořile naslouchaje. Jakmile Jesuita řekl, že vyučuje hvězdáře, jsa představeným učitelů této vědy, kvapně nařídil, aby povstal, což mezi přítomnými nemalý rozruch způsobilo, a necht na druhý den opět přijde. Domů však kněz sám nešel. Několik vzdělanějších Tatarů ho provázelo, přesvědčit se, co pravdy na jeho slovech. Při druhém slyšení potvrzen jest ve staré službě i dán mu list, v němž přísně se každému zapovídá bílému ctiteli hvězd ubližovati. Ne tak dobře vedlo se domácím astrono-

²⁾ Adam nosil dlouhý, šedý vous až po pas. Číňané toho, jenž podobným se honosí považují za zvláštního miláčka bohů, protože mezi nimi podobný případ vzácnosti.

mům. I oni nabídli své síly a tu jim pověděno: Evropan Tam-jo-vam (tak P. Adama nazývali) vás učil, vy nedržíte se jeho nového způsobu, kterýž nové říší je nejprimitivnější.
(Pokračování.)

Pěstujme motivy náboženské.

Napsal Dr. IGN. STEINOCHR.

Pokračování.

Tyto uvedené city náboženské tvoří v duši lidské základ života pravého, opředeny jsou celým pletivem jiných šlechetných i zbožných citů, tvořících společnou půdu pro vše dokonalé, veliké a svaté v duši člověka a pevnou hradbu zároveň proti zlu, jež usiluje vniknouti v nitro člověka v nejrůznějších podobách. Protož přední povinností jest každého, kdož v útlou duši dítěte vstěpuje pravdy náboženské, kdo vypravuje o Bohu a skutcích jeho, aby vypravováním svým vzbudil v duši poslouchajícího takové představy, jež v nitru jeho v celek jediný sdružený, splývají v zbožné a šlechetné city náboženské. Dokladem toho nejvýmluvnějším jest nám nejvyšší učitel veškerého lidstva, sám Ježíš Kristus celým svým úřadem učitelským. Jeho snaha k tomu směřuje, aby nauky, které hlásá posluchačům svým, pronikly veškeré jejich nitro, které pak mnohonásobným tímto vlivem obrozuje se v pravé víře v Boha trojjediného, ve víře jevící se životem celým, zřícením dle zákonů Božích. Ježíš Kristus v řeči své působí na rozum lidský a proto slovy vrací modlitby za učeníky své volá: »Tentof jest pak život věčný, aby poznali Tebe samého pravého Boha, a kteréhož jsi poslal, Ježíše Krista.« (Jan XVII. 3.) Však nestačí k životu náboženskému pouze poznání pravého Boha, a proto i na vůli posluchačů působí slova božského Mistra, ukazující, že poznání Boha a víra v něho jeviti se má v plnění jeho vůle, aby celým životem svým každý přívrženec Kristův vyznával i víru svoji. Proto Spasitel dí: »Kdožkoli tedy vyzná mne před lidmi, toho i já vyznám před Otcem svým, jenž jest v nebesích; kdož by pak zapřel mne před lidmi, zapřím i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích« (Mat. X. 32—33.), a jinde praví: »Vy jste moji přátelé, učíníte-li, co já přikazuji vám« (Jan XV. 14.). Božský Mistr v učitelském úřadě svým velikou péčí věnuje dále vývoji citů náboženských a snaží se, aby city ony v srdce posluchačů svých pevně zasadil a vývoj jejich podporoval učením svým. Mluví k posluchačům svým slovy milými a laskavými, ke každému má slovo útěchy a dobroty, však mluví i slovy přísnými a rozhodnými, když zlo a hřích odsuzuje, právě tak, jak s nelíbenou láskou a dobrotou kajícího hříšníka přijímá a vinu jeho milosrdenstvím svým mu odpouští. Učení Kristovo jest plno nejněžnějších a nejsrozumitelnějších obrazů a podobenství, jichž po způsobu národů východních v řečech svých užívá; vypravování tato tak jasná a srozumitelná obsahem svým a přece tak hluboká a důmyslná svým významem, jež v ně vkládá božský Mistr. Účelem jejich jest nejen poučiti, ale pohnouti mysl posluchačů, nadchnouti ji pro vše dobré, naplniti ji odporem a ošklivostí proti zlu, získati duši lidskou životu pravému a bohumilému. Proto také Kristus pravdu slov svých dokládá z celé živé, viditelné přírody, posluchače jeho obklopující, proto na doklad uvádí i skutečné příběhy, mluví o osobách žijících a tak řečí svojí naplňuje duše posluchačů svých city náboženskými, že opouštějí domovy své, zapomínají na pokrm a jen slovem jeho nadšeným sytí duše svoje. A božský Mistr vidí tu lásku, s kterouž lid spěchá za ním a uznává za Vykupitele svého, a proto opět a opět k této lásce vybízí, ukazuje, jaká láska naplňovati má duši člověka každého, »Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své, a ze vši síly své« (Mat. XXII. 37.); z této lásky k Bohu svému že denně volati má duše ve zbožném zanícení: »Posvěť se jméno Tvé, buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi,« a z této lásky k Bohu že plniti má vždy ráda a ochotně všecka jeho přikázání, »Kdo má přikázání má a zachovává je, tenť jest, kterýž mne miluje.« (Jan XIV. 21.)

Z lásky k Bohu a s ní spojené lásky k bližnímu plynouti má celý zbožný život křesťana, jenž má si stále býti toho vědom, že Bůh jest jeho cílem a proto pro Boha že vše činiti musí a tedy z nejčistšího a nejrozhodnějšího citu, hluboko ukrytého v duši lidské, z lásky k Bohu, a nikoliv snad z pohnutek časných. Duše lidská nesmí zapomenouti, že sice ve světě se nalézá a se světem že jest jí žiti, avšak že nežije pro tento svět, nad nějž pravý život duševní vysoko jest povznesen.

Tak působil na duše lidské božský Spasitel, nejvyšší učitel veškerého lidstva, jehož snahou bylo, aby mohutný účinek slov jeho i skutků neobyčejných zanechal v nitru posluchačů dojem trvalý, aby dojmy ty všechny vykristalisovaly se v duši lidské v silný a nezlomný kořen pevné víry v božské jeho poslání a božský původ nauky, kterou hlásal. Víru pevnou žádal na posluchačích svých a víru tu také štědře odměňoval. S věrou pojila se naděje, ten zbožný cit důvěry v Boha, jeho dobrotu a milosrdenství, cit naděje na pravý nekonečný život na věčnosti. Nad vším tím vítězila pak láska pravá a nezištná, čistá a dokonalá, jsouc základem života v pravdě křesťanského a zárukou pravého porozumění božské pravdě. »Příkázání nové dávám vám: abyste se milovali vespolek, jakož já jsem miloval vás, tak abyste i vy se vespolek milovali. Po tomť všickni poznají, že jste moji učenci, budete-li míti lásku jedni k druhým« (Jan XIII. 34.—35.).

Není zajisté pak podivným, že pravda učení božského, takto zasetá v srdce lidská, poznaná rozumem a uchvácená svobodnou vůlí, stala se »rozumnou službou« (Řím. XII. 1.) člověka Bohu a vůli jeho a v úrodné půdě citů náboženských rostla, živena silou jejich k výši, nevdané, dovedla převrátiti celý svět tehdejší, vykvétala v čistých, ryzích mravech společnosti křesťanské, ba záhy vydala i ovoce nejcenějši v nesčetných zástupech mučedníků křesťanských, vyznávajících víru nitra svého nejen jazykem, ale i krví svojí.

Totéž učení Kristovo v nezměněné svojí síle a ryzosti neporušené podnes hlásá se v církvi katolické ústy sluhů Kristových, zaséváno již mladistvým zákům ve škole právě tak, jako starci pokrytému sněhem šedin a zbožné staženě v klenbách chrámů našich. Velikou zajisté má důležitost hlásání prvé ve škole, jsouc základem pak života lidského. I zde nutno, aby hlasatel víry Kristovy řídil se dle vzoru svého božského Mistra a jako on, tak také sám působil na vychování a zušlechtnění duší lidských. Proto i zde nejedná se jen o to, aby pravdy náboženské poznány a pochopeny byly rozumem, ale zde nutno působiti hlavně na duši žáků a buditi v ní city náboženské, aby pravdy, které duše poznává, neosvítily ji toliko, ale i zahřály teplem svým a povzbudily ke všemu dobrému. To je důvodem, že při vyučování náboženském dle nedostižného vzoru božského Mistra užívá se nejdříve vypravování biblických, aby pak z dějů konkrétních učiněn byl průchod na abstraktní půdu článků víry a mravů. Děje biblické mají býti zdrojem citů náboženských, které budí v duši mladistvých posluchačů, dojem jejich libý nadchnouti má je pro dobro právě tak, jako ošklivost zla v nich se jevícího má mocný odpor proti hříchu vzbuditi v duši jejich. Právem zde střed všech událostí biblických tvoří vznešená postava Ježíše Krista, jenž jako světlo svítí slovy i skutky svými věkům všem. Každé jeho slovo jest nevyčerpatelným zdrojem citů náboženských, jež z něho v duši posluchačů vylouditi může učitel náboženství, každý sebe nepatrnější skutek Kristův skýtá nám tolik látky k přemýšlení a tolik příležitosti k nadšení i následování, že je téměř nemožno nepovsímnouti si ho při vyučování náboženském a nepoužiti ho k prospěchu žáků. Ovšem zde platí, jako všude jinde, jistý modus, který zachovati je nutno.

Důležitost veřejných a hromadných poutí církevních vzhledem na dobu přítomnou.

Napsal P. R. F. SOUKUP, kaplan v Staré Vodě na Moravě.

Významná jsou slova svatého Otce Pia IX., papeže slavné paměti, jež proslvil dne 5. května r. 1874 k francouzským poutníkům: »Veliké katolické dílo poutí jest nám netoliko podporovati, nýbrž zdvojnásobiti.« Jsou tudíž pouti dle výroku svatého Otce, náměstka Kristova, dílem čistě katolickým a to »velikým« dílem katolickým, jež potřebí zdvojnásobiti. A pouti právě jsou jedním z největších trnů v oku všech vlažných křesťanů a jinověrcův, poněvadž jimi dává katolický křesťan průchod vnitřnímu svému smýšlení. A kdo má přiležitost působiti v některém poutním místě, bývá často očitým svědkem urážek a nemístných poznámek, jimiž jinověrci i mnozí »takékatolíci« své bratry častují. Ano, naši nepřátelé by as nejráději viděli, aby katolíci zůstali pěkně se svým náboženstvím mezi čtyřmi zdmi chrámovými.

Proto s tím větším zájmem jest nám, katolíkům, bráti podílu na všeobecných církevních slavnostech, ať už se jedná o slavnost papežskou, neb protestní schůzi vůči urážkám naší svaté matky církve, vůči znásilňování papežské stolice, vůči odkřesťanství školy a života, podílu bráti na hromadných processích a poutích, bychom otevřeně vyznali, že jsme katolíky, a světu dokázali, že ta církev po tolik staletí štvaná a pronásledovaná není ještě na odumření.

Chceme-li význam poutí pro dobu právě přítomnou vystihnouti, jest se nám poohlédnouti především, v jakém poměru nacházíme lidskou společnost doby přítomné k Bohu a k církvi. A tu musíme s trpkostí uznati, že lidská společnost doby přítomné od Boha odpadla, a čím dále tím více odpadá, jak ji lze zpět přivést k Bohu?

Spojení člověka s Bohem je výhradně možno pouze náboženstvím, a to náboženstvím Bohem zjeveným, pravým a jediným náboženstvím Kristovým a skutečným jeho prováděním. Kdo tudíž odpadl od náboženství, je totéž, jakoby odpadl od Boha. Náboženství není však možným bez kultu a bez konfesse — kde tudíž konfesse a kult přestal, tam také není žádného náboženství.

Pohlédněme blíže v ducha dnešních států! Státy dnešního času, a to i katolické, prohlásily se veřejně za bezkonfessionelní, a dle toho principu se také pohřbchu vládne a tvoří se zákony, v duchu tom provádí se veřejně vyučování a výchova. Bezkonfesse je normou politiky, bezkonfesse je řeč veřejného tisku a vládnoucí tón veřejného života. A byť se uchovalo i u jednotlivců, v rodinách, obcích náboženství i kult náboženský, hledíme přece smutné skutečnosti vstříci že lidská společnost stala se bezkonfessionelní, beznáboženskou, a od Boha odpadla, a že všemi prostředky se k tomu jen pracuje, celou společnost lidskou odtrhnouti od náboženství, od Boha, a přivést ji k odpadlictví. A toto odpadání od náboženství šíří se vůči hledě lidskou společností všech stavů, jako nikdy, pokud křesťanství trvá. Co tedy může čeliti tomuto zlu, co je odstraniti? Obyčejné prostředky již dávno se osvědčily býti nedostatečnými — nadobyčejnému tomuto zlu lze odpomáhati leč zase nadobyčejnými prostředky léčivými, a k tomu zvláště a neúčinněji se hodí dozajista »p o u t i«. Jsouť pouti veřejným a slavnostním osvědčením víry v Boha, veřejným prováděním náboženství a kultu náboženského, veřejným a slavným odsouzením a zavržením bezkonfesse a odpadlictví od Boha, ony jsou vhodným prostředkem, usmířiti trestající spravedlnost Božskou a vyprositi na Bohu smilování nad zapřisáhlými nepřáteli Boha; pouti jsou spolu neúčinnějším vyzváním veškeré lidské společnosti, aby dadouc se pohnouti veřejným příkladem věrných dosud katolíků, k Bohu zpět se navrátila.

Společnost dnešní doby nechce ničeho věděti o zjevení Božím, o prorockých a zázracích, o člověčenství Syna Božího, o božské nauce, o zákoně Božím, o Boží milosti, o víře, o svátostech, o božské oběti, o božském zařazení církve Kristovy a jejích božských právech, o království Božím zde na zemi, jemuž všichni bez výjimky náležejí, a jehož zákonu se podrobiti i prostředků jeho ku spáse užívati

musí, chtějí-li dosáti šťastného cíle na zemi i v životě posmrtném. Člověk odloučiv se od náboženství odhodil od sebe i církev, a právě církev to je, kterou se snaží všemi prostředky vyhladiti. A jaký je onen postup vyhlazovací?

Nejdříve se uloupí církvi její prostředky existenční, čímž se oslabí i její duchovní vliv, pak se podporuje všemožně, co jest jí nepřátelské: schisma, haerese, moderní židovství, nemravnost a nepravost ve všech způsobech — vydá se v šanc té nejrzejší lži, veřejným urážkám a posměchu, učiní se bezmocnou a bez práv — papež se drží zajatcem, vyženou se kněží a řeholníci, trestají se věrní věřící za oddanost k církvi a vnucují se jim takřka apostaté za duchovní pastýře, nutí se k plnění zákonů, jež čpí zapřením víry. To je kulturní boj dvacátého století. Tak na příklad v katolické Francii snaží se nepřátelé církve katolické udusiti veškeren život církevní, a co je při tom zvláštního — cestou zákonitou — když se totiž předem udělaly paragrafy, jež se zovou »také-zákony«, a na základě těchto zákonů se odzvání církvi katolické umíráčkem. A co ve Francii ještě katolického, co má ještě porozumění pro zlo doby přítomné, to snaží se častými slavnými poutěmi usmířiti se s Bohem a jeho svatou církvi. Připomínám velikolepou pouť mužů z celé Francie v dubnu roku 1899 v poutní místo Lourdes. Tamt shromáždilo se 50.000 katolických mužů, kteří složili veřejně a slavnostně vyznání víry a přijali tělo Páně. Ano, pouti přivádějí celé kraje k církvi a církvi k Bohu zpět, pouti přivádějí lid do Říma k náměstku Kristovu a sjednocují lid v středisku církve, pouti pojí lid újeji s biskupy a kněžími, již se účastní s lidem těchto prosebných neb kajících cest — pouti přivádějí lid opět do chrámu Páně k slyšení slova Božího, ku přijímání sv. svátostí, k účastenství na božské oběti mše svaté, pouti, na nichž berou podílu lidé všech stavů, každého stáří, utvrzují a upevňují církevní smysl a život jednotlivých rodin, obcí, krajin, zemí, států, dobývají zpět církvi, co od ní bylo odpadlo, získávají nezřídka i nejúhlavnější nepřátely, takže se zpět vracejí s plnou skroušeností v lůno svaté matky církve a zhusta se stávají jejími neohroženými obhájci.

Celá podstata poutí je církevní a katolická. Jimi přiznáváme se veřejně a slavnostně za údy svaté katolické církve, odsuzujeme a zavrhuje odpadání vlažných členů tohoto svatého Kristem na skále vystavěného ústavu. A to vše jest s to propůjčiti nevidomým duchovního světla, vlažným odvahu, slabým síly, kolísajícím rozhodnosti, lidstvo přiváděti zpět k církevnímu a katolickému sebevědomí a učiniti je oddaným církvi a jejímu životu. Poutěmi, jako žádným jiným účinnějším prostředkem, seznamují se dále i jinověrci s církvi a náboženstvím Kristovým, neboť tím způsobem rozvíjí se před jich očima katolický život, katolická bohoslužba, před jejich očima hlásá se katolická pravda, protože, kdo má poctivý smysl a dobrou vůli, nachází příležitost, by se naučil znáti katolickou církev v její vznešené nauce, v jejím životě, k ní podporován jsa milostí Boží se připojil a tak spásy své nalezl. Pouti přivádějí často i bludaře v lůno svaté církve. (Pokračování.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Dne 17. října, v den, kdy zrušena byla před dvěma lety **jazyková nařízení**, počalo nové zasedání říšské rady ve Vídni. Vláda předložila státní rozpočet na rok 1902, ve kterém se vykazuje spotřeba 1.685,117.944 K a úhrada 1.685,960.357 K. Je tedy na rok 1902 více požadováno než letos o 44 mil. K. Přebytek je rozpočten pouze na 898.413 K. Výnos cel je rozpočten o 12¹/₂ mil. K níže nežli letos. Největší požadavky činí min. vyučování (o 4 mil. více) a min. financí, jež vykazuje první lhůtu 1.6 mil. K (ze subvence 16 mil. K, která

má byti Praze v 10 lhůtách ročních poskytnuta). Výnos tabákové režie počítá se o 3 mil. K výše.

Z rozpočtu předloženého je patrné, že **česká universita** na Moravě zřízena nebude, že ohromné daně potravní a loterní zůstanou, že dráhy státní se nevyplácejí, že na meliorace a agrární požadavky jest velmi málo pamatováno, a že úroky ze státního dluhu pořád rostou.

Při tom dovoz z **Německa** k nám stále vzrůstá a vývoz náš klesá. Také z Uher vzrůstá k nám dovoz —

na př. surovin přivezeno z Uher k nám za 553 mil. K a od nás do Uher vyvezeno za 86 mil. K; a sice dováží se k nám obilí za 238 mil., dobytka za 154 mil., vína za 30 mil. K, mouky za 126 mil., a pod.

A při té hospodářské bídě mají se stavěti nákladné **průplavy**, mají se poříditi nové vojenské pluky a nová děla! Nechápeme, jak může ministr Koerber mluvit tak odhodlaně, tak oplývati růžovými nadějemi. V jeho smělých, ba téměř bojovných slovech, dne 17. října vůči Uhrám a vůči Německu pronesených, jeví se sebevědomí, které se nesrovnává se situací vnitřní ani zahraniční. Proč nepředloží parlamentu celní tarif, jako učinilo Německo? Proč neopře se celnimo svazku, jaký žádají všenněmečtí poslanci? Slyšíme tedy jen pěkná slova, blyštivý program, ale schází nám důvěra v dobrou budoucnost.

Vláda chce, aby se **rozpočet** co nejdříve povolil, a to tak zv. urychleným způsobem. Jak je to však možno, když sněmovna čítá 423 různých hlav, které pro voliče své něco více získati chtějí, nežli vláda navrhuje?! Jeť tam: 53 poslanců mladočeských, 19 konservativních velkostatkářů, 5 českých agrárníků, 5 českých socialistů, 65 Poláků, 4 lidovci polští, 6 radikálních Rusínů, 16 poslanců slovanského středu, 13 členů klubu chorvatsko-slovinského, 5 poslanců slovanského klubu pokrokového, 1 Polák bukovinský, tedy 192 Slovanův. Německé skupiny čítají: 28 členů středu, 1 divokého, 27 poslanců křest.-sociálních, 3 členy střední strany, 30 ústaváckých velkostatkářů. 31 něm. pokrokářů, 3 divoké pokrokáře, 4 německé agrárníky, 47 lidovců, 6 divokých lidovců a 20 Všeněmců, tedy 200 poslancův. Kromě toho jest 18 vlašských, 5 rumunských, 10 sociálně-demokratických poslancův. — Jak je tu možno, aby udržen byl mír a pracovalo se spojenými silami?

Hr. Vetter jako předseda a posl. Kaiser jako místopředseda nepřispějí asi rovněž k dělnosti sněmovny vídeňské.

Dr. **Forť** při jednání o pilném návrhu svém, aby vláda prohlásila, jaké postavení zaujímá vůči novému samosprávnému celnímu tarifu, pravil: Dnešní obchodně-politická konstelace v Evropě spočívá na obchodní smlouvě mezi Ra-

kouskem a Německem. Co přimělo Německo, že zaujalo tak bojovnou posici? Buď chce vláda německá posavadní své politice konec učiniti, aneb je to tlak, který má u nás vyvolati výhodné uzavření smlouvy pro Německo. Situace pro nás je však lepší, než pro Německo.

Ve spolku **Gustava Adolfa** na schůzi v Kolíně n. R. prohlášeno bylo, že na hnutí »Pryč od Říma« v Rakousku věnovalo se z Německa přes million marků. Ve Vratislavi dne 11. října prohlášeno ve schůzi evangelického svazu: Čtrnáctá valná hromada evangelického svazu vyslovuje vděčnou radost nad požehnaným (!) postupem evangelického hnutí v Rakousku a volá německý lid k větší obětivosti (!), aby všichni spolupracovníci v započatém díle pokračovali. O tomto hnutí prohlásil (dne 6. října t. r.) dr. Engel v Jřlovém: Katoličtí Němci rakouští byli by Německu málo vítáni, proto vydáno heslo: odkatoličit rakouské Němce! Protestantské Němce rakouské by si Berlín snáze mohl přičleniti a vtělití, a to je vlastní příčina hesla »Los von Rom«. Je to věc neslýchaná, že se to u nás trpí. U nás schází odvaha a upřímnost. V Rakousku stává se politická zbabělost hlavní zásadou. Vláda sama živí radikalism nedostatkem síly ke Všeněmcům a tím vídeňským loktem, který nás, Čechy, roztrpčuje. Vídeň však nechce znáti následky své slabosti před terorismem rakouských Němců. Jestli se neopře o Slovany, je budoucnost této říše zpečetěna!

Arcikněžna **Alžběta**, dcera korunního prince Rudolfa a korunní princezny Štěpánky (nyní hraběnky Lonyajové), zasnoubena s princem Ottou Windisch-Graetzem.

Při **volbách** do sněmu království Českého staly se některé podivné příhody a zvláštnosti. Tak na př. v Budějovicích propadl dr. Zátka a zvítězil Němec Vollgruber (2112 proti 2138 hlasy, při čemž byly jen 2 hlasy nad poloviční většinu), na Smíchovsku zvítězil vůdce agrárníků p. Kubr (většinou 12 hlasů), ve Warnsdorfu propadl pověstný parcelář král. Českého P. Opitz, na Teplicku propadl dr. Eisenkolb (apoštol prusáctví), princ dr. Bedř. Schwarzenberg odmítl vůbec volbu, na Jřlovsku propadl řed. Sedlák (proti agrárníku)

atd. Celkem zvoleno 22 agrárnků a 66 mladočeských poslanců, 26 všenněmeckých, 14 lidovců, 6 staročeských a pod. Zajímavost jest, že německoliberální strana dodělala se dosti dobrých výsledků, neboť čítá 28 poslancův.

* * *

V Uhrách má vláda 270 poslanců a s 40 Chorvaty tedy přes 300 hlasů mezi 413, z nichž je 50 Košutovců. S tak velikou kompaktní většinou v Pešti bude dr. Körber těžko vyjednávat! Starý nepřítel katolicismu a lidových snah Kol. Tisza propadl. Volby neobešly se bez krveprolití, zejména v Debrecně mnoho vojínů i lidí zraněno.

V Německu oslavovali 80. narozeniny Rudolfa Virchowa, jenž jako přírodopisec a lékař svými objevy požívá světového jména. Bohužel, je racionalista a v jisté míře i atheista, jehož heslo jest: »buňka, jež povstala zase z buňky, jest základ všeho života.« Slovanům nepřál nikdy a proti katolické církvi vystupoval rozhodně, nazýváje Bismarckův boj proticírkevní »velkou kulturní válkou člověčenstva«. Listy liberální oslavovaly Virchowa množstvím článků.

Německý císař Vilém II. vede spor s berlínským zastupitelstvem, s něm. uměleckými porotami, kterým předpisuje, co a jak mají malovati, jaké pomníky stavěti atd. Je viděti, že je to bojovný muž, jenž bez neustálých potyček žiti nevydrží.

Z Francie stěhují se řeholníci, kteří nepodali do 3. října žádost za autorisaci. Do 30. září žádalo 416 nábožen-

ských, společností za autorisaci. Celkem je ve Francii 1663 společností náboženských a to 152 mužských a 1151 ženských. Do 1. října opustilo Francii na 12.000 mnichů a 3000 řeholnic, kteří se odebrali do Belgie, Švýcarska, Anglie a Španělska. Aby do Rakouska nepřišli, křičí německo-židovské noviny, a protest podal na říš. radě dr. Gross.

Ve Španělsku neutichají nepokoje a pouliční boje ve městech. Mezi 15.—18. říjnem byla krev prolévána v Seville, kde byl zničen klášter Karmelitek, zapálen berní úřad, pekárny vydrancovány atd. Stav obležení musil býti vyhlášen i nad tímto městem. Vzpourey tyto jsou plodem liberální vlády Sagastovy. S napjetím čeká se, až se chopí král Alfons XIII. (17. května 1902, kdy bude v 16. roce svém plnoletým) žezla. Strach před Karlisty jest značný.

Situace **v Anglii** jest neutěšenou. V jižní Africe válka nevede se šťastně, vždyť gen. Botha zase unikl a v Asii klesá vliv londýnský znenáhla rovněž, jak patrně v Afghánistanu. Veřejnost anglická ztrácí důvěru ve vládu. Nespokojenost z hlavního města šíří se po celé zemi. Obchody vážnou. Lid je stále pobuřován neblahými a nedostatečnými zprávami z bojiště. Sensaci způsobilo v Anglii usnesení jisté části německých obchodníků a průmyslníků, že žádných výrobků anglických nebudou odbírat. Státní dluhy anglické od 31. března letošního roku činí 705,723 378 liber šterlinků, tedy více o 66,558.318 liber, nežli loni. Také nevyčerpatelnou pokladnu Anglie může stihnouti krach.

LITERÁRNÍ A UMĚLECKÁ ČÁST.

Třetí svazek »Apostatů«: „**Pryč od Říma**“ od P. Kopala. — Nyní, kdy krásná trilogie jest v rukou čtenářstva, poznávám hlubokou a zároveň vážnou myšlenku, jež jako zlatá nit, celým dílem se nese, myšlenku, již bych krátce vyjádřil slovy: Jen v katol. církvi jest šťastným kněz i lid. Myšlenka pak tato jest protkána přímo stkvostnými, detailními obrazy a výjevy ze života kněze; počínajíc životem v semináři — srovnejme jen líčení v dílu III. z listu apostaty Hoffmanna, jež jest věrnou fotografií jistého semináře v Čechách! — pokračujíc životem v duchovní správě — zejména

v díle prvním — životem na farách — jsou to kousky kabinetní a v české literatuře posud neznámé, vyjmeme-li jediný náběh k nim ve »Fárské paničce« od Jindř. Baara, — a posléze končíc vnitřní rozervaností a nešťastným manželstvím »Apostatů.« Kam vede apostasie u lidu ukazuje hlavně díl třetí, jenž zasluhuje vším právem, aby co nejdříve byl přeložen do němčiny a v massách rozhozen v krajinách, kde bují heslo »Los von Rom«. Doufám najisto, že některý z českých kněží, jemuž působiti jest mezi Němci, překlad vykoná. Takováto kniha, dle mého soudu, způsobí více dobrého, než veliký

se skoro nadobro v rukou Masařkovců. Kterak tito českých dějin k potírání kat. církve zneužívají, začínám chápati teprve nyní. Dějiny české, jmenovitě kulturní dějiny českého národa nalézají v seminářích malého povšimnutí k veliké škodě církve. Masařkovci loví v kalu a my kněží na venkově nemáme po ruce proti-jedu. Učitelstvo namnoze je masařkovská ba i professorstvo na středních školách stojí pod vlivem tohoto výmluvného démona, uchvacujícího svým slovem posluchače a doposud nenašel se nikdo, jenž by mu s výsledkem mohl čeliti. České dějiny jsou do dneška ještě nepřebíraným zdrojem zbraní proti katol. církvi. Zdaž se kdy dočkáme katolického Masařka na fakultě theologické? Nyní po roce mám dojem, že v seminářích vůbec příliš málo zřetele věnuje se novodobým směrům, jež vždy více uchvacují lid. Dnes na sta plátků roznáší do lidu nejrůznější bludy, o nichž jsme v semináři pranic neslyšeli a jež i proto vyvracetí nedovedeme. Láteřiti do bludařů a jejich plátků s kazatelen má výsledek přímo opačný. Lid ochotněji vyslechne si klidné vyvracení, byť i ne vždy s kazatelnou, nýbrž v příležitostných schůzích anebo i v hovorech, v nichž by seznával, že kněz je v nejnovějších věcech dobře kovaný. Moderní sociologie vždy úsilovněji tlučce na dvěře seminářů, nuže, vpusťte ji tam a posaďte ji na nejprvnější katedru. Pusťte tam i kulturní dějiny českého národa k doclenění všemožného smíru s moderními ideami. Kněžstvo je rozkřičeno za nepřítel všeho pokroku, svobody a pod. Necht tedy duch velkého papeže Lva XIII. sstoupí do seminářů, necht se v nich analysují jeho epochální encykliky. Vyhodte ze seminářů mnoho starého haraburdí a uveďte do nich vědy, jež právě hýbají světem. Kterak uměli svatí otcové přizpůsobovati se nejmodernějším směrům své doby, o tom, dá Bůh, zase jindy.

Kdy sestárneme? Řekové rozdělovali život lidský na doby po sedmi letech. Jedna hrála u nich vůbec velikou roli. Měli sedmero divů světa, sedmero též mudrců: Varro rozeznával patero dob v životě člověka od 15—30—46—60 a 75 let: pueri, adolescentes, juvenes, seniores a senes. Staré, doposud velmi rozšířené mínění považuje leta 7×7 a 7×9 za kritická, nebezpečná.

Ve 49 a 63 letech nastupuje prý tělo lidské nové období. Otázka je: do kolika let člověk udržuje si duševní pružnost a čilost? To je těžko určovati, závisí to na organismu člověka, jenž je nositelem duševních schopností. Kdo své síly v mládí nerozplýval, podržuje čilost do nejpозdnějších let. Plato zemřel v 81 roce u svého psacího stolku. Aristoteles zemřel v 83, Anakreon v 85 a Demokrit ještě starší. Sofokles básnil ještě v 80 roce svého Oedipa na Kolonu; Isokrates psal svůj Panathenaios v 94 roce. Jeho učitel Georgias dosáhl 107 let. Michal Angelo dosáhl 90, Tizian 96 roků. Kant dotáhl to též na 90. Goethe psal svůj »Divan« ve vysokém věku a Humbolt krátce před smrtí dokončil svůj Kosmos. Verdi komponoval Falstaffa na prahu 80 roků. I Tolstoj píše ještě jako 70letý stařec. Též vojevůdcové dosahují vysokého věku, jehož dokladem je Radecký, Blücher, Moltke a jiný. Slavný herec Baron dával v Londýně Shyloka, když mu bylo 100 let. Paní Zephyrinová Saqui šla v 76 roce ještě po provaze. Herečka Dejzetová v roce 62. pobláznila srdce mladého kupce z Lille. Paní Maintenova ve svém 50. roce opanovala srdce 27letého Ludvíka XIV. Srdce neřídí se křestním listem. Leč to jsou přece jen více méně výjimky. Plná síla a rozvoj ducha padá do let 40—60 Opatrným užíváním svých sil může člověk zachovati si svěžest ducha až do posledních let. Postupující leta člověka činí náchylným k pohodlí, k hovnění si, jemuž ale nesmí se poddávati. Ve stáří člověk začíná počítati kroky, nerad již stoupá na výšiny, nerad dělá delší procházky, avšak musí se do jisté míry k pohybu nutiti. Tak to je i s duchem. Mnozí úředníci, aby si něco přivydělali, nutí se do práce i v pozdních letech. Tak to je i se spisovateli a žurnalisty. Kdo je milionářem, může nechat svůj mozek ztučněti. Velikým pohodlím a hovněním jak ducha tak i tělv ztučnivá srdce. Člověk se stává líným nejen k chůzi, ale i k myšlení a podlehá předčasně marasmu. Staří Římané pěstovali tělocvik i v pozdním věku. Přemýšlení, badání udržuje ducha čilého. Mnoho platí zde: nepoddávati se!

*

Pruské vojsko, z Číny se vracějící, bylo vítáno ve Vídni 27. a 28. září tak slavnostně, že se i Berlínané tomu divili a — směli.

Vánoční oznamovatel českých obchodů jest insertní rubrika některých časopisů, kde se nabízejí výrobky většinou českého původu a českých kupců. Je to smutné, že heslo »svůj k svému« nikde tak ztěžka se neujímá jako u Slovanů. Němci vypovídají české výrobky i české dělníky z práce, nechťejí ztrpěti ani úředníků českého původu a u nás? Ačkoli se mnoho mluví o emancipaci naší z hospodářského podruží cizáctva, skutky ukazujeme, jak jsme lehkomyšní a věrolomní. Vždyť tytéž osoby, jež volaly na schůzích »hanba« nebo »fuj« těm, kteří podporují naše společenské, národní, hospodářské a náboženské odpůrce, jdou právě k těmto odpůrcům. Odtud lze vysvětliti zámožnost německých a židovských obchodníků u nás, kteří rozumějí dobře tomu fórovému vlastenectví našich širokých vrstev. Podívejme se jenom na př. na zlatnictví naše. Ve všech krámech skoro (až na zboží granátové) jest zboží původu německého, hlavně náramky, brože, náušnice, řetězy a p. (V celých Čechách a na Moravě jsou jen dvě dílny na vyrábění zlatých řetězů a sice v Praze, a majitelé jich jsou Němci). Podobně jest v oboru kožešnickém, truhlářském, krejčovském, nožířském, papírnickém, hodinářském, jirchářském, dýmkářském, košíkář-

ském, optickém, prýmkářském a podobné. Všecky velké závody těchto odvětví živnostenských jsou nyní v rukou německo-židovských. A jaký toho následek? Klesání cen dělnických, špatné zboží, bída. Vizme jen na př. ohromné inserty ve všech vlasteneckých novinách žid. konfekcionáře Z. Stránské ho z Hybernské ulice. Týž na reklamu vydává denně 50—100 zl. A kdo to zaplatí? Křesťanský dělník nepatrnou mzdou a křesťanský odběratel... Ale mluvte našemu lidu třeba hlasem andělským...

Santos-Dumont i Kress i Zappelin při vzletu svých říditelných vzducholodí »nepochodili.« Přístroje osvědčily se nedostatečně. Na říditelný balon ještě dlouho snad budeme čekat.

Czolgosz, jež zavraždil presidenta Mac Kinleye, pochází z ruské rodiny židovské. Ema Goldmannová (židovka), jež anarchistickými spisky zavedla vlastně podnět k atentátu, chodí zase volně po Americe a hlásá »volnou lásku«.

Českému duchovenstvu přijdou vhod dvě časové brožury: »Modlitby k uctění sv. Rodiny« (thema poslední konference) 50 kusů 1 zl., druhá »Pobožnost v jubilejním roce k získání plnomocných odpustků pro mládež.« Cena 10 h.

V KLÁROVĚ

soukromé škole malířské

na Král. Vyšehradě č. p. 59, proti radnici, počalo opětne vyučování 15. září.

... Přijímání žáků, dam i pánů od 3—5 hodin odpoledne. ...

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue, Seš. 1. a 2. roč. III. red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba. (Bohatý obsah a krásné obrazy.) Měsíční vydání pod názvem **České Květy**. 3 K čtvrtletně.

Nový Život. Číslo X. Red. K. Dostál Lutínov.

Náš Domov, vydavatel a red. J. Vévoda v Olomouci, č. 19.

Casopis čes. turistů, č. 10. Red. dr. Jiří Guth.

Korespondence Karla Havlíčka Borovského, vydávané od Bursika & Kohouta péčí Dra Lad. Quise, seš. 11.

Slovanský přehled. Číslo 1. Majitel, vydavatel a redaktor Adolf Černý.

Svatá Země, seš. 19., 20., nakl. V. Kotrba.

Vlast. Redaktor Tomáš Škrdlé. Čís. 1.

Český Jinoch. Seš. 2., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba.

Vychovatel, čís. 20., red. dr. R. Horský.

Rajská Zahradka. Seš. 2., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.

Lidové Listy. Roč. 1., čís. 6. Předplácí se při objednání aspoň 6 výtisků 3 K ročně. Vydavatel a zodpovědný redaktor Emil P. Dlouhý-Pokorný.

Barek vítěz. Napsal Henryk Sienkiewicz. Přeložil V. Kredba. Svazek 12. (Přítel Domoviny.)

Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra seš. 23—24., nakl. G. Francla.

Věstník kat. duchovenstva, č. 25., red. ThC. J. Pauly.

Na návštěvě u Turků. Napsal N. A. Lejkin. Přeložil Albín Straka. Svaz. 1. (Přít. Dom.)

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

K reformě theologického studia.

Píše JOSEF ŠIMON.

V minulém čísle »Obrany« uveřejněn byl stesk několika mladších kněží na nedostatečnou výstavu novosvěcenců bohosloveckých. Následkem toho konal český sbor fakulty theologické v Praze poradu, na níž se unesl, by »Obraně« byla zaslána oprava, kterou na jiném místě otiskujeme.

Dohodnuvše se s několika kněžími uveřejňujeme dnes tuto stať, ve které poukazujeme na to, že bohoslovecké učení nutno zreformovati, a to v mnohém ohledě.

Popatříme-li totiž na pouhý seznam přednášek, které se konají letos v zimním běhu na české universitě Karlo-Ferdinandově v Praze, shledáme poměry následující:

Na fakultě theologické přednáší sedm řádných a jeden mimořádný professor a jeden docent.

A sice ř. prof. dr. Sedláček přednáší: biblické starožitnosti (antiquitates biblicae et conspectus theologiae veteris testamenti) pětkrát týdně, mluvnici hebrejského jazyka biblického třikrát týdně, výklad žalmů dle vulgáty (interpretatio psalmodum selectorum sec. Vulgatae) jednou týdně, mluvnici arabského jazyka spisovného (grammatica linguae arabicae in scriptis usitatae) dvakrát týdně, a mluvnici aramejštiny bible, targumů i talmudu a syrského jazyka (grammatica linguae aramaicae biblicae, targumicae et talmudi ac linguae syriacae) jednou týdně.

Ř. prof. dr. Kadetávek přednáší: Bohovědu základní (důkaz o náboženství, zjevení a křesťanském rázu náboženství). Theologia fundamentalis (Demonstratur religio, revelatio, character religionis christianus) a sice pětkrát týdně, metafysiku obecnou (methaphysica generalis) jednou týdně, výklad summy sv. Tomáše Akv. contra gentiles (Explicatio Summae s. Thomae Aqu. contra gentiles) jednou týdně a logiku kritickou (logica critica) dvakrát týdně.

Ř. prof. dr. Pachta přednáší věrouku (theologia dogmatica specialis: De Deo uno et trino, de creatione) a sice osmkrát týdně.

Ř. prof. dr. Sýkora přednáší úvod v Písmo sv. Nového Zákona (introduction in ss. N. T. libros) čtyřikrát týdně, výklad evangelia sv. Lukáše (expositio s. evangelii secundum Lucam e textu originali ratione habita Vulgatae) třikrát týdně a výklad epistolý sv. Pavla k Římanům (expositio sublimior epistolae s. Pauli ad Romanos e textu originali ratione habita Vulgatae) dvakrát týdně.

Ř. prof. dr. Vřešťál přednáší mravouku (theologia moralis, pars generalis) a to pětkrát týdně (při čemž čtyřikrát jest přednáška dvouhodinná od 8—10).

Ř. prof. dr. Kryštůfek přednáší dějepis církevní (historia ecclesiastica, aevum antiquum et medium) a to pětkrát týdně (čtyřikrát jest dvouhodinná přednáška od 10—12).

Ř. prof. dr. Pecháček přednáší: pastýřské bohosloví, učitelský a kněžský úřad duchovního pastýře (praktické výstupy homiletické) a to pětkrát týdně

(jeden den od 8—10, tedy dvě hodiny po sobě); dále přednáší praktické navedení k zastávání úřadu zpovědnického (dvakrát týdně) a výklad čelných kapitol provinciálního sněmu pražského z r. 1860 ve spojení s diecézními synodami z r. 1863 a 1873 se zvláštním zřením k nové době, a to jednou týdně.

Mř. prof. dr. Tumpach přednáší církevní právo (jus ecclesiasticum de fontibus juris canonici et de personis sacris) a to třikrát týdně (jednou dvě hodiny po sobě od 10 - 12) a právo manželské (de matrimonio) a to dvakrát týdně (jednou od 9—11, tedy dvě hodiny po sobě). Dále přednáší křesťanskou sociologii (o socialismu) a to dvakrát týdně.

Docent Tippmann přednáší katechetiku (dvakrát týdně), paedagogiku (jednou týdně), praktické cvičení v katechisování (jednou týdně od 8—10 ve cvičné škole při c. k. ústavu ke vzdělání učitelů).

Z tohoto výpočtu je patrné, že většina přednášek koná se právě tak, jak ustanoveno bylo před mnoha a mnoha lety. Ponecháno i ono starodávné prázdno ve čtvrték a v úterý odpoledne. Látka jednotlivých předmětů jest velice obsáhlá, takže se mnohdy celá ani probrati nemůže. Mimo to přednášení vadí místností naprosto nedostatečné. Čeští theologové musí se tísniti v museích, jež nijak nevyhovují po stránce hygienické. Ani nově najaté místnosti nedostačují.

Řekne se: Vláda nechce povolit více stolic professorských, vláda nezjednává lepších místností. Je to ovšem pravda. Ale rovněž pravdou jest, že si ostatní fakulty energickým postupem vymohly od vlád znamenitých ústupkův a výhod.

Přihlédněme k ostatním fakultám, a to nejprve k fakultě filosofické, která jest místnostmi i jistými naukami theologické fakultě nejbližší.

Letos přednáší v oboru filosofie sedm učitelů, a to: ř. prof. J. Durdík, ř. prof. dr. Masaryk (čtyřikrát týdně přednáší praktickou filosofii a 1 hodinu týdně o »titanismu v poesii 19. věku«); ř. prof. dr. Hostinský (třikrát týdně všeobecnou aesthetiku a dvakrát týdně o »stycích mezi hudbou a básnictvím«), mř. prof. dr. Drtina (třikrát týdně: dějiny paedagogiky se zvláštním zřetelem k povšechnému kulturnímu a filosofickému vývoji, a dvakrát týdně: dějiny filosofie novověké); soukromý docent dr. Čáda (jednou týdně: nástin psychologie dítěte, a třikrát týdně: logiku), soukromý docent dr. Fr. Krejčí (psychologie na základě čistě empirickém — třikrát týdně), a soukromý docent dr. Pavel Durdík.

V oboru fysiky a matematiky přednáší c. k. dvor. rada ř. prof. dr. Studnička (úvod do analytické geometrie v rovině, dvakrát týdně, o integrálech omezených, třikrát týdně), dvorní rada ř. prof. české techniky dr. Weyr (projektivná geometrie, třikrát týdně), dvor. rada ř. prof. dr. Strouhal (experimentální fysiku v přehledu soustavném, se zvláštním zřetelem k medikům, pětkrát týdně, a úvod do elektrotechniky (publice) jednou týdně), soukr. doc. dr. Novák (návod k provádění měření ve fysik. praktiku, dvakrát týdně, fysikální praktikum: samostatné práce a cvičení ve fysikálním měření a pozorování, dvakrát týdně po třech hodinách) a repetitorium fysiky pro stud. farmacie čtyři hodiny), ř. prof. dr. Gruss (sférickou astronomii třikrát týdně, uvedení do astronomického počtářství jednu hod., o kometách, meteorech a létavicích (publice) jednu hod.), mř. prof. dr. Augustin (mathematické a fysikální poměry země, dvě hodiny, fysiku atmosféry, dvě hodiny, praktická cvičení v pozorování výjevů meteorologických a zpracování autografických záznamů, dvě hodiny).

V oboru přírodovědeckém: ř. prof. dr. Čelakovský (botanika speciální pro farmaceuty 5krát týdně a praktická cvičení mikroskopická pro kandidáty professury (publice) po 2 hod. ve 2—3 odděleních v laboratorii), ř. prof. dr. Velenovský (systematické botaniky část I.: Cryptogamae — 5 hodin), tit. prof. soukr. doc. dr. Hansgirg (o všeobecné fysiologii a biologii rostlin — 4 hod.), soukr. doc. dr. Němec (anatomie rostlin ve spojení s praktickým cvičením — 3 hod.), ř. prof. dr. Frič (zoologie: obojživelníci a plazi — 2 hod., zoologické praktikum — 5 hod.), ř. prof. dr. Vejvodský (biologie všeobecná — 5 hod., morphologie specialně pro pokroč., publice — 1 hod.), soukr. doc. dr. Mrázek (přehled typů živočišných — 2 hod., konverzace o zajímavějších problémech

biologických a nejnovější literatuře zoologické — 1 hod.), ř. prof. dr. V r b a (mineralogie: část všeobecná — 5 hod.), soukr. doc. dr. B a r v í ř (přehled hornin — 1 hod., praktikum petrografické pro začátečníky — 2 hod.), ř. prof. dr. W o l d ř i c h (geologie fysiografická: část astrogeofysikální a petrografická — 3 hod., praktická cvičení geologickopalaeontologická ve 3 odd. — 6 hod., diluviální člověk — publice 1 hod.), mř. prof. dr. P o č t a (palaeontologie všeobecná — mollusca 4 hod.), ř. prof. dr. B r a u n e r (chemická analýsa kvantitativná a stoechiometrie — 2 hod., praktická cvičení pro začát. — 15 hod. (!), cvičení v kvantitativné analýsi pro pokročilé 15 hod. (!), cvičení v chemii anorganické pro pokročilé s rozhovory o chem. literatuře — 20 (!) hod., o vědeckých pracích, provedených v laboratoriu — 1 hod.), ř. prof. dr. R a ý m a n (chemie anorganická elementární — 5 hod., chemie organická — 4 hod., cvičení v chemii organické, praktikum — 10 hod. v ústavě chem., nejnovější literatura chemická, publice — 1 hod.), mř. prof. dr. B ě l o h o u b e k (chemie farmaceutická — 4 hod., vybrané kapitoly z chemie organické, silice, pryskyřice — 1 hod., praktická cvičení v chemické analýsi a synthesi — 15 hod., šestinedělní kursy pro specialní chemické práce — 15 hod.) a soukr. doc. dr. M a t i e g k a (centrální nervová soustava člověka a její činnost — 2 hod.).

(Pokračování.)

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Pokračování.

Nuž, kterak u těchto oblibenců mých čtete? Zdali celibát zahubiti káží? Věrně na obrat proti ženění kněží píš pravě nejjasnější hvězdy křestanstva. Taž se ku příkladu sv. Jana Zlatoustého; poznáš, kterak dovedí: »Ze by manželství cos dobrého bylo, i sám vyznávám. Tobě však (kněže) již nesluší, ohlédati se na užitky manželské: neboť k společnosti andělův jedenkráté připojen byv, ji opustiti a v osidla ženina vběhnouti, jest: nepravost cizoložstva spáchati.« A kteréké mínění měl sv. Ambrož? »Neposkvrněná služba Boží nemá tělestným manželským obcováním zneuctěna býti od vás (totiž od kněží), kteřížkolivěk jste v čistotě těla, s neporušenou stydlivostí v stavu panickém milost svatého posluhování přijali.« Tak chce Ambrož. A kterak sv. Jeronym? Aj čti jeho svědectví: »Co činí církev východní, co církve Egyptské a sídlo stolice apoštolské? Ty přijímají duchovníčky buď zdrželivé: aneb ženu-li měli, když manžely býti přestávají.« K témuž dí svatý Řehoř Veliký: »Biskupové neroďte se odvážiti někoho podjáhнем ustanoviti, pokudž by nepřipověděl, že v čistotě živ bude, poněvadž nikdo k posluhování při oltáři přistoupiti nesmí, jedné ač by již prvě čistota jeho zkušena byla, než přísluhování nastoupil.« Mám-li ještě jiná mnohá mínění mužů Božích předkládati? Stačí věděti, že právě reformátoři nejsvětější jsou coelibát znamenitě vážili. Aj, v dobách reformace pravě, v časech nejvýš zbožných coelibát nejvíce oblíben byl k úžitku mnohému. A kteříkolivěk nejposléze jako změtenci blázniví týž zahubiti usilovali, kterakých chatrných mravů byli! By lidé chlipnosť jich samých slovy netreskali, přepouštěli kněžím všem ženění, řkouce, by bylo dovolené a prospěšné. Aj, věrněť prospěšné těm, kteřížto labužice v stvoření, pro nezdrželivost svou k úřadu kněžskému přistoupiti nemají. Pomněte a silně v mysli položte, kterak lidé po mně coelibát jsou rušili. Zdaliž tito byli mužové obcování svatého, střídmí a pokorní? Neroďte tudíž víceji vedlé života jejich souditi na ovace coelibátu kněžského než vedlé života mého. Jáť jsem coelibát nehaněl; tudíž ani vy tak nečiňte. Jáť jsem nelál církvi nížádné pro coelibát; a pohřichu mnozí z vás víceji k církvim s knězi ženatými myslí svou se chýlíte, než ke sboru křestanskému, jenž má kněze svobodné jako já jsem byl. Hybět, zdaliž i mne podezříváte, by má čistota coelibátní byla přetvářkou?

A budou mnozí mládenci stať s hlavami plešatými. kteříž by kněžím man-

želky chutně opatrovali, jako by to věcí nevyhnutelnou bylo — než svého ženění potřebu necítíce. Často lidem na cti zmařilým, rozpuštěným, a nejvíceji pannám starým, odkvetlým, blekotným duchovníčka líto, an spíše hledí k věcem Božským než pozemským. Jestliže by tudíž v hlavách věrných mých o to nějakí odporové byli, poznejtež, že podlé starobylé zvyklosti církevní to nikoli nepozůstává, aby kněží ženatí býti měli; alebrž právě v dobách největší velikosti mravní církve svaté jsou byli kněží svobodní. A tyto časy zlaté reformací svou jsem v národ svůj uvéstí chtěl; tudíž jsem chtěl viděti i kněze takové, jací tehdy jsou byli. Kterak tedy chtějce mne ctíti, v hromadu lid strubujete na protržení a zlehčení církve některé, že sobě coelibát kněžský oblibuje? Věrní čeledinové moji následní po smrti mé coelibát jako věc zlou zhubiti ani nepomyslili. Co Příbram, co Rokycana, co Prokop z Plzně, co Jakoubek? Zdaliž ti k vůli většímu úžitku církve jsou se sženili? A nikdo nedotýkal jich osob, jak by jedné potměšilci z strany čistoty byli. A pokudž týmž obyčejem kněží moji kališní si vedli, mravnost a povýšenost jich trvala. Pohřichu, když nejposléze, Němců příkladem i z kazatelnic na coelibát týskali, jací divní, rozmařilí lidé to byli! Nebť manželství jejich byla neřádná a děti nekázané v ohyzdu a potupení stavu kněžského. Zdaliž chcete tudíž chválni tyto kněze bludařstvím německým nakažené a v mravích chatrné, či ony coelibátníky hodné, kteří před nimi zemřeli? To sluší věděti, že v církvi husitské nikdy kněžské ženění přepuštěno nebylo. Ještě za sto let po mém upálení uznáno a poručeno, by žádný kollátor kněžím svým ženiti se nedopouštěl; a byl tento artikul často znovu opáčen. A lid náš český tehdaž byl na coelibát tak obvykl, že i za dob lutherských kališníci praví divně a s nevolí na manželství kněžské shlíželi. Ano posmíšky svatby kněžské jsou provázeli, neuznávajíce manželství kněžské za náležité. Pomněte, že ještě r. 1567 nad sňatkem kněze Filipa lidé v smíchu ústa ukřízovali, písíce na to posměšné skládání, kteréžto končilo jest: »Bože věčný, rač Žižku z mrtvých vzbuditi a kněžských neřádů skrze něho potresktati, neb ráčíš-li se jich neřádům déle dívati, budou vždy více a více Tvou církev rozptylovati.«

Znamenejte tudíž ducha mého v církvi mé husitské a poznejte, žeť to proti-husitské blekotání, coelibát beze všeho osob ušarování hyzditi a církvi té, jenžto jej zavedla, se porouhávatí. Tuto jsem dlouze, snad nad potřebu prodlil, kterak-kolivěk by ještě dlouzí důvodové vedeni býti mohli. Z napřed řečeného aspoň tolik pro srozumění zběfete, že známkou církve falešné a kacífské coelibát býti nemusí. Protož naleznete-li církev coelibátní, neofukujete se na ni již předem, jak by nepravá byla, abyste své předky a mne samého nehaněli; nebť tato věc církvím na poctivosti nikoli škoditi nemá. To-li vás tajno, že i kněží bratrské jednoty (kteroužto také ctíte) v čase prvním raději jsou outržky od protestantských kazatelů snášeli, než by v sňatek vstoupili? Neníť tudíž coelibát kněžský proti starobylým obyčejům a žádostem národa vašeho; pročež nesluší vám církve coelibátní v ohyzdu bráti.

* * *

Raději pilně toho vyhledávejte, která církev sedmeru svátostí učí, jakož jsem já sám učil; nebť církve, kteréžto některakými svátostmi ze sedmera povrhnu, věrně kacífské jsou, učení mému odpor činíce troufalý a silně škodný. Přijdou všetýčkové mozku mělkého, kteřížto obzvláště kalich husitský velebiti budou, řkouce, že nemůž býti církev pravá, jenžto lidu sprostnému svátost pod obojí nepodává. Než touto řečí svou těžko pravou církev ukáží, nebť já sám jsem nikdy laikům pod obojí nepodával, sjednávaje se s kostelem římským, že by přijímání laiků pod jednu dostatečné k spáse bylo a v úžitku svém duchovním nebylo mdlejší a skrovnější než přijímání pod obojí; pod tou příčinou byli i mezi kališníky někteří, jenžto na tento můj řád a způsob rozpačitě Rokycanovi ukazovali.

Než — což nejvýše váží — položte dotázku svodníkům takým, zda věří, že v svátosti skutečně tělo a krev Pána nejmilostivějšího se nachází. A věřte mně zkušenému, že tímto během roucho beráncí z vlků svléknete a poznáte plně svodníky scestné, jenžto daleko od učení mého odstupují. Věrně mnoho by našel kacífů, kteří s pochlobou kalich velebíce, budou mluvíti lhouce, že v něm, pouhá

památka jakás večeře a smrti Kristovy, než krev Ježíšova pravá nikoli. Protož bděte, neboť obcházejí takoví jako lvové řvoucí, hledající, kterak by na sprostné lidičky osidla svá polékli a k bludníkům sobě podobným je připojili. Než vy, znajíce učení mé, odbudte je chutně, řkouce, že církev Husova v nižádný čásek vedlé smyslu a rozumu jejich věřiti nemůž a také nevěřila.

Nuž, milí kolcové husitští, dotekl jsem věci některých, jenžto vás v šlápeje pravého křestanství vésti mohou. Ukázal jsem ty punkty svého učení právě, které často rozumu některých milců mých ubíhají; to proto, abyste v reformaci své v nedojší v cesty bludné nezašli a bludné církve za pravé nekladli v potupu mou.

Vyvrzte také zatmělé bludníky z prostředka svého a tak mou vůli naplníte. Nebt zнову opáčím, že dračí sémě kacířské vymýceno z církve pravé býti musí, nemají-li duše zahynouti. Pomněte, že jsem v traktátci »Proti osmi doktorům« v horlivosti své položil: »Přepouštím, že mají zřejmí kacíři k víře býti připuzováni, aby právě Krista a zákon Jeho vyznávali, jelikož: ač nikdo věřiti nemůž, leč chtěje (totiž dobrovolně) nic méně připuzován býti může k skutkům tělestným, poňavadž skutky pudí k věření.«

To již dobře poznáváte, jak hrozné jest býti v bludích; a tudíž víte z toho, jak žalostné v církvi přebývati falešné. Bohdejž se také falešných církví vždycky vystřežete, byste shledáni byli věrnými sluhami Kristovými. Tak čiňte, v paměti mile skládajíce slova sv. Pavla, kterýž dí: »Člověka kacíře po jednom i druhém napomenutí varuj se: věda, že jest převrácený, kdož jest takový, a hřeší, svým vlastním soudem jsa odsouzen.« Tato slova sluší velmě pilně vážiti nejvíce u věku tomto, nebt dí sv. apoštol, že bludníci skrze lahodné řeči a pochlebování svozují srdce sprostných.« Málo-li takových svodníků?

VII.

Dodavkem ještě některaké věci poznamenati toužím. Napsal jsem kdys za živobyčí svého, žeť Antikrist blízko, nebt jsem veliké nedbání zákona Kristova zřítí musil. Jaké času nynějšího bych promluvení teprvé učiniti musil, an vidím, kterak lidé náboženství a mravnosti zhošťovati se nepřestávají. Summou vidí mi se za dobré říci, že slovy mudráckými, kterak kolivěk vysokými víra Boží podtrhávána z gruntu bývá a lidé bohovní útiskání mnohá trpí prostředkem synů Belialových; takže nedivno, že řídké nacházím, kteří by fortelům zmatečnicků rouhavých srdnatý odpor kladli. Bolestivě povím za celo, že nemůž býti věku odpornějšího zákonu Božímu nad věk nynější. Pravý důvod podám, kterak veliká pronásledování milovníkům Kristovým se přitrefují. Byli jsou někteří, jenžto v srdci sprostném biskupy a kardinály ctili, mníce, že je tito ve všem po cestě pravé vedou. V skok jizlivé jazyky rubati do nich jsou počali: »Viztež hlavy okoptěné, zatměné, kteréžto o své vůli jhu otroctví se poddávají, pokroku a volnosti svědomí za nic nevážíce. A když křestáňkové někteří v »Rozvoji« útokem smělym k jerarchům jsou přikročili, na stejno s nimi jazyky jedové nakládají: nebt protiřečí: »Nerodte věřiti těmto; ti fortel uskočný toliko obmýšlejí, jsouce klerikáli zakuklenými a pokroku nepřejíce.«

A dále poslyšte, že mnozí nevěrní lidé blátem po coelibátu metali; milovníky coelibátu pak z potměšilsti a přetvářky jsou podezřívati a velmě silně o sňatky kněžské stáli. Aj, vystoupili jsou křestané Rozvojisté, kteřížto coelibát práti jsou si usmyslili. Zdali tímto během však přizně jakés u světa fortelného vyzískali? To nikoliv; jelikož ti právě, jenžto do času nedávniho coelibát v ohyždě měli a jej kazili písmy vymyšlenými: již reptati proti Rozvojistům jsou počali, jak by tito toliko pilnou žádost pohlavní v mysli měli, jiných věcí nedbajíce. A to pod tou příčinou nepřátelé Kristova učení jsou se proti Rozvojistům vztekli, poněvadž tito nauku Boží haněním poplštití se neodvažují.

A mnozí zpytáci mnohomluvní jsou reptali proti rouchům nádherným, řemeslným jerarchům církvevních, na veliká zboží jejich ukazující; pobádali jsou preláty a kardinály, aby sprostně za příkladem Kristovým všudež vystupovali. To po nich Rozvojisté činí. Zdaliž však před očima chasy záškodné milost našli pro

tuto věc? Hybět opět nikoli, nebť ten nedostatek před blekotným odporníky mají, že náboženství Kristovo za nejvyšš vděčné a potřebné pokládají. A tak již viděti, že k nedobrým věcem u vlasti naší schylovati se počíná, neb křesťánek zbožný nížádného retuňku se nadíti nemůž. Buďsi křesťan konservativní, buďsi křesťan novotný, v každý čásek pohubek hrubý od časopisů jizlivých očekávati musíš.

(Dokon.)

Výchova indiánů.

Vzato z Rewiev St. Louis, Mo. (vol. VIII n. 15) následující povšimnutí hodné vypracování známého historika a vydavatele The Land of Lunshine, Lummis, o výchově indiánů.

Pan Lummis není katolíkem, aniž jím kdy bude dle jeho vyjádření při více jak jedné příležitosti. Jeho cílem života jest, pravdu hledati a tuto hlásati, a snaží se, tuto přísně a svědomitě vykonávati ve spisech a přednáškách o dějinách amerických. Mnoho již tak učinil, totiž že zamítl stará a nová bludná učení a špatné zprávy o minulosti a nynějším stavu tuzemců. On jest upřímným přítelem indiánů, a obdivuje práce, které mezi nimi a pro ně od katolických missonářů vykonány byly. On za to velice chválí missonáře, následkem čehož tito kdysi svoje výkony patřičně prozkoumávají. Jeho práce doporučuje se k povšimnutí také i tomu lidu s heslem: »Tvrdí-li některý katolík, je to takové, tomu tak není, i kdyby tomu přece tak bylo«. Běfeme ze zajímavé řeči pana Lummise při kdysi dřívě odbývaném zřídle Newmana Club v Los Angeles Cal. některé části, které jsou významné dle času, a to o útocích na katolické školy indiánské.

Kolumbus, tak praví mezi jiným, byl při dlouhé výpravě vyzván, s indiány dobře a spravedlivě jednati, což bylo začátkem katolické politiky indiánské.

Roku 1534 založena byla škola indiánská od Fray Pedro de Soute v hlavním městě Mexiku. Roku 1536 přinesl první biskup mexický Zumarraga ze Španělska první tiskací lis do Nového světa. Tato tiskárna, která o jedno století dřívě jak některá jiná v Americe obstála, rozmnožila před r. 1675 veliké množství knih s více jak 12 řečmi zdejšího lidstva indiánského. A kteří mužové to byli, již tolik vykonali? Mužové, kteří došli pobřeží novoanglického, to nebyli. Jejich myšlenkou bylo, divochům angličtinu vtlokati. Roku 1543 bylo od katolických missonářů již průmyslové školy v Mexiku zřízeny. Považte dobře, v roce 1543! Znal jsem indiány z různých kmenů a končin, ale nikdy jsem nepoznal indiána protestanta. Znal jsem některé, kteří se za protestanty vydávali, avšak vskutku jimi nebyli. Systém, který katolická církev a španělská vláda na dvou třetinách americké půdy tří a půl století prováděla, přesvědčuje, že indián je bytostí lidskou, že je z ženy zrozen a matkou milován, že má jednoho otce, ke kterému s dětskou láskou přilne. Přál bych si týden býti carem, bylo by toho dosti, abych každého Američana a každého tupověrce přiměl ke čtení španělských zákonů ohledně zacházení s indiány — las Leyes de Indos. Žádný národ na světě, za to stojím, neprovedl tak šlechetné, tak obšrné, tak lidské zákony, jako koruna španělská se spolupůsobením církve, jež byly státními jakož i církevními úředníky zpracovány.

Kde jsou naše miliony indiánů? Zbývá jich nyní ještě asi 200.000 ve Spojených Státech a většina z těchto udržela se právě jenom v těch krájinách až do roku 1848, pokud španělská vláda a katolická církev zasahovala, a jest vskutku dokázáno, že v celé španělské Americe tolik indiánů žije jako v roce 1520. Příčinou nynější existence byli missonáři, kteří je na víru obrátili a vychovávali. Oni žili stále mezi nimi setkávali se s celým lidstvem, ne tedy jenom s dětmi, a rozšiřovali své mravy po veškerých končinách. Oni uznali za oprávněnou lásku indiánské matky, a místo, aby je v tomto hanobili, dávali k tomu své požehnání, a ruku v ruce pracující s rodinami působili tak, že by totéž daleký cizinec nikdy nedosáhl. Skutečně nesmí dnes žádné dítě řečí mateřskou mluvíti, pokud státní školu indiánskou nenavštěvuje. Nemohu ničeho proti učení anglickému namítati, ale co byste řekl, kdyby někdo vašeho syna, vaši dceru vyprosil si vyučovati, vy

ale byste za to vaše dítky na vždy za jakýsi poplatek vydati musil. To jest právě to, co se vskutku děje. Indiáni milují své dítky zrovna tak něžně a pravdivě, jako lidé různých plemen. Mateřská láska povstala od první matky a od prvního dítěte a bude trvati navždy.

Když přišli Františkáni nejdříve mezi tyto kmeny, hleděli tyto veskrz poznati, oni je milovali a drželi se u nich neustále. Teď, ale nevěřil byste nikdy tomu, kdybych spočetl všechny ty missionáře, jak by utíkali při vypuknutí nějaké nakažlivé nemoci. Myslíte, že indián je tak obmezeným, že by nepoznal toho rozdílů? Příčinou, proč naše školy jsou bez výsledku, je, že není zde žádného skutečného přesvědčení. Z deseti hledí jich vždy devět na jakýsi výdělek. Nikde jsem nenašel, kde by jeden ze starých missionářů aneb některý španělský aneb katolický spolek něco učil, z něhož by jenom $\frac{1}{10}$ tolik nesmyslu obsahovala jako učení nynější. Tito mužové od dřívějšíka měli náboženství, kteréž já miluji, poněvadž vyžadovalo od nich obětí. Oni měli při tom zdravý lidský rozum, jenž zasluhuje veliké úcty. A z obojího vidíme málo ve školách, do kterých vlada děti vnucuje a na jejich mravy, jména otcovskou řeč nutí je zapomenouti, na věci, kteréž jsou pro ně zrovna tak posvátné a drahocenné jako pro nás. Děti ze škol propuštěny jsou skoro bez rozdílu, chlapci zrovna tak jako děvčata pro život zkažení. Byli tomu učeni, že jsou jejich rodiče neuvědomělí, tupoverci a divoši. Přiměli jsme je k tomu, na co si nikdy indiánský chlapec aneb děvče pomyslí nemohlo k nestydatosti. Ze školy propuštění jsou namnoze pro lid ztraceni. Ve věku pěti let z domu vzati, vrátí se domů po pěti neb šesti letech zpět, nejenom otcovskému domu odcizeni, nýbrž i jako tělesní slaboši.

Vskutku jsou tito slaboši ze škol od východu. Na východ jdou jako ryby z vody. Tam jsou svému lidu úplně odcizeni a potom se zase na zdařbůh pouštějí ven. Velký a nový plán Prattův praví, aby se tito se svým národem nesetkali. Uprímně řečeno, bylo by tak lépe. Pakli to je vrchol surovosti ukrutnictví a nevědomosti, pak jsem nikdy ve svém životě neprohloupil, ani hrubě proti nikomu nezakročil.

Upozornil bych ještě na to, že neuznávám spravedlivým, katolíky kopati proto, že jsou katolíky. Zajisté víte, že před dvanácti lety strhl se veliký povyk pro školy indiánské vyznání katolického. Skutečně bylo slyšeti výkřiky: jenom katolické indiánské školy zničiti. Vždyť pravili chytří páni politikové, když mají býti vyloučeni presbyteriáni a methodisti, tož i katolíci. Skutečností je, že naproti 2 neb 3 methodickým a 5 neb 6 presbyteriánským školám 50 katolických nic neznamená. Ohražují se proti tomu, činí útoky na katolické školy ne proto, že jsou katolické, nýbrž jen pro tu jejich dobrotu, jediné co vím, indiánům, tedy pro jejich dobro. Neznal jsem žádné dítě z katolické školy, které by na svoje rodiče neb řeč zapomnělo, žádné děvče, kteréž by se později ve vesnicích indiánských zkazilo. Avšak mnoho takových děvčat znal jsem z Carlisle a z jiných státních škol. Je-li někdo na světě, koho ne snad jako katolík obdivuji, jest to milosrdná sestra, a zdá se mi, že žádný američan, mlčím o katolíku, nevynaloží svoje peníze tak jako na podporu indiánských škol, kteréž byly vedeny od těchto šlechtných sester, které byly tak tuze státními úředníky indiánské správy pronásledovány.

Arnošt Rezler.

Důležitost veřejných a hromadných poutí církevních vzhledem na dobu přítomnou.

Napsal P. R. F. SOUKUP, kaplan v Staré Vodě na Moravě.

(Pokračování.)

Odpadnutím od Boha a jeho svaté církve přerváno jest pouto jednoty, jež víže katolický svět, jenž pak rozštěpen v strany sobě protivné, loučí se spolu i s pokojem a mírem i láskou, jež ono pouto upevňovala. A ohlédneme-li se blíže

po celém okršku zemském, nepřeháníme, řekneme-li, že podobá se za doby právě přítomné sopce, v jejíž hlubinách to stále jen vře a jež časem chrlic, pustoší země, města a ničí životy tisícův. A tento rozpor zevní jest plodem rozporu vnitřního; proti vnitřnímu duševnímu rozporu však nepostaví žádná moc vládní ni moudrost lidská pevných a trvalých hrází, neboť rozum připoutati k pravdě, vůli podříditi zákonu, držeti na uzdě city a řídití svědomí, krátce, dáti duchům lidským harmonický směr a sjednotiti je — to je možno jedině náboženství Bohem zjevenému, církvi Kristově, lásce katolické. Jedině tu lze naléztí jednotu duchů, vůle, srdcí, řeči, jednání, života.

V církvi Kristově jsou táž dogmata víry, tytéž zákony, táž příkázání, tytéž prostředky k posvěcení člověka, táž oběť pro všechny bez rozdílu, týž cíl, táž cesta. A tato jednota, tato síla sjednocující, tato láska katolická, jež v každém člověku uznává dítko Boží, bratra a sestru v Kristu, a dle této zásady také s nimi skutečně jedná — tato jednota je životem církve katolické. Tento život katolické církve je však v naší době ohrožován, často lstně a násilně napadán, a to pohříchu zhusta vlastními syny svaté církve katolické. Není-li tudíž dílem božské Prozřetelnosti, že celý svět katolický kupí se újeji a pevněji kol střediska své jednoty, kol hlavy církve Lva XIII., čím více nepřátelé se snaží od něho jej odtrhnouti, že s papežem pak biskupové, s biskupy kněží jako jeden muž dohromady stojí, v témž boji na život i na smrt všichni týmž směrem postupují, že věřící přísahají téže církvi oddanost a věrnost, při příležitosti ji osvědčující? Tuť právě hrají veřejné pouti svou úlohu — budí v katolíku církevní sebevědomí — sjednocují lid i kněze v témže smýšlení, k témuž cíli, k téže modlitbě i oběti, k témuž učení na týchž místech. Pouti sjednocují rovněž všechny stavy, národy v katolické lásce, činí lidi, kteří se dříve nikdy neviděli, známými, přátely, bratřími slovem i skutkem, pojí všechny s Bohem, počátkem to, střediskem a konečným cílem všech bytostí ve vzájemné lásce — tu pojí se srdce se srdcem mezi lidmi, a všechna srdce lidská pak pojí se s božským srdcem Ježíšovým, z něhož čerpá lidstvo totéž smýšlení, tytéž city, totéž nadšení pro tytéž zájmy, snahy, pro týž život — a tím vyvíjí se z poutí katolických láska, katolický život, jenž i srdce oněch poutá a poutati musí, kteří bez Boha, bez církve v opuštěnosti putují tímto údolím slz.

Hlavním a základním zlem doby právě přítomné je náboženský indiferentismus, který tvrdí, že Bůh se o lidi vůbec nestará, a proto lidstvo nemusí se starati o Boha a jeho náboženství. Veřejné a slavné pouti odmítají a odsuzují toto zlo, dokazují víru v nejvyšší panství Boží a v řízení světa, dokazují nutnost náboženství a shromažďují lidstvo pod praporem kříže, by usmířilo Boha a vyprosilo na něm milosti duševních i tělesných. Indifferentismus tvrdí, že náboženství a vyznání náboženské je jedno a staví na rovně náboženství božské s lidskými vynálezy, pravdu se lží. Pouti protestují však zcela otevřeně proti tomuto odporu v theorii a praxi, jsouť veřejným a slavným vyznáním jednoho a to božského náboženství Ježíše Krista před celým světem dle jeho svatých slov: »Budete mi svědkové v Jerusalemě a ve všem Judsku i Samařsku a až do posledních končin země.« Skutk. Apošt. 1, 8.

Není-li to, jakoby Duch Boží sám sta a tisíce poutníků jaksi vnitřním způsobem vyzýval a pudil, by všude bez ostychu, bez bázně lidské vyznávali náboženství Kristovo? Indifferentismus proklamoval svobodu kultu a svědomí, jakoby člověk byl pánem nad oběma, jakoby všechny kulty náboženské stejně pravdivy nebo stejně lživy, stejně dobré nebo stejně špatné, stejně nutné nebo stejně zbytečné, stejně užitečné nebo neúžitečné býti mohly.

Pouti potvrzují nutnost jediného kultu, neboť jimi se vzdává před celým světem čest Bohu Nejvyššímu, Vykupiteli Božímu, královně nebeské, andělům a svatým — pouti potvrzují jedno božské náboženství jako jedině pravé, nutné a spasitelné — kdežto každé jiné zavrhuje a účast kteroukoli na něm odsuzují. Kdo má zdravý rozum, může jen o tom přemýšleti, a kdo srdce, může pátrati po pravdě, a kdo čest v těle, nalezne ji.

Další základní zlo naší doby je racionalismus, jenž pohrdá vším nadpřirozeným, zázraky, proroctvími, mysteriemi, zjevením, milostí, svátostmi, obětí, vy-

kupitelským dílem Kristovým, církví Kristovou, jež ničeho nepřijímá, nežli co jeho rozum chápe. Ježíš Kristus je dle něho jen moudrým a dobrým člověkem, víra ponížení rozumu, křesťanský život klamáním sama sebe. Pouti však zjevují světu víru ve vše nadpřirozené, vše, čemu katolická církev učí. Poutníci vyznávají rozhodným způsobem: »Jediné božské náboženství je s to, spasiti pokleslé člověčenstvo«; a rationalismus, který nikoho ještě šťastným neučinil, ba spíše rozerval lidskou společnost, ukládá se opět ke spánku.

Dalším zlem naší doby je syn rationalismu: materialismus a sensualismus, kteréžto bludy snižují člověka k čistým bytostem smyslným. Klesát nauka jeho až v život zvířecí a hoví k své největší hanbě nejošklivějším neřestem. Či nedožili jsme se toho, že materialismus chtěl učiniti člověka zvířetem, a to na základě vědeckého badání, zvířetem nejošklivějším — opicí? »A člověk, když ve cti byl, nesrozuměl, přirovnán jest hovadům nemoudrým a učiněn jest podoběn jim.« Zalm 48, 13.

Nejsou-li to opět pouti, jež člověka povznášejí ze světa smyslného k nadsmyslnému, nadpřirozenému, nebeskému, věčnému, božskému, a učí ho tu hledati a nalézati svůj cíl, své štěstí a blaženost, učí ho odsuzovati zásady materialismu a sensualismu způsobem nejslavnějším?

A kdo by se odvážil postaviti se proti tomuto nadšení? Pořádajíť se ve Francii, Itálii, Belgii, Anglii, Americe poutí za poutí a jejich život je právě smrtí materialismu a sensualismu v oněch krajinách. Nemělo-li by to býti tak všude? Nezdá se, že Prozřetelnost božská právě tohoto prostředku užívá, chce-li se nad národem smilovati a jej zachrániti?

Dalším zlem doby naší a spolu základní neřestí je pýcha, jež pohrdá vším božským a lidskou autoritou, jež chce jen poroučeti, nikdy však poslouchati. Odtud pochází pohrdání svatou církví odtud odboj proti vrchnostem, odtud nesvornost mezi národy a národností — odtud roztržka všech údů lidské společnosti — odtud ona zkaženost ve všech vrstvách lidu. Pouti však jsou právě aktem veřejného pokání a pokory, uznáním autority Boží, autority cirkve, podrobení se netoliko zákonu víry, nýbrž i všemu, čeho na nás víra žádá, ať už je to ve směru duchovním či světským. Podnikají-li se pouti celým národem, jako je to právě ve Francii — je to velikolepá protestace celého národa proti revoluci a slavné zavržení její způsobem nejmocnějším a nejslavnějším.

Skutečným základním zlem a spolu příčina všeho neštěstí naší doby jest naturalismus. Tento blud vysvětluje si Boha jako neurčitou nejvyšší bytost a na přírodu se dívá jako na chrám tohoto neurčitého Boha, oddává se sentimentálním myšlenkám, domýšlivosti a pocitům toho druhu — to je jeho bohoslužba. Církví pohrdá. Vyznavači tohoto bludu nenavštěvují chrám Páně, nepřijímají svátosti — nemodlí se, nežijí život dítek Božích — musí býti proto nešťastní nyní i na věčnosti. Nejlepším lékem proti tomuto bludu jsou pouti, onyť vycházejí z nadpřirozeného a pohybují se v nadpřirozeném, ničíce tak celý naturalismus, vytlačující toto novověké pohanství, jež člověka zneuctívá a ničí, ze starého a lidstvo vysoce povznájejícího křesťanství.

Konečným základním zlem naší doby je domněnka, že světský stát jest jedinou vrchní autoritou a mocí zde na zemi, jemu že náleží neobmezené právo nade vším. Proto osobuje si také právo nad vyučováním a vychováním, nad náboženstvím, svědomím, svobodou, ctí, vlastnictvím člověka, právo nad církví Boží, s níž pak jedná jako se svou otrokyní, provádí zákonodárství, v němž hlavní úlohu hraje vlastní libovůle s kommunismem a socialismem, jež v jiných sice potlačuje, sám však zásady jejich v nejširším slova smyslu spolu s despotismem provádí.

Pouti proto protestují proti tomuto státnímu bohu a proklamují pravého Boha jako nejvyššího pána a krále králů, soudce a odplatitele, vládce neobmezeného a pravdu absolutní, dávající Bohu, což Božího jest, a císaři, co je císařovo — pouti vysílají tisícerými ústy nábožných účastníků prosebné modlitby za odvrácení toho největšího všech zel a snaží se pohnouti nebesa tímto veřejným pokáním k smilování.

K tomu se přidalo posléze zlo naší doby: spiknutí všech sekt a tajných spo-

večnosti proti království Božímu zde na zemi — proti katolické církvi s úmyslem zničit ji. A jest nám s politováním uznati, že jejich pekelné dílo už tak dalece se podařilo, že mají všechnu moc na zemi takřka v rukou. Církev, hledě k prostředkům pozemským, vydána jest jim pomalu v šanc — to uznává, to pocituje církev, proto chápe se pouti hromadných, by pohnula Všemohoucího ke splnění jeho zaslíbení: »Brány pekelné jí nepřemohou.« A jako společná modlitba celé církve nezůstala nikdy oslyšena, doufáme v Boha pevně, že táž svatá církev nalezne i v době tak vážné vyslyšení, a sice tím stkvělejšího, čím nemožnější zdá se její záchrana.

K praktickým základním zlům naší doby náleží lež a bezpráví — jež vniklo tak nestydatě ve všechny vrstvy lidské společnosti, že době naší vtisklo zvláště svou charakteristickou známku. Není pomalu více práva pro vládcy, národy, obce, rodiny, jednotlivce — jen na čem se moc ustanoví, bývá právem, a každý prostředek k němu je spravedlivý, a kde moc nevystačuje, tam jest lež a bezpráví nejvýbornějším prostředkem. Pouti volají však k Bohu pravdy a spravedlnosti za osvobození od tohoto zla, ode lži a bezpráví, pouti tuží se ke skále církve, jež je sloupem a utvrzením pravdy — pouit hledí usmířiti božskou pravdu a nekonečnou Spravedlnost — a běda krajinám i národům, kde tohoto prostředku se více nehledí nebo ho nelze už pro zlobu a násilí lidské užiti!

Z uvedených slov vysvitá, v jakém vztahu jsou pouti a pořádání pouti k theoretickým a praktickým bludům naší doby, jež lidskou společnost Bohu od-cizují, ji ničí a kazí, z uvedených slov vysvitá, jak nutno zvláště nyní, by panovníci, vlády a národové přimkli se k církvi, by Boha rozhněvaného usmířili a ku zkáze klonící se zemi zachránili.

(Pokračování.)

Pěstujme motivy náboženské.

Napsal Dr. IGN. STEINOCHR.

Dokončení.

Je potřeba stále na paměti míti, že nemožno zanedbávati působení na rozum a vůli duše lidské při vyučování náboženském pro přílišné snad vyvinování citů náboženských; neboť náboženství a vyznání víry jeví se ve všech mohutnostech člověka a nikoliv snad jen v citech a náladách jeho vnitřních. Avšak stejným právem nutno žádati, aby pro přílišné působení na rozum, pro přílišné a snad až zbytečně zevrubné vštěpování pravd náboženských v duši mladistvou různými definicemi dlouhými a nesrozumitelnými nebylo zapomínáno na city náboženské. Byla by to ovšem práce daleko lehčí, avšak svatou povinností učitele náboženství ve škole jest, nejen naučiti dítě »katechismu«, nýbrž naučiti ho »náboženství«, a dítě ze školy vycházející nesmí vstupovati v kolbiště životní ozbrojeno slovy katechismu na paměť naučenými, ale posilněno uvědoměním náboženským, nadšeno city náboženskými, se srdcem zušlechtěným naukami víry a mravů. Jest jisto, že tyto city náboženské, vložené v duši mladistvou, byť dlouhá léta zůstaly skryty v nitru jejím, přece někdy opět se objeví a často ve chvíli rozhodné mají veliký a mocný vliv na jednání člověka, udržujíce ho na cestě dobré aneb na pravou cestu uvádějce ho se sčestí, na něž zabloudil ve víru života.

Naproti tomu jak chladno, ba ledovo je v duši, jež nebyla v mládí svým ve škole hlavně při vyučování náboženském zahřívána milým teplem citů náboženských, jak prázdná jest duše, v jejíž úrodnou půdu nebylo zaseto těchto nežných květin, aby tam rostly a dařily se jako v ústraní tichém v životě člověka při péčích a starostech v hluku a šumu tohoto světa a něhou vzpomínky na dojemné chvíle hodin náboženských byly světlými okamžiky člověku v trudech a pracích jeho. Znalost katechismu a spousty jeho článků, definic a dogmatických podrobností záhy jako písmo na slunci vybledne a znenáhla během několika let vytratí se z duše lidské; vypadne litera, dojem a cit zůstává v duši stále.

Tak důležitým je tedy pro duši člověka a hlavně pro duši dítěte ve škole pěstování citů náboženských, a proto je stejné důležitosti, pečovat o vše, co snahu tuto podporuje, a odstraňovat vše, co jí překáží. Nutno doznati, že pěstování citů náboženských tou měrou, v jaké by to bylo nutným v poměru v působení na rozum i na svobodnou vůli dítěte, jest v naší škole a při nynějším stavu věcí velmi nesnadným. Řádné působení na cit dítěte vyžaduje dosti času nejen vypravováním a vývinem jednotlivých článků biblických, ale i jinými doklady, vzatyými z obecného života, a toho času se právě při hodinách náboženských velmi nedostává. Však přece, když nemožno získati času více, je potřebí počítati již s tímto faktem a uspořádati učivo náboženské dle toho. Podporou zde musí býti katechetovi osnova, která má dle toho býti minimální, má nutně vyžadovati jen věci nejpotřebnější a v ostatních ponechávati má katechetovi úplně volné pole pro rozvedení učiva a k užití naučených článků náboženských ve prospěch náboženských citů a působení jich na duši žákovu. Pak naučí se žáci v hodinách náboženských skutečně mnoho, totiž poznají hlavní a základní články důkladně a zevrubně a mohou býti pak i k víře své náležitě povzbuzeni a nejen v ní vyučeni, a nepoznají pak mnohých věcí, jichž nutně věděti netřeba, kterých jim důkladněji vložiti nemožno, a které zajisté brzy po odchodu svém ze školy zapomenou.

Je pravda, že nynější osnova náboženská jest v tomto ohledě volnější a ponechává katechetovi více volnosti k samostatnému působení — avšak poznáme ihned, že volnost tato jest úplně illusorní, pomyslíme-li jen na systém inspekci a zkoušek náboženských. Zde namnoze většinou žádá se jen slovo a nikoli věc. Katechetovi uložena povinnost dokázati, že vyhověl úplně osnově předepsané, že naučil katechismu a vstúpil slova jeho v mysl žáků, kteří mají nyní reprodukovati výsledky snahy této. Duše žákovy s věděním svým náboženským učiněna jest strojem, jenž v tomto rozhodném okamžiku inspekce nebo zkoušky náboženské uveden má býti v činnost. Neosvědčí-li se, selhala-li spolehlivost jeho, padá vina veškerá na katecheta a na působení i metodu jeho. Jak docela jinak mohl by si počínati katecheta při osnově minimální, když by dokázati mohl, že tyto základní pojmy, jež člověk nucen jest věděti a věřiti, zná dokonale a dopodrobna mládež jeho péči svěřená, a pak na tomto základě vyšínouti se mohl na půdu svoji, samostatnou, a na poli své vlastní individuální metody dokázati mohl, co s mládeží svěřenou vykonal, na základě methodicky kladených a paedagogicky správných otázek odpověďmi samotných žáků dovodil, jaké símě zasel v duši jejich a jak vyklíčilo a zapustilo kořeny v úrodné půdě mladistvé duše dětské. Vždyť, klade-li se ve škole váha nejen na vyučování, ale i na výchovu dítěte, zde katecheta má podati účast svoji na práci této, a tím zároveň důkaz, že prací jeho bylo nejen naučiti článkům víry a mravů, ale i směřovati k tomu, aby duše dětská prochnuta byla články těmito, aby byla povzbuzena k zachovávaní jich, jsouc proniknuta uvědoměním náboženským. To sotva jest možným na škole naší, kdy katecheta musí býti připraven, že žádá se dopodrobna a do nejzevrubnějších podrobností věc, o níž mnohdy před půl rokem, ano i dříve bylo mládeži vykládáno. Jest zajisté vřelým přáním všech, jimž neleží tak na srdci přesné vyplnění předepsané osnovy, jako spíše zúšlechtění a pravé vychování duší mladistvých, aby při řádném působení na rozum a vůli nebylo zapomínáno na cit, jednu z hlavních pomůcek k poznání a konání dobra. Nutno opakovati, že působení na cit není pokládáno za věc hlavní a za přední povinnost v působení katechetském, avšak druhým extrémem bylo by, působení toto vypouštěti z práce katechetovy. Necht ponechá se v učivu náboženském dostatečné volnosti ve věcech méně důležitých, necht katecheta může použiti působení svého na duše mládeže a necht při inspekci podá se mu i příležitost, aby dal důkazy práce svojí, a necht, když zjevně je podá, důkazy tyto jsou skutečně doznány.

Veliká jest důležitost těchto zásad zvláště za našich dnů, kdy přesvědčení náboženské třeba stavěti na pevné základy, na pevnější podklad, nežli jsou jednotlivé věty katechismu, a proto jeví se nutností, použiti všech prostředků, jež budi uvědomění a přesvědčení náboženské a posilují jej. Jsou-li mocnou posilou city náboženské, nutno nezanedbávati jich, ale vhodně a v přiměřené ovšem míře užívati jich v katechetickém vyučování školním.

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Páter při této příležitosti pověděl, že r. 1644 bude zatmění slunce a naznačil, jak ve které části země se projeví. Všichni z rady radostně obdivovali se rozumu cizincovu, a vojevůdce, strýc to nápotomního císaře, lichotivými slovy pochvaloval jeho plíi.

Asi za měsíc po obsazení Pekinku ustrojili vítězové pohřeb předešlému císaři a první císařovně. Tato na radu manželovu skončila provazem, kdežto ostatní tři císařovny toho neučinivše, prodány jsou za otrokyně. Pohřební průvod konán byl s nemalými počty zemřelému. Ač do císařské hrobky nešťastníka nepoložili, přece neupfeli mu po smrti místa mezi syny císařské rodiny. Znamenitým stal se rozkaz tatarský, že všichni úřadové zesnulého, pokud členové přečkali boje, musili se dostaviti do jednoho k pohřbu a nad jeho hrobem jeden po druhém plakati, ať chtěl nebo nechtěl. Ukázali tu Tataři více lidského citu pro neštěstí císaře než vlastní Číňané. A tito dříve ve své nadutosti k oněm posměšně se chovali a za psy a divou zvěř je měli

Nejstarší syn císařův dlouho se ukrýval, ba i sloužil, konečně však přece poznán a k doživotnímu žaláři odsouzen byl. Však horká jeho krev, těžce nesouc ponížení, konečně přivedla ho na popraviště. Umřel se 40 svého rodu, aby prý bez průvodu neodešel na onen svět. Podobně přihodilo se nejmladšímu princovi. Toho vlastní jeho děd¹⁾ zradil, aby u nové dynastie oblíby došel.

IX. kapitola: O nové rodině panovníčů a králi koreanském.

Tataři, dříve jen bojovníci a rybáři, od té doby, co dobyli čínské říše, oddali se s velikou chutí studiu a pracem hvězdářským. Ký div tedy, že P. Adam u nich mnoho platil! Zvláště strýc císařův, s neobyčejnou láskou k němu se nakloniv, častěji ho navštěvoval. Trpělivě vyslyšal zprávy o časovém sdružení jednotlivých skupin nebeských těles, v noci s Adamem je opět a opět pozoruje. Sám rád duchovnímu o různých záležitostech vyprávěl, nejraději, že prý rod jeho je nebeského původu. To je tak:

Více než před desíti lidskými věky sestoupili tři nebeské dívky, my bychom řekly s pohany: dryady či nereidky, z nadpozemských bytů do jisté řeky koupat se. Sluly Angela, Changula, Faecula. Tiché vlnky mohutného proudu náhlým vzdušným vyhodily na břeh květinu s korálovitým plodem.²⁾ Neznámo, odkud do vod přišla. Květina usadila se v záhybu Faeculy, jež ji zachytila a požila. Tím stala se matkou. Družky její vrátily se do nebe, ona zůstala na zemi, až synu život dala. Odkojivši ho, donesla dítě na ostrov uprostřed řeky, poroučejíc jemu, aby zůstalo nepohnutě na místě, že vychovatel co nejdříve se dostaví. V tom zmizela, vracejíc se do původního sídla. Jak předpověděla, stalo se. Z hochy vyrostl statný muž neobyčejné síly a štěstí. Jeho potomstvo vládlo nade všemi tuzemci kolem do široka. Až v pátém pokolení poddaní se proti rodu nebeského syna pozvedli a všechny členy zavraždili na jediného, jenž doufal zachrániti se útekem. Však námahou i hladem tak zemřel, že usednuv, očekával blížící se pronásledovníky a smrt. Z rozkazu božské prozřetelnosti, aby nebyl poznán a chycen, přilétnuvši straka usedla na jeho hlavu. Nepřátelé v domněnce, že je to pařez a ne člověk, přejeli schváceného. (Proto potomstvo jeho straky chránilo a hnězdící nevyhánělo, ale krmilo.) Zachráněncem byl otcem praděda nynějšího císaře, jenž (praděd) vládl v Mandžursku (Mandču) a jmenoval se Tien-cum. Z jeho čtyř synů Tsong-te nastoupil vládu. Přivyknuv svůj národ lidskosti, věrnosti a spravedlnosti, ač měl vojska sotva 8000 mužů, udatně bojoval s Číňany a sousedními kmeny,

¹⁾ Patrně se strany matky.

²⁾ V textu: Vesicaria cum fructu suo corallino — květina léčivá, o níž zmiňuje se již Plinius.

že konečně tyto podmaniv, mocí tak narostl, až v nebeské říši v synu svém na trůn zasedl.

Bylo s podivením, jak tito Tataři, prve nevzdělaní a hrubí, uchytli se veřejných věcí. Úřady zastávaly tak chytře a vážně, jakoby uprostřed státníků vychováni a jim od malíčka předurčení byli. Bylo-li třeba, trvali dnem i nocí v úředních místnostech, s nevypravitelnou trpělivostí a odvážností malé zástupy hnaly se na nejdelší vojenskou výpravu — krátce, Bůh na nich ukazoval, že člověku nikdy náklonnosti k dobrému se nenedostává. Vzorem svítil panující rod, zejména známý nám vojevůdce, strýc vladařův. Onť zajisté po smrti otcově i bratrově dle rodových zvyků jako nejstarší mohl se povýšiti na panovníka — a vloh i udatenství s vážností se ne nedostávalo — ale že otec určil za nástupce svého miláčka, nejmladšího, ustoupil, ač měl 8 synův. Když potom jeden z těchto veřejně proto otce potupil, nastupoval s podivuhodnou neústupností na jeho smrt, a že císař nesvolil, dal syna mezi vojskem ukrutně zbičovat, dceři zase, poněvadž s bratrem držela, poručil chřpím protáhnouti zlatý prsten, aby tak na svou panstvíctví do smrti měla památku.

A právě on i se syny svými přituliv se k Adamovi, mnoho přispěl dobré pověsti Evropanů a záležitostem víry. Vodíval do dílny Jesuitovy nejvznešenější národovce, výslovně vícekrátě podotýkaje, že dlužno ctíti muže, jenž jsa božským vyvolencem, zná každou hvězdičku na nebi i její běh, a že takovému i na zemi nic skryto není. Pohnul také císaře, že nakázal, aby do mramorové desky slova vtesány byly zásluhy Schallovy, a deska zasazena u dveří křesťanského kostela. »Nikdo nediví se,« pravil panovník, »že zvlášt uctívám toho muže. Vždyť v tůž čas, co nebe mi udělilo hodnost císařskou, poslalo mi spolu dobrého cizince, jenž kalendář upravil a souhvězdí výborně zná — myslím s důvodem, že s nebe přišel.«

(Pokračování.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Na říšské radě došlo ke srážce mezi **českými poslanci a vládou**, která zjevně straní proudům německo-nacionálním. Dr. Koerber totiž žádal, aby pilné návrhy byly odvolány, by se mohlo jednati o rozpočtu. Ale čeští poslanci pojednali dne 23. října o brutálním řádění německých výletníků v Litovli (dr. Koerber snažil se ve své řeči vylíčiti tuto věc jako malichernou) a podali pilný návrh na zrušení erárních mýt, což bylo celou sněmovnou znova přijato. Dále bylo jednáno (24. října) o pilném návrhu na zmírnění tísňe, povstale nouzí o práci, při čemž dr. Koerber pravil, že učiní, co jen bude možného. Nežli odejel 25. října min. předseda do Jedlové v Uhrách k císaři, dal prohlásiti v oddaných sobě časopisech, že odstoupí, nebude-li brzy zahájeno rokování o rozpočtu. A ejhle, německé strany odvolaly ihned své návrhy (také Wolf v příčině stěhování se kongregací z Francie do Rakouska) a pomohly min. Koerbovi k vítězství. Dr. Koerber v Pešti rokoval s min. Szélléem, který ho ujistil, že jeho za-

hajovací ostrá slova proti Uhrám nebyla tak ostře míněna.

Dne 25. října zahájeno rokování **o rozpočtu**. Po řeči posl. Finka (jenž stěžoval si na nedostatečnou péči vlády zemědělským vrstvám) prohlásil ryt. Jaworski, že Poláci budou vládu podporovati a k brzkému vyřízení rozpočtu pracovati. Dne 29. října promluvili posl. Pogačnik, Lupul a Pernerstorfer (velebil sociální demokracii), Kathrein, Zázvorka, Derschatta, Ferjančič, Steinwender a hr. Sylva-Taroucca, jenž pravil, že konservativní čeští velkostatkáři budou vládu podporovati, aby rozpočet byl přijat.

Dne 30. října promluvil **dr. Kra- mář** pernou filipiku proti vládě, řka: »Nevěříme ve vážnost vlády, neboť vidíme ji bez armády. Nacházíme se ve vleklé krisi parlamentní i státní. Zde stačí útok jediné strany, aby sněmovna byla na hromadě. Vláda podceňuje hnutí »Pryč od Říma«; očekávati, že hnutí to zanikne, je lehkomyšlností, ba proviněním proti státu. Vláda nemá

odvahy, aby to nazvala nebezpečím pro stát, A proto císařský státní zástupce tuto vládu musí pohnati k zodpovědnosti. Vždyť posl. Prade pravil: Vše německá myšlenka jest vlastnictvím všeho německého lidu . . . Všeněmci chtějí učiniti z Rakouska samostatného stát hodnoty Bavorska a Saska . . . Vládě jsou německé strany sympatické, protože přinášejí program německého státního jazyka. Ale to značí boj bez konce. Ale nemožno je, aby dva německé státy vedle sebe žily. Rakousko by musilo podlehnouti. Cícceme to, co mají Poláci a Italové. Za svou čest vše nasadíme.

V podobném smyslu promluvil též **dr. Žáček**. Ministerský předseda šl. Koerber odpověděl podrážděně za velikého souhlasu německých poslancův. A kde jaký německo-židovský novinář, mezi 30. říjnem a 3. listopadem, chrlil na Čechy jed a házel blátem . . . Ministr dr. Rezek do sněmovny nevkrčil, na důkaz, že s jednáním dr. Koebra nesouhlasí.

Brněnský žid advokát **dr. Fischl** vydal spis »o rakouském právu jazykovém«, kde radí k zavedení úřední němčiny.

Při zahájení **sněmu uher-ského** (dne 26 října) předložila vláda mnoho návrhů na zlepšení hospodářských a sociálních předloh, zejména reformu správní zodpovědnost úřednictva, opravu bernictví, zlacnění dopravy lodní a železniční. Ale o spravedlivém vyrovnání s Rakouskem se nemluví.

Mnohé německé listy soustavně radí, aby se Německo přátelsky hledělo chovati k Francii, Itálii a zemím románským vůbec, neboť jen tak (prý) uskuteční se všeobecné přání germánské, aby německý císař byl zároveň »císařem římským«. A nynější Francie jest německým plánům dosti nakloněna. Ale spoň podnikavost německých bankéřů na př. při stavbě dráh v Malé Asii) jest v Paříži účinně podporována.

* * *

Sensaci způsobil v **Německu** po šest dní novinami kolportovaný výrok císaře Viléma: »Nebude-li lze ujednati žádnych obchodních smluv, pak to vše rozbiji.« Teprve nyní se výrok ten popírá.

V **Srbsku** odpověděla skupština na trůnní řeč adressou, kde se děkuje králi za mužnou odhodlanost, s kterou vyvedl zemi ze škodlivého ústavního provisoria, a vyslovuje se uspokojení nad příznivými poměry vzhledem k Rusku, Rakousko-Uhersku a Černé Hoře; dále se vyslovuje politování nad jednáním turecké vlády, jež nezaručila lépe bezpečnost osoby a majetku v Starém Srbsku. Styky Srbska s Černou Horou a Bulharskem jsou nyní velmi přátelské, což Maďary i vídeňské židy velice popuzuje.

V **Anglii** jsou neutěšené chvíle. Jednak je to strach z americké soutěže, jednak hněv a zármutek z nově utrpených porážek (dne 30. října padl plukovník Benson); Botha a Delarey sbory lorda Kitchenera stále napadají. Mezitím v severoamerické Kanadě (anglické) bouří se 2 miliony Francouzů, volajíce: Odrhněme se od Anglie! Při tom se praví, že král trpí rakovinou v krku, a že se ani korunovace nedožije. Musí zalézati Angličanům již za nehty, když na př. »Times« navrhují, aby Anglie hledala spojenství s R u s k e m!

Ve **Francii** vláda Waldeck-Rousseauova udržuje se u vesla nyní pomocí — Mélineovců a jedná tak proti radikálním a socialistickým svým zásadám. Proti Turecku posláno několik obrněnců, by sultán otázku pobřeží v Cařihradě příznivě skoncoval.

V **Rusku** koná se mezinárodní výstava krojů v Petrohradě. Ruští generálové projíždějí Turkestan, hledají cestu k Perskému zálivu, putují do Mandžurska, kde sesilují posice proti možnému novému povstání boxerů, — a dělají politiku i v novinách.

❖ ❖ ❖ ❖ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❖ ❖ ❖ ❖

Sbor professorský theologické fakulty při c. k. české universitě v Praze přepisem ze dne 26. října 1901 č. j. 34. žádá, aby uveřejněno bylo

v »Obraně« prohlášení, že to, co jest ve 20. čísle »Obrany« ze dne 20. října r. 1901 pod heslem: Nedostatečná výbava theologů semináře — psáno, není

nikterak míněno o c. k. české theologické fakultě v Praze. Dr. Jaroslav Sedláček, t. č. děkan.

V Národním divadle dávají se během pěti neděl tři hry z němčiny přeložené, a to »Flachsmann vyclovatel« (kus, který učitelstvo celkem nelibě přijalo), »Král Harlekýn« (od R. Lothara, židovského redaktora vídeňského listu »Waage«, kde posměch tropí se z moci královské, kde se představují držitelé žezla vládního jako tyrané, nepravostníci a blbci) a »Hanička«, kde vedle poetických momentů je mnoho přebrané a nepřirozené mystiky, děsu a citátů z Písma. A nyní se ohlašuje nový přeložený kus! Při tom paní Hanna Kvapilová vrátivši českým autorům role, jež hrála, a uveřejnivši v novinách britkou polemiku proti »Máji«, jež se ohradil proti tomu, aby původní literatura naše byla tak zanedbávána, ukázala, že není přeče vše v domě dramatických umělců na nábreží v náležitém a žádoucím pořádku.

Agrární anketa v Čechách sestavila požadavky českého zemědělského stavu v díle, jež má 1100 stránek; ve spise podává se přehled o zadluženosti našich rolníků, o tržních cenách atd. Je z toho viděti, jaká tíseň panuje na našem venkově. Ale zdali příslušné kruhy spis proctou — a proctou-li, zdali radami navrženými budou se řídit?

Akcionářský pivovar na Smíchově prodal loni 478.000 hl. piva. Z čistého zisku 1,021.299 K obdržel správní rada 7.200 K, vrchní sládek 30.639 K, akcionáři 5 proc. dividendy a 35 procent superdividendy, správní rada ještě 107.215 K. Mimo plzeňský měšťanský pivovar patří smíchovský akc. pivovar mezi nejlepší podniky naše.

Školní děti z **Kladna** do Motyčína a Kročehlav chodící musí býti vedeny do svých domovů strážníky, protože se dopouštěly po cestě různých neplech (na př. kouřily, kamením házely, kradly, necudnosti tropily). Strážníky opatřila místní školní rada Motyčínská.

Co stojí nyní **mír v Evropě**. Dle statistiky stál loňský rok 1900 následující sumy: Rusko 1291 milionů franků, Německo 969 milionů Francií

978 mil., Rak.-Uhersko 478 mil., Itálii 380 mil., Španělsko 171 mil., Švédsko-Norvéžsko 108 mil., Anglie vydala na vojsko 1810 mil. Celkem tedy — 6.711,653.500 franků. A počítáme-li k tomu úroky z dluhů (pro války většinou učiněných), vidíme částku: 11.707,653.100 franků, což činí polovici všech příjmů států evropských. A pak nemá Amerika nad Evropou vítěziti, pak nemá lid víc a více chudnouti! A co dělají vladaři?

Jókaiova kletba. Moric Jókai, známý židovsko-maďarský romanopisec, oženil se před lety s židovskou herečkou velmi mladistvou, načež dcera jeho, Rosa z Feszti, na něho zanevřela. O dušičkách právě minulých roztrhala na hrobě první ženy Jókaiovy stuhu věnce v domněle, že byly tam položeny od druhé ženy Jókaiovy. Když se to dověděl Jókai, prohlásil pak v novinách velikou kletbu na ty, kdož to spáchali. A když bylo dokázáno, že to vlastní dcera způsobila, zarazil se, kletbu odvolává, a jen potrestání »úřadní« žádaje. Orientálské Maďarsko!

V jistém kostele pražském bývá nedělní mše sv., před polednem sloužená, velice navštěvována. Trochu zaráží, což si však jistá část obecnstva tuze chválí, že mezi slokami nábožné písně preluduje varhaník nápěvy různých světských písní, z operních arií a pod., tak že se lehce pozná tu úryvek ze Smetanovy »Prodané nevěsty«, tu zase popěvek z Gounoda, Verdiho i Mascagniho. Snad by stačilo upozornění z příslušného úřadu farního.

Při svatbách v Praze nebýval nikdy zvláštní pořádek a tím méně pobožnost v kostele. Ale v posledním čase rozmohly se způsoby, které přímo znesvěčují chrámové místnosti. Zvědavé slečinky i starší paničky tlačí se, na lavice si vystupují, hovoří, smějí se i hlasitě, otáčejí se k oltáři na delší dobu zády a t. d. Je-li sloužena při oddavkách mše sv., nedávají dámy pozor, ale chovají se jako v divadle nebo na ulici. Ba v divadle by se při otevřeně scéně nesměly tak nezpůsobně chovati, hned by se začalo syčeti, až by dámy ustaly. Ale v našich farních kostelech není, kdo by

rušení náboženských obřadů pokáral a zamezil.

Daní platí království České celkem 400 mill. korun čili 29 procent všech říšských daní. Z toho připadá na daně přímé 65 mil. korun (13 mil. daň z příjmů a rentová, 14 mil. daň domovní, 18 mil. daň pozemková a 20 mil. daň výdělková), na daně nepřímé (spotřební) připadá 232 mil. korun (a sice: 35 mil. cla, kolky a poplatky 42 mil., tabák 55 mil., potravní daň 100 mil.). Daně zemské a přírážky obnášejí 103 mil. korun.

*

Baron **Šlechta ze Všehrd** podal všem poslaneckým klubům spis, ve kterém žaluje na vládu, že podporuje nepřímo i přímo nepřístojnosti ve vyřizování agendy při žádostech o šlechtictví že nechává zakupovati si šlechtictví za politické ohledy a peněžní dary. Spis ten způsobil sensaci a proto se — celá věc hledí ututlati.

Proti automatům s cukrovinkami na drahách zakročilo ministerstvo železniční v Prusku, neboť

se ukázalo, že mládež na nádražích, ulicích a veřejných místech automatickými prodeji je sváděna k mlsání a marnotratnosti. Bylo dokázáno, že děti braly doma peníze, ba i zboží odcizovaly, aby si opatřily peníze na různé mlisky z automatů. Dále svádějí automaty k podvodu, neboť falešné peníze nebo věci téhož tvaru a tíhy do automatu vhozené tutéž službu prokazují jako peníze pravé. Ministerstvo nařídilo tedy ředitelstvím drah, aby prodej cukrovinek pomocí automatů byl omezen a po vypršení lhůty nájemné aby byly automaty podobné vůbec odstraněny. — Kdo se ujme podobné věci u nás? U nás může mládež veřejně kouřiti, do hostinců a kaváren choditi, dopisnicemi a obrázky nemravnými mysl svou kaziti — všechny hlasy výstražné jsou posud marny. Ministerstva naše ovšem »lapáliemi« podobnými nemožno se obírat, neboť musí pozorovati, ovšem ne řešiti, jenom věci, velké politiky se týkající. A proto u nás ve veřejnosti každý již skoro dělá si co chce, ať to prospívá nebo škodí, jen »když nepoškozuje německý ráz« této říše.

K UMĚLÉMU

doporučuje se

restaurování starých obrazů * Klárův atelier

~~~~~ na Král. Vyšehradě č. p. 59, proti radnici. ~~~~~

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue, Seš. 3. roč. III. red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba. (Bohatý obsah a krásné obrazy.) Měsíční vydání pod názvem **České Květy**. 3 K čtvrtletně.

Homiletická knihovna. Pořádá Fr. B. Vaněk. Svazek I. Sešit 1.: K. Antoniewicz, S. J. Missijní kázání. Z polského přeložil V. M. Skalský. Cena seš. 50 h. Vitáme tuto novousbírku, obsahující kázání Antoniewiczze »O posledních věcech člověka«. Je to řada missijních řečí, které nejen obsahem svým, ale i vzletem, individuálními obraty, a zvláště důslednou, neohroženou otevřeností vyniká.

Alétheia, č. 8. Redaktor Dr. Vondruška.

Věstník kat. duchovenstva, č. 3., red. ThC. J. Pauly.

V srdci naší Moravy sepsal Jan Nečas v Kroměříži.

Lidové Listy. Roč. 1., čís. 8. Předplácí se při objednání aspoň 6 výtisků 3 K ročně. Vydavatel a zodpovědný redaktor P. Emil Dlouhý-Pokorný,

Anděl Strážný, č. 3. s přílohou hudební.

Náš Domov, vydavatel a red. J. Vévoda v Olomouci, č. 21.

Časopis kat. duchovenstva, č. 9.

Škola bož. Srdce Páně, redaktor dr. P. Vychodil, číslo 11.

Právní rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Sepsal ThC. Jan Pauly. Nákladem Věstníku katol. duchovenstva. Sešit 2.

Zábavy večerní, č. 5., roč. 22. Red. E. Žák. — Julie Lavergneová: Pět povídek. — Z franciny přeložil J. Kosina.

Knihovna našeho lidu: Sv. Hostýn, román od Kr. Nováka.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

Vyrovňají se katolíci protestantismu ve vzdělanosti?

I.

K. Epochální vítězství Němců r. 1866 a 1870 naplnila mnohé německé vzdělance a po nich i nevzdělance pyšným sebevědomím, že německý, většinou protestantský národ v povšechné vzdělanosti stojí výše, nežli katolíci. Poukazují především na to, že katolické říše hynou a protestantské: Německo, Anglicko a Severní státy americké vzrůstají. Kdyby důvod tento všeobecně byl platný, pak by v Evropě Rusko a v Asii Čína stály ve vzdělanosti nejvýše. Že katolíci jsou pozadu za protestanty v ohledě duševním, politickém a hospodářském, stalo se dnes nejrozšířenějším článkem víry mezi Němci. Světový žurnál Frankf. Ztg.* snesla pro to všechny možné důvody, z nichž tuto hlavní uvádíme. Máme za to, že se touto statí zavděčíme těm, kdož v obcích nábožensky smíšených příležitostně přednášky o povšechné osvětě konají.

— Není prý to náhodou, — dí jmenovaný list — že skoro všichni velcí myslitelé a básníci Německa od doby reformace byli protestanty a že i počet velikých učenců, vynálezců a odkryvatelů v Evropě a v Americe v posledních stoletích na straně protestantské značně větší byl, nežli na katolické. V radě národů od drahé již doby moci protestantské a nikoliv katolické vedou hlavní slovo. Kam pšsné provádění katolického principu a autority v životě národů a říši vede, je prý nejlíp viděti na Itálii a Rakousku a ještě nápadněji na Španělsku a Portugalsku a neméně též na jižních státech amerických, které jsou katolické naproti severoamerickým protestantským. To prý je z toho, že pšsně katolický učenec je vázán na rozsudek církve. Dospěje-li ve svých badáních k výsledku jinému, než jak církev učí, musí buďto rozpadnouti se se svou církví, anebo se svým přesvědčením. Dospěje-li katolický dějepisec na základě studií k tomu, že apoštol Petr v Římě nikdy nepobyl a že tudíž papežův primat na přítomnost Petrovu stavěti nelze; že papež a církevní sněmy ve mnohých věcech neomylnými nebyly; že katolické řády člověčenstvu více byly ke škodě, nežli k užtku; že reformace byla oprávněna atd. nesmí tomuto přesvědčení dáti výrazu, nechce-li se svou církví přijíti do sporu. Jakou pak cenu míti mohou badání katolického učence, musí-li vždy jen kráčet po staré, vyšlapané cestě, nesmí-li nové myšlenky idea a stanoviska uplatňovati. A jako je to v dějinách, tak je to i ve filosofii, přírodovědě a vůbec ve všech vědeckých odborech.

Němec ve »Fr. Ztg.« ve svém sebevědomí naprosto zapomněl, podívati se za nedaleký Rýn do katolické Francie, kteráž co do vzdělanosti ve všech směrech Německu může se nejen vyrovnati, nýbrž i chlubiti se může, že více jak jedno století bývala učitelkou Německa.

Zde musí především býti zjištěno, že ku podlomení autority církve — již dle předpovědění Kristova: ven ze škol vyzenou vás, všecko zlé o vás lhouce atd. — spojily se na světě všechny mocnosti, čehož následkem byl násilný rozvrat v katolických říších, revoluce, jež dnes ještě v katolických zemích Evropy a Ameriky zhoubně působí. Je známo, že rozvrat ten do nich zanášen byl a dosud jest ze zemí protestantských, čehož nejkřiklavějším dokladem je ubohá naše říše. Všecky mocnosti spojily se proti katolické církvi a důsledně i proti katolickým říším, aby zpravdily uvedená slova Kristova. Avšak církev vzdor tomu všemu stále se sílí, dělá pokroky a ona jediná podniká s výsledkem veliký boj s rozvratnými živly. Boj tento daleko ještě dobojován není, pak teprve ukáže se, prospívá-li princip autority katol. církve všeobecnému dobru a pokroku člověčenstva. To všeobecné faktum již od několika století lze pozorovati, že vzpoura a revoluce do říší katolických zanášena je ze zemí protestantských a to nejen v Evropě ale i v Americe.

Že skoro všichni velicí básníci v Německu od reformace byli protestanty, to připouštíme, musí ale též býti doznáno, že reformace v Německu způsobila takovou spoustu, že z Německa za celá dvě století nevyšel ani jediný větší myslitel a básník a že Němci po tolik století chodili do školy do Itálie, Francie a do Španěl. Že konečně za pokojnějších časů i v Německu slavní mužové se rodili, je něco přirozeného. Tak se to děje přece všude — i v Rusku, z jehož nejnovější literatury Němci dnes pilně čerpají.

Bedřich, zvaný Veliký, obklopoval se francouzskými učenci a básníky, on sám mluvil správněji francouzsky nežli německy. Katolických učenců bylo by v Německu zajisté více, kdyby protestantské vlády je neodstrkovaly. Nedávno byla slavena památka stoletých narozenin Jana Müllera, jednoho z největších učenců posledního století, který to ale v Německu nepřivedl ani na řádného profesora, proto že byl katolíkem. V odborech, jež na státní pokladně nezávisí, katolíci protestantům se vyrovnávají, je to hlavně ve vědě lékařské a právnické. V ohledě pak politickém, národohospodářském a parlamentárním katolíci protestanty dokonce předstihují.

A což teprve umění! Až na Richarda Wagnera největší skladatelé jsou katolíci, taktéž i malíři a stavitelé. Itálie, Francie a Španělsko jsou do dneška školami německých malířův a stavitelů. Musí též připomenouti se, že protestantské vlády na konci 18. století katolíky o nejkrásnější památky křesťanského umění oloupily. Jmenní katolickým kostelům a fěholím v Německu konfiskacemi odňaté páčí se na miliardy. Až do oloupení Rakouska o Slezko bylo Prusko říší velmi chudičkou, teprv nabytím Slezska, Westfálska a Porýnska Prusko vyšinulo se k moci. Připojením těchto zemí Prusko nabylo velmi rozsáhlých uhelných dolů, což vysvítá z počtu horníků, jichž Francie má 160.000, Rakousko 110.000 a Německo 450.000. Kde tolik uhlí je, tam je veliký průmyslový rozvoj. Je sice pravda, že v poslední době i v Německu bylo učiněno mnoho vynálezů ve strojnictví a v průmyslu, musí se však uznati, že parní šroub německým vynálezem není. První parní stroj byl postaven ve Francii. Jsou země, jež ke světovému průmyslu jsou jako stvořeny, takovou je Anglie. Anglie na svém ostrově je chráněna před výbojností sousedů, zde mohli lidé ve staletém pokoji všechny své síly stejnoměrně rozvíjati. Mohli na svých lodích vpády činiti do všech zemí a jejich poklady se obohacovati, aniž by sami vpádu odjinud měli se co obávi. Nesmírné bohatství v uhlí a v železe položilo základ ku světové moci Anglicka. Ale kterak říše ta své přemoci využívá, lze názorně poznati na Indii a teď ve válce v jižní Africe. Vynakládá posledního vojáka a poslední libru sterlingu na vyrvání zlatonosných a diamantových polí Boerům. Z toho zajisté pozná se velikost a vzdělanost každé říše, k jakému blahobytu podmaněné národy přivádí. Irové, Indové a teď Boerové zůstanou věčnou skvrnou v dějinách bohaté, protestantské Anglie.

(Dokončení.)

K reformě theologického studia.

Píše JOSEF ŠIMON.

Pokračování.

Dále přednášejí *) na fakultě filosofické v oboru historickém a geografickém: Ř. prof. dr. Goll (dějiny XV. a XVI. stol. třikrát týdně), soukr. doc. dr. Bidlo (dějiny národů slovanských v přehledu, část I. 2 hod.), soukr. doc. dr. Šusta (sociální dějiny Anglie, 2 hod.), ř. prof. dr. Kalousek (dějiny české od nastoupení krále Ladislava 1453 třikrát týdně, děje ústavy v Čechách a na Moravě od r. 1526, dvakrát týdně), soukr. doc. dr. Novotný (dějiny hnutí husitského dvakrát týdně), soukromý docent dr. Píč, supl. a soukromý doc. dr. Pekař (dějiny rakouské I. třikrát týdně, dějiny rakouské v XIX. stol. dvakrát týdně), supl. a soukr. doc. dr. Fridrich (encyklopaedie pomocných věd historických pětkrát týdně), ř. prof. dr. Palacký (národopis Evropy, třikrát týdně, Alpy po stránce přírodní a anthropogeografické dvakrát týdně a zoogeografické rozdělení země (publice) jednou týdně), ř. prof. dr. Hostinský (stavitelství starého věku třikrát týdně), mř. prof. dr. Niederle (slovanské starožitnosti historické I., původ a počátky národa slovanského čtyřikrát týdně), tit. prof. soukr. doc. dr. Zíbrt (dějiny pověry za středověku 2 hod.), soukr. doc. dr. Chytil (dobu pozdní gotiky a ranní renaissance 1 hod. týdně, Valasquez a Murillo 1 hod. týdně), soukr. doc. dr. Matějka (Raffael a Michelangelo 1 hod. týdně, malířství 1 hod. týdně).

V oboru filologie, literatury a linguistiky (na fakultě filosofické) jest devět řádných profesorů, tři mimořádní a šest docentů. Přednášejí: dv. r. ř. prof. dr. Kvíčala (srovnávací historii řecké a římské literatury a výklad vybraných částí z literárních památek řeckých a římských pětkrát týdně), ř. prof. dr. Král (státní zřízení římské čtyřikrát týdně, výklad Plautových Menaechmů (publice) jednou týdně), ř. prof. dr. R. Novák (dějiny římského básnictví lyrického a výklad vybraných básní Catullovy a Silv. Statiovy čtyřikrát týdně, o stycích makedonských s obcí athenskou za doby Demosthenovy jednou týdně), soukr. doc. dr. Vysoký (řecké starožitnosti soukromé dvakrát týdně), soukr. doc. dr. Groh (Platonův život a spisy 2 hod. týdně), dv. r. prof. dr. Gebauer (vybrané části české literatury doby starší dvakrát týdně), mř. prof. dr. Polívka (slovo v jazycích slovanských třikrát týdně, písemnictví ruské v 2. pol. XVIII. stol. dvakrát týdně), mř. prof. dr. Pastrnek (mluvnice jazyka slovenského třikrát týdně, dějiny starého písemnictví slovanského dvakrát týdně), soukr. doc. dr. Máchal (českou literaturu od 1880—1900 dvakrát týdně), soukr. doc. dr. Vlček (od husitství k humanismu třikrát týdně, byronství v české poesii jednou týdně), ř. prof. dr. Jarník (historickou mluvnici jazyka francouzského II., tvarosloví třikrát týdně, dějiny starofranc. básnictví epického dvakrát týdně), soukr. doc. dr. Mohl (starofrancouzská mluvnice s výkladem textů 2 hod.), ř. prof. dr. Murek (historii literatury německé doby staré třikrát týdně, historickou mluvnici jazyka německého dvakrát týdně), mř. prof. dr. Kraus (dějiny něm. literatury XI. stol., literatura XIX. stol. pětkrát týdně), soukr. doc. dr. Jan Krejčí (německou literaturu doby přítomné dvakrát týdně), ř. prof. dr. Dvořák (arabštinu: počátky četby arabské, četba výroků Mohamedových dle Buchářiho 2 hod., perštinu: četba a výklad Firdúsiova Šahnáme 2 hod., o vzdělanosti čínské, úvodem do studia čínštiny 1 hod.), ř. prof. dr. Zubatý (výklad Haršadévy Ratnāvali s úvodem o dramatickém praktě 2 hod., o skladbě jazyků indoevropských 3 hod.), ř. prof. dr. Frida (dějiny vlašské literatury od

*) Uvádíme výslovně skoro všechny přednášky letošní na jednotlivých fakultách, aby srovnáním vespolečným nedostatky spíše vynikly. Ze seznamu přednášek, který málokterému theologu do ruky se dostane, vidíme, v jakém rozkvětu jest zejména fakulta filosofická a medicínská.

Tassa k Manzoni mu třikrát týdně, Cid v literatuře světové 1 hod., renaissance literatury provençalské a katalonské 1 hod.).

Velice důležitým činitelem na fakultě této jsou vědecké semináře. Seminář filosofický spravuje dr. Durdík a dr. Masaryk (cvičení 2 hod.), seminář paedagogický vede dr. Drtina (rozbor a výklady filantropinismu, srovnávací studie o organisaci středního školství, posuzování prací seminárních 2 hod.), proseminář matematický vede dr. Studnička (arithmetika čísel soujenných 1 hod.), seminář matematický vede dr. Studnička (složitější úkoly počtu integrálního 1 hod.), a dr. Strouhal (rozpravy z oboru optiky 2 hod.), seminář historický vede dr. Goll (výklad pramenů, písemné práce 4 hod.) a dr. Pekař (uvedení do historického studia s praktickými cvičeními 2 hod.), seminář geografický vede dr. Palacký (cvičení a písemné práce 4 hod.), seminář filologický vede dr. Kvíčala (řecké oddělení: výklad druhé knihy Thukididovy a recenze seminárních prací řeckých 2 hod.) a dr. Král (latinské oddělení: výklad Horatiova listu ad Pisones a práce písemné 2 hod.) proseminář filologický vede dr. Novák (slohová cvičení latinská a výklad první řeči Ciceronovy proti Antoniovi 2 hod.) a dr. Vysoký (výklad Lukianova spisu de conscribenda historia, grammaticko-stilistická cvič. řecká 2 hod.), seminář pro filologii slovanskou vede dr. Gebauer (čtení a výklad textů staročeských, posuzování prací seminárních 2 hod.), dr. Polívka (epická poesie jihoslovanská, cvičení 2 hod.) a dr. Pastrnek (čtení a mluvnický výklad ev. zografského 2 hod.), seminář pro filologii románskou vede dr. Jarník (čtení a výklad starofranc. textů dle čtánky Bartschovy 2 hod.) a dr. Mohl (cvičení praktická 4 hod.) a seminář i proseminář pro filologii germánskou vede dr. Mourek (cvičení na základě Göthovy »Wahrheit und Dichtung« 2 hod., výklad Gottfriedova Tristana 1 hod.) a dr. Kraus (romantika — čtení a výklad děl, referáty, písemné práce 2 hod.).

Tyto semináře a prosemináře poskytují studentstvu možnost, aby samostatně přemýšlelo a pracovalo, aby sloh svůj třfbilo a vědecky opravdově se vzdělávalo.

Zajímavé jsou přednášky lektorů. Letos přednáší na filosofické fakultě dr. Kraus (něm. kurs jazykový — bezplatný — pro posluchače všech fakult: cvičení na základě cvičebnice Aušteckého 2 hod.), lek. dr. Kolář (mluvnici jazyka polského s praktickým cvičením 2 hod., mluvnici jazyka srbsko-chorvatského s praktickým cvičením 2 hod. a mluvnici jazyka ruského s praktickým cvičením 2 hod.), lek. Sládek (anglickou mluvnici 2 hod.), lek. Brábek (mluv. jaz. maďarského 2 hod., staromaďarské pověsti v poesii lidové a v moderním zpracování 1 hod.), lek. Stecker (klavírní sonaty Beethovenovy, přednes všech 32 sonat spojený s jich rozbořem 2 hod.), lek. Maleček (mluvnice jazyka vlášského s prakt. cvičením 2 hodiny a skladbu vláštiny 2 hod.), lek. Pražák (o soustavě Gabelsbergerově 1 hod., rychlopisná cvičení pro zač. i pokročilejší 2 hod.), lektor Mohl (francouzskou mluvnici 1 hod., franc. tragedii v XVI. a XVII. stol. 1 hod.), lek. Janko (německou stilistiku: konverse a četba novějších novel něm. 2 hod.), lek. Štěpánek (ruskou mluvnici s prakt. cvič. 2 hod., Gribojedov: Gore ot uma, čtení a výklad rusky 2 hod.), lek. Černý (mluvnici jaz. polského s prakt. cvič. 2 hod. a čtení hornolužického překladu »Babičky« od Bož. Němcové — naša wowka — s prakt. cvič. 2 hod.).

K filos. fakultě připojen jest vzdělávací kurs pro kandidáty tělocviku na školách středních a ústavech učitelských pod správou šk. rady J. Šťastného a cvičení v praktickém tělocviku (úvod do základů rozličných druhů škol. tělocviku 3 hod.) vedením prof. Lačiného.

Při fakultě filosofické jsou tyto státní vědecké ústavy: astronomický ústav (řed. prof. dr. Gruss, asistent Kaván), c. k. fyzikální ústav (ředitel Strouhal, asistent dr. Novák, Pecháček a laborant Bečka), meteorologický ústav (řed. dr. Augustin), c. k. chemický ústav (řed. dr. Brauner, asistenti Kužma a Baborovský a laboranti), laboratoř pro chemii farmaceutickou (dr. Bělohoubek a asistenti), c. k. mineralogický ústav (řed. dr. Vrba a ass. dr. Slavík), geologický ústav (řed. dr. Woldřich a ass. Jelínek), botanický ústav se zahradou (řed. dr. Čelakovský, ass. dr. Němec, demonstrátor, inspektor

atd.), zoologický ústav (řed. dr. Frič, ass. Thon), ústav pro zoologii a srovnávací anatomii (řed. dr. Vejdovský, assistent dr. Mrázek a demonstrátor), paedagogický seminář (řed. dr. Drtina), filosofický seminář (řed. dr. Durdík a dr. Masaryk), c. k. mathematický proseminář (ředitel dr. Studnička), mathematicko-fysikální seminář (řed. dr. Studnička a dr. Strouhal), historický seminář (řed. dr. Goll a dr. Pekař), filologický seminář (řed. dr. Kvíčala a dr. Král), filologický proseminář (ředitel dr. Novák a dr. Vysoký), c. k. seminář pro filologii slovanskou (ředitel dr. Gebauer, dr. Polívka a dr. Pastrnek) seminář pro filologie románskou (řed. dr. Jarník), c. k. seminář a proseminář pro filologii německou (řed. dr. Mourek a dr. Kraus) a zeměpisný seminář a kabinet (řed. dr. Palacký, ass. dr. Švampera).

Letos je na filosofické fakultě 610 posluchačů řádných, 15 posluchaček a 10 kandidátů pro reálky.

Pohlédneme nyní na fakultu právníckou. Na té přednáší 14 řádných, 2 mimořádní profesori a 8 docentů a sice: dv. r. ř. prof. Havel (právní děje německé 5 hod., a soukromé právo německé 5 hod.), ř. prof. dr. Heyrovský (dějiny a systém římského práva soukromého v tom instituce práva římského: úvod, nauky všeobecné a právo věcné 8 hod. a římský civilní proces 2 hod.), ř. prof. dr. Čelakovský (dějiny práva v zemích českých se zvláštním zřením k ostatním zemím rakouským 5 hod.), ř. prof. dr. Kadlec (agrární právo bosenské 1 hod.), ř. prof. dr. Stupecký (římské právo dotální 1 hod., rakouské právo občanské: právo věcné 3 hod., právo rodinné 2 hod. a rakouské právo horní 2 hod.), mř. prof. dr. Trakal (o pojmu a rozdělení práva 1 hod.) doc. dr. Vančura (římské právo dědičné 2 hod.), ř. prof. dr. Henner (právo církevní 6 hod.) ř. prof. dr. bar. Rieger (říšské dějiny rakouské, dějiny státního vývoje a práva veřejného 5 hod.), dvorní rada ř. prof. dr. Zucker (o právu mezinárodním vůbec a o právu mezinár. soukromém zvlášť 4 hod., rakouské právo trestní hmotné 5 hod.), ryt. dv. r. prof. dr. Randa (rakouské právo občanské v soukromém pořádku, díl všeob. a držení 4 hod., směnečné a obchodní právo 5 hod.), doc. dr. Tilsch (rakouské právo rodinné 2 hod., ř. prof. dr. Storch (rakouské právo trestní 5 hod.), doc. dr. Prušák (úvod do studia práva trestního 1 hod.), doc. dr. Miřička rakouské řízení trestní vojenské 1 hod.), ř. prof. dr. Pražák (všeobecné a rakouské právo státní 5 hod.), ř. prof. dr. Bráf (národní hospodářství: oeconomia politica) 5 hod. a věda finanční 5 hod.), doc. dr. Horáček (dějiny vědy národohospodářské a nár. hospodářství 2 hod.), mř. prof. dr. Herrmann šl. Otavský (směnečné a obchodní právo 5 hod., o rakouském právu patentním 1 hod., o právu pojištovacím 1 hod.), dvorní rada dr. Ott (o řízení soudním dle zákonů ze dne 1. srpna 1895 č. 112., 113 ř. z. a o pravomocnosti a příslušnosti soudů dle zák. 1. srpna 1895 č. 110. a 111. ř. z. 6 hod., o notářství a řízení pozůstalostním 3 hod.), dvor. r. ř. prof. dr. Talíř o finančním právu rakouském 5 hod.), doc. dr. Slavík (nauka o soudním lékařství pro právníky 3 hod.), účetní rada doc. Blomann (všeobecné účtování, o účetnictví jednoduchém a složitém a kontrole účetní 8 hod.), doc. dr. Gruber (o rakouské živnostenské politice 1 hod.)

Seminární cvičení vede dr. Heyrovský (z oboru práva římského 1 hod.), dr. Storch (z práva a řízení trestního 1 hod.) a dr. Bráf (z politického hospodářství 2 hod.) Do těchto seminárních cvičišť je přijat jenom ten, kdo již přednášku hlavní o tom kterém oboru byl slyšel.

(Dokončení.)

Nový Husův list.

Vydává J. S—a.

Dokončení.

Věrně bídne národ vzdělávaj ti vrtláci záškodní, kteřížto pokrokovost svou jiným během na jevo nedadí, než toliko láním církevním řádům. Každý zbožný u nich potměšilec.

A již i pacholata svá vzdělávají mnozí, aby jim chválou Husa církev zšefedili; pohřichu učí je zlosti proti církvi, než k modlitbě, návštěvě kostela a pokorné důvěře v Boha hrubě nikoliv. A pachole do školy přijdouc, knězi nevěří, i kdyžť věcem krásným a prospěšným učí. Nemůž se státi zbožným, jest-li prvé vzdorem plněno.

Hybět, co z takých pacholíčků bude, až dospějí? Věrně jedině jizlivci svatým řádům se porouhávající, kteříž k církvi nižádné křestanské srdce své nepřichýlí! nebť k žádné křestanské církvi důsledně a vytrvale ani učením ani příkladem od rodičů svých vedeni nebývají; a nejsouce cvičeni v tom, aby vůlí vlastní k záporu křestanskému lnuli, budou dobro činiti jedině ze strachu před mocí, ze strachu světského. Nechtějíce býti blaženými sluhami milého Ježíše, poddají se otroctví světa chutně, jen co by skývu svou zachovali; a pohrabáni budou v nekání konečným na škodu nejvyšší duše nesmrtelné.

Nuž, jmenujte mi, kolik dušiček husitští vůdcové novotní k sebezáporu připudili; rcete přímo, kolik diváček při oslavách mých po řečech plamenných reformaci na sobě samých provodilo?

Aj, tuť by byla reformace krásná, by každý do sebe samého po mých oslavách všel, a místo odkrývání cizích chyb a statného napomínání jiných — v tichosti a pokoře se lepší.

Po pokroku se ústy svými ženete, než den na den hůře s vámi býti počíná; nebť čím blíže se umíte viděti u mocné osvěty, tím víceji nepokoj a neštěstí cítíte. A to všecko působí pýcha a nesvornost, kteréžto hříchy s vaší osvětou stále více se rozmáhají. A byla by věrně svornost a karakternost národu mnohem užitečnější než vědění mnohá.

Než, vy sváry hrozné za velikou moudrost máte, ač při tom útoky cizinstva jako voda přívalní vás hubí. Takému pokroku bych věrně šik nedržel.

Hynutně čím více rozstrkův a odporů vás utiskává, tím se více mníte býti moudřejšími. Čeho hodného však odporův takou se dočínáte? Věrně čím více samostatnými nálezký od poddanosti Boží se vzdalujete, tím hmatlivější potřeba se jeví, byste šj svou neohlebnou pod autoritou Boží sklonili. Jinakým během práce jednotné a užitečné se nedočínáte.

Znamenejte pilně toto: pohané najprvé pilnou péči o to měli, kterak by se mistrně mečem potýkati dovedli, jakož o tom v Iliadě, Herodotovi a jinde čteme. Pak přemýšleli jsou o potýkání rozumovém, o zbrani filosofie. Než, tento boj duševní k trudivější ještě závírce vedl než bojování tělesné; neb nižádného nesmyslu nebylo, jehož by nehájil některaký filosof, jakož svědčí Cicero. A tak vespolečně důvody mnohými jsou zápasili, přivodivše škodlivější zmatek než válkami krvoutnými dítí se mohlo. A bohy, náboženství vebili jsou každý různě takové, jaké si vedlé vášní a převrácených nápadů svých sami v mysli vytvářili; takž klesala mravnost jich rychle, nebť chtěli jsou býti konečně každý sám sobě autoritou jedinou; a poť tím důvodem také zarodilo se tolik rozstrkův a svárů, jakožto shledáváme v čase nynějším zpohanilém. Než, v tomto jasné paprsky křestanství v čase již pilném vítězně problyskly a nyní teprvé počal nastávati pokoj a blaženství.

Nebť cvičili-li jsou se pohané tělesně a duchovně proti sobě zápasiti, naučilo křestanství lidi dobré vůle naobrat, kterakým během by se měli mezi sebou snášeti v lásce upřímné i obětavé. A mnozí filosofové pohanští v skok ostavivše nálezkův misterských, světských, s plesáním nauku Boží k pokoje duše své jsou přijali, mrouce šťastně.

Nuž, milí křestané, ač-li se déle sváfiti míníte, naslouchejte dále nálezkům pohanským, které jako věci daremní od moudřejších po vzhodu křestanství odmetány byly. Než, chcete-li v pokojnosti tiché a práci užitečné trávit, zpět k zákonu Kristovu se navracovati musíte; nebť ten učí svornosti ústy Krista i jeho apoštolů; jakož jeden z nich, sv. Jan dí: »Synáckové moji, milujte se vespolečně.« Znamenitě jsem zajisté úžitek zákona Kristova osvětlil, an jsem v Postille položil: »Kázáním slova Božího rozum se osvěcuje, druhé žádost se spravuje, zlá žádost se uhašuje, zatvrzení v zlosti se ruší, hřích se pudí.« Nebudte tudíž volavci filosofie zpohanilé, než radše se přidržte moudrosti Boha, kterýž nemůž klamati ani oklamán býti.

Mní-li vrtlák některý, že jsem více pozemský pokrok vážil než utěšený rozkvět víry, dovoď mi toho ze spisů mých, můž-li jen. Světle a neukrytě pozná zajisté opak pravý. Snad dřív, že smysly hlubokými a z protekce lidské dáleji dojdeš než náboženství kterakkolivěk mocnou. To nikoli, ač-li Bůh Svého požeňání nedá. Upřímo proti takovým pokrokářům míří slova má u »Výkladu«: »Zlořečený člověk, kterýž ufá v člověka, a pokládá tělo, rámě své, to jest tělesného člověka pokládá za obranu a sílu svou, opustě přikázání Boží. Protož opustě svět a žádost jeho, nepoddávej se přílišně službě lidské, abychom tak milostivého Pána nezapomenuli.«

Dříve hroznou věcí bývalo: stal-li se někdo kacífem; dnes hrubě nikoliv. Neboť mnozí víru nic neváží; a ti zovou svou vlažnost a liknování své — snášlivostí, nestojíce totiž o víru nížádnou. Než na obrat zle tomu člověku se zvede, jenž by proti naukám pokrokářů něco měl; pronásledován bývá hůře zajisté, než nejbídnější milovník kacífství dáblového. Věrně tomu srozumívám, spíšeji v čase nynějším rouhavě sáhnutí na Boží nauku se přepustí bez trestu, než kritika nálezků lidských. Nuž vy, kteří kolivěk se starobylým náboženským přím porouhávejte, patřte, jste-li snášlivější. Neboť inkvisice žurnálů vašich také hrozná; a nad to slídivější nad starou. Ta pátrá po kacífích s strany vlastenectví; a jedné málo proti její smyslu způsob, již na index zrádců tě píš, kterakkolivěk jsi vlastencem poctivým; a ty všecky věci jsou proti rozumu mému, jakož každý z spisů mých seznati můž. Aníž proti mně repcete, přátelé draží, že jsem netoliko mravouku křesťanskou vykládal, ale též o pravou věrouku pilnou péči při spisování svém měl. Přijde ovšem štipáček některaký řka: Aj, mistře poctivý, čemuž nám věrouka? Není potřebí o věcech Božských vysokých mnoho věděti a v nich se kochati; jedné když mravouku dobře známe, kteráž nás do klidného a blaženého života uvádí.«

Věrně bláznivá řeč taková; by býval Kristus neuznával za potřebné mnoho z věrouky pověděti, zajisté bych byl já duchovníček sprostný též o věrouce mlčel. A kdo věroukou zhrzí, ten jistě ani o mravouku péči mocnou nemá; neboť přemýšlel-li by poctivě a hluboce, uznal by jasně, že věrouka nutným gruntem mravouky. Bych důvodu některého užil: mravouka naše káže, bychom Boha milovali, ničeho neodcizovali, bližním neutrhali. Věci to všecky krásné; než příkazy také by byly málo váženy, jestliže by nám věrouka neřekla, že sám Bůh je k plnění přikázal. Vizte tudíž, jak věrouka k mravům pudí snažně. Mravouka učí, že všecky svízele pozemské trpělivě snášeti máme; než mnohý by nesnesl ničeho a snad i mstil by se na spolubližním, by mu věrouka nepověděla, že radost věčnou za trpělivost svou zísťe. Takým během by se dali vésti důvodové jiní, u nichž prodlíti již nemohu.

Tudíž věřiti i činiti musíš všecko, brachu milý, co jsem v listě tomto i dříve byl napsal, ač-li chceš se právem zváti mým dobrým druhem následovným. Vedlé zpravidel tuto položených každý svůj život spravujž a takž více mne i vlast svou milou oblažíš než pompami na odív mně strojenými.

Hlásíte se aspoň ústy svými k rodákovi svému Husovi i k jeho husitům. Nuž tudíž skutky svými konečně mne také vyznávejte. Následujte předků svých ve všem dobrém, před chybami jejich se varujte. Jakož jsem sám ještě za živobytu svého byl napsal, aby mi odpustili věrní Čechové některé lehkosti mé a příklad z nich si nebrali.

A pomněte toho, že mužové vlasti vaší nejslavnější byli jsou lidé pokorně nábožní. Aj, znamenajte Karla IV., Arnošta, Žerotína, Jakoubka, Přibrama; a což Blahoslav, Komenský, Jan ze Středy, Antonín Brus, Palacký a jiní mužové smyslů hlubokých? Ti všichni za pokoru svou před Pánem nejvyšším nikdež se nestyděli. A tu přijde všetyčka neumělý, jehož mozek zkormoucený v ničemž řádném rozumu slavných mužů těchto nedosáhl; a ten chce nad ně vynikati nevěrou aspoň a velikou pýchou svou, což pro každého ucedlníka věcí nejsnadší. Věrně by na takové stupky pýchavé škorpice slušely, aby převrácenými smysly svými hanbu předkům svým slovatným nepůsobily.

Jedné když to utěšeníčko aspoň mám, že se ke mně mnozí hlásí; toť již

krok k nápravě a reformaci. Než sluší z prostředka novohusitů všechny vymýtiti, kteřížkolivěk ústy mne ctíce, skutky svými mne zapírají. Pohříchu klerikálové smějí se, že by velmi řídkí byli nalezeni praví přátelé moji, až by špatní z prostředka mých čeledínů vykydání byli.

Toliž pravdou? Zkoumejte tudíž ledví i srdce svá všickni; a budete-li mých výstrah dbáti, klerikály hanbou pomrštíte. Buďtež lidmi dobré vůle u příležitostech všechněch; syptež řefavé uhlí na hlavy odporníků svých rozséváním lásky, dobrých skutků a pilnou péči o blaženství vlasti své. Pak odporníci vaši nejsnáze zahynou.

Znajíce se k Husovi a jeho husitům, přemýšlejte snažně, kterými husity se řídití chcete. Těmi, jenžto bořili jsou chrámy, zhrdli svátostmi některými a mordovali i pálení pokojné jinověrce poroucheli, hrubě se nefidte. Než přílnete mile a vděčně k husitům těm, kteříž v pokojnosti o zákonu Božím přemýšletí usilovali a skutky bohovné působili, kterakkolivěk u víře své s kostelem římským za celo téměř se sjednávali. Tito věrně daleko více vlasti své jsou prospěli, než hrozní Táboři krvoutní, památky naše krásné hubící. Volám dodavkem z srdce upřímného s angely svatými: »Sláva na výsostech Bohu a na zemi pokoj lidem dobré vůle.« Ó buďtež tudíž lidmi dobré vůle, chutně zákona Božího dbajíce, mých napomínání pilni jsouce, a pokoj nebeský vám bude údělem. Slunce míru a přízně vespolné vzhodí nad zamlžené nivy vaše k utěšení milému všem klesajícím.

Svatý Václave, kníže české, rozmeciz na různu husté přádlo zmatků českých mečem Svým; nedej zahynouti Čechům přítomným ani budoucím. Amen.

Důležitost veřejných a hromadných poutí církevních vzhledem na dobu přítomnou.

Napsal P. R. F. SOUKUP, kaplan v Staré Vodě na Moravě.

Dokončení.

Některé námitky proti poutím.

1. »Pouti prý se už nesnášejí s duchem času.«

Duch času však není měřítkem všeho pravého, dobrého i krásného, duch času není ještě zkušebním kamenem svatého náboženství a mravnosti, duch času není ještě zdrojem štěstí a spásy pro lidstvo. A nynější duch času, který se nesnáší s poutěmi katolickými, není-li právě tím, co se také nesnáší s Bohem, náboženstvím, církví, pravdou, právem, mravností, s celou lidskou společností, ano jak smutná zkušenost doby přítomné nás poučuje, není-li tento duch času, dokonce i všechny zájmy lidské? Není-li to duch nevěry, rozumářství, materialismu, náboženské lhostejnosti, lži, bezpráví, neznabožství, vzpoury proti Bohu a lidstvu? Právě tento duch času činí veřejné pouti nutnými, aby ti, již touto nemocí nevěry, jež jako mor nakažlivě se šíří, dosud ztížení nejsou, tím pečlivěji sáhli k nejosvědčenějším prostředkům záchranným. Duch času je vlastně předmětem i příčinou, proč poutě se mají pořádati netoliko jednotlivci, ale celými národy a to způsobem pokud možno nejhorlivějším a nejokázalejším. (Viz processí francouzské do Lourdes v roce 1899, o němž již byla dříve zmínka učiněna.)

2. »Pouti prý jsou vhodnou příležitostí k různým neřestem a zločinům.«

Snad by se tak zdálo také na první pohled, neboť snadno může se státi při takové příležitosti, kde mnoho a nezkušených lidí je shromážděno, že se spásé nějaká krádež, loupež, že dojde i ku rvačce neb i vražda se přibáží, svedení nevinnosti, neb dokonce i svatokrádež. Nastává však otázka, zda tyto hříchy a zločiny podobného druhu vysvítají z podstaty a přirozenosti poutí čili více snad ze zlé přirozenosti člověka a zda proto jsou pouti příčinou těchto hříchů a neřestí? Zajisté že nikoliv. Neboť podobné a ještě horší zločiny vyskytují se na cestách světských, při veřejných shromážděních, při veřejných slavnostech — tu však ni-

komu nenapadne, aby je proto tupil a chtěl je zapovídati. A proč by ten osud měl stihnouti pouti křesťanské? Necht' se jen pouti podnikají ve smyslu církevním a způsobem církevním, a pak se vyhneme všemu pohoršení, všemu neštěstí, pokud to možno mezi lidmi.

Nadarmo brojí liberální duch i tisk naproti poutím. Jsou-li pouhým dílem lidským, dávno by byly zmizely s povrchu zemského. Bůh však je jich zakladatelem, Bůh opět je zachová, Bůh bude s nepřáteli těchto církevních pobožností právě tak lehce hotov, jako s nepřáteli naší svaté víry vůbec. Tak mnohý liberál nebo protestant špulí svá ústa nad »věrou Mariánskou« a tropí si žerty ze světového místa Lourde, divě se tomu, že tam celý svět putuje. A jakou nám dá odpověď takový posměváček, když mu dokážeme, že sám president francouzského ministerstva, pan z Freycinetu, protestant, roku 1865 psal svému slepému příteli Henrymu Lasserovi, dáváje mu důtklivou radu, by si jen opatřil lourdskou vodu a jí vymýval svůj zrak v pevné důvěře v uzdravení. Henry Lasserre, jenž měl všechny možné a slavné oční lékafce, již všichni jednomyslně neduh jeho prohlásili za nevléčitelný — následoval rady svého přítele a byl náhle, užívaje oné zázračné vody, uzdraven. Z vděčnosti pak sepsal později své světoznámé knihy o poutním místě Lourdech.

3. Pouti prý jsou nebezpečny státu.

Tato námitka vzniká ze skutečnosti: Čím kdo sám jest, za toho pokládá i jiné, co kdo sám činí, totéž, myslí, že i jiní činí. Zapřisáhlí nepřátelé všeho církevního i občanského pořádku podnikají cesty, konají shromáždění, slaví svátky pod těmi nejrůznějšími vnějšími záminkami, zatím však připravují se tajně, aby nějaký převrat provedli. Právě to jsou oni, již podkládají poutím špatné pohnutky, ano dokonce i úmysly zločinné, že prý jsou piklemi proti panovníku a říši, že prý pojí katolickou církev s internacionálou, ano dávají dokonce této bezbožnici jako této jméno: »Červená internacionála«, tak církvi naší jméno: »Černá internacionála«, aby ji mohli jen pronásledovati, onu pak chrániti. Někomu přičítati bez důvodů nějaký zločin a jej pod tou záminkou ničiti, jest nespravedlností, a tuto nespravedlnost páší ti, kteří prohlašují pouti za státu nebezpečné, a proto jim hledí zabraňovati. Čím však pouti jsou a jaký účel mají na mysli, je celému světu známo, a pokud už trvají, nelze nikomu dokázati, že by byly někdy státu nebo vládám nebezpečny. Jsou také veřejnými a slavnými akty náboženskými, při kterýchž však nebývá žádných tajných schůzí a také při nich nic takového se neděje, co by zůstalo světu tajno. Naopak musí každý rozumný a věřící křesťan v nich zřítí největší spásu křesťanských státův a v naší době zvláště záchranu jejich, když totiž se chce porozuměti jejich podstatě i účinku.

Proti poutím uvádějí se ještě tyto námitky:

»Pouti prý jsou jen jakousi vnější podívanou bez vnitřního ducha.«

Kdo posuzuje pouti jen v jich vnějším lesku a to vše ostatní, co s nimi dobrého spojeno jest, nechává bez povšimnutí, ten bude ovšem tak o poutích souditi. Ale to právě jest zcela jednostranný úsudek, a proto i klamný. Kdo tak soudí, ukazuje tím, že mu schází porozumění, aby pochopil ve vnějších ceremoních církve svaté vnitřní jich podstatu a taj. Kdo tak soudí, podobá se jaksí anatomům, kteří popírají lidského ducha, poněvadž jejich pitevní nožik nemůže naléztí v mase a kostech duši lidskou. Náboženství vztahuje se na celého člověka a působí tudíž na tělo i duši zároveň. Proto jsou spojeny vnější ceremonie s vnitřními taji a účinky milosti právě tak jako vnější slovo s vnitřními myšlenkami. A tak je tomu i při poutích. Co při nich jest vnějšího, to jsou ceremonie: Ústní modlitba, zpěv, cesta, návštěva chrámu, udílení svatých svátostí, mše svatá, kázání evangelia. Slovo, úkony jsou věci vnější. A který rozumný člověk odvážil by se tvrditi, že v modlitbě, zpěvu není žádného smyslu, při poutní cestě žádného ducha kajicného, v přijetí svatých svátostí a slyšení mše svaté žádného účinku milosti, v kázání slova Božího žádného osvícení a pohnutí? Který rozumný člověk odvážil by se tvrditi, že účastníci poutí při tom na nic nemyslí? Právě u oné

massy lidu jest, jak nás zkušenost neklame, víra často mnohem živější a osvícenější nežli u tak zvaných »vzdělanců«. A právě víra to je, která poskytuje světlo a porozumění ve věcech náboženských a božských. A ceremonie působí právě na méně vzdělané co nejlhodněji, poněvadž jimi se lid přivádí ve vnitřní význam a v podstatu náboženských pobožností.

Ostatně nás učí zkušenost, že právě poutěmi se vyvolávají ty nejvelikolepější duchovní účinky, a sice zcela zvláštním způsobem ve věřícím lidu. Konečně poučuje nás zkušenost, že právě ti, již nejméně vnějších úkonů náboženských provádějí, také nejméně mají vnitřního náboženství. Námitka předeslaná tudíž nespadá na pouti, nýbrž na ony, kteří ji vyvolali.

Dále se praví: Pouti škodí lidu v ohledu oekonomickém (hospodářském).

Tato námitka má aspoň zdánlivé odůvodnění; jeť pravda, že každá pout žádá času a peněz, co zatím doma práce, obchod odpočívá. Přihlédneme-li však blíže k věci, seznáme, že z pouti nemáme ztráty ani času, ani peněz, nýbrž zisk. Právě už osvědčené přísloví: »Na Božím požehnání vše záleží.« Ke všemu, co my smrtelníci podniknouti chceme, náležejí dva činitelé: dílo lidské a požehnání Boží. Poslední činitel však je daleko důležitější prvního, neboť bez něho zůstává lidské dílo beze všeho účinku. Když tedy člověk si Boha usmíří nějakou tou poutí a přinese sobě Boží požehnání, je jistě tisíckrát vše nahrazeno, co bylo vydáno a promeškáno. Ostatně neúčastní se poutí nikdy, aspoň nemají se účastnití jich ti, jichž přítomnost doma je nutnou. Konečně je tato námitka holým pokrytectvím, neboť, když všechny třídy společnosti a spolků od města k městu, od kraje ke kraji cestují a po dlouhou dobu často slaví tam významné dny spolkové, z nichž jediný často stojí více než deset poutí dohromady — když se slaví národní svátky a lidstvu tím ohromné výlohy se působí — ó, tu neslyšíme nic, že by to bylo oekonomickou škodou — ale jak někdo vydává se na pout, tu je hned křiku, že se tím lid ochuzuje. »Pokrytci«, celá věc jest jen zášť náboženskou, jež se bouří proti poutím a prohlašuje je za národohospodářsky škodlivé, aby tak mohla skrýti své nepřátelské smýšlení. »Přítomný krach světový, jenž veškeré blaho národů pochovává pod svými ssutinami, měl by jednou už lidstvo přesvědčiti, že veškerá práce, veškerá industrie, veškeré namáhání a vykořisťování lidských sil i sil přírodních je bez ovoce, schází-li požehnání Boží. Opustil člověk Boha, a je od Boha opuštěn — proto úpadek a záhuba. Pouti přivádějí zpět k Bohu, přinášejí požehnání Boží a s požehnáním Božím zase časné blaho.

»Liberalismus vystupuje zvláště proti pořádku náboženských průvodů a poutí.«

Liberalismus je vlastně pojem všech bludů a pramen všeho zla naší doby. Liberalismus je otcem všech lží, jež dnešní svět o všechnu pravdu olupují, otcem všech násilností, jimiž vládcové a národové o všechny statky jsou připraveni. V liberalismu dosáhla říše zla svého nejvyššího bodu a dobyla panství světového. V liberalismu vede nyní: »kníže tohoto světa« (Jan kap. XII. v. 31.) válku proti království Božímu, proti církvi katolické a nazývá lidskou zášť »humanitou«, utlačování »svobodou«, zdivočení mravů »vzděláním«, pustošení každé vědy »osvětou« a válku proti církvi katolické »kulturním bojem«. A když uzmul církev celou její světskou moc s pozemskými statky a její duchovní moc seslabil, napadá nyní v tom »kulturním boji« její duchovní moc samu — chová papeže jako zajatce, vyhání řeholníky, zavírá kostely, zapovídá božskou obět mše svaté, svaté svátosti, modlitbu, kázání svatého evangelia a chce zrušiti celý kult katolický. Tento kult však jeví se způsobem nejslavnějším a veřejným při poutích a proto je vši mocí potlačuje a dává proti paním a dívkám, jež jsou ozbrojeny svatým růžencem, vyrukovati jízdu i pěchoť a uzavřítí přístup do chrámů. Kdyby byly pouti pouhým dilem lidským, byly by již dávno zmizely s povrchu zemského, avšak Bůh sám je ustanovil, Bůh je i zachová; Bůh bude zajisté i s liberalismem v jeho boji kulturním právě tak lehce hotov, jako se svými druhými nepřátely. A skutečně se zdá, že Bůh již nyní nepřátely své zahanbuje, neboť, zatím co tito snaží se poutím překážky činiti, povstávají zase jinde nová místa poutnická, jež se stkví novými

zázraky, takže tam netoliko jednotlivci, anobřz statisíce věřících putuje, a to nejen z vlastní země, nýbrž i z celých krajin, a tak se organisují proti nepříteli národů pouti národní. A když jimi národové tak veřejné pokání činí za hříchy národů, smiluje se Bůh a liberalismus, tuto metlu národů, zničí v jeho boji kulturním. Paray-le-Monial, Lourdes a La Salette vyzývají národy, kde a jak mají hledati svou záchranu a spásu: »Veřejné pouti s úmyslem kajícím, s úmyslem k Bohu zpět přeje si Bůh, a v tomto prostředku jediné spočívá vítězství a triumf svaté katolické církve. A táže-li se ještě kdo: »K čemu ty pouti?« pak odpovídáme: Ať se jimi usmířily svatokrádeže, a zlomila tyrannida násilníků, aby se zničila fanatická zášť národní a modloslužba zhoubných náruživostí, vyplenilo schisma a haereze, vyhladila ze světa revoluce a vydal se liberalismus všemohoucímu rameni božské Spravedlnosti. —

Když slavný Josef Görres ležel na smrtelném loži a naposledy duchem svým zahleděl se v zoufalé poměry evropské, zvolal chvějícím se hlasem, chtěje vysloviti jediný záchranný prostředek proti smutným poměrům doby své: »Národové, modlete se!«

A slova tato hodí se i pro naši dobu, a hlas slavného onoho muže vyznívá pro dobu právě nejbližší v slova: »Národové, putujte!«

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Tataři přivedli s sebou do Pekinku krále koreanského. Byl jimi odvléčen do hlavního města Leao-tum a slíbena mu svoboda, jakmile oni Čínu podmaní. Slovu dostáli. Král navštívil vícekrát evropského astronoma a přijal téhož velmi milostivě i přátelsky ve svém paláci. Žádal P. Adama, aby některého ze dvořenínů koreanských vyučil či vlastně aspoň do hvězdářské vědy uvedl. Páter ochotně tak učinil, čímž získal nejen krále, ale i všechny jeho průvodčí, že potom, když se měli odebrati do vlasti, vroucně se s ním loučili, podávajíce ne jeden vzácný dar na znamení vděčnosti. Mnozí také zaplakali. Král, poněvadž, jako u Koreanců zvykem bývá, ctil vědu i umění, obdržel od Jesuity několik knih a to počtářských, hvězdářských, náboženských, model nebes Páně z kovu a obraz Spasitelův. Veliké radosti nad obdarováním dal výraz tímto dopisem: »... Prohlížeje včera nenadále tvoje dary... pocítil jsem — že tomu ani neuvěřím — radost i poznal, jak mnohým díkem jsem Ti povinen. Místy pročítal jsem knihy Vašeho evropského vědění a pozoroval jsem, že obsahují a pronášejí učení, které dobře jest způsobilým vzdělání ducha a zvýšení mysli pro ctnost. O tom všem dočista zde v těchto končinách, které od světla poznání daleko leží, jsme ničeho nevěděli. Posvátný obraz vyznačuje takovou velebnost, že každý při pohledu naň hluboce dojat, ale i uspokojen bývá a nad zlé žádosti, náklonnosti své se povznáší. Co se týče kovové bání, knih počtářských — jsou to věci, bez nichž svět nemůže býti. Nevím tudíž, jak bych své štěstí, že jsem Tebou k nim přišel, dosti ocenil. V mé říši máme podobné knihy, ale plno chyb... Dám Tvoje otisknouti a rozdám přátelům vědy a povím jim, že za nové poznání děkuji Evropanům. Ostatně nevím, jakou tajnou mocí přírody se to stalo, že my dva z tak rozdílných a vzdálených zemí, jež celý ocean dělí, sešli jsme se zde na cizí půdě, že jsme se poznali a vespolek se milujeme jako krevní příbuzní. Dosvědčuji tím, že lidské duše vcházejí ve příbuzenství vědou, že tato spojil je přátelstvím, byť i předaleko žily, povstavše z nejrůznějších národův. Kéž bych směl obraz onen dovézti do své otčiny! Ale mám úzkost, pomyslí-li, že obyvatelé mé říše o pravém uctívání Boha dosud neslyšeli, a že bych mohl naší nepravou bohoslužbou Jeho Velebnost uraziti. Zdá se mně, abych ti obraz vrátil... Postarám se Ti, chtěje se odvděčiti, doma o nějaký vhodný dar. Než, moje vděčnost a dík u porovnání s Tvoji laskavostí bude vždy jako jednička proti deseti tisícům. Buď zdrav...«

Zmínil se král, že obraz Vykupitelův pošle zpět, ale to tak dle zvyku a dvornosti svého lidu řekl. Páter dle téhož obyčeje opět ujišťoval, že jej podržeti může, a nabídl se, že přidá mu na cestu eunucha, jemu již při pohostinství službou přiděleného: ten že je křesťan a dobře v učení spásy se vyzná, aby v království jeho víru v jednoho Pána rozséval. »Byl bych raději,« odepsal král, »kdyby někdo ze Tvých průvodčích se mnou šel a mne i můj národ vyučoval. Ale poněvadž tu žádného není, bude eunuch zástupcem Tvým.«

Jak blaživé naděje vyvolalo královské psaní a tvrzení v duši P. Adama! A byl tu sám, samotný! Než, vše se obrátilo v niveč, když Tataři s králem brzo se znepřátelili a hranice tak přísně střežili, že nikdo do Korey nepronikl, ač pokusů stalo se dosti i se ztrátou života.

X. kapitola: P. Adam nabývá znamenitého vlivu u dvora i v zemi.

V ty doby, mezitím co strýc císařův bojoval proti povstalcům v území Xensi, vzmohl se při dvoře panovníčím vliv jednoho z příbuzných císaře, muže to velmi ostrovtipného, jenž jako zástupce a poručník mladého vládce správu státu s užitečným prospěchem řídil. Chtějíce kořistiti v rozbrojích, vepravili jemu četní mlukové do srdce myšlenku, že by on sám mohl císařovati. I začal se náhle povyšovati, přidávaje si při podpisech jména svého zvučné tituly jako: otec císařův, otec vlasti atd. a nose způsob šatů, který jedině samovládci přísluší. Mladý císař zvěděl o jeho počínání a vyprávěl při návštěvě P. Adama tomuto, jak jest od stoupenců onoho zpyšnělce tupen, posmíván a zlehčován, ano že o život mu strojeno, že unikl jenom podivnou náhodou. Slzy polily obličej jinocha, bědujícího nad svou opuštěností a stavem.

Poručník zatím umínil si, že nedaleko Pekingu vystaví zvláštní město pro všechny úřady a jich představené, aby prý s obyčejným lidem se nesměšovali. Chtěl jimi vládnouti. K podniku užiti mínil peněz jak státních, tak ze soukromého jmění panovníka (z toho 7 millionů zlatáků), nařídil, aby každý řemeslník buď sám nebo zástupcem svým zdarma několik dní o novém městě pracoval. K tomu účelu vypsal nebývalé daně. Lid začínal se proto bouřiti a přece nikdo neodvážil se promluvití uměněnci do duše.

Úkolu takového podjal se dopisem P. Schall, vzav si za příčinu, že úřad jeho tak velí. Vylíčil nebezpečí, jež říši z celkového možného povstání hrozí, varoval před bezúčelnou stavbou, dokládaje, že přemnoho staví se naproti překážek jak v úkazech pozemských tak i nebeských. Princ při čtení vášnivě zazuřil a ptal se, kdo jest ten, jenž se opovážil. Jeden ze senátorů pravil: »Cizinec, kterýž mluví ze své úřední povinnosti, jak má nařizeno a dovoleno. Nevezmeš-li zřetele nějakého na to slovo, jistě ku tvé škodě budoucně mlčeti bude.« Hněv páně usedal. Druhého dne zavolav Adama k sobě, tázal se ho mnohými řečmi, zdali se nemylí. Uslyšev širší vysvětlení, vzdal se zcela svého úmyslu zvláštním ediktem.

Skutkem tímto získal si u víře křesťanské náš Jesuita náklonnost Tatarů a Číňanů. Byloť již přes 700 mužů i zdaleka v řetězech na stavenišťě přihnáno, aby tu pracovali. Náhle padají jim řetězy s údivu a udivení dovídají se, že za svobodu svou děkují evropskému učiteli božského zákona. Úprkem hnali se, šťastní, do křesťanské ulice. V řadě najednou padnuvše na kolena, ukláněli až k zemi hlav svých proti kapli, dávajice na jevo svou vděčnost. Adam vyšel mezi ně, když úžas nad jeho vousem pominul, jeden z osvobozených promluvil ku sběhlému lidu delší řeč, vylíčuje u veliké chvále zásluhy cizího kněze. Okamžiku toho využítkoval ovšem duchovní, aby přítomní zvěděli o Kristu, čímž některé získal.

Správce říše oblíbil si pátera velmi. Měl s ním časté rozmluvy o hvězdářství i vojenství najmě o tom, jak by železná děla a jiné stroje válečné daly se zlepšiti. Názory Jesuitovy v té záležitosti opanovaly a všichni vojevůdcové blížili se k němu s opravdovou úctou. Ačkoli tito přímo nestali se křesťany, přece, přišedše za místodržitele do různých provincií, nejen že křesťanstva nepotlačovali, ale majíce v paměti osobu a skutky Schallový, také vyznavače božského řádu podporovali. a v účtě měli.

(Pokračování.)

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Sest neděl zasedá již **říšská rada**, a posud zcela bezvýsledně. Min. dr. Koerber, ačkoli jest oslavován od žurnalistů, kteří z hojného žlabu disposičního fondu jsou krmeni, jako největší genius v říši naší, nalézá se v postavení málo závidění hodném, neboť se všech stran mu zní v uších: Memento mori! Národ český jest s ministerstvem tímto naprosto nespokojen, což vysvítá ze souhlasné odsuzující kritiky časopisů českých i z projevů čelných poslanců, zejména Dra. Kramáře a Dra. Herolda (4. listopadu), jenž vyvrátil směle tvrzení Wolfovo, že německý národ jest vrcholem spravedlnosti a dokonalosti a Všeněmci že jsou korunou stran německých, a dru Koerbrovi dokázal, že je zajatcem předsedů německých klubů; dále pravil, že český národ nebude nikdy souhlasiti se státní němčinou, a kdyby se návrh takový dostal do parlamentu, vybuchla by puma!

Jak malomocný je parlament i vláda, ukázalo se zase nejlépe při otázce **terminového obchodu obilního**. Tisíce petic podáno bylo od našeho rolnictva, aby zrušena byla obilní spekulace bursovní, tak že min. orby Giovanelli konečně slíbil vydati zákaz tohoto škodného obchodu. Ale moc bursy jest větší nežli — ministerstvo. Nátlakem kapitalistických novin a protestem bursy min. Giovanelli musil předlohu svou změnit, tak že se nezabrání této hře rolnictvo naše těžce poškozující.

Německo-nacionální poslanec Dr. **Bareuther** pravil znova ve sněmovně, co v novinách německých před tím již často bylo dovozováno: »Chceme Rakousko buď německy zřízené, nebo — žádné.«

Čeští poslanci prohlásili v rozpočtovém výboru, že Čechové mohou hlasovati pro rozpočet jenom tehdy, když vláda zavede vnitřní **českou úřední řeč** a zřídí **univerzitu českou** na Moravě. Proti tomuto požadavku vystoupil všechen německý tisk přímo divoce. Němci žádají, aby požadavek český zkrfžili, zřízení 3—4 nových universit a praví, že by česká universita na Moravě nesměla býti v Brně, kam patří prý universita německá, ale v Kroměříži nebo v Prostějově. — Také Slovinci a

Charvaté hlásí se o universitu v Lublani. V jejich prospěch konalo se i v Čechách několik schůzí, kde bylo poukázáno na to, že vláda pro 600.000 Vlachů slibuje zříditi universitu (v Terstě), ale pro 2 mil. Jihoslovanů university dáti nechce. A pak se nám Slovanům vytýká, že jsme kulturně inferiorní. Kdo to zavinil? Kdo nám odprá vzdělání? Na universitě **štyrsko-hradecké** přednášely se od r. 1828 slovincky některé předměty (bohosloví, právo, filosofie). Ale pak to úplně přestalo.

Dne 14. listopadu promluvili **proti stěhování** cizích (francouzských) náboženských společností do Rakouska posl. Erler (z Tyrolska) a Dr. Eisenkolb, jenž štvál proti římské církvi jako původkyni všeho zla a velebil protestantismus. Podobně mluvili dne 19. listopadu posl. Schuhmeier, Dr. Gross a — Klofáč. Jim odpověděl šťastně Dr. Hruban. Min. Hartel dovozoval, že do Rakouska se cizí řády (až na tři ženské) nehlásily, že v Rakousku stavu řeholnímu mnoho majetku nenáleží a berněmi že jest zrovna tak stížen jako jiní poplatníci. —

Císařské napomenutí vůči **Kaisrovi, Gnewoszovi, Vasilkovi** a jiným poslancům, že sněmovní poměry jsou zoufalé a že musí nastati změna, způsobilo poplach mezi Němci. Ale křičí: Čechové nesmějí žádati ani university ani řeči úřední! A jestli nepovolí, ať je stát konečně povalí! — Krise parlamentní i ministerská jest trvalá!

* * *

V Rusku dokončena světová dráha sibiřsko-mandžurská, což je ruským tiskem radostně oslavováno.

V Německu do soudních úřadů tlačili se velice židé. Proti tomu protestovalo se na některých sněmích, zejména v Bavorsku. Ale aby počet židů byl omezen (dle počtu procentuálního s obyvatelstvem jiným), vláda nepřipustila. Císař Vilém II. pravil při debatě stavební v Berlíně: »My Němci, jako offensivní (útočný) národ klademe největší váhu na dělostřelcectvo.

Francie, provedla u Mytilene

(Lesbos) demonstraci několika křižníky, velením Caillarda proti Turecku, jež nechtěla uznati církevní ústavu a platiti franc. obchodníkům dlužné částky. Proti obsazení Lesbu protestovalo však Německo, Anglie a Italie, takže Francie musila zase loďstvo odvolati. — Ve sněmovně hájil(!) min. Waldeck Rousseau (18. listop.) protektorát francouzský nad katolíky v Orientu, ježto tam (prý) kongregace výborně působí.

V **Novém Yorku** zvítězil dne 6. listop. při volbě purkmistra Seth Low, kandidát demokratů a republikánů proti Shepardovi, jež kandidovalo Tammany-Hallí znemravnělé družstvo kapitalistů, kteří jednotlivé úřady kupovali a prodávali — jako na př. se dělo v Neapoli.

O **válce jihoafrické** pravil lord Salisbury na banketu londýnského lordmajora v ten smysl, že nemůže býti

skončena, pokud nebudou Boerové naprosto pokořeni a podmaněni. Proti tomuto náhledu mnohé noviny anglické protestují, ukazující na ohromné oběti, jež válka vyžaduje a na to, že konec války jest nedozírný. Krüger prohlašuje, že boerské poměry nezhoršily se, ale na opak, že se zmocní celé Kapské osady. Min. Brodrick dne 12. list. pravil, že žádná válka nebyla vedena lidštěji, nežli se vede jihoafrická. Do Afriky musí prý býti zaslány posily, aby Anglie zmocnila se konečně celé Jižní Afriky.

*
V **Číně** zemřel Li-Hung Čang dne 5. listop. jež dlouhá léta byl kancléřem mocné říše čínské. Pocházel z rodiny drvoštěpovy, nar. 1823. Rozptýlil povstalice, vynikl diplomatickou chytrostí v jednání s evropskými státníky a zastavil dělení Číny.

✂ ✂ ✂ ✂ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✂ ✂ ✂ ✂

Římské katakomby. Od let padesátých předešlého století započíná vývoj nové vědy, zvané k a t a k o m b o v é, jež ovšem je odnoží vědy církevních starožitností. Teprve v minulém století odkryté památky z katakomb započaly se ohledávati systematicky a s použitím elektrického světla, fotografie a lučby, a výsledky těchto nejnovějších studií jsou přímo překvapující, jež v táboře protestantském vzbuzují pocity dosti trapné. Professor dr. Antonín Weber vydal knihu velmi pozoruhodnou, kteráž vyšla již ve 2. vydání: »Die römischen Katakomben mit 150 Abbildungen« v Řezně, a kteráž právě má vyjít též v překladě francouzském. Bylo by záhodno, aby vyšla i v převodu českém, a to s ohledem na její dosti populární sloh, který ji činí přístupnou i lidu. Úmyslem spisovatele bylo, aby římské katakomby, z nichž se probouzí veliký svědek z popole více než tisíciletý křesťanské pravdy, stávaly se též majetkem křesťanského lidu. Mnoho Angličanů již z temností katakomb dospělo ke světlu katolické víry. Četná vyobrazení usnadňují úplné porozumění věci. V úvodu ku oné knize spisovatel porovnává Jerusalem s Římem. Odpečetěná jeskyně v Jerusalemě, prázdný hrob s prostěradly je na věčné časy svědkem velikého tajemství vzkříšení Páně; Řím se svými otevřenými katakombami ukazuje

nám ostatky a památky svatých, kteréž jsou zase svědky první církve a spolu odkazem příštímu pokolení. Katakomby jsou archivem, jsou prvotiskem křesťanství. V hrobkách a komůrkách, na zdích a na obrazích rozvínuje se znázornění víry, naděje a lásky nejstarší církve. Katakomby byly objeveny dne 31. května 1578; že teprv tak pozdě, stalo se zajisté řízením Božím. Tehdejší reformátoři popírali všemožně souvislost církve s dobou nejstarší tvrdíce při tom, že církev od původní církve se oddálila. Leč tu najednou zablýsklo se z katakomb a na Boží den vyšlo slunce po tisíc let pod zemí skryté. Tu jakoby z hrobů vystávali mučeníci, žáci apoštolů a vyznavačů prvních věků na svědectví katolické církvi. Nalézá se v katakombách též mnoho nápisů, z nichž čtenář vycituje tu něžnou lásku žijících k zemřelým a jejich pevnou víru ve zmrtvýchvstání. Tu zdá se, jakoby ti vyznavači z prvních věků pravili: Co věříte vy, to věřili jsme my; v co doufáte vy, doufali jsme i my, a co milujete vy, pro to prolévali jsme krev i my.

Nejvíce nepřijemností protestantským bohoslovcům působí malby a plastika v katakombách. Protestanti dobře pocítují veliký význam těch maleb a proto — popírají všelikou souvislost s křesťanskými názory. Malby ty, na př. holubice, Noemova archa a pod. jsou prý libovolné,

žeze všeho významu, avšak prostý rozum bezděčně hluboký význam těchto maleb vycítuje. Z katakomb nabýváme známosti o liturgickém rouchu první církve. Významno je, že na nich vyskytují se obrazy nejsvětější Panny a apoštolského knížete Petra. Na konci své knihy praví ctihodný spisovatel: Nenalézáme v katakombách stkvoucí se mramor ani lesklé obrazy ze zlata. Prostory a komůrky tam jsou temné, holé, vážné a smutné, barvy dávno již vybledly, obrazy jsou vadné, ale všecko na nich je tolik ctihodné, tolik dojemné. Pozorovatel je bezděčně unášen do prvních věků až ke kolébce křesťanstva, až k soudům a mučírnam římských císařů, před nimiž jako bychom slyšeli mučeníky vypovídati ve prospěch katolické Církve. Kdo se do této knihy zahloubá, bezděčně je utvrzen v katolické víře a je nadchnut k boji za katolickou církev. Kéž by kniha ta byla čtenářům českým též dána do rukou! K.

Proti rozdělení diecésí v král. Českém podpisuje české duchovenstvo pamětní spis k sv. Otcí, v kterém se stručně ale jasně poukazuje na nebezpečí, jež by nastalo, kdyby Češi a Němci církevně byli od sebe rozděleni. Ve spise praví se zejména: Snahy Němců směřují k tomu, aby v Čechách diecése se rozdělily na česká a německá. Ale není vesnice, městečka i města, jež by pouze Němci obývali, všude žijí a bydlí s Němci i Češi. Češi jsou od kněží německých špatně obsluhováni, zejména co se týče kázání, katechese, sv. pokání a pod., takže kdyby zbaven byl posily, které náboženství skýtá, propadl by socialismu, ateismu, anarchismu, apostasii, protestantismu, katolicismu neb schismatu ruskému. Šířitelé hesla »Pryč od Říma« jsou nevěrci, kteří brojí proti apoštolské stolici, katol. kněžství a náboženství vůbec. Češi se bojí o své bratry mezi Němci žijící a podezřívají církev, že podporuje snahy Němců i vídeňské vlády. Národ český jest národem katolickým, ale opuštěn ode všech, ustavičně utlačován, bezpočtůkráte k smrti pronásledován jest nesmírně roztrpčen. Vláda vídeňská snaží se nejprve proti vůli národa Českého rozdělití království naše v ohledu církevním. Církev a náboženství má sloužiti politickým účelům státu, církev má býti děvkou a služkou vlády, jako to bylo před 120 lety!! — Dále se žádá, by zřízeno bylo biskupství mezi Němci (na

západě) a biskupství mezi Čechy, ale oboje s m í š e n é. — Petice podpisuje se nejhojněji v diecési královéhradecké, kdež tato akce vznikla a sice pod patronátem samého biskupa dra. Brynychy. V Pražské diecési jest následkem neblahého způsobu psaní v »Katolických Listech« o této věci mínění nejasné. Aspoň pražští faráři posud petice, jež má býti zaslána vídeňskému nunciiovi, nepodepsali. Doufejme, že P. Opitz, jenž propadl při volbách na sněm král. Českého, ustane se svými soudruhy ve své podkopnické práci a že vláda Koerbrova, které ani muže tak eminentně kvalifikovaného, jako je řed. dr. **Kordač**, nechce učiniti kanovníkem v Litoměřicích, nebude dlouho u vesla a že každá jiná vláda s vlastizrádnými rejdy všenečeckými jinak zatočí. Ale bděme a pracujme!

K sociálně-demokratické výchově. V neděli konala se protiklerikální schůze, na které promluvil též as 25letý mladík Myslík. Pravil, že sociální demokracie vede boj proti klerikalismu. Aby řekla, že to je boj proti katolické církvi, na to není prý tak hloupá, ježto ví o určitých paragrafech trestního řádu. Potom pravil řečník: Nemohu vám říkati co a jak vy máte dělat, ale mohu vám říci, jak to dělám sám. Jako sociální demokrat dospěl jsem k přesvědčení, že klerikální učení vědou dávno je vyvráceno. Jiný by to nechal být, já ne. Sedl jsem a napsal příslušnému úřadu, že vystupuji z katolické církve a zůstávám bez vyznání. Pak jsem si namluvil děvče a měl jsem se ženit. Jiný by běžel do kostela a dal by se tam od fl. oddat; já ne. Šel jsem na radnici a dal jsem se oddati civilně. Pak se nám narodil chlapec. Jiný soudruh by běžel a dal by dítě pokřtít; já jsem sedl, napsal na arch papíru, že se mi narodil chlapec, to a to jméno mu dávám, dva svědkové se na to podepsali, poslal jsem to příslušnému úřadu a věc byla odbyta. Tak dělám to já, jako pravý sociální demokrat.

Proti náboženství katolickému vede se u nás beze všeho překážení se strany katolických úřadů i obrany katolického obecnstva boj urputný ustavičně. Zejména liberální (něm. i české) noviny, tisk to většinou od židovských žurnalistů obsluhovaný, denně narážkami ironickými nebo zjevným způsobem katolické zvyky, zásady a nauky v lehkost uvádějí. Vedle vídeňské »Neue

Fr. Presse« a »Arbeiterzeitung« jest to »Čas« a »Právo Lidu«, »Prager Tagblatt« a »Montagszeitung«, jež zhusta do katolické pravdy bijí. Tak na př. »Prager Tagblatt« měl dne 13. listop. obšírný feuilleton, v němž filosoficko-talmudistickým způsobem předváděl krucifix jako »Vogelscheuche« (= hasroš). Mimo to v delší lokalce uváděl »Pr. Tgb.« dle »Correspondenzblattu« mnoho jmen svatých a světic našich, kteří jsou jakožto patronové řemesel a živností ctěni. Aby zlehčena byla však tato nauka katolická, vypočítával »Pr. Tgb.« celou řadu bůžků ze staré mythologie pohanské, jichž ochraně tytéž živnosti v době staré byly poručeny. Tendence tohoto článku byla tak patrná, že ji musil každý prohlédnouti — jenom ne ovšem příslušní úřadové. A pak min. spravedlnosti baron Spens Boden se zlobí, když kněžská deputace mu praví, že katolické náboženství je beztrestně u nás napadáno, haněno a šlapáno, a když se mu řekne, že si musí katolíci pomáhati sami jiným způsobem, nežli se to dělo posud.

Sociální demokraté internacionální měli ve Vídni sjezd, na němž hlavními řečníky byli dr. Adler, Perner-

storfer a Daszyński. Čeští delegáti (dr. Soukup a red. Vaněk) stěžovali si, že ve zprávě sjezdové nazývá dr. Adler jazykové výnosy hr. Badena »zločinem«. Rozumí se, že byli od něm. žid. vůdců umlčeni. Sjezd přijal 6. listopadu resoluce, v nichž se žádá organizace proletariátu, jenž má býti udržován duševně i hmotně schopným k boji . . .

Slavnosti Dvořákovy mezi 7.—11. listop. v Praze uměleckou besedou uspořádané (valnou zásluhu získal si v té příčině prof. V. Müller) ukázaly, že obec hudby milovná jest u nás velice četná. Při slavnostech nejlépe dopadly koncertní čísla a — banket, jehož se účastnili zástupci všech stran národních.

Souboj v Instručí mezi poručíkem Blaskowitzem, synem pastora, jenž kamarádům den před svatbou svou vystrojil hody, na nichž se tak zpil, že dva důstojníky nevědomky urazil, a pak v souboji, k němuž byl od vojenské rady donucen, zastřelen byl, ukazuje, jak barbarský zvyk tento by měl býti co nejdříve již potlačen. U nás koluje právě petice proti souboji, kterou hlavně dámy podpisují.

V KLÁROVĚ

soukromé škole malířské

na Král. Vyšehradě č. p. 59, proti radnici, počalo opět vyučování 15. září.

..... *Přijímání žáků, dan i páňů od 3—5 hodin odpoledne.*

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Seš. 4. roč. III. red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba. (Bohatý obsah a krásné obrazy.) Měsíční vydání pod názvem **České Květy**. 3 K čtvrtletně.

Nový Život. Číslo 11. a 12. Red. K. Dostál Lutínov.

Věstník kat. duchovenstva, č. 4., red. ThC. J. Pauly.

Slovanský přehled Číslo 2. Majitel, vydavatel a redaktor Adolf Černý.

Rajská Zahradka. Seš. 3., pořádá V. Špaček, vyd. a zodpovědný red. V. Kotrba.

Rodina Polanieckých. Napsal H. Sienkiewicz. Přeložil Dr. D. Panýrek. Svazek 3. a 4.

Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra seš. 25—26., nákl. G. Francla.

Zvon. Sešit 23. Nákl. F. Šimáčka.

Lidové Listy. Roč. 1., čís. 11. Předplácí se při objednání aspoň 6 výtisků 3 K ročně. Vydavatel a zodpovědný redaktor P. Emil Dlouhý-Pokorný,

Růž Dominikánská. Číslo 7. Redaktor P. Guala Konečný.

Právní rádce pro duchovní správu v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Sepsal ThC. Jan Pauly. Nákladem Věstníku katol. duchovenstva. Sešit 3.

Inkvizice. Napsal G. Romain. Přeložil Fr. Vaňous. Číslo 5. (Hlasy kat. spolku tiskového.

Ludmila. Svazek II. právě dotištěn: Boh. Brodského: Paní pokladníková. — Svazek III vyjde před Vánoci: Oldřicha S. Kosteického: Rad oššínský pantatínek. — Předplatné přijímá nakladatelství V. Kotrba v Praze 200-II., Pštrossova ulice.

Rádce duchovní. Časopis kněžstva československého. Právě vyšel sešit 1. ročníku IX. Redakci vede Dr. Josef Burian; síd. kanovník Vyšehradský, za spolupracovníctví četných předních spisovatelů. Vydává Václav Kotrba. Předplácí se ročně 8 K. Předplatné přijímá Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl v Praze-I.

Homiletická knihovna sešit 1. A. Antoniewicz: Missijní kázání. Z polského přeložil V. M. Skalský. Sešit (o 3 arších) 50 h. — Svazek druhý Kristus — světlo. Cyklus adventních řečí. Napsal Jindřich Š. Baar, farář v Klobučích u Prahy. Cena 36 h.

Časopis čes. turistů, č. 11. Red. dr. Jiří Guth. — **Osvěta.** Číslo 11. Redaktor Václav Vlček. — **Náš Domov,** vydavatel a red. J. Vévoda v Olomouci, č. 22. — **Vlast.** Čís. 2.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pštrossova ul).

PŘEDPLATNÉ
obnáší na půl roku 3 K.

?? Dlužíte-li předplatné, račte je co nejdříve zaslati.
Příštím číslem končí se rok. — Administrace 200-II.

Vyrovňají se katolíci protestantům ve vzdělanosti?

II.

Při oceňování povšechné vzdělanosti, či lépe osvětě některého národa, nesmíme býti jednostrannými, nesmíme míchat běžný pojem vzdělanosti, s osvětou, jejíž výměr je širší. Kdo jest vzdělaným a kdo osvíceným? Vzdělaným je, kdo mnoho ví, tedy každý učenec, každý, kdo buď studiem, anebo cestami a zkušenostmi obor svých vědomostí obohatil. Říká-li lid o někom, že je vzdělaný, má na zřeteli vzdělání intelektuelní a méně stránku mravní. Vysoce vzdělaným nazývá se národ anglický, německý, ačkoliv dnes každý s osklivostí odvrací se od ukrutností páchaných na Boerech anebo na Polácích. Rusové naproti tomu až do nedávna nazýváni byli asiatskými polobarbary, Moskály, kteří co do ukrutnosti málo se liší od Tatarů, ačkoliv u Rusů tolik neřestí se nepáše jako na západě.

Ve směru tom vzdělanec málo se liší od tak zvaného intelligenta, s kterýmž na první stránce inserátů velmi často sbledáváme se při nabídkách ku sňatku. Mladý intelligentní pán, anebo mladá hezká, fešácká intelligentní slečna atd. Zkušenost však velmi zhusta ukazuje, že z většiny těch intelligentů vylupují se sprostáci, podvodní spekulanti a pod. Pojem vzdělanosti nesmí bráti se in abstracto, nýbrž vždy in concreto, jak ta vzdělanost v každém národě se osvědčuje. V této chvíli v listech německých koluje výrok dra Riegra o Němcích, jenž prý o nich pravil: Němci mají mnoho výtečných vlastností, mají mnoho filosofie, učení, ale nedovedou býti humanními. Zde to vězí. Vzdělanost spojená s humanitou tvoří osvětlu. A tu lze snadno dokázati, že národové katoličtí jsou průměrně osvícenějšími, humannějšími, t. j. lidštějšími nežli národové protestantští. Dnes na př. proniklo již do všech vrstev přesvědčení, že vysoce vzdělané Anglicko nese vinu permanentního hladu v Indii. Anglicko všechny své války s Čínou vedlo za tím účelem, aby Číňany mohlo otravovati opiem. Anglicko rozšiřuje inteligenci pouze mezi Angličany. O Angličanech do Austrálie přesídlených je dokázáno, že vycházejí si na honbu lidí — hountingmen. Střelení divochův u Angličanů je sportem; že i Němci na afrických divočích dopouštějí se ohavností, bylo již nejednou ve sněmovně berlínské připomenuto. Pravý osvícený vzdělanec osvědčuje svou vzdělanost nejen doma v salonech, ale i ve svém obcování s nevzdělanými, ano i s divochy. A v ohledě tom lze směle tvrditi, že katolická církev vysílajíc své věrozvěsty do všech končin světa rozšiřuje pravou osvětlu. Anglie svou kramářskou politikou způsobila nedávno povstání boxerů v Číně, ona křesťanství v Číně kompromitovala. Kdekoliv za missionářem přichází

obchodník, anebo do konce voják, tam náboženství vykofistovatelů a vydobývatelů upadá v nenávisť lidu. Čím se vysvětlují úspěchy prvních věrozvěstů v Evropě? Tím, že křesťané byli v Římě pronásledováni, že byli z měst vzdělanců vyháněni k divochům, kteří spatřivše rány a jizvy na jejich tělech, od vzdělaných Římanů způsobené, přijímali je. Je velikou dějinnou událostí, že církev pronásledovaná nejvíce vítězí mezi pohany. Evropa stala se křesťanskou v době poměrně krátké, v době pronásledování křesťanů. Barbarové k vyštvaným křesťanům osvědčovali mnohem více lidskosti, nežli vzdělaní Římané. Tak násilnicky, tak nespravedlivě a ukrutně, jako chovali se Angličané k národům, nechovali se Španělové a Portugalci. Španělové na Kubě zanechali dosti značný stupeň vzdělanosti, což vychází na jevo teprv nyní, když se tam usadili Američané. Co naproti tomu učinila Anglie z Indů? Ona dovede je pouze olupovati, z jejich sil kofistiti a pak je zůstaviti ve hmotné a mravní bídě. Hrozněji dosud žádný národ na světě nebyl znásilněn, jako národ irský, jenž byl vesměs oloupen o práva lidská, oloupen o všechny pozemky, a národ ten do dneška marně se dovolává své university. Kdežto po všem světě obyvatelstva přibývá, ubývá ho pod panstvím Anglie ustavičně. Z osmi milionů bylo obyvatelstvo Irska stlačeno na čtyři.

Protestanti rádi poukazují na rozdíl mezi severními státy pod panstvím protestantů a mezi Mexikem a Brasiílií pod panstvím katolickým. Avšak porovnání to je velmi kulhavé. Kulturní poměry mezi americkým severem a jihem různí se velice. Severní Amerika má nesmírné bohatství uhlí, železné rudy, petroleje, zlata, má četné a veliké splavné řeky.

Ponebí severní Ameriky je pro usazování se kolonistů o mnoho příznivější, nežli ponebí rovníkové v Brasiílii. Kdežto ve střední Americe Španělové a Portugalci rudoch pfece zachovali, tudíž s nimi mnohem lidštěji zacházeli, vyhubili je v severních státech protestantští přistěhovalci takměř na dobro ohněm a mečem, kořalkou a evropskými neřestmi. Severní Američané zle se též prohřešovali na katolících. Anglikánský básník *Longfellow* dojemně vyličuje ukrutné pronásledování, jemuž za obět padli katoličtí Akadiové, byvše vyháněni ze svého majetku. Katolíkům v Marylandě nevedlo se lépe. Oni pohostinu přijali protestanty do území, jež si vzdělali, načež od protestantů byli přemoženi a k helotství odsouzeni. Kterak Spojené státy americké chovaly se ku katolickému Mexiku, kterak je vyplnili a o nejlepší kusy země oloupili, toho jsou doposud pamětníci na živu. Ostrov Kuba býval druhdy nezdravým, avšak Španělové udělali z něho bohatou, kvetoucí zem, a když ostrov nalézal se v nejlepším rozkvětu, začaly severní státy poslati na ostrov ozbrojené spiklence, kteří nespokojené živly tak dlouho podněcovali, až severní státy zakročily. Zabrání Kuby byla perfidně zosnovaná loupež. Totéž dělo se na Filipínách.

Území severních států je k oběma mořím volné, kdežto území jižní Ameriky na západní straně k moři je zataraseno nejvyšším horstvem, jež rozvoji průmyslnému klade veliké překážky. Jižní Amerika je též chudší na železo a uhlí. Republiky na pobřeží Tichého oceánu jsou doposud od Evropy příliš vzdáleny a proto nejsou s to tolik rychle se rozvíjeti, jako státy severní.

I jiná ještě okolnost padá na váhu: Protestantští Angličané do dneška ještě nesměšují se ani s černochoy, ani s domorodci, kdežto katoličtí Španělové na půdě americké je nevyhubili, nýbrž je na křesťanství cbrátili a pak z nich vytvořili statné a zdatné plémě smíšenců. Významné je, že domorodci proti Španělům se nebouřili a že revoluce do jejich osad byla zanášena odjinud.

A co se území evropského tkne, tu měly říše protestantské mnohem více přfležitosti se rozvíjeti, nežli říše katolické, protože je nemusily hájiti naproti výbojnosti Turků. Ovšem brali i protestanté na nich účast, ale vždy více na prospěch Turka.

Kdyby však větší bohatství říší protestantských mělo se považovati za důkaz většího pokroku, pak by protestanté ještě daleko zůstávali za židy, protože z nich vyšlo poměrně více učenců, básníků, spisovatelů, žurnalistů, nežli z protestantů. V Berlíně jsou tři čtvrtiny advokátů židy.

Kdyby protestanté chtěli připustiti, aby hlavním měřítkem vzdělanosti a osvěty byla láska k bližnímu, obětavost, milosrdenství a vůbec křesťanské ctnosti, pak by říše katolické rozhodně stály před protestantskými.

Rekové a Římané co do vzdělanosti a umění daleko převyšovali národ židovský, a přece nemůže nikdo popřati, že mezi židy, dokud a pokud se zákona Božího přidržovali, humanita a povšechný blahobyt byly mnohem větší, nežli v Athénách a v Římě. V nejpokročilejších státech protestantských shromažďuje se ohromné bohatství kolem jednotlivých rodin, a při tom milionové hynou v bídě a nouzi — (Londýn!) — naproti tomu však v říších katolických protiv tolik křiklavých není. Kterak by se v našem katolickém Rakousku žilo spokojeně, kdyby nebylo těch protestantských štváčů z Prusko-Německa! Právě teď máme příkladů hojnost, že katolické náboženství, pokud se mezi Němci udrželo, činí je snášlivějšími, smířlivějšími a spravedlivějšími. Které německé listy odsuzují ukrutnosti protestantských Hakatistů na Polácích páchané co nejrozhodněji? Jsou to vždy jen německé listy katolické. Němci mohou se honositi vzdělaností, ale nikoliv humanitou.

K reformě theologického studia.

Píše JOSEF ŠIMON.

Pokračování.

Velice bohatá jest fakulta **lékařská**. Na té přednáší 15 řádných a 12 mimořádných profesorů a 19 soukr. docentů.

§. A sice přednáší: mř. prof. dr. Schrutz (úvod ke studiu lékařství 5 hod., soustavný přehled dějin lékařství a o rozvoji lék. v 19. stol. zvláště 2 hod.), ř. prof. dr. Janošík (systematickou anatomii, 5 hod.; práce samostatné v ústavě), mř. prof. dr. Rohon (všeobecná a speciální histologie s demonstracemi 5 hod.), ř. prof. dr. Mareš (fysiologie 5 hod., fysiologická cvičení 3 hod., návod k fysiologickým pracím pro pokročilé 6 hod.), dv. r. ř. prof. dr. Spina (všeobecná a experimentální pathologie I. díl 5 hod. týdně. Práce samostatné z normální a pathologické histologie a z experimentální pathologie 6 hod.), soukr. doc. dr. Velich (experimentální studium chorob infekčních s pokusy a cvič. v methodách bakteriologických 2 hod., pathologie krve 1 hod.), ř. prof. dr. Kabrhel (nauka o hygieně 3 hod., praktická cvičení hygienická 1 hod., cvičení pro pokročilé 2 hod.), soukr. doc. dr. Formánek (nauka o zkoumání potravin a praktická cvičení v chemické analýse potravin a pochutin 15 hod., analýse moče 1 hod.), soukr. doc. dr. Růžička (o imunitě a imunisaci proti nakažlivým chorobám s pokusy na zvířatech 1 hod.), ř. prof. dr. Hlava (pathologická anatomie s demonstracemi 5 hod., cvičení pitevní 3 hod., práce samostatné z oboru pathol. anatomie a histologie 6 hod. a z bakteriologie 6 hod.), mř. prof. dr. Kimla (pathologická histologie s prakt. cvičením 3 hod., vybrané kapitoly ze speciální pathologické anatomie s demonstracemi a diagnostickým cvičením 1 hod.), soukr. doc. dr. Honl (bakteriologie lékařská 2 hod., bakteriologie technická 2 hod., výklady o aetiologické léčbě nemocí infekčních 1 hod.), ř. prof. dr. Horbaczewski (chemie pro mediky, 2. díl, 5 hod., chemická cvičení II. díl, 4. hod., práce samostatné z chemie lékařské — publicum — denně celý den), dv. r. prof. dr. šl. Jiruš (farmakologie a nauka o předpisovací léků 5 hod., farmakognosie 5 hod., farmakogn. demonstrace pro mediky 1 hod.), mř. prof. dr. Chodounský (toxikologie 2 hod., farmakoterapeutické úvahy 1 hod.), soukr. doc. dr. Mladějovský (syst. nauka o léčení lázeňském — balneotherapie 2 hod., o léčbách diaetetických 1 hod.), dv. r. dr. Eiselt (klinika lékařská, odborná pathologie a terapie nemocí vnitřních a infekčních 10 hod. ve všeob. nemocnici. Denně návštěva klinická od 3—4 a 5—6 vedením klin. asistentů) ř. prof. dr. Maixner (speciální pathologie a terapie vnitřních nemocí 10 hod. ve všeob. nem.), ř. prof. dr. Thomayer (praxe poli-

klinická 3 hod., cvičení v rozm. methodách vyučovacích 2 hod.), soukr. doc. dr. Hnátek (repetitorium diagnostiky nemocí vnitřních 1 hod.), soukr. doc. dr. Veselý (klinické vyšetřovací metody chorob vnitřních a lékařská technika: perkuse, auskultace, mikroskop. chem. bakteriol. vyšetřování sekretů a exkretů, elektrodiagnostika, vyšetř. krve atd. I. díl. 2 hod.), soukr. doc. dr. Syllaba (elektrodiagnostika a elektrotherapie s prakt. cvičením 2 hod.), soukr. doc. dr. Haškovec (neuropathologie, poruchy psychické mrtvice, poruchy, řeči, závrať, poruchy spánku 2 hod., casuisticum chorob nervových 1 hod., praktická cvičení ve vyšetř. chorob duševních 1 hod., elektrotherapie s prakt. cvičeními 1 hod.), soukr. doc. dr. Heveroch (podrobná anatomie centrálního nervstva: mozek, mícha prodloužená a páteřní s výkl. praeparátů 1 hod., diagnostika chorob duševních se zřetelem k soudní psychiatrii 1 hod., casuisticum chorob nervových 1 hod.), ř. prof. dr. Maydl (odborná pathologie a terapie nemocí chirurgických 5 hod., operační kurs na mrtvole 5 hod.), mř. prof. dr. Kukula (pathologie a terapie nemocí traktu močového 3 hod.), mř. prof. dr. Kaufmann (pathologie a terapie nemocí ušních, nosních a hltanových 3 hod., praktikum ušního lékařství: cvičení ve vyšetřování, diagnose a léčbě nemocí ušních, nosních a hltanových denně od 8—10 a 2—4 hod.), soukr. doc. dr. Frankenberger (cvičení ve vyšetřování hrtanu, nosu a dutiny nosohltanové s demonstracemi nemocných 2 hod., laryngologické praktikum 6 hod.), dv. r. dr. Schöbl (speciální pathologie a terapie nemocí očních 5 hod., operační kurs oční 2 hod.), mř. prof. dr. Deyl (poliklinika chorob očních 1 hod., praktický návod rozpoznání a léčení očních chorob pro pokročilejší 4 hod.), soukr. doc. dr. Chalupický (úvod do lékařství očního 1 hod.), ř. prof. dr. Reinsberg (nauka o soudním lékařství s praktickým cvičením v soudních obdukcích 5 hod.), soukr. doc. dr. Slavík (vybrané kapitoly ze soudního lékařství a soudní lékařská diagnostika 2 hod., praktická cvičení v soudních obdukcích 2 hod.), mř. prof. dr. Nessel (zubní lékařství 5 hod., demonstrace plombování zubů 1 hod., klinika nemocí zubních s cvičením v tahání a plombování zubů 5 hod., praktický kurs ze zubního lékařství pro doktory 3 hod., kurs ze zubní techniky 6 hod.), ř. prof. dr. Janovský (nauka o pathologii a terapii nemocí kožních 5 hod., o functionálních nemocech orgánů pohlavních 1 hod.), soukr. doc. dr. Pečírka (rozbor případů chorob kožních a venerických s ohledem k rozpoznání a léčení nemocí 1 hod.), soukr. doc. dr. Bukovský (therapie příjice 1 hod., differentiální diagnostika chorob kožních s prakt. použitím vyšetř. method 1 hod.), ř. prof. dr. Pawlík (výklady o porodnictví a nemocech ženských spojené s klinickými demonstracemi 10 hod., operační kurs porodnický 5 hod.), vl. r. dr. Schwing (nemoci novorozenců a kojenců s klinickými demonstracemi 2 hod.), mř. prof. dr. Pešina (klinika dětských nemocí 3 hod.), mř. prof. dr. Scherer (praktická cvičení v diagnose a terapii chorob útlého věku dětského s demonstracemi 1 hod.), mř. prof. dr. Rubeška (nauka o gynaekologických operacích s cvič. na mrtvole 2 hod.), soukr. doc. dr. Švehla (o výživě a chorobách traktu zažívacího ve věku dětském 1 hod., kasuistika chorob dětských dle materiálu ambulatoria poliklinického 1 hod.), řádný prof. dr. Kuffner (povšechná i odborná psychiatrie 5 hod., o vadách intelektu 1 hod.) a mř. prof. dr. Kašpárek (o nákazách zvířecích se zvláštním zřetelem k bakteriologii a parazitologii (s demonstracemi) a o zdravotní policii veterinářské 3 hod., prohlídka masa s prakt. cvičením 2 hod.).

Nákladné jsou státní vědecké ústavy při fakultě lékařské, zejména: c. k. anatomický ústav (vedou prof. dr. Janošik a ass. dr. Weigner a dr. Völker, 3 demonstratoři se 4 sluhy), ústav histologicko embryologický (vedou dr. Rohon, dr. Srdínko a demonstrator se sluhou), ústav pathologicko-anatomický (vedou dr. Hlava, ass. dr. Kimla dr. Honl, dr. Skalička, s 2 demonstratory a 3 sluhy), ústav fyziologický (řed. prof. Mareš, ass. dr. Štych a dr. Babák, 2 demonstr., mechanik a 2 sluhové), ústav pro lučbu lékařskou (řed. prof. Horbaczewski, ass. dr. Černý, dem. a 2 sluhové), ústav pro experimentální a všeobecnou pathologii (řed. prof. Spina, ass. dr. Velich, demonstrator a 3 sluhové), ústav hygienický (řed. prof.

Kabrhel, ass. dr. Růžička, VI. Růžička a sluha), ústav pro farmakologii a farmakognosii (řed. prof. šl. Jiruš, ass. dr. Šaršok, demonstrator a sluha), ústav pro soudní lékařství (řed. prof. Reinsberg, ass. dr. Slavík, demonstrator a sluha), ústav pro nauku o morech zvířecích a policii veterinářskou (řed. prof. Kašpárek, ass. dr. Šejba a sluha).

Dále jsou všeobecně známé kabinety a kliniky, zejména I. lékařská klinika v c. k. všeobecné nemocnici (řednosta prof. Eiselt, assistenti dr. Semerád a dr. Samohrd). II. lékařská klinika (ředn. prof. Maixner, ass. dr. Jeřábek a dr. Kose), ranlékařská klinika a kabinet akologický (ředn. prof. Maydl, ass. dr. Jedlička a dr. Honzák a sluha), otiatická klinika (řednosta prof. Kaufmann, ass. dr. Kutvirt), oční klinika (prof. Schoebl, ass. dr. Bailony a dr. Matys), porodnická klinika pro lékaře (prof. Pawlík, ass. dr. Pítha, dr. Vordren a babička školní), gynaekologická klinika (prof. Pawlík, ass. dr. Hausmann), klinika pro nemoci kožní a příjčné (prof. Janovský, ass. dr. Bukovský), klinika pro nemoci kojných, novorozenců a kojenců (prof. Schwing, ass. dr. Vorlický), lékařská poliklinika (prof. Thomayer, ass. dr. Syllaba, demonstrator a sluha), klinika pro nemoci dětské (dr. Pešina, ass. dr. Hüttel), psychiatrická klinika (prof. Kuffner ass. dr. Janský a dr. Širc) a ambulatorium pro nemoci zubní (prof. Nessel, dva demonstratoři a sluha).

Pouhý pohled na počet professorů a docentů na fakultách jednotlivých jest významný a mluví zřetelně. Není stolice professorské, aby nebylo docenta ještě nebo assistenta téhož předmětu. To je věc velmi důležitá pro vědecký dorost.

Na fakultě právnické jest: 16 řádných a 2 mimořádní professoři a 1 docent.

Na fakultě lékařské jest: 16 řádných a 13 mimořádných professorů a 9 docentů.

Na fakultě filosofické jest: 25 řádných, 8 mimořádných professorů, 18 docentů a 12 lektorů.

Mimo to jsou na těchto fakultách vědecké ústavy, semináře, kursy vědecké, laboratoře a kabinety vědecké.

Na fakultě theologické jest 7 řádných professorů, 1 mimořádný a jediný docent.

Tuto okolnost považujeme za příznačnou, neboť ukazuje, že nejeví se v boho sloví podobného ruchu jako na fakultách jiných.

A pak, jaká rozmanitost předmětů, jaké stále nové a dokonalejší propracování látky. Uvádíme na př. fakultu filosofickou, kde se probírají nejnovější spisy a náhledy básníků, estetiků, pedagogů, přírodopytců, dějepisců, filosofů atd.

Pohleďme nyní na přednášky technické. Rozmnožily, prohloubily a zdokonalily se nesmírně. V r. 1901—1902 ohlášeny jsou na české technice tyto přednášky a cvičení:

1. **z oboru mathematického:** Matematika prof. dr. G. Blažek (polygonometrie, sférická trigonometrie, determinanty, analytická geometrie v rovině a v prostoru, algebraická analysis, vyšší rovnice, počet diferenciální, integrální atd. 6 hod., opak. 1 hod.).

Dv. r. prof. E. Weyr (anal. geom. v prostoru, diferenciální počet o více proměnných, omezené integrály, rovnice diferenciální, počet variační, 5 hodin, opak. 1 hod.).

Prof. Aug. Pánek (základy vyšší matematiky: stanovení limit, derivace, neurčité tvary, maxima a minima, konvergence a divergence řad nekonečných, řada Taylorova a Maclaurinova, řešení rovnic 3. a 4. stupně, praxe metody nejmenších čtverců, integrály omezené, kvadratura, rektifikace, komplanace, kubatura, 4 hod. a opak. 2 hod.; počet pravděpodobnosti 2 hodiny). Geometrie polohy dr. Weyr (theorie promětnosti základních útvarů prvořadných, nauka o kuželosečkách, vztahy kollineární a reciproký zákl. útvarů druho- a třetířadných 3 hod.), deskriptivní geometrie: prof. K. Pelz (promítání orthogonalní, oxonometrie, orthogon. a klinogonální promítání centrálné, konstruktivní theorie technicky důležitých ploch 5 hod., rýsování 6 hod.).

N i ž š í g e o d e s i e: prof. Frant. N o v o t n ý (teorie měření, míry, teorie chyb pozorovacích, stabilisování a signalisování bodů, stroje úhломěrné, dalekoměry, rýsování situací, vztyčování křivek, měření polní, mappování, měření úhlů výškových, vliv refrakce světla, trigonometrické a barometrické měření výšek, nivellace, tachymetrie atd. 5 hod., opak 1 hod., rýsování a prakt. cvičení 6 hod. týdně; dále v y š š í g e o d e s i e: metoda nejmenších čtverců, stroje heliotropy, theodolity, kruhy multiplikační, sextanty, kruhy hranolové, horizonty, stroje ekvatoriální a passážní, měření úhlů azimutálních a vertikálních, refrakce terestrická; triangulace a výpočet sítě trigonometrické, souřadnice pravoúhelné, polární a zeměpisné, stanovení námořních výšek, měření stupňové, teorie křivky geodestické a trigonometrie sferoidická, kartografie 3 hod. a prakt. cvičení).

Z á k l a d y n i ž š í g e o d e s i e: suppl. inž. J. P e t ř í k (pojmy zeměpisné, stroje úhломěrné, měřictví výkonné, měření parcely, plochoměrství, nivellace 5 hod., prakt. cvič. 3 hod.).

S t a t i k a a d y n a m i k a: prof. J. S a s k a (geometrie pohybu, rovnováha sil působících na tuhá tělesa volná i opřená, polygon provazcový, grafické sestrojování, těžiště, stabilita, princip virtuální práce, tření, pohyb bodu hmotného, relativní pohyb a pohyb tělesa neproměnného, princip d'Alembertův, momenty setrvačnosti, zákony rázu 6 hod.), dále: h y d r a u l i k a (rovnováha tekutin, tlak na stěny, tekutiny těžké, ponořená tělesa, stabilita plování, oscillace, zákon Laplace-Poissonův, pohyb tekutin, permanentní pohyb kapalin, výtoky z nádob, hydraulické odpory, pohyb v trubách, tlak a odpor proudu vodního, pohyb a výtok plynů 4 hod.).

N a u k a o p r u ž n o s t i a p e v n o s t i: prof. J. Š o l í n (pružnost a pevnost v tahu, tlaku, ohybu, smyku a v kroucení, kombinace prostého tahu s ohybem, pevnost vzpěrná, pevnost stěn nádobových 2 hod.) a pak: základy grafické s t a t i k y (skládání a rozkládání sil, statické a vyšší momenty sil, těžiště, grafické stanovení obsahu, statických momentů, mom. setrvačnosti a deviačních, ellipsy centralné, hlavních os, grafické stanovení momentů ohybových a sil posouvajících přímého prostého nosníku za stálého obtížení, konstrukce osy neutralné nebo středu napjetí, jádra obrazců průřezových za kombinace prosté pružnosti v tahu či tlaku s ohybem 1 hod., cvič. 2 hod.).

E n c y k l o p e d i e t e c h n i c k é m e c h a n i k y doc. J. J e d l i č k a: (statika, dynamika, hydraulika kapalin a tekutin rozpínavých, nejdůležitější stati z technolog. tepla, pružnost a pevnost 4 hod.).

Mimo to přednáší mimořádně prof. B l a ž e k: analytickou mechaniku (pohyb bodu, soustavy bodů 2 hod.) a pojišťovací matematiku (složitější výpočty bankovní, tabulky úmrtní a invalidní, hodnoty důchodů, výpočet pojistného pro případ dožití a úmrtí pro životy jednotlivé a sdružené, válečná přirážka, hodnoty důchodů invaliditních, rezervy pro jednotlivé způsoby pojišťovací, bilance pojišť. ústavů, statistika při bilanci, vypočítávání uhrazovacích fondů pensijních ústavů 3 hod.).

V o b o r u p ř í r o d o v ě d e c k é m: přednáší prof. dr. F. V e j d o v s k ý — zoologii (přehled a vývoj živočišstva 6 hod.), doc. dr. Č e l a k o v s k ý — botaniku (anatomie a fyziologie rostlin 5 hod. a cvič. 2 hod.), prof. dr. S l a v í k — mineralogii (optické, chemické a fys. vlastnosti krystalů, soustavy krystalografické, mineralogické atd. 4 hod., cvič. 2 hod.), dále geologii (poměr země ke slunečné soustavě, povstání slunečné soustavy, podoba, hutnost, teplota, magnetismus země, poměry atmosféry, hydrosféry a lithosféry, petrografie, sloh hornin, původ a změna hornin, účinky vzduchu a vody na kůru zemskou, výjevy sopečné, zeměřesení; dále: nauka o útvech země se zřetelem k užitečným horninám a nerostům, stavby vodní, silniční, železniční a tunelové a styk jejich s poměry kůry zemské atd. 4 hod., v létě vycházky; dále meteorologie a klimatologie 3 hod. a cvič. 1 hod.).

Doc. dr. Felix přednáší fysiku technickou (elektřina, magnetism, pohyb vlnitý 5 hod.), základy theoretické optiky (2 hod.), elektrodynamika (2 hod.). Prof. dr. D o m a l ý přednáší: elektrotechniku

(stroje elektr. na proudy stejnoměrné a střídavé, stě elektrické; cvičení: měřen-
odporu, intensity, potenciálu a izolace, působnost na transformátorech a akku
mulátorech 3 hod., cvič. 2 hod; konstrukce strojů elektrických, motorů a pod.
2 hodiny).

Prof. K. Preis: obecná experimentální chemie anorganická (chemie prvků a sloučenin 5 hod.), cvičení v anorgan. chemii (8 hod.), cvičení v přípravě chemických experimentů (pro kand. učitelství). Prof. dr. B. Raýman: obecná experimentální chemie organická (parafiny, olefiny, radikaly troj- a čtyřmocné a jich odvozeniny, sloučeniny karbonylové, řada močová, zásady pyrolové, pyridinové, benzol, aldehydy, kyseliny, fenylalkyleny, řada skoficová, indigo, fenylované parafiny, trifenylmethan a jeho deriváty, řada difenylová, fenanthran, polyfenylalkyleny, anthracen, naftalin s homology, chinolinové zásady, glykosidy, alkaloidy, bílkoviny a pod. 5 hodin).

Prof. dr. Preis s ass. Votočkem a Mühlbauerem: analytická chemie kvalitativná a odměrná (analýza mineralná, reakce látek za mokra, soustavné dělení, zkoušky za sucha, spektrální analýza, alkalimetrie, acidimetrie, chlorimetrie, titrace chameleonem, urč. chloridů a stříbra, stanovení kyseliny fosforečné, organická analýza, dokázání prvků, rozeznávání uhlovodíků, alkoholy, étery, éstery, aldehydy a kényony se zřetelem k cukrům, glykosidy, kyseliny, zásady pyridinové a chinolinové, alkaloidy, bílkoviny, cvič. a přednášky 24 hod. (!). Dále: analytická chemie kvantitativná: vázková analýza sloučenin mineralních, organická cvičení, operace org. chemie, dokazování skupin org. — hydroxyly, amidoskupiny, karbonyly, karboxyly 30 hod. (!). Dále: Cvičení v analytické laboratoři (analýza plynů, rozbor potravin, mléko, sýr, máslo, margarín, tuky živočišné a rostlinné, maso, konzervy, vejce, mouka, káva, čaj, mýdlo, vosk, hračky, náčiní kuchyňské 4 hod.). Dále: návod k samostatným výzkumům chemickým.

Doc. Hanuš: cvičení v stochiometrických počtech, doc. Formánek: chemický rozbor spektrální těles mineralných a organických 2 hodiny a cvičení 2 hodiny.

Doc. Votoček: chemie uhlohydrátů (konstituce cukrů, konfigurace prostorová cukrů, dekompozice homologů, experimenty atd. 2 hod.) a professor dr. Kabrhel: vybrané stati z hygieny 3 hod.

Nesmírně bohaté jsou dále přednášky z oboru technologického (o zařízení mlýnů, cukrovarů, barvíren, lihovarů, pivovarů, zbožiznalství atd.), z oboru stavitelského a inženýrského, z oboru hospodářského, státo-
vědeckého a pod.

Karakteristické a významné jest, že na technice se přednáší: národní hospodářství, rakouské právo veřejné, rakouské právo soukromé (práva věcná, rodinná, řízení soudní), právo obchodní a směnečné, pojišťování dělnické atd., a pak že se přednášejí jazyky moderní, zejména ruština a angličtina.

(Pokrač.)

Osobní přesvědčení třeba respektovati.

Fodává P. ROB. FR SOUKUP, piaristický kněz.

Touto frází hájí se při každé příležitosti: »A to je mé osobní přesvědčení a osobní přesvědčení třeba respektovati.« Co máme souditi o této frázi?

»Není Boha« tvrdí nevěrec a při tom se odvolává na vlastní své osobní přesvědčení. Máme bráti ohled na toto přesvědčení?

Dejme tomu, že jsme ve škole. Učitel vyvolá žáka, položiv mu dvě otázky: kolik je 2×2 ? Žák odpoví zcela pozitivně: $2 \times 2 = 5$. »To přec není správné,« dí učitel. Necht, to je mé osobní přesvědčení, odvětí žák. Spřátel-li pak se učitel s přesvědčením tohoto žáka?

Sociální demokraté jsou pevného přesvědčení, — aspoň tak říkají — že pozemské statky nejsou spravedlivým způsobem rozděleny — proto se musí každému to jeho vzít a rozdělit mezi všechny stejným způsobem. Je-li pak možno respektovati jejich osobní přesvědčení?

Athanasius Kircher, slavný Jesuita, měl ve svém studijním pokojíku globus. Jednoho dne ho navštíví jakýsi nevěrec. Dívá se udiven na onu kouli světovou a praví: »Tuto máte překrásný globus.« »Zajisté,« pravil Kircher, »a to nejkrásnější na něm je, že se sám udělal.« »Jakže, přec si nebudete tropiti žerty ze mne?« pravil nevěrec, jsa rozladěn tou poznámkou. »Nikdy,« dí Kircher, »když však tento jednoduchý globus se sám neutvořil, jak můžete pak tvrditi, že ohromný vesmír se všemi řekami a moři, horami i údolními, zvířaty i rostlinami povstal sám od sebe?«

»Nikdy jsem si nelámal hlavu,« praví španělský filosof Balmes k jakémus pochybovači, »abych hledal důkazy pro jsoucnost Boží. Důkazem mohu posloužiti, sáhnu-li do své kapsy. Když tak pozoruji komplikovaný stroj kolečkový mých kapesních hodinek a jejich pravidelný pohyb, není nikdo s to mě přemluvití, že povstaly ty hodinky náhodou, bez příčinění umělce. Popírači Boha mluví o náhodě, o síle přírodní a Bůh ví ještě o kterých věcech, a všechno to, co mluví, je bez smyslu.« »Příroda působí dle zákonů stálých. Tyto zákony byly však někým v přírodu vloženy. A tento »někdo« jest týž, který přírodu byl stvořil. Anebo když můžete něco proti těmto pevným zákonům přírodním, vy velmocní a přemoudří pánové — nechejte trochu pršeti, potřebujeme velice deště pro naši úrodu a prosíme pěkně zaň,« poznamenává úsměšně Francouz La Bruyère.

V jisté vznešené společnosti chtěl jedenkrát žák Voltairův jakousi dámu přemluvití k nevěře. Však nadarmo. Tu pravil s posměchem k ní: »Nikdy bych byl nevěřil, že v domě, v němž je tolik duchaplných lidí, lze jediného naléztí, který nevěří v Boha.« »Ach,« pravila úsečně dama, »vy nejste ten jediný, můj psík a moji koně také nevěří v Boha, jen že se tito nemohou ještě chlubití svou nevěrou, jakož vy činíte.«

Zajisté, blázni jsou všichni, kteří z tvorů nepoznávají Stvořitele. Kdo pozoruje nebe s jeho miliony hvězd, jež už tisíce let s podivuhodnou pravidelností přezměrně vzdálenosti probíhají, kdo skloní zrak k zemi a jejm krásám i divům, kdo pozoruje člověka, krále stvoření — a přec tvrdí, to vše že nevyžaduje osobního Boha, nýbrž tato stavba světová že jest dílem náhody neb slepých sil přírodních a člověk že se vyvinul z opice — ten nezdá se mítí všech pět pohromadě. Či to vězí někde jinde? Zajisté — ne v rozumu tak, jako v srdci, srdce je vlastní domovinou nevěry.

Proto vším právem píše sv. Augustin již před 1400 lety: »Nikdo nepopírá Boha leč ten, který by v tom našel výhody, kdyby Boha nebylo.« Pravdou je, co v novějším čase tvrdí La Bruyère: »Rád bych našel jedenkrát střízlivého, mírného, cudného, spravedlivého člověka, jenž by jsoucnost Boží a nesmrtnost duše popíral; ten by byl aspoň nestranným; ale takového není.«

Zanedbávání povinností Božích je první úskalí, o něž se víra třífští. Všeobecná příčina nevěry však jest nemravnost. »Lidé milovali více temnotu nežli světlo, neboť skutky jejich byly zlé.« To jsou božská slova. »Ve vůli tedy« praví Ignác Döllinger »v samolibosti, v pýše, ve smyslnosti a lenosti je třeba nejvíce rozumových bludů hledati.« Co následuje z toho? Že nevěra je vždy hříchem těžkým. Nemůže se tudíž nikdy dáti právo osobnímu přesvědčení, že není osobního Boha. Lidé pak, kteří se odvolávají na toto právo, zasluhují s naší strany útrpnosti, za ty jest třeba se modliti, aby pozdě teprv nezakusili, jak strašlivé to jest, padnouti do rukou živého Boha. Jich domnělé právo nesmíme nikdy respektovati ani ho uznávati.

(Dokončení.)

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Pokračování.

Některí je proti pohanským nástrahám zřejmě hájili. Celou říši rozlehla se pověst bílého otce Adama, kterého jedni považovali za syna P. M. Ricci, jiní zase P. Mikuláše a ještě jiní za nedostihlého mudrce, jehož jméno po svém nářečí s poklonami vyslovovali: »Tam-Jo-Vam. Sláva Adamova ovšem ostatním účastníkům dila apoštolského prospěla. P. Emanuel Diaz prohlášením, že je společník P. Adama, od daní osvobozen, P. František Ferrari měl jako cizinec obdržeti 100 ran holí¹⁾ a ze země vypověděn býti, však prominuty, poněvadž řekl, že Tam-Jo-Vam ho zná. Naopak potom kněze odposlali a uctivě chovali. P. Gabriel z Mangilhes upadl v provincii Su Diveu v zajetí lupičův. Již jakýsi Tatar drže ho za vlasy, zdvíhal meč, aby mu hlavu stal, v tom jiný promluvil: »Počkej! Znáš ty, cizince Tam-Jo-Vama?« »Ano, on je můj starší bratr«, ve smrtelné úzkosti odvece Jesuita, a ale, již vedou ho k místodržiteli, který kněze přijímá vládně, prose, ať na nedávný strach zapomene. »P. Adam mým přítelem,« vysvětluje překvapenému. Tak studia hvězdářská účinkovala více na pozemské osudy, než konstellace hvězd.²⁾ Nedlouho na to císař skutečně ujal se vlády. Pater při slavnostech podal panovníkovi dvě písemné prosby. V jedné důtklivě radil k obnově císař. paláce, což u všech tak živým souhlasem se potkalo, že ihned začata, ve druhé zmiňoval se o pověrách bonzů³⁾ (t. j. čínských modlářů, jakéhosi druhu nejnižšího kněžstva pohanského).

Nesluší se, pověděl, aby pán říše uváděn byl v omyly lidmi z nejnižších vrstev, majestát má se vystříhati mínění podvodníků, nemajících ani vědění, ani ctností, aby vladaře poučovati mohli. Ať jim tedy nezřizuje kostelův a věží, nazývaných Fam, jak už povolil, všecko, co mezi lidem hlásají, jeví se ve světle rozumu smyšlenkou i nedůvodnou, oni nemají moci daemonům poroučeti ani lidem zdravý navracovati, mrtvé k životu přiváděti. Od koho by takovou sílu měli? Od Boha? Nikoliv. Ten zlým nepomáhá. Jejich křiklavé tance nemají ceny, bláznivé poskoky bužkům neurodí Boží moci, byť se i za hluku válečné výzbroje a mečů dály; neboť jen ctnost a pravá víra před Všemohoucím platí. Praporečky, které na proroctví zasazují nad podsebití městských zdí, stávají se jenom hříčkou větrův a neodvrátí působení zlých duchův. Tito pronikají, jsouce beztělní každou prostoru i překážku, smějí z dopuštění Božího procházeti zdí, dřevem, železem, ano mohou vzduchem vládnouti, z něho na lid vejíti, když Pán světa jim přivolí. Mohutnost duchů nedá se omeziti, zakřiknouti a odehnati, nepomáhá-li skutky modlitba spravedlivce.

Bonzové totiž osmělili se císaři také vzkázati, nepřidá-li se k nim, splně jejich přání, že umře v osmém měsíci běžícího roku. Páter doložil, že do úradků Božích není lidem dovoleno se míchati a že doufá v Boha: císař dlouhá léta s pomocí a přízní pravého Boha šťastně zavládne. Jeť nepochybno, že bonzům Tvůrce proroctví nesvětil a oni neznají příštích věcí, poněvadž Pán všehomíra pošetilých, pověřivých lidí za rádece nemá a míti nemůže. Prostý člověk nenachází porozumění pro zjev v přírodě, tím méně v náboženství a osudy lidstva . . . Bonzům věřili vzdělání, nevzdělání, chudí i bohatí, všichni trápili se jejich dvojsmyslnými průpovědkami, kterými se vtírali, ba matka císařova neodvážila se nikdy radám pohanských těch proroků ani slovem odpor klásti.

Nyní konečně promluvil P. Adam. Nelze vylíčiti účinek náhlé a nebojácné pravdy cizincovy. Každý ji tušil a — nikdo neřekl. Odvaha přinesla ovoce. Ze kruhů kolem panovníka slyšáno potom, co týž zaraženým dvořanům po přečtení listu odpověděl: »Vím, že většina důvodů starého cizince stvrzena jeho zkušenostmi. Mám mu nedůvěřovati? Oh škoda, že dříve mne pozorna neučinil.«

¹⁾ Podle zákona, jenž cizincům vstup do říše zapovídal.

²⁾ Kdož nepoznává tu vrstevníky našeho Waldštejna, jenž věřil, že hvězdy řídí osud člověka?

³⁾ O bonzech. zde v pravém smyslu nižšího nevzdělaného kněžstva, viz Ottův Naučný Slovník IV. 358.

Bonzům slíbena byla zvláštní věž, rozsáhlé sady a million zlatáků pro skryše a svatyně⁴⁾ būžků, množství materiálu připraveno na znamenité budovy pro ně, najednou opatrně, aby se nebouřil lid, sliby oddalováno a poznenáhlu na ně zapomenuto. Matce vladařově poslán neobyčejný dopis Adamův. Když jej přečtla, sklopivši hlavu, smutně promluvila, že mu přidává celou víru a skoro se stydí, poněvadž tak lehkomyslně nehodným pěstovatelům pověř vlezla do léče. Vyšetřováním, které tribunal obřadů projednati musil, se zjistilo, že hlava pohanských pověrkářů počínal si uprostřed celého dvořanstva svého jako neomezený pán, čině se císařem bonzů — ač neuměl psáti, čísti etc. A byl i u obecného lidu jmín za žebráka.

Bylo to r. 1651. Císař nalézal se právě na honě v severní části říše, v městě (Pekinku) zůstala jenom jeho matka a několik místodržitelův. Tenkrát přišly do kněžského příbytku tři ženy pro lék, pravíce, že dcera známého mandarina těžce churaví. Dle výpovědi seznal P. Adam, že se tu jedná o lehčí druh nemoci. I poradil, co věděl. Přidal jim mimo to voskovou tabulku s podobou Božího Beránka, radě, aby při silnějších záchvatech na onemocnělou důvěrně ji kladly. Pátého dne objevily se opět, přinášejíce 200 zlatáků, sedm či osm zlatem protkávaných damaškových koberců darem za pomoc, která prý se dobře osvědčila a ku zdraví pomohla. Páter zdráhal se takovou odměnu přijati, však jak se podivil, když jedna z poselkyň vyjevila, že nemocnou byla snoubenka císařova a dárkyní — matka císařovna. Tato že vzkazuje Jesuitovi srdečný dík a chce mu býti vděčnou. Ať ji považuje za dceru, ona že budoucně, oč zaprosí, jako dcera že chce dle možnosti podporovati a pomáhati. Vroucně pohnut děkoval Adam za tolik přízně a vzkázal císařovně, že modliti se bude ku svému Bohu, aby štědrost ji nahradil poznáním pravé víry. Od těch časů stala se mocná žena věrnou přímluvkyní evropských kněží. Způsobila také, že při slavnostech svatby císařovy Páter byl pozván a s nejvznešenějšími hodnosty říše u stolu seděl, těše se ze zvláštní pozornosti všechněch.

Při rozchodu na rozloučenou podala mu nevěsta před celým dvorem dva zlaté náramky, jež před tím s ruky sňala, na důkaz své přízně. Vidouc, že Schall chce dle obecného zvyku kleče dar přijati, nestrpěla toho. »Zůstaň státi,« pravila, »nazvala-li tě císařovna otcem, nesluší se, abys na dále přede mnou klekal.« Brzy na to zavítal opět Páter do císařských komnat, hodlaje s mnohými jinými panovníku blahopřáti k nastoupení trůnu. Než k audienci puštění, vzkázal císař Adamovi, že nemá pokleknouti, ale jen se ukloniti, kteréžto vyznamenání jest velmi řídké a náleží sotva 6 osobám v říši. Přátelé a křesťané z té pocty měli upřímnou radost.

S novou dynastií věc víry se nezměnila. Zdálo se, že missie našla jen novou osobu panovníka, ale starou náklonnost s tím rozdílem, že nynější císař budoval na osvědčené věrnosti stárnoucího věrozvěsta. Zasypal ho hodnostmi, dary, přízní a přece kněz dbal písma, že lépe naději svou skládáti na Boha než knížata tohoto světa. Snadno bylo poznati, že prozřetelnost Boží ku svým úradkům užívá mocného i chudého.

✂ ✂ ✂ ✂ FEUILLETON. ✂ ✂ ✂ ✂

Kulturní črty.

K. Tolstoj odumírá a Gorki pozvedá se, stává se velikánem, takový je běh světa. Staří odcházejí, mladí přicházejí. Tolstoj sice zůstane velikánem i po své smrti, avšak při všem obdivu nesmíme popírati i jeho vady. Tolstoj ponořil jaksi svou hlavu na sklonku svého života do mlhovitých oblaků náboženského blouznilství, které ho rozdvojilo s ruskou církví. Této církvi musí se doznati, že mu

⁴⁾ Monasteria et delubra idolorum, ony ne v našem smyslu.

s ohledem na jeho význam v literatuře shovávala dosti dlouho, že ale konečně musila nad ním vyřknouti své anathema, nechťela-li svou vlastní existenci podrýti. V příčině té nevedlo se jí lépe, nežli by v případě podobném bylo vedlo se církvi naší. Všecken literární svět v Rusku pozvedl se proti anathema církve a za světem literárním následoval i svět inteligentů, jako vždy bez hlubšího vniknutí do podstaty věci. Mlhovité důsledky Tolstého biblických studií s učením církve rozhodně se nesrovnávají. Neměl-li chápavý, vnímavý a též blouznilství oddaný ruský lid přiveden býti na scesti, musila ruská církev zakročiti. Tolstoj svými dedukcemi z bible vzbuzuje u nás i na západě bezděčně úsměv, v němž skrývají se slova: stárne již přece. A vedle něho pozvedá se olbřím Maxim Gorki, postava to v mnohém ohledě záhadná. Vyrostl z ruského lidu v poměrech velmi stísněných, ve mnohých utrpeních. Sta a tisíce jiných talentů v poměrech takových zaniká jako zrnko, na něž padne balvan. Ne tak u Gorkého. Expansivnost jeho talentu odvalila i tento, avšak balvan vtiskl jeho duchu jaksi svou pečeť. Gorki stává se matitelem utlačovaných, obhájcem ku věčné bídě odsouzených; kde Dostojewski se zastavil, tam Gorki započal. Gorki obral si za obor svých literárních studií smetiště, ba řečneme raději mrchoviště života. Co je na něm obdivuhodno, že i zde nalézá pohozené, ušlapané perličky a zbytky drahokamů. Gorki vyzná se v umění nalézt i v povrhelí vždy něco lidského. Nešťtí se ani stoky. V ohledě tom stojí zajisté na stanovisku křesťanském. Sv. Vincenc z Pauly z milosrdenství sdílel život s galejnými otroky, aby je získal Kristu. Na výši tuto ovšem Gorki se nevyšinul, tendence jeho je mnohem méně ušlechtilá. I on jako Dostojewski metá těm vzdělancům do tváře výtku: vy farizeové, děkujte Bohu, že nenarodili jste se na mrchovišti života, vy byste byli zrovna takoví. Gorki z toho materiálu, jež denně oznamují policejní rapporty, vybírá si své hrdiny a hrdinky, a ovšem toliko Gorkého talent mohl se k tomu odvážit. Jiný méně nadaný by tím vzbuzoval hnus. Ve svém nejnovějším díle: Světobol — líčí G. bohatého mlynáře, jež své bohatství vystavěl na troskách cizích existencí. Lichvář je nadjednou zachvácen výčitkami svědomí. Nemůže spáti, svědomí volá ho před svůj soud, a tu lichvář dospěje k závěru: Nešťtím člověka je, učiní-li ze své duše otrokyni nepravostí. My své duše do prachu denních starostí zakopáváme a my otroctví svému tolik si zvykáme, že ani již necítíme, jakými jsme dřevěnými, bezcitnými, mrtvými loutkami. Těmito trapnými myšlenkami nucen lichvář utíká do města, aby se v něm povyrazil. Zde ve večerním přítmí sejde se s padlou ženštinou, jež ho dovede do jakési hospody. Z hovoru poznává lichvář, že v této padlé ženštině skrývá se poklad. Dovídá se, že ona ze své bídné mzdy živí starého bezrukého mrzáka, jež staral se o ni když ještě byla malým, od rodičů opuštěným sirotkem. Péče její o mrzáka je dojemná a lichvář poznává, že tato osoba stojí mnohem výše nežli on, jež sedláky odírá. Přimysleme si k tomu Gorkého mistrné péro, jímž dovede záhady lidského srdce líčiti, a máme úchvatný obraz života.

Z dlouhé chvíle — nese název jiný obraz. Na kteréš stanici dráhy pozoruje přednosta stanice, že jeho kuchařka Arina udržuje tajnou známost s výhybkářem Gomosovem. Celá aristokracie na stanici, jeho paní, adjunkt, jež zná ruské básničky z paměti, ano zná: Schoppenhauerovu filosofii, případnou z dlouhé chvíle — na myšlenku, zamilovaný párek in flagranti přepadnouti, což se jim podařilo.

Ten smích panstva a ta kočičí muzika — něco takového — jaká to pochoutka pro vzdělance! Paní přednostová smíchem se koulela a ti druzí popadali se za břicha. A následek? Arina, jež mnohem více studu měla, nežli to vysoce vzdělané panstvo, hanbou se oběsila. A panstvo v úředním rapportu do úmrtního listu dalo napsati: zemřela na melancholii. Z dlouhé chvíle vehnali vzdělanci ubohého nevzdělaného tvora do sebevraždy. K čemu pak je ten ubožák, než aby zaháněl dlouhou chvíli pánům!

Červený Vasíka je třetí obrázek, v němž Gorki nakresluje kus drsného života. Vede čtenáře do vykřičeného domu, v němž vede otrocký život hrdinka povídky Axinja. Vasíka je placeným dozorcem nad otrokyněmi, jež udržuje v kázni

prostředky nejsurovějšími, ba i bestiálními. O této kázni lze říci, že ani v pověstné chýši strýce Toma tolik ukrutností se nenajde. Vasíka má největší dopal na Axinju. A tu se přihodí, že Vasíkovy na koňské dráze byly přejety obě nohy a že ho jako mrzáka přinesou domů. A tu všechen personál vykičeného domu vrhá se na Vasíka, aby na něm vylil si svůj dávno tlumený vztek. Kopou ho, tlukou ho, plvou naň, rvou mu vlasy a pasou se na jeho útrapách. Toliko Axinja, tatáž, jež od něho zakoušela nejvíce, nemstí se mu. V té chvíli volá hlasem soucitem rozechvělým: Ale, holky, už dost — — ale — ale co pak myslíte — a považte, že on je také — — také člověk — — ale nechte ho již — pro Krista Pána ustaňte přece — ach — ach! A lítě uslyšely hlasu jejího a od nešťastníka ustoupily. Toliko Axinja u něho zůstala a heroickou láskou rány mu vymývala a o něho pečovala. A tak ledově bezcitný Vasíka pod mílo hřejícím teplem milosrdenství roztál, a rozeřál se. Ozvala se v něm struna lidskosti a ještě na loži prosil Axinji o ruku. — A čtenář bezděčně této hříšnici odpouští všechny poklesky a diví se, že v srdci tak zpustlém může ještě skrývat se takový poklad lidskosti. To všecko se musí čísti, jak to Gorki nevyrovnaně líčí, aby byl unesen. Gorki mrská farizejství a pruderii tak zv. vzdělanců, metaje jim do tváře výtku: vy horší jste nežli ten společenský povrhel, jímž tolik pohrdáte. Bezděčně připomíná výjev z písma. při němž Kristus pravil: Kdo z vás je bez hříchu, vrz první na ni kamenem. Oborem Gorkého je, vyhledávati i v srdci nejpustlejších stopy lidskosti.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Při rokování o návrhu posl. **Schuhmeiera** na zrušení paragrafu o rušení náboženství (19. listopadu) na říšské radě přidali se k Eisenkolbovi, Steinovi a všenněmeckým štváčům čeští poslanci **Klofáč** a **Cerný**, kteří tvrdili, že Jesuité nedovedou vychovávat mládež, že by se měla odloučiti církev od státu a utvořena prý má býti církev národní. Šťastně polemisoval proti němu dr. **Hruban**, jenž poukázal, jaké svobodě těší se u nás židovští kočovníci, kteří mají sta milionů jmění, ale to se nevidí. Min. **Hartel** pravil, že mezi 82 majiteli velkostatků, obnášejících 267.817 ha. půdy, jest jen 7 klášterů (v Hor. Rak.), tedy 23 procent. Důchody klášterů a kněží nejsou značné; berně jim nejsou odpuštny. Jinak ministr projevil mínění, že do Rakouska se málo přistěhuje řeholníků z Francie. Dne 22. listopadu výbornou obranu řádův i duchovenstva pronesli dr. **Fuchs**, **Schneider** a baron **Morsey**.

Poslanci čeští vydali (20. listopadu) proti manifestu něm. vůdců, v němž se žádá dělnot parlamentu, prohlášení, ve kterém se praví: Vláda musí napřed nejkřiklavější bezpráví, Čechům učiněné, (zrušení jaz. nařízení) odčinit a vnitřní úřední řeč českou i universitu českou na Moravě dáti, chce-li míti parlament dělný. Pak teprve může se jednati o ho-

spodářských otázkách a rakousko-uherském vyrovnání. — K prohlášení tomu připojil se (21. listopadu) klub českých velkostatkářů.

Na konferenci **předsedů klubových** 22. listopadu pohrozil min. předseda dr. **šl. Körber**, že budou učiněna »násilná opatření«, že dojde na absolutismus a pod., nebude-li parlament plodně pracovati; vláda prý chce spravedlivě a nepředpojatě pracovati k dohodnutí národních kmenů. »Parlament jest tvrzí národů, nepovalujte jej v prach, vláda chce jej chrániti. Ale vědoma sobě své zodpovědnosti, musí pamatovati nejprve (!) na stát a dle toho zaříditi své jednání.« Ústavní nutnost, státní nezbytnosti atd., hle, nic jiného není **Körber** nežli **Schmerling**, **Plener** atd. **Dr. Kathrein**, **dr. Baernreither**, **dr. Pacák**, **dr. Šusteršič**, **Romanczuk**, **Pernerstorfer**, **dr. Derzschatta**, **Lupul**, **princ Schwarzenberg**, **dr. Stránský**, **hr. Dzieduszycki**, **dr. Gross**, **Choc**, **dr. Rizzi**, **Rataj**, **dr. Lueger**, **Brzord** a **Ploj** promluvili za jednotlivé strany. A výsledek? Sblížení nenastalo. Slíbno pouze, že v projednání rozpočtu nebude bráněno obstrukcí. Čechové a Jihoslované i Němci ponechali si »volnou ruku«. Tito poslední prohlásili, že Čechům žádných ústupků dostati se ne-

smí, zejména, že budou hlasovati proti příspěvku na assanaci v Praze, proti opavskému gymnasiu a proti brněnské technice

Posl. **Malik** volal na říšské radě: »Já jsem Pragermán! Rakousko potřebuje, aby se narodil znova císař Josef II., by udělal pořádek.« Císař ten dal však z říše vyháněti štváče, kteří »lehkověrné sedláky svéstí a k svému vyznání je dostati se pokoušejí.« Všeněmcům by se za něho hůře tedy vedlo nežli dnes, kdy vláda jejich řádění přehlíží.

Bar. **Morsey** (25 list.) při debatě o náboženských společnostech pravil: V době, kdy právo asyly i sprostým zločincům se přiznává, v moderní této době odepřeno má býti právo pohostinství a asylní řeholníkům vypuzeným ze státu moderního. Nyní, kdy katolická církev bezmála dána jest ve psí, kdy proticírkevní duch vnášen jest do učitelstva, klerikalismus nevládné. Řády a kongregace ošetřují nemocné a vyučují. Členové panujících rodů a dcery knížat vstupující do řádů řeší otázku vyrovnávání protiv společenských. Těžká je činnost katechetů a kněží, takže se jich nedostává. Každý ústav církevní jest domem dobročinnosti a milosrdenství. Katicism jest oporou kultury: zrušit otroctví, povznést cenu práce, emancipoval ženu, učinil z manželství poměr čistý, mravný a svátostní. Ne proti katol. kongregacím, ale proti luteránským pastorům mělo by se zakročiti. — Pilnost návrhu byla pak zamítnuta.

Vláda jeví delší dobu nepochopitelnou nesvornost. Dr. Körber staví se unaveným a ohlašuje, že odstoupí. Při jednání o **zrušení termínového obchodu** (29. list.) min. Giovanelli popudil proti sobě hájením židovské bursy a šéfa Becka všecky rolnické poslance, kteří jej umlčeli v řeči.

Posl. K. H. **Wolf** dne 29. listop. vzdal se mandátu zemského i na říšské radě pro aféru rodinnou dr. Tschana a Seidla (»hledejte ženu«). Schönerer nařizuje, že nesmí se objeviti na veřejnosti, i kdyby znova byl v Trutnovsku zvolen, protože prý dělal agenta provokátéra — vládě rakousko-uherské, jeho rozhořčenost proti dru Körbrovi byla prý vždy strojená atd. Proto »Neue Fr. Presse,« orgán bursiánů, o Wolfově pádu mlčí jako zafezaná.

Vláda musila podati 2. pros. nové **tříměsíční provisorium rozpočtové**. Z toho se soudí, že déle dr. Körber u vesla nebude. Ve výboru rozpočtovém sama vláda dlouhými řečmi svých zástupců na př. 4. pros. rychlejší postup zamezuje.

Universitní otázkou hnulo se v Rakousku mezi Vlachy, Slované i Němci. Vláda slíbila Vlachům v Terstu zříditi universitu. Následkem toho přihlašují se Slovinci (1,600 000 počtem) o universitu v Lublani, Rusíni o universitu ve Lvově, Čechové o univ. v Brně. Množství schůzí koná se za tou příčinou. V Olomouci na př. (24. list.) pravil dr. Žáček: Když žádáme, aby synové naši v mateřtině se vzdělávali, nepřátelé spatřují v tom výzvu k boji. Morava měla již v 12. stol. universitní sídlo. Do r. 1851 byla v Olomouci fakulta filosofická, do r. 1855 právnická a 1871 chirurgická škola. Moravské poplatnictvo přeplácí miliony své potřeby; zřízením university byla by vrácena jen kapka oně štávy životní, jež naplňuje naším přičiněním žily státní. Pražská česká universita má více studujících nežli tři německé university dohromady. — Na manifestační schůzi na Král. Vinohradech dne 1. pros. požádané pro zřízení university v Lublani promluvil dr. Scheiner, dr. Herold, (jenž poukázal na velký zápas světa slovanského s germánským a na naše kulturní šlechtné snahy), dvorní rada Ploj, dr. Ferri, dr. Žitník, dr. Karol, Pihuljak, Hořica a jiní. V resoluci 2000 osobami přijaté se žádá, aby pro 2 mil. Jihoslovanů byla zřízena universita. — Na schůzi pro zřízení české university na Moravě promluvil 1. pros. v Brně dr. Stránský a dr. Zubatý. Týž den konala se schůze Čechů vídeňských a Slovinců v Lublani, kde zřízením nových slovanských universit žádá se jako nutnost.

Znameníť slova o **kulturním zápase našem** promluvil 1. pros. kníže Jiří Lobkowicz v slavnostním shromáždění České akademie. Opřev se Darwinově theorii mezinárodní, dle které velcí národové chtějí pohliti malé, poukázal na naši samorostlou vzdělanost v dobách minulých. Pravil: »Národ malý zachová sebe sama jen úsilivnou duševní prací, kterou jest mu vynikati ve

všech oborech věd a umění. Světové slávy nedosáhne nikdo, kdož jí pracně nevydobył. My čerpáti máme ze zdroje kultury světové, ale zároveň přispíváti máme k obohacení jejímu svéráznou kulturou svou.* * *

Uherský rozpočet na r. 1902 vykazuje řádné výdeje 992,204.074 K (loni 970 millionů). Řádné příjmy činí 1035,800.603 K, tedy přebytek obnáší 43,596.834 K. Mimořádný rozpočet vykazuje 94 mil a příjmů jen 43 mil., tak že úhrnné výdeje činí 1086 mil. a příjmy 1086 mil. K. Přebytek úhrnný činí jen 120.935 K.

V Německu prusácký duch ukázal se zase jasně vůči Polákům. Ve Hnězdně odsouzeno bylo několik matek proto, že se srotily ve Vřesně před školou, kde učitelé bitím donucovali polské děti, aby se modlily německy. Paní Pia-secká, jež hájila se proti té barbarské soustavě, byla na 2½ roku odsouzena do těžkého žaláře, jiné na rok, jiné na několik neděl. Poláci všichni zdvihli pokřik. Sienkiewicz vyzval v plamenné episto- le, předhazuje Němcům lež, tyranii, násilí, lakotu, bestiálnost a pod., ke sbírkám na vřesenské odsouzenice. Noviny polské píší: Bídáci! Pochopové! Rouhači vůči zásadám spravedlnosti! — Poslanec Holanský, jež ukázal na tu pruskou »svobodu« a »kulturu« dne 25. listopadu na říšské radě, zahrnut byl pochvalou. V Krakově a jiných městech protestovaly zástupy před německými domy a vypudily německé herce. Poláci volají: Nekupujme od Němců! Svoji k svému!

Na říšském sněmě v Berlíně počalo se (2. prosince) jednati o **novém cel-ním tarifu**. Vláda tvrdí, že v zájmu zemědělství, průmyslu i obchodu jest, aby navržený tarif byl přijat.

V Belgii zamítla sněmovna za- vedení všeobecné branné povinnosti, ač si to přál sám král. Nadále bude se díti odvod k vojsku najímáním dobro- volníků.

Ve sněmovně došlo při jednání o rozpočtu k hlučným projevům na prospěch všeobecného rovného hlasovacího práva.

V Řecku způsobili studenti mezi 20.—23. listopadem obrovské výtržnosti. Příčinou jejich bylo rozhodnutí vládní, aby evangelia byla přeložena do novo- řečtiny, protože stará řečtina jest lidu nesrozumitelná. Ale studenti z úcty ke klassickému jazyku protestují proti pře- kladu. Vláda Theotokisova následkem toho odstoupila. Nové ministerstvo se- stavil Zaimis.

V Macedonii jest hnutí, aby se země ta zřídila jako svobodná re- publika.

Anglický parlament sejde se 16. ledna. Korunovace má býti až v červnu. Ministr Hicks Beach sdělil, že schodek činí za letošek 1300 mil. korun. Irové zvolili za poslance v Galway boer- ského důstojníka Lynche, jež v Paříži je nyní novinářem. Proti Chamberlainovi podalo 60.000 německých vysloužilců obrněný protest, ježto řekl, že Angličané nebojují s Boery tak divě jako Němci r. 1871 s Francouzi. Berta Suttnerová s německými dámami shání po Evropě petice proti anglickému válčení v jižní Africe. Generál Baden-Powel se vyjádřil: »Kopaná jest pěkná věc, ale honba na Boery jest lepší sport.« V Anglii se obá- vají, že Evropa zakročí ve prospěch Boerů, při čemž prý rozhodovati bude — Vilém II. Místo lorda Kitchenera má vésti válku sir Hamilton. »Times« praví, že Angličané ztratili ve válce již 200.000 mužů.

❧ ❧ ❧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ❧ ❧ ❧

Pastýřský list biskupů rakouských, dne 20. listop. ve Vídni vydaný, obrací se proti těm, kteří hnutí »Pryč od Říma«, církvi i státu nebezpečné, hlásají. Praví se: Rakousko jest kato- lický stát; jinověrci nejsou v něm utlačováni. Církev objímá všechny příslušníky své stejnou láskou. Povinností katolíků jest, působiti k tomu, aby zásady křesťan- ské v životě rodinném, společenském a

veřejném se uplatňovaly. Katolíci nemají čísti nevěrecké noviny, mají chrániti se alkoholu a mají pracovati u nás zejména k posílnění dělnictva a živnostnictva.

Bývalý náměstek pražský † **J. Kan- dert** zanechal »Matici« 200.000 korun. Čest jeho památce!

Rozpočet zemský na rok 1902 bude míti deficit přes 65 mil. zl. Na zvýšení platů učitelských bude dáno

21,414.341 K. Zamýšlená přírážka k pivní dani nestačí na uhrazení.

Při audienci 21. listopadu pražského náměstka inž. **Neuberta** pravil císař a král: Nu a což předměstí ještě nejsou s Prahou spojena? Přál bych si, aby hodně brzy s Prahou se spojila.

Rozpočet **města Prahy** na rok 1902 činí 10,150.833 K. Úhrada jest 6,032.934 K, takže schodek činí 4,117.449 K. Tento se uhradí 16 proc. přírážkou k dani pozem., 15 proc. přírážkou k dani činž., 45 proc. přírážkou ke všeobecné dani výdělkové, 30 proc. přírážkou ke všeobecné dani z výděлку z veřejných podniků, 25 proc. přírážkou k dani důchodkové 25 proc. přírážkou k dani z vyššího služného a cinžovním krejcarem. — Může býti již kde více přírážek ?

První dělnickou výstavu na sklonku příštího roku uspořádá organisované dělnictvo z Prahy a okolí. Předsedou výstavního výboru je známý soc. demokrat K. Vaněk. V provolání se praví: v kulturním vývoji českého národa postaví si trvalý pomník. Pořádáním I. dělnické výstavy chceme širším kruhům ukázati, jak důležitým činitelem jsou ti, kteří až dosud žijí nezaviděný život a co schopností v nich dříme i proudí. Chceme ukázati, z jak malých počátků obřímí kroky kráčelo lidstvo vůbec ku výši nynější a dělnictvo zvlášt ku velikému dílu svého uvědomění a osvobození. Chceme odstraniti nesrovnalost, páchanou na těch, jichž pracemi hrdě honosí se vždy jen ti, kteří byli tak šťastni, že si za nepatrný peníz mohli dělnickou pracovní sílu zakoupiti! Chceme znázorniti pokrok nejen v dělnické produkci, ale i v jeho literatuře, umění, spolkovém životě a ve mnoha jiných směrech... Vystavovatelem může býti každý, kdo samostatně, vlastními silami zhotovený výrobek práce řemeslné, průmyslové, duševní atd. ku vystavení přihlásí. Myšlenka pěkná, nemá-li ovšem jí zneužito býti pro propagandu a podepření zeslabené u nás soc. demokracie.

Časopis studentstva pokrokového, jež vydává R. Brož v Praze, přináší zhuštěný odvar učení Masarykova. V č. 2. na př. v čl. »Kulturní program dnešní a budoucí doby« dokazuje, že motivy všech skutků jsou: zisk, násilí, důvody náboženské, nadšení umělecké nebo osobní přesvědčení. Dále praví:

»Methoda náboženská jest methoda zásad vznikajících nelogickými úsudky na základě jednostranného neb nepřesného pozorování; přírodní lidé nedovedli si představiti sílu a činnost její bez organismu nějaké bytosti — oni káceli stromy, jindy vítr je skácel — závěr byl, že bytost nějaká je skácela; tím vznikly představy různých bytostí, jež byly tajemny, lidé proti nim bezmocni; to vyvolalo tajemnou bázeň, jež stala se příčinou řady skutků; aby si naklonili bytosti ty, činili jim dary a oběti a tak se vyvinul »vnější kult«. Srovnáváním člověka mrtvého se živým, pozorováním spánku, snění a stínu vyvinula se představa duše, pro niž nalezeny symboly: motýl, obláček, stín, holubice. Tím vzniklo mnoho soustav náboženských. Aby se dalšímu tvoření soustav zamezilo, vytvořen pojem dogmat. j. : vy, lidé nově zrození, nesmíte, jako my činili, samostatně chtít pozorovati a samostatně myslit, ale věřiti máte tomu, co my jsme pro vás uchystali. Věřeni prohlášeno za ctnost a touha po přesvědčení za skutek Bohu ne příliš milý. Určité knihy (písma sv.) prohlášeny za jediný pramen poznání, jichž absolutní platnost utvrzena účastenstvím Božím při jich sepsání a aby ani u výkladu nenastaly spory, stanoven pojem duševní autority, jenž spojen s některými svatými vykladači. — Posléz touze po absolutní pravdě dán překrásný výraz prohlášením neomylnosti papeže... Nepřesné a povrchní usuzování, posvátná bázeň formalitářství kultu, představování symbolické, dogmatickosti u věření, jednostrannost, duševní autoritářství, neomylnictví v budování představ o nepoznatelném — toť — čláky metody náboženské...« Toto racionalistické popletené mudrování neznámého autora (článek není podepsán, patrně jest to výtah ze židovsko-liberálního spisu) je přetrumfnuto článkem nadepsaným »Pod imunitou«. Je to interpelace posl. Černého na říšské radě, ve které se líčí »nový útok reakce na střední školu.« Zde autoři nařikají, že v »domácím řádu« školském se prikazuje, že rozkazům učitelovým žák se musí podrobovati »bez odmluvy«. To prý je otrocké shrbení šíje, plazení a pod., tím prý zabita každá jiskra lidské hrdosti a sebevědomí. Dále je pokrokovému studentstvu proti myslí, že u stravovatelů mají býti přidržováni žáci k modlitbě... To prý je klerikalismus, útok reakce, ab-

surdnost a pod Nutno prý žádati, aby střední škola byla dána do rukou — národa a aby vyloučeno bylo náboženství z vyučovacího plánu! V druhé interpelaci žádá se, aby byla theologická fakulta odstraněna, protože fakulta theologická a universitní studium jsou dva myšlenkové světy, jež nelze sloučiti; tam prý vládne autoritativství, — zde svoboda, tam víra v zázraky, zde zkušenost, tam zjevení, zde rozum, tam konservatism, zde pokrok. Celý velkolepý pochod vědecký děje se prý mimo církev a — proti ní.* — Kdo z našich theologů uchopí se díla nejzáslušnějšího, aby živým slovem častěji promluvil s mládeží universitní i s tou nejpokrokovější?

Modní zprávy. Čím více úpadků ohlašuje se z kruhů obchodních, čím více jeví se nedostatek mezi řemeslnictvem a dělnictvem, tím delší jsou inserty mnohých modních závodů, jež doporučují za »báječně levné« ceny obecnstvu nejnovější modní výrobky. Noviny židovsko-liberální každý měsíc přinášejí obšírnou zprávu o modách právě nastalých a každý týden buď ve feuilletoně nebo ve zvláštní lokálce upozorňují na to, co nového v oboru mody se objevilo. Dle listů vídeňských řídí se u nás i »Bohemia« a »Pr. Tagblatt«, jež z řada zvláštních odborných znalců (mužů

i žen) líčí suggestivním přímo způsobem svým čtenářům nádheru posledních stříhů, nových látek, úborů kněžen, baronek (zejména ovšem židovských), bankéřek a jiných zástupkyň hoňených 10.000 velkomillionářů. Dle entusiasticky psané zprávy »Prag. Tagblattu« ze dne 17. listopadu musí hleděti i naše dámy zaopatřiti si úbor jako pravé Pařížanky, jež vystačí prý s nákladem 600—700 franků za bálové šaty, jež nekoupí klobouk pod 50 franků a za pěkný kožíšek dají s radostí 12.000 franků. Pisatel modní té zprávy velebí několik dam, zejména z kruhů divadelních, jež popřejí si ročně na šaty 80.000—90.000 franků. Více nežli tyto dámy vydají prý: vévodkyně z Uzés, vév. z Grammontu, vév. Talleyrand-Périgord, hraběnka Castellanová atd., jež jsou prvními pionérkami nové mody. V Paříži, kde se objednávají damské šaty z celého světa, je 2500 krejčích, zaměstnávajících 50.000 osob. Prodavačky v modních závodech mají ročně 12—15.000 fr. Roční oběh peněžní modního krejčovského závodu obnáší až 10 mill. fr. — Většina mistrů krejčovských má prý (v Paříži) odznak čestné legie a hrají důležitou úlohu politickou — rozumí se, že ve smyslu »unsere Leut«.

— Čím větší širokých vrstev úpadek — tím větší přepych v kruzích vyvolených...

K UMĚLÉMU

doporučuje se

restaurování starých obrazů * Klárův atelier

na Král. Vyšehradě č. p. 59, proti radnici.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

- Obrázková Revue.** Seš. 4. roč. III., red. Dr. A. Podlaha, vydavatel V. Kotrba. (Bohatý obsah a krásné obrazy.) Měsíční vydání pod názvem **České květy.** 3 K čtvrtletně.
- Věstník kat. duchovenstva,** č 5., red. ThC. J. Pauly. — **Rajská Zahradka.** Seš. 4., pořádá V. Špaček, vyd a zodpovědný red. V. Kotrba. — **Sebrané spisy Jos. Ehrenbergra** seš. 27—28., nákl. G. Francla. — **Lidové Listy.** Roč. 1., čís 13. Předplácí se při objednání aspoň 6 výtisků 3 K ročně. Vydavatel a zodpovědný redaktor P. Emil Dlouhý-Pokorný. — **Růže Dominikánská.** Číslo 8. Redaktor P. Guala Konečný. — **Český Jinoch.** Seš. 3., red. V. Müller, vydavatel V. Kotrba. — **Svatá Země,** sešit 21., 22., nákl. V. Kotrba. Nádherné toto dílo, které se vyrovná všem zahraničním podobným spisům, nemělo by scházeti, jako pomůcka školní, v žádné farní a školní knihovně. Zde se opravdu dobré dílo samo chválí a doporučuje.
- Náš Domov.** Číslo 23., red. Josef Vévoda v Olomouci. — **Hlídka.** Čís. 12. V Brně red. dr. Pavel Vychodil. — **Alétheia,** red. dr. K. Vondruška. seš. 9. — **Rozkvět,** č. 3—4., red. K. Kučera. — **Na návštěvě u Turků.** Napsal N. A. Lejkin. Přeložil Albín Straka. Svaz. 3. (Přítel Domoviny.) Nákl. Beauforta. — **Vzdělávací četba katolické mládeže.** Číslo 1. Red. Frant. Jelínek. Nákl. družstva Vlast. — **Škola bož. Srdce Páně.** Čís. 12. Red. dr. P. Vychodil v Brně. — **Z tajů života.** Napsal J. M. Kadlčák. (Knihovna našeho lidu) Číslo 4. Nákl. papežské knihtiskárny benedikt. rajhrad. — **Anděl Strážný.** Čís. 4. Redaktor P. Vilém Ambrož. — **Květy Mariánské.** Čís. 12., red. dr. Vychodil a P. Lux v Rajhradě. — **Volné směry.** Číslo 2. Redaktori J. Kotěra, J. Preisler a Lad. Šaloun. — **Kázání** na všechny neděle a zasvěcené svátky církevního roku. Sepsal Kl. Markrab v Brně. nákl. Benedikt. — **Mše sv.,** dle franc. spisku, brož. za 4 h., nákl. V. Kotrba. — **Naše Listy.** Č. 12. a 13., red. T. Jiroušek a dr. Horský. — **Slovenské starožitnosti** od dr. L. Niederle č. 1. nákl. Bursika a Kohouta. — **Osvěta.** Číslo 12. Redaktor Václav Vlček.

Redakci vede P. Kopal, zodpovědný redaktor P. Jos. Šimon. — Vydavatel a nakladatel: V. Kotrba. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

OBRANA

pravdy křesťanské ve veřejném životě.

VYCHÁZÍ
5. a 20. v měsíci o 20 str.

REDAKCE A ADMINISTRACE
Praha 200-II. (Pšrossova ul.)

PŘEDPLATNÉ
obnáši na půl roku 3 K.

Doslov.

Čtenářům a přátelům »Obrany« k vánočním svátkům právě nastávajícím jsme nuceni podati málo potěšitelné sdělení, že vydávání »Obrany« odkládáme potud, pokud neozve se ze řad našich přátel rozhodnější odezva na časté naše upozornění, by dluhující částky byly splaceny.

Po všech sedmnácte let, co »Obrana« vychází, snažili jsme se hájiti věc katolickou ve veřejném i v soukromém životě a propagovati snahy křesťanské na všech polích českého života našeho.

V minulých ročnících uloženo mnoho materiálu apologetického, sociologického, národohospodářského i politického. Snažili jsme se nestranně posuzovati hnutí mladočeské i realistické i sociálně-demokratické a pracovali jsme k ozdravení našich v nejednom ohledu chorobných poměrů, seč síly stačily.

Při tom nehledali jsme ani potlesku hlučícího davu ani vyznamenání s míst vyšších. Nevybízelí jsme k ukládání zajišťovacího fondu, nežádali jsme peněžních darů a příspěvků mimořádných, vědouce, že naši lidé jsou sbírkami velice přemóžení a že chybují, kdo nové břímě ukládá těm, kdo pod tíhou se již ohýbají.

Ale když sotva jedna čtvrtina z těch, kterým se po všechna léta posílala, rozpomínají se, že redakce i administrace také mají nutná vydání a četné povinnosti, pak nelze již dále vésti podnik tento.

Litujeme, že právě nyní má život »Obrany« skončiti, když jí nastalo působení nad míru důležité. Není daleka doba, kdy bude nutno znova řešiti otázku školskou, a kdy nynější bezkonfesijsní ráz našich zákonnů musí býti změněn ve smyslu křesťanském. Do pole proti liberalismu, sociální demokracii, naturalismu a nihilismu musí býti vedeno vojsko zmužilé a nadšené, jež by poraziti mohlo pod praporem Kristovým násilné a zdivočilé hordy moderních nevěřících pohanů a věrolomců farizejské synagogy, jimž oběma je kříž »potupou a bláznovstvím«.

Kredo křesťanské musí býti tak dlouho opakováno, až se ujme zase v myslích všech vlašných, až přejde v život a ponese znova ovoce šťastné spásy.

Je tedy škoda, zanikne-li list křesťanského rázu v době, kdy v politickém ohledu vše je vratké, kdy parlamenty stávají se jevištěm revolučních scén, kdy národnostní štvance nabývají formy opravdové vyhlazovací války, kdy kapitalistickou nadvýrobou pohlcuje se blahobyť středních vrstev, kdy v horečném záchvatu lidstvo tančí na sopce.

A tisícekrát křivdy dějí se dnes bez trestu, — vždyť pro největší bezpráví nalézá se heslo vědecké! V době, kdy se utlačuje svoboda a šlape rovnost, kdy pojem bratrství je prázdným zvukem, je přece nutno, aby spíše rozmnožen byl hlas těch, kteří k ideálům těmto ukazují a dle nich zřízení života pospolitého žádají.

Proto doufáme, rozpomenou-li se čtenáři naši na povinnosti své, »Obrana« putovati bude k nim znova, aby pomáhala v milé nerozdílné české vlasti naší pracovati pro lepší budoucnost!

Přehled světových událostí na sklonku roku.

K. V popředí všech stojí dosud krutá válka v Jižní Africe, o jejíž konečném výsledku lze pravděpodobně říci, že skončí se vysílením obou válčících stran. Ve válce té zpupná Anglie trpěla nejen velikou mravní porážkou, ale i porážkou hmotnou pouze tím, že při ohromné číselné přesile nemůže konečného vítězství ku svým zbráním připoutati. Avšak i Boerové bojují již s posledním vynaložením svých sil, bojují však přece, což vzbuzuje zasloužený obdiv na celém světě. Válka ta byla vlastně vyvolána anglickou hrabivostí. Anglie nechtěla na cípu Afriky ztrpěti samostatného národa a proto chápala se každé vhodné příležitosti k podmanění obou republik a možná, že se jí povede, jako v bajce lakotnému psu, jenž vrhl se za svým stínem do řeky, aby mu vyrval kus masa. Válka ta vyžaduje obětí vždy větších jak na lidech, tak i na penězích, o něž má již nouzi. Materiálu lidského je sice stále dost, ale za drahé peníze, materiálu nevyzvočeného a proto k válčení neschopného. Následky této zhoubné války musí teď nésti každý Angličan na své kapse zdražením životních potřeb, což nadšení pro válku u lidu dusí. K válce je jak známo zapotřebí třech věcí: peněz, peněz, peněz. Následky války pocítuje teď každý. Angličan na každém soustě, jež dává do úst. Anglický finanční ministr je krutý pán. Mohl by sice o několik miliard udělati dluhu více, on však kromě toho uvaluje válečnou daň na každé sousto. A pořád to nevede k žádnému konci. Tak se tresce anglická hrabivost na všem lidu, jemuž se neuprosně praví: kचेš-li vésti válku, p l a f ! Hrabivá Anglie měla to velmi hezky zařizenо. Kdežto říše na evropské pevnině musí ohromné daně uvalovati na národy, aby měly miliony vycvičených vojáků, nebylo v Anglii až doposud všeobecné vojenské povinnosti. Do války s Boery musila Anglie za drahé peníze najímati lid z celého světa se sběhlý, více méně nevyzvočený, což přijde o mnoho dráž. Počet vojska, jež Anglie do jižní Afriky již vyslala, lze páčiti až na půl milionu vojáků. Koňů a mul pohltila válka na 300.000; jsou to ohromné sumy peněz a pak tu hroznou ostudu před celým světem k tomu! Ukázalo se, že Anglie, byť i měla tolik lodí, jako všechny velmoci dohromady, přece na dále větší válku vésti nemůže. Za dostřelem děl přestává moc Anglie. Malý národ boerský podává důkaz, že dovede se ubrániti i takovému obru.

Anglie byla od jakživa zvyklá, nechávat za sebe krev prolévati jiné. Ona uměla vždy zastrčiti se za nějakou velmoc. Ve válce Krimské za ni krváceli Francouzové. Na Rusa nejraději štvála Turky, Francouze, ano i Němce a snažila se těžiti ze všech. Když ale došlo k válce s Boery, musila se tužiti sama, aby ukázala, co dovede. A svedla toho!

Druhou světovou událostí byla pověstná výprava velmocí do Číny, odkud si ale přivezly vavříňů velmi málo, mnohem více ale ostudy. Podnět k povstání boxerů zavdala zase nenasytlost německá, vlastně pruská. Prušáci najali si od Číny na 90 let území K i a o t š a o t s k é a podráždili tím Číňany. Zavražděním německého vyslance bylo dáno znamení ku povstání proti Evropanům. Nejhubě vedlo se ubohým křesťanům, jichž od boxerů bylo na tisíce povražďeno a jejichž chrámy namnoze pobořeny. Nežli vojsko velmocí na půdu čínskou vstoupilo, bylo již dílo boxerů vykonáno. Velmoci sice obsadily Peking, ale dále nepokročily. Rusko z koncertu velmocenského vystoupilo a usadilo se v Mandžursku. Vzalo si podíl opravdu lví. Chytří Číňané před velmocemi ustupovali do vnitra říše a velmoci měly za nimi krásné podívání. Vydřovati tam armádu na 50.000 mužů stojí mnoho peněz a proto velmoci spokojily se se slibem, že jim Čína dá náhradu. Slib ten mají v kapse, přijdou-li kdy za slibem i peníze, je jiná. Avšak i na Číňany výprava ta měla účinek ten, že přece před vojáky velmocí dostali respekt. Celé povstání bylo zosnováno od čínského dvora, který se chtěl laciným způsobem vlivu bílých dáblů zbaviti. Zjevnou válku si vésti netroufal a proto navlékl to chytře s těmi boxery. Čína vlivu evropskému již se neubrání. Od východu vnikají tam Američani, Angličani, Francouzové a Němci, a od severu Rusové. Vliv těchto bude čím dál větší. Rusko do Číny postupuje vlastně směrem trojím: od západu přes Turkestan, od severu po sibiřské dráze a z Vladivostoku ze severovýchodu,

kdež ale setkává se se žárlivým Japonskem. Rusko v Asii nabývá vlivu vždy většího sibiřskou drahou, takměř již dokonanou, z níž si staví odbočky do Číny. Postup Rusů do Číny je nezadržitelný. Sibiř doposud skoro neolidská bude každým rokem novými miliony se zalidňovati. Sibiř chová v sobě ohromné poklady nejen zvěře a dříví, ale i přirodnin: kovů a uhlí. Základem a podmínkou kultury je uhlí. Kde je uhlí, tam je všechno. Bez uhlí není pokrok, není bohatství a moci. A uhlí má Sibiř množství přímo nepřeborné, má ho i Čína. Až v Evropě a snad i v Americe bude všecko uhlí ze země vybráno, bude ohromná Sibiř a Čína mít poklady ty takřka ještě netknuty. Proto i budoucnost Ruska je založena v Asii. Rusko bude si proto událostí evropských všimati pouze tolik, kolik bude třeba, aby mělo zabezpečena záda. Rusko potřebuje jen mír k úplnému rozšíření svého bohatství a svých sil. Alliance s Francií je mu proto velmi užitečná, jednak proti Anglii a jednak proti dobývačnému Německu. Okolnosti této mají evropské říše co děkovati svůj již mnohaletý mír, kterýž, pokud bude na Rusku záležitosti, porušen nebude. Že by Rusko spojené s Francií dovolilo hrabivému Prusko-Německu zabrati země rakouské a jimi postupovati až do Terstu, jak všenněmečtí šovénové si přejí, není pravdě podobno. Rusko zajisté nedovolí, aby nejbližší jeho soused opanoval celou střední Evropu, pak by ale i Francie před Německem sklesla na říši třetí třídy. Rusku bude záležitosti na tom, aby dosavadní stav v Evropě byl zachován, jak se říká in statu quo. *Quia non movere.*

Z ohledů těchto stromy všenněmců přese všechny sympatie pruské diplomacie ještě dlouho nevyrostou do nebe. Německo právě nyní závodí s Anglií o rekord v všeobecné nenávisti. Bylo by těžko rozhodnouti, který národ v širém světě je více nenáviděn, zdaž Angličani, nebo Němci, vlastně Prusáci.

Za to ale v Americe vyvíjejí se věci, jež během příštího roku mohou se stát epochálními, severní státy pracují vši parou na panamerikanismu, republiky střední Ameriky vynakládají své poslední síly ku vzájemnému se zničení. Komu může to býti více vhod, jako severním státům, jež tím blíží se vždy více ku svému plánu: Amerika Američanům, t. j. plemenu anglosaskému.

Střední Amerika je sopečnou půdou, v níž to stále vře, což bude mít za následek totéž, co dělo se za panování starého Říma. Rozvraděné sousedy smiřoval tím, že je pohltil oba.

Jižní Amerika bude pohlcena od severní. Plémě španělsko-portugalské podlehne tu plemenu anglosaskému, což valně zvýší nebezpečí panamerikanismu. Nesmírné bohatství severních států, jejich ohromný průmysl, jejich podnikavost a bezohlednost, kde jen mohou, vedou nové a nové tržnice pro své výrobky, proti nimž Evropa všemi silami se brání. Mezi Evropou a Amerikou řádí dnes epochální celní boj. Evropa brání se dovozu z Ameriky a tato zase dovozu z Evropy. Avšak evropské velmoci samy mezi sebou vyhledávají celní boj. Je to boj všech proti všem. Každá říše staví si své celní hráze naproti sousedům všem. Nejhůře si při tom počíná Německo svými novými celními sazbami k umělému zdražování vezdejšího chleba. Sociální demokrati vším právem brání se tomu, v době, kdy statisíce dělníků v Německu propouštějí se z práce.

Politická situace v Evropě je sice na pohled klidná, avšak sociálně je podryta. Nejhůře vře to ve Francii, kteráž nalézá se na cestě k úpadku. Permanentní státní deficit znepokojuje vládní kruhy; vývozu Francie stále ubývá, továrny jdou mdle, dělnictvo je rozvášněno a vyhrožuje všeobecnými stávkami. Vyhnáním řeholí nastaly obcím větší výdaje na charitativní ústavy. Město Paříž má dvě miliardy dluhů a rozpočet města žádá nezbytně větší vydání na nemocnice, sirotčince, chudobince a pod. nyní po vypuzení řeholnic. Dojde asi k tomu, že nemocní a chudí budou ze svých útulen vyháněni. Za vyhnanými řeholníky budou vyháněni chudí a nemocní. Takový je výsledek protináboženského řádění ve Francii. Ve stavu nejžalostnější nalézá se na sklonu roku říše naše, kdež všenněmci vyšinuli se na dominující postavení. Oni vlastně dnes ovládají Rakousko.

Je zjištěno, že idea všenněmecká v Německu domáhá se platnosti vždy větší. Professorstvo vesměs hlásí se k ní, a německá byrokracie tvoří jádro h a k a -

tismu, k potlačování neněmeckých národností. »Kölnische Volkszg.« nedávno tvrdila, že kulturní boj za Bismarka byl hlavně veden od juristů, avšak nynější kulturní boj proti Rakousku je prý veden od pastorů. Pastoři z Německa jsou dnes nejuzůvívějšími hlasateli boje toho. Proto ten řev: **P r y č o d Ř í m a !**

Všeobecně šíří se pocit, že říše naše nalzá se již v nejkrajnějším nebezpečí, a nebýti dvou velmocí na východě, nevíme, zdaž by hltavé Německo, třeba již zítra nepřikročilo k roztrhání Rakouska. Zatím pan dr. Körber stále ještě Čechy s Němci smiřuje; u nás již není české duše, jež by v tyto smiřovačky věřila. A že čeští poslanci na jednání tom účast berou, nečiní tak z přesvědčení, že by ve smiřovačky věřili, nýbrž aby jen dobrou vůli ukázali. Neboť, kdyby do toho nešli, řeklo by se: vidíte ty Čechy? Oni se smířiti nechtěli, oni jsou ti kazimírové v Rakousku! Smiřování všenněmců pozůstává v diktatu: **V y, Č e š i, s v l e c t e s e d o n a h a a p a k p ř i j d t e p r o s i t o s m í r !** Ve chvíli posledního výsledkem wfešeňských událostí vzrná se nejen mezi Slovany, ale i po celém světě odpor proti brutálnosti všenněmcův a hakatistů. Proti odporu tomu staví se Německo ještě brutálněji, než kdykoliv dříve. Zde vězí nebezpečí pro evropský mír. Německo chce stůj co stůj vyvolati spor, který se mu státi může osudným. Nynější čas je sice svrchovaně mírumilovným, Rusko potřebuje klid k rozvoji svému v Asii, avšak kdyby vzbouření proti Prusko-Německu mělo zasáhnouti všechny Rusy, nemohl by ani car veřejného mínění ve své říši nedbati. Dnes může se říci, že uzal evropské situace leží v Cechách, smluví-li se tu Němci s Čechy.

K reformě theologického studia.

Píše JOSEF ŠIMON.

Dokončení.

Z uvedených přednášek v předešlých číslech jest patrnó, že veliká důležitost^t přikládá se pracím seminárním čili praktickému cviku. Přednášky podávají materiál ke zkouškám státním (doktorským). Čeho studenti nabudou v přednáškách, toho mají užiti prakticky v semináři.

Na pražské filosofické fakultě v semináři takto se postupuje:

a) Čtení starých jazykových památek, psaných starobylym jazykem. Na 10 až 30 řádků připraví se seminaristé doma. Příprava ta pořádná trvá nejméně 4 hodiny. Vyvolaný vykládá. Je-li někde rukopis nečitelný, brousí svůj důvtip tím, co asi na onom místě bylo, uvažuje o větší neb menší pravděpodobnosti té které konjektury. Během semestru bývá vyvolán každý několikráte.

b) Ředitel semináře dá každému členu jisté thema, otázku vědeckou málo nebo vůbec neprozkoumanou, aby ji probadal, užívaje nejlepších pramenů, pokud jsou při ruce. Vypracovaný úkol odevzdá se řediteli semináře, který si jej doma přečte. Pak odevzdá jej některému z posluchačů seminaristů k recenzi. Když i tento spis si prohlédl a o něm úsudek si utvořil, dodá jej autorovi. Ten v nejbližší hodině v semináři všem kollegům přečte svoji práci. Po té ji kritisuje zmíněný censor. Posluchači účastní se debaty, tu chválíce tu opravujíce, a auctor se hájí, vysvětluje své stanovisko. Konečně promluví o práci a tím spor (ač byl-li jaký), rozhodne ředitel semináře, chvále nebo haně práci. Práce ředitelem schválená může přijata býti za státní práci domácí, takže tato část státní zkoušky posluchači může odpadnouti.

c) Má-li snad posluchač už nějakou práci hotovou nebo aspoň už thema zvoleno, vypracuje je sám (učiniv oznámení o tom řediteli, aby proň nehledal sám thematu). Vypracované thema zase dá řediteli a pak je postup týž, jako nahoře. Každý má dva hlavní předměty; z každého z nich je jednou částí zkoušky státní — práce domácí, jež jsou tedy dvě. Ale jedna z nich může býti kandidátu promi-

nuta. Tot odměna za plní v semináři. Mimo to jsou seminární práce nejlepší honoreovány 15, 30, ba i 50 zlatými.

Mimo to dlužno studovati ke státním zkouškám privátně, neboť se vše potřebné nepřednese.

Mnozí posluchači filologie mají veliký počet hodin. Tak na př. stud. K. (dle indexu) má 63 hodin týdně a sice denně od osmi do jedné hodiny (30 hodin), od dvou do šesti hodin (24 hodin týdně) a to u profesorů: Krále, Kvíčaly, Nováka, Zubatého, Vysokého, Gebaura, Pasterneka, Máchala, Mourka, Krause, Drtiny (češtinu, němčinu, latinu, řečtinu, filosofii a tělocvik). Připočítáme-li k tomu práci pro tak zv. seminář a proseminář (v tomto vykládá profesor obsah a význam slov jednotlivých), poznáme, že je to velice mnoho. Ovšem není každý tak pilný, aby si tolik hodin nabral, ale případ tuto uvedený není řídký.

Na theologické fakultě u nás má posluchač týdně asi 23—26 hodin.

Jak intensivně se pracuje na theologických ústavech ve Francii, v Německu, v Itálii a pod., o tom můžeme se přesvědčiti ze seznamu přednášek i ze zpráv zvlášt o ústavech těch nás došlých.

Tak na př. v **Rímě** přednáší se bohosloví na třech fakultách hohosloveckých dle stejného celkem rozvrhu. Alumní české koleje navštěvují fakultu bohosloveckou a filosofickou na propagandě. Aby byl kdo přijat do koleje, musí vykázati se vysvědčením maturitním (zpravidla se žádá vyznamenání). Posílají tam též chovance biskupové a sice ročně jednoho nebo dva. Studium trvá pět let. Přednášky počínají 5. listopadu a končí 28. června. Na propagandě není tak zvané akademické čtvrti, ale přednáší se celou hodinu. Prázdniny jsou zřídka, o vánocích na př. jenom tři dny, v masopustě jsou po celý týden přednášky (dopolední), o velkonočních pouze v pašijovém týdnu a pak je prázdné o svátcích zasvěcených, ve svátek sv. Josefa, sv. Aloisia a sv. Tomáše Akv.

Přednášky (v Rímě) jsou takto rozděleny: V prvním roce přednáší se: logika a metafysika všeobecná (denně hodinu), pak filosofie všeobecná, biologie, psychologie (vegetativní, sensitivní) a anthropologie, pak metafysika zvláštní neb theologie přirozená (denně hodinu). Dále se přednáší všeobecná ethika (mravouka) a to: o cti člověka (o blaženosti člověka), o činech lidských, o činech mravných, o žádostech, o ctnostech a neřestech, o zákonu věčném, přirozeném, kladném, o svědomí. V části zvláštní vykládá se: o právech a povinnostech. Pojem náboženství, klanění se, kult vnější a vnitřní, povinnost lásky k Bohu. O povinnostech člověka k sobě, o sebevraždě, o souboji a válce, o lásce k bližnímu. O pravdě a lži. O majetku a vlastnictví. (Při tom probírají se různé systémy socialismu, komunismu), o dědickém právu, dále o smlouvách a pod., pak o právu společenském: o rodině, (manželství, mnohoženství, mnohomužství, coelibát), o právu rodičském (výchova, škola). O právu námezdním, poměr a závazky mezi pánem a služebníkem. O společnosti státní (různé systémy, vládní formy), moc zákonodárná, soud, trestní právo. O společnosti náboženské, o církvi a jejím poměru ke státní společnosti (denně hodinu).

Dále se v prvním roce přednáší hebrejščina a Starý zákon, a to denně také hodinu,

Ve druhém roce probírá se: bohosloví základné (theologia fundamentalis denně hodinu), právo kanonické (denně hodinu), dějepis církevní (denně hodinu), liturgie církevní (týdně tři hodiny), archaeologie církevní (týdně dvě hodiny — vlašsky se přednáší) a semitské dialekty (každý týden tři hodiny).

Ve třetím roce přednáší se: dogmatika (první část: denně dvě hodiny), morálka (a pastorálka) první díl (denně hodinu) a historie církevní (druhý díl) denně hodinu.

Ve čtvrtém roce přednáší se: dogmatika (druhý díl) denně dvě hodiny, morálka a pastorálka (druhý díl, denně hodinu) a studium biblické (první část, denně hodinu).

V pátém roce přednáší se: dogmatika (díle třetí, denně dvě hodiny), morálka a pastorálka (třetí díl) denně dvě hodiny a studium biblické (denně hod.).

Mimo to bývají občas ve filosofii, dějepisu, (historie probírá se vědecky na základě pramenů!) fundamentálce a zpravidla v ethice a dogmatice každý

týden (v sobotu) tak zv. hovory (disputace), při nichž jeden posluchač (defendent) obhajuje některou thesi, dva arguenti činí mu pak námitky. V morálce pak (každé soboty) koná se luštění různých případů.

Považujeme tyto hovory za velice důležitou část theologického studia a přimlouváme se vše, aby zavedeny byly také u nás.

Pan dr. K., jehož laskavostí delší pojednání o studiu bohosloveckém v Římě se nám dostalo, popisuje práci a zkoušky theologů takto: Přednášky konají se latinsky, jen archaeologie vlašsky. Připraven musí býti každý na každou hodinu. Zkouší se sice jen občas, jak profesorů napadne, ale příprava musí býti vždy. Zkoušky semestrální jsou pak před velkonocemi a na konci roku. Každý profesor má právo dáti při hlasování deset kuliček z každého předmětu; hlasování děje se tajně a počet kuliček všech děl se pak počtem zkoušejících. Obdržel-li kdo z některého předmětu aspoň osm kuliček, nemusí ve druhém běhu dělati zkoušku z látky probrané o předmětu dotyčném v běhu prvním, jinak dělati zkoušku musí.

Rigorosa: bakalaureat, licentiat a doktorát skládají se zvláště, jak podrobně popsáno bylo již několikrát, na př. v Correspondenzblattu XIV. roč. č. 18. z r. 1895 (25. září).

Mimo to v Římě bývá zvykem, každoročně po odbytých zkouškách ústních ve druhém semestru (tedy po 10. červenci) konkurovati o ceny ve všech předmětech, za nejlepší práci obdržel se zlatá medaile (když nelze rozhodnouti, určí se losem); druhá cena jest medaile stříbrná. Dále jsou vytištěni v listech, kdo mají práce výborné (qui proxime accesserunt, laudati verbis amplissimis, laudati). Pracuje se od sedmi hodin do jedné odpoledne za přísného dohledu představených i konkurujících ostatně samých.

V české koleji v Římě mimo to probírá se: výklad koncilu provinciálního pražského a synody pražské, rubriky breviáře, missálu, katechetika, kazatelna (každý chovanec musí o prázdninách přednésti jedno české a jedno německé kázání, které samostatně zpracoval). Zejména v oboru kazatelském v Římě mnoho lze získati. Není tam nouze o výtečné řečníky duchovní i světské, jichž řeč alumni poslouchají.

V čas velkonoční navštěvují na př. také chovanci české koleje postní kázání, která po celý čas postní každodenně (vyjma jediný den v týdnu) se v přemnohých kostelích odbyvají.

I v tomto ohledu přáli bychom si, aby u nás více se pracovalo, nežli posavad, zejména co se týče samostatné činnosti kazatelské. Také u nás káže se sice dosti, ale obsahem i formou, jak všeobecně se nařiká, málo duchovních řečí nad prostřednost vynikne. Ale o této věci dlužno na jiném místě šíře a důkladněji pohovořiti.

Také v Německu a ve Francii studium bohoslovecké trvá déle a obsahuje více různých nauk nežli u nás. Tak na př. ve Würzburgu jest následující rozdělení: theologové musí dva semestry filosofii a šest semestrů bohosloví navštěvovati. Na filosofii mají tyto závazné přednášky:

I. Filosofická propedeutika (týdně 4 hod. po oba semestry), metafysika (4 hod. v jednom semestru), bavorský dějepis (4 hod. v jednom semestru), logika (v jednom semestru 4 hod.) a hebrejšťina; radí se bohoslovcům studovati dějiny filosofie nebo církevní dějiny nebo apologetiku a národní hospodářství (!) aneb přírodní vědy. Ze šesti předmětů musí se podrobiti theologové zkoušce.

Jakožto **bohoslovci** (druhý rok na ústavě) mají v 1. ročníku: výklad starého zákona (v obou pololetích 4 hod.), mravouku (4 semestry — po 5 hod.), apologetiku (5 hod. ve 2—4 semestrech), dogmatiku (ve 4 semestrech po 5 hod. týdně), církevní dějiny (4 hod. po 2 neb 4 semestr.). Ve 2. ročníku se pokračuje v přednáškách z morálky, apologetiky a dogmatiky a pak je ve 2 semestr. po 4 hod. výklad nového zákona, dále patrologie (2 semestry 2 hod.) a pastýřské bohosloví (3 semestry 2 hodiny), homiletika (1 semestr 2 hodiny). Ve 3. ročníku mimo pastorálku přednáší se církevní a manželské právo (2 semestry 5 hodin).

Mimo to bohoslovci (ad libitum) mohou poslouchati — což pravidelně dvě třetiny činí — různé jiné předměty a exegetické cvičební kursy (práce písemní) v tak zv. »seminářích«, kde se rozprádjí hovory a diskusse.

Na učelišti wüzburgském r. 1901 v letním semestru přednášeli prof. dr. von Scholz (výklad Jeremiáše 4 hod., exegetický cvičný kurs 2 hod.), dr. Kihn (církevní právo 4 hod., patrologii a čtení spisů sv. Otců 2 hod.), dr. Goeppfert (mravouku 5 hod., pastorálku 2 hod., homiletický seminář 2 hod., cvičný kurs nižší a vyšší 2 hod.), dr. Schell (apologetiku 5 hod., praktické obhajování křesťanství 1 hod., Nietzsche a křesťanství 1 hod.), dr. Albert (dogmatiku 4. díl 5 hod., o nejsv. Svátosti 3 hod.) dr. Weber (výklad listu ke Korintským 4 hod., seminární práce novozákonní 1 hod., diskusse o pravosti listů pastorálních 1 hod.), dr. Merkle (církev. dějiny: středověk 4 hod., cvičení církevně-histor., prameny 2 hod.), dr. Braun (žalmy dle mosora a pešitta 2 hod.), čtení vybraných částí šahramehu 2 hod., homilie Filoxenova 1 hod.), dr. Stahl (filosofická propedeutika 5 hod., cvičení ve sv. Tomáši Aq. 1 h.), dr. Faulhuber (homiletika 2 hod., biblická geografie a topografie 1 hod., nové nálezy v Palestině 1 hod.). Mimo to ve zvláštních hodinách vykládá se gramatika hebrejská, ethiopská, dějiny východních národů, Mohamed a islam, církevní sněm Tridentský, scholastičtí spisovatelé atd.

Ve Vratislavi theologové mají též přednášky z filosofie, apologetiky, logiky, psychologie, dějin filosofie a národního hospodářství.

Podobně ve Francii. Na bohoslovecké fakultě v Lille přednáší se taktéž mimo hebrejštinu dějiny církevní, patrologie, církevní právo, morálka, dogmatika, apologetika (při tom letos na př. přednáška o povinnostech lékaře křesťanského), o protestantismu, o praedestinaci, dále výklad žalmů a proroků, metafysika, dějiny filosofie, národní hospodářství atd.

Končice prozatím tyto vývody prosíme, aby také u nás pěstovaly se ve větší míře dogmatika (po 2 léta), homiletika (více praktických cvičení), dějiny umění (stavitelství, malířství atd.), archaeologie (nové nálezy), dějiny našeho království Českého, sněm Tridentský, přírodních věd a hlavně — národní hospodářství.

Pro tyto předměty měla by býti zřízena samostatná docentura!

Missie čínské v XVII. století.

FRANTIŠEK TEPLÝ.

Dokončení.

XI. kapitola: Adam rádce císaře.

Neminul týden, aby patera nevolali do cís. paláce. Tam obyčejně s panovníkem o samotě o různých věcech rozmloval, Bůh milý sám ví, o čem o všem. Také osobní, skryté touhy mladého vládce poznával a nejednou měl příležitost ostře vysloviti se o nerozumném počínání si mladého muže. Císař od něho každé slovo přijal. Že o nich i uvažoval, vidno z otázek, jež kmetu kladl.

»Massa¹⁾, děl jednou, pověz mi co větším hříchem: rozkošnictví či lakomství?« Pater odpověděl: »Lakomství popouzí člověka proti bližnímu, je spojeno s kusem nespravedlivosti, přiči se lásce, Bůh pak jím urážen bývá více než lidé. Rozkošnictví, hlavně u mocných lidí, škodí špatným příkladem přemnohým a proto je nebezpečnější. Obojí však je hřích, jenž vede ku věčné smrti.«

Jindy překvapil jinak: »Pověz mně, proč většina státních úředníků a vrchností počíná si v zájmech říše nedbale, ač s nimi zacházím velmi vládně?« Kněz odvětil: »Pane, tuším, že proto, poněvadž se řídí všickni přerádí tvým příkladem a tvá Majestátnost přechoasto dává přednost hříčkám před vážnou prací.« Slova tato

¹⁾ Čestný titul pro rádce císařské, znamená jako: úcty hodný stařec.

dojala tazatele hluboce. Okamžitě odešel. Adam domníval se, že upadl v úplnou nemilost, ale v tom přinášel služebník známý nápoj, jímž Tataři své milé hosty častují.

Zvláštní událost hýbala myslí čínskému lidu. ²⁾ Přijížděl návštěvou do Pekinku divný host. Hlava a náčelník lamaitů blížil se k sídlu říše. Byl to týž, kterého viděl pater Antonín Andrada z Portugal jako jinocha, když jeho bratra krále z Thaletu ³⁾ navštívil. Měl tehdy příliš skrovně vlastností svatého muže, za kterého nyní považován jsa, zavítal v čestném průvodu 3000 lamů a 30.000 Tatarů do nebeské říše. Dle usnesení senátu měl císař vyjeti mu vstříc až na hranice říše. Zabránil tomu P. Adam. Ve příhodné chvíli naznačil krátce, že by se to nesrovnávalo s velebností velikého panovníka, kdyby spěchal naproti náčelníku cizozemské nepravé sekty náboženské, že by v dějinách divně se o tom skutku soudilo. Na domluvu vyjel potom dalajlamu uvítat nevlastní bratr císařův, vladař sám vydal se na hon míli od residence, kdež jako by náhodou setkal se s příchozím. Prokázal mu poctu, že posadil ho po své pravici, ale nijak takovou, jaká před tím umluvena. V rozmluvě tázal se pohanský velekněz, koho císař má za nejprvnějšího rádce. Uslyšev, že Evropana Tamjovama, chytře chválil moudrost bílého cizince, jehož věhlas prý až do končin Thaletu zaletěl.

Nejvyšší lama naváděl císaře, aby učení svých otcův uznal v Číně za hlavní, státní. Opatrně vyhýbal se tento přímé odpovědi, které konečně nedal. Tataři považovali a vyhlášovali příchod dalajlamův za štěstí říše. Blahobyť že vzroste. Divně se vykrucovali, když nehoda šla za nehodou: ztráta velké bitvy na jihu, epidemie, hlad. Na radu Adamovu věnoval císař trpícím poddaným svým jen ve hlavním městě 400.000 zl., více nad to venku.

V příštím roce v červnu a červenci ze dlouho trvajících dešťů vzešly strašné povodně. Kolem města (u Pekinku) zkažena jimi všechna pole, domy strženy a na tisíce ubohých Číňanů přišlo o život. O takových spoustách nemáme Evropané ani poněti. Na podnět Schallův rozdal císař přes 1 million podpor na hotovém penízi, potravin nečítaje.

V nehodách těchto napadlo mladému vladaři, že by měl popatřiti na 1000 mil dlouhou zeď, jež Čínu od Tatarska dělí. Slyšel o jejích podivuhodnostech a též o lesích při ní, plných zvěře. Podle obyčeje měl každý mohovitější Tatar účastniti se osobně na koni této cesty. Bída ze hladu i povodní je tak zmořila, že doprovod týž měl se státi zhoubou celých rodin. Již přípravy šly plným proudem, již den odchodu ustanoven, když náhle nečekán dal se ohlásiti u panovníka pater. »Tvůj pokyn, pane,« pravil vážně, »zhubí tisíce. Není možno přemluvití Tě, abys doma zůstal. Leč vezmi zřetel, že s Tebou potáhnou nazí průvodčí, kteří kdysi za Tě krev prolévají a dosud statečností svou drží trůn. Projdi, císaři, město a ty bídné chatrče v předměstí. Poznáš, kolik Tvých věrných třese se zimou, hladem, jsouce u zdí Tvého příbytku, kdež všeho hojnost, beze chleba i naděje. Nevlec jich s sebou, ale nasyt, zachraň a oděj je. Větší z toho vezmeš slávu než z celé cesty.« Zasmušile naslouchal pán říše odvážlivým slovům, potom kynul rukou na rozloučenou. Smutně bral se pater domů s nepořízenou; leč jak srdečný byl údiv jeho, když téhož večera uslyšel, že s cesty sešlo, a při první chůzi své po městě potkával dvořany a vojsko dobře ošacené. Místo cestování dal se císař na dobročinnost a stědře staral se o nuzný lid. Rada Jesuitova vynesla křesťanství nespočetné přátel a z nich později přivržence, věřící.

Mezi Tatary panuje starý zákon, že, přijde-li vojevůdce v bitvě o život, odsouzení jsou ku smrti všickni jemu podřízení vojevůdčové, nedokáží-li, že nemohli mu pomoci, jsouce jinak bitvou zaměstnaní. Tataři Čínu dosud zúplna nepodma-

²⁾ Tato cesta jest historickou událostí a měla za účel, aby v Číně lamaismus proti tuzemskému modlářství zavládl. Poměr obojího učení, z nichž ono má podkladem část nauk nestoriánských, vyličen ve příslušných článcích Ottova Naučného Slovníku, k němuž odtazujeme. Zajímavě vyličili cestu do Tibetu a Lhassy francouzští lazaristé Huga a Capet. Kniha vydána i v českém rouše nákladem Dědictví svatojanského.

³⁾ Thalet buď provincie tatarská Thaleman nebo spíše báječný Tibet. Znamenitě vyličili hrozné krajiny tyto ruský cestovatel † Prewalski.

nil. R. 1653 vyslán jest do odlehlé krajiny jakýs místodržitel s velikou válečnou mocí. Pln dychtivosti po slávě hnal se ukvapeně v před, nedbaje, že pěchota nestačí. Neočekávaně narazil na přesilu nepřátel. Nechtěje ustoupiti, aby mu nevyčítali zbabělost, dal se do nerovné seče, ve které, ač udatně bojoval, zahynul. Zbytek poražených přivolal zadní voj. Přichvátali a obnovili řez. Po krutém vraždění — 20.000 mrtvol krylo bojiště! — konečně s napjetím sil zvítězili, vyrvavše protivníkům mrtvolu nešťastného vojevůdce. Po návratu nastal soud. Přes 200 šlechticů vsazeno do želez. Věděli, co je čeká. Ano, čtyři do očí vmetli císaři, že má je i ostatní dáti odpravit, sice že jinak zanikne kázeň u vojska. Nikdo neosmělil se prosit o smilování. Tu si někteří vzpomněli na Schalla, který odcházejícímu, nyní padlému vojevůdci, radil k opatrnosti slovy: Někdy váhavostí dobývají se celé země. Měli to za proctví. Přátelé nešťastných uprosili ho, aby za život nevinných ořodoval. Dovedli toho. Přednesl panovníku, zda srovnává to s rozumem, aby za chybu jednotlivce pykalo tolik hrdinských srdcí. »Byť i«, dokládal, »nebyli zcela bez viny, uvaž, že milostí dáš jim pokyn, aby budoucími slavnými činy smyly obvinění a hanu. Kolik přátel si tak zachováš!«

Radostně vzrusený vládce, chytiv prudce pravici kněze, přívětivě promluvil: Tedy ze všech mých služebníků, ty, cizinec, jediný máš slova, jež ze srdce mi plynou. Mé vyslovil's přání a touhu. Přál jsem si pod nějakou záminkou jim dáti milost. Však nasměl jsem o své újmě, nežádán. Řeklo by se, že já mladý nezkušenec ruším vojenskou kázeň. Mluvil's k nešťastníku dobře, napomenuv ho ku bdělosti. Že se ukvapil, nemohou zaň trestáni býti ti, kteří zvítězili.«

(Následuje řada rad a přímlov oblíbeného Jesuity.)

Vážnost, z níž těšil se u císaře P. Adam, působila blahodárně jeho pomocníkům v úřadě kazatelském. Ona se stala nejhlavnější podporou šíření se křesťanstva v zemi. Domorodci k vůli mocnému slovu duchovního a miláčka císařova zamílovali si kněze tím horoucněji, poněvadž jeho pomocí vždy mohli býti jisti, Tataři zase spatřovali, a to důvodně, v nezištných činech moudrého cizince nej přednější oporu státu. Stal se jim nezbytným přítelem, rádcem a také kazatelem. P. Adam sám v dopisech svých do Evropy napsal, že mají o něm vysoké poněti. Stane-li se cosi důležitého, má-li něco zvláštního zvědět císař a jeho rada, tu volají: »Ejhle práce pro Tamjovama!« Nesčetné dary peněžité vždy odmítal; řídit se v radách křesťanskou opatrností, nezapomínal, že obratné a v čas prohozené slovo převáží spoustu poklon. Velikým pánům ráznost, poctivě a bez drzosti pověděná, líbí se více než přetvářka s otrockou podlézavostí, které od malička zvykli. Nejednou báli se oň přátelé, znajíce prchlivost mladého samovládce, často na uzounké nitce visel život cizinců. Co tu vyměnilo se oblíbencův za jediný rok! Jen bílý Evropan všecky přetrval a náklonnost k němu se zvětšovala víc a více. Uprostřed bohatnoucích stál chudý kněz Kristův jako skála mezi vlnobitím. Jen pochvalné listy, jimiž dařil ho panovník (budou na konec doslova uvedeny), kryly stěny jednoduchého, nuzného přibytku.

Jakmile ocítil se ve bráně residence, služebníci, vojáci a ti, kdož jej potkávali, stáli plni úcty, až zašel, radujíce se patrně. Vždyť říkali: náš opatrovník a ochránce přišel. Ať prodléval třeba dlouho u panovníka, čekali trpělivě i nejslovnější hlavy říše, šeptajíce si: Tamjovam stará se zase o všeobecné dobro. Nesmíme se domnívati, že neměl nepřátel. Na horké půdě sníjí královských nikdo bez nich se neobejde, třeba kde kdo cítil váhu poctivosti. Rovněž P. Schall. Stalo se, že císaři vzácný Tatar vytýkal, proč cizince tak poslouchá. Zamyšleně a opravdově pohovořil mladý pán říše: »Vy všickni, co kolem mne jste, zápasíte mezi sebou o marnivou slávu, abyste mne ovládali a na nitce vedli. On je z jiných. V jeho návrzích probleskuje vždycky srdce a poctivý úmysl šlechtetného muže tak jasně, že, čtu-li jeho přsemní podání, obyčejně k slzám jsem pohnut.«

Osobní přesvědčení třeba respektovati.

Podává P. ROB. FR. SOUKUP, piaristický kněz.

Dokončení.

»Není nadpřirozeného zjevení« tvrdí mnohý »křestan«, to je mým osobním přesvědčením. Je přípustno takové přesvědčení? Nikoliv. Musí býti zjevení a je také. Lidský rozum je cenným darem Božím — je mi dán, bych poznal jsoucnost a pravdu božského zjevení. Tento rozum však je velmi omezen a nemůže ani k důležitým otázkám životním dáti spolehlivé odpovědi. »Odkud jsi? Proč tu jsi? Kam jdeš?« To jsou životní otázky a musí se zodpovědíti. Rozum však nás nedává žádné odpovědi. Svědomí naše nám praví: »Zhřešil jsi.« Odpustí tobě Bůh? Odpustí-li, stane se to pod podmínkou či bez podmínky, a pod kterou podmínkou? To je životní otázka a musí se zodpovědíti.

Rozum však nedává žádné odpovědi. »Odkud a proč je tolik zla na světě? Proč se daří zhusta bezbožníkům tak stkvěle, zatím co zbožný křestan je v bídě a opovržení? Proč má býti jeden druhému poddán, daň mu platiti, ano dokonce své jmění i krev proň obětovati?« To vše jsou otázky životní a musí se zodpovědíti. Rozum však nedává na to pražádné odpovědi. »Co se se mnou stane po smrti? Budu šťasten či nešťasten?« Nedostanu-li na tuto otázku zcela určité, neklamné odpovědi, pak jsem už zde na zemi celý svůj život nešťasten.

To je několik nejdůležitějších otázek, jež si každý myslící člověk klásti musí, — to jsou životní otázky, na něž zcela určitou a jasnou odpověď míti musíme. Ale na všechny ty otázky nemohl dáti rozum lidský, ano celá moudrost světa od šestitisícového trvání lidského pokolení nikdy, nikdy jisté, nepochybné odpovědi.

Z toho je viděti, že rozum sám nepodává vysvětlení o nejdůležitějších otázkách životních. Bylo tudíž potřebí, jak poznamenává sv. Tomáš Aquinský, aby člověk od Boha samého byl poučen — bylo potřebí onoho zjevení, jež už od tisíciletí ve světě trvá, jež podává nejpádnější důvody jakožto zjevení božské: kniha, jež už 4000 let je pokládána ode všech národů země za »svaté písmo« — proctví, jež určité předpověděna na vlas se vyplnila, celý Kristus od svého narození až do svého nanebevstoupení, zářící těmi nejslavnějšími zázraky, milionové mučenníků, rozšíření se církve Kristovy po veškeré zemi, ač jí bylo podstoupiti tolik krutých pronásledování, nebeská vznešenost nauky Kristovy, nepopíratelné zázraky apoštolů a svatých, — to vše tvoří nadbytek důkazů pro božskost náboženství křestanského, pro pravdu božského zjevení.

Který křestan, vše to uváživ, mohl by ještě říci, že to vše jest dle jeho osobního přesvědčení pouhou bájkou, smyšlenkou? Dá Kristus Pán místa takovému přesvědčení? »Kdo nevěří, bude zatracen« praví Kristus. Pro maličkost však nebude žádný člověk zavržen, musí to býti pro křestana hříchem těžkým popírati nadpřirozené zjevení, a nikdy si proto nemůže osobovati právo osobního přesvědčení proti jsoucnosti zjevení křestanského. —

»A já věřím z katolických pravd víry to, co chci,« řekne svobodomyšlný katolík a odvolává se na své osobní přesvědčení. I toto přesvědčení není ničím, leč prázdnou frází. »Střežte se falešných proroků,« dí Kristus Pán. A svatý apoštol varuje nás slovy: »A kdyby anděl s nebe sstoupil, a jiné evangelium vám zvěstoval, než my jsme vám kázali — odvratte se od něho.« Katolík tudíž nemůže nikdy si osobovati právo svého osobního přesvědčení ve věcech víry a mravů naproti rozhodnutím církve svaté. Církev od Krista zbudovaná jest učitelkou všech, jest sloupem a utvrzením pravdy. Jest učitelkou neomylnou, opírajíc se o slova Kristova: »Aj, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání světa.« A nevyznívají-li krásně a spolu mocně slova Kristova, hledě k nepřátelům jeho svaté církve: »A brány pekelné nepřemohou jí?« Ano, stojí posud před tváří všech jako strom, jenž má své kořeny na skále Petrově a větve své rozkládá do všech pěti dílů světa. Před 1900 lety počal růsti tento strom a stále ještě stojí zde ve své mladistvé síle a svěžesti. A kdo štípl tento strom a zachoval? Nikoli lidská, nýbrž božská ruka. Církev katolická stojí dosud ve své nepřekonatelné síle, ač nepřátelé hnedle

2000 let pracují o její zničení. A jací nepřátelé? Židé, pohané, Turci, bludaři a nevěrci, ano zhusta i vlastní její synové a služebníci. Byla-li by církev svatá pouhým dílem lidským, dávno by byla svou úlohu dohrála a úplně zanikla. Avšak ona stojí tu v své obdivuhodné kráse. Kdo sečte jen její svaté, jež odchovala? Kdo všechny divy a zázraky, jež na přímlovu svatých byly učiněny? Tu musí přece každý doznati, že Bůh jest s katolickou církví, že Duch Svatý v ní žije i bytuje — proto je to těžkým zločinem, pozvedá-li syn této katolické církve své ruky proti matce své a odvolává se na vlastní své přesvědčení, nevšímá si hlasu jejího.

Velikost pak toho zločinu roste ještě, ježto se každému katolíku už při křtu svatém klade v jeho srdce »milost víry«, ona milost, jež mnohdy děti samy činí hrdiny. Před 40 lety bylo přivedeno pět sirotků z Tonkinu před soudce. Tento jim rozkázal, aby zapřeli katolické náboženství a šlapali nohama kříž. A dívky? »Hotovi jsme umřítí — ale našeho Spasitele, jemuž se klaníme, nikdy nebudeme šlapati nohama,« tak zněla odpověď neohrožených hrdinů. Soudce se nad tím rozzlobil a křičel pln zuřivosti: »Poněvadž jste tak mluvily, zhynete.« A dívky? Tleskaly rukama a volaly: »Pak přijdeme do naší domoviny!« Dvě z nich byly od slonů rozšlapány; tři ostatní pozvolna uškrceny. — Odkud ona skalopevná víra? Jistě ne z »vědy«, — vždyť to byly dívky. Odkud tedy? Z milosti Boží, jež je silnou i v slabých a prostých, by ještě dnešního dne zahanbila učence a mocné, jako za časů apoštolských. Odkud to však, že tolik katolíků na své osobní přesvědčení se odvolávajících odpadá od víry? To pochází odtud, poněvadž ztratili »milost víry«. A to se stalo, ježto se odvrátili od Boha a obrátili k hříchu. Když katolík se více nemodlí, nepřijímá svatých svátostí, není přítomen bohoslužbě, přestupuje lehkomyšlně příkázání Boží i církevní — pak vymírá v jeho srdci nadpřirozený život a mizí i milost víry. Kdo tedy odpadá od víry neb jednotlivé pravdy svaté víry popírá, těžce se prohřešuje, a nikdy nedosáhne platnosti omluva, že to bylo jeho osobním přesvědčením. To je prázdná fráze k tomu vynalezená, aby někdo klamal sama sebe, klamal i jiné. Proto nemůže nikdo dbáti takového osobního přesvědčení. Dbáti můžeme jedině onoho přesvědčení, jež spočívá na pravdě aneb v nezaviněném bludu. Poslední se vyskytá velmi často u protestantů, hledě k naukám víry. V jich katechismech nalezneme plno znetvořených míst katolické nauky, a tato nauka slouží k vyučování protestantských dětí. A jak těžké to je pak přemáhati předsudky, jež si člověk v své dětské srdce byl vštípil, uzná každý z nás. — Ano dokonce i vzdělanci lpí někdy dlouho na této nevědomosti, hledě k víře katolické. Proto dobře píše kancléř Dr. Linde: »Dle odstrašujícího líčení, jež se koná protestantům již od dětství o nauce a zařízení katolické církve, jest pochopitelné, když pak považují bližší vyšetření za zcela zbytečné. Ze 100.000 protestantů nebude sotva jednoho, jenž si dává práci, aby nauku katolické církve blíže seznal. A je otázkou, zda se najde mezi stem protestantských spisovatelů jen jedinký, který, ač proti církvi katolické psal, někdy prošel katolický katechismus.« Toto praví sám tento protestantský učenec. Z toho se dá také vysvětliti, když velký počet protestantů žije v zcela lživém přesvědčení o víře a životě katolické církve.

Jinak tomu ovšem je u katolíků. Ti nemají prázdné omluvy před Bohem, odchýlí-li se od pravdy. Katolík zná pravdu, nechce ji však uznati, poněvadž jest mu nepohodlnou — o něm platí božské slovo: Ztratili své dobré svědomí — a proto utrpěli pohromu u víře. —

✂ ✂ ✂ ✂ FEUILLETON. ✂ ✂ ✂ ✂

Kulturní črty.

K. Nejmodernější hřbitov. Světoznámý hřbitov v Paříži: »Père-Lachaise« dostal konkurenta, který velikolepé dějepisné památky a vzpomínky jeho zastíni brzy. R. 1900, právě na obratu dvou věků byl, jak lipská Illustr. Ztg.

oznamuje, v Paříži hřbitov veskrze nový otevřen. Bude to vynález čistě původní a snad v celém světě svého druhu jediný, na který se podívati zajisté neopomene návštěvník Paříže.

Asi půl hodiny cesty jižně od Paříže nalézá se v řece Sequaně pustý písčítý ostrov, který byl velikým příčiněním proměněn v rozkošnou zahradu. Monumentální brána brání vstupu nepovolaným návštěvníkům, kteří nemohou zaplatit vstupné při nejmenším 50 centimů.

Stejnoměrně rozděleny, ozdobeny a elegantními tabulkami z kovu, anebo kamene opatřeny, rozkládají se tu jako v rozkošné zahradě hroby, z nichž jakoby vyrůstaly krásné náhrobky. Nádherný je pomník z pískovce, nesoucí odznaky knížecí rodiny Cerbiara-Pionatelli, jehož vyobrazení jmenovaný lipský list přináší. Kdo vlastně tento hřbitov založil? Na to se odpovídá: Utvořila se akciová společnost s 350.000 franky kapitálu, ku kteréž podnět dala paní Durandová, majitelka pařížského listu: *La Fronde*, a pak též p. Harnevis. Hroby zde jsou dosti drahé, je zde též společný hrob, čili šachta pro chudasy, ale takové, kteříž obětovati mohou alespoň 5 fr. Zvláštní hroby stojí 15, 25, 50 fr. Hroby významnější stojí až 500—1000 fr. Převážení mrtvol je zde co nejmodernější.

Správa hřbitova na požádání odváží mrtvoly sama a to pomocí tricyklu, na němž nalézá se bedna s rakví. Uniformovaný vozka dostaví se se svým tříkolovým povozem do domu smutku, kdež konají se přípravy k převezení mrtvoly. Jako zvláštnost — pro čtenáře naše — třeba uvést, že pohřby na tomto hřbitově konají se vůbec bez ceremonií, ba že ani kříže tu není, což ovšem v Paříži teď není nic vzácného. A musí se doznati, že opatření toto je velmi moderní, protože hřbitov tento není určen pro mrtvoly lidské, nýbrž pro zdechliny psí, kočičí, kanárcí, papouščí a pod. Na náhrobkách lze též čísti nápisy, jež jsou velmi zajímavé. Tak zní jeden: Neměl jsem přítele upřímnějšího nad toho, jenž zde odpovídá. Anebo: Čím déle člověk žije s lidmi, tím více naučí se milovati něnou tvář. Jiný zní: Byla to po deset let moje nejmilejší přítelkyně.

Takového blbství může se dopustiti jen mozek zvodnatělý, avšak podle zobrazení v lipském listě lze očekávati, že blbství toto nalezne dosti brzy následovatele v Berlíně, Hamburku a Lipsku, nebudou-li tomu paragrafy zákona překážeti, leč i kdyby překážely, zástupcové národa v parlamentech postarají se o jich odstranění. Prošlo-li již spalování mrtvol, proč by neprošlo i nádherné pohřbívání psů, koček a jiných zdechlin? Ten který poslanec předloží petici několika boháčů a urozených ničemů, že jeví se nutná potřeba založení hřbitova pro psy — anebo dokonce krematoria pro ně. Co že, přátele člověka upálit? — za žádnou cenu. Moderní kultura bude snad co nejdříve vyžadovati spalování mrtvol lidských a uctivé pohřbívání mrtvol zvířecích, což bude vymožeností nejmodernějšího pokroku. Ba ozývají se již i hlasy, aby ku zvýšení efektu do těch psích a kočičích hrobů byli též ukládáni i jejich páni, kteří je tolik milovali, z nichž ne jeden nechal lidi umíratí hladu, jen aby mohl odvděčiti se zcepenělé mrše. Civilní pohřby mají bez toho již značnou podobnost s pohřby psů: *sine crux sine lux*, v přičině té zajisté pohřbívání psů naprosto se vyrovná pohřbívání civilnímu. Moderní věda pohřbívání psů a koček rozhodně podprá a odůvodňuje. Není-li podstatného rozdílu mezi člověkem a zvířetem, ba je-li opice a pes dle moderní evoluční theorie praotcem člověka, pak nám velí pieta ku praotcům, abychom s jejich mrtvolami nakládali co nejuctivěji. Pieta tato velí nám ve psích a kočičkách spatřovati své bratřičky a sestřičky.

POLITICKÁ A SOCIÁLNÍ ČÁST.

Ríšská rada ve Vídni dne 18. prosince konala poslední schůzi. Poslanci se rozjeli do svých domovů, nevyřídivše zčetných vládních i samostatných návrhů ničeho mimo rámcový zá-

kon o zemědělských společenstvech závažných, jimiž se má poněkud pomoci zuboženému rolnictvu. Od 17. října konaly se četné schůze. Ale drahý čas promrhán byl pilnými návrhy, kde bylo

hrubě spíláno nám Čechům a katolíkům. Vláda několikráte ústy Dra. Koebra pohrozila dýchavičnému parlamentu, tu rozpustěním, tu státním převratem strašíc Ale k práci nepřiměla poslanců na žádné straně. Němci neustávají žádati: ať se uzákonní němčina jako státní řeč, ať Čechům se dají okovy na krk. A my se musíme brániti. Vláda pak jen slovy, hrozbami nebo sliby plýtvá, ale ke skutku nesáhne. To Němci vědí, a proto jejich vzdor. Schönerer (dne 17. prosince) prohlásil ve sněmovně, že všenešmečtí poslanci nepřijdou na konference stran smíru českoněmeckého. Také posl. Prade odfekl. Vyhledky na smír jsou tedy velice zakalené, budoucnost snad ještě horší než přítomnost. Ale to nás lekati nesmí. Vůči apathii vládní a útočivosti našich nepřátel musíme zdvojnásobiti svou energii. Sdruženě a svorně postupujme v boji za práva koruny svatováclavské, za víru naši i jazyk! Náš zápas jest těžký, ale nikoli beznadějný. Hleďme jednati dle hesla: Svoji k svému! Zachovejme si starý poctivý český mrav, svou kulturu, své obyčeje, svou řeč i kroj, své tradice. Naše tužby budou vyplněny. Vzpomeňme národů malých počtem, ale zmužilých, mravně silných, jako na př. byli Řekové, Dánové, Holanďané, Cernohorci a pod. Nesčetné úrazy musili překonati, na vyhynutí byli též — jako nám usoudili odpůrci.

A žijí, a to nikoli neslavně. Dej Bůh sílu a zdraví i pokoj a požehnání i našemu milému národu!

Mezinárodní situace není pranic jasnější nežli před rokem. **Anglie** nechce ani slyšeti o smírném narovnání s Búry, a kdo v tom promluví slovo ubohému tomu národu příznivé, je bit. V **Německu** při projednávání nového celního tarifu promluveno mnoho agitacních řečí, jimiž se lid německý má utvrzovati ve svém »nadlidském« postavení světovém (sám hr. Bülow i min. obchodu Müller mluvili chauvinisticky, při čemž Rakousko-Uhersko zle pochodilo). **Francie** nemá dosti na štvanicích proti řeholím, ale ve sněmu žádá se, aby byl konkordát zrušen a církev úplně zahlazena, v **Italii** připravuje se nový manželský zákonník, dle kterého bude rozvod možným. Nedůvěra vzájemná mezi státy, rozervanost uvnitř, korupce a násilí i barbarství, toť příznak poměrů zahraničních. Ač státníci oplývají slavnými přísahami, že mír jest na dlouho zabezpečen, tož přece všude se horečně zbrojí. I u nás ucítíme tlak vlny mezinárodního militarismu: na nová děla a zvětšení počtu rekrutů bude nutno vydati ročně aspoň o 30—60 mil. korun více. Pěkné nadělení vánoční. — Národové mají ovšem takovou vládu, jakou zasluhují.

✧ ✧ ✧ ✧ RŮZNÉ ZPRÁVY. ✧ ✧ ✧ ✧

Několik dobrých kalendářů vydala firma V. Kotrby, jež vřele doporučujeme českoslovanskému čtenářstvu. Jsou to zejména: »Svatováclavský kalendář«, »Vlastenecký poutník«, (red. V. Špaček) »Maria«, (red. J. Košnář. — Tento kalendář dán jest za premii pro členy Katolicko-politické jednoty) »Praha«, (red. dr. Zitek) »Meč« (red. Fr. Pohunek), »Vlastenecký poutník svatováclavský«, »Rodina«, »Řip« (dr. Zitek) a Cyrill (dr. Zitek). Dále vydala tato firma křesťansko-sociální kalendář »Spravedlnost« v pěkné úpravě kapesního formátu. — Také jiné spisy, na př. právě dokončená »S v a t á Z e m ě« a knihy bohoslovecké zasluhují, aby od našich škol, jednot, spolků i jednotlivců byly do knihoven zařaděny. Firma Kotrbova pořídila si v nejnovější

době také tisk not po způsobu lipském a vydala právě roztomilé písně V. J. Novotného.

Slovanská Praha a její noviny. V neděli 15. prosince měla »Bohemia« 112 stran a »Pr. Tagblatt« 88 stran, kdežto »Nár. Politika« měla pouze 48 stran.

České umění šíří se, což jest jediný, potěšitelný moment o letošních Vánocích. Fr. Ondříček, Kubelík a Kocián hrou na housle, České kvarteto komorní hudbou, dr. Dvořák svými skladbami, Česká Filharmonie svou nadšenou hrou šíří nejen doma, ale daleko za hranicemi čest našeho českého jména. A talentů nových všude plno čeká, že se radostí srdce chvěje. Množství koncertů, v poslední době u nás pořádaných, uvedlo

na světlo nové talenty, a to ve hře na klavír, na housle, harfu i ve zpěvu, v kterémžto oboru zejména mnoho chvály sklídila sl. Strozziová-Růžičková a sl. Menšíková, zpěvatka písní par excellence.

Dětské hračky. V době vánoční jsou výklady plny zboží a rozmanitých dárků. Největší část předmětů patří do oboru pro potěšení maličkých. Jsou to knihy, látky, hračky a loutky, obrázky a pod. Ale nutno konstatovati, že je mezi tím málo nového a málo opravdu dětského. Co říci na př. podivným přístrojům fyzikálním, jež se jako vhodný dárek dětem nabízejí? Nebo na př. železnice, cirkusy, jeviště a jiné složité věci? Zdali tím je dítě potěšeno? Myslíme, že nikoliv. Předměty těmi mohou se baviti lidé dospělí, ale pro děti nejsou. Dvakrát, — třikrát postaví si chlapec železniční koleje a stroj v pohyb uvede, ale pak nechá vše ležet. Nádherná hračka přijde do starého železa. I zde platí: Co nejjednodušší má býti zábavná hra dětská. Míč a špaček, jednoduchá loutka, několik vojáků, stavebnice, betlém a p. nevymizejí tak brzy. Všechno strojené a složité mládež neupoutá. Také knihy pro útlou mládež letos vydané neuspokojují, neboť nepodávají nic nového. Je ovšem těžko podati nového Robinsona nebo nové zámořské cesty nebo pohádky dětskému věku přiměřené. K tomu patří geniální mysl a láska k dětem, a obého je dnes pořídku. Upozornujeme mimo to naše rodiče, aby přednost dávali hračkám našim českým, neboť podporují se tím obyčejně nejhudší z chudých.

Realismus ve škole. Někteří učitelové i katecheti jdou v realistickém vyučování tak daleko, že na př. o podělování sv. Mikuláše a na štědrý večer dětem 8letým mluví takto: Svatý Mikuláš ani Ježíšek to nenaděluje, ale to dávají rodiče a známí a pod. Myslíme, že by se v nižších třídách dala věc takto vysvětliti: Bůh na přímluvu sv. Mikuláše vzbudí dobrodince, vnukne jim, zdali a co mají dítkám nadělití. Podobně o vánocích dítky by zasloužily, aby jim dobrodinci nadělili. — Jak se nám oznamuje, byly dítky výkladem svrchu uvedeným velice zmateny a bolestně rozčileny, a některé se i daly do hádky s vykladatelem. Rozumí se, že u rodičů, kteří hledí velebnou poesii svatomikulášského nadílení udržeti (ovšem bez anděla i čerta, neboť to k podstatě věci nepatří a často náhlé objevení se jich

může býti i škodlivo), způsobily dětské referáty ze školní rozpravy velmi mrzutý a nelibý dojem.

Požadavky učitelů. Pro zemskou poradu učitelé naši tyto požadavky mají připraveny: 1. správa obecných škol necht se oddělit od správy škol měšťanských; kde většina tříd má pobočky. zřízeny buďte ihned dvě samostatné školy; kde je 60 dětí, buď zřízena další pobočka; zatímni třídy, které mají trvání již druhý rok, necht se proměnit v definitivní a definitivně se obsadí; v y c h á z k y školní mládeže a vyučování při tom buďtež náležitě zorganizováno; kreslení buď zreformováno dle požadavků doby; necht se poskytně školám příležitost, aby mohly přihlížeti též k uměleckému vzdělání žactva. 2. Učitelstvo škol obecných žádá, aby bylo předepsáno proň vzdělání akademické; zaveden buďtež nový disciplinární řád pro učitelstvo škol obecných; zákonem buďtež postaráno o ochranu učitelského stavu proti útokům veřejným; každému buďtež dovoleno nahlédnouti do úřední kvalifikace; necht má učitelstvo zastoupení i v zemské školní radě a necht obdrží větší zastoupení v okr. škol. radách, nežli je tam posavad; při obsazení míst učitelských buďtež šetřeno let služebních, při rovném počtu let pak necht se vezme ohled na působení ve škole a k poměrům rodinným. 3. Mládež škole odrostlá necht se podrží v dohledu; buďtež vypracovány návrhy, jak by se dalo zameziti toulání nezaměstnané mládeže. — Tyto návrhy k učitelské zemské poradě, od jednotlivých sborů učitelských předložené, jsou časové a vzhledem na př. na opravu učebního plánu, vycházky školní, péči o mládež škole odrostlou a pod. jsou chvalitebné. Je vidno, jak učitelstvo organisovanou prací a vystupováním energickým domohlo se zlepšení svého postavení i zlepšení metody vyučovací. My kněží měli bychom jednati podobně. Na poradách vikariátních o vyučovacím způsobu, o ochraně kněžského stavu zákonem, o zanedbané mládeži a pod. mělo by se jednati také. Jinak bude působení naše ve škole čím dál tím více se obmezovati na škodu mravních požadavků vůbec i na škodu celého duchovenského stavu

Spořivost Francouzů. Dle odborného časopisu berlínského jest spo-

ření ve Francii velice rozšířeno. Pravý francouzský občan jest nejsolidnějším, nejpracovitějším člověkem na světě. Ve dne se lopotí v živnosti, ukládá si frank po franku, nezná téměř jiné zábavy mimo dům; do hostince chodí zřídka — má toliko jeden cíl: jíti na stará léta na odpočinek, žíti ze svých úspor a zanechati svým dětem hezkou částku peněz. Již od mládí jsou k tomu Francouzové naváděni školními spořitelny, které mají dnes jmění 13 milionů franků a jichž účastníky jest 25%, všech francouzských školních dětí. Do těchto spořitelien může každé dítě od dokonání třetího roku vstoupiti za člena. Každé dítě platí týdně 10 centimů příspěvek. Z těch dostává 5 centimů výpomocná pokladna žákovská, která jest spojena se spořitelnou dětskou. Onemocní-li totiž některé dítě školní a nemůže-li proto choditi do školy, dostávají rodiče jeho podporu (nyní 50 centimů denně) na pomoc lékařskou, léky a lepší stravu. Druhých

5 centimů připisuje se dítěti jako příjem a když tento příjem dosáhne výše 5 franků, dostane zvláštní kvitanční knížku. Když od třetího až do dokončeného 12. roku věku svého pravidelně ukládá, má v 55 roce věku svého nárok na roční důchod 66 fr. Může však, i když vychodilo školu, zůstatí členem pokladny, čímž ovšem nárok na důchod poměrně se zvyšuje. Stát a obce poskytují školním spořitelnám značných podpor. Nejstarší školní spořitelna v 19. okresu pařížském vyplatila již 77.000 franků nemocenských dětských podpor. Nejdůležitějším momentem při těchto spořitelnách není výše úspor, nýbrž že děti již od nejútlejšího věku zvykají si pojištění. Tím že spoří, že nepromsávají svých peněz na útratu, nabývají radosti z majetku i zkušenosti, že peníze nemají býti prostředkem na zjednání pomíjejících požitků, nýbrž na dobytí svobodné a nezávislé existence a citu jistoty pro pozdější léta; vychovávají se k starostlivosti do budoucna. Kh.

Redakce a administrace „Obrany“.

Pohledávky naše u pp. abonentů dostoupily výše téměř 20.000 K. — Rozešleme všem, kdož nám dluží, výpisy, jež aby aspoň tenkrát vyřízení došly, snažně prosíme.

Administrace „Obrany“ Praha 200-II.

P. T. Pp. pastoralistům. Vydáním nejen svazků sv. evangelií, ale i celé Bible Nového Zákona v latiném vydání, jež by čelilo té spoustě rozhazovaných exemplářů, vydávaných evang. biblickými společnostmi, obírá se již Cyrillo-Methodějská knihtiskárna. Bylo nutno učiniti náležitě přípravy, ježto vydání spojeno s obrovským rizikem. Má-li býti umožněno podati Nový Zákon za 35—40 kr., dlužno tisknouti statisíce výtisků. Doufám, že během l. půlletí 1902 bude Nový Zákon v rukou českého lidu katolického.

Oznamujeme i doporučujeme tyto knihy, jež vynikají obsahem i formou:

Obrázková Revue. Číslo 5. a 6. Redaktor Dr. Ant. Podlaha. — **Lidové Listy.** Roč. 1., čís. 14. Předplácí se při objednání aspoň 6 výtisků 3 K ročně. Vydavatel a zodpovědný redaktor P. Emil Dlouhý-Pokorný. — **Český Jinoch.** Seš. 4., red. V. Müller, vydavatel Václav Kotrba. — **Svatá Země.** Sešitem 25. právě ukončeno. — František Sekanina: **Henryk Sienkiewicz.** Literární studie. Cena 16 kr. — **Naše Listy.** Číslo 15. Redaktor Tomáš Jos. Jiroušek. — **Rodina Polanieckých.** Napsal H. Sienkiewicz. Přeložil Dr. D. Panýrek. Svazek 5. (Levná ill. knihovna.) Nákl. E. Beauforta. — **Slovenské starožitnosti** od dra. L. Niederle seš. 1. Nakl. Bursík a Kohout. — **Casopis katol. duchovenstva.** Sešit 1., red. Dr. Fr. Krásl, Dr. Fr. Kryštůfek, Dr. Jos. Tumpach. — **Kazatel.** Číslo 1., red. dr. I. Th. Zahradník. — **Koruna Církve svaté.** Sestavil Angelus Silesius. Cena 20 kr. — **Cechie.** Ročník I. Sešit 1. Red. Jan Pauly. — **Pisemnictví české slovem i obrazem.** Sešit 24., 25., 26. Píše Dr. Václav Flajšhans. — **Zábavy Večerní.** Číslo 6., red. Em. Žák: F. J. Andrlíka Venkov. — **Casopis tůristů.** Číslo 12., red. Dr. Jiří Guth. — **Křesťanská cvičení.** Sestavil Jan Mical-Dvorecký. — **Hlídka.** Čís. 12., red. dr. Pavel Vychodil.

„NOVÝ HUSŮV LIST“, jenž v „Obraně“ vzbudil živý zájem, vydán právě samostatně v originelní úpravě starých tisků.

Cena 20 kr. — Doporučujte.

V poslední chvíli podařilo se naléztí východiště, aby po obětech, s vydáním „Obrany“ spojených, tato nezanikla. Ujednal jsem totiž s p. řídícím učitelem Václavem Špačkem, jenž zakládá nový list duchem nám velice sympatický „Křesťanskou Školu“, a jenž jako výborný apologeta křesťanský ve škole stkvěle se osvědčil, že do každého čísla svého časopisu pojme přílohu „Obrana“ pravdy křesťanské v životě veřejném. Bude se proto odběratelům „Obrany“ na příště zasílati jeho list. Doufám, že nalezne nejen vlídné přijetí — ale zvláště hojně platících odběratelů.

Redakce „Obrany“.